

Inum. 263-265

Bibl. Jag.

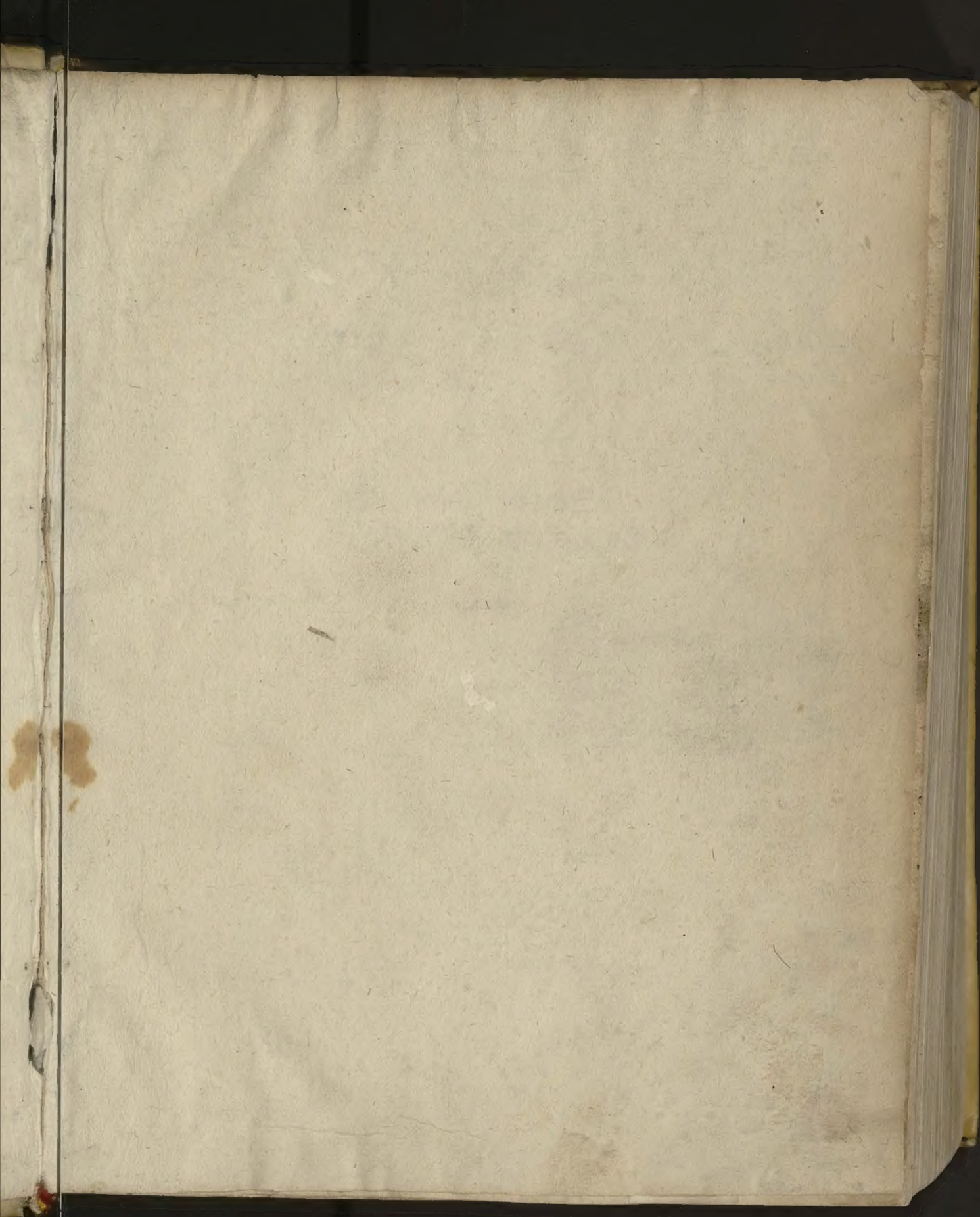

263-265

Jnc

W III
04

Bibl. lag.

Primus

Incipiunt questiones peritiles sup tota philo-
sophia magistri Johānis Magistri doctoris pa-
risiensis cu3 explanatione textus Aristotelis se-
cundum mentem doctoris subtilis Scoti.

Primo

tium pmi libri
physicor. Que-
rit primo vtruz
corp⁹ s⁹ b rōe nā
litas sit s⁹ b m
adequatū phie
natural. Et ar-
guit q⁹ nō. Pri-
mo sic. quicqd
est s⁹ b ietuz ade-
quatū phie na-
turalis est ade-

quatum s⁹ b m mobilitatis: sed corpus naturale
nō est s⁹ b ietuz adequatū mobilitatis. ergo rē.
Minor p3. q3 multa sunt mobilia que nō sūt cor-
pora. vt p3 pmo de accidentibus in sacramento
altaris: q⁹ naturaliter mouentur deorsum. secun-
do de substātijs separatis. tertio de potentijs aie
que mouentur a suis obiectis. quarto de mate-
ria q⁹ est s⁹ b ietum generationis z corruptionis
Secundo sic. quicqd ē s⁹ b m adequatū phie
naturalis ē diffinitiuū passiōis eius adequate sci-
licet motus vel mobilitatis. Sed mot⁹ diffinit⁹ p-
ens z nō p corpus. ex tertio hui⁹. Igit⁹ ens ē s⁹ b m
naturalis phie z nō corpus. Patet maior. q3 pro-
pria passio diffinitur p⁹ p⁹rium eius s⁹ b ietum
Tertio sic. mobilitas ē rō formalis s⁹ b iet huius
sciētie. q⁹ nō naturalitas. p3 cōia. q3 vni⁹ s⁹ b ietū sci-
bilis ē vnica ratio formalis. p3 antecedēs. q3 oīa
in naturali phia considerata solum s⁹ b m q⁹ s⁹ b iet
cent motui z geti considerant⁹. ex secundo huius.

In oppositum

est auctoritas cōmen-
tatoris dicentis hanc
sciētiā eē de natura: z p consequens eius s⁹ b m
eē naturale cuiusmodi ē corp⁹ vt postea videbit⁹.
igit⁹. Ad hoc ē etiā Albertus Egidius z ēt doctor
subtilis. z etiā probat⁹ ratione q3 cu3 mobilitas sit
p⁹ma z adequatā passio s⁹ b ietū phie naturalis il-
lud est huius sciētie s⁹ b m cui primo z cōverti-
biliter co nuenit eē mobile. h3 est corpus. patet.
Omne enī corp⁹ ē mobile. pmo celi. z oē mobile
ē corpus. ex s⁹ b ietū huius. In qōne erūt tres ar-
ticuli. In p⁹ declarabuntur termini questionis. In
secōdo rōdebit⁹ ad quesitū. In tertio mouebunt⁹ dubia

physicorum

Inum. 264
Bibl. Jag.

Quantum ad primum articulum.

Primo

sciendum q⁹ in titulo questionis
sūt quicq3 termini declarādi sci-
licet s⁹ b ietuz. rō formalis s⁹ b iet. corpus naturale
vel naturalitas. z phia naturalis. Pro decla-
ratione p⁹mi ponitur talis distinctio. q⁹ in quali-
bet sciētia est duplex s⁹ b iet adequatū. s. mālē
z formale. Ad hoc q⁹ aliquid sit s⁹ b m materiale
alicuius sciētie sex conditiones requiruntur. Pri-
ma est q⁹ sit quiditas diffinibilis. q3 diffinitio s⁹ b ietū
ē medium potissime demonstrātionis. Se-
cunda ē q⁹ sit q⁹ditas nō inclusā in aliqua p⁹ri q⁹
ditate ad illā sciām pertinente. q3 tunc illa p⁹ri
quiditas eēt primum s⁹ b m. Tertia q⁹ sit primo
nota. q3 de s⁹ b ietū op3 p⁹gnosceere qd ē. ex p⁹ri
mo posteriorum. Quarta q⁹ illa quiditas confi-
deretur in illa sciām s⁹ b m eius p⁹riam rōnem z ab-
solutam z formale. p⁹riā dico. q3 si s⁹ b ietū rōne alte-
rius: illud alit⁹ eēt s⁹ b m. Absolutam dico quia
oē respectiuū presupponit absolutū: z ita nō pōt
eē rō p⁹ma. Formalem dico q3 forma vel q⁹ditas
rei ē principium cognoscendi eam. Quinta con-
ditio ē q⁹ virtualiter cōtineat noticiā oīum v⁹itātū
illius huius. q3 s⁹ b m cōtinet suā diffinitionē que
est p⁹ncipiū demonstrandi quālibz passionē s⁹ b ietū
iecto i sciētia cuius est s⁹ b iet. Sexta conditio
ē q⁹ talis quiditas sit adequatā sciētie cui⁹ ē s⁹ b iet
ctum sic q⁹ oīa sub ea contenta pertineāt ad ta-
lem sciām p se: z oē p se cōsideratū in tali sciām sit p
se reducibile ad talem quiditatē vel ad tale s⁹ b ietū
iectū. Sed ad s⁹ b ietū formale siue ad s⁹ b ietū
cti formalem rōnem duo requiruntur. Primo
q⁹ sit cōuertibilis cū s⁹ b ietū materiali: z q⁹ nō sit
aliquid sub eo constitutū p differētiā eēntialem
vel accidentalem. Secōdo q⁹ sit p⁹us z perfectius
omni passiōe demonstrabili de s⁹ b ietū materia.
li. q3 se debet h⁹re ad s⁹ b m materiale sicut abstra-
ctum ad concretū vt saltē sicut aliqd ei adeq⁹tū.

Secundo

sciendū q⁹ p declaratione secū-
di termini talis distinctio ponit⁹
s. q⁹ rō formalis est duplex. s. obiectiua p⁹ quas
aliquid ē obiectū materiale alicui⁹ potētie. vt co-
lozeitas p⁹ quā color est obiectum visus. Alia ē
rō formalis s⁹ b ietūa. s. ppter quā quiditas ali-
qua est p⁹cisum materiale s⁹ b m alicui⁹ sciētie
Pro tertio termino hic delarādo pōit⁹ hec di-
stinctio. s. q⁹ corp⁹ est duplex. s. naturale z mathe-
maticū. corp⁹ naturale ē qdā q⁹ditas s⁹ b ietū cōpo-
sita ex materia z forma corporeitatis: corp⁹ ma-
thematicū est q⁹ditas icludēs trinā dimēnsionem

Physicorum

scilicet lōgū latū et profūdū. Et de hoc non hic est ad
propositū. s. de pmo. ¶ Pro declaratiōe quar
ti scilicet termini dicit q. nāle est idē vt ad propo
sitū qd nām hīs. Natura autē ex scdohui⁹ est pnci
piū mot⁹ et qetis. s. materia vel forma rei mobilis.
¶ Pro 5° tmino h declarādo vt q. pbia natura
lis ē scia cōsiderās de rebus naturalibus.

Tertio sciendū q. de subiecto nālis pbie
tres fuerūt opiniones pncipales.
¶ Prima ē doctoris sci. s. q. ens mobile ē subz
hui⁹ scie: q. pōt hēre triplicē intellectū. s. q. istud ag
gregatū ens mobile ex ente et mobilitate forma
liter capta ē subz hui⁹ scie. et hoc ē falsū. q. mobi
litas ē passio demonstrabilis ibac scia d subo ei⁹
patet sic arguēdo. oē ens hīs nām ē mobile. s. q.
corp⁹ vel ens nāle ē ens hīs nām. igit ē mobile.
Subz autē aut rō formalis subī nō ē demonstrabi
lis i scia cui⁹ ē subz cū de subo p supponat i qlibz
scia saltē spaliq d ē et q. ē. ¶ Itē. de ente p acci
dēs nō ē scia tāq de subo scibili. ex sexto metha
physice. ens mobile dicto mō acceptū ē ens per
accīs cū sit aggregatū ex subo et passione. g. zē.
¶ Scdō intellect⁹ dicte opionis talis ē q. ens in
sua cōitate acceptū ē mālē subī hui⁹ sciētie. Et
mobilitas ē ei⁹ rō formalis. et hoc stare n pōt. q.
si sumat mobilitas formaliter tanq dīa dōbens
ens accidentaliter tē bec scia ēēt metaphysice sub
alternata. Si hō mobilitas sumat circūlocuti
ue p nālitatē vt ē dīa cēntialis dōbens ens ad de
terminatā pte entis. tūc bec scia ēēt pars meta
physice cū eadē sit scia toti⁹ et pti⁹. et hō mō proce
dit rō Egidij et tra dictā opionē. ¶ Terti⁹ itelle
ct⁹ dicte opionis ē q. aliq determinata ps entis. s.
ens naturale cui⁹ rō formalis ē mobilitas nō for
malr accepta s. circūlocutiue pro naturalitate
ē subī hui⁹ scie. s. hō mō ens mobile idē ē qd cor
p⁹ mobile vel ens naturale. Et sic deā opio vera
ē: et hic intellect⁹ terti⁹ ē s. sus pfati doctoris vt p
ituētib⁹ doctrinā ei⁹. h. ipse ēt alibi q. corp⁹ mo
bile qd intelligit de mobili circūlocutiue dco pro
naturali ē scie naturalis subī. ¶ Alia ē opinio
Alberti et Egidij de roma q. corp⁹ mobile ē su
biectū naturalis pbie. qd stare n pōt si mobile su
mat formaliter ppter rōes iprobates p mūm in
tellectū dco opionis s. sumēdo ipm circūlocuti
ue pro naturalitate sit vera. ¶ Alia ē opio cano
nici q. i aliqb⁹ scotizat s. nō i hoc passu ponēs s. b
stātā finitā i cōi acceptā ēē materiale subī hui⁹
scie. q. ouertū cū pncipali et pma passione subī
hui⁹ scie naturalis. S. ista opio supponit vnum

falsū. s. q. ois substātia finita sit naturalr mobilis
qd ē falsū de substātijs sepatis. Et hē ē d p m
i tota pbia. licz. n. s. b. stātē sepate. mutēt locū qū
q. istātānee: q. nō hō mutatiōe cōtinua et successi
ua. tū ille mot⁹ nō ē naturalis. q. nō ē materie sē
sibili cōiūct⁹ qd regrit ad hō q. aliqd dicat natura
le. ¶ Pro scdō articulo sit bec.

Conclusio respōsua ad questū. Corp⁹
sub rōne naturalitatis est su
biectū adeqūū pbie naturalis sic q. corp⁹ ē sub
iectū materiale. et naturalitas est. subī formale
vel rō formalis subiecti. bec cōclusio probat pro
vtrāq sui pte p ea que dicta sūt i pmo notabili
de cōditōib⁹ regrit ad subī materiale et ad rō
nem formale ei⁹. ¶ Quātū ad tertiū articulū.

Primo dubitatur. Utrū de reb⁹ natura
lib⁹ sit scia vna. Pro cui⁹ solutiōe
supponit q. res naturales sūt quaz eē et diffiniri
depēdet a materia sēibili. Ex quo sequit q. nul
la substātia sepata: nullū et accīs sine subiecto
exīs est res naturalis cū res naturales sine ma
teria eē non possint. Deinde ponūtur tres distin
ctiones. quaz pma est: q. res naturales pnt cōsi
derari duplr. vno modo s. eē essentie. s. pro qui
ditatib⁹ abstrahētib⁹ ab exītia et ab omni acci
dente posteriori ipsa exītia. Alio modo quantū
ad eē actualis exītie: et hoc mō de ipsis nō est sci
entia: cū sint corruptibiles: s. bene pmo modo.
¶ Scda distinctio. d reb⁹ naturalib⁹ eē sciaz pōt
intelligi duplr. Uno mō tāq d subiecto p mario
et adequato. Alio modo tanq de subiectis secū
darijs et inadequatis reducibilib⁹ ad vnum com
mune subiectū adeqūū. v. z. ad corp⁹ naturale.
et sic de ipsis ē scia naturalis. nō at pmo. ¶ Ter
tia distinctio sit bec. scia aliqua potest dici vna du
pliciter. vno mō formaliter et intrinsece et sic il
la scia ē vna: q. secluso qd cūq alio extrinseco h. ve
rā vnitatē realē p quā formalr et trisece dnoiat
vna. Alio mō scia pōt dici vna extrinsece et ab ob
iecto: et sic scia h. talē vnitatē qlem habet subī
totius illius sciētie: ita q. si subiectum sit vnū
genere et sciētia est vna genere. Si vero subie
ctum sit vnum specie sciētia est vna specie.
¶ Ex his dicitur ad dubiū. Primo q. talis ha
bitus rerum naturalium est vnus vnitatē speci
fica sic q. tota philosophia naturalis est vna spe
cies de predicamento qualitatis. ¶ Secūdo di
citur q. habitus totalis pbie naturalis intrinsece
et formaliter est vnus numero et i vno intellectu
sic q. ex oibus hītib⁹ cōclusionū physicaliū re

Primus

sulcat vn^o h^o totalis vnitate numerali in vno in intellectu. C^{3o} dicit^r q^d totalis h^o p^obie naturalis extrinsece z ab obiecto ē vn^o vnitate generica. q^z ei⁹ subm^o ē vn^o gen^o. s. corp^o naturale. C^{4o} dicitur q^d p^obiales h^o p^obiales cōclusionū p^obie naturalis habēt tātā vnitate extrinsecā q^z tā h^ont subiecta illaz cōclusionū. z tātā h^ont distinctionē inter se extrinsecā z obiectiua q^z tā h^ont subiecta illaz cōclusionū: ita q^d si duo subiecta duaz partialiū cōclusionū distinguant spē ēt h^ont illaz cōclusionū distinguunt spē. z si subiecta solū distinguunt numero tūc habitus illaz distinguunt numero. z hoc de distinctione extrinseca z obiectiua.

Secundo dubitat^r Utrū de generabili^o b^o inq^ztu gnabilia sūt: z cor^oruptibilib^o inq^ztu corruptibilia sūt sit scia. C^{1o} p^o cui⁹ solutio sit hec distinctio. generabile z corruptibile p^ont sumi dupl^r. Uno mō vt sūt p^odicata accidentalia ipoztātia generatiōez vel corruptiōem actualē vel potētiales vt generabile dicat^r illud q^d generat^r vt pōt generari. z corruptibile dicat^r illud q^d cor^orūpit^r vt pōt cor^orūpi: sic generabilium z corruptibilium inq^ztu h^ont. nō est scia cū. ita nō sint impossibilia al^o se h^ore. q^z tñ regit^r ad obiectū scibile. ex p^omo posterior. Alio mō p^ont accipi p^o aptitudinibus vel respectibus aptitudinalibus ad actus: abstrahētib^o ab o^o existentia actuali vt generabile sit aptum natuz generari: z corruptibile aptum natum cor^orūpi: sic de corpore naturali in vltima acceptione: z etiam de generabilibus inq^ztu generabilia: z corruptibilib^o inq^ztu corruptibilia sūt: est etiā scia: tenēdo ly inq^ztu non quidem reduplicatiue sed specificatiue.

Tertio dubitatur. Utrū de rebus singularibus sit scientia. C^{1o} p^o solutio huius dubij sit hec distinctio. singulare ē triplex. quoddā. n. est p^oscindens ab ex^ontia z ab accidentibus posteriorib^o eo q^d icludit tñ naturam specificā cū differētia indiuiduali. Aliud est singulare p^oscindens ab accidentibus s^z nō ab ex^ontia actuali. Aliud ē singulare icludens ista quatuor. s. nām specificā. d^oraz indiuidualē. ex^ontiam actualē. z acc^ontia cōsequētia ex^ontia ipsā: q^z p^o prie d^o discretū z ab alijs cretū z distinctū. vñ d^o singlari 3° mō d^oco nō ē scia. q^z ē ens p^o acc^ontis. q^z pōt cor^orūpi nec ēt d^o singlari 2° mō d^oco. q^z pōt cor^orūpi. s^z bñ de singlari p^o mō sumpt^o: q^z illud in ordine ad inclusā in eoz: ad p^odicata p^o se est in corruptibile: z illo mō singularia p^ont ad artē:

z sunt p^o se in recta linea p^ontali reponibilia zē.

Ad rationes an oppositus. C^{1o} Ad p^oma r^ondet cōcedendo maiore z negādo minore: z ad p^oma p^obationē minoris d^o q^d substātie separate nō sunt res nāles: vt visū est: nec mot^o eaz est nālis: sūt acc^ontia separata a sub^o nō h^ont eē nāle: nec mot^o ipsoz est de se nālis p^o cāz dictā i p^omo dubio. vbi dicit q^d reruz nāliū eē z diffiniri depēdet a mā sensibili: potētie ēt non mouent^r ab obiectis suis motu p^ohyfico sed meta^o. C^{2o} De materia autē negat Albertus q^d ipsa sit p^o se primū subm^o corruptionis vel gnātōis: sed mediante forma corp^oritatis ei creata. C^{3o} Dicit^r vlt^o q^d gnatio z corruptio sūt mutatiōes nāles inq^ztu sūt tñmini extr^o ec^o al^oatio: nū p^ouiay q^d sp^o sūt subieue i corpore nāli. mā etiā p^o nulluz istās ē ab o^o forma subali d^onudata. C^{4o} Ad 2^{am} d^oceduz cōcedendo maiore z negādo minore. Motus. n. diffinit^r p^o ens: nō q^d ē i cōi: sed in spāli acceptuz p^o ente in p^o p^oiqua ad tñminū motus: q^d ē corp^o nāle. C^{5o} Ad etiā d^oceduz negādo anis. z ad p^obationē d^o q^d res nāles cōsiderant^r in ordine ad mobilitatē: z inq^ztu subijciunt^r mobilitatē tā q^z passiōi z nō tanq^z rōi formali. q^z p^o q^d corpus ē subm^o māle. nālitaz vō ē rō format^r sub^oz mobilitas est passio sub^o nālis. Et hec de q^one. segtur.

Meritur scdo. Utrum ad notitiam cōpletā cāti regat^r necessario nō cuiuslibet cause ill^o cāti. C^{1o} Arguit^r p^o q^d nō. q^z q^zlibz res cōplete cognoscitur p^o suā diffinitōez: s^z diffinitio nō cōtinet oēs cās. q^d ad cōplete cognoscēdū rē nō cōgnoſcē oēs cās. C^{2o} Arguit^r 2° p^oma cā ē cā cuiuslibet causati. q^d ad cognoscēdū q^zlibet cāti oportet cognoscere p^oma cāz. cōis ē ipole. q^z z anis. C^{3o} Arguit^r t^oio. albus est cā effectiua dom^o si dom^o ca^o tor ēt alb^o: z tñ ad cōplete cognoscēdū domū nō cōgnoſcere albū. q^d ad cōpletā notitiā causati non regit^r notitia cuiuslibet cause. C^{4o} In oppositum arguit^r auctoritate commētatoris dicentis: oīs q^d scit se scire aliqd nō dicit illud nisi qñ sciuerit illud p^o oēs cās taz p^opinqs q^z remotas. C^{5o} In questione ista erunt tres articulificut in precedenti.

Quantum ad primum. sciēduz est q^d p^o declaratione terminorum questionis ponunt^r alię distinctiones. C^{1o} p^oma. duplex est causa. quedam est causa per se sine qua non potest esse nec produci effectus. Alia est causa per accidens

Physicorum

line qua potest esse et produci effectus. Causa p se solet diuidi in causa intrinsecā et extrinsecā. i. cāz p pinqūā et remotā. **¶** Secūda distinctio. duplex est notitia. qdā est notitia simplex q fit p pām ope rationes intellectus: et vocat eā pbs 3° de aia. sim pliciū intelligentiā. Alia ē notitia complexa q fit p scdā opationē intellectus. **¶** Tertia distinctio. notitia tā complexa q icōplexa est duplex: qdāz ē pfecta siue completa: alia ē icōpleta. **¶** Quarta distinctio. notitia completa ē duplex. quedā ē simplr completa et incompleta. et est illa q cognoscimus rem f3 oēs moduz f3 quē possibile ē ipaz cognosci: et tunc notitia completa incompleta sit cognoscēdo diffinitionē rei continentē oēs cās p se tā p pinqūas q remotas illius rei. sed notitia completa complexa sit cognoscēdo determinate oia predicata possibilia cognosci de ea: et hoc fm omnē modum fm quē possunt de ipa cognosci. **¶** Ex hoc sequitur q ad cognitionē cuiuslibet causati debemus cognoscere cās p se: si talis cognitio debeat dici completa simplr. **¶** Alia ē notitia completa i genere: et est illa p quā cognoscimus rem sub aliqua ratione cognoscēdi fm oēm modum: f3 quem possibile est a nobis cognosci sub illa ratione cognoscēdi: vt notitia completa quaz habem⁹ de corpe sub ratione naturalitatis. **¶** **Secundo** sciendum q isteliber physicor in quo Aristoteles determinat de corpe sub ratione naturalitatis diuidit in probemū et tractatuz. In pte pbemiali pbs ostēdit modum pcedendi huius scientie et diuidit i tres ptes. In pma intendit talem conclusionē. **¶** In scientia naturali oportet pcedere ex cognitione pncipiorum causarum et elemētoz ad pncipiata causata et elemētata: pbat eam pbs tali ratione. Ois scia cuius sunt pnc^{ia} cause et elementa procedit ex cognitione ipsoz ad cognoscendum pncipiata causata et elemētata: qd in scia naturali sunt principia cause et elementa. ergo i scia naturali o3 pcedere ex cognitione pncipiorum causarum et elementorum ad cognoscendum pncipiata causata et elemētata. Maiores pbat p comune existimatōez oīuz. qz tunc opinamur ynū quodqz scire cum cās cognoscimus pmas et pnc^{ia} pma vsqz ad elemēta: et debet capi vsqz inclusiue. **¶** **Tertio** sciēdū q circa hunc textuz sciunt tres difficultates. Prima. vtrum sit saluabile istū actū qui est intelligere causari ex cognitione causarū et elemētoz et pncipioz cum intelligere sit actus cuiusdā habitus q vocat intel-

ctus: q solū sit ex cognitōe pncipiorum. **¶** Pro solutiōe huius difficultatis ponitur due distinctiones. Prima est dmetatoris: et est bec. Duplex est scia. quedam est scia pfecta: et est illa que fit per causam sciti. Alia est iperfecta: et est illa que fit sine causa: et subdit dmetator: q per intelligere pbs innuit sciam iperfectā: et per scire sciam pfectā. **¶** 2^a distinctio. intelligere capitur duplr. Uno modo cōiter pro actu denoiato a potētia intellectiua: et sic omnis actus intellectiuis potest dici intelligere. Alio modo accipitur speciatr p actu denoiato ab habitu intellectiuis. scilicet ab habitu pncipioz qui dicitur intellectus. et tunc non omnis actus intelligendi vocat intellectus: sed solū actus intelligēdi quo cognoscimus pncipia. ex hoc patet solutiō huius difficultatis. **¶** 3^a difficultas est. vtz ista tria. pncipia. cause. et elemēta sint synonyma. Pro cuius solutiōe ponitur talis distinctio. pnc^{ia} causa et elemētū possunt capi duplr. vno modo cōmuniter. et sic sunt nomina synonyma. Alio modo possunt capi proprie: et tūc pncipia soluz dicit de causa extrinseca. s. de efficiente et sine. et elementa de causa intrinseca. s. de materia et forma. et causa est nomen vtriqz commune. Et hāc differentiam ponit commentator. 2° methaphysice. sed hic dicit q ista non sunt synonyma. quia nomina synonyma non vltantur in scientia demonstratiua. Ideo per principia intelligit pbs causas agentes mouentes. et per causas intelligit causas finales. et per elemēta intelligit causas que sunt partes rei. s. materiam et formam. **¶** 3^a difficultas vtrum scientia naturalis procedat ex principiis causis et elemētis. **¶** Ad hanc respondet commentator q quedam sunt scientie que solum cōsiderāt de vna causa. scilicet de causa formali vt mathematice: quedaz de tribus causis. vt scientia diuina: scilz methaphysica. quedam de quattuor sic scientia naturalis. qz scientia naturalis demonstrat oēs causas vt probat philosophus secundo huius. **¶** Quantum ad 2^m articulum ponitur. **¶** **Conclusio** Ad notitiam simplr et cōpleta cuiuslibet cause p se illi⁹ causari. p3. qz si ignorat vna causa per se tē scita sa causa causati posset cognosci per illaz causam. et sic non fuisset cognitum cognitione cōpleta et simplr pfecta tē. **¶** Quantum ad tertium articulum. **¶** **Dubitatur** Vtrū sit saluabile aliquam sciāz hēre cās pncipia et ele-

Primus

menta. ¶ Ad soluendū hoc dubiū ponitur vna suppositio et vna distinctio. Suppositio ē hec. cā pncipiū et elemētū capiunt hic in ligione ppria eo modo quo expositū ē i tertio notabili. Distinctio ē hec. sciam eē cātam pncipiatam et elementatam pōt intelligi dupl'r. vno modo p denoiatione intrinseca ita q' scientia sit vna res habēs veram causam materiale. verā causā formale efficientem et finale. Alio modo p denoiationē extrinsecam et obiectiuā. ita q' scia non sit res hīs illas causas: sed subiectum scie. et a denoiatione subiecti accipiat denoiatio ipsius scie. et tūc illa est pncipiatā cāta et elementatā cuius subm ē pncipiatum causatum et elementatum. Ex his dicitur ad dubium primo q' huius scie nulla ē causa materialis nec formalis. p. q' nullius forme simplicis abstractiue est causa materialis aut formalis. sed quelibz scia ē forma simplex abstractiua. ergo nullius scientie est causa materialis nec formalis. ¶ Secūdo dicit q' cuiuslibet scientie est cā finalis et efficiens. patet. q' quelibet scientia ē ens pductum. ergo quelibet scientia habet causam efficientem et finale. ynde quelibet intellectus est causa efficiens sue scientie acquisite. et p p' actus cuiuslibet scientie est causa finalis illi' scientie. Et lz dicatur cōiter q' cuiuslibz scie sunt q' tuor cāe. hoc tñ nō est verum accipiendo causas proprie. sed si capiatur causa formalis transumptiue p forma et modo procedendi. et similiter causa materialis pro materia circa quam. tunc cuiuslibet scientie sunt quattuor cāe.

Secundo dubitatur. Qualiter est saluabile istam scientiam pcedere ex pncipijs causis et elementis: que sunt notiora nature: et tñ in sequenti parte dicitur q' ista scientia procedit ex notioribus nobis. ¶ Ad soluendū hoc dubium ponitur talis distinctio. aliquā scientiam procedere ex aliquibus potest itelligi dupliciter. Uno modo q' pcedat ex illis tāquā ex omnino primis nō inuestigando eorū cognitio nem. sed supponendo ea eē cognita et ex cognitione iporū procedere ad cognitionem aliorū. Alio modo potest intelligi q' procedatur ex illis sic q' primo inquiratur cognitio eorum ex aliquibus que supponuntur esse nota: et habita cognitione iporum fiat processus ad cognitionem aliorum. ¶ Ex hoc respondet ad dubium. p'io q' ista scientia procedit a notioribus nobis tāq' ab oī no p'is supponendo eorum veritatem vel cognitionem. ex cognitione iporum ingrit cogni-

tionē pncipiorū eāz et elementorum: qua habita ipa procedit ex cognitione illorum ad cognitio nem conclusionum principaliter intentarum.

Tertio dubitatur. Utrum ad perfecte cognoscendū res nāles sit necesse cognoscere cās pmas et pma pncipia. Pro cuius solutione sit hec suppositio q' fm cōmentatorē phs per causas primas intelligit mām pma et vltimā formam. et per pncipia pma intelligit pmi efficiens et vltimū finē. et per elementa intelligit partes rem intrinsece cōponetes. Pro quorum euidētia ponuntur due distinctiones. Quarum pma ē q' materia ē duplex. s. pma et scda. ¶ Materia prima ē materia denudata ab oī forma. sic q' nō sit cōposita ex aliqua forma. sed oīo sit simplex et irresolub' et metaphysicalis. Materia secunda est cōposita ex materia prima et aliqua forma: sicut corpus qd ē cōpositum ex materia et forma corporeitatis dī eē materia animalis. et caro et ossa dicunt materia hominis. ¶ Secūda distinctio. duplex est forma. s. vltima et non vltima. Ultima forma est illa q' nō ē vltius resolubili materiam et formas. et ē simplex sicut ē forma elementorum. Forma non vltima ē illa que est resolubilis in materiam et formam. sic forma mixtorū q' cludit formas quattuor elementorū et illas est resolubilis. et h' intelligendum est de forma toti. ¶ Ex hoc dicitur ad dubiū q' ad pfecte cognoscendum res naturales necesse est cognoscere pmas causas et pncipia prima vsq' ad elementa.

Ad rationes an oppositū. ¶ Ad pma dicitur q' duplex ē diffinitio: quedā enim datur per oīa genera causarū et illa diffinitione simpliciter pfecte cognoscitur diffinitum saltem quo ad quid ē. Alia ē diffinitio q' datur solum per duas causas intrinsecas. s. p materiam et formā. aut p vna. s. per formam. et q'libet diffinitione diffinitum cognoscitur perfecta cognitione. non quid ē simpliciter. s. duob' generib'. vel i vno genere cāe. ¶ Ad scdam dī cōcedendo totū ar. s. q' ad cognoscendum cognitioē simpliciter perfecta rem naturalez oportet cognoscere primaz causam. non tñ secundum omnem modum quo est cognoscibilis. sed sufficit q' cognoscatur fm illam habitudinē quam habet ad illud causatum. ¶ Ad tertiam distingo maiorez. Duplex enim est causa. s. p se. et per accidens ad cognitionem autem completam effectus requiritur necessario cognitio cause per se: non autem cause per accidens. sicut ad cognitionem

Physicorum

domus requiritur necessario cognitio domusifica-
toris. non aut cognitio albi. Et hec de questione.

Veritur n^o vniuersalia sint prius nota magis vniuersalibus. **Arguitur** primo q^d nō illud est primo notum intellectui cuius singulare p^{ri}mo mouet sensum. s^z singulare magis v^t s^z magis mouet sensum. igit magis vniuersale est prius notum q^m minus vniuersale. **Secūdo** sic. magis cōfusa sūt p^{ri}us nota min^o confus^o. sed magis vniuersalia sūt magis cōfusa q^m minus vniuersalia. ergo sunt prius nota ip^sis. **Maiores** ē p^{ri}us in textu. **Minores** probatur. quia cōmunitas ē p^{ri}ncipiū cōfusiōis. **Tertio** sic auctoritate philosophi q^d probat trib^o signis vniuersale esse p^{ri}us notum singulari. z p^{ri} singulare intelligit minus vniuersale. Et confirmatur auctoritate **Alyicēne** dicētis. q^d ens z res p^{ri}ma impressione imprimuntur i aia n^{ra}. **In** oppositum arguit auctoritate p^{ri}us dicentis q^d magis confusa sunt nobis p^{ri}us nota. z cōmentator p^{ri} magis cōfusa intelligit magis cōposita: sed minus vniuersalia sūt magis cōposita q^m magis vniuersalia. q^d sunt p^{ri}us nota. **In** questione erunt tres articuli vt sup^{er}. Et quantum ad primum articulum.

Primo sciendum q^d pro declaratiōe terminorum questionis ponende sūt due suppositiones z tres distinctiones. **P^{ri}ma** suppositio ē q^d minus vniuersalia sūt minus communia siue inferiora respectu superiorum suorum. sed magis vniuersalia sunt magis cōmunia vel superiora respectu suorum inferiorum. **Secūda** suppositio ē q^d oē totū ē cōfusum respectu suarū partium. Ex istis aut oritur difficultas. vtrum magis vniuersalia sint min^o vniuersalib^o cōfusiora. Pro cuius dubij solutione ponitur hec distinctio. s^z q^d triplex ē confusum. s^z confusione partium subiectiuarum vt totum vniuersale. z confusione partium eēntialium sicut totū eēntiale vel dissimilabile. vel confusione partium integralium sicut totum integrale. **Ex** quo sequitur p^{ri}mo q^d totū vniuersale ē solum cōfusum potentiali cōfusione cū cōtineat p^{ri}es suas potētiāter. Sed totum integrale ē cōfusu actuali cōfusione cū cōtineat suas p^{ri}es actualiter. **Secūdo** sequit^{ur} q^d totū eēntiale z integrale ē simpl^{iter} magis cōfusu q^m totum vniuersale. Ex dictis elicitur documētum q^d confusum simpl^{iter} ē totum eēntiale quo ad intellectū. z totum integrale quo ad sensum. totū vniuersa-

le ē confusuz s^z m quid q^d in potentia tñ. **P^{ri}ma** distinctio talis ē. triplex est p^{ri}mo cognitum. s^z p^{ri}mitate adaequationis. cuius modi ē illud q^d adeq^{ue} te p^{ri}dicatur de oī p^{ri} se intelligibili. vel ē illud q^d est obiectum adaequati potētie. Aliud est p^{ri}mo notum p^{ri}mitate p^{ri}fectionis. cuius mōi ē p^{ri}fecti^o intelligibile inter oīa sub obiecto intellectus cōtenta. **Tertio** aliqd ē p^{ri}mo cognitum p^{ri}mitate generationis. cuius mōi ē illd cur^o cognitio p^{ri} in intellectu causatur. z de tali p^{ri}mo cognito querit p^{ri}es questio. **Secūda** distinctio ē hec. triplex ē noticia. s^z actual^{iter} qua aliqd actual^{iter} cognoscit. Aliā est noticia habitualis qua aliquid habitual^{iter} est cognoscibile. Aliā est cognitio virtualis qua aliquid cognoscitur ad cognitionem alterius. vt cognoscens hominem notitia virtuali cognoscit essentialiter vel per se inclusa in eo. s^z aial z rōnale z rīstibile. **Tertia** distinctio ē hec. duplex est noticia actualis. s^z confusa qua res cognoscit vt per nomen diffiniti significatur. z distincta qua res cognoscitur vt p^{ri} diffinitione. i. terminos designat. **Ex** istis aliq^{ue} difficultates oriunt^{ur}. **P^{ri}ma** q^d est p^{ri}mo notuz p^{ri}mitate adaequationis. Ad quā rī det^{ur} q^d ens. **Secūda** difficultas. q^d est p^{ri}mo notū p^{ri}mitate p^{ri}fectionis. Ad quā rīdetur q^d de^o ē p^{ri}mo notum p^{ri}mitate perfectionis. z^o substantia. z^o accidens. **Tertia** difficultas ē. quid ē p^{ri}mo notuz via generationis confuse z actualiter. Ad quā respondetur q^d singulare sensibile quod p^{ri}mo mouet sensum. postea ei^o species specialissima. z sic semper ascendendo vsq^{ue} ad primum predicatū scilicet ens. **Quarta** difficultas. q^d est p^{ri}mo notum via generationis noticia actuali distincta. Respondetur q^d ens. deinde genus generalissimum. z sic semper descendendo vsq^{ue} ad singulare z ens perfecte z totum cognoscitur. q^d simpliciter simplex vel totaliter scitur v^t totaliter ignoratur. **Quinta** difficultas z sexta i dubijs sequētib^{us} ponentur.

Secundo sciendum q^d in ista parte p^{ri}be miali p^{ri}us dat modos cognitionis scēdi p^{ri}ncipia cās z elemēta. ex quibus procedit scia nālis z itēdit duas cōclusiones. **P^{ri}ma** est hec. oz tradere cognitionēz cāp^{it} p^{ri}ncipioz z elemētoz ex cognitionēz cōposito^{rum} ex ip^sis. p^{ri}bat p^{ri}us talitōe. q^d necesse ē p^{ri}cedere ex notiozib^{us} nob^{is} ad notia z certiora nature. s^z cōposita ex p^{ri}ncipijs z causis sūt nobis notiora. z cāe z p^{ri}ncipia sunt notiora natur^{ae}. q^d oz tradere cognitionem p^{ri}ncipioz cāp^{it} z elemētoz ex cognitione cōposito^{rum} ex p^{ri}us maiorem

Primus

pbat: inata est nobis via pcedere ex nobis notis
oribus in notiora et certiora nature. Ex hoc reo
uet dubiū: qz aliquis posset credere qd eadez ef
sent nobis nota et nature. pbs remouet dubiū et
dicit qd n nobis notū ē illd qd simplr ē notū. i. na
ture. minore sue rōnis pbat sic. sūt. n. pbs nobis
nota et manifesta cōfusa magis. psteri autem
ex his sunt cause et principia elemēta diuidenti
bus bec. i. illis qui diuidunt cōposita i elemēta.

C Scda cōclusio. habita cognitiōe cāp et pnci
pioz o3 pcedere ex magis vniuersalibz. i. causis
ad singularia et ad cās min⁹ vniuersales: pbat
eā pbs tribz signis. Primū. totū sensibile ē notū
sz sē sū suis ptribz: qz signū ē qd vniuersale ē notū
fm intellectu qz singulare. tenet cōsequētia. qz vni
uersale ē qddā totū: multa āt cōprehēdit vt par
tes. **C** Scdzē. diffinitū ē notū ptribz diffinitibz
qz signū ē qd vniuersale ē notū singulari: aīs pro
bat qd nomē diffinitū significat qddā totū cōsu
sū: vt circulus: sed diffinitio ei⁹ diuidit i singula
pncipia diffinienda. **C** Tertū signū. qd pueri p
appellāt oēs viros ptes: et oēs semias mres. po
stea dtermināt vniū qdōqz. qz signū ē qd vniuersale
est notū singulari: et p singulare fm cōmētatozem
pbs nō itelligit idiuuū: sz itelligit min⁹ vniuer
sale vel speciē specialissimā vel aliqd sibi simile.

Tertio Sciendū qd circa hūc textū icidūt
tres diffcultates. **C** Pria est. qua
liter est saluabile qd pncipia sint notiora pncipa
liē nature: cū pncipiata sint pfectioris et itatis: et p
fectioris intelligibilitatis. p pro solutiōe hui⁹ po
nitur talis diffictio: aliqd pōt eē pri⁹ notum natu
ra quadruplt. Primo qd pōt itelligi alio non
intellecto: et sic magis vniuersalia sunt notiora
nature. Alio mō. illud est pri⁹ notū natura quod
pmo et pncipali⁹ intendit a natura: et sic species
specialissima est pmo nota nature: cū natura itē
dat confuare eē specificum. Tertio aliquid est
pri⁹ notū natura qd est prioris et pfectioris natu
re et entitatis: et sic cōposita sūt notiora nature su
is ptribz. 4. illud est pri⁹ notū natura quod est p
mā in operatione nature: siue illud a quo natu
ra incipit operari: et sic principia sunt notiora na
ture pncipaliter: qz natura incipit operari a pri
cipijs. **C** Scda diffcultas. qualis sunt sū salua
biles due cōclusiones text⁹ cū pma dicat confu
sa et cōposita siue minus vniuersalia esse notiora
principijs et elemētis: et secūda dicat magis vni
uersalia esse notiora min⁹ vniuersalibz. p pro so
lutione hui⁹ diffcultatis ponit talis diffictio cō

mentatoris 8. physicoz: que est bec. In scia natu
rali ē duplex pcessus. pms e ab effectu ad cāz.
scds est a cā ad effectum. ex quo habetur totus
pcessus phie naturalis. qz phia naturalis ex co
gnitione cōposito3 pcedit ad cognitionē pncipio
rum illo3 cōposito3. 2. ex pncipijs causis et eleē
tis vniuersalibz siue corpo3 in vniuersali proce
dit ad causas minus vniuersales. i. ad cās parti
culariū corpo3 naturalium vt a causis corpo3
celestis ad causas corpo3 mixti. et sic d alijs. Ex
his pz qd nō est repugnantia in conclusionibus cū
prima dicat cōposita eē notiora magis vniuer
salibus. et 2. dicat causas vniuersales. i. corpo3
naturalis in vniuersali eē notiores causis corpo
rum singularium. qz fm cōmentato3 p cās vni
uersali3 itelligit causas naturales vniuersales
et p singularia itelligit cās minus vniuersales.
C Tertia difficultas. vtrū eadē sint nobis nota
et nature. Ad quam rīdetur qd i metaphysicis ea
dē sūt nob nota et nature: sed nō in naturalibus
C Quantum ad secundum ponitur.

Conclusio min⁹ vniuersalia sunt prius
et magis nota via generatio
nis et confuse magis vniuersalibus. et hoc suppo
sitis tribus cōditionibz. Prima qd minus vniuer
salia sunt simpliciter magis cōfusa qz magis vni
uersalia. sicut declaratū est in primo notabili. se
cūda qd singulare mouens sensum ad cognitio
nem istorum vniuersaliū sit i difficta et debita p
portione et distātia. sic qd sensus statim possit iudi
care ipm eē alicuius distincte speciei specialissi
me. tertia qd hic itelligitur de cognitioe actuali
et non habituali. pbat sic. qz cā naturalis non
impedita obiecto debite approximato causat ef
fectum nobiliozem quem pōt causare: sed intelle
ctus est causa naturalis nō ipedita et obiecto suf
ficienter approximata: ergo causat effectum no
biliozem quem pōt causare: sed effectus nobilioz
et pfectioz quem possit causare intellectus ē cōce
ptus singularis vel alicuius minus vniuersalis.
ergo intellectus primo itelligit singularia et mi
nus vniuersalia qz magis vniuersalia. et bec de
secundo articulo. **C** Quantum ad tertium.

Primo dubitatur. vtrū magis vniuersa
lia sint prius nota minus vniuer
salibus noticia habituali. **C** Ad soluedū hoc du
biū est supponendū qd noticia habitualis est noti
cia remanens i intellectu post noticia in actualez
ipsius intelligibilis. **C** Ex hoc respōdetur ad du
biū qd noticia habitualis et cōfusa magis vniuer

P^ro^pter^r h^uic^uz

salū est prior q̄ notitia habitualis et cōfusa min⁹ vniuersaliū. et notitia actualis et distincta minus vniuersaliū ē prior q̄ notitia habitualis et distincta magis vniuersaliū. p̄s q̄ i notitia habituali ē euersus ordo ab ordine notitie actualis. et ideo p̄mo confuse cognita notitia actuali sūt vltimo confuse cognita a cognitione habituali.

Secundo dubitatur. Vtrū ordo disticte accipiendi sit prior ordine cōfuse accipiendi. ¶ Pro solutōe hui⁹ dubij ē supponēdū q̄ ordo cōfuse accipiendi est ille in quo sit p̄cessus a p̄mo cōfuse cognito ad vltima cōfuse cognita. sic est ordo quo p̄cedimus a cognitione minus vniuersaliū ad cognitionē magis vniuersaliū. sed ordo disticte accipiendi est quo p̄cedim⁹ a p̄mis disticte cognitis ad vltima disticte cognita. ¶ Et hoc rōdet ad dubiū q̄ cōparando vniū totale ordinē ad aliū: tot⁹ ordo cōfuse accipiendi p̄cedit totū ordinē disticte cognoscēdi: ita q̄ itellectus noster p̄ma intellectione quābz intelligit singulare cōfuse et postea spēs spālissimā illi⁹ singularis. et sic semp ascēdēdo vsq̄ ad supmū p̄dicatū exclusiue: q̄ supmū p̄dicatū. s. ens non pōt intelligi cōfuse. p̄s q̄ nullus cōcept⁹ simplr sim⁹ plex pōt intelligi cōfuse. sed cōcept⁹ p̄mi p̄dicati est simplr simplex cū nō sit resolubilis in alios cōceptus supiores. ergo nō pōt intelligi cōfuse. maior p̄ vnā regulā euidentē que est hec. Qd̄ simplr simplex aut totalr scitur. et sic disticte cognoscitur. aut totaliter ignoratur cū nō habeat aliqd scdm q̄ possit sciri: et aliquid scdm q̄ possit ignosciri. quia tunc non esset simpliciter simplex.

Tertio dubitatur quātū est saluabile q̄ diffinitū sit notius partib⁹ diffinitib⁹. ¶ Pro solutōe hui⁹ dubij est supponēdū q̄ diffinitū est simplr cōfusū respectu suaz partū diffinitū. Et hoc sequitur q̄ diffinitū est p̄mo notū cognitionē cōfusa. Et si dicatur q̄ partes diffinites sunt magis vles q̄ diffinitū. s. magis vniuersalia sūt magis cōfusa. Ad hoc pōt p̄mo dici q̄ magis vltia sunt magis cōfusa fm qd̄. s. confusione partū potētiā siue subiectiua. sed diffinitum est simpliciter magis confusum partibus diffinitibus cū sit cōfusum cōfusione partū actualiū. ¶ Vltimaz potest dici q̄ magis vniuersale pōt cōparari ad minus vniuersale dupliciter. vno modo p̄ quanto cōtinet min⁹ vniuersale p̄ modū ptis subiectiue. et sic magis vniuersale est magis cōfusum et prius notum notitia confusa. Alio modo pōt cōparari ad min⁹ vniuersale fm q̄ ē pars essentialis min⁹ vniuersalis. et sic minus vles est magis cōfusū et prius notū notitia cōfusa q̄ sit magis vles. et hec de tertio articulo.

le fm q̄ ē pars essentialis min⁹ vniuersalis. et sic minus vles est magis cōfusū et prius notū notitia cōfusa q̄ sit magis vles. et hec de tertio articulo.

Ad rationes Ad p̄mā dīcedēdo maiorē et distinguendo minorem. q̄ singulare magis vniuersalis mouere sensum pōt intelligi dupl^r. vno mō q̄ singulare ēēt in debita p̄portione et distātia. et sic negatur. alio mō q̄ ēēt in maxima distātia et nō in debita p̄portione. et sic dēditur. ¶ Ad scdām dī q̄ magis vniuersalia sunt magis cōfusa fm qd̄ q̄ minus vniuersalia. q̄ solū sunt cōfusa cōfusione potētiā siue cōfusione partū potētiāliū. sed min⁹ vniuersalia sunt magis cōfusa simplr. quia sunt confusa cōfusione actuali siue partū actualiū. ¶ Ad tertiam dicitur q̄ Aristoteles nō comparat magis vniuersalia ad minus vniuersalia. sed comparat causas corporis naturalis in vniuersali ad causas particularium corporū naturalū: vt visū est in t̄tio notabili. Et ad cōfirmationē dī q̄ ens et res p̄ma ip̄essione imp̄mūtur i aia v̄z ē in ordine disticte accipiendi: sed nō in ordine cōfuse accipiendi cum non possint cognosci confuse vt dictum est in secundo dubio. et hec de questione.

Meritur quarto cōsequenter. vtrū philo^sophus naturalis habeat disputare contra parmenidem et mellissum negātes principia philosophie naturalis. ¶ Et arguitur primo contra p̄suppositū. quia parmenides et mellissus dicebant esse tantum vnum ens et illud esse principium philosophie naturalis. ergo non negabāt principia philosophie naturalis. ¶ Secūdo arguitur. p̄s. 4° methaphysice disputat cōtra negantes sua p̄ncipia. ergo et philo^sophus naturalis habet disputare contra negantes sua p̄ncipia. patet cōsequētia. quia sicut se habent p̄ncipia methaphysice in methaphysica ita se habent p̄ncipia physice in physica. ¶ Tertio arguitur sic. p̄s in sequenti caplo disputat cōtra parmenidem et mellissum qui negauerunt p̄ncipia philosophie naturalis. ergo et. ¶ In oppositum arguitur auctoritate phi^l. ¶ In ista qd̄ erūt tres articuli vt prius. ¶ Quantum ad primum.

Primo Sciendum est q̄ pro declaratioⁿe terminorum ponūtur aliquę distictōes et aliq̄ suppositiōes. ¶ Prima suppositiō. ois p̄positiō cōsiderata i aliq̄ scia aut ē p̄ncipiū illius scientie aut deducibilis ex illis p̄ncipiis

cipijs illi⁹ scientie. Ex hoc ponit talis distinctio. in scia naturali oringit errare dupl^r. p^o negando p^oncipia p^ohie naturalis. 2° negando conclusiões deducibiles ex p^oncipijs. ¶ Pro secundo ponit tale documentū. si q^o negauerit cōclusiões deducibiles ex p^oncipijs: tunc accipienda sunt alia p^oncipia: sed si q^o negauerit p^oncipia. tunc talia p^ont p^obari tripliciter. p^o a posteriori 1° p^o effect^o. 2° p^o p^oncipia alicui⁹ scie cōis: vt p^o p^oncipia methaphysical a vel logicalia. 3° per p^oncipia scie subalternantis: 7 hoc si talis scietia subalternetur alicui alteri scientie.

Secundo sciendū q^o ista pars executiua i q^o Ar. storeles itēdit d^o terminare de corpore naturali diuidit in sex ptes p^oncipales. In prima itēdit determinare de p^oncipijs corpis naturalis in vniuersa: i 7 de ei⁹ p^oaf sionib⁹ vniuersalibus: 7 diuiditur in octo libros. In primo determinat de p^oncipijs corpis naturalis: 7 diuiditur in tres tractatus. In p^oio recitatur 7 reprobantur opiniones antiquorum de p^oncipijs reprobatur naturalium. 7 diuidit in tria capitula. In p^oio recitat opiones non naturalit loquentiū: 7 eas reprobatur: 7 diuiditur in tres ptes. in prima recitat opiniones antiquorū: 7 intendit duas cōclusiões. Prima est hec. necesse est vñ esse p^oncipiū rerū naturalium aut plura. 7 si tñ vñ p^oncipiū: vel illud est immobile sicut dicit p^omenides: vel mobile sicut dicit p^ohi. naturalit loquentes. quidam. n. dicunt acré esse: aliqui aqua: alij 7o ignē. Si p^ota sint p^oncipia: aut sint finita aut infinita. si sint finita 7 sint p^ota vno: aut sunt duo: aut tria: aut quatuor: aut 7z aliq^o aliū mōz. si sint infinita: aut sunt eadem genere aut specie aut figura differentia. aut sunt contraria genere. ¶ Secūda conclusio. antiqui similes qōnes faciebant d^o ente sicut de p^oncipijs: querebant enim vtrum sit tantum vñ ens aut plura. si plura: aut finita aut infinita. credebant. n. q^o ens 7 p^oncipia eēnt conuertibilia. ¶ In secunda pte p^oncipali itēdit tres conclusiões. Prima ē. p^ohs naturalis nō bz disputare contra p^omenidem 7 mellissum probat p^ohs duab⁹ rōnibus. Prima est q^o i nulla scientia ē disputandū d^o negantes suā p^oncipia. sed p^omenides 7 mellissus negat p^oncipia philosophie naturalis: 7 in p^oha naturali non ē disputandū d^o p^omenidem 7 mellissum. maiorem pbat exemplo. vt in geometria nō est disputandū contra negantē p^oncipia geometrie. minorem pbat sic. q^o p^oarmentides 7 mellissus dicunt tantū vñ esse

p^oncipiū. ergo negat p^oncipia eē. tenet consequentia. q^o p^oncipiū semp est cuiusdā vel quorūdam p^oncipium. Secūda rō: p^ohs naturalis nō bz disputare contra quamlibet positionē. 7 nec cōtra p^omenidem 7 mellissū dicētes tantū vñ eē ens. antecedens pbat: q^o p^ohs naturalis non habet disputare contra positionē heracliti dicentis oia esse mobilia. ¶ Secūda conclusio. p^ohs naturalis non habet soluere rationē litigiosā. sed rōnes p^omenidis 7 mellissi sunt litigiosae. minores pbat. q^o vtri usq^o rationes litigiosas habēt: 7 maxie onerosa est rō mellissi nullū habēs defectū. i. nullā habens dubitationē. q^o pcedit ex vno inconuenienti. vno. n. inconuenienti dato multa contingunt. ¶ Secūda rō. p^ohs naturalis non debet soluere rōnes negantiū suā p^oncipia. 7 nō bz soluere rationes p^omenidis 7 mellissi: antecedens p^o p simile. q^o geometria nō habet disputare cōtra illū q^o pbat tētonismū p^o decisiones: sed d^o antistontē qui negat p^oncipia geometrie. p^oma 7 omnia probat. q^o p^ohs supponit omnia: aut quedam moueri: 7 hoc negabant p^oarmentides 7 mellissus. ¶ Tertia conclusio. vtile est disputare contra p^oarmentidem 7 mellissū: pbat q^o tales loquuntur de naturalib⁹ committendo defectus nō naturales. ideo ē vtile p^oncipia philosophie prime. s. methaphysice contra ipsos disputare.

Tertio sciendū q^o circa hūc textū icidunt tres diff. cultates. Prima. vtrum ens 7 p^oncipiū conuertant. Ad q^o rōdet q^o sic. q^o nō ē aliq^o ens q^o possit eē p^oncipiū alicui⁹ oia. n. entia p^ont mouere intellectū nostrū ad cognitionē sui. iō possūt eē p^oncipiū p^oductiū alicuius act^o intellect^o. ¶ Secūda. vtrum p^ohs naturalis beat supponere motū eē. Pro cui⁹ solutiōe ponitur aliq^o suppos. Prima. q^o bz corp^o nāle bz in se p^oncipia mot^o. 2° mot^o p^ont d^omonstrari posse iesse cuius corp^o nāli p^o talia p^oncipia. 3° motū eē notū p^o expiētiā. Ex isto seq^o p^o q^o supposita liberetia alicui⁹ p^odicati ad aliq^o subz nō ē icōueniēs q^orerē cāz talis liberetie. 2° seq^o q^o bz ponēs motū eē tanq^o motū p^o expiētiā nō ē tñ icōueniēs q^orerē p^oncipia mot^o. 7 p^o talia p^oncipia d^omonstrare motum esse. vt p^ont dici q^o motum esse in actuali exētia est notū p^o expiētiā: 7 motū eē cū aptitudinali exētia ē d^omonstrabile p^o p^oncipia mot^o. ¶ 3° difficultas. vtz sit saluabile oia entia naturalia moueri. Ad soluēdū hanc difficultatē ponunt due suppositiones. Prima q^o commentator dicit p^ohm posuisse omnia aut quedam moueri pp^o tria. primo quia

3. 8. 1. 4.

P^rincipioz

forme naturales nō vident^r posse moueri. secūdo: qz ptes terre q̄ sūt prope cētz nō vidēt^r posse moueri. tertio: qz tota terra nō vidēt^r simul posse moueri. ideo p^ris dīc qdā. ¶ **Scōda** suppositio. ista tria sic se habēt p ordinē. nā. ens naturale. z ens fm naturā. ita qz oē pncipiū corpis nālis vocatur natura vt materia z forma. Compositum hō ex materia z forma. sicut hō. vocat^r ens nāle. z omnis passio entis naturalis vocat^r ens fm naturam. Ex hoc p^rmo dī qz oē naturale ē naturaliter mobile. qz quodlibet tale in se habet pncipiū sui mor^{is}. Ex hoc sequit^r qz tota terra simul ē naturaliter mobilis: qz tota terra est corp^{is} nāle. secūdo dī qz nō ē icōueniēs totā terrā eē mobile naturaliter: z nī ipossibile ē eā naturaliter moueri pp deordinationē ī toto vniuerso. vel pōt dici qz l^o tota terra nō possit moueri motu locali: pōt test^r tū tota moueri motu alteratiōis. ¶ **Quātū** ad secūdum articulum ponitur.

Conclusio nālis. p^ris naturalis non habet disputare d^o parmenidem z mellissū negantes pncipia sua. hec conclusio satis probata ē ī textu. ¶ **Quātū** ad tertium.

Primo dubitat^r. Ut sit saluabile vñū tñ eē pncipiū z ex illo aliqd fieri de nouo: ¶ Ad istud dubiū respondetur qz nō: pbat^r sic: qz capiat^r illud quod fieret de nouo ex illo principio. vel illud includeret aliqd vltra pncipiū vel nābil. si nābil. q̄ nō ē factū de nouo ex illo pncipio si includat aliqd vltra tē illd erit pncipium ei^{us}. z sic non eēt tantū vñū pncipiū. Ex hoc se quātū primo falsitas opīonis antiquoz ponētū vñū tñ eē pncipiū. s. materiale: z ex illo dicebāt oīa ētia naturalia fieri. scōdo seqt^r falsitas opionū quorū dā dicentū qz ī reb^{us} artificialib^{us} non est nisi pncipium materiale. qz dicūt formam artificialiū nō realiter distingui a materijs ipoz: z sic nullū artificiale fiet d^o nouo: qd ē icōueniēs tē.

Secundo dubitat^r. Utrum sit per bonas rōnas deducibile qz parmenides z melissus negauerint pncipia rerum naturalium. pro solut^one pōit^r vna suppositio z vna distinctio. Suppositio. parmenidis z melissi opīo stat ī duob^{us} dictis. p^rimū. tantū est vñum ens siue vñū pncipiū. z^o. illud pncipiū est infinitum z immobile. Distinctio est hec. Duplīcia sunt pncipia ī p^ria naturalī: qdā sunt pncipia essendi z cognoscēdi sicut sūt quatuor cause. Alia sūt pncipia cognoscēdi tñ. sicut motū eē z plura entia esse. Ex his respondei^r ad dubiū qz sic. p^ris

duplīciter: p^ris si fm eos tñ ē vñū ens vltra illd nullum est pncipiū. q̄ nullū est pncipium p^rie naturalis. p^rima consequētia tenet ex opposito consequētis. s. aliqd pncipiū ē. seqt^r oppositū aītis. s. non tñ vñū ens ē: p^ris. qz si pncipiū ē. pncipiū atū ē. z si pncipiū z pncipiū sint tūc plura entia sunt. z p^ris non tñ vñū ē ens. z^o sic. tantū vñus est ens: illud est immobile. q̄ nullū ens est mobile. z p^ris cōsequēs mot^{is} nō ē: z sic p^ris melissus negāt motū eē: z p^ris pncipia p^rie nālis tē.

Tertio dubitat^r. Utrum signū exclusiuū additū pncipio excludat pncipiatum. ¶ pro solutione ponunt^r aliq^{ue} distinctiōes z aliq^{ue} regule. p^rima distinctio. pncipiū z pncipiatū possunt capi duplīciter: vno modo se intentionaliter z p^ris significato. z sic sūt relatiua illio modo p^rie intentionaliter z p^ris denominato: z sic non sunt relatiua. ¶ Scōda distinctio. duplīcia sunt pncipia: qdā sunt metaphysicalia q̄ p^ris cat^r de pncipiat^{is}: vt gen^{us} z d^ora sunt pncipia speciei z p^ris cat^r de ea. Alia sunt q̄ negāt de pncipiat^{is} sicut materia z forma negāt^r de cōposito. ¶ Tertia distinctio. duplīcia sunt relatiua. quēdā sūt equiparantie: vt simile: alia sūt disq^uatie vt pncipiū. ¶ p^ria regula. signū exclusiuū additū alicui subiecto respectu alicui^{us} p^ris cat^r excludit illud p^ris cat^r ab omni illo a quo negāt^r subiectū. ¶ Scōda regula. q̄nqz aliqd p^ris cat^r sic cōuenit alicui: qz nō potest alicui cōuenire a q̄ pncipiū negatur: tūc si illi addat^r signū exclusiuū tūc p^ris cat^r erit ipossibilis z includēs duo d^odictoria. ¶ Ex istis vidēt^r qz dictio exclusiua addita vni relatiuoz disq^uierantie excludit aliud: qz vñū negatur de alio. z^o sequit^r qz quelibet talis p^ris cat^r de z^o adiacente scilicet duo contradictoria: vt ista: tantum pncipiū est: includit istas duas: pncipium est z pncipium non est: qz bene sequitur. tantum pncipiū est: ergo pncipium est: etiam bene sequitur. tantum pncipium est. ergo nullum pncipium est. ¶ Ex his dicunt^r tria ad dubiū. p^rimo qz dictio exclusiua addita pncipio secūde intentionaliter capto excludit pncipiatum secūde intentionaliter captiū. z^o qz dictio exclusiua addita pncipio p^rie intentionaliter capto non excludit pncipiatum: de quo tale pncipium p^ris cat^r tur. z^o qz dictio exclusiua addita pncipio excludit omne pncipiatum: de quo ipsum pncipiū negatur.

Primus

Ad rationes Ad primam dñ negando
omiam: rō ē qz ad hqō ē
tñ vñ ens segtur nullū pñcipiū ēē vt supius p
batum ē. z parmenides z mellissus dicentes tñ
vñ ens ēē ex cōse quēti negant pñcipiū ēē. z sic
negant phie natural pñcipiū ēē. ¶ Ad scōaz dñ
negādo omiaz: z ad probatiōem dñ qd est i aliq sile
.i. in h q methaphysic⁹ nō pōt demonstratiue oñ
dere sua pñcipia. sic nec physice. s. in h ē dissimi
le. qz si disputas cōcedat aliqd illud cadit sub pñ
cipijs methaphysice z non physice. ideo methaphi
sicus pōt disputare contra negantes sua pñcipia:
sed non physice. ¶ Ad tertiā dicitur distinguē
do anis: qz phis natural pōt disputare contra ne
gātes pñcipia sua duptr. Uno mō p pñcipia me
thaphysice alia q sūt ens z vñū. z sic cōcedit anis
Alio mō per pñcipia physicialia. z sic negatur anis.

Veritur quinto. Utrum
totū dicat vnam
entitatem realē realr distinctam
ab oib⁹ ptib⁹ sit sūptis. Arguitur
q nō. qūqz realr distinguūt il
la pñt separi z separatiz existere.

sed totū z partes sit sūpte nō pñt separi nec sepa
tim existere. ergo totū z sue ptes sit sumpte non
realr distinguūt. Minor ps. qz si separarentur
totū ēēt sine ptib⁹. Et confirmatur auctoritate
cōmentatoris dicētis q totum est aliud a qua
libet pte: non tñ ab oib⁹ simul sumptis. ¶ Secū
do sic. si totū diceret entitatē distinctā a suis par
tibus sequerē q diffinitio non explicaret totaz
eēntiam diffinitiuam. omis ē magnum inconueni
ens. ergo z antecedens. omia ps. qz i cōposito eēnt
tres entitates. s. entitas materie. entitas forme: z
entitas compositi: sed diffinitio non explicat nisi
materiam z formam: ergo non explicat totaz en
titatē cōpositi. ¶ Tercio sic sequeretur q nume
rus ternarius ēēt numerus quaternarius. conse
quens est falsū. qz anis. probat omia. qz i numero
ternario sunt tres entitates. z preter eas est enti
tas totius numeri que est quarta vnitās. ergo fa
cit nūex. ¶ In oppositū arguit auctoritate phi
losophi. ¶ In qōe erūt tres articli. Quātū ad p^m

Primo sciendū ē q pro declaratiōe ter
minorum qōis ponuntur alique
distinctiones. ¶ Prima. totū capitur duplici. vno
modo sīncategorematicē. z tunc est signū di
stributiuū ptiū integraliū. z tantū valet sic
quelibet pars integralis. z sic non capiū hic. Alio
modo. capitur totūz categorematicē: z tñ valet

sic ens hīs partes. z sic capiū hic. ¶ Secda distin
ctio. quadruplex ē totū. s. totū vniuersale. totū
ptatiū. totū integrale: z totū eēntiale. De to
to vniuersali dñ q sp dicit qditatē ex natura rei
distinctā a suis ptibus. De toto ptatiū dñ q dīc
vnam entitatem distinctā ex natura rei z forma
liter a suis ptib⁹. De toto integrali dñ q nō dīc
entitatē realr distinctā ab oibus suis partibus si
mul sumptis. De toto eēntiali ē psens qstio. vt hō
cōponit ex aia z corpore tāqz ex ptibus eēntialib⁹

¶ Tercia distinctio. duplex ē cōpositū. s. cōpositū
p se. z est qñ partes cōponentes sunt eiusdem ge
neris. Aliud est p accis. z est qñ partes cōponen
tes sunt diuersoz pdicamētoz. De toto p accis
dñ q dicit tertiā entitatem ex natura rei distin
ctā ab oibus suis partib⁹ sit sūptis z sibi inuicē iun
ctis: sic qñ paries dealbat termin⁹ formalis dal
batiōis nō ē albedo: neqz paries: nec vñio albedi
nis ad parietē: s. ex vñione albedinis ad parietē
resultat vna tertia entitas q vocat ēē albū. z est
effectus formalis albedinis z materialis subit: s.
de cōposito p se ē psens qō. ¶ Quarta distinctio.
duplex ē cōpositū per se. quoddā ē cōpositū com
pōne methaphysica q est compositio qditatis cu3
quiditate. sic quiditas hōis cōponitur cōpōne me
thaphysica ex qditate aialis z rōnalis: z de tali dñ
q dicit vñā qditatē ex natura rei distinctā a qui
ditatib⁹ ipm componentibus sit sūptis. Aliud est
cōpositū cōpositiōe physica q ē ex materia z for
ma. vt hō cōpōit ex aia z corpore. De isto ē pñs q
stio. z per ptes sit sumptas intelligitur materia z
forma sibi inuicem iuncte z copulatim sumpte.

Secundo sciendū q in ista parte pñci
pali philosophus incipit dispu
tare cōtra parmenidem z mellissum: z diuiditur
in tres partes. In prima intendit talem conclusi
onem. Nota tantum est vnum ens. probat philo
sophus duabus ratiōibus. Pro prima ratiōe po
nit talem suppositionem. Principiūz magis pro
prium ad disputandū contra parmenidē z mel
lissum est q ens dicitur multipliciter: idest d mul
tis: scilicet de substantia quantitate z qualitate
Ex hoc querit talem questionem illis qui dicunt
omnia esse vnum ens: vtrum omnia dicant esse
substantiam aut quantitatem aut qualitatem. si
substantiam vtrum substantiam vnam vt vñus
hominē: aut vñum equū: aut vnam animam.
si qualitatem vtrum qualitatem vnam vt hoc al
bum hoc calidū: aut aliquid aliud huiusmodi. vi
detur enim quodlibet istorum esse impossibile.

Physicorum

Ex hoc format talē rōnē sup̄ā ex parte entis. si tñ esset vnū ens: vel illud esset substantia tāū vel quale aut quātitas: vel esset suba cū quali- tate aut q̄titate. q̄libet istoz est impossibile: ḡ z aīs. Impossibilitas tertiū patet quia si illd ens esset suba cū quātitate aut q̄titate sine illa sint diuisa sine vnita semper tamē multa sūt. Im- possibilitas secūdi p̄z q̄z si illud ens esset quan- tū aut quale tñ: sequerē q̄ accidens eēt ens p se subsistens. cōsequens est falsū q̄ nullū aliud a substantia ē sepabile extra subam. oia. n. de s̄b- iecto dicūt substantia. Impossibilitas p̄mi p̄z q̄z si illud ens sit solū substantia tūc nō erit in- finitū. cōsequens est cōtra mellissū dicētē illud eē ifinitū. p̄z tamē cōsequētia q̄z si illd ens eēt in finitū eēt q̄tū. ifinitū. n. i q̄titate est. Nō ar cō- tigit substantiā aut qualitatē eē ifinitā nisi s̄z ac- cidēs. s. cū sit cū q̄titate. hoc probat q̄z ifiniti rō quantitati soli cōuenit z nō substantie neq̄ q̄- litati. Si ḡ debeat eē ifinitū oportet q̄ sit q̄tū z sic substantia z q̄titas erūt. z si substantia z q̄ti- tas sint duo sunt z non solū vnū. ¶ Pro scda rōe q̄ sumit ex pte vni? ponit talē suppositionē. vnū dicit multip̄. sicut z ens. hoc pbat. q̄z ali- qñ vnū dicit s̄m cōtinuitatē. aliquādo s̄m vnaz z eādē rōnē vt vīpa z vīnū. Ex hoc format ta- lē rōnem. si tāū eēt vnū ens cū illud esset vnum cōtinuitate sic multa essent entia. q̄z cōtinuū ē diuisibile i ifinitū. i. i ifinitas partes q̄z vna non est alia. rōe hui? mouet talem dubitationem z di- cit q̄ est vna dubitatio de parte z de toto que nō pertinet ad hāc rōnez. s. vtz totū z sue partes sint vnū. z si sint vnū quō sint vnū. z si sint plura quō sint plura. Et hec q̄ querit de partib? non cōtinuis. Soluit quodāmo. nātr dicens. q̄ si vtz q̄ est vnū toti. i. si vtraz pars est eadez tori tūc eadē pars est eadez alteri pti. Si illud vnū ē in- diuisibile tē nō esset q̄tū neq̄ quale: z sic n̄ esset ifinitū sicut dicebat Mellissus: neq̄ finitū sicut dicebat Parmēides. q̄z termin? idiuisibilis non est finitus. Si oia essent vnū s̄m rationē vnā si- cut tunica z idumentuz seq̄res cōueniēs. Hera- cliti. s. q̄ eēt idē eē bonū z eē malū hoiez z equū. z sic illa rō nō erit eoz q̄ sūt vnū s̄z erit de eo qd est nihil. ¶ In secūda particula reprobat sequa- ces ipoz z intēdit duas cōclusiones. p̄ma. po- steriores conturbati sūt sicut antiqui eo q̄ cōtin- git idē esse vnū z multa. probat. q̄z aliq̄ eoz au- ferebāt copulā a p̄positionib? ne subiectum z p̄- dicatuz viderentur eē multa sicut licofron. Alij

vero mutabāt dictionē z copulā i s̄bz adiecti- uū z non dicebāt. bō est albus s̄z bō alba: nec bō est ambulans s̄z bō ambulat: z hoc faciebāt ne fa- terent s̄m z p̄dicatū eē multa ponendo illud s̄bz est. Scda: idē est vnū z multa: pbat p̄bus triplicif. p̄mo q̄z albū z musicū sūt vnū scdm rez z mltā s̄z rationē. Scdo q̄z totū ē vnū z p di- uisionē sit mltē ptes. Tertiū q̄z vnū z multa nō sūt opposita: idē. n. vnū ē i actu z mltā i potētia zē sciendū q̄ circa hūc textū incidūt tres difficultates. p̄ma. q̄liter est saluabile p̄m nō petere p̄cipiū supponen- do ens dici de multis: z per cōsequens supponit multa eē. z illud debet probare. ¶ Ad hāc diffi- cultatem r̄ndetur q̄ hoc potest saluari tripliciter. p̄mo modo q̄z capit ens dici de multis vt cō- cessū ē a parmēide z mellisso. scdo q̄z capit famo- sum principiū z quasi p se notū q̄ ens dicitur de multis. tertiū saluat p distinctionez. q̄z aliq̄s pōt supponere ens dici de multis dupl̄. vno modo actuali z copulatiue: z tūc tal supponeret mltā eē. Alio modo potētiāli z disiunctiue: z talis non supponit multa eē: s̄z solū supponit vnū esse sub disiunctiōe ad aliud z isto modo Aristo. suppōe- bat ens dici d̄ mltis. ¶ Scda difficultas. vtz q̄ti- tas realiter distiguat a substantia. Ad hanc diffi- cultatē r̄ndetur q̄ sic: q̄z q̄ncunq̄ aliqua duo sic se hnt q̄ p aliqua potētiā vnū pōt separi ab alio illa realiter distiguant sed quātitas z res quan- ta sūt huiusmodi: ḡ q̄titas realr distiguat a re q̄ta. ¶ Tertia difficultas. vtrū sit saluabile q̄ti- tatē non realr distigui a substantia stante verita- te huius conditionalis: si substantia z q̄titas sint duo sūt. Ad hanc difficultatē respōdetur q̄ sic: q̄z admissō q̄ substantia z q̄titas essent idem rea- liter ad huc iste cōsequētie sunt bone. si substan- tia z q̄titas sint s̄ba est diuisibilis: z si s̄ba sit diuisi- bilis tūc h̄z mltas ptes: z si substantia h̄z ptes: z si il- le partes sint. multe sūt. ergo de p̄mo ad vltimūz si substantia z q̄titas sint multa sunt. z hec de p̄- mo articulo. ¶ Quantum ad 2^m articulū ponit. **Conclusio rationalis** Totuz dicit en- titatem realr distictā ab entitate suaz partiū sit sup̄traz. pbat sic. q̄ncūq̄ aliq̄ duo sic se hnt q̄ vnū ē cā realr z p̄lica alteri? vnū realr distiguat ab alio: s̄z partes simul sumpte sunt causa realis z p̄lica totius. ḡ partes simul sumpte realiter di- stinguūt a toto. scdo q̄z termin? generatiōis ē totum cōpositū z non partes simul sumpte. igit.

Primus

tertio subiectus risibilitatis et multarum aliarum passionum est totum compositum: et non partes simul sumptae cum subiectum debeat aliquid esse unum:

Quantum ad tertium articulum.

Primo dubitat. Utrum ens uniuoce dicatur de decem predicamentis. Pro solutione huius dubij ponuntur aliquae suppositiones. Prima suppositio quod ad hoc quod aliquid sit uniuocum requiritur et sufficit duplex unitas. Prima est unitas nominis significantis. Secunda est unitas quoditatis primo et immediate significatae per tale nomen: sic quod tale nomen de primario et principali significato significet unam quoditatem multis participabilem. **Secunda** suppositio ad hoc quod aliquid sit equiuocum duo requiruntur: primo requiritur unitas vocis significantis. et hoc conuenit cum uniuoco. secundo requiritur pluralitas significatorum principalium et immediatorum: ita quod talis vox de primario significato significet plura. **Tertia** suppositio. ad analogum duo requiruntur. primo requiritur unitas nominis significantis. secundo requiritur inequalitas participatorum vel inequalitas significatiois: ita quod realiter alterum istorum distinctius significet: vel quod tale nomen significet de primario significato unam quoditatem quam prius participat ab uno suppositorum illi quoditatis quam ab altero. vel requiritur quod tale nomen de primario significato suo plura significet: unum tamen per prius et aliud per posterius. Ex isto eliciuntur tria documenta. Primum est nam omne nomen unum significans de primario significato unam quoditatem a multis participabilem qualitercumque participetur est uniuocum. Secundum est. omne nomen unum significans de primario significato plura quodcumque ipsa significet ipsum est vere equiuocum. Tertium est. omne nomen unum significans de primario significato unum inequaliter significatum aut plura inequaliter participata est vere analogum. Ex isto sequitur primo quod omne nomen unum aut uniuocum est aut equiuocum. patet: quia omne nomen unum esse aut de primario significato significat unum tamen. et sic est uniuocum. aut plura. et sic est equiuocum. **Secundo** sequitur quod iter uniuocum et equiuocum non est medium. Tertio sequitur quod uniuoco accidit quoditatem per ipsum designatam inequaliter participari. quolibet enim quoditas de natura sua est equaliter participabilis. Quarto sequitur quod accidit equiuoco unum suorum significatorum per ipsum aliquid significari per ipsum. Quinto sequitur quod omne analogum est uniuocum vel equiuocum: quia aut significat de primario significato unam quoditatem equaliter participabilem: et sic est uniuocum. aut plures non eque primo et sic est equiuocum analogum. Prima distinctio. duplex est equiuocum. scilicet pure equiuocum: quod uidelicet non

est analogie permixtum. aliud est equiuocum analogie permixtum: et sic non est pure equiuocum. Secunda distinctio. duplex est uniuocum. scilicet pure uniuocum: quod uidelicet non est analogie permixtum. Aliud est quod est analogie permixtum et non pure uniuocum: utrumque tamen istorum est uniuocum cum utrumque eorum conueniat distinctio uniuoci quam habere unitatem vocis significantis et unitatem quoditatis primo significatae. Ex his tria dicta ad dubium responsua eliciuntur. Primum quod ens non est equiuocum de decem predicamentis. quia de primario significato non significat decem predicamenta. Secundum dictum: quod ens est uniuocum de decem predicamentis: quia de primario significato significat unam quoditatem a decem predicamentis participabilem. Tertium dictum: quod ens non est pure uniuocum: quia licet quoditas entis de natura sua sit causaliter participabilis a decem predicamentis. tamen ex natura ipsorum per prius participat ab uno quam ab alio: ideo ipsum uniuocatio est analogie permixta:

Secundo dubitatur. Utrum actualis separatio accitio a subiecto implicet contradictionem. Pro solutione huius dubij sit hec distinctio. duplex est accitio. proprium ut risibile homini. et cetera: et tale est duplex. scilicet absolutum et respectuum. Ex his dictum ad dubium. primo quod non implicat contradictionem quodlibet accitio cetera et absolutum realiter a subiecto separari et separatim conservari: licet non sit naturaliter possibile. per prima per huius dictum. quia quodcumque duo entia absoluta ad se inuicem et iter se realiter et essentialiter distincta: quorum neutrum ab altero essentialiter dependet: sunt separabilia ad inuicem et separati possunt conservari per aliquam potentiam. Secundo dicitur quod implicat contradictionem per propriam passionem a subiecto realiter separari altero remanente: per quia omnis propositio per se per seitate primi modi et etiam secundi modi dicendi per se est inseparabilis. Tertio dicitur quod contradictionem implicat relationem esse sine fundamento et termino: licet non econtra. patet prima pars quia relatio est respectus fundamenti ad terminum seu dependentia de ratione formali sua. patet secunda pars. quia extrema relationis ut in pluribus sunt absoluta fundamentaliter accepta. absolutum enim prius potest esse sine posteriori respectu.

Tertio dubitatur. Utrum iste propositio nes possint saluari de rigore primo nis. Dia sunt unum ens. tamen unum est ens. Pro solutione primo sit hec distinctio. quadruplex est unitas uniuocationis. scilicet transcendens. generica. specifica. et numeralis. Ex quo elicitur talis regula. Quicquid in aliqua oratione hic terminus unum ponitur per se sine

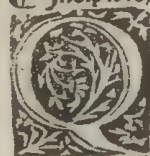

P^hysicor^u

restringente stat p vno nūero qz vnitas analogie conuenit predictis quatuor vnitatib⁹ z principi pale analogatum est vnitas numeralis. analogum aut per se sūptū stat pro significato principali z famosiori. **¶** Ex hoc dicit ad primā partem dubij. qz ista propositio. oia sūt vnū ens. de rigore fmonis ē falsa. qz sensus ē qz oia sūt vnū nūe ro: tamē de rigore fmonis hec est vera. oē ens ē vnum. Similiter ista. oia sunt vnū ens vnitate transcendenti. nec sequit ex hoc qz oia sint vnū ens propter fallaciā equocationis vel ad fm qd vlt ad simpliciter. **¶** Pro solutioe fē ptis dubij ponit due distinctiones. Prima est hec. signum exclusiuū pōt dupl^r addi termino. s. termino nūerali. aut nō nūerali. Ex his due regule logicales eliciuntur. Prima. ois propositio in qua termino numerali additur signū exclusiuū est distinguenda. qz ipa potest expōi dupliciter. s. grā alietatis z plitatis. Scda regula. signū exclusiuū termino nō numerali additū solū exponitur grā alietatis. Ex hoc sequitur qz ista propositio. tū vnū est ens simplr nō ē cōcedenda: nec simplr negāda. s. fm duplicē expositionē distinguenda. **¶** Scda distinctio. signū exclusiuū pōt pōi i ppositioe tripl^r. s. tāqz determinatio subi tū: predicati tū: z toti⁹ ppositiois. duob⁹ p^mis modis signū exclusiuū facit propositionē d exclusō extrēo. tertio⁹ mō facit propositionē exclusiuā. **¶** Ex his tres regule logicales eliciunt. Prima. ois ppositio de exclusō sbiecto equalit propōni cathogorice in qua signū ponitur existens vel aliqd simile. z post subiectū addit istud vel aliud vel illud z nō plura. vt ista. tantum vnū est ens. si sit de exclusō subiecto: tū valet sicut ista: exis vnū z nō plura ē ens. **¶** Scda regula est similis huic ex parte predicati. **¶** Tertia data est in exponentib⁹. **¶** Ex isto respōdeo qz ista propositio. tū vnū est ens. de rigore fmonis est distinguenda s. qz pōt exponi grā alietatis. z tūc est vera. vlt gratia pluralitatis. z tunc est falsa.

Ad rationes ante oppositū. Ad p^maz maior est xā nisi vnus illoz habeat dependentiā eēntialiter ad aliud. mō totum eēntialit^r depēdet a p^{ti}b⁹. **¶** Ad secundā negatōnia: qz cū definitio explicet oēs ptes eēntiales toti⁹ explicat etiam ipm totū. **¶** Ad tertiā dī qz duplex ē vnitas. s. materialis z formalis. Prima nō cōstituit nūez sed secūda. modo rō toti⁹ est vnitas materialis. z bec de questiōe.

¶ Explicit quita questio primi libri phisicorū.
¶ Incipit sexta questio eius de z libri.

¶ Meritur sexto. Vnus sub stātia materialis seclusa q̄titate sit diuisibilis. Arguit qz nō. qz diuisibilitas ē propa passio q̄tatis. qz nō pōt alicui cōuenire seclusa q̄titate. z p^mis sba materialis nō ē diuisibilis seclusa quātitate. **¶** Scdo. oē diuisibile habet partem z partē. qz sola suba nō ē diuisibilis. Minor p³ qz ille partes vel eēntit^r se vlt extra se. vtrūqz est falsū. qz intra z extra sūt passiones q̄tatis z loci. **¶** Tercio sic. suba materialis seclusa quātitate nō habet partes. qz ipa non est diuisibilis. Añcedēs p³ qz vel haberet partes finitas. z sic eēt finita. vlt i finitas. z sic eēt i finita. vtrūqz ē falsū. qz finitū et infinitū soli q̄tati cōgruūt. **¶** In oppositū arguit. nullū accidēs diuisibile recipit i subo indiuisibili. qz si suba mālis eēt indiuisibilis tūc nō posset suscipere q̄tatem. **¶** In q̄stione erūt tres articuli. Quātū ad p^mū.

¶ Primo sciēdū ē qz pro declaratioe terminorū q̄stiois ponit^r aliquē distinctiones. Prima. suba materialis pōt capi dupliciter. Vno mō pro toto cōposito sba ex materia z forma. z sic est euident qz sba materialis seclusa q̄titate est diuisibilis i materiaz z formā. z sic nō capitur hic. Alio mō capis pro altera pte cōpositi. s. p materia. z sic capis hic. **¶** Scda distinctio. ista propositio. suba materialis seclusa quātitate ē diuisibilis. pōt habere tripl^r eēntiā. s. cōditiōā. lē tpālē z cālē. qz ille ablati⁹ pōt resolui cāliter. cōditiōaliter. vel tpāl^r. **¶** Scdo soluet^r aliquē difficultates i quibus stat solutio q̄stiois. **¶** Prima. vtz seclusa quātitate materia hēat ptes. ista difficultas soluit^r per distinctionē qz duplices sūt ptes: qdā subales z cōtatiue: alie accitales z q̄tatiue. Tūc dī qz materia nuda nō hz ptes extēsas z q̄tatiuas. qz effect⁹ cāe formalis nō repit sine sua cā formali. tū materia nuda hz partes sōstantiales z entitatiuas: qz si nō: tūc seqret^r qz i g^o nō mīl^r eēt tantū de entitate materie sicut in toto mūdo: qd ē absurdū. **¶** Scda difficultas. vtz materia habeat propriā extēsiōē ab ipa q̄tate distinctā. **¶** Solutio hui⁹ stat in vna distinctiōe z vna suppositiōe. **¶** Distictio ē hec. duplex est extēsiō: qdā est actualis a qua res materialit^r z formalit^r ē extēsa. Alia est extēsiō aptitudinalis qz propo noie vocat^r extēsiōalitas a q materia

Primus

de formaliter extensibilis. **C** Suppositio est hec. in
gnatione subali sunt imaginanda hec quod signa sine
istantia nature in eodem instanti temporis. **C** In primo signo
ma est tunc ma. ita quod in illo signo materie solui con
ueniunt sua predicata in primo modo dicendi per se. **C** In
2° signo materie conuenit extensibilitas et oia genera
liter predicata secundi modi. **C** In 3° forma subalis
vnitur materie extensibili. **C** In 4° vnit quantitas
materie informata forma mixti. **C** In 5° ma fit
actualiter extensa tali quantitate. Ex his vnde duo ad
difficultatem. primo quod ma seclusa quantitate est exten
sibilis per extensibilitatem ab ea formaliter distincta. sed
non realiter. quia extensibilitas est predicatum secundi modi.
2° de quod extensio actualis: a qua ma de actualiter
extensa: realiter distinguitur a ma. quia talis extensio est
realiter quantitas ipsa. ergo non conuenit materie seclu
sa quantitate. **C** 3^a difficultas. vtz iste quatuor pro
positiones sint saluabiles. prima. materia nuda est in
loco. 2^a. partes entitatie materie nude sunt in lo
co. 3^a. vna pars materie nude est extra aliam vel
itra aliam. 4^a. vna non est in loco alteri. **C** Pro sal
uatione prime propositionis ponitur talis distinctio. aliquid
est in loco potest intelligi dupliciter. vno modo dimensionali
ter extensue. et sic illud est in loco quod occupat locum:
et est extensum sic est locus. Alio modo aliquid est in loco
presentiater et determinatiue. et sic illud est in loco
cuius entitas est prius alicui determinato loco sic
quod non est in alio loco. Ex his dicuntur duo ad pro
positionem. primo. quod ma nuda non est in loco dimensio
nali et occupatiue. quia sola quantitas sic sunt in loco. 2°
de quod ma nuda est in loco presentiat et determinate.
Et sicut saluatur secunda propositio. **C** Sed per salua
tionem tertie propositionis ponitur talis distinctio. in a
et extra presentiat capi dupliciter. Uno modo negatiue. et sic
esse extra vnum locum est non esse in illo loco. et esse itra
vnum locum est non esse in alio loco. **C** Alio modo capiuntur
positiue: et hoc dupliciter. Uno modo vt sunt passio
nes loci dimensionales. Alio modo vt sunt passionibus
loci presentialis. **C** Ex his vnde tria. primo quod partes
materie nude sunt extra et itra negatiue. 2° quod vna
pars materie non est itra nec extra aliam dimensio
nali. 3° quod vna pars materie est extra aliam presentiat.
C Pro saluatione quarte propositionis ponitur talis
suppositio. repugnancia propter quod corpora non presentiat
esse in eodem loco: et penetratio dimensionum. ideo se
clusis dimensionibus non est conueniens plura cor
pora esse in eodem loco. **C** Ex his vnde duo. primo. quod
vna pars materie non est in loco alteri dimensionali.
2° quod de facto vna pars materie non est in loco al
terius presentiat. quia partes semper remanent in eodem lo

co. nec propter separationem quantitatis mutatur a suis
locis. Ibi quando de possibili dico quod non implicat 5/
dictionem oes partes materie simul esse in eodem lo
co presentiat: quia non sunt quantitates nec dimensionate:

Secundo sciendum quod Aristoteles in tertia
parte principali huius presentis capi
tuli soluit rationes parmenidis et mellissi. et diuidit
tur in quatuor partes. in prima soluit rationes mellissi: et
iterum tres conclusiones. **C** Prima. non est difficile
soluere rationes: ex quibus parmenides et mellissus
ostendunt tunc vnum esse ens. probat. quia vnaque sophistice
sillogizat. non est difficile soluere rationes eorum. An
tecedens probat. quia rationes eorum recipiunt falsas proba
tiones. et non sunt sillogizate forma sillogistica obfus
tes. et sic peccat in materia et forma. **C** 2^a. ratio mellissi est
magis onerosa et magis vana quam ratio parmenidis.
probat. quia ratio eius non habet defectum occultum sed manife
stum. modo vno conuenienti dato multa contingunt. et hoc
non est graue videre. **C** 3^a tangit quatuor defectus de
ratione mellissi. **C** Prima. est eo quod opinatur ista con
sequentia esse bonam. si aliquid est secundum habet principium. si non
est secundum habet principium. ibi. non committitur falsa consequen
tia arguendo a destructione antea ad destructionem
consequentis. **C** Secunda est in 2^a consequentia que est hec:
non habet principium. si est infinitum. quia ibi committitur fallacia
equocatois. Principium de triplici. scilicet de principio temporis
et tunc non valet consequentia. 2° de principio magni
tudinis. et sic illa consequentia est bona. 3° de principio
gnationis. et sic illa consequentia valet. Subdit re
motionem dubij: quia gnationes sunt diuisibiles. ergo
non habet principium. Soluit quod non intelligit de princi
pio simplicis generatois diuisibilis: sed de princi
pio alteratois et mutatois non facte momentanee.
C Terti^o defectus est in 3^a consequentia: que est hec.
ens est infinitum. ergo immobile. ista consequentia probat.
quia infinitum non habet locum extra se ad quem possit moue
ri. hoc improbat philosophus. quia pars aque potest moueri to
ta aequa manente immobili. Et sicut posset esse de infinito
2° quod tale infinitum posset moueri motu alteratois.
C Quart^o defectus est in quarta consequentia que est hec.
ens est infinitum et immobile. si est vnum. quia oino plura non
presentiat esse vnum specie: sed bene presentiat esse vnum ex quo. id est ex prin
cipio materiali. sic quodam physici dicunt. hoc probat. quia hoc et
asinus sunt differentia specie in forma aduicem contraria.
C In 2^a parte principali soluit rationes parmenidis: et
iterum tres conclusiones. prima. idem est modus soluendi
rationes parmenidis sicut mellissi. 2^a. ratio parmenidis
peccat dupliciter. probat. primo quia falsa recipit. et sic
peccat in materia. 2° quia nihil concludit. et sic peccat in

Phisicoꝝ

forma. **Primā** pte pbat. qz accipit ens dici sim-
pliciter. i. vno mō. ipso multiplī dco. scōdaz pte p-
bat. qz si sola alba eēt tūc vñū z albu idē signifi-
carēt: nihilomin⁹ tñ multa alba sūt. ḡ sūt si soluz
ens sit tūc ens z vñū idē significant: z tñ cū stat
multa eē entia. añs pbat. qz nō ē tñ vñū albu cō-
tinuatiue. nec rōne. qz alia rōne albi z eius fuisse
ptibilis. nō ppter boc qz albu sit separabile a su-
ceptibili. qz albu nō pōt eē ab eo diuisū. s. ppter
hoc qz albu ē alteꝝ ab eo cui accidit: z boc nō vi-
debat parmenides. **C 3^a.** cōclusio. nece ē vt ens
nō significet vñū solū de quo p̄dicet: sed oportet
qz significet illud qd vere ē. i. subaz z id qd vere
nō ē. s. accis. pbat pmo. qz si ens significet tñ ac-
cidēs seq̄ret qz aliqd simul ē z nō ē. cōsequēs est
ipossibile. ḡ z añs. pbat cōsequētiā. qz si ens signi-
ficet tñ accis: subiectū nō ē: cū sit alteꝝ ab acci-
dēte: z cū accis de subo quodāmodo p̄dicet tale
subm est cū accis nulli insit nisi sit: sic subm si-
mul erit z nō erit. z^o qz si ens significaret tñ sub-
stātiā tūc idē simul eēt ens z nō ens. cōsequēs est
ipossibile. ḡ z añs. cōsequētiā pbat. qz cū albu sit
accis oportet qz sit nō ens: z cum p̄dicet de boie
oportet qz sit ens qz idē est albu z suba. z p conse-
quēs idē erit ens z nō ens. Cōcludit ergo qz nece
est ens multa significare. **In 3^a.** pte iprobat si-
mul parmenidē z mellissū z itēdit duas cōclusio-
nes. **C 1^a.** prima. nō est tñ vñū ens qd sit suba. p-
bat duab⁹ rōnibus. **Primā** si eēt tñ vñū ens qd
eēt suba tūc magnitudo nō eēt. cōsequēs ē eos
z añs. pbat qz magnitudo ois bz multitudinē par-
tū qz vna non est alia. **C 2^a.** rō. si esset tātū suba
adhuc ista diuidere in ptes qz q̄libet eēt suba z
sic vna esset aliud rōne ab alia z sic multa essent.
Añs pbat qz bō cū suba diuidit in aiaz z bipedē
z vtrūqz ē suba. pbat. qz si nō sint sube tunc erūt
accntia. aut ergo bōi aut alicui subo z si nulli sint
suba. ergo sūt sube. **Pro** pbatōe minoris ponit
duas supponēs. **pma.** oē accidēs aut pōt adesse
aut abesse subo sic accis cōe aut subm ē de rōne
ei⁹ vt sedere pōt adesse aut abesse. **In** simo aut ē
ratio nāsi cui accidit eē simū. **z^a.** suppositio si ali-
qd diffiniat p alteꝝ tūc alteꝝ nō pōt diffiniri per
pmū vt bō nō est de diffinitōe bipedis. **Ex** his
pbat ppositū. **Et** pmo qz nō sunt accntia boīs qz
tūc aut bipes eēt accis sepabile z sic contingeret
boies nō eē bipedē. aut eēt iseparabile z ppiū z
sic bō eēt de rōe bipedis z ecōtrario qd est cōtra
suppositū. **C 2^a.** pbat qz nō sūt accntia alteri qz
si aial z bipes accidāt alteri z non sit vtrūqz suba

tūc sequit qz bō nō est suba s. erit de numero ac-
cidētū alteri. **C 2^a.** cōclusio tāgit vñā nouā rō-
nē parmenidis p quā pbat qz illud ens qd pone-
bat eē subaz eēt idiuisibile z sic tolleretur multi-
tudo entū. arguebat. n. sic. qz si illud ens eēt diui-
sibile sūt q̄libet ei⁹ pars esset diuisibilis z sic ptes
eēt diuisibiles in ifinitū. s. boc est icōueniēs. cō-
sequētiā tñ pbat qz rōne totū eēt diuisibile ea-
dē rōne quelibet pars eo qz illud totū ponitur eē
omogeneū z totū omogenei ptes sūt eiūdē rō-
nis qz ptes ei⁹ qd vere est nulli accidūt. **In** vi-
tima parte pncipali narrat solutiōes platonis ad
rōnes parmenidis. **Ad** p̄mā r̄debat plato ne-
gādo maiorē. s. istā. q̄qd est pter ens ē nihil qz cō-
cedebat ens eē vñū solū. s. subaz. sed qd est nō vi-
cebat eē vñū solū qz dicebat accis ec. **Ad** se-
cūdā rōnē dicebat qz suba est in ifinitū idiuisibi-
lis. **C 2^a.** pōit duo icōueniētiā cōtra p̄dictos. **Pri-**
mū qz dicebat qz si qd est significet vñū. s. substā-
tiā qz accidēs nihil eēt qd est falsū qz adhuc pos-
semus dicere qz qd est significat substātiā tanq̄ p-
se subsistēs: z tūc accis erit qz est sibi liberēs. **z^m.**
icōueniēs qz si nihil eēt pter substātiā adhuc plu-
ra essent cuius oppositū concedebant.

Tertio sciēdū qz circa hūc textū incidunt
tres difficultates. **Primā** vtz ra-
tiōes parmenidis z mellissi sūt p rōnes sillogisti-
cas deducibiles. **Pro** solutiōe hui⁹ difficultatis
est pmo supponēdū qz rō mellissi stat in duobus
sillis. **prim⁹** est. q̄qd est sc̄m bz pncipiū. ens non
est sc̄m. ergo nō bz pncipiū. **minore** pbat: qz si ens
eēt factū: vel esset factū ex ente vel ex non ente.
nō pmū qz ens eēt anteq̄ fieret. nec **z^m** qz ex nō
ente. i. ex nihilo nihil sit. **z^o** est oē nō bz pncipiū ē
ifinitū: s. ens nō bz pncipiū. ḡ est ifinitū. **Tertius**
oē ifinitū ē immobile. ens ē ifinitū. ḡ ē immobile. ma-
iore pbat sic: qz ifinitū occupat oēs locū. ḡ nō bz
extra se locū ad quē possit moueri: q̄rtus oē ifini-
tū z immobile ē tñ vñū. ens est ifinitum z immobile
ergo ē tñ vñū. **maiorē** pbat qz extra ifinitū nihil
ē: s. rō parmenidis stat in duob⁹ ethimematib⁹. **Pri-**
mus sillus. oē nō ens est. nihil. q̄qd ē pter ens est
nō ens. ḡ q̄qd ē pter ens ē nihil. **Scōs** q̄qd ē p-
ter ens est nihil. oē vñū ē ens. ḡ q̄qd ē pter vñū
ē nihil. **primū** ethimema. q̄qd ē pter vñū ē ni-
hil. ḡ tātū vñū ē. **z^m** tñ vñū ē. ergo illd ē immobile
qz nō ē aliqd a quo possit moueri. **Ex** his p3 solu-
tio. **C 2^a.** difficultas. vtrū sit saluabile pte alicui⁹
cōtinui moueri toto remanēte immobili. **Pro** solu-
tione hui⁹ difficultatis ponūtur aliq̄ suppositio-

Primus

nes. p^a q² caput h totū cathegorumate z n̄ fin/
cathegorumate. z^a q² caput h motus p motu
nālī vt p̄cise opponit motui volūtario. z^a q² diffi/
cultas p̄ncipālī q̄rit de motu locali: q² de alijs n̄
ē difficultas. Ad soluedū ḡ difficultatē ponit ta/
tis distinctio: aliqd dī moueri localī duplī: vno
mō p locutionē gr̄a p̄tis: z sic illud dī moueri lo/
calī cui⁹ pars p̄cise mutat locū. Alio mō aliqd dī
moueri localī p locutionē gr̄a totū: z sic illud dī
moueri localī: q² f³ se totū mutat locū. Ex h̄ in/
ferē talis suppositio q² caput h moueri localī solū
vt verificat de mobili p locutionē gr̄a totū. Ex
his dī q² possibile ē q̄libz p̄cē alicui⁹ totū moueri
localī ip̄o toto remanēte immobili. p³ p̄ d motu cir/
culari vt rote vel spere. z² p³ q² me^a pte alicui⁹
totū cōdēfata z alia rarefca q̄libz ps mutabit lo/
cū: z tñ possibile ē q² totū nō mutabit locū. C³ z^a.
difficultas vtz qd̄ vere ē alicui accidat. ista diffi/
cultas pōt solui triplī. vno mō logicalī z tūc ē sē
sus q² p̄dicatū cēntiale nō ē alicui subo p̄dicatū
accīntale: z f³ istū sē sū pbabilī dī q² ē vera. Alio
mō pōt solui p̄hicalī: z tūc ē sē sus q² illud qd̄ est
suba nō sit accīns alicui⁹: z sic etiā ē vera. pōt etiā
solui metaphysicē: z tūc ē sē sus q² illd̄ qd̄ ē d̄ diffi/
nitōe alicui⁹ illud nullū⁹ d̄s eē accīns: z sic est falsa
q² color ē de cēntiali diffinitōe albedinis: z tñ est
accīns corpori. C³ Quātū ad z^m articulū.

Ponit talis s. suba mālīs seclusa q̄ritate
ē diuisibilis. hec cōclusio satis p³
ex p̄mo notabili. C³ Quātū ad z^m articulū.

Primo dubitat. Utrū ista cōntia sit bona
hō z aial z bipes sūt: ergo multa
sūt. Ad soluedū hoc dubiū ponunt aliq̄ distinctio/
nes z aliq̄ sup̄pōnes. p̄ma distinctio. duplices
sunt spēs. quedā hnt plures formas z realī disti/
ctas sicut hō. alie hō nō sicut accīntia. C³ z^a distin/
ctio. distinctio realis pōt capi dupliciter. vno mō
p oī distinctione que est p̄ter opationē intellectus
Alio mō caput spālīter vt distinguūt cōtra distincti/
onē ex natura rei z formalē. C³ p̄ma suppositio
in spēsbus hntibus plēs formas forma a qua su/
mit qd̄itas generis realī distinguūt tā forma a qua
sumit qd̄itas differentie. Ex quo segtur q² in tali
bus qd̄itas generis z dīe realiter distinguūt. z²
segtur q² genus soluz p̄dicat de dīa denotiatiue
z n̄ qd̄itatiue. C³ z^a suppositio i formis simplicib⁹
qd̄itas generis z qd̄itas differentie sumūt a diuer/
sis r̄tatiuib⁹ siue a diuersis qd̄ib⁹ eiusdē forme s³
nō a diuersis rebus. Ex isto segt q² qd̄itas gnīs z
qd̄itas dīe i his distinguūt ex nā rei z formālī s³ n̄

realī capiēdo distinctōnē realē. z² Scdo segt q² i
oib⁹ gen⁹ z dīa distinguūt realiter capiēdo di/
stictionē realē p̄mo. Ex q̄ segtur solō dubij. s. q²
ista alia ē necessaria. hō z bipes sūt: ḡ multa sunt.

Secundo dubitat. Utrū qd̄itas spēs sit re/
aliter diuisibilī i qd̄itatē gene/
ris z differentie z ex his realī p̄poniblis. p̄ro so/
lutione hui⁹ ponūt aliq̄ distinctiōes. p^a cōpositum
subale ē duplex: quoddā ē metaphysicale cuius
ptes sūt qd̄itates: aliud ē nāle cui⁹ ptes sunt mā
z forma. C³ z^a. duplices sūt ptes. qd̄ sūt ptes cōpo/
siti metaphysicalis z hoc q̄rit ad eē cēntie. Alie
sūt ptes cōpositi naturalis z h̄ q̄ritum ad eē ex̄nie.
Ex his dī ad dubiū q² qd̄itas spēs ē realiter di/
uisibilis i qd̄itatē generis z qd̄itatē dīe: z ex ip̄is
realī p̄pōiblis. sic. n. hō cōpōe naturali z p̄hica re/
alī cōponit ex ala z corpore: sic ista qd̄itas huma/
nitas cōpōe cēntiali z metaphysica cōpōitur ex
qd̄itate gnīs z dīe. s. ex aialitate z rationalitate.

Tertio dubitat. Utrū cōsequentia sit salua/
bilis quā negat Aristoteles. tantū
albū ē: ḡ tāntū vnū albū ē. supposito q² oīa sūt al/
ba. C³ Ad soluedū h̄ dubiū ponunt due regule lo/
gicales. p̄ma. oīs p̄positio exclusiua deest z²
adiacētē i q̄ signū exclusiui addit cōcreto d̄ q̄ he/
nature suū abstractū ē ip̄ossibile z ip̄licas d̄dictō/
nē. p³ q² effect⁹ formalis nō pōt eē sine sua cāfor/
mali. Ex isto segtur q² ista ē ip̄ossibilis: tāntū albū
ē. p³ q² bī segtur tāntū albū ē: ḡ albū ē ab exclusi/
ua ad p̄iacētē vltra albū ē: ḡ albedo ab effectū
formalis cāe ad suā cām vltra albedo ē. ḡ non tñ
albū: tenet cōsequētia q² albedo ē aliqd̄ qd̄ nō est
albū. C³ z^a regula. ista p̄positio tñ albū ē. est disti/
guēda: q² pōt exponi duplī: vno modo gr̄a alie/
tatis: alio modo gr̄a p̄tatis. Ex his dīr duo. p̄i/
mo q² cōntia ē bona p² cōnte exposito gr̄a alietatis
z² q² cōntia non valet cōnte exposito gr̄a pluralita/
tis. nec valet dicere q² aīs huius cōsequentie est
ip̄ossibile. ḡ cōntia est bona. q² forte regula logico/
rum non est vniuersaliter vera. i qua habetur q²
ad ip̄ossibile sequitur quodlibet.

Ad rationes an̄ oppositū. ad p̄maz dī
q² aīs h̄z veritatē de di/
uisibilitate i ptes extēsiuas z q̄ritatiuas z non d̄
diuisibilitate i ptes subales z entitatiuas. C³ Ad
z^a dī p² q² vna pars materie est extra aliam
negatiue s³ non positiue. Scdo dī q² vna est ex/
tra aliā p̄nālī z determinatiue s³ nō dīnēsiōna/
liter z occupatiue. C³ Al³ dī p̄mo q² ptes ma/
terie seclusa q̄ritate negatiue sūt infinite. vel dicūt
b z

Physicorum

q̄ ptes materie sunt finite entitatis s̄z nō q̄ntita-
tiue: et hec d̄ lectio ē ī p̄cedenti pte.

Queritur septio. Utz etia
nālia sunt detmi-
nata ad max^m et minū. Ar guif
q̄ nō. qz nō ē dabilis maxim^m nec
min^m igni s̄: ḡ nō oia etia nālia sūt
detmiata ad maximū et minimū.

Pr̄ia ps an̄tis ps: qz det ille maxim^m ignis. vel ḡ
ei appōita stupa ipaz oburet. et sic fieri maior. vt
nō: et sic agēs nāle appōitātū passō et nō ipeditū
nō ageret: qd ē ipole. Et cōfirmat aucte pbi z^o
d̄ aia. dicētis q̄ augmētū ignis ē ī finitū s̄i sibi
appōneret ī finitū cōbustibilia. z^a ps an̄tis ps: qz
ignis ē totū omogeneū. ḡ est diuisibilis ī ptes sp̄
diuisibiles: quaz q̄libet ē ignis. C² sic. nō ē da-
bilis maxim^m hō: nec ē dabilis minia caro. ḡ non
oia entia nālia sūt detmiata ad max^m et minū.

Pr̄ia ps an̄tis ps: qz quocūqz boie dato ille pōt
calefieri. ergo et rarefieri. et p̄ d̄ns fieri maior. et
cōfirmat. qz det maxim^m hō et ab aliquo pcutiat
ita q̄ ex tali pcutiōne cause īflatura. tūc ille fi-
et maior. et tūc dare ī aliqua maxima? z^a ps ps
sicut et z^a p̄cedētis argumētū. C³ sic. nō ē da-
bilis maxim^m numer^o. neqz ē dabile minimū cō-
tinuū. ergo res nāles nō sūt detmiata ad max^m
et minimū. an̄s p̄ p̄ia pte ps: qz quocūqz nūero
dato cōtingit dare maiore cū sibi cōingat dare yni-
tate. z^a ps ps: qz cōtinuū ē diuisibile ī finitū.

In opp^m ē p̄bs dicēs. q̄uis at detmiata
ē q̄ntitas ī magnitudine et puitate. et z^o d̄ aia. dicit.
Q̄nā cōstantiū ē detmiat^r termin^r magnitudi-
nis et augmētū. C³ In q̄oe erunt tres articuli sicut
in alijs. C⁴ Quantū ad primū.

Primo sciēdū ē q̄ p declaratiōe t̄mino
rū q̄ois ponūt aliq̄ distinctiōes
C¹ Pr̄ia. duplicia sūt entia nālia: qdā sūt aiata:
vt hō: qdā īaiata. vt ignis. C² distinctiō. entia
nālia sūt duplicia: qdā sūt omogenea: qz ptes
sūt eiusdē rōnis cū toto: ita q̄ nomē toti^o p̄dicat
de īpis: Alia at eterogenea: qz ptes sūt alterius
rōnis a toto. ita q̄ nomē toti^o nō p̄dicat de īpis vt
arbor. C³ distinctiō maximū exponit dupl^r.
vno mō negatiue: et t̄m̄ valet sicut magnū q̄ nūbil
mai^o. Alio mō affirmatiue: et t̄m̄ valz sic magnū q̄li-
bet alio mai^o. C⁴ distinctiō. minū exponit
dupl^r. vno mō negatiue. et ē parū quo nūbil mi-
n^o: alio mō affirmatiue. et ē parū oī alio minū.
C⁵ distinctiō. triplex ē maxū. s̄. maximū fm
multitudine. maxū s̄z intensiōe: et maxū fm

extensiōe. et s̄lī pōt p̄telligi minimū. C⁶ d̄
fictiō. maximū ē dabile pōt p̄telligi dupl^r: vno
mō q̄ det maxū d̄ facto. et ē illd̄ qd̄ inter oia en-
tia d̄ facto ex̄tita ē magnū quo nūbil mai^o. vel ē
magnū et oī alio mai^o. z^o mō pōt p̄telligi q̄ detur
maxū de possibili. et s̄ dupl^r: vno mō de possi-
bili simpl^r. et sic illud ē maxū qd̄ per nullā pōtē-
tiā pōt h̄re aliqd̄ mai^o se. Alio mō de possibili s̄z
nāz: et sic illud est maxū qd̄ nō pōt p̄ pōtētiā agē-
tis nāl h̄re aliqd̄ mai^o se. C⁷ distinctiō. duplex ē
max^m. s̄. maxū simpl^r. et ē magnū oī alio maius
aliqd̄ ē max^m ī ḡne. vt maxū hō. vel maximū
equ^o. C⁸ Ex his eliciūt aliq̄ p̄positiōes d̄ maxio
simpl^r. p^a. dabile ē maxū de scō: ps de vltia spe-
ra. z^a. ē dabile max^m corp^o pōtē p̄ nāz. qz p̄ nāz
nullū corpus pōt ēē mai^o vltia spe. z^a. nō ē da-
bile max^m corp^o possibile simpl^r. qz q̄cūqz corpe
dato d̄s pōt facē mai^o. C⁹ De corpib^o aiatis po-
nūt aliq̄ p̄positiōes. p^a. dabilis ē maxū hō d̄ scō
ex̄tis et h̄ exponēdo max^m negatiue. qz dubiū est
vtr sit dabilis maxū hō exponēdo max^m affir-
matiue. z^a. dabilis ē maxū hō possibilis p̄ nāz
qz nullus hō pōt ēē nāl maior vltia spe. z^a. nō ē
dabilis maxū hō simpl^r possibilis. qz q̄cūqz da-
to d̄s pōt facē maiore. s̄lī pōt dici de q̄cūqz aiato
C¹⁰ De īaiatis ponūt tres p̄positiōes. p^a. dabilis ē
maxū ignis d̄ scō ex̄tis. ps de igne ex̄tē ī oca-
uo orbis lune. z^a. dabilis ē maxū ignis possibi-
lis p̄ nāz. qz nō pōt dari nāl ignis maior vltia spe.
z^a. nō est dabilis maxū ignis simpl^r possibilis.
qz q̄cūqz dato d̄s pōt facē maiore: et s̄lī pōt dici
d̄ q̄cūqz alio īaiato naturali. C¹¹ De maxio s̄z m̄-
titudine ponūt due p̄positiōes. p^a. dabilis ē ma-
xū nāc^o d̄ scō. z^a. nō ē dabilis maxū nūer^o
possibilis p̄ naturā. qz q̄cūqz nūero dato pōt da-
ri maior. C¹² De maxio s̄z intensiōe ponūt due p̄-
positiones. p^a. nō ē dabilis maxia albedo intensiue
p̄ naturā possibilis: qz q̄cūqz albedie data pōt in-
tēdi. z^a. dabilis ē maxia albedo intensiue d̄ facto
ex̄tis. et h̄ exponēdo maxū negatiue. C¹³ De mi-
nio ponūt tres p̄positiones. p^a. qd̄libet toti^o ete-
rogeū ē detmiatū ad minū: qz qd̄libet tale
d̄z h̄re ptes diuersaz rōnū q̄ nō pōt saluari sub
q̄cūqz magnitudine. z^a. nullū corp^o omogeneū est
detmiatū ad minū: qz qd̄libet tale h̄z ptes eius-
dē rōnis: qz qd̄libet ē diuisibilis ī sp̄ diuisibilia:
z^a. q̄libz multitudo ē detmiata ad minū: quia
dabil ē aliq̄ multitudo q̄ minia dari nō pōt. poss^o
ēt pōi 4^a. q̄ nulla forma īresibilis ē detmiata ad
minū. qz qd̄libet forma īresibilis ē omogenea et.

Primus

Secundo Sciendum qd Aristoteles isto scdo ca? pmi tractatus reprobat opinionē antiquoz nālī loquētū de pncipijs rez nālīū. z diuidit in tres partes. ¶ In pma remouet duas opiniones antiquoz. z itendit. 5. cōclusiones. pma sit. pbi. i. nālī loqntes dicunt. duo sūt modi ponēdi pncipia rez naturalīū. pbat qz qdā dnt tm esse vnuz ens pncipiū nāle rez naturalīū z dnt illud eē corp⁹. qdā dnt etiā illud eē aliqd trīū estoz. s. ignē aut aerē aut aquā. vel etiam aliqd corp⁹ mediū iter aerē z ignē qd est. s. vapor dēsi⁹ igne z aere rari⁹. ¶ 2^a cōclusio. isti dnt res generari ex illo pncipio fm raritatē z dēsitatē illius pncipij. ita qd si sit dēsi⁹ est ēra. si sit rap⁹ est aq si sit rari⁹ est aer. si sit rarissimū est ignis. z dnt ista pncipia. s. rap⁹ z dēsi⁹ eē tria. ¶ 3^a cōclusio tāgit cōueniētiā z dīaz istī opinionis cū opinione platonis z ē hec. sicut plato ponebat duo tria. s. magnū z parū z ita isti rap⁹ z dēsi⁹ s. i. hoc differūt qz plato ponebat illa tria esse pncipia mālia z cū hoc ponebat vnū pncipiū formale. s. ideā. sed isti ecōuerso qz ponūt vnū pncipiū māle. z illa duo tria eē pncipia formalia. ¶ 4^a conclusio tangit aliā opinionē z est hec. qdā dicūt res generari ex eo qd tria segregētur p intellectū ex vno confuso chaos sicut anaximādos. z in ista opinione conueniūt multi ponētes tm vnū eē pncipiū. z etiaz multi ponētes multa pncipia sicut empedocles z anaxagoras. ¶ 5^a conclusio tāgit duas dīas iter empedocle z anaxagorā. pma qz empedocles dicit illa pncipia ifinities cōgregari z segregari. z sic posuit mūdū circulariter generari z corripī. sed anaxagoras posuit illa pncipia segregari z illā segregationē eē ifinitā. posuit etiā mūdum eē genitū ex illa segregatōe. scdo differūt qz anaxagoras posuit ifinitas ptes eiusdē rōnis eē pncipia. s. empedocles solū posuit qttuor elemēta eē pncipia. ¶ In 2^a pte narrat opinionē anaxagore z itēdit duas cōclusiones. pma tāgit duo fūdāmēta opinionis anaxagore. z hec est fundamēta ppter qd anaxagoras videtur opinari ifinita eē pncipia z res segregari sunt duo. pnum ē cōis opio oīuz pboz. s. qd nullū ens fiat ex eo qd nō est. i. ex nib. lo. nibil fit. z^m est qd oīa tria fiāt ex alturris. ¶ 2^a cōclusio tāgit rōnē anaxagore z ē hec. oē qd sit aut sit ex ente aut ex nō ente. s. ipossibile est aliqd fieri ex nō ente vt dicunt oēs nālī loquentes. ergo necesse est oīa fieri ex ente. z sic pērissebāt ex quo sūt ante qd fiebāt. ¶ 3^a tangit solutionē duarū qōnum qd fiebāt ab anaxagora.

pma si aq z caro fierēt ex aere tūc fm eū si tūc in aere qre est qd nō az nobis eē in aere. soluit qd ē ppter paruitatē magnitudinis partiū aq z carnis. z subdit pbs. isti dicebāt oē i oī misceri. ex eo qd oē ex oī videbāt fieri. z^a qstio cū in aere sit aq et caro z aer qre illud magis vocatur aer qd aq vel caro. soluit qd qn in illa mixtura ifinita ptes erāt ptes aeris qd aque vocabatur aer. z qn erāt ptes ptes aque vocabatur aqua. z sic nō dicebāt aliqd totū albū esse aut totū nigrū neqz carnem aut os sincere. s. ex supabūdātia priū vocabāt illa fm diuersa noia. ¶ In 3^a pte pncipali incipit reprobare anaxagorā z itēdit qnqz cōclusiones. pma est hec. pncipia rez nālīū nō sunt ifinita. bāc pbat duab⁹ rōnib⁹. pma. si pncipia eēnt ifinita tūc eēnt ignota. z si pncipia sint ignota res nālīes erūt ignote. z p oīs pibit scia rez nālīū. pma seqū. pbat qz ifinitū fm qd ifinitū est ignotū siue sit ifinitū fm multitudinē siue fm magnitudinē. z illud est ifinitū qtrū. siue sit ifinitū fm spēs z illud ē ifinitū qle. Scdaz seqū. pbat qz cōpositū cognoscere arbitramur cū cognoscim⁹ ex qb⁹ z qstis fit. scda rō. cuiuscūqz magnitudinis cōtingit eē totū. tātē magnitudinis cōtingit esse ptes. sed ipossibile est totū eē fm quacūqz magnitudinē z paruitatē. q etiā ipossibile est ptes eē qstascūqz. ergo nō sunt ifinite. maiorē pbat qz sit est in toto z in ptib⁹. minorē pbat. qz nō cōtingit al. aut plātā eē qtracūqz fm magnitudinē z paruitatē. Ex h cōcludit qd manifestū est carnē z os z aliqd aliud nō eē qtracūqz fm magnitudinē z paruitatē. ¶ 2^a cōclusio nō qdlibet est in quolibet. pbat vna rōne. p cui⁹ deductōe ponit tres suppositio nes. pma est anaxagore. z hec est. oīa sūtū partiū sunt simul nec generātur. s. de nouo. s. solū generātur p segregationē z denominātur talia a pluralitate ptīuz. Scda suppo est etiā anaxagore. z hec ē. qdlibz sit ex qlibz. vt ex carne aq segregat⁹. i. p segregationē generatur z caro z aq. Tertia omne corp⁹ finitū refecat. i. cōsumit a corpore finito. i. p ablationē corporis finiti. Ex h cōcludit qd est manifestū qd nō vnūqz ē i vnoquoqz. pbat tali rōne. qz remota carne ex aq z itez alia. vel g erit stat⁹ in tali segregatiōe. z sic erit aq sine carne. z p oīs nō qdlibet erit i quolibet. vt erit pcesus in ifinitū. z sic i magnitudine finita eēnt ifinita eqūia s. magnitudinē qd est i suppositū. ¶ 3^a cōclusio nō qdlibet pōt segregari a qlibet. pbat trib⁹ rōnib⁹. p pma rōne ponit duas suppones. pma ē. necē ē oē corp⁹ fieri min⁹ p ablationē ali

Physicorum

cui⁹ ab eo. scda ē anaxagore q⁹ carnis ē determi-
nata q⁹ritas magnitudine et puitate. ¶ Ex his
arguit. dabilis ē minima caro. s3 ex minima car-
ne nihil pōt segregari. q⁹ tē fieret min⁹ minimo.
s3 h⁹ est impossibile. ergo ipossibile ē q⁹libz segrega-
ri a q⁹libet. 2^a rō si q⁹libz eēt i q⁹libz z possz segre-
gari a q⁹libz segrent duo icōueniētia. p⁹imū q⁹ i
corpozib⁹ finitis eēt ifinita caro ifinit⁹ sanguis z
ifinitū cerebrū. 2^m q⁹ in corpe finito eēt ifinities
ifinita. q⁹ est irrōnabile. p⁹o tertia rōne tria fa-
cit. p⁹mo dicit q⁹ dcm anaxagore q⁹ oia nunq⁹ se-
gregata sūt erat vez q⁹ passiōes sūt isepabiles.
scdo format rōne si oia eēt mixta z possēt segre-
gari tūc colores z habit⁹ eēt mixti cū suis subie-
ctis. z sic poterūt segregari a suis subiectis q⁹ ē
ipossibile. q⁹ tūc eēt albū z sanatiū z de nullo p⁹-
dicarentur. 3° ex hoc isert q⁹ intellectus vltis vo-
lens oia segregare q⁹rit ipossibile. hoc pbat q⁹ hoc
facere ē ipossibile. p⁹mo fm q⁹ritatē. q⁹ nō ē mini-
ma magnitudo. nec s3 q⁹litatē q⁹ passiōes isepa-
biles sūt a subis. ¶ 4^a 2^a n⁹ q⁹libz fit ex suba sili
s3 spēs. pbat q⁹ lateres sūt ex luto. z dom⁹ ex la-
pidib⁹. Ex ista cludit q⁹ntā p⁹ne q⁹ digni⁹ ē ponē
minora z finita p⁹icipia rez nālū sicut posuit em-
pedocles q⁹ ifinita sicut posuit anaxagoras.

Tertio Sciēdū q⁹ circa hunc textū icidūt
tres difficultates. p⁹ima vtrū ad
notitiā cōpositi nece sit cognoscere ex q⁹b⁹ z quot
p⁹rib⁹ cōponatur. p⁹ cui⁹ solutōe ponūtur tres di-
flictiōes. p⁹ima. duplices sūt ptes. q⁹dā sūt omo-
genee. alie eterogenee. Secūda. ptes omogenee
sunt duplices. q⁹dā sunt partes eiusdē pporziōis
alie eiusdē q⁹ritatis. 3^a. duplex est cognitio. vna
cōfusa z alia dēterminata. Ex his dī p⁹mo q⁹ possi-
bile est totū cognosci cōfuse q⁹libet pte ignorata:
q⁹ totū p⁹us cognoscitur suis partib⁹. ergo in illo
p⁹ori totū est cōfuse cognitū z partes sunt ignora-
te. 2° dī q⁹ ad cognitionē dēterminatā cōpositi non
est necessaria cognitio oīuz partiū eiusdē ppor-
tionis q⁹ tales partes sunt tū potētiales z ifinite.
3°. dī q⁹ ad equatā notitiā cōpositi est necessaria
dēterminata cognitio partiū eiusdē q⁹ritatis. q⁹
tales partes sunt actuales z finite. ¶ Secūda
difficultas. vtz oē corpus finitū p ablationē finiti
possit cōsumi. p⁹o solutōe ponūt due difflictiōes.
p⁹ma. aliq⁹ totū pōt consumi duplt⁹. vno mō p di-
uisionē z sic illud cōsumitur q⁹ sic diuidit q⁹ nec
ipz nec aliq⁹ ei⁹ pars ē vltēri⁹ diuisibilis. alio mō
p rēmorōez z sic illud cōsumitur q⁹ sic nec ipz nec
aliq⁹ ei⁹ pars est in alio nec remanet. Scda. dupli-

ces sunt partes corporis sili. q⁹dā sunt subsistētes
z actuales. alie ierxites z potētiales. Ex his dī p⁹-
mo q⁹ oē corpus finitū p ablationē finitaz partiū
actualiū subsistētū cōsumit. p3 q⁹ cuiuslibet cor-
poris finiti ē dabilis minima pars actualis subsi-
stēs. scdo dī q⁹ nullū corp⁹ finitū cōsumit p abla-
tionē finitaz partiū potētiaaliū z ierxitiū. q⁹ i quo-
libet cōtinuo sūt ifinite ptes ierxites z potētiales. z
dīr potētiales capiēdo potētiā nō vt distiguit 3
actū exndi s3 3 actū subsistēdi. ¶ 3^a difficultas.
vtz sit saluabile q⁹libz eē in q⁹libet. Ad quā dī p⁹-
q⁹ nō ē saluabile vt p3 p rōez text⁹. scdo dī q⁹ ista
ppositio ē saluabil. quelz forma nālīs ē i sua ma-
teria an sui pductionē. z h⁹ fm eē formale forma-
bile. ¶ Quātū ad 2^m articulū ponitur talis.

Conclusio nō oia naturalia sūt dēmia
ta ad minū z maximū. hec
3° satis p3 p argumenta facta an opposituz.

Primo dubitat. Vtz ista maxia phorū
quā asserit anaxagoras. f. ex ni-
bilo nihil fit: repugnet xitati fidei. p solōe ponūt
due difflictiōes. p⁹ia. aliq⁹ pducit ex nihilo pōt
itelligi duplt⁹. Vno mō vt nihil opponit actuali
exntie: z sic illd pducit ex nihilo q⁹ nec ipm nec
aliqd sui pexistebat āte sui pductionē. Alio⁹ vt
ly nihil opponit oi positiuo: z sic illd pducit ex ni-
bilo q⁹ nec ipm nec aliqd sui ē aliqd positiuū an
sui pductōez. ita q⁹ ipz z q⁹libz sui erat puz nihil
anq⁹ pducere. ¶ 2^a. duplex ē pductio: q⁹dā est
nāl q⁹ fit xte agētis nāl. vt gñatio z corruptio.
alia supnaturalis. vt creatio vel anniblatio. Ex
his p⁹ dī q⁹ capiēdo ly nihil vt opponit oi positio
tūc ex nihilo nihil fit nec factione supnāl q⁹ i oi
factione necesse est quod factum est vel ante sui
factionem esse aliqd positum. q⁹ ante sui factiōz
ista ppositio erat vba. h⁹ ē pducibile. ergo erat ne-
cessaria habitudo p⁹dicati ad subm. s3 ois habitu-
do p⁹supponit extrema. g⁹ extrema hēbant aliqd
esse posituū ante actualē pductionē z non erat
puz nihil. 2° dī q⁹ capiēdo nihil vt opponit actu-
ali exntie. tūc ex nihilo aliqd fit factione superna-
turali. tertio dī q⁹ nullo modo ex nihilo aliquid
fit factione naturali. z isto modo itelligēdo ma-
xima ipa non contradicit xitati fidei.

Secundo dubitat. Vtrū sit dabilis mi-
nima caro. p⁹o solutōe po-
nitur talis difflictiō. quadruplex ē minimū. q⁹d-
dā ē fm sensū: z est illud quod si vltēri⁹ diuidat⁹
nō ē plus pceptibile a sēsu. aliud fm naturā: z ē il-
lud q⁹ si vltēri⁹ diuidatur admittit suā p⁹priā na-

Primus

tura: aliud ē s; q̄ritatē sic q̄ nō ē ulterius diuisibile. aliud ē s; opationē: z ē illd qd si ulterius diuidat n̄ p̄l p̄t i p̄pam opationē. Ex his d̄r p̄ q̄ est dabilis minia caro pceptibilis a sēsu: q̄ si ulterius diuidat erit ulterius i pceptibilis. z d̄r q̄ ē dabilis minia caro s; opatōez: qz est dabilis caro: q̄ si ulterius diuidat n̄ poterit plus exercere suā p̄pam opatōez: q̄ ē nutrire: angere: vel diminūē. Tercio d̄r q̄ est dabilis minima caro s; natura. p̄s. qz ē dabilis caro: q̄ si ulterius diuidat admittit p̄paz nām z trāsmutat i nām corporis circūstātis. Quarto d̄r q̄ nō est dabilis caro minia s; q̄ritatē: qz q̄cūq; carne data ip̄a est ulterius diuisibilis.

Tertio dubitat. Utrū infinitū s; q̄ ifinitū sit a nobis cognoscibile. p̄so solutōe ponit quattuor distinctiōes. p̄ria. duplex est ifinitū: quoddā est i actu: aliud est i potentia: z solū est dubiū d̄ ifinito i actu: qz certū est q̄ ifinitū i potentia ē a nobis cognoscibile. C. 2^a. s; q̄ caput dupl̄: vno mō reduplicatiue: z tūc est sensus q̄ ifinitū qz est ifinitū: iō est a nobis cognoscibile z sic est falsa. Alio mō specificatiue: z tūc est sensus q̄ ifinitū sub rōe formali ifinitatis est a nobis cognoscibile. z d̄ isto itelligit dubiū. C. Tercia. ifinitū dupl̄ caput. vno modo p̄ substracto. z sic ifinitū est vna res h̄ns actu ifinitas ptes actuales: alio mō p̄ rōne formalis illi substracti. s; ifinitatis. C. Quarta. aliqd cognoscit dupl̄. vno mō positiue: z ē illud qd cognoscit seclusa q̄cūq; negatione. alio modo p̄uatiue: z ē illud qd nō cognoscit nisi gr̄a alicuius positiui: z h̄ p̄ negationē illi positiui. C. Ex his d̄r p̄ q̄ ifinitū caput p̄ substracto cognoscit solū p̄uatiue. qz tale ifinitum est p̄z nihil. Secūdo d̄r q̄ rō formalis illi substracti. s; ifinitas actualis est a nobis cognoscibilis distincte z quantitatiue.

Ad rationes ante opp^m. Ad p̄mas d̄r q̄ h̄ pbat q̄ n̄ ē dabile minimū vel maximū loq̄ndo d̄ possibili s; n̄ de scō: z ad auctoritates Aristo. dicit q̄ d̄bēt itelligi p̄ locutionē d̄ scō: z n̄ p̄ locutionē de possibili. saltē d̄ possibili simpl̄. vel d̄r q̄ Aristo. h̄ nō loquitur s; m̄ opinionē p̄p̄ia: s; s; m̄ opinionē Anaxagore q̄ p̄bat ifinitas ptes m̄mas carnis. z h̄ d̄ q̄oe

Meritur octauo. Utrū principia rerū nāliū sint d̄ria. Arguit q̄ nō. qz principia rez nāliū s; s; be. s; s; be nihil ē d̄riū. q̄ principia rez nāliū n̄ s; d̄ria. C. 2^a sic. vel mā d̄ria

forme: vel forma priuatiōi. nō p̄^m qz mā ē subm̄ d̄rioz. s; subiecto d̄rioz nihil ē d̄riū. nō z^m. qz p̄uatiō ē n̄ ens. nō ens at n̄ d̄riatur enti. C. 3^a sic. si priuatiō d̄riaret forme. vel q̄ forme h̄nde v̄l forme h̄ite. nō z^m. qz priuatiō z forma h̄ita simul s; in eodē subiecto. nec primū. qz ēmin^a ad quē coruptiōis subalis ē priuatiō q̄ sit stat cū forma h̄nda. q̄ nō d̄ria forme h̄nde. In opp^m ē p̄hs. C. In q̄oe erūt tres articuli: C. Quantū ad primū.

Primo sciēdū q̄ p̄ declaratiōe terminorum q̄onis ponit alique suppositiōes. p̄ria suppositiō. tūc sūt tria p̄ncipia rez nāliūz vt patebit i sequētibz. Secūda. materia nulli d̄ria: qz subo contrarioz nihil est d̄rium. Ex ista seq̄t 3^a q̄ si prin^a sint contraria oportet q̄ forma z priuatiō contrariē. C. p̄ria distinctio. duplex est forma. quedā est forma habēda que nō dum est in materia. sed est in potentia qua fit materia. Alia est habita que actualiter est i materia vel que saltē abijcitur a materia. C. Secūda. triplex p̄t ē mutatio substantia. qdā ē acquisitiua tūc: z ē illa p̄ quā aliqd positiū acq̄ritur nullo positiuo depdito. Alia est depditiua tūc: z est illa per quā nihil positiū acq̄ritur tūc positiuo aliquo depdito. Alia est depditiua z acquisitiua simul: z ē illa p̄ quā aliqd positiū acq̄ritur aliquo positiuo depdito in mutatione acquisitiua tūc. terminus a q̄ est vera priuatiō. z terminus ad quē ē forma habēda. ideo priuatiō i illa mutatōe op̄onit forme h̄nde. sed in mutatione depditiua tantum forma abijcienda est terminus a quo. z pura priuatiō terminus ad quē. ideo i illa mutatōe priuatiō op̄onit forme habite siue abijciende. S; i mutatōe subali prim acquisitiua: z prim depditiua sūt duo cōsiderāda. s; acq̄sitiō z depditiō. ēmin^a a quo acq̄sitiōis est priuatiō. z ēmin^a ad quē est forma habēda. sed ēmin^a a quo depditiōis est forma habita. z ēmin^a ad quē ē priuatiō. ideo p̄ria priuatiō d̄ria forme h̄nde. Ex isto seq̄tur q̄ priuatiō d̄riatur forme cuius ē priuatiō:

Secundo sciēdū q̄ iste secūdus tractat in quo Aristo. determinat de p̄ncipijs rerū naturaliz s; m̄ opinionē p̄p̄ia diuidit i tria capitula. In prio ondit qualia s; p̄ncipia rerū naturaliz: z diuidit i duas ptes In p̄ria determinat de d̄rietate illoz p̄ncipioz z itendit alez conclusiōē. p̄ncipia rerū naturaliz sūt d̄ria. pbat p̄hs dupl̄. primo auctoritate oīuz ātiquoz sic. Omnes ātiq̄ dicūt oīa p̄ncipia ēē d̄ria. q̄ sūt d̄ria. an̄s pbat primo inductiue qz

Phyſicorū

illig posuerit oia eē vnū ens z immobile dicūt pncipia eē ōia. pncipia. n. dīc calidū z frigidū eē ōia z pncipia: z calidū appellat ignē: z frī ap- pellat frā. Alij dicūt rap z dēſū eē pncipia ōia. Democrit^o ponit vacuū qd ē nō ens: z plenū qd ē ens eē pncipia z ōia. z dicebat qd erat qdas pua corpa positōe z figura dīa q erat pncipia rerū nālīū. z iō dicebat ipa eē ōia: qz positio z figura diuidit p ōia. positio diuidit i surſū z deorsū āte z retro. Et ratōe pbat sic. qz tres sūt cōditōes pmoꝝ pncipioꝝ. p^{ma}. q nō sūt ex alijs. Scda. q nō sūt ex alterutris. z tertia. q. oia alia sūt ex ipsis. sed oēs iste pperates conuincunt pncipia ōijs. g pma ōia sūt pma pncipia: z p oīs p cō uersionē simplicē idēfinite affirmatiue pma pncipia sūt pria cōtraria. minores pbat. pmo d pma. qz prima cōtraria sūt p^{ma} oium alioꝝ. g nō sūt ex alijs. De secūda pbat. qz sūt pma pncipia ōia nālīa. g nō sūt ex alterutris. De t^{ia} pbat. qz oia que sūt: sūt ex ōijs vel medijs. s. media sūt ex ōijs. maiorē pbat inductiue. p i simplici- bus: qz nō cōtigit quodlibz fieri idifferēt ex qlibz: z quodlibz nō patit a qls nisi fm accis. vt albū z ni- g^z sūt ex musico fm accis. s. eo qd musico inest. aut albo aut nigro. sed albū fit p se ex nō albo. z nō ex oi nō albo. sed ex nigro vel ex medijs colori- bus. z musicū ex nō musico z nō ex oi. s. ex imu- sico qd musico puatiue opponit. aut ex medio si aliq sit mediū. neqz quodlibet corūpit in omīs. i. in qdlibz idifferēt. vt albū. nō in musicū. nisi forte fm accidēs. sed in nō albū. z nō idifferēt i qd libet nō albū. s. in nig^z: aut i mediū. z musicum corūpitur i nō musicū. z nō in qdlibet idifferēt. sed in nō musicū sibi puatiue opp^m. aut i mediū. si hēat mediū. ¶ In cōpositis pbat trib^o exēpt. p^{ma} exēptū ē. necesse ē oē cōsonās fieri ex in cōsonātis. z ecōt. z necesse ē cōsonās corūpi i cō sonātis: z nō i quālibz idifferēt: sed i sibi opposi- tā priuatiue. ¶ Scd^o dom^o sit ex eo qd nō cō- pōitur. i. ex nō cōpositis. z nō ex qbuscūqz: s. ex eis q diuisa sūt. ¶ Tertiū. statua z figura sūt ex nō figuris. Lōse qnt resumit totā rōnē. p maiorē q ē bec. necesse ē oē qd sit aut corūpit. fieri aut cor- rūpi ex ōijs. aut i ōia: aut i hoꝝ media. media āt sūt ex ōijs. vt colores mediū ex albo z nigro. cōcludit q oia q sūt aut sūt ōia. aut ex ōijs. ¶ In 4^a pte ondit in q conueniūt z differūt ātig ponē- tes pncipia eē ōia: z dicit q cōueniunt i hoc qz dicunt pncipia eē ōia nō moti rōe s. sola verita- te coacti. sed differūt multiplī. qz qdā ponūt ipa

esse priora. alij vero posteriora. Secundo. qz qdā dicunt ipa esse notiora fm intellectū. alij fm sensum. hoc probatur. quia quidam dixerūt calidum z frigidū esse principium. alij humidū z siccū. alij parem z imparē. alij concordiam z discordiam. Tertio differunt. qz alij dicūt ea eē diuersa. alij non. Quarto dixerunt qdam ea eē priora: z quidam meliora. Quinto. qz qui dicunt notiora esse fm sensū dicunt ea esse singularia. z qui dicūt ea eē notiora fm intellectū dicūt eē vltia. Ratio. n. vniuersalis ē. sensus āt particula- ris: vt magnū z parū fm rōnē. cognoscūt autē rap z densū fm sensū. Ex his infert conclusiōe z pncipaliter intētā. s. qz principia rerū naturali- um sunt contraria.

Tertio sciendū q circa hūc textū incidūt tres difficultates. p^{ma}. qualis ē saluabilis trīnū eē pncipiū. z pncipia eē ōia. Rūdel q sic. qz ponētes esse trīnū vnū p^m dicūt q tātū ē vnū ens fm veritatē. z plura etia ponūt fm apparentias z sēsū: z illa vocāt modos entis ideo in tali plitate entū apparentiū ponūt ōrie- tatē inter pncipia rerū naturalīū. ¶ Scda diffi- cultas est. qualiter saluabile ē vacuū z plenū: ra- rū z densū cōtraria eē. Pro cui^o solutiōe ponūt due distinctiōes. p^{ma}. cōtrarietas capis di- pliciter. Uno modo spāliter. vt distinguit ō alias species oppositionis. Alio modo gīalī. vt se ex- tēdit ad puatiuaz oppositionē z cōtrariā. ¶ Se- cunda distinctio fm cōmentatōrē duplex ē con- trarietas. Una gdem fm veritatē: z est illa cui^o extrema sunt vere cōtraria. Alia. n. fm famosita- tem. z est illa cui^o extrema famā eē ōia. ¶ Ex- t^{is} dicunt duo ad difficultatem. primo qz con- trarietas inest vacuo z pleno fm veritatē dictā. cū vacuū sit non ens z puz nihil. Scd^o dī q in- ter rarum z densū est ōrietas famositatis. quia fm veritatem nō sunt contraria. sed fm famosā ātiquorū opinionē. ¶ 3^a difficultas est. vtrum ista ppō sit saluabilis. ex albo fit musicū. bec dif- ficultas soluitur per distinctionē. qz istam ppositi- onē esse saluabile potest dupliciter itelligi. vno mō p locutionē de per se: z sic sensus ē. ex albo fit p se musicū: z hēst falsū. qz albū nō est per se terminus a q illi^o mot^o p quē aliquid fit musicū: sed poti^o puatio musci. s. im musicū. Alio modo per locutionē de per accidens: z sic est sensus. ex albo p accis fit musicū. z sic est v. qm accidit albo musicum fieri. ¶ Pro secundo articulo sit bec conclusio. pncipia rez nālīū sūt cōtraria: bec

Primus

cōclusio patet auctoritate antiquoz & ratione in
textu positis. Pro tertio articulo.

Primo dubitat. Utrum contrarietas pñ
cipiorum sit distincta a priuatiua
oppositione. Ad soluendū hoc dubiū est suppo
nendū q̄ de contrarietate principiorum sunt due
opinionēs. prima est alberti ad quam soluendā
ponuntur & alię suppositiones & alię distin
ctiones. C. Prima suppositio. sicut dñe exēit a po
testate generis. ita oēs forme sūt deducibiles de
potestate materie. 2. sicut due dñe sūt sibi iuicē
contrarię: sic etiam due forme specificę. 3. sicut
essentia generis non saluatur in esse nisi in altera
specierum: sic etiā mā non saluat̄ in esse nisi sub al
tero cōtrarioz. Ex istis sequitur quarta q̄ semper
in materia est aliqua forma cum priuatione alte
rius forme. C. Prima aut̄ distinctio fm albertū i pre
dicamentis. triplex est contrarietas. Prima ē cō
munit̄ dicta. & ē repugnātia p̄uatiōis & bit̄. alia
est pprie dicta & est repugnantia duaz differētia
rum vel duaz formarū mutuo se expellentū ab
eodē subo expulsiōe aliena. 3. mō accipit̄ ppri
issime pro repugnantia duaz formarū mutuo se
expellentū expulsiōe ppria. C. Secūda distinctio. for
ma habita & forma habenda possunt considerari
dupl̄. vno mō vt sūt in habitu confuso materie
fm esse formale formabile. Alio mō scdm̄ quod
dam ēē actuale materie. s. q̄ forma bita est i mā
s̄ ēē formale formatū: & tūc cōtrariat̄ forme ha
bēde. C. 3. distinctio. p̄uatiō caput̄ dupl̄. vno mō
fm se. & sic p̄uatiō est nō ens nō simpl̄ s̄ in deter
minato genere subiecti. 2. mō caput̄ fm q̄ subij
cit̄ p̄ formā bitam sub qua stat: & sic est aliquid. Ex
his dicuntur duo ad dubiū. primo q̄ forma habi
ta & forma hñda contrariāt̄ur contrarietate pro
prie dñā. q̄ s̄ forme mutuo se expellētes ab eadē
materia expulsiōe aliena. s. expulsiōe suarū
qualitatum. sicut forma ignis ē expulsiua forme
aque p̄ suas qualitates & dispōes. Secūdo dicit̄ q̄
iter p̄uatiōē & formas habēdā ē duplex contra
rietas. vna ē conueniens p̄uatiōi fm q̄ p̄uatiō: &
illa ē priuatiua oppō. Alia ouenit p̄uatiōi s̄ q̄ su
bij cit̄ forme bite: & illa ē dñietas pprie dicta.

Secundo dubitat. Utrū p̄uatiō dñet̄ so
lū forme hñde rōne dñietatis
forme bite. C. Ad soluendū hoc dubiū ponūt̄ tres
suppōnes. Prima. quilibet forma & sua p̄uatiō sūt
icōpossibiles i eodē subo secluso q̄cūq̄ extriseco.
2. p̄uatiō ē nō ens nō simpl̄ s̄ i determinato gñe.
subi. 3. icōpossibilitas duoz q̄z vnū dicit̄ p̄uati

onē alteri ē p̄uatiua oppō. Ex his sequit̄ q̄ iter
p̄uatiōē & formā ē p̄uatiua oppō seclusa q̄cūq̄
alia forma. 2. sequit̄ q̄ p̄uatiō nō dñiat dñietate p̄
prie dicta rōne sui s̄ rōne forme sub q̄ subijcit̄ & bi
grā. in mā aeris ē forma aeris cū p̄uatiōe forme
ignis & p̄uatiō forme ignis p̄ dñoiatōēz it̄riscā
dñietate cōit̄ dñā dñiat forme ignis: s̄ p̄ dñoiatio
nē extrisecā dñiat sibi dñietate pprie dñā: & illa dñie
tas p̄ dñoiatōēz d̄ for^a ignis & forma aeris p̄dicat̄

Tertio dubitat. Utrū iter p̄uatiōēz & for
mā sit solū priuatiua oppō. C. Ad
istū dubiū rñdet̄ s̄ cōmētatorē ponēdo vnam sup
positōēz & vnā distinctiōēz. C. Suppō ē hec. q̄ pri
uatiō nō h̄z q̄ sit prin^m a for^a bita: s̄ ea p̄ ipolē se
clusa adhuc ēēt prin^m cū sit termin^o a q̄ gñatōis.
Distinctio ē hec. duplex ē dñietas q̄dā ē cōit̄ dicta
q̄ extendit̄ ad repugnātiā p̄uatiōis & habit̄. Alia
est pprie dñā q̄ distinguit̄ 3 alias oppōnes & 3 re
pugnātiā dispatoz. Ex his dñr̄ tria ad dubiū.
Primo q̄ p̄uatiō & forma solū priuatiue oppo
nuntur. 2. q̄ nō opponunt̄ cōtrarietate pprie di
cta: cum p̄uatiō nō sit forma positua. 3. q̄ oppo
nuntur dñietate cōiter dicta: q̄ p̄ cōmētato
rē dicentem p̄m̄ vti nomine dñietatis vt se extē
dit ad p̄uatiōem & habitum.

Ad rationes ante oppositum dicitur
q̄ soluuntur ex dictis. &
hec de questione sufficiant.

Veritur nono. Utrum en
tis naturalis tan
tum sint tria prin^a. Et arguitur q̄
non. q̄ accñtia sunt entia natu
ralia. & tñ non hñt illa pñ^a. ergo cu
iuslibet entis naturalis non sunt
tria pñcipia. anis p̄ secunda pte patet: quia acci
dentia sunt simplices forme. C. 2. sic. p̄uatiō nō
est ens. ergo non pōt ēē pñcipiū alicuius entis
naturalis. C. 3. sic. cuiuslibet ētis nālis sūt quat
tuor cause. ergo & quattuor pñcipia. tenet conse
q̄ntia. q̄ oia cā ē pñcipiū: & cōfirmat̄ q̄ cuiusli
bet entis nālis sūt quattuor elemēta. q̄ & q̄ttuor
pñcipia it̄riscā. 2. C. In opp^m ē p̄hs. C. In
q̄ōe erūt tres articuli. C. Quantū ad pñm̄

Primo sciēdū ē q̄ pro declaratione ter
minoz q̄ōis ponunt̄ tres distin
ctiones. C. Prima. ens naturale capitur qua
drupliciter. Uno modo cōiter pro omni ēte pro
ducibili virtute agentis naturalis mediāte mo
tu & transmutatiōe entis naturalis: & sic accñtia
sūt entia naturalia. C. 2. accipit̄ pprie pro pri

Physicon

capio entis naturalis: et sic materia et forma sunt entia naturalia. ¶ 3°: capit magis proprie p quo libet predicabili de ente naturali in secundo modo dicendi p se. et sic passionibus entis naturalis sunt entia naturalia. ¶ 4°: capit propriissime p compositum ex materia et forma: et sic omne inferius corporis naturalis est res naturalis: et sic capitur hic. ¶ 2^a distinctio. duplex est prin^m: quoddam est prin^m intrinsecum: et est causa que est pars rei sicut materia et forma. Aliud est prin^m extrinsecum et est causa que non est pars rei sicut efficiens et finis. ¶ 3^a distinctio. duplicia sunt prin^a intrinseca. quedam sunt eiusdem rationis et nature cuius sunt omnes partes materie. alia sunt distincta specificiter et ratione cuius sunt materia et forma. ¶ 4^a distinctio. principia esse specificiter distincta potest intelligi dupliciter. vno modo per distinctionem sumptam a differentiis essentialibus speciebus: et sic forma bois et equi specificiter distinguuntur. alio modo per distinctionem sumptam a ratione formali principianti. et sic nulla forma est distinctiva alteri forme in ratione formalis principianti: quia quilibet forma principiat in genere cause formalis.

Secdo Icedū q̄ istud z^m cap^m i q̄ aristo. on-
dit numez p̄ncipioz rez nālū diui-
dit i q̄tuoz pres. In p̄ ma itēdit duas. 2nes. Pri-
ma tāgit itēcū: z bec ē. cōr o3 dicere si p̄ncipia rez
nālū sint duo aut tria aut p̄s. 4. ipole ē p̄n⁴ re-
rū nālū tm ē vnū. pbat p̄hs talirōe: qz p̄n⁴ rez
nālū sūt 3ia. gē ipole q̄ sint tm vnū. cōas pbat
qz 3ia n̄ sūt tm vnū. ¶ In z⁴. pte itēdit talē 2nē
p̄n⁴ rez nālū n̄ sūt ifinita. pbat p̄hs q̄tuoz rōib⁹
p̄ria ē qz si eēnt ifinita tē nulla res nāl scib: t aut
credibil eēt. z⁴ rō. i oi gnē vno ē vna 3ietas. sed
fuba ē gen⁹ vnū. g i fuba erit 3ietas vna: f3 exte
ma illi 3ietatis sūt p̄n⁴ 3 n̄ sūt ifinita. g p̄n⁴ p̄n⁴
n̄ sūt ifinita. z⁴ rō. mclī ē ponē aliqd eē ex p̄ncipijs
ifinitis sic posuit ēpedocles q̄ ex p̄ncipijs ifinitis
sic posuit anaxagoras. g p̄n⁴ n̄ sūt ifinita. aīs p3 qz
empedocles eq̄ bñ saluat oia nālīa ex p̄ncipijs fi-
nitis sic anaxagoras ex p̄ncipijs ifinitis. 4⁴ rō. n̄
oia 3ia sūt p̄n⁴ f3 solū p̄ria. g p̄ri⁴ n̄ sūt ifinita. aīs
pbat qz qdā 3ia sūt ex alijs. z qdā ex alutris vt
dulce z amāz. albū z nigz. g ista nō sp manēt. z p
3is n̄ sūt p̄ri⁴. qz t3 3ia. p̄ri⁴ o3 sp manēt. ¶ In z⁴
pte itēdit talē 2nē. p̄ri⁴ rez nālū n̄ sūt tm duo. p
bat p̄hs trib⁹ rōib⁹. ¶ p̄ria qz vnū 3iū n̄ fit aliō
nec ex alio. g nec ē ponē vnū aliō p̄ri^m qd ē sub3
ex q̄ cū vno 3io fiet 3po^m. aīs pbat qz p̄sitas
n̄ ē nata facē raritatē nec raritas dēscitat. nec di-
scordia fac 3coz diā nec e3. nec ex illa nata ē fieri

⁊ ſilr d q̄s alia d̄rietate. ¶ ⁊¹ rō. mā ē i bz pmoꝝ
 p̄cipioꝝ ſic q̄ p̄ia p̄in¹ d̄ ea p̄dicant i t̄i ip̄a p̄
 dicat d̄ illi. ḡ mā ē vnū p̄in¹. t̄z cōa q̄ ſ bz p̄m¹ ē ⁊ p̄¹
 v̄r cē p̄dicato. aīis p̄ p̄¹ pte pbat q̄ ſ ba nulli ē d̄
 riū. ſz p ⁊¹ pte pbat q̄ ſubz i ōz dici d̄ aliq̄ ſubō
 q̄ tūc p̄cipij eēt p̄in¹. ¶ ⁊³ rō. ſi ſolū duo d̄ri
 eēt p̄¹ ſeq̄rent duo icōueniētia. p̄m¹ q̄ ſuba ſie
 ret ex nō ſubijis. ⁊^m q̄ nō ſubſtātia p̄ius eſſet q̄
 ſubſtātia. pbat cōt̄iā q̄ illa d̄ria nō eēt ſubſtā
 tie cū ſubſtātia non ſit ſubſtātie contraria. ⁊¹
 pbat auctoritate antiquoꝝ. q̄ oēs antiqui iter d̄
 ria p̄incipia ponunt aliq̄ materiale p̄ncipiū q̄
 vocatur ſubz d̄rioꝝ. ḡ ſignū ē q̄ p̄la ſūt p̄incipia
 q̄s duo. aīis pbat q̄ quidā dicūt illud materiale
 p̄ncipiū eē aquam. alij aerē. alij ignem. alij ali
 q̄ medium hoꝝ. ⁊ ſubdit q̄ illi qui dicūt ignem
 aerem aut aquā eſſe materiale p̄n¹ nō irrōnabi
 liter dicūt eo q̄ iſta cum d̄rietatibus cōt̄a ſunt
 ¶ In qua parte itendit talem cōcluſionē. p̄n⁴ rez
 naturaliu nō ſūt p̄la trib¹. p̄h̄s probat duab¹ rō
 nibus. p̄ima q̄ ad faciendum aliquid ſufficiens
 eſt vnū p̄ncipiū cū duob¹ d̄rijs. ḡ p̄n⁴ nō ſūt p̄la
 tribus. q̄ ſi eēt quattuor p̄icipia d̄ria eſſet due
 eque p̄ime d̄rietates. et p̄ſequens duo ſub⁴ il
 loꝝ d̄rioꝝ. q̄ eſt icōueniens. ⁊⁴ ratio. ſi d̄ria eſ
 ſent plura tribus tunc eſſet plures p̄ime contra
 rietates. cōis eſt impoſſibile q̄ p̄ia cōtrarietas ē
 in ſubſtātia: ſed ſubſtātia eſt vnū genus. ergo
 tantum eſt vna p̄ima cōtrarietas. ⁊ ſubdit q̄ iſta
 contraria ſolum diſſerunt fm̄ p̄ius ⁊ poſterius
 ⁊ non diſſerunt genere: ſemp̄ enī in genere vno ē
 vna p̄ma d̄rietas: oēs enim contrarietates vidēt
 reduci ad vnaꝝ. cōt̄er epilogat ea que dicta ſunt.

Tertio sciendum q̄ circa hunc textum in
ciunt tres difficultates. Prima
q̄l̄ ē saluabile q̄ i vno q̄ gnē ē vna p̄a trietas:
et in suba n̄ ē sube tria. ¶ Pro solōe hui⁹ difficti
tatis ponūi due diffictiōes. Prima ē. trietas capit
tripli: vno mō p̄ trietate p̄uatiōis et bi⁹. 2. mō p̄
trietate duaz triaz. 3. mō p̄ trietate duaz for
maz actiuaz et passiuaz. ¶ 2. diffictio. suba ca
pit quadupliciter. vno mō coiter pro quolibet im
portante aptitudinem ad substantiaz: et sic priua
tio substātie est substantia. Secūdo modo capitur
p̄ principio substantie et sic materia et forma sunt
substātie. 3. modo capit pp se reponibili i predica
mento substantie: et hoc directe vel indirecte: et sic
differentie de p̄dicamentis substanti sūt sube. 4. mō
capitur p̄ illo qd p se directe est reponibile i pre
dicamento substantie. Ex his dī primo q̄ capiēdo

On se fait bien

Primus

trietates p modo et similiter subaz: in substantia et i quolibet alio pdicamento est vna prima trietas. p3 q2 i pdicamento substantie est vna forma vniuersalissima ad quam omnes forme illius generis reducuntur que vocatur forma subalis. et etia priuatio vniuersalissima ad qua omnes priuationes illius generis reducuntur que vocatur priuatio forme substantialis: ois. n. puatio d pdicamto substantie est priuatio forme subalis. scdo dr q capiendū substantiam z: mo i substantia nullo modo e contrarietas. p3 q2 materia et forma nullo modo triantur. 3: modo capiendū substantiam substantia est trietas z: modo dicta. p3 q2 prime orie de pdicamento substantie sunt duo primo tria trietate z: modo dicta. 4: modo capiendū substantiam i substantia nullo modo est trietas. ¶ z^a difficultas vtrum oporteat principia semp manere. Ad soluendum hac difficultate ponuntur due distinctiones et vna suppositio. Prima distinctio. se p potest capi dupliciter. vno mo put e distributiu cuiuslibet pris tps. 2: modo vt est pcise distributiu tps mēsurātis duratōes picipiati. ¶ z^a distinctio. duplicia sunt prin^a rei naturalis. qdā sunt principia q ad eē sic materia et forma. alia sunt picipia tñ q ad fieri sic priuatio. ¶ Suppositio est hec. termin^o cōis sequēs illd aduerbiū semp supponit cōfute tantū vt visū est i sinchathegozeu matib^o. Ex quo sequitur q ista e de rigore sermōis cōcedenda. sp manet picipia rez naturaliu put semp distribuit vniuersaliter p qlibet tpe i quo e verū dicere q picipiatū ē. Ista tamē e negāda: aliqd picipiū rei naturalis semp manet cū sit affirmatiua cui^o subiectū vel ps subiecti p nullo supponit. ¶ z^a dr q materia et forma que sunt picipia qstū ad esse manēt semp. i. p quolibet tēpore i quo verū ē dicere q picipiatū ē. ¶ 3: dicitur q puatio q est picipiū qstū ad fieri semp manet. i. p quolibz tēpore: p quo ē verum dicere q picipiatū sit. ¶ 3ª difficultas. vtrū iste due ppositiōes sint saluabiles i xitate picipia sunt tria et picipia nō sunt tria. Rñdes q sic q2 sunt indefinite qz qlibet bz vnā singularē verā. g sunt simul vere. ancedēs p3 q2 demonstrādo materiaz et mām et for mā hec singularis xā ē. pñ^a nō sunt tria. et demonstrādo puationē et formaz: ista ē xā. pñ^a sunt tria: et hec d pzo articulo. ¶ pzo scdo articulo pōit tat.

Conclusio Cuiuslibet etis naturalis tñ sunt tria picipia. p3 q2 picipia rez naturalius nō sunt tñ vnum: nec sunt tñ duo. nec sunt plura tribus. ergo sunt tantum

tria. antecedens pro qualibet sui parte probatus est in textu: et hec d scdo. ¶ pzo tertio articulo.

Primo dubitatur. Vtrū priuatio sit pñ^a alicui^o eternaliter pducti cuius modi ē mūdus et motus saltē fm viam phylosophoz. Istud du^m pōt solui dupliciter. vno modo de facto: alio mo de possibili. de facto dicitur primo q celus et generaliter quodlibet eternaliter pductū fm viā philosophi sp hnt eē et nūqz hnt nī eē. Ex quo sequitur q fm viā pñi i celo nō ē materia: q2 tūc celū eēt generabile et corruptibile. 2: sequitur q celū nō est corpus naturale cuz oē tale corpus hēat materiā. 3: sequitur q fm viā pñi priuatio nō ē prin^a alicui^o eternaliter pducti cū eozū materia nūqz fuerit priuata forma: s3 fm xitatē dr p q celū ē realiter cōpō^m ex materia et forma 2: dr q celū realr et d scō pri^o būit nō eē qz esse. 3: dr q puatio fuit prin^a vt termin^o a q pductiōis celi. et hoc modo capiendū priuatiōez p ddictorio ¶ Ex isto sequitur q celū realr et de scō ē generabile et corruptibile: p scō tñ nūqz generatur neqz corūpitur xitate agentis naturalis pp duō. pzo q2 nō bz qlitates trias. 2: q2 nō bz agens trius a q possit corūpi. ¶ S3 d possibili dr pzo q possibile fuit mūdū eē et eternaliter pductū vt patet i octauo bui^o. ¶ z^a dr q possibile ē ifinituz tē p^o bñe instās initiās ipz. p3 p sile q2 si eēt linea circularis ifinita et inciperet: tūc hēret duo puncta: vnū initiās et aliō finies et tñ remanēt ifinita cum ab ea nihil sit ablatū. ¶ 3: dr q pōse ē aliqd eternalr pductū pri^o būisse nī eē qz eē. p3 q2 nō eē illi^o eternalr pducti potuit mēsurari istāti initiāti tps ifinitū: et eē ei^o potuit mēsurari toto illo tpe finito Ex quo sequitur q possibile est priuationem esse principium eternaliter pducti.

Secundo dubitat. Vtrū cuiuslibz etis naturalr pducti sint tria prin^a. s. materia for^a et priuatio. ¶ Ad soluendū hoc dubiuz ponit due distinctiōes. Prima ē. seclusio oīope itellect^o duplex ē cōpositio: qdā ē cōpositio realr et eēntialr: et illa c^o extrema s3 res et res sic q nīpli cat dditōez illa separi et separi cōseruari cuiusmōi ē cōpositio naturalr et phica. q ē ex materia et for^a. alia ē cōpō ex natura rei et formalr c^o extrema s3 due rltates xē formales eiusdē rei cō ē cōpō methaphisica q ē cōpō duaz qditatū. 2ª distinctio duplex ē simplicitas: qdā ē opposita prie cōpōi. alia ē opposita scde cōpōi. Ex his duo dñr ad dubiū. pzo q qdlibz accis ē simplex simpplate opposita prie cōpositiōi. p3 q2 nullū accis ē cōpositum

Physicorum

ex materia et forma: alias accens secundum se totum non in forma
met subiectum. et dicitur quod nullum accens est simplex simplici-
tate opposita secundum compositionem. quod ostendit accens est
compositum ex quantitate entis et sua forma essentiali ipsum
essentialiter constituentibus. Ex isto sequitur quod cuiuslibet
bet accidentis solum sunt duo principia. scilicet forma et
privatio. subiectum eius est materia in qua.

Tertio dubitatur. Utrum privatio sit principium intrinsecum
reperitur naturaliter. pro solutione huius
dubij ponitur talis distinctio. Primum intrinsecum capit
dupliciter. vno modo proprie per principium ex quo proprie in-
trinfecce componitur principiatum. alio modo capit principium
intrinsecum per terminum intrinsecum a quo generationis prin-
cipiat. Et ponitur talis suppositio quod cuiuslibet
bet productionis privatio est terminus per se et intrinsecus
Ex istis videtur duo ad dubium. Primum quod cum priva-
tio sit non ens non potest esse pars intrinsece constituens
aliquid principiatum. Et dicitur quod privatio est primum
et modo quod privatio intrinsece terminat productionem cuiuslibet
corporis naturalis. ex isto sequitur quod privationem esse
principium intrinsecum est causa intrinsece termi-
nare productionem alicuius determinati princi-
piati: et hoc per modum termini a quo.

Ad rationes ad oppositum. Ad primum
dicitur quod accens non sunt entia
naturalia capiendos ens naturale per se ipsum et quod illo esse
naturali est hoc ad primum. Ad secundam. soluta
est in secundo dubio. Ad tertiam dicitur quod bene con-
cludit quattuor esse principia tam intrinseca quam extrinseca:
scilicet solum sunt duo primum intrinseca. Ad confirmationem
dicitur quod quattuor elementa conveniunt ratione principii
autem vni principij quod quolibet elementum principiat per
modum materiae ideo faciunt tantum vnum principium in specie.

Veritur decimo. Utrum
cuiuslibet corpo-
siti naturalis sint tantum duo principia per
se. scilicet materia et forma. et vnum per ac-
cidens. scilicet privatio. Et arguitur
per hoc quod non. quod cuiuslibet compositi
naturalis est aliquid efficiens per se. aliud per se finis. et
ergo cuiuslibet corporis naturalis compositi sunt quattuor principia per se
Et sic. nullum transmutationis naturalis materia
et forma sunt primum per se. nec compositi naturalis. an-
tequam quod transmutatio naturalis est vna forma simplex
cum sit realiter forma terminans ipsam transmutationem
Et sic. cuiuslibet transmutationis naturalis per se
et intrinsecus terminus a quo est privatio. et primum est primum per
se et intrinsecum compositi naturalis. Confirmatur
quod primum est hoc ratione principii a se et non a quolibet
alio. ergo est principium per se. In oppositum argui-

tur auctoritate philosophi. quantum ad primum.

Primo sciendum quod per declarationem termino-
rum questionis ponuntur aliquae di-
stinctiones. Primum est. dupliciter sunt primum compositi na-
turalis. quidam sunt principia intrinseca quod intrinsece co-
stituit ipsum compositum sic materia et forma. alia sunt extrinseca si-
cut efficiens et finis. Et distinctio duplicia sunt prin-
cipia intrinseca. quidam sunt per se et si illa quod sunt essentiali
et intrinseca ostensione totum. alia sunt per accens quod occurrunt
ad ostensionem ipsius. Et distinctio duplex est per accens
quidam est per accens rationis. et sic capit cum dicitur quod dicitur
accens non est scia. aliud est per accens necessarium: et illud quod ne-
cessario occurrit ad aliquem effectum et non per se. Et distinctio
per accens necessarium capit dupliciter. vno modo generaliter
per omni necessario occurrente ad generationem compositi natu-
ralis siue occurrat per modum suppositi. siue per modum termini
ni. siue per modum subiecti. et sic potentia materie est
set principium per accens sicut privatio. quod potentia ma-
terie necessario presupponit in omni generatione substantia-
li. Alio modo capitur specialiter pro illo quod necessario
occurrit ad generationem compositi subalis per modum termini
ni intrinseci per se: vel per modum partis intrinsece et essentiali-
lis ipsi compositi. et sic privatio est principium necessarium
quod privatio est per se intrinsecum terminus a quo generationis
subalis. Ex quo sequitur primo quod privatio est bene prin-
cipium per se et intrinsecum generationis subalis: cum sit eius terminus
a quo intrinsecus et per se. Et sequitur quod privatio est
solum principium per accens ipsius compositi substantia-
lis. quia quicquid est principium per se alicuius prioris
est principium posterioris saltem per accidens.

Secundo sciendum quod istud trius capitulum
in quo philosophus ostendit quod sunt principia
reperitur naturaliter. et quod sunt principia. dividitur in quattuor
partes. In prima parte ponit ordinem inter materia et
privationem. et continet tres conclusiones. Prima tangit
intentionem. et ordinem intentionis et est hec. ostendit determi-
nare de omni generatione et de omnibus generabilibus. Et primo
ostendit de coia. scilicet generatione et generabilia. deinde de
partibus generabilibus et generationibus. probat. ostendit enim
secundum naturam coia prius dicere. deinde circa vnum quod
est propria speculari. Et tangit cui sit attribuen-
da generatio. et est hec. nos dicimus alius fieri ex alio
quantum ad fieri substantiale. et quicquid dicimus alter per fieri
ex altero quantum ad fieri accidentale tamen in simplici-
bus quod in compositis. Primum probat ut bene sit musi-
cus et non musicum sit musicum. secundum probat ut imusicus
homo sit homo musicus. Tertia conclusio tangit du-
as differentias inter substantialem. i. materia et opposi-
tum. i. privationem. Primum quod de privatione dicimus
quod si sit hoc. et ex hoc sit hoc ut imusicus sit musicus et

Primus

ex imusico fit musicus. sed d subō solū dicim⁹. b̄ fit b̄. et nō. ex b̄ fit b̄. vt dicim⁹. hoies fieri musicū. sed nō dicim⁹. q̄ ex hoie fit music⁹. Scda differētia. i trāsmutatioe ad formā subm̄ manet sub forma ad quā est vt cū bō fit music⁹. bō pmanet. s̄ pua- tio siue fit simplex siue cōposita nō pmanet vt cū ex imusico vel ex hoie imusico fit musicus. nec imusicu nec n̄ musicū siue simplex siue cōpō re- manet. ¶ In scda pte p̄ncipali iuestigat necessi- tatē istoz p̄ncipioz. et itēdit quattuor cōclusiōes. Prima. in oī trāsmutatioe necesse est aliquid subijci ei qd̄ sit. et t̄ agit conuenientiā et d̄rias materię et pri- uatiōis. et ē bec. subm̄ et p̄uatio sūt vnū numero s̄ distinguunt sp̄e. pbat pl̄s duab⁹ rōnib⁹. p̄ma. qz q̄cūq̄ sūt vnū sp̄e illa sūt eadē diffinitioe. s̄ pua- tio et subm̄ distinguunt rōne et diffinitioe. ergo di- stinguunt sp̄e. minore pbat. qz nō est idē esse boi et imusico. scda ratio. subiectū manet sub vtroq̄ termino trāsmutatiōis. s̄ p̄uatio nō pmanet. ergo p̄uatio et subm̄ distinguunt sp̄e. i. rōne. aīis pbat. qz bō pmanet. nō musicū aut et imusicu non perma- nent. nec cōpositū ex his. s̄ bō non musicus. etiā d̄ opposito pprie dicimus. ex hoc fit hoc. vt ex imu- sico fit musicū. de subiecto aut nōn. vt nō dicim⁹. ex hoie fieri musicū. ergo subiectū et cōpositū dif- ferunt sp̄e. et hoc pōt poni p tertia rōne. et subdit q̄ in permanentibus. i. in subiectis aliqñ d̄ fieri in opposito vt dicim⁹. ex ere statuā fieri et non es- fieri statuā. Ex hoc cōcludit q̄ tā in opposito q̄ in subiecto simplici possumus dicere. ex hoc fit b̄. et hoc fit illud. vt nos dicim⁹. ex imusico fieri mu- sicū et etiā imusicu fieri musicū. Ex oppositis sūt vt ex nō musicoboie fit bō musicus. ¶ Tertia. i oī trāsmutatione requiritur necessario materia q̄ subijciatur trāsmutationi. pbat duabus ratio- nibus. Prima. oīs trāsmutatio est trāsmutatio simp̄r vel fm̄ qd̄: sed in oī tali necessario subijciū aliqd̄. et qd̄ in oī trāsmutatione necesse est aliquid subijci. minore pbat. p̄mo de generatione s̄ qd̄: per quā generant accidētia. quia. quantū. quale. ad aliquid. vbi. et alia accit̄ia sēper sūt in aliquo subiecto. quia nulla substantia sola de aliquo su- biecto dicitur. s̄ omnia alia de substantia. ¶ De generatione simp̄r pbat. qd̄ sit simp̄r sit ex aliq̄: vt aīalia et plante sūt ex seie. scda ratio. qz in oī factioe artificialiū necessario subijciū aliqd̄. ergo et in oī factioe naturali. aīis pbat iductiue. quia quedā sunt transfiguratiue vt statua. alia appo- sitione vt que augmentant: alia vero ex subtra- ctione vt ex lapide fit mercurius. alia composi-

tione vt domus. alia alteratione vt illa que con- uertuntur s̄ materia: et oīa que sic fiunt. ex aliq̄ subiecto fiunt. ¶ 4^a conclusio. in oī generatio- ne necessario requiruntur tria p̄ncipia. pbat. qz illud quod generatur est cōpositū. ergo ibi est for- ma. et est aliquid qd̄ sit hoc. et illud est subiectū vel oppositū. de opposito vt nō musicū. de subiecto vt bō fit music⁹. Dicim⁹. n. informatiōes et ordina- tiōne esse oppositū. et es lapidē. et domū eē subie- ctus. ¶ In tertia pte p̄ncipali osidit quō materia et forma sunt p̄ncipia. et quō p̄uatio est p̄ncipiū et itēdit tres cōclusiones. Prima ē. materia et forma sunt p̄ncipia p se. pbat qz illa sūt p̄ncipia p se et n̄ s̄ acc̄is ex qbus cōponūt res s̄ subas. sed res nā les subatr cōponūt ex subiecto et forma. ergo sub- iectū et forma sūt p̄ncipia p se. minorem pbat. qz bō music⁹ cōponūt ex hoie et musico quodā mō. p- bat. qz rationes vni⁹ resoluunt i rōes alii⁹ et sub- dit quattuor d̄rias iter materiā et p̄uatiōne. Prima. maīa et p̄uatio sunt vnū numero et duo sp̄e. Se- cūda. qz maīa vt bō et aux nūerant in entib⁹: sed non p̄uatio. et b̄ pōt poni p scda d̄ria. 3^a. quia ex maīa p se et nō fm̄ acc̄is fit illd̄ qd̄ sit. sed ex p̄ua- tione qd̄ s̄ acc̄is aliqd̄ est. 4^a. qz materia ē p̄ il- li⁹ qd̄ sit et nō p̄uatio. ¶ 3^a p̄ncipia sūt quodā mō duo et quodā mō tria. et qdā sūt d̄ria et qdā nō. qz qdā sint d̄ria pbat. qz musicū et imusicu s̄ d̄ria. calidū et frigidū. cōsonans et in consonans. qz etiā quedā non sint contraria. pbat. qz impossibile est contraria pati ab alterutris. s̄ receptiue et subie- ctatr. qz bene patiuntur corruptiue et obiectal- ter. sed vnū illoz patitur ab alio: scilicet materia ergo non d̄riatur alijs. secundo. qz vnū ipsoz est subiectū alioz. ergo ei nihil ē contrariū. ¶ In 4^a p̄ncipali recapitulat ea que dicta sunt.

Tertio Sciendū q̄ circa hunc textū inci- dūt tres difficultates. Prima. quot modis cōtingit hoc fieri hoc. Ad hoc rideo. duo- bus modis. Primo modo subijciendo. Secdo p̄di- cando. Subijciēdo duob⁹ modis. Primo subijciē- do p̄uatiōne simp̄r. vt imusicu fit musicū. Secū- do modo subijciendo subiectū vt bō fit musicus. Cōposite solū fit vno modo. s̄ subijciendo p̄ua- tionem cum subiecto vt bō imusicus fit musicus. ¶ Secdo mō predicādo subm̄ cuz forma vt im- musicū fit bō musicus: et isti modi solū h̄nt verita- tem de factioe naturali acc̄it̄iali et acq̄situa. di- cit̄ naturali. qz in factioe artificiali de subiecto n̄ pprie dicim⁹ q̄ b̄ fit b̄: s̄ ex b̄ fit b̄. et s̄ i factio- ne subali d̄ acq̄situa: qz in factioe deperditū

Phisicorum

termin^o ad quez est priuatio. **C** Ex isto sequitur
prio q^d ista est falsa. imusicū sit bō. z cōmittit falla
cia s^m qd ad simplr sic arguendo. imusicū sit bō/
mo music^o. s^m musicū sit bō. Sitr ista est falsa. mu
sicū sit bō. nec ista ē ei⁹ quertēs. bō sit music^o. qz
ista. bō sit music^o. quertit istā. qd sit musicū sit bō.
z nō in aliā. **C** 2^a difficultas. vtz sit saluabile pua
tionē aliqd fieri cū in ofactione puatio abiiciat z
corūpat. **C** Ad soluedū hāc difficultatē ponit ta
lis distinctio. puatio capitur duplr. vno mō p signi
ficato. z sic ē pura carētia fōme. Alio mō p cogno
minato siue p denominato. z sic puatio non est
aliud q^d subm. Tunc ex his dicitur pmo q^d capie
do formaliter priuationē non debemus pprie cō
cedē de ea q^d b sit b. qz carētia musice nō sit mi
fica. scdo dī q^d capiēdo puationē p cōnotato si
ue denominato debem⁹ cōcedere de ea q^d hoc sit
hoc. Ex isto seqtur q^d de puatione non debem⁹ di
cere q^d hoc sit hoc. nisi sumat^r puatio s^m supponēs
psonalē z in cōcreto. **C** 3^a difficultas. vtrū sit sal
uabile vtr de subo. hoc sit hoc. Ad soluedū hoc
dubiū ponunt duo documenta. p^oimū. q^d cūq^d
aliqd p^dicatū talis ppōis pōt supponere p^cise
p subo ista ē cōcedēda. hoc sit hoc. p^o p^o nā regulā
logicalē q^d est bec. **A** p^opositione in q^d p^dicat illud
verbū sit ad p^one in qua p^dicat istud verbū sit
ad ē vel erit est bona cōtia vt bō sit. i. bō ē vel erit
sitr bō sit musicus. i. bō est vel erit musicus. Scd^o
documentū. quādocunq^d p^dicatū talis propo
sitionis non pōt p^cise supponere pro illo pro q^d
supponit subiectū: sed p alio vel p aggregato ex
ipso z alio tunc debemus dicere: ex hoc sit hoc: z
non hoc sit hoc. qz nunq^d in talibus ista est vera. b
sit hoc. vel erit illd. vt dicim⁹ q^d ex corpore sit bō.
qz nunq^d est vera. corp^o est vel erit bō. **C** Ex isto
sequitur primo q^d in omni factione naturali sub
stantiali debemus dicere ex hoc sit hoc. quia ta
lis terminus factionis est totū cōpositū quod nō
poteft p^cise supponere p materia vel subiecto
illius factionis. **C** Secundo seqtur q^d in factiōe
artificiali debem⁹ dicere q^d ex hoc sit hoc. z non
q^d hoc sit hoc. qz ē min⁹ talis factiōis est cōpositum
artificiale q^d nō p^cise pōt supponere p materia
vel subiecto illius factionis. **C** Tercio sequitur
q^d in factiōe nāli acēntali debem⁹ dicere de subo
q^d hoc sit hoc. qz ē min⁹ talis factionis ē forma ac
cidentalī que pōt p^cise supponere pro subiecto
talī factionis. **C** Quarto seqtur q^d de puatiōe
debem⁹ dicere proprie q^d ex hoc sit hoc. z nō hoc
sit hoc nisi supponat p^cise pro denoiato. **C** Pro

secundo articulo ponitur talis.

Conclusio cuiuslibet cōpositi naturalis
sūt duo pncipia per se. s. ma
teria z forma. z vnū per accidens. s. puatio. bec cō
clusio satis patet ex textu. z bec de secundo arti
culo. **C** Pro tercio articulo.

Primo dubitatur. vtrum sit saluabile p
uationem esse pncipium per se.
Ad qd rīdeo q^d duo sūt modi saluandi. **C** Pri
mus est aliquoz scotizatiū. p quo ponuntur tres
supponēs. p^oima. in cōposito substantiali sūt duo
cōsiderāda. s. suū cē. z suū fieri. Secūda. fieri cō
positi naturalis bz duos terminos p se z intrinsecos. s.
termin⁹ ad que q^d ē forma vel cōpositū. z termin⁹
a quo q^d est puatio forme accēdē: Tercia. in cōpo
sito substantiali sunt cōsiderāde tres entitates. scz
entitas forme. entitas materie. z entitas cōpositi.
C Ex hoc dicūt tria ad dubiū. p^oprio q^d priuatio
est pncipiū generatiōis cōpositi naturalis. patz.
qz p est termin⁹ per se z intrinsecus ipius generati
ōis. Scdo dicit q^d puatio est pncipiū cōpositi
substantialis q^drum ad fieri. Tercio dī q^d puatio ē
pncipiū p accidens cōpositi naturalis q^drum ad
eius esse. qz nō est de essentiali cōstitutione cōpo
siti. **C** Alius est mod⁹ soluedū Albtī ponētis talē
distinctionē. per se capitur dupliciter. vno mō vt ē
idē quod substantialē. et opponit illi qd est p acci
dens. Alio modo capit^r p se vt idē qd s^m qd ipz ē
z opponitur illi quod est per aliud. z sic puatio est
pncipium p se isto modo sed nō primo modo.

Secundo dubitat. Vtrū mā forma z pri
uatio sint vnum numero. Ad
soluedū hoc dubiū ponunt due distinctiōes. p^oma.
puatio capit^r duplr. vno mō abstractiue z pro si
gnificato. alio mō cōcretiue z p denoiato. Scda
aliqua sūt eadē nūero duplr. Vno modo ēritati
ue z realiter. quoz entitas z realitas vni⁹ est en
titas z realitas mālis alterius: alio modo p^dica
tiue z suppositaliter que p^dicat^r z supponit^r
p eodē numero. Alio mō aliqd dicitur vnū in nu
mero qd duplr. s. noie. diffinitōe. p^opo. z accēdēte.
z sic pōt saluari q^d puatio z subm sunt vnum nu
mero accēte z nō alijs modis. Ex his dicunt duo
ad dubiū. p^omo q^d puatio z mā nō sūt vnū nūme
ro capiēdo puationē abstractiue z pro significa
to: sed capiēdo puationē cōcretiue z p denomina
to sunt eadē numero. nō solū p^dicatiue z supposi
taliter s^m ēritatiue z realiter. Ex isto seq^r q^d q^d
phus dicit materiā z puationē eē vnū nūero ca
pit actū exercitiū p actu significato. s. p isto. mate

Primus

ria et priuatio predicatur de eodem numero:

Tertio dubitatur. Utrum materia et priuatio distinguantur specie. Ad soluendum hoc dubium ponitur talis distinctio. Aliqua differre specie potest itelligi dupliciter. Uno modo specie nature. et sic illa distinguuntur specie que dicitur nature specie distinctas. Alio modo aliquam distinctionem habent specie ratione formalis principiandi et sic materia et priuatio distinguuntur specie. quia habent distinctas rationes formales principiandi.

Ad rationes ante oppositum dicitur quod solute sunt ex dictis prius. Et hoc de questione dicta sufficiant per presentem lectionem.

Veritur

tas actualis et positiua ab entitate forme reat distincta et a qualibet forma separabilis. et arguitur primo quod non. quia nulla entitas potentialis est actualis et positiua. sed materia est entitas pure potentialis. ergo non entitas actualis et positiua. maior pars. quia oppositum predicatum inseritur oppositum subiectum. minor pars. per commentatorem qui vocat materiam puram potentiam. et sic. quicquid distinguuntur reat illa se habent sic res et res. sed materia et forma non se habent sic res et res. ergo non distinguuntur reat. minor pars. quia si aliquid rei. ergo non sunt res et res. et sic. implicat contradictionem maiorem esse separatam ab omni forma. ergo materia non est ab omni forma separabilis reat. et omnia. quia separabile includit non repugnanti ex terminis. autem pars. quia si esset separata ab omni forma tunc esset separata a dependentia et productione. et per consequens non esset dependentes neque productione. quod implicat contradictiones. Et confirmatur auctoritate commentatoris sic dicentis. subiectum sustentat formam sic quod forma non potest esse sine subiecto. et forma sustentat subiectum per consequens et est complementum sic quod subiectum non potest separari a forma. In oppositum sic. materia est forma. et materia non est forma. ergo materia est entitas actualis et positiua ab entitate forme realiter distincta et a qualibet realiter separabilis. In questione erunt tres articuli. Quartum ad prius sciendum est quod solutio questionis stat in solutione trium difficultatum. prima.

Primo utrum materia sit entitas actualis et positiua. pro solutione huius difficultatis ponitur talis suppositio. scilicet licet non sit circa finem presentis huius. aliquid est in actu dupliciter. Uno modo quia potentialiter existit. alio modo quia est completum in specie. Aliquid est in potentia dupliciter. vno modo quia non potentialiter existit potest tamen existere sic dies crastina. alio modo quia non est actu completum et perfectum in specie. potest tamen completum et perfectum. Ex his elicitur talis distinctio. duplex est actus. quidam est actus potentialis existentie. et vocatur actus transcedens et entitativus. quia est modus intrinsecus conser-

uationis entitatis propria cuiuslibet rei. Alius est formativus et specificus quod est effectus ipsius forme. Secunda distinctio. aliquid est in potentia dupliciter. scilicet in potentia subiectiua. et obiectiua. illud est in potentia subiectiua quod potest esse subiectum vel fundamentum alicuius potentie actiue et passiue. Ex his elicitur tale documentum. quicquid est productum in rerum natura et est potentia ad aliquid agendum vel patiendum illud est in potentia subiectiua. Ex quo sequitur quod precise de illud de quo predicatur hoc verbum est finis adiacens est in potentia subiectiua. illud autem est in potentia obiectiua quod est obiectum potentie. Ex quo sequitur quod cuiuslibet non repugnat produci illud est in potentia obiectiua ut antiphras. Secundo sequitur quod quicquid est in potentia subiectiua est et in potentia obiectiua. Non e contra. Ex his dicitur primo. quod materia est entitas actualis actualitate potentialitatis existentie in actu transcendenti et entitativus. Secundo quod materia non est entitas actualis actualitate formalitatis et specifica nisi per formam. Tertio quod materia est potentia subiectiua quia est in potentia ad suscipiendum formam. et per consequens ipsa est in potentia obiectiua. cum ille due potentie se habeant sicut superius et inferius. Secunda difficultas. utrum entitas materie sit realiter distincta ab entitate forme. ad quam respondetur quod sic. probatur supponendo ex dictis quod materia habeat entitatem positiuam realem. et similiter forma. quia componunt totum compositum reale. Ex hoc arguitur. entitas materie remanet corrupta entitate forme. patet in corruptione bruti. ergo sunt entitates distincte. Tertia difficultas. Utrum actualis separatio materie a qualibet forma implicet contradictionem. Ad quam respondetur primo de facto. secundo de possibili. de secundo primo sic. quia ab omni forma materia est realiter separabilis. pars. quia ab hac forma et ab illa est reat separabilis. et non est diuisibilis forma a qua materia non sit separabilis. ergo ab omni forma reat separabilis. et quod materia nunquam de facto est ab omni forma simul et actualiter separata. et soluitur de possibili. pro quo ponitur talis distinctio. duplex est possibile. quia quoddam est possibile potentia logica. et est illud quod non includit repugnantiam ex terminis. Aliud est possibile potentia philosophica quod potest fieri virtute agentis naturalis. Ex quo dicitur quod materiam esse ab omni forma separatam est impossibile potentia philosophica. Secundo quod ista. materiam esse separatam ab omni forma est possibile. est concedenda tam in sensu composito quam in sensu diuiso si possibile dicat potentiam logicam. quia non implicat contradictiones quicquid entia absoluta realiter distincta ad inuicem separari.

Physicorum

Secundo sciendū q̄ iste tertius tractat^r in quo Aristo. soluit dubitationes incidentes circa naturam istorū principiorū videtur i duo capitula. ¶ In primo soluit dubitationes incidentes circa naturam materie. et videtur i duas partes. In prima determinat de materia et de conditionibus materie. et itendit q̄ tuor cōclusiones. Prima. subiecta natura idest materia est scibilis dupl^r. vel s̄ analogiā. scilicet ad suam formā: vel ad transmutationē artificialē. pbat. q̄ sic se habet statua ad es et letus ad lignū. ita se habet materia ad formā. sed cognoscimus es eē materiā statue et lignū esse materiā leti s̄ analogiā. de ipsa ergo nos cognoscimus materiā s̄ analogiā ad id quod est. i. ad formā et ad hoc aliquid. i. ad cōpositū. ¶ Secūda cōclusio materia est principiuū oīū transmutabiliū nō t̄ sic vñ sic hoc aliquid. i. cōpositum ex materia et forma et p̄ter ipas est vñ aliud principiuū. scilicet forma cui contraria p̄uatio. et subdit qd̄ superius dictū ē quo modo sunt duo principia et quō plura. ¶ Tertia cōclusio est recapitulatiua predictorū. ¶ Quarta tangit excusationes de solutione huius questionis vtrum forma sit magis substantia q̄ materia: et epilogat aliqua de dictis.

Tertio sciendū q̄ circa hunc textū incidunt tres difficultates. ¶ Prima ē. vñ materia sit p se cognoscibilis. Pro solutione huius difficultatis ponunt due distinctiones. Prima. per se capitur dupliciter. primo vt opponitur ei quod est p accidens. et sic illud est cognoscibile p se de q̄ p̄dicat cognoscibilitas i aliquo mō dicē di per se. Alio modo capitur vt opponitur ei qd̄ ē p alterū. et sic illud ē p se cognoscibile qd̄ h̄z p̄p̄iam cognoscibilitatē secluso quocūq̄ extrinseco. Secūda distinctio. cognoscibile capit dupl^r. vno mō p predicato aptitudinali actualem vel potentialem cognitionē importante. et sic id ē cognoscibile qd̄ actu cognoscit^r. vel pōt cognosci. et de hac videbitur in sequenti difficultate. Alio modo capitur p quiditate passionali aptitudinali cognitionē iportante. et sic illud ē cognoscibile qd̄ ē aptum natū cognosci. Ex hoc dicunt duo primo q̄ materia ē per se cognoscibilis capiēdo per se p̄mo mō. q̄ cognoscibilitas ē p̄p̄ia passio entis. q̄ p̄dicatur p se de quolibz ente. scōdo d̄r q̄ materia est per se cognoscibil^r scōdo modo. p̄z. q̄ secluso q̄cūq̄ extrinseco materia h̄z p̄p̄iam entitatem. q̄ et p̄p̄iam cognoscibilitatem. ¶ Et 4^a difficultas. vtrum materia s̄m se possit ab itelle-

ctu nō accipi. Pro solutione huius difficultatis ponitur tal suppo. illō d̄r s̄z se cognosci cui^r spēs p̄p̄ia se sola ē potens mouere intellectum n̄r ad cognitionē sui. Ex his tria d̄r: primo q̄ materia nō pōt cognosci p statu isto i p̄p̄ia spēs. scōdo nūq̄ materia cognoscitur ab intellectu n̄ro nisi p̄us species alicui^r q̄ritatis sensibilis moueat intellectus q̄ q̄ditas rei sensibilis ē adequatū motiū intellectus n̄ri p isto statu. vt b̄etur a scoto i tertia distinctione p̄mi. ¶ 3° d̄r q̄ materia s̄m se nō pōt cognosci ab intellectu. q̄ spēs materie se sola nō est potēs mouere intellectus n̄r ad sui cognitionē: ¶ 3^a difficultas. q̄s est modus cognoscibilitatis materie. ad quā r̄ndetur q̄ ille. q̄ p̄ spēs alicuius singularis sensibil^r mouet potentiam sc̄tituam ad cognitionē ipsi^r singularis sensibil^r. et postea virtute intellectus agētis abstrahit spēs q̄ditatis illi^r singularis sensibilis que mouet intem^m ad cognitionē sui. postea itellec^r videns illā spēs rep̄ntatē formā q̄ est i materia et tute cognitionis forme in formātis ipam materiā abstrahit p̄p̄ia spēs materie q̄ mouet potētiā intellectuā ad cognitionē ipsi^r materie. Ex isto segitur q̄ materia p isto statu cognoscit^r i p̄p̄ia spēs: t̄m s̄m analogiā quā b̄et ad formā et bec d̄ primo articulo. ¶ Pro se cundo articulo ponitur talis.

Conclusio Materia est entitas actual^r et cōpositiua ab entitate forme real^r difficta a qualibz forma r̄r separabilis. Prima. pars p̄z q̄ materia ē de it̄rseca et subali cōstitutiōe alicui^r entis nē actualis et cōpositiui. scilicet ipsi^r cōpositi. q̄ est entitas mere actual^r et cōpositiua. se cūda pars p̄z. q̄ q̄cūq̄ absoluta sūt r̄r difficta quorum vñ ē p̄us alio: nō implicat cōditionē p̄us separari a posteriori. s̄z materia et forma sūt entitates absolute r̄r diffictę et materia ē prior oī for^a. ergo potest ab omni forma realiter separari. et bec d̄ secundo articulo. ¶ Pro tertio articulo.

Primo dubitatur. Vtrū corruptibiliū et icorruptibiliū sit eadē mā. Solō hui^r dubij stat i solōe duarū difficultatū. Prima vtrū sube icorpoce sint imateriales. Pro solōe hui^r difficultatis ponit talis distinctio. materiale capit tripliciter. vno mō put ē idē qd̄ q̄tū q̄tifi catū. alio mō put idē est qd̄ indiuiduū vel indiuiduatū siue beceizatum. Tertio mō vt idē ē qd̄ habens materiā q̄ est altera pars cōpositi. Ex his videtur tria. p̄mo q̄ sube icorpoce sūt imateriales pro ut imateriale opponit^r q̄ritati. p̄z. q̄ non sunt q̄te et 2° q̄ nō sūt imateriales vt imateriale opponitur

Primus

hecheitati qz sūt heceitate z indiuiduate. 3° sūt imateriales. put imateriale opponit materie q̄ ē altera ps oppositi qz substantie icorpee nō componunt ex materia z forma. qz tūc eēnt corpee cū materia z forma sint principia adeq̄ta corporis. ¶ 2^a difficultas. dato per possibile vel iposibile qz substantie incorpee hēnt materiā. vtz illa esset eiusdē rōnis cū materia istoz inferiorz. Ad quā rīdet qz sic qz iplicat cōtradictiōez sūm sine sua ppria passione esse. ergo iplicat cōtradictionē materiā repiri sine generabilitate z corruptibilitate. ergo si substantie icorpee haberēt materiā illa esset principiu generabilitatis z corruptibilitatis. z per p̄is esset eiusdē rationis cum materia istorum in feriozum.

Secundo Dubitat. Vtrū oīuz corpaliū sit eadē matia. solō hui⁹ dubij stat in solōne hui⁹ difficultatis. vtrū i celo sit materia. Ad quā rīdetur p tria dicta. Primo qz s̄z intētiōē Aristo. i celo nō ē materia. ps qz alias ipm celū esset generabile z corruptibile. 2° dicitur qz p̄m veritatē celū est reatr cōpositū ex mā z forma. 3° dī qz materia celi est eiusdē rōnis cū materia istoz inferiorz. qz si detur oppositū seq̄t istud incōueniēs qz erūt plures materie simplici ter z eque p̄ime qd̄ est cōtra Aristo. scdō meta/physice. Ex isto seq̄tur qz celū est reatr generabile z corruptibile de facto. nō tñ corūpitur corruptione naturali quia nō habet agēs sibi cōtrariū ergo seq̄tur qz materia habet identitatē specificam in omnibus materiis corruptibilium.

Tertio Dubitat. Vtz materia generabilis z corruptibilis sit vna numero. Pro solutōe hui⁹ dubij ponit talis distinctio. triplex ē vnitas. qdā ē vnitas pure positua. alia est pure priuatiua. alia ē parti positua z partiz priuatiua. vnitas pure priuatiua ē illa q̄ aliqd q̄tū est de se natū est eē vnū. nō tñ actualr vnū ppter aliqd extrinsecū ipm diuidens z distinguēs z sic mā oīuz generabiliū z corruptibiliū est eadē numero. ps qz mā ipoz q̄tūz est de se nata est vnū numero eē. qz nō hz ex se vñ distinguatur. s̄z partitur z distinguitur p formas. s̄z vnitas pure positua ē illa q̄ aliqd natū ē eē vnū z actualr hz talē vnitatez vt qd̄libet idiuiduū natū est esse vnū numero. z actualr hz vnitate numeralē. iō qd̄libet tale dī dicit vnū vnitate numerali z positua. sed vnitas media q̄ est partim positua z partim priuatiua ex q̄ aliqd q̄tū ē ex se natū est hēre aliq̄s vnitate. s̄z ppter aliqd extrinsecū hz aliq̄s aliā. vt q̄libz

qditas specifica nata est eē vna vnitate numerali. s̄z qz diuisa ē p diuersas dīas idiuisibiles. ideo nō hz illā vnitate numeralē s̄z aliā. i. specificā vnitate. etiā isto mō mā gnabiliū z corruptibiliū pōt dici vna nō vnitate numerali s̄z vnitate specifica. ita qz ipa de se q̄tū ē ex se nata est eē vnū numero. qz tñ multiplicata ē p diuersa idiuidua. iō nō hz vnitate numeralē saltē positua. s̄z hz aliā. i. vnitate specificā. Ex isto seq̄tur qz mā duoz indiuiduoz nō ē vna numero positue s̄z sunt due materie reatr z numeralr positue distincte cū hēant diuersas dīas idiuiduales. sunt tñ bene vna mā vnitate specifica. z vnitate numerali priuatiua.

Ad rationes Ante oppositū. Ad p̄mas dī qz mā ē ent. tas actua/ lis actu trāscēdēti z entitatiua. s̄z an aduentū for/ me ē potētiālis potētiālitatē opposita actui for/ mali z specifico. Ad scdaz dī qz mā z forma cōparate ad cōpositū sūt aliqd reatr si p̄cise cōparētur iter se tūc se hñt sic res z res. Ad etiā dī p̄mo qz si depēdētia z distinctio sint relōes rtes rlr z actuales a suis sūdamētis rlr distincte. ēt si mā separata sit ab oī forma est etiā separata ab oī distinctiōe z depēdētia formali. scd nō distinctiōe z depēdētia fundamēntali. s̄z si nō sunt distincte a sūdamētis argumētū nō cōcludit. Et hec de questione.

Queritur Duodecimo. vtrū cūtas materie sit simplr simplex. Et arguit qz nō qz mā seclusa q̄tūte hz ptē z partē. nō ē simplr simplex. ¶ 2° sic. mā sit spēs. q̄ ē cōposita ex ignē z dīa. z p̄is nō est simplr simplex. cōis p̄z qz p̄dicat de differētib⁹ numero in eo qd̄ qd. f. de materia for/ tis z de materia platonis. z t̄z dīa qz oīs spēs cōponit ex dīa z genere. ¶ 3° sic. materia ē sp̄ vnita forme. q̄ est semp cōposita cū forma. z p̄is nō ē simplr simplex. ¶ In oppositū arguit qz si materia esset cōposita. ergo partes eēnt vel materia vel forma vel totū cōpositū. nullū istoz est dicen dū ne pcedatur in infinitū ergo. ¶ In q̄stione erūt tres articuli sicut i alijs. ¶ Quātū ad p̄mū

Primo Sciēdū est qz p declaratiōe tmi/ noz qōnis ponitur vna sup̄pō cū aliqb⁹ distinctiōib⁹. sup̄pō est hec. simplex dī p ab/ negationē cōpōnis iō tot modis dī simplex q̄t mo/ dis dī cōpositū. ¶ p̄ia distinctio. duplex ē cōpo/ sitū. qdā ē cōpositū cōpōne ex his. z ē illd q̄ cōponitur ex ptib⁹ p̄tib⁹. aliud est cōpositū cōpōne cū his. z ē illud qd̄ est alteri cōponibile z vnibile

Physicorum

ad cōstitutionē vni⁹ tri⁹. ¶ 2^a diffictio. duplex ē cōpositū cōpositiōe ex his. qz qdā ē cōpositū cōpositiōe partiū entitatiuaz. z ē entialiū. partes entitatiue z integrales vocātur ptes eiusdē rōnis. z omogenee. ptes ēentiales vocātur diuersaz rōnū. ¶ 3^a diffictio. duplex est cōpositū cōpositiōe partiū essentialiū. qdā est cōpositū cōpōne physica q ē ex materia z forma. aliud ē cōpositū cōpositiōe methaphysica q ē ex duab⁹ gditatib⁹. aliud est cōpositū cōpositiōe logica q ex duob⁹ cōceptibus cōsistit. ¶ Quarta diffictio. simplr capitur duplr. vno mō vt opponitur cōposito cōpositiōe ex his. alio mō vt opponit cōposito cōpositiōe cū his. ¶ Quinta diffictio. duplex ē simplex. qdā est simplr simplex. aliud est sūme simplex. simplr simplex est illud qd nō est cōpositū cōpositiōe partiū essentialiū tñ est alteri cōponibile. sz illud dī sūme simplex qd neqz est cōpositū neqz alteri cōponibile. Ex his dī pmo q mā ē cōposita cōpositiōe cū his cū sit vnibilis forme. 2° q mā est cōposita cōpositiōe partiū integraliū z entitatiuaz. 3° q mā nō est cōposita cōpositiōe physica q ē ex mā z forma. qz qreretur de illa mā ex q cōponit vtz ēēt simplex vel cōposita. 4° materia nō est cōposita cōpositiōe methaphysica. p3. qz nō est directe z gditatiue sub aliquo genere. ex hoc segtur q materia est simplr simplex. sed non sūme simplex.

Secundo Sciendū q in ista scōa parte pncipali aristoteles soluit defect⁹ antiqz. z diuidit i duas ptes. In pma itēdit vna dñe q cōtinet opinionē antiquoz z rōnē eoz z bec ē. pmi phi qretes nāz rex sz phicam xitatē diuerterūt se i quādā aliā viā reced. do ab infinitate z multitudine entitū: z dñt nullū eoz q sūt generari aut corrūpi ppter bācrōnē. qz necesse est oē qd sit aut fieri ex eo qd ē. aut fieri ex eo qd nō ē. sz vtrūqz ē impossibile. nō. n. fit aliquid ex eo qd ē: qz ipz iā est. ergo nō fit. neqz ex eo qd nō est. nā in omni factōe oportet aliquid subijci. z ex hoc augmentauerunt sūt inconueniens negando multa esse. et dicendo illud qd est esse tñ vñū. ¶ In secunda particula soluit defectū antiquoz z intendit tres conclusiones. prima tangit vñā diffinctionē p quaz soluetur ratio antiquoz z est bec. nos dicimus aliquid fieri ex ente aut ex nō ente dupliciter. aut non ens vel ens facere aut pati cōtingit aliquid dupliciter. probat p simile qz medicū aliquid facere aut pati cōtingit duplr: qz edificat med. cus sed nō p se: nec fm q est medicus. 3° p accidēs z fm q edificator: etiā medicus sit alb⁹

nō inqstū medicus sed inqstū niger. medicatur aut p se inqstū medicus. pbat. qz maxime pprie dicimus medicū facere aut pati aliquid: si sz qz medicus hoc faciat aut patiat: ergo ex eo qd nō est aliquid fieri cōtingit sitr. ¶ 2^a conclusio tāgit applicatiōe illi⁹ diffictiōis z est bec. q ex eo qd nō est nō simplr dicim⁹ z p se aliquid fieri: sz solū sz accidēs: z hoc videbatur antiqz mirabile z ipossibile. sitr ex ente nō sit aliquid nisi sz accidēs: pbat hoc exēplo vt cū aliquid sit ex aiali. aut quoddā aial ex quoddā aiali. vt cū ex equo sit canis. z ex aiali sit aial nō sz q aial: hoc est nō fm q forma equi est sub forma aialis. nō sz accidēs. qz iā aial. est: sz p se sit ex nō aiali. i. ex mā equi sz q puecta est forma hui⁹ aialis. ¶ 3^a conclusio tāgit aliū modū soluēdi defectū antiqz est. q contingit idē esse ens fm potentiā z non ens fm actū vt alias dictū.

Tertio sciendū ē q circa hūc textū icidunt tres difficultates. Prima. vtz ista ppō sit saluabilis. illud ex quo aliquid p se generat est ens. 2° solutiōe ponit talis diffictio. Dispositio in q ponitur iste modus p se ē distinguēda ex eo q i tali ppōne pōt ēē pteitas cōpositiōis vt pteitatis cōpositiōis: i ea dī esse cōpositio pteitatis qñ pdicatū sūptū cū ista determinatiōe p se tanqz cū parte ei⁹ cōponitur cū subiecto. vt medicus p se edificat. tāqz valet: sicut medicus est medicans aliquid qd p se edificat: vel medicus est medicans q p se edificat. sz i ea dī ēē pteitas cōpositiōis qñ pdicatū verificatur de subiecto i aliquo mō dicēdi p se: sz sic ista ē falsa. medicus p se edificat. qz nō est p se: z etiā cōformiter pōt disti. qui ista. ex ente aliquid p se generat. z qbet sūis. ¶ Scōa difficultas. vtz ista sit saluabilis ex ente inqstū ens sit aliquid. pro solutiōe huius ponitur talis diff. nō: inqstū capitur duplr: vno mō reduplicatiue. z ad ipz requiritur vniuersalitas z causalitas. qz pdicatū debet vniuersaliter pdicari de reduplicato: z reduplicatū debet esse causaliter ēē pdicati. Alio mō capitur specificatiue: z tūc ad veritatē ppositiōis in q ponitur requirit⁹ z sufficit q illud supra qd cadit ly inqstū sit ratio formalis. z causa sub qua z secūdū quā pdicatū est subiecto vthō inqstū medicus est curatiuus. i. hō. sub rōne qua est medicus est curatiuus. ¶ Ex isto segtur q ista in vtroqz sensu est falsa. ex ente inqstū ens sit aliquid. vt patet pract. cāti. ¶ 3ª difficultas. vtz potētia materie sit dē entia mater. Ad hāc difficultatē rñdet cōmetator q nō. qd pbatur

Primus

duab' rōibus. p^{ma}. q^z si p^o esset de essentia materie. tūc essentia ei⁹ z esse ei⁹ destrueret p^o ablatione⁹ potentie. z p^o p^ontiā forme i actu ad quā habebat potentia⁹ vt ea⁹ scipet. z⁴ rō. q^z si p^o esset d^o essentia ei⁹. tūc suba ei⁹ corrūpetur per g^ontiōez
¶ Ex isto sequit⁹ q^z fm cōmentatorē in aduentu forme nece est q^z potentia materie ad illā formas corrūpatur. rōez assignat cōmentator z^o methaphysice. q^z si materia sit vna z generās vnuz z p^o vna illō qd sit erit vnū: z sic si potentia nō corrūperet⁹ tringeret idem numero bis p^oduci vt de clarabitur in sequentibus. **¶** p^o z^o articulo ponitur talis conclusio.

Materia est simpl^r simplex. p^obatur. q^z si esset cōposita vel esset cōposita cōpositōe p^ophysica q^z est ex materia z forma vt cōpositōe methaphysica q^z est ex genere z d^ora. n^o p^omū. q^z tūc esset p^ocessus in inf^o. n^o in materijs. nec z⁴. q^z materia nō est g^oditatiue z essentialit^r sub genere reponibilis. Ex isto seq^otur q^z materia z forma differūt se totis. patet per illā maximā. omne simpl^r simplex distinguitur se totis ab illo a quo dicit⁹. alias non esset simpliciter simplex.

¶ Pro tertio articulo.

Primo dubitatur. Vtrū i c^oitate materie sit ponēda p^o ab ipa materia real^r distincta. **¶** Pro solutōe huius dubij ponūtur due distinctiones. **¶** Prima. duplex est potentia. q^{da} est sūdamentalis. alia est formalis. p^o formalis ē vna relatio real^r iherens ipi materie: a qua materia dicitur formal^r potens suscipere formā. potentia sūdamentalis est sūdam^r tū ipius potentie formalis. z est ipa materia vel entitas materie. **¶** z⁴ distinctio. potentia formalis est duplex. q^{da} est actualis a q^z materia formaliter d^o natural^r potens suscipere formas. Alia est aptitudinalis a qua materia dicitur formal^r z aptitudinal^r esse i potentia ad suscipiendū formam. iste distinctōes p^ont declarari per simile de inherencia accit^ris. q^z illa ē duplex. s^r formalis z fundamentalis. fundamentalis est natura z entitas accidentis. formalis est duplex. s^r actualis a q^z accidens actual^r d^o inherens. z aptitudinalis a qua accidens d^o aptus ad inherendū. p^ot etiā declarari p^o simile de potentia hominis ad ridendū. **¶** Ex his dicitur p^o q^z potētia fundamēntalis materie solū ratione distinguitur ab ipsa materia cū nihil aliud sit q^z entitas z natura ipi⁹ materie. **¶** z^o d^o q^z potentia formalis aptitudinalis distinguitur a materia ex natura rei z formaliter

sz nō ē ential^r. q^z ē ei⁹ p^opa passio. **¶** D^o z^o q^z potentia actual^r materie real^r distinguit ab ipa materia q^z adueniente forma materia nō d^o p^o actual^r i potētia ad ipaz formā. **¶** Ex his trī icidūt tres difficultates. p^oria. vtrū i materia sint ponende tot potentie q^z sūt forme i ea p^oducibiles. Ad quā rōdetur q^z tot sūt potentie actuales q^z sūt forme receptibiles i materia. sz eadez materia nūero nō h^o nisi vnā potētiā aptitudinalē respectu oīum formarū i ea possibiliū p^oduci salte^r potentia p^ohica **¶** z⁴ difficultas. vtrū potētia materie corrūpatur adueniente forma. ad quā d^o q^z potētia actualis materie quā h^o materia ad aliquā formā corrūpat⁹ adueniente illa forma. sz potētia aptitudinalis sp^o manet eadē nūero i eadē mā nūero resp^octū oīum formarū i ea possibiliū p^oduci. **¶** z⁴ difficultas. i q^z p^odicamēto ē potētia materie. Ad quā d^o q^z potētia aptitudinalis materie nō ē i p^odicamēto nisi reductiue. q^z est p^opa passio materie: iō reductiue reponibilis ē i eodē p^odicamēto cū mā ipa. p^opria passio. n. est reductiue i eodē p^odicamēto cū suo sub^o. sz potētia actual^r ē i p^odicamēto relatiōis. q^z ē relatio realis h^ois p^o s^obo entitatez z naturā ipi⁹ materie z p^o termino h^oz ipsam formā vel ipsū actū q^z est recipe formā

Secundo dubitatur. Vtrū materia p^o sit p^o z immediatū s^obm cuiuslibet forme corp^oalis tā i b^oalis q^z accit^ralis. **¶** Pro solutōe ponūtur due distinctiōes. p^oria. duplex ē i b^om alicuius forme. quoddā ē qd^z substat ei p^o se. z p^o. z ē illud qd^z fm se z fm qd^zlibet sui substat forme z nō grā cuius scūq^z alteri⁹. aliō ē qd^z substat per aliō. z ē illō qd^z grā sue partis alicui forme substat. z⁴ duplices sūt forme. q^{da}z insūt ipi cōposito rōne materie sicut q^zntitas z alie forme corp^oales. alie isunt rōe totius cōpositi sicut risibilitas. Ex q^z d^o ad dubiū q^z materia ē p^o z immediatū s^obm qd^z p^o se p^o substat oibus formis corp^oalibus tā i b^oalibus q^z accit^ralibus. **¶** Sed icidunt due difficultates: p^oria. q^zl^r ē saluabilis d^ora quā ponit Aristot. in libro de generatōe inf^o. sz h^oz g^ontiōis. i. forme s^ostantialis z sz augmētatiōis siue forme accit^ralis Ad quā d^o q^z materia accepta sz q^z ē i actu formali z specificō d^o ē ē sz forme accit^raliū. sed accepta fm q^z ē in potentia ad actū formales z specificū sic ē sz forme s^obalīū corp^oaliū. **¶** z⁴ difficultas. q^zl^r ē saluabilis p^odicatio denomiatiōis saltē de notatiōe scā p^o locutiōez grā partis

P^hysicoz

Tertio dubitat. Utrū i materia sint ponēde
dīnīōes intermīate īpī materie cō
eterne ante aduētū cuiuscūq; forme sōal. Pro
solutōe ponitur talis dīstictio. i materia cōsiderāda
ē duplex extensio: qdā est extēsiō aptitudinalis q
pprie vocatur extēsiōilitas a q materia dī forma
liter extēsiōilis: que realī ē īpā materia vlt pītaf
ptium materie. alia ē extēsiō actualis a q materia
dī actualī extēsiō: q ppe vocat tria dīnīō. Iste
due extēsiōes differūt triplī. pīo q extēsiō ac
tualis dīstīguīt realī a materia cū sit ī pīdicamē
to qītatī. sed extēsiō aptitudinalis realī idētfī
catur materie l3 dīstīgnatur ab ea ex natura rei
z formalī. z: differūt: q extensio aptitudinalis est
īseparabilis z coeterna īpī materie cū pīdicet d ea
ī z: dicendi per se. s3 extēsiō actualis ē ab ea se
parabilis. z: differūt. q materia ab illa extēsiōili
tate aptitudinali b3 q sit īdīfferēs z ideternīata
ad qīcūq; qītatē. s3 ab extēsiōilitate actuali b3
q sit dīterminatē qītatī. Ex bīa sequit qīta. f.
q extēsiō aptitudinalis ē illd qd a cōmētatore vo
catur qītas ideternīata. z extēsiō actualis ab
eodē vocatur qītas termīata. z: ponit tal sup
positio q talis extensioilitas ē i materia an ad
uētū cuiuscūq; forme sōalis z accītalī vlt dīcla
ratū ē īn 6^a qdē huius. Ex bīs dī ad dubium
cū cōmētatore q i materia an aduētū cuiuscūq;
q forme sōalis z accītalī sūt ponēde dīnīōes
ītermīatē īpī materie coeternē. q extēsiōilitas
aptitudinalī ē i materia an aduētū cuiuscūq; for
me cū pīdicetur de materia īn z: modo dicendi
p se z coeterna īpī materie.

Ad rationes an opp^m. Ad primā dī q
materia est bī dīposita cō
positōe pīū entitatū z ītegraliū. s3 nō ē dīpo
sita dīpōe pīū essentialiū. Ad z^m dī q l3 sp
materia sit spēs pīdicabilis: nō ē tī spēs subīci
bīl. iō nō ē nēe q sit ex gīe z dīa dīposita. Ad
tertiā dī q l3 materia sit dīposita dīpōe cū bīs: nē
tī dīposita dīpōe ex bīs. Ad cōfirmatōē dī q dō
bī ē sūme simplex: tī aliqd aliō a dō bene ē sūm
plī simplex. z bec de qōne īz^a.

Veris tertio decio. Utrū
pīuatio dicat ēti
tatē positīuā pter actū aīe exī
tē: z ab ētīate materie realiter
dīstīcta. Et arguit q sic. qz oē
qd ē: aut est aliqd: aut pūz nībil
q vel pīuā ē aliqd: z sic bī ītēntū: vel pūz nībil:
z sic nē est prim^m ītrīsecū reīnaturalis. C z: sic.

nulla negatio b3 eē ex aīaz. s3 pūa: ē negatio. q
n^a pūa: b3 eē ex aīaz. C z: sic. ī mā ē pūa: circū
scripto a mā oī eo qd nō ē materia. ergo pūatio
ē eadē realī cū materia. an ps. qz circūscripto
a materia oī eo qd nō ē mā. adhuc ī materia ē ca
rētia forme. z materia apta nata ē bīe formā. q i
mā ē pūa: z cōfirmat: qz pūatio ē nō ens. q nō pōt
īē extremū dīstīctis regit. C In opp^m arguit
p pīm dicentē ī textu pīuatiōes esse non ens z
esse pīncipiū dīstīctū a materia. C In qdē erunt
tres articuli. C Quantum ad pīm.

Primo sciēdū ē q dēternīatio qōīstas
ī solutōe triū dīstīctatū. pīma
vīz pūatio sit ētīas positīua. Pro cui⁹ solutōe
ponit due dīstīctīōes. p^a dīstīctio ē. pīuatio ca
pī dīplī. vno modo p significatō: z sic pūa: nē
aliud q pura carētia forme. z: p connotatō z il
lud ē duplex. f. materiale qd ē subīm pūatiōis. ali
ud ē formale qd ē aptitudo īpī subīctī ad for
mā: z oīa illa tāgūt ī dīstīctīōe ī^a pūatiōis.

Pūuatio ē carētia forme ī tō apto na
to bīe formā. pīuā: p signi
ficatō capī dīplī. vno mō abstractīe: a⁹ cōcretī
ue. C z^a dīstīctio. ens capī dīplī. vno. p oī illo
d q p pōēs cōategorīcā d eē cōtīgīt vere enūci
are qd īpīm ē. a⁹ modo p ētīate positīua repōībi
lī p se ī aliq dē pīdicamētōz. Ex bīs dī p q pūa:
qīcūq; mō capta est ens p mō. qz seclusa qīcūq;
opatiōe ītellect⁹ ita ē ī re q īn oculo ceco ē cecī
tas. z: dī q capīēdo pūatiōē p significatō z ab
stractīue īpsa nō ē ens. z: qz nō ē ētīas positīua
reponībilis p se ī aliq dē pīdicamētōz. z: dī q
capīēdo pūatiōē cōcretīue īpā ē. ens potētiālī z
pīmissīue. qz pūatio cōcretīue capta supōīt p ēte
rālī. f. p sō: z d eo pīdicat. 4° dī q capīēdo pūa
tīōē p cōnotatō sīue p māli sīue p formālī. īpā
ē ētīas positīua ī aliq dē cōnotatū reponībilis
qz cōnotatū māle ē sōm: z cōnotatū formale est
aptitudo ad formā. mō vtrūq; est ens positīuum
C z^a dīstīctas. vtrū pūatio bēat suū cē ab aīa
vel pter aīam. Ad quā dī q pūatiōes formāz
realī sūt realī ex aīaz seclusa qīcūq; opatiōe ītel
lect⁹. qz īpōtē ē effectū formale esse sīue sūa cā
formālī. q īpōssībile ē aliqd ēē cecū sīue cecitate:
s3 seclusa qīcūq; opatiōe ītellect⁹ ocul⁹ dī realiter
cec⁹. qz qz ī eo sit realī cecitas. C z^a dīstīctas.
vīz pūa: realī dīstīgnat a mā. ad quā dīr tria. p
q materia z pūatio dīstīgnūt realī. ps. qz dīstīn:
realis ē īter rem z rē. sed pūatio nō ē res īmo ē
nō ens. q pūatio nō dīstīgnūt realī a materia. z:

Primus

di qd nō identificat realē cū ipā. p3. q2. materia manē
te nō manet puatio. ergo nō sūt idēz realē. 3. di
q inter materiā z puationem nō ē identitas rea
lis. vt p3 ex pcedentibus.

Secundo sciēdus qd istō ca^m z^m i q Ari
sto. soluit defectū antiquoz cir
ca puationē diuidit in tres ptes. In pma pōit d/
fectū antiquoz z rōne eoz dices. q qdā antiquoz tetige
rūt nāz materie: sed insufficienter: q dicebāt māz
esse nō ens: z ostēbant q ex eo qd nō ē pōt aliqd
fieri: pnam partē pbat duab⁹ rōnibus. p p rōnē
pmenidis. q2 quicquid ē preter ens ē nō ens. sed
materia ē pter ens cū nō sit ens i actu. g mā ē nō
ens. z⁴. qd quid est vnū numero cū nō ente ē vnū
i po⁴ diffinitōe cū eo. s3 mā ē vnū cū nō ēte. f. cū
puatione. g ē vnū diffinitōe cū nō ēte. z p oīs
ipā nō est. ¶ z² soluit istā qōnē z dicit q differt
plimū dicere aliqd ē vnū nūero z ē vnū potētia
z diffinitōe. q2 mā z puatio l3 sint vnū nūero. tñ
differūt diffinitione. pbat duplici. p. q2 mā ē nō
ens solū fm accēs. sed puatio p se est non enoz:
q2 mā ē ppe rē cū sit de cōstitutōe rei. s3 puatio n
ē ppe rē. ¶ z³ ponit opinionē platonicoz z dicit
q qdam. f. platonici qui aliter posuerūt trinitatē
pncipioz q nos. q2 l3 posuerint magnū z puum
ēē pncipia mālia. z ideā ēē pncipiū formale. tam
dicebāt puationē ēē idē cū vtroqz istoz siue su
matur cōiuncti siue diuisi. z sic nō ponebāt puati
onē ēē distinctā a principio māli. z subdit q ipi p
uenerūt ad h q oz quādā naturā. f. māz subijci oī
bus formis naturalibus. ¶ 4. subdit duo d opi
nionē platonicoz. p q materia sit p^m. q2 mā cū
forma ē p^m eoz q sūt de nā rei. sic mī ē p^m. f.
fili. z² q puatio nō sit p^m. q2 altera pars cōtra
tis. f. puatio machinā multotiens ad maleficiū
z ad nō ēē rei generate. ¶ In 2a parte pncipali
tāgit talē cōclūsiōnē. puatio est p^m necessariū
i generatione. pbat pbs talī rōne. q2 illud ē p^m
necessariū pp quod materia appetit formā. sed
puatio ē hmoi. ergo puatio ē pncipiū necessariū
Ad pbandū minorem ponit talē suppositiōez.
Forma est qdā diuinū z optimū z appetibile z
ē cōtra puationē: z aliō. f. materia ē aptū natū dī
derare z appetere formā fm ppriā naturā ipsius
puationis. pbat. q2 dicentibus cōtra duo icōueni
ētia accidūt. f. q aliqd appetit suiipsi corruptionē
nē. aut appetit illd qd bz: qd ē falsū: q2 appetitus
ē pp indigentiā. z pbat cōtra. q2 si materia appe
tit formā quā bz. tunc sequit fm icōueniēs z
si appetit formā quā nō bz. tūc appetit cōtrariū

forme quā habet. ergo appetit corruptionē suā.
tenet consequētia. q2 corruptiua sūt adinuiem
cōtraria. vnūquodqz qd corripit a suo cōtra cor
rumpitur: z subdit q2 materia appetit formā sic
femina appetit masculū z turpe bonū: materia
āt non est turpis per se: sed fm accidens. i. rōe p/
uationis: nec femina est turpis per se sed fm ac
cidens. ¶ In tertia parte pncipali ponit istam
cōclūsiōez. materia sit z corripitur: quod pbat.
q2 corripitur per accidēs z nō corripit p se. g zē.
aīis probatur p prima parte. q2 materia cor
ripitur i qd i ea est illud quod fm se corripit
f. puatio. ergo corripitur p accidens. Secūdas
ptem probat. f. q materia fm se sit ingenerabil
z icorruptibilis. quia si materia esset facta neces
se esset aliquid subijci illi factioni: z illud essz ma
teria: ergo materia esset anteqz fieret. minorem
probat per diffinitionē materie. quia materia ē
subiectum vnicuiqz. f. enti māiali. primū ex q
sit aliquid cum insit non fm accidens. z si aliqd
corrupatur i hoc abibit vltimū. Ex quo si ma
teria esset corruptibilis ipsa esset corrupta aīqz
corrumperetur: z subdit q certitudinali deter
minare de forma est opus prime phie. Cōsequē
ter recapitulat que dicta sunt:

Tertio sciendum qd circa hūc textum in
cidunt tres difficultates. Prima.
vtrum materia appetat formā rōne puatiōis
Pro solutione ponitur talis suppositiō: materia
appetit formā pp carentiā ipsius forme. q2 oī
appetitus est ppter indigentiā. Ex his dicuntur
duo ad dubium. primo q materia appetit for
mā. q2 vnūquodqz imperfectum appetit suā
pfectionem. z² di² q ista duo simul stāt. f. q mate
ria appetit formā fm suā ppriā naturā. z tñ ap
petit ipsā ratione sue puationis. Esuriens enim
fm suā ppriā naturā appetit cibū. z tñ cū hoc stat
q appetat pp carētiā cibi: q2 nisi careret cibo. nō
appeteret cibum. ¶ z⁴ difficultas. vtrū mālia
appetat formā appetitu naturali. Pro solutiōne
ponitur due distinctiones z vna suppositiō.
Prima diffictiō. duplex est appetitus: q2 qdam
est naturalis: alius ē aīalis. appetitus naturalis
ē inclinatio ad suū finem siue cognitiōe ipsi⁹ appe
tētis: sed aīalis ē tendentia rei ad sitū bonū cum
cognitiōe ipsius appetētis pticularis. Appetit⁹
naturalis est duplex. f. actiuus qui se tenet ex p
te pncipij actiui: z passiuus qui se tenet ex parte
pncipij passiui. Appetit⁹ aīalis ē duplex: quidā
ē sēsitiuus q sit mediāte cognitiōe sēsitiuā. ali⁹

Physicorum

est intellectualis si sit mediata cognitione intellectiva. 2^a distinctio. duplex est denotatio. quod est extrinseca quoniam forma denotans non est in denotato. ut corpus est locatus. alia est intrinseca quoniam forma denotans est in denotato. ut pies est albus. ¶ Supponitur: est bec. quicunque aliquid appetit aliud. necesse est aut quod ipse cognoscat illud quod appetit. aut quod dirigatur ab aliquo ipse appetibile cognoscere. Ex quo sequitur quod in materia duo sunt appetitus. unus est appetitus ipsius materie quod denotat ipsam materiam appetere denotatorem intrinsecam. alius est appetitus ipsius dirigentis quod denotat ipse dirigentem appetere denotatorem intrinsecam et ipsam materiam denotatorem extrinsecam. Ex his dicuntur tria. primo quod materia appetit formam appetitu naturali ipsam denotante denominatione intrinseca. primo quod materia non cognoscit ipsum cognoscibile appetibile. 2° dicitur quod dirigens materiam ad appetendum appetit formam appetitu aiali. quod cognoscit ipsam formam. 3° dicitur quod materia appetit formam appetitu aiali ipsam denominante denominatione extrinseca. quod appetitus ipsius dirigentis non est ipsa materia. ideo denominat materiam denominatione extrinseca. ¶ Tertia difficultas. utrum appetitus materie realiter distinguatur ab ipsa materia. pro solutione huius ponitur talis distinctio. duplex est appetitus materie. quod est appetitus aptitudinalis. et est aptitudinalis iudicatio ad ipsam formam cui ex parte forme correspondet appetibilitas ipsius forme. et etiam est distinctus a materia ex natura rei et formaliter et non realiter. Alius est appetitus actualis quod est actualis tendentia in ipsam formam a quo materia dicitur actualiter appetens: et talis est realiter distinctus ab ipsa materia. ¶ Quantum ad secundum articulum ponitur talis.

Conclusio. Priuatio est entitas priuatiua ex aiam extrinsecas que non identificatur realiter ipsi materie. bec sunt per se ex primo notabili. ¶ Quantum ad secundum articulum.

Primo dubitatur. Utrum materia sit generabilis et corruptibilis. pro solutione huius ponuntur due distinctiones. Prima. corruptio potest capi tripliciter. primo modo contra: ut est resolutio vel diuisio realis totius in suas partes quilibet earum manente. ut videtur de corruptibili quoniam fragilis. et isti corruptioni opponitur compositio siue indiuisio totius. Alio modo capit per se: ut est destructio vel destructio totius: nulla portio remanente: et ista vocatur annihilatio. Tercio modo capit per se: ut est progressio de esse ad non esse materia remanente: et illa vocatur corruptio naturalis. ¶ Secundo

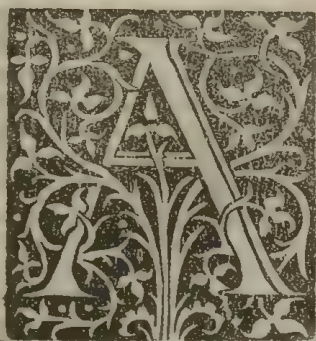
da distinctio. Aliquid est generabile et corruptibile dupliciter. uno modo subiectiue. et est illud quod natura est esse subiectum generationis vel corruptionis. Alio modo obiectiue vel terminatiue quod natus est esse terminus generationis aut corruptionis cuius modi est forma vel totum compositum. Ex his dicitur quattuor. primo quod materia est generabilis et corruptibilis subiectiue cum sit subiectum generationis et corruptionis. 2° quod materia est generabilis et corruptibilis terminatiue per generationem et corruptionem contra dicta. 3° dicitur quod materia est generabilis et corruptibilis generatione et corruptione secundo modo dicta. quia materia producta est in esse per creationem. et potest desinere esse per annihilationem. 4° dicitur quod materia non est generabilis et corruptibilis generatione et corruptione naturali. ut patet per rationes philosophi.

Secundo dubitatur. Utrum materia sit per se adequata causa generabilitatis et corruptibilitatis. pro solutione huius dubij ponuntur alique distinctiones. Prima. duplex est principium generabilitatis et corruptibilitatis. quoddam est intrinsecum. aliud est extrinsecum. intrinsecum est duplex. quoddam est actiuum a quo aliquid dicitur corruptibile. Aliud est passiuum a quo dicitur corruptibile. principium intrinsecum passiuum est duplex. scilicet subiectiuum et obiectiuum siue terminatiuum. Ex istis dicitur duo. primo quod materia est principium intrinsecum passiuum et subiectiuum generabilitatis et corruptibilitatis. 2° quod forma est principium intrinsecum obiectiuum et terminatiuum. patet. quia materia propter hoc est generabilis et corruptibilis subiectiue. quia forma que est in ea est generabilis et corruptibilis terminatiue.

Tercio dubitatur. Utrum materia sit corruptibilis per accidens gratia priuationis. pro solutione eius ponitur talis regula. Vnde per accidens reducibile est ad aliquod per se. id est si materia sit corruptibilis per accidens gratia priuationis oportet priuationem esse per se corruptibilem. Ad saluandum ergo priuationem esse corruptibilem per se ponitur talis distinctio. aliquid est per se corruptibile dupliciter. Uno modo proprie. quia eius entitas definit esse dupliciter. priuatio non est corruptibilis cum sit non ens. alio modo improprie. quia deficit denominatione illud quod prius denominabat: et sic priuatio bene per se est corruptibilis. Rationes in oppositum soluantur ex dictis in precedentibus. Et bec de primo libro.

Secundus

Ab hñdū

aliq̃s noticiā scđi
libri physicoz q̃
ritur p̃. Utz for
ma gñabil' z cor
ruptibilis añ sui
gñatōez beāt eē
formale i maſia.
Arguit p̃ q̃ sic.
qz qñ for⁴ gñat
aut aliqd forme

p̃fuit i materia aut nihil. Si aliqd. habetur inten
tū. si nihil. g̃ forma generabil' z corruptibil' creat.
t3 oñia. qz tal' forma de nihilo sui pducit. oñs ē icō
ueniēs. qz cū generās nāle generat formā seq̃ q̃
possit creare z ānihilare. ¶ z sic. cuiuslibz gene
rationis naturalis est aliquod p̃ncipium acti
uum intrinsecū z naturale. sed illud non est ma
teria. cū materia sit p̃ncipiū pure passiūū nec ge
nerās cū sit p̃n^m extrinsecū. g̃ o3 q̃ sit forma ṽt ali
qd forme. qd ē p̃erñs i mā añ sui generatōez. ma
ior p3. qz deſ opp^m q̃ nō h3 p̃n^m intrinsecū actiūū.
tūc talis generatio erit violēta. violētū enī ē cū
i^o p̃n^m ē ex nil cōferēte ṽt passō. ¶ 3° dē nāle gñā
bile h3 p̃n^m actiūū i se sue generatōis. s3 illd nō
ē materia vel generās ṽt pbatū ē. o3 g̃ q̃ sit for⁴
vel aliqd forme. qd p̃est i materia añ gñatōez for
me. maior p3 i p̃n^m hui^o. vbi dicit q̃ naturalia ha
bēt i se p̃ncipia sui mot^o z nō artificialia. z h̃ non
pōt intelligi de p̃n^m passiuo. qz ē artificialia h̃nt ex
se p̃n^m passiuū. ergo intelligit d̃ p̃n^m actiuo. ¶ In
oppositū arguit. si aliqd forme p̃fuit i materia. ṽt
illd ē ps forme. ṽt ipa forma. nō p̃mū. qz forma
subalis est simplex z idiuifibilis. non z^m. qz tūc ge
neratio non terminaret ad eēntiam forme. sed so
lū ad eius esse. ¶ In ista q̃stione erunt tres arti
culi sicut in alijs. ¶ Quantum ad p̃mū.

Primo sciēdū ē q̃ d̃ qdē fuerit tres secte
phoz. p̃ma ē stoicoz q̃z p̃nceps
fuit plato q̃ dicebat q̃ forme erāt totalr ab ex. f.
a datōe foraz. z dicebat agētia nālia solū dispo
nē maſiā ad suscepōez h̃ ṽt illi^o forme a maſia
disposita. datō formaz dabat mē formā ad quā
erat disposita. z⁴ secta fuit eoz q̃ dñr epicuri. qz
p̃nceps fuit anaxagoras q̃ dicebat q̃ forme erāt
totalr ab inē. dicebat. n. qd3 eē i q̃l3. z agētia na
turalia p̃ suas actōes solū expellebāt accidētia
occlta. z faciebāt appē formas latitātes i ipa ma
ſia. z⁴ secta fuit eoz q̃ dñr p̃ipatetici. qz p̃n^m

ceps fuit Aristo. q̃ dixerit formas p̃ti eē ab inē z
p̃ti ab ex. i. s3 vnū modū eēndi q̃ ē i po⁴. z s3 vnū
modū eēndi q̃ ē i actu. z ista dñā ē i tres opiones.
p⁴ fuit albristaz q̃ stat i trib^o dñis. p̃m^o. q̃ i creatōe
maſie creat^o ē. f. vn^o h̃it^o potētiā z cōfusū fm
quē ipa dñr cōtere oēs formas s3 eē potētiāle ad
modū q̃ oēs differētie eiūsdē gñis cōtinēt i p̃tāte
cōfusa gñis. z^m. q̃ agēs naturale p̃ suā p̃mā acti
onē introduc totā eēntiā forme i ipa maſia i eē tñ
formali z ip̃fco. z ip̃mūt illi vñā h̃it^o actiūaz q̃
coadiuuat ipa agētia ad dducēdū formā d̃ esse
formali formabili ad eē formale formatū. Terti
uz dicitū q̃ illa eadē essēntia forme que p̃ius in
mā erat fm esse formale formabile h̃tute gñan
tis natural' pducit i eē formali formato. z⁴ ē opi
nio thōistaz q̃ stat i trib^o dñis. p̃mū. oēs forme
naturales āte sui generationē habēt eē potēti
ale in potētia receptiua materie. z^m q̃ agēs p
opationē suaz disponit materiā. z forme habent
eē in materia siue in potentia materie iā alterate
z disposita. z^m. q̃ agēs disponendo materiā cū
illis dispositionib^o ip̃mūt i vna materia vñā vim
q̃ vocatur vis formatiua: q̃ se h3 effectiue ad di
spōnē materie z ad pductionē forme. ¶ 3ª opi
nio ē scotistaz q̃ non ponunt i materia aliqd eē
p̃ncipiū actiūū ip̃ius generatōis. in aliquib^o tñ
ponunt rationes seminales que sunt alteratiue
z dispositiue seminis in virtute actionis agētis
naturalis qui producit compositum. z ista clari^o
patebit in sequentibus.

Secundo sciēdū ē q̃ iste scđs liber phy
sicoz in quo Aristoteles d̃
terminat de p̃ncipijs z cāis rez naturalū s3 q̃
sunt p̃ncipia eēndi z cognoscēdi res naturales:
diuiditur i sex tractat^o. In primo ondit qd sit na
tura z d̃ quib^o dñr. z diuiditur in duo capitula. In
primo ondit qd sit natura z q̃ sūt denotatiua nē
z diuidit in tres ptes. In p̃ma ondit qd sit natura
z intendit tres cōclusiones. p̃ma tangit vnam
diuisionē q̃ ē hec. eoz q̃ sūt. quedā sunt a natura
ṽt aialia quelibet z partes ipoz z plāte z simpli
cia corpora. ṽt terra ignis aer z aqua. alie sūt p
pter alias cās ṽt artificialia. z⁴ tangit dñiam in
ter naturalia z artificialia. z est hec. omnia natu
ralia vidētur h̃re p̃ncipiū sui mot^o z stat^o. quedā
fm locū. qdā fm augmētū z decremētū. qdam
fm alteratōez. s3 lectulus z idumētū z cetera ar
tificialia s3 q̃ suscipiūt p̃dicationē artis. h̃ ē i q̃
tū artificialia sūt: non habēt ex se p̃ncipium inna
tum alicuius motus. s3 s3 q̃ accidit eis esse lapi

Phyſicorū

dea aut terrea aut mixta ex elemētis hāc i se pncipiū in actū sue mutationis. Pro tertia cōclusio ne p modū correlarij ponit diffinitioez nē. z ē bec Est igitur natura pncipiū z cā mouēdi z gescēdi eius i quo ē pncipium p se z non p accis. dī nō ēz accidēs. qz accidit medicū sanari z habere pncipiū effectiū sue sanatiois: qz non bēt medicinā ēz sanā. s; fm qz medicus pbat. qz accidit eūdez medicū eē z sanari. pbat. qz aliqui ista diuidūt. i. se pntur sic qz vñ sine alio repit. Et s; dicit qz nullū artificialiū bz i se pncipiū sue factiois. qz quedāz sunt ab agente extrinseco. vt domus z vñquodlibet alioz manu icisoz. alia verobūt i se ipis pncipiū sui motus. nō fm se s; fm accidēs. ¶ In 4ª pte pncipali oñdit que sūt illa q̄ denotatiue dīr a natura. z intendit vñā cōclusionēz hntē q̄turo ptes. p̄ia natura ē pncipiū z cā vt dictū ē. Scōa illa dicūtur hntia naturā q̄ hnt in seipis bz pncipiū sui motus sic sūt oia subiecta nature. qz natura dī eē subz fm qz ē materia. z ē i subo fm qz dī forma. 3^a. alii dicūt scōz materiā duplī. p̄ia mo q̄cūqz hnt mās z formā. scōo q̄cūqz p se insūt hntibz naturā illa dicūt ēz nāz vt sursū ferri igni. 4^a illa q̄ sūt a nā dīr eē entia scōz naturā. In tertia pte pncipali itēdit talem cōclusionem. Ridi cū ē demonstrare naturā eē. pbat. qz naturā eē mani^m ē p se z multa eē a natura. ḡridiculū est d̄ monstrare naturā eē. t; oia. qz nō ē possibile d̄ monstrare manifesta p manifesta: illi. n. q̄ hoc faciunt nesciūt iudicare iter p se notū z nō p se notū. z b̄ aliquādo cōtigit. pbat qz cū aliqz natus ē cec^o z fac̄ syllogismuz de coloribz ipe bēt rōnem nominū. z tñ nihil intelligit de rebus illorū z cetera.

Tertio sciēdū qz circa hūc textum icidūt tres difficultates. p̄ia vtrum ad saluandū distinctionem naturalī z artificialiū sit necesse ponere i naturalibz pncipiū actiū sui motus z i intrinsecū. ¶ Ad istā rīdet doctor scūs qz in rebz naturalibz eodē mō ē pncipiū sui motus quo eis cōuenit motus. iō illis quibz cōuenit mouere i eis ē pncipiū actiū: qz aut cōuenit moueri in eis ē pncipiū passiuū morus. s. materia q̄ i q̄tū bz naturalē potentiaz z inclinationē ad formā inductā z ad illū motū facit solū motū eē nālē. ¶ 2ª vtrū natura dicatur solū de pncipiū passiuo. Ad quam rīdet doctor subtilis ponēdo talē diffictōē. natura capitur duplī. vñ modo vt distinguit d̄ ppositū z artē. z sic quicquid sit ab agente nō a ppositō nec ab arte dī naturale: z isto mō calefactō aq̄ dī naturalia. qz non est a pposito nec ab arte.

alio: capitur natura vt distinguitur d̄ violentū. z ad nāz. hoc mō captā duo regnūt. p̄io qz sit pncipiū passiuū p p se z tñ p accis alicui^o morus. z qz p ipam z ab ipa mobile hēat naturalē inclinationē ad motū cuius est pncipiū z ad formā inductā p talē motū. Ex his dī qz natura solū dī de pncipio passiuo qd naturalī inclinat mobile ad motū cui^o ē pncipiū. Ex h̄ segtur p qz diffinitio nē solū cōuenit pncipiū passiuo morus. alias natura eēt solum pncipiū p accidens. qz nihil ē pncipiū intrinsecū motus in eo qd mouet ēz qz mouet nisi pncipiū passiuū. sic. n. il līqz sanatur ēz qz sanā accidit qz bz pncipiū actiuū i se sue sanatiois. sic ēt illi qd mouet ēz qz mouet accit qz habeat pncipiū actiū sui motus. z si nā dī de pncipio actiuo ipa esset pncipiū fm accidens. ¶ 3ª sequitur qz forma est pncipiū passiuū morus. qz nā dī solū d̄ pncipiū passiuo: z tñ dī d̄ forma. z sic nō repugnat forme rō formalis pncipij passiuū q̄ est naturalī inclinare mobile ad motū cui^o ē pncipiū vt forma grauis naturalī inclinat graue ad motum deorsū. ¶ 3ª difficultas. vtrū sit possibile demon strare naturā eē. i. existere. Ad quā rīdet qz qd si ē. demonstratiue ē ēminabilis p qd nē qd ē. p. qz i qd nē si ē. p̄dicat aptitudinalis exītia q̄ est passio ipst^o qd itatis finibilis. ḡ pōr dīrari p qd illi^o qd itatis. z dī qz naturā eē nō est p se notū. p. qz nulla p̄pō scōi mōi dicēdi p se ē p se nota cū q̄libet talī sit demonstrabilis. 3^a dī qz naturā eē ē demonstra bile p diffinitionē nature. 4^a dī qz nō ē necē i scia nālī tētare demonstrare nāz. qz nāz eē ē manifestū p se sū z c. ¶ Quātū ad 2^m articulū ponit talis:

Conclusio Forma aī sui generatōz nō p̄st imā ēz eē formale. qz vt illa ēz tale eē ē creata matie. z sic i materia erūt oēs forme create. qd ē platonizare. vt sūt pducta i materia p agēs naturale ēz tale eē. z tūc eēt pducta ex nihilo sui. z sic erūt creata. qd ē d̄ aduersariū. z bec de scōo. ¶ Quātū ad 3^m arti^m.

Primo dubitat. Vtrū ens naturale bz in se pncipiū actiū cuiusbz sui motus. Pro solutiōe hui^o dubij ponit talis suppo. ens naturale capit p pposito ex matia z forma sub stāiali naturali. Ex quo segt qz fm Aristo. celū nō est naturale. qz fm eū celū nō ē suba pposita ex materia z forma. scōo ponit aliqz diffictiones p̄ia. duplex ē agens naturale. quoddā ē vi uēs z aiatū sicut aialia z plante. aliū ē maiatum z est illud duplex. quoddā est corpus simplex. aliud est corpus mixtum ex corporibus simplicibz. s. ex elemētis. Scōa distinctio. triplex ē motus

Secundus

qdā est motus naturalis. alijs est motus violentus. et alijs neutralis. Ad cognoscendū qd mor sit nālis. pmo ponit talis suppo. i. oī motu mobile hz duplicē respectū. s. ad formā quam recipit. et ad agēs a quo recipit illā formā. et ille pprietates. naturalitas. violētatio. et neutralitas pnt fūdari in vtroq; respectu. Ex his eliciūtur tria documenta. Primū. qñcūq; mobile nālr inclinatur ad formā quā recipit talis motus est nālis. Ex quo sequitur qd mor quo mā mouet ad quālibet formā est nālis. qz mā nālr inclinatur ad quālibet formā nāle. Scdō documentū qñcūq; mobile nālr inclinatur ad formā dñā forme quā recipit motus p quē acgritur illa forma ē violētus. Ex hoc sequitur qd calefactio aq ē violēta. s. n. calefactio actiua ignis sit nālis. tñ calefactio passiua aque est violenta. Tertiū documentū qñcūq; mobile nālr inclinatur ad formā quā recipit nec ad ei dñā: motus p quē acgritur talis forma ē neutralis. sicut ē mor p quē acgritur forma artis. Ex hoc sequitur qd nulla corruptio ē nālis. saltē ex parte passi. qz nihil nālr inclinatur ad sui corruptionē. scdō sequitur qd nullus mor depditius est naturalis saltē naturalitate fūdata sup respectū mobilis ad formā. qz nullus talis motus hz p termino formā ad quā naturalr inclinatur ips mobile. Et 3^a diffictio duplices sūt mor naturales. qdā sūt antecedentes rē naturalē sicut ē generatio. alij sūt cōsequētes rē naturalē. et sūt illi q supponūt mobile eē pductū vt alteratio et loci mutatio. Ex his dicitur ad dubiū qd oē ens naturalis hz pncipiū actiū cuiuslibz sui motus naturalis cōtis et acqficiū et dī naturalis qz mor violēti pncipiū actiū ē extra. dī cōtis ppter generationē de qb postea videbit. dī acqficiū qz mor depditius nō est pprie naturalis.

Secundo dubitat. Vtq oē ens nāle habeat i se pncipiū actiū sue generationis et corruptionis rē. pmo solutiōe pmi ponit talis diffictio duplex ē generatio. s. actiua a q aliqd dī generare. alia ē passiua a qua aliqd dī generari. Scdō ponūtur due diff. nōdēs. pma ē. semē est qdā corp^o imperfectū pductū a generāte cui^o forma nō est ppter se itēta a natura. s. ppter altepx. s. vt ex ipso genere aliquid sitē generati. hoc declarat sic. qz i natura ē duplex pcessus. vn^o est generatiū^o q sit pcessus a forma seminis ad formā offis sūguinis et alia ptiū. scdō sit pcessus ad formā embrionis. et 3° ad formā specificāz cōpositā. ali^o est pcessus corruptionis quo sit pcessus a forma specifica ad formāz cadaueris. et sic semp

resoluendo vsq; ad materiā pma. Ex q sequitur qd semē nō occurrat effectiue ad generatōes. sic q attingat formā eminatē generatōes. qz i istāti i q pducit formā subalis semē et forma subalis ei^o corruptū ē. Et 2ª diffinitio. rō seminalis ē forma subalis semis. vt ē qdā q̄litas necio cōtis formā subalē semis q solū ē dispositiua et alteratiua ipsi^o seminis vt ex illo semine genere aliquid sitē generati. Ex h sequitur p q rō seminalis nō est eētia materie nec ei^o potentia nec aliq; act^o se hñs p modū pncipij actiui respectu generatōis. nec est coeua materie sicut forma semis. Ex isto dñr duo. pmo qd oē ens naturalis hz i se pncipiū intrinsecū sue generationis actiue. 2° dī q nulli^o entis naturalis pncipiū actiū sue generationis passiue ē intrinsecū. ps qz i materia nō sūt nisi tria. s. eētia. potētia. materie. et ei^o act^o. qz nullus se hz effectiue ad generationē. de 2ª pte dī qd corpa simplicia nō hñt i se pncipiū actiū sue corruptionis. cū sint eiusdē rōnis cū suis pti^o. s. oē mixtū hz i se pncipiū actiū sue corruptionis. qz qdlibet tale corrūpitur ex cōtrarijs.

Tertio dubitat. Vtq i generabilib^o et corruptibilib^o sint ponēde rōnes seminales. p solutiōe hui^o dubij sūt ponēde due diffictōes. pma. eoz q generatur. qdam generatur equoce. et h sit qn generas et genitū distinguunt spēs spālissima. qdā vero generatur vniuoce et hoc qn generans et genitū sunt eiusdē spēs spālissime. et q generatur vniuoce sunt duplicia. qdā generatur immediate. vt ignis immediate generat ignē. et qdāz mediate. vt bos mediante semine generat bouē. Ex his dī ad dubiū. pmo i his q generatur vniuoce vel equoce immediate nō necessario requiritur semē nec rō seminalis. 2° qd i generatis vniuoce et mediate necesse est ponere rōnes seminales. cū rō seminalis sit forma subalis seminis. vel q̄litas necessario cōtis ipsā. In alijs aut. solū ponit aliqd qd hz rōnis seminalis modū.

Ad rationes an oppositū. Ad pma dī negādo cōnam. et ad pbatōes dī qd illud qd creat pductū de nihilo sui p modū ptis vel emini. Ad 2^a dī negādo maiore. et ad pbatōne dī qd i diffinitōe violētily vim nō dīz trāsitiue capi nec cōstrui cū ly cōscrente. s. dīz capi intrāsitiue et cōstrui cū ly passo. Ad tertiā dī negādo maiore. et ad eius pbatōnez dicitur qd lz artificialia habeant pncipiū passiū susceptiuius. nō tñ habēt pncipiū passiū inclinatiū. et per hoc differunt a naturalibus. et hec de questione dicta sufficiant.

Physicorum

Aeris

secundo. Ut forma artificialium sit aliquid reale et positum supradictum enti naturali et a quibus realiter distinctum. Et arguitur quod non quod multa artificialia sunt per solam subtractionem prius. scilicet tertium minus ad quod subtractionis non est aliquid positum. maior pars de imaginibus et lineis. minor pars quod subtractionis est motus deperditus quod non habet causam positivam. ¶ 2. sic nullum naturale dicitur aliquod entitatem supradictam distinctam realiter a quolibet naturali: scilicet omne artificiale est naturale. igitur minor pars pars quod omne artificiale est igne vel leue. 2. quod omne artificiale est huiusmodi natura. 3. quod quodlibet artificiale sit a natura. scilicet ab intellectu et voluntate. ¶ 3. sic quod si forma artificialium esset entitas realiter distincta a quibus naturalibus sequeret quod per aliquod potentiam possit esse naturale sine figura. huiusmodi est impossibile. pars quod vel tale naturale esset terminatum: et sic habet figuram cum figura sit terminatio quantitatis. vel non esset terminatum. et sic vel non esset quantum vel esset infinitum. ¶ In oppositum arguitur per philosophum dicentem quod lectus non dicitur huiusmodi forma artis est artificiale solum potestatem. et sit actu artificiale per aduentum forme artis. huiusmodi forma artis dicitur aliquid positum supradictum enti naturali. et a quibus esse naturali realiter distinctum. ¶ In questione ista erunt tres articuli. ¶ Quantum ad primum.

Sciendum

est quod per declarationem terminorum quod ponitur talis distinctio. Artificialiale capi triplex. primum modo per materia subtractionem a forma artis. de qua forma artis predicatur denotatio. et tunc artificiale est id quod sub forma artis denotatur. ¶ 2. modo capit per forma ipsius artis. et sic artificiale non est aliud quam quodammodo dispositionem terminatiua quantitatis causa ab artifice per arte mediante intellectu practico et voluntate. ¶ 3. modo capit per compositum vel aggregatum ex materia subtracta forme artis et ipsa forma artis. et dunt ista tria. primum quod artificiale per modo modo captum est unum per se reponibile in predicamento subiecti vel quantitatis. scilicet artificiale 2. modo captum est ens per se reponibile in predicamento qualitatis in quatuor speciebus. scilicet artificiale. 3. modo captum est ens per accidens non reponibile in aliquo predicamento: scilicet in diuersis formis diuersas suas partes. Ex hoc sequitur primum quod omne artificiale primum modo captum est naturale. 2. sequitur denotatioales quod forma artificialis est entitas realiter distincta a quibus entitate naturali realiter sibi inherente. 3. sequitur quod artificiale 3. modo captum realiter distinguitur a quolibet naturali. pars quod totum realiter distinguitur ab una sui parte.

Secundo

sciendum quod Aristoteles in 2. causa: ostendit de quibus dicitur natura. et intendit tres species. prima materia est natura. probat philosophus ratione sic. quod materia videtur esse tota subiecta rebus artificialibus

alium. superius. ut materia lectuli est lignum et statue est eadem materia est natura. animus probat dupliciter. scilicet signo antiphotis. et ratione. Signum est. quod si aliquis lectum refodiat et accipiat potentiam putrescenti ita quod germinet. tunc fiet lignum et non lectulus. tunc est signum quod lignum est tota subiecta lectuli. et quod forma solum sibi conuenit per accidens. Ratione sic probatur. quod illud est tota natura rei quod continue manet sub tota transmutatione. scilicet illud est materia. huiusmodi materia est tota subiecta rebus. 2. probat per conclusionem auctoritate omnium antiquorum. quod omnes antiqui dixerunt materiam esse totam naturam. huiusmodi materia est natura. animus pars quod quidam dixerunt ignem esse materiam. alij aerem. alij aquam. et alij quatuor elementa. scilicet quilibet ipsorum dicitur habere ista esse naturam rebus. Ex quo inferitur quod natura uno modo dicitur de materia prima huiusmodi se per se sui motus. ¶ 2. conclusio. forma est natura. probat philosophus tribus rationibus. prima. illud est natura per quod res naturalis est in actu et sine quo non esset in actu. scilicet forma est huiusmodi forma est natura. minores probat exemplo. et a simili. a simili sic. quod si est artificiale non dicitur huiusmodi forma est solum artificiale in potentia. et sit artificiale in actu per formam artis. vel lectulus non dicitur huiusmodi forma lecti est solum artificiale in potentia. huiusmodi est naturale non dicitur huiusmodi forma naturalis est naturale solum in potentia et sit in actu per formam. probat exemplo. vel caro solum huiusmodi materia carnis et non forma est solum caro in potentia. Ex quo occurrunt duo dubia. primum. quod aliquis posset dubitare utrum materia sit separabilis a forma. dicitur quod non nisi secundum rationem. 2. aliquis posset dubitare utrum compositum ex materia et forma sit natura. dicitur quod non. quod dicitur ens secundum naturam vel huiusmodi. 3. infert tale correlarium quod forma est magis natura quam materia. pars quod illud per quod aliquid dicitur naturale in actu est magis naturale quam illud per quod dicitur naturale in potentia. scilicet per formam aliquid est naturale in actu et per materiam solum in potentia. huiusmodi forma est magis natura quam materia. scilicet ratio. quod sic est in arte. ita est in natura. scilicet in arte illud est magis natura. ex quo fit sibi simile. huiusmodi in natura. scilicet in natura sit aliquid simile secundum formam huiusmodi forma est natura. primum minor pars quod per lignum dicitur tota subiecta lecti. quod ex lectulo generatur lignum et non lectulus. scilicet maior pars quod ex boie fit huiusmodi. 3. ratio. generatio naturalis dicitur natura eo quod est via ad naturam: scilicet non est via in materiam. huiusmodi est via in formam. et per omnes formas est natura. minores probat per simile in transmutabilibus artificialibus. quod sic medicatio non est via ad medicinam scilicet ad sanitatem sic est etiam dicitur naturali generatione. et subdit differentiam inter naturalem transmutationem et artificialem. quod naturales accipiunt suas naturales denominationes a terminis. scilicet artificiales accipiunt eas ab artifice vel medicatio a medicina vel medico. ¶ 3. 2. primum est quodammodo natura. probat. quod est quodammodo forma. scilicet forma est natura. huiusmodi primum est quodammodo natura. maiores probat. quod si per uariationem unius

Secundus

forme sit in mā. hoc est sub forma tria tali forme.

Tertio sciendū q̄ circa hūc textū icidunt tres difficultates. q̄ p̄ma ē. qualis ē saluabile nāz solū dici de materia z for^a. cuz tñ Boetⁱ dicat. Qd illd ē nā qd cū sit pōt ab itelle/ctu apphēdi. Ad quā rīdet p̄ vñā distinctiōem q̄ nā capī q̄drupl^r: p̄mō p̄ oī illo qd cū sit pōt ab itellcū apphēdi. z sic oē positiuū ex nībil ē nā. z^o modo capī p̄ subā agēte. z sic nō ē aliō q̄ agens nāle. z diuidit i naturā p̄ticularē z vniuersalē. z^o mō capī p̄ oīa eēntiali vt rōnale dī eē nā boīs. 4° mō capī p̄ p̄n^o itriseco mouēdi z q̄scendū. z sic natura dī solū dī materia z for^a z p̄uatiōe q̄dā mō. C^z 4^a difficultas q̄l^r ē saluabile formā eē magis naturā q̄ materiā cū natura nō suscipiat magis z min^o. Pro solōe huius difficultatis ponunt due suppos. P̄ia ē. i oī noīe ē aliqd a q̄ nomen iponit z aliqd cui nomē iponit. z^a oē nomē iponitur ab aliq̄ actu eēntiali. Ex q̄ elicī tal^r distinctio. natura pōt capi dupl^r. vno mō p̄ eo cui nomē i/ponit. z sic natura nō suscipit magis z min^o. q̄ nā illo mō nō ē aliō q̄ mā z for^a q̄ sūt subē nō susci/piētes magis z min^o. a^o mō capī p̄ illo a q̄ nomē iponit. z sic natura nō ē aliō q̄ act^o naturādī vel p̄ncipiādī. Et q̄ iste act^o q̄ ē p̄ncipare magis cō/uenit forme q̄ materiei. iō for^a dī magis natura q̄ materia. C^z 3ª difficultas. vñ sit saluabile p̄/uationē eē naturā. Ad quā pōt rīderi f̄z Albertū ponēdo talē suppos q̄ eēntia forme an genera/tiōez ei^o p̄st i materia f̄z eē formale formabile. z ibi ē p̄uatio ipi^o eē format^r formati. Ex q̄ elicī tal^r distinctio q̄ p̄uatio pōt capi dupl^r. vno mō. p̄ for/mali. z sic p̄ua^o ē pura caren^a forme sub eē forma to. alio mō capī p̄ materiali. z sic p̄ua^o nō ē aliō q̄ eēn^a forme f̄z q̄ stat sub eē formali formabili q̄ alio noīe ichoatio forme vocat^r. z q̄ vt dictū ē ta lis ichoatio forme f̄z Albertū effectiue occurrit ad generationem. iō cū p̄uatio sit illa inchoatio for/me o^z q̄ q̄dāmodo cōcurrat ad generationem p̄ modū principij act^o itriseci. z isto modo capiēdo p̄uationez est quodāmodo natura. C^z Pro secū do articulo ponitur talis.

Conclusio Forma artificialium ē aliqd reale z positiuum supadditū enti naturali. za q̄l^r ente nāli real^r distinctū. P̄i mū p̄z. q̄ oē obz sensus ē aliqd reale z positiuū. f̄z for^a artis ē obz sensus. quia forma artis nībil aliō est q̄ si^a que est sensibile. z^a m^o p̄z quia cuiuslibz actionis realis debet eē aliqs terminus realis su peraddit^r materie illi^o actiōis. f̄z actio artificial^r

ē realis. f̄z h̄z terminū reales superadditus mate/rie artis. z illd nō ē aliud q̄ forma artis. z^a m^o p̄z. q̄ corūpitur forma artis quolz naturali existente in ipō artificiali remanēte. f̄z artificiale distiguit real^r a naturali. C^z Quātū ad tertū articulum.

Primo dubitat. Utz sit saluabilis p̄dica/tio nature dī materia z for^a. cū tñ materia z for^a sint entitates absolute z natura sit entitas respectiua. Pro solutiōe huius dubij po nunt due distinctiones. P̄ia. materia nata ē p̄n/cipare naturāl^r motū. iō sup entitate materie sū dantur duo respectus. P̄im^o ē principiantis a q̄ materia dī p̄ncipiatiua motus. ali^o ē respe/ct^o naturalitatis a quo materia dī naturāl^r prin/cipare motū. z isti respect^o sūt fūdamētales sub iectiue exītes i entitate materie subiectiue z ter/miatiue i motu. z p̄dicat^r dī materia dīnoīatiue. si/ nīl^r pōt dici dī forma. Ex his dicū^r duo ad du^m. P̄imū ē. q̄ iste p̄pōnes sūt saluabiles. materia ē natura. for^a ē natura p̄ p̄dicatiōez denoīatiua z z accītalē. p̄z. q̄ oīs relatio dīrectiue dīsignata p̄ dicat^r dīnoīatiue z accītaliter dī suo fūdamēto. z^o dī q̄ dicte p̄pōnes nō sūt saluabiles p̄ p̄dicatio/nē q̄ditiua z eēntialē. p̄z. q̄ nullū respectiū p̄ dicat^r q̄ditiue z eēntial^r de absoluto. Ex h̄ seq̄ q̄ materia est natura denominatiue solū. z simi/liter forma. z^o sequitur q̄ natura predicatur de respectu fundato super entitate forme z materie essentialiter z quiditatiue.

Secundo dubitat. Utz natura dicatur vniuoce de materia forma z p̄uatiōe. Pro solutiōe hui^o dubij sit h̄ supposi/tio: Ad h̄ q̄ aliqd p̄dicetur analogice dī duob^o vt plurib^o duo regunt^r. P̄io. q̄ p̄ p̄us p̄dicet^r dī vno q̄ dī alio. z^o q̄ nō p̄dicet^r dī posteriori nisi grā prio ris. Ex h̄ dīr duo. P̄io. q̄ natura nō dī analogice dī materia z forma. f̄z p̄fectioni mō dicat^r dī for^a q̄ dī materia: tñ nō p̄dicat^r dī materia grā forme nec e/3. z^o dī q̄ natura p̄dicat^r analogice dī materia et for^a ex vna pte. z de p̄uatiōe ex alia pte: q̄ nō p̄dicat^r dī p̄uatiōe nisi grā forme. Ex hoc seq̄ p̄ q̄ natura p̄dicat^r vniuoce dī materia z forma put p̄dicatio vniuoce stat cū dīnoīatiua. z^o seq̄ q̄ pu re vniuoce z q̄ditiue p̄dicat^r dī respectu natura litatis fūdato sup ētitate materie z de respectu fūdato sup entitatē forme. Sed dī illis respectib^o duob^o ex vna pte z dī respectu fūdato sup p̄ua/tione ex alia parte predicatur analogice.

Tertio dubitat. Utz māia z for^a habeāt distinctas rōnes naturandi. C^z Ad

Physicorum

quā rīdēt q̄ sic. qz rō formatis naturādi ip̄i^o mātē
rie est substare motu p modūm p̄ncipij passiui z
subiectiui. z cū hoc iclinatiui. qz materia debz eē
subm motus z cū hoc habere naturales iclinatio
nē ad formā mor^o. s3 rō format naturādi ip̄i^o for
me ē se hēre p modū p̄ncipij intrinseci z pductiui
mor^o qz for^o subat entis nālis nō se h3 solū ad mo
tū p mōz p̄ncipij formalis z iclinatiui s3 ē p modū
p̄ncipij pductiui z effectiui vt aī s patebit zc.

Ad rationes Ad p̄maz dī q̄ i gnatiōe
artificialiū ē consideran
dus duplex terminus. vn^o qdē ē p̄marius. z talis
ē p̄uatiū. si rei artificialis gnatio sit substractio.
Alius ē secūdari^o z consecutiuius. z talis est ve
re p̄stius. Ad secūdam dī q̄ artificiale nō
ē naturale s3 bene icludit ens naturale z naturaz
p accīs. Ad tertiā dī q̄ multa sūt accītia na
turalia q̄ non possunt naturalī separari a suba z
q̄titate ppter naturalitātē ip̄oz cuiusmodi ē sa
nitas z figuralis dispositio. z hec de questioe.

Veritur tertio. Utrū scie me
die vt astrologia mu
sica z p̄spectiua sint magis mathema
tica q̄ naturales. Et arguitur q̄ non.

conclusiōes oīum illaz triū sciētiarū aut plu
riū sunt naturales. ergo tales sciētie dōbēt deno
minari naturales. p3 oīa. qz 2° ē finis denomia
tiōis. mō a fine iustū ē omnia appellari. C 2° sic.
vnū quodq̄ accipit suā denotiatiōē a formali. s3
subz istaz sciētiarū cōponitur ex q̄ditate mathe
matica tāq̄ ex materiali. z oīa p̄bica tāq̄ ex for
li. ḡ magis debēt dici p̄bice q̄ mathematice. 3°
sic auctoritate p̄bi dicentis. geometria. n. est dī li
nea nāli s3 nō p̄m q̄ naturalis est. p̄spectiua āt dī
mathematica liea. s3 nō f3 q̄ mathematica f3 q̄
p̄bica ē. C In oppo^m ē auctoritas cōmentatoris
determinātis q̄ sūt magis mathematice q̄ nāles
z ēt Aristō. p̄ posteriorū vocat armo^m mathe
maticā. C In q̄oe erūt tres artick. Quātū ad p̄m.

Primo sciēdū ē q̄ p̄o dēclariatiōe t̄miorū
q̄ōis ponunt aliq̄ue suppositiōes
p̄ma. sciētia dī naturalis. quia considerat res
sub rōne nālitatis. 2^a. scia dī mathematica qz cō
siderat de magnitudinib^o f3 q̄ huiusmodi. 3^a. sci
ētie medie sunt iste tres. astrologia. musica. z p
spectiua: z nō dicuntur medie p abnegationem
extremorum s3 quodā mō p p̄ticipationem. quia
subiectum ip̄az aliqd p̄ticipat de vtraq̄: quia ē
est aggregatū ex aliqua quiditate mathematica
z ex aliqua differentia naturali vt subiectum per

spectiue est linea visualis. C 4^a suppositio. sciē
tie principalis accipiunt denominationē a suis
p̄ncipijs q̄ a suis conclusiōibus: p3 quia con
clusiōes habent ortum a suis a p̄ncipijs. patet
secundo per Aristō. in fine huius qui dicit q̄ sic
se habet finis in naturalibus ita se habet p̄nci
piū in demonstratiuis. sed res accipiunt denomi
nationem a fine in naturalibus. ergo sciētie ac
cipiunt denominationem a p̄ncipijs. C Quin
ta suppositio. in istis sciētijs medijs vt plurimū
p̄ncipia sunt mathematicalia z conclusiōes na
turales. Ex hoc sequitur p̄mo q̄ iste sciētie me
die nō sunt pure mathematicales. 2° q̄ non sunt
pure naturales. 3° q̄ sunt medie inter eas f3 mo
dū prius expositū. 4° sequitur contra sanctum
Thomam z cum cōmentatore q̄ sūt magis ma
thematicales q̄ naturales. verū est q̄ ad naturaz
sed non quo ad nos: quia cōclusiōes quo ad nos
sunt nobis magis note q̄ p̄ncipia.

Secundo sciendum ē q̄ iste secūdus tra
ctatus in quo Aristō. ondit q̄t
z ex quibus sit consideratio naturalis diuiditur
in duo capitula. In primo ondit qualis sit consi
deratio naturalis z intendit sex cōclusiōes. p̄m
ma tangit intentum z ē hec. Post hoc dicendum
ē qualī mathematicus differat a p̄bico. C Scda
mathematicus z physicus considerant de eodez
pbat p̄hs tribus rōnib^o. p̄ma qz mathematic^o
considerat plana firma longitudinē puncta z phy
sicalia corpora z de ip̄is cōsiderat physicus. ḡ zc.
2^a ratio qz astrologia considerat idem cum phy
sica. ergo z mathematica. aī s pbat. qz astrologia
considerat de per se passionibus solis z lune z si
militer physica. ḡ zcetera. minozē probat qz phy
sicus considerat de sole z luna. ergo z de p se ac
cītib^o eoz. t3 oīa. qz iconueniens ē cōsiderare de
sole z dī luna z de nullo p se accītiū eoz. 3^a rō. qz
oēs q̄ locuti sūt de natura laborauerūt circa figu
rā solis z lune: Et vtrū terra z mundus sint speri
ca. Et circa ista ē mathematic^o. ḡ p̄bic^o z mathe
matic^o idē cōsiderāt. C 3^a. p̄hyc^o z mathematic^o
cōsiderant eadē diuersimode. pbat. qz p̄bicus cō
siderat figuras z magnitudines f3 q̄ sunt termi
ni z dispositiones corporū naturalū. s3 ea non cō
siderat mathematic^o f3 q̄ talib^o accīdūt. s3 f3 q̄
p̄telligentiā abstracta sunt a mā sēnsibili. C 4^a
2° remouet du^m vnū. qz cum ista accītia sp̄ i sūt
i materia sensibili quō erit possibile ista acciden
tia eē sine materia sensibili. z intelligit semper in
sint z tñ mathematicus cōsiderat ea vt abstracta

Primus

dicitur philosophus quod non dicitur siue illa abstracta sit sed re siue
non: quia talium abstractum non est medacium. **C** 5^a co-
clusio tangit unum correlariu ad platonem. et est quod ab-
stractio latuit platonem ponendo ideas. quia posuit
philosophica esse abstracta a mathematicis: et tamen mathe-
matica sunt magis abstractibilia a philosophicis. **S**ed huius
potest sextam conclusionem quod est hec: philosophica minus ab-
strahunt quam mathematicalia. probatur per duas rationes.
prima. illa sunt minus abstractibilia in quorum termi-
nis. id est in definitionibus ponitur motus quam illa in quorum
definitionibus non ponitur. sed in definitione mathe-
maticalium non ponitur motus. in definitione autem philo-
sophicorum ponitur motus. minor probatur. quia equaliter rectum
et curvum numerus et figura sine motu erunt. caro
autem et os non sunt: supple sine motu et materia sensibili.
imo dicitur sicut esse simum et non sicut curvum. 2^a ratio quia
scie medie ut astrologia prospectiva et armonia mi-
nus abstractunt quam pure mathematice. quia naturalia sunt
minus abstractibilia quam mathematicalia. sed probatur quia
geometria de naturali linea: non sicut quia naturalis intendit.
prospectiva autem mathematica linea: sed non sicut quia
mathematica: sed in quantum physica.

Tertio sciendum est quod circa hunc textum incidunt
tres difficultates. prima videtur ista
propositio sit saluabilis. philosophicum dicitur a mathe-
tico cum ista. ois philosophicus est mathematicus. pro solutione huius diffi-
cultatis ponuntur due suppositiones. prima quod ista propositio
philosophicum dicitur a mathe-
tico sic exponitur. philosophicum est mathematicum
et philosophicum non est mathematicum. 2^a quod nulla po-
positio est saluabilis cum alia quod inserta sua dictione.
Ex hoc sequitur quod ista de rigore finis est vera. philosophicum
dicitur a mathe-
tico quia ois philosophicum non est mathematicum utro-
que exite. Ex hoc dicitur quod iste non sunt simul saluabiles.
philosophicum dicitur a mathe-
tico quia aliquis philosophicum est mathematicum
quia prima inserta ista. aliquis philosophicum non est mathematicum. quod
dicitur se. **C** 2^a difficultas. videtur scia naturalis dicitur a
mathematica. philosophicum quod mathe-
tica abstractit a motu et non
philosophica. pro solutione huius difficultatis ponuntur
aliquae suppositiones. **C** prima quod quicumque aliquid duo sic se
habet quod unum est per alio. vel quod unum non est de diffiniti-
one alteri: unum potest abstrahi ab alio capiendum ab-
strahere. id est unum sine alio intelligere. **C** 2^a. ois quod di-
tas naturalis finis quod huiusmodi habet in sua diffinitione mo-
tum vel aliquid includens motum. per quod ois talis habet huiusmodi
diffinitum per motum. sed ens mathematicum habet quod hu-
iusmodi non diffinitum per motum. Ex hoc sequitur quod philosophicum non
potest abstrahere a motu. sed bene mathematicus.
Ex hoc per solutionem difficultatis. **C** 3^a difficultas.
videtur abstractum sit medacium. pro solutione sup-
ponitur per quod hic capit medacium pro falsitate. 2^a po-

nitur talis diffinitio. duplex est abstractio. quidam
realis. et est realis separatio unius ab alio. alia est ab-
stractio metaphysica: et ista est duplex. quia quedam
est abstractio intellectus simplicis que non est aliud quam
intellectio unius non intelligendo aliud. et sic abstra-
bentium non est mendacium. quia in propria opinione intellectus
non est veritas neque falsitas. alia est abstractio com-
positis et diuidentis. et est intellectio quod intelligimus
hoc non esse huius. vel huius non esse in huius. et talium abstractum
potest esse medacium cum in propria opinione intellectus sit veritas
vel falsitas. **C** Quatum ad 2^m articulum ponitur.

Conclusio naturalis. scie medie se magis
mathematice quam naturales. hec per
per se notabili. **C** Quatum ad 3^m articulum.

Primo dubitat. Utrum philosophicum beat considerat
rare materia et formam. Ad sol-
uendum hoc dubium est supponendum quod Aristotele s
in huius 2^a ca: ostendit de quibus est consideratio philosophica: et diui-
dit in duas partes. In prima intendit tale conclusionem.
ad philosophicum pertinet determinare deum. quod de materia et for-
ma. 2^a ratio quia natura dicitur de materia quod de forma. 2^a ratio quia
consideratio naturalis est sic consideratio finis. sed co-
sideratio finis includit materiam et formam. ergo co-
sideratio naturalis est de materia et forma. **C** Ex
his patet solutio ad dubium.

Secundo dubitat. Utrum ad eadem scias
pertineat determinare de mate-
ria et forma. Ad soluendum hoc dubium supponendum
est quod Aristoteles in 2^a parte huius capituli. intendit tres conclusio-
nes. prima tangit duo dubia. primum cum natura dica-
tur de duobus. scilicet materia et forma. utrum considera-
tio naturalis sit de altera trium vel de utrisque. 2^a si con-
sideratio naturalis sit de utrisque utrum ad eadem
pertineat determinare de utraque. Et subdit quod philo-
sophi antiqui credentes materiam esse totam substantiam rei solum co-
siderauerunt de materia: ut democritus et epido-
cles. In una tamen parte philosophice sue aliquid tetigerunt de
forma. **C** 2^a ad eandem sciam pertinet determina-
re de materia et forma. probatur philosophus tribus rationibus. pri-
ma. si ars imitatur naturam. eodem modo est in natura sicut in arte.
sed eiusdem artis est considerare materias et formas. ergo
ad eadem scias naturalem pertinet considerare materiam
et formas. minor probatur quia medici est considerare
sanitatem tanquam formas coleram et fleuma tanquam
materias cum quibus est sanitas. et domificantis est con-
siderare formas domus et materiam. scilicet ligna et lapi-
des. 2^a ratio. eiusdem scie est considerare finem et ordina-
ta ad finem. sed forma est finis ad quem ordinatur ma-
teria. ergo eiusdem scie est considerare materiam et formam.
minor per quod cuiuslibet motus continui ultimum

Phyficoz

ad qđ deuenit illud grā cui⁹ aliqd sit est ei⁹ finis. forma ē h⁹ respectu materie: z subdit qđ qđā poe ta dicebat eē verisoriū dīe finē grā cui⁹ pp nuga tionē. vult. n. nō oēs finē vltimū eē. s. optimū eē vltimū. Et ad declarationē maioris p⁹ me rōnis z etiā minoris subdit qđ qđā sunt artes q̄ simplr fa ciūt māz suā. alie sūt q̄ nō faciūt materiā suā: sed sūt operose. i. dispositiue. Scđo subdit qđ nos vti mur oib⁹ naturalib⁹ aliq̄ mō pp nos. sum⁹. n. qđā mō finis ipoz. s. naturalū. Ex his dicit qđ due p⁹ cipaliores artes. s. v⁹ualis z archi⁴ sūt quodā mō actiue materie. z ponit dīas itcr artē z sciam. qz artes operātur circa suā materiā. sed scie nō. imo speculatur eā solū. 3^a rō: ei⁹sdē scie ē cōsiderare illa q̄ sūt ad aliud. ḡ ei⁹sdē scie ē cōsiderare ma teriā z formā. t. 3^a rō. qz materia z forma sūt ad ali qđ. ¶ 3^a cōclusio. materia z forma sūt p⁹hice p⁹si deratōis in q̄tū sūt p⁹m⁹ mot⁹ z trāsmutatiois: qz sicut faber cōsiderat es. ita p⁹hice cōsiderat mate riā z formā. s. faber cōsiderat es in q̄tū ē p⁹m⁹ sui opis: ḡ p⁹hice cōsiderat materiā z formā sū q̄ sūt p⁹ncipia mot⁹ z nālīs trāsmutationis: z cōsiderat et formas sepatas s. q̄ sūt p⁹m⁹ mot⁹ z gnātōis. vt sol ē p⁹m⁹ gnātōis hoīs. hō. n. z sol generāt hoīes. dicere aut quomodo iste forme sunt separate est opus prime philosophie.

Tertio dubitat. Vtqz materia z forma sint ad aliqd. p⁹o solutione ponuntur due distinctōes. p⁹ima. duplex ē ad aliqd. s. s. ēē cui⁹ totū eē ē ad aliud. aliud ē ad aliqd s. dicit qđ de suo significato ē absolutū z de cōnotatō ē re/ spectiū. 2ª distinctio: aliq̄ sūt ad aliqd s. esse du/ pliciter. vno mō qđitatie z essentialr sic q̄ sunt p se reponibilia in p⁹dicamento ad aliqd. alia sunt ad aliqd denoiatiue z accñtalr e⁹ sūt oia sūdā mē ta et subiecta relationū. de qbus ipse relationes p⁹dicant denoiatiue z accñtalr. Ex his dicunt tria. p⁹imo qđ materia z forma sunt e⁹ncialr z qđita tiue relatiua sū dicit. qz materia dī forme mate/ ria. z forma dī matie forma. 2° qđ nō sūt ad aliqd sed 3° eē qđitatie z e⁹ncialr. qz matia z forma di cūt entitates absolutas in p⁹dicamēto substātie reponibiles. 3° dī qđ sūt ad aliqd s. ēē denoiatiue z accñtaliter. patet. qz in ipsis subiectantur z fun dantur relatōes sū eē sicut relatio cālitate p⁹n/ cipalitatis que de ipsis accidentalr predicāt.

Ad rationes an opp⁹ scās. Ad p⁹mas dī negādo maiorē: z ad p⁹bationē dī qđ illa auctoritas hēritatē inālīb⁹

z nō i dīatiūis. vt p⁹si p⁹ notabili. Ad s. dī qđ ma ior hēritatē vbi talis dīa formalis ē e⁹ncialis z nō accñtalis. Ad etiā dī qđ illa auctoritas ē itell/ gēda. s. qđ p⁹spectiua nō cōsiderat de linea sū qđ mathematic⁹. i. pure mathematica. s. sū qđ p⁹hy sica. i. secundū qđ contracta est per differentiam p⁹hy sicā. Et hec de questione.

Querit⁹ quarto. Vtqz cālitas cāc finat z eniat ipi sinu simplr s. ēē itētoale. aut sū sūū eē reale. Et arguit p⁹ dī sup⁹ s. qđ finis nō sit cā. qz vel erit cā qñ ē. vt qñ nō ē. nō qñ nō ē. qz nō ens nō ē cā entis. nō qñ ē. qz hitib⁹ p⁹ncibus cessat mor⁹. ¶ 2° sic. finis ē cā nobilior inter oēs cās. ḡ erit cā s. sūū nobili⁹ eē: s. ēē nobili⁹ ē ēē reale. qđ ē ēē simplr. z non esse intentionale. quod est esse secundum quid. ḡ finis est causa sū sūū esse re/ ale. z nō sū sūū esse intentionale. ¶ 3° sic. qz cu/ iuslibz effect⁹ realis q̄libet cā dī p se dī ēē real. s. finis ē cā alicui⁹ effect⁹ realis. ḡ finis ē cā realis z p⁹ncis erit cā sū sūū eē reale. ¶ In opp⁹ argu itur. s. illd eē finis ē cā s. qđ p⁹cedi t sūū effectū: s. p⁹cedit sūū effectū solū sū eē intentionale. ḡ ē cā sū sūū esse intentionale. ¶ In ista qōe erunt tres articuli. ¶ Quantū ad p⁹m.

Primo sciēdū est qđ solutio q̄stionis stat in solutione quattuor difficulta tum. p⁹ima. Vtqz finis sit causa sū qđ habeat esse intentionale. p⁹o solutione hui⁹ ponitur ta/ lis distinctio. secundū qđ. z hec similia possūt tri pliciter considerari. vno modo reduplicatiue. z tunc denotinat causalitatem z vniuersalitates sic qđ illud supra qđ cadit debet esse causa inherē tie p⁹dicati ad subm. z de eodem p⁹dicari vni/ uersaliter ipsuz p⁹dicatum. z sic nī inis est causa sū sūū eē intentionale. nec sū qđ habet esse rea/ le. alio mō pōt capi specificatiue. z tūc vel speci/ ficat rōem sū quam p⁹dicatū ouenit subo. vt dicē do. ens in q̄tum ens ē subiectū methaphisice. vt ēt specificat cōditioēs neōio requisitās ad hoc qđ p⁹dicatū insit subo sicut p⁹ies sū qđ albus est vi/ sibilis. z tunc dicitur qđ finis s. qđ est i intentione non accipitur p eē reali. tū est cā. 3° modo capū pmissiue. z tūc denoiat eonditioēs nō repugnātē iherentie p⁹dicati ad subiectū. s. ipaz p⁹mitt ētem vt fortes ē alb⁹ sū qđ hō. ¶ 2ª diff. cultas. vtz sit idē finis bñs ēē itētoale z obiectiū. z postea qđ p⁹ducit in eē reali z subiectiū. Ad quā rōē qđ ē

Secundus

idē finis realī z entitativē dīno sōm penes diuer-
sa eē. ¶ 3ª difficultas. vtrū cālitās cāe finalis sit
nobilior cālitatē cuiuscūq; alteri⁹ cāe. Ad quā rī-
detur q; l; entitas finis nō sit nobilior entitate cu-
iuslibz alteri⁹ tñ cālitās eius est nobilior q̄cūq; cā-
litate alci⁹ cāe. p; q; cālitās cāe finalis ē cā cāli-
tatis cuiuscūq; alterius cāe. ipa enī facit oēs alias
cās cāe. ¶ 4ª difficultas. vtz eē itētionale z ob-
iectiuū ipi⁹ finis sit nobilius suo eē reali z subie-
ctiuo. Ad quā rīdetur q; eius eē subiectiuū z re-
ale est nobilius suo esse obiectiuo quod hēt in in-
tellectu creature. patet quia esse obiectiuum non
est eē nisi scdm quid. z eē subiectiuū ē eē simplr.

Secundo sciēduz q; iste tertius tractat⁹

i quo Al. istoteles determinat
de causis per se diuidit in duo capitula. In pmo
determinat d generib⁹ cāz. z diuiditur i duas par-
tes. In pma intēdit talē cōclusionē. Ad natura-
lem pbiāz p̄tinet determinare d cāis q; z quot sūt
numero. pbat q; in oī negotio qd ē gratia sciēdi
neceffe est determinare d cāis. s; hoc negociū est
cā sciēdi. g in hoc negotio necesse ē dterminare
d cāis. minorē pbat. q; non op. namur vñquod
q; nisi prius accipiam⁹ pp quid z pma cām eius
¶ In scda intendit talem cōclusionē. cā dī q̄ttu-
or mōis. pmo mō dicit id ex quo fit aliqd cū in sit
sic es dī eē cā statue. z argentū dī eē cā fiale. alio
mō dī cā species z exēplum vt paradigma siue
rō ipius qd qd erat eē. vt hec pporio duozū ad
vnum ē forma hui⁹ qd ē diapson. Tertio mō ca-
pitū cā vt est pncipiū pmiū. vii mor⁹ vt dīberās ē
cā deliberatū. z pater filiū. z faciens facti. z cōmu-
tans cōmutatū. Quarto modo dī cā dī siue. vt sa-
nitas ē cā ambulādi. q; finis sit cā pbat pbs. q; fi-
nis est gratia cui⁹ aliqd sit. g ē cā. pbat aīcedens.
q; p finē conuenienter rīdem⁹ ad iērogationē fa-
ctam pp qd. vt si q̄ratur. pp qd ambulat. cōueniē-
ter rīdetur vt sanetur. Et subdit q; ea q; sunt in-
ter pmiū mouens z vltimū finē quodā mō dicun-
tur finis. z h̄ respectū pcedētū. vt vasa s; pp potio-
nē. z potio pp purgatiōez. purgatio pp maciē. ma-
cies pp sanitates. ¶ Ex h̄sert q; sere sūt tot cāe p
se quot mod. s dī cā. ¶ In t̄ia pte pncipali inten-
dit talē cōclusionē. Tres sūt ppterates cāz
pma q; eius dī effectus sunt plures cāe p se. nō
tñ in eodē genere cāe. vt es est cā p se material
ipi⁹ statue. z statūficatio est p se cā efficiens eius
Scda. cāe sūt sibi muticē cāe vt volare z laborare
ē cā efficiens bene h̄ndi. z sanādi z sanitas ē cā fi-

nalis laboratiōis. Tertia. aliqz effectū ē eadem
cā vt dicimus gubernatoris absentia eē cā euer-
sionis nauis cui⁹ pntia erat causa salutis. ¶ In
q̄rta pte ostēdit talē cōclusionē. oēs cāe per se re-
ducūtur ad aliquē quattuor modoz. pbat. q; oīs
causa vel reducūt ad cām materialē vt elementa-
līe sūt materia syllabaz. z argētum materia va-
forū. z ignis phicorum corpoz. z ptes toti⁹. z pre-
missē respectu cōclusionis. aut reducūtur ad cām
formalē. vt cōpositō pmiū ē forma respectu toti⁹.
aut ad cām efficientē vt semen respectu prolis
medicus respectu sanitatis. deliberās respectu
deliberatū. z faciens respectu facti. vel ad causas
finalē sic illa q; sūt bonū alioz. q; finis debet esse
vltimū z optimū. z nihil differt ipm finē bonum
dicē vel bonū videri. i. nihil differt si finis sit vtz
bonū siue bonū apparēs. Cōsequenter recapitu-
lat ea que dicta sūt. z dicit q; tot sūt species cau-
se quot dicte sunt.

Tertio sciēduz q; circa hunc textūz icidunt
tres diff. cultates. pma. vtrum
sint q̄ttuor genera cāz. ¶ Ad hoc rīdet q; sic per
sufficiētiā. nā oīs cā cāt effcū. vt g cāt intrinsece vt
extrinsece. si intrinsece h̄ ē duplī. vel passīue z subie-
ctīe z sic ē materia. vt pfectīue z formatīue. z sic ē
forma. si extrinsece h̄ ē duplī. vel effectīue. z sic ē
efficiens. vel finalī z terminatīe. z sic ē finis. ¶ 2^a
difficultas. q̄liter sit saluabile q; cā dī istis q̄ttuor
p̄dicatur cū cā sit entitas respectīua. z ista q̄ttuor
sūt entitates absolute. ¶ Ad hoc rīdetur ponē-
do talē suppositionē q; cālitās ē vna relatio fun-
data i entitate cāe. z terminata ad entitatē cōpo-
siti. idō eius cōcretū. s. cā p̄dicatur solū dī ipis de-
nominatīue z accidētālī sic relatio dī fūdameto.
z nō gditatīue z eēntīālī. sic genus dī suis spēbus
¶ Ex hoc segtur q; gen⁹ nō p̄dicatur dī istis q̄t-
tuor vniuoce vel equoce s; denominatīue. tātz
¶ Scdo segtur q; ista diuisio ē diuisio accidētis
i subiecta. vel relationis i fūdamēta. ¶ 3^a diffi-
cultas. vtz iste q̄ttuor cāe hēant candē rōnez for-
malē cālitatis. Ad hoc dī pmo q; causare ē pone-
re effcū i eē. scdo q; cāre ipi⁹ matīe ē ponere ef-
fectū i esse p modū illi⁹ ex quo fit effectus. s; cāre
forme ē ponere effectū i eē p modum illi⁹ p quod
fit effectus. s; cāre efficiētis ē ponere effectū per
modū illi⁹ a quo fit effectus. s; cāre ipi⁹ cāe finalē
ē ponere effectū p modum illi⁹ ppter quod fit ef-
fectus. ex quo p; solutio difficultatum prehābi-
tarū. ¶ Quantū ad scdōz articulū ponitur.

Physicorum

Conclusio responsalis. Cālitās cāefinalis conuenit ipi fini s; q; hē ē in intentione. patet q; causalitās illa sibi conuenit s; illud esse s; qd nō sibi cōueniret si non haberet tale esse. sed finis nunq; est causa nisi sit apphensa ab intellectu agentis per modū amati vel desiderati. ¶ Quantum ad 3^m articulum.

Primo dubitatur. Utrū eiusdē effectus possunt esse plures cāe p se. Pro solutione huius dubij ponuntur aliquę distinctio- nes. Prima q; duplices sūt cāe p se. quedam sūt eiusdē generis. alie sūt distinctoz generum vt forma et efficiēs. ¶ Scda. duplices sūt cāe eiusdē generis quedā sunt subordinate quaz vna agit in virtute alterius vt sol homo. alie sunt non subordinate vt duo homines. ¶ Tertia distinctio. cāe non subordinate sunt duplices. quedā sunt totales qbus positis omni alio secluso in eodem genere et in eodē ordine pūt pducere effectum. alie sunt cāe ptiales que cum alijs eiusdē generis et eiusdē ordinis pducunt effectū. ¶ Ex his dī primo ad dubium q; eiusdē effectus sunt plures cāe p se totales in distinctis generibus causaz. vt p in exemplo textus. Secundo dicitur q; eiusdē effectus sunt plures cause p se totales i eodē genere cause cum ille sint subordinate. vt sol et hō generant boines. Tercio q; eiusdē effectus sūt plures cause p se non subordinate et ptiales. et in eodē genere cause. vt plures homines trahūt nauem. Quarto dicitur q; eiusdē effectus non sūt plures cause p se totales. et non sunt subordinate in eodem genere cause. patet p implicationes cōtradictionis. quia si vna illarū sit causa tota: ergo ipa de se sola causat effectum.

Secundo dubitatur. Utrū pmissē sint materia cōclusionis: et ptes diffinitionis sint causa formalis diffiniti. Ad primaz respondetur ptalem distinctionem. pmissas ēē materiam cōclusionis pōt intelligi dupliciter. vno modo p pccisionem et adequationem ita q; ipa cōclusio pponit ex ipis pmissis tāq; ex sua precisa et adequata mā. et sic pmissē nō sūt cōclusionis mā. alio mō pōt intelligi virtualiter et p cōtinentiā ita q; pmissē cōtineant totā materiā cōclusionis. et sic pmissē sūt materia cōclusionis. S; p scda pte ponitur talis distinctio. duplex est diffinitio. quedā est methaphisica q datur per qditatē genericam et differentiales. et partes talis diffinitionis sunt forme diffiniti. alia ē phica q datur p partes eēntiales cōpositi naturalis. s. per materiā et formas

et sic nō omnes ptes diffinitionis sūt forme diffiniti et sic nō omnes ptes diffinitionis sūt forme diffiniti. ¶ **Tercio** dubitatur. Utrū cālitās cāefinalis sūdetur in entitate ipsius finis. Pro solutione huius dubij ponuntur aliquę suppositōes. Prima. hīta entitate ipi finis cessat cālitās ipius efficientis. cū efficiens non agat nisi propter finē. 2^a. cālitās cāefinalis pcedit cālitatē cause efficiētis cū efficiens non agat nisi motus a fine. 3^a. q; sequitur ex illis est q; cālitās cāefinalis pcedit entitatem ipi. us finis. Ex hoc dicitur ad dubium q; entitas ipsius finis non pōt ēē fundamentum cālitatis finis cum omne fundamentum sit cū relatione. et dicitur q; cālitās ipius finis sūdetur i eē obiectiue et intentionali ipsius. quia mouet solus per modum amati et desiderati.

Ad rationes ante oppositās. Ad primā dī q; finis ē cā qm ē ē ē cāre. ipius finis fundatur i eē amato et desiderato. mō ad hoc q; aliqd sit amatum vel desideratū nō requiritur ipm ēē. ¶ Ad secūdā dī q; finis non ē nobilissima cāp quo ad pfectionem sue entitatis. s; quo ad pfectionem sue cālitatis q; eius cālitās pcedit cālitatē cuiuslibet alterius cāe. ¶ Ad tertiā dicitur q; sufficit ad hoc q; finis sit causa effectus realis. q; s; aliquid esse sit realis et non secundū esse secundū q; ipa est causa. et hec de questione.

Veritur quinto. Utrum differētia quā ponit Aristoteles inter causam i actu. et cām in potentia. s. q; cām in actu simul est et non est cū suo effectū: sed nō cām in potentia: sit sufficiens. Dī p; q; nō cōtra primum tribus instātijs. Prima q; filius est effectus i actu: et cū sit remanet corrupto patre. 2^a. graue est motū i actu mouente corruptū. 3^a. motū est i actu mouente nō existēte in actu. et similiter ē de lapide plecto et de rota actu mota et de gete violenta. ¶ 2^a arguit sic. si cām i actu simul ēēt et nō ēēt cū suo effectū i actu sequerentur tria icōuenientia. Prima q; in principio motus cessaret motus. 2^a. q; de necessitate oīa fierēt vel essēt. 3^a. q; oīa pducibilia actu essēt. pma. oīa tenet. q; si cām ē i actu effectus ē i actu. et si effectus sit in actu cessat motus. 2^a. oīa p; q; si cām sit in actu effectus necessario est in actu: et sic effectus necessario est. 3^a. oīa p; q; prima cām est semp causa i actu omniū pducibilium. ergo qm ipa est omnia pducibilia sit. ¶ 3^a arguitur cōtra 2^m q; effectus i potētia et cām i potentia sunt relatiua p se. ergo ad nō ēē vnius sequitur esse alterius

Secundus

ans p3 de calefactoe et calefactibili. ¶ In oppo-
sitiu e auctoritas philosophi. ¶ In ista qone erunt
tres articuli. ¶ Quantum ad primum.

Primo sciendu q de qone sunt duo moi
dicendi. Primus e egidij et suoz se/
quaciu qui videbitur in 3o notabili. alius e modus
dicendi scoti qui stat in tribus supponib. Primum. du-
plex e relatio calitatis: qdaz est calitas actualis a q
ca dicitur actualis. et simul correspondet ex parte
effectus effectualitatis actualis a q effectus dicitur
actualis. Alia e calitas potetialis que vocat ppe
causatiuitas a q causa dicitur causatiua. et sibi corre-
spondet ex parte effectus calitatis a qua effectus
dicitur causabilis. 2a. q quolibz illaz relatiou
simul e et n e cu sua correlatioue. pbat. q bene se-
q. calitas est. g. effectualitas e. similis bene seq. cau-
satiuitas e. g. calitas est. 3a. quodlibz fundametu
relationis simul est et no e fm q bz cu fundame-
to sue correlatiouis. p3. q bene seqtur ceteru est. g.
causabile est. Ex isto seqtur q cam in actu simul
e et no e cu effectui in actu et non causam in po-
tentia non potest intelligi de relatiouibus calitatis.
q omnes ille sunt simul et non sunt cum suis cor-
relationibus. 2o seqtur q illa differentia non potest
intelligi de fundamentis s3 q fundat relatione.
q sicut oportet q si illud quod actualis fundat re-
lationem cause in actu sit ita o3 q illud quod fun-
dat relationem effectus in actu sit ita similiter. si
illud quod fundat relationem cause in potentia
sit oportet q illud quod fundat relationem effectus
in potentia sit. 3o sequitur q ista differentia debet
intelligi de fundamento illarum relationum vt
fundant illas relationes: put tu ipa comparatur
ad extrinsecas: et sic causa in actu simul est et non est cu
effectui in actu. si ista tria equealeat duabus conditiona-
libus: qz prima est. si illud quod fundat relationem cause
in actu sit ens in actu: o3 q illud quod fundat relatio-
nem effectus in actu sit ens in actu. 2a. si illud quod fun-
dat relationem in actu cause in actu no sit ens in actu
nec illud quod fundat relationem effectus in actu e ens
in actu. s3 ca in potentia no simul est et no est cu effe-
ctu in potentia si illa equealeat duabus conditionibus.
quaz prima est. si illud quod fundat relationem cause in
potentia sit in actu extrinsecus non est necesse q illud quod
fundat relationem effectus in potentia sit in actu ex-
trinsecus. 2a. si illud quod fundat relationem cause in potentia
no sit in actu extrinsecus non est necesse illud quod fundat re-
lationem effectus in potentia no e in actu extrinsecus.

Secundo sciendu est q Aristoteli in hoc vlti-
mo capitulo ostendit modos capz

et diuiditur in tres partes principales: et ite dicitur qne
conclusiones. Prima. modi capz sunt multi numero
sed principales sunt multo minores. 2a. tagit pma
diuisionem. et est hec. Capz eiusdem generis qdaz sunt
pores. alie sunt posteriores. vt medicus et artifex
respectu sanitatis. et hoc potest intelligi vel fm coita-
tem predicatōis. vel s3 coitate calitatis. 3a. tagit 2am
diuisionem. et est hec. Causaz eiusdem generis qdaz
sunt p se. vt statuā facies e ca efficiens p se statue.
alie sunt cause p accis. vt policleus est cap accis
efficiens statue: qz accidit statuā faciei q vocetur
policleus. Et subdit q cap p accis. qdā sunt ppin-
quiores vt muscu qd est anime. et sic ars faciendi
statuā. alie sunt remotiores vt albu qd est corpo-
ri. 4a. tagit tertia diuisionem et est hec. cap eiusdem
generis qdā sunt actuales. alie sunt potenciales. et
sunt cetera sunt duplicia. qdā sunt actualia et qdā sunt
potentialia. 5a. tagit qra diuisionem et est hec. causaz
eiu sdem generis quedā sunt icomplexe. vt policle-
us tantu vel statuifica. alie sunt coplexe. vt po-
licletus statuifica. ¶ In scda parte docet multi-
tudine istorum modoz et ite dicit talē conclusionē.
q cause pores et cetera posteriores p se: et cause p
accidens. et cause coplexe et icomplexe possunt mul-
tiplicari penes cetera in actu et in potentia. Et subdit
differentia inter causā in actu et cetera in potentia. q
cause actuales singulares simul sunt et no sunt cu
suis effectibus actualibus et singularibus. vt h me-
dicus cu hoc sanato. et hic edificans cu edificato
sed cause potenciales no simul sunt et no sunt cu su-
is effectibus potentialibus. vt no simul corrupu-
tur domus et edificator. Secundo subdit q in oi
disciplina oratoria o3 sumere causā sumā. i. vlti-
mā causā. ¶ In tertia parte principali potest du-
as proprietates causaru. Prima. causaz singula-
riu effectus sunt singulares: et vniuersalium vni-
uersales. vt statuifica est ca efficiens statue. 2a. ca-
rum in actu effectus sunt in actu et causaz ipote-
tia effectus sunt in potentia.

Tercio sciendu q circa huc textu icidunt
tres difficultates. Prima. vtrum
causa in actu simul sit et non sit cu effectui. Ad h
respondet Egidius cum suis sequacibus ponē-
do duas distinctiones. Prima. duplex e causa in
actu. quedam est causa conseruans. alia est cau-
sa efficiens. que producit re in ee et primam rez
productā conseruat. 2a. distinctio. duplex e effectus
ipsius efficientis: quidā est immediatus et e ipm fieri.
alius est mediatus: et e ee vel factu ee ipsius effe-
ctus. Ex his dicitur pmo q cause materiales et

Physicorum

formales actuales simul sunt et non sunt cum suis effectibus actualibus. quia si formaliter actualiter informatus sit compositus est. et si materialiter informatus sit compositus est. 2. quia causa efficiens conservans sit et non est cum suo effectu: quia si conservans est conservatus est. 3. quia causa efficiens producat motum simul et non est cum suo effectu immediato. scilicet cum ipso fieri. ut bene sequitur dominicus est. 4. quia causa efficiens producat motum non sepe et non est cum suo effectu mediato. scilicet cum ipsa re. non enim sequitur dominicus est. 5. quia difficultas. utrum si nis sit causa. Pro solutio huius ponitur talis suppositio. nobilitas causa non dicitur sumi ex parte istarum conditionum que sunt intrinsecum vel extrinsecum. sed ex parte positivitatis et independentie in calitate. Ex hoc sequitur quod finis est nobilior iter omnes causas. quia calitas ipsi precedit calitatem aliarum causarum. nec dependet ab alijs causis in cando. sed alie dependent ab ea. Ex hoc dicitur quod finis est causa carum pro nobilitate sue calitatis. 3. difficultas: que istarum causarum sit prior. Ad hoc respondet albertus quod si ordo causarum attendatur penes positivitatem ad calitatem per motum materiam que est subiectum motus materia est prima: et forma que completur est secunda. et efficiens a quo fluat motus est tertia. et finis que terminat motum est quarta. sed si ordo causarum attendatur penes positivitatem calitatis. tunc finis qui movet effectum est prima. et efficiens qui disponit materiam est secunda. et materia disposita in qua introducitur forma est tertia: et forma quarta. sed si ordo attendatur secundum rationem movendi forma est prima. efficiens secunda. finis tertia. materia ultima. Quatuor ad secundum articulum ponitur.

Conclusio rursus. Dicitur quod potest Aristoteles iter causarum in actu. et eam in potentia est sufficiens. et hoc si intelligatur secundum se solum datur in primo notabili. et hoc de secundo. Quatuor ad tertium articulum dubitatur. Utrum agentia naturalia

Primo possint materiam ad susceptionem forme et non perficiant ipsam. De hoc sunt tres opiniones. prima est opinio Averrois que ortum habet ab opinione platonis dicentis quod propter merita materie dantur sibi forme que stat in duobus dictis. primum quod agentia naturalia non agunt nisi in virtute primi moventis. id est forme naturales non inducunt in materiam nisi in virtute primi moventis. 2. quod agens naturale disponit materiam ad successione forme et ipsa disposita virtute primi agentis in introducitur forma. 3. opinio est peripateticorum que stat in duobus dictis. primum quod quis omnia agentia naturalia agant in virtute primi agentis tribuit propriam virtutem et actionem que coadiuvatur et conservatur ab ipso primo agente. 2. quod agentia naturalia tamen virtute propria que virtute primi agentis disponit materiam et efficiunt introducendo formam. Tertia est

opinio Alberti dicentis tale distinctionem. quod virtus primi moventis potest considerari dupliciter. uno modo secundum efficientiam. et sic est eadem non solum in primo agente sed in secundo danti omni. Alio modo potest considerari secundum esse extrinsecum. et sic est alia virtus primo moventis in uno agente secundario quam in alio. et quod illa virtus sed est quod habet in hoc agente dicitur perficere materiam introducendo formam. ideo non solum debemus concedere quod primum agens introducit formam. sed et tertium agens in quo recipitur virtus primi moventis introducit formam. que autem istarum opinionum sit verior videbitur in sequentibus dubijs.

Secundo dubitatur. Utrum sit aliquod agens naturale materiam perficiens. Pro solutione huius dubij ponitur talis distinctio. duplex est efficiens. quod dicitur efficiens preparans siue disponens. et est quod preparat et disponit materiam ut sit apta ad suscipiendum formam. Aliud est efficiens. et est quod virtute propria producit formam in materia sufficienter et ultimo disposita. solet etiam poni alia efficiens. scilicet efficiens coadiuvans quod iuvatur ad disponendum materiam vel ad producendum formam in materia. aliud est efficiens concilians. et est illud quod dat concilium de formatione forme vel de modo illius formationis. Ex hoc dicuntur tria. primo quod primum agens est bene efficiens coadiuvans et dirigens. quia nullum agens secundarium potest agere nisi si coagente primo movente. 2. quod agens primum non est efficiens perficiens. quia non introducit immediate formam in materia. sed bene coagit ad productionem ipsius forme. 3. quod agens naturale non solum est efficiens disponens sed etiam perficiens materiam. quia virtute et actione propria producit formam naturalem in materia: coagente tamen primo agente.

Tertio dubitatur. Utrum cum creatione anime rationalis sit saluabilis vera et naturalis hominis generatio. potest primo dici quod non. quia homo est solum efficiens disponens. et non efficiens materiam perficiens neque horum formam producat. potest tamen saluari vera et naturalis hominis generatio duobus modis. primo quod licet homo non generet animam rationalem. producat tamen eius animam vegetativam et sensitivam. 2. quod homo non concurrat effectivum ad productionem anime rationalis iam create concurrat tamen ad unionem ex qua unione resultat forma totius. scilicet humanitas. in enim homo non producat formam partis. scilicet animam rationalem. producat tamen formam totius. scilicet humanitatem uniendo animam a primo agente productam ipsi corpori organico physico et.

Secundus

Ad rationes ante opp^m. Ad primā dī
q duplex est efficiens. s. propinquius. et illud debz remanere in actu effectu remanēte. Aliud est efficiens remotus cuius modi est pater respectu filij: et generas respectu geniti: et proiciens respectu proiecti. et tale siml ē et non est cum suo effectu. ¶ Ad secūdā dī ne- gando cōsequētiā p qualibet parte: et ad pba- tionē p dī. q. habit^r effectu i facto eē cessat mor⁹ sed habit^r solum effectu in fieri non cessat mor⁹. ¶ Ad pbatōnem secūde dī q. ly necessario nō dicit necessitatē cōtīs. sed necessitatē cōsequētie. ¶ Ad tertiā dī q. prima causa non semper ē cā omnium in actu: immo aliquando est solū cā i po- tētia respectu alicuius pducibilis. et sic causa in actu sine mutatione eius. q. est agens volūtariū qd ab eterno voluit qdā vult. ideo reducit suaz antiquā volūtātē in actu sine mutatione sui.

Veris Sexto. Utrum de casu et fortuna sit scientia.

q Arguitur primo q non. quia de enti- bus per accidens non est scientia. sed casus et fortuna sunt entia per accidens. ergo de ipis non est scientia. minor patet. q. casus et for- tuna sunt cause per accis: ergo et entia per acci- dens. ¶ 2° de casualib⁹ et fortuitis nō ē scia. er- go nec de casu et fortuna. s. cōtīs. q. casus et casua- le fortuna et fortuitū sūt relatiua. ¶ 3° i isto tra- ctatu recomēdat ātīquos dicentes casū et fortu- nam eē cās hūano intellectui manifestas. ergo d casu et fortuna non ē scia. s. cōtīs. q. illud de quo ē scia debet eē manifestū intellectui nro. ¶ In opp^m est auctoritas Aristotelis.

Primo sciendum est q p declaratōe ter- minoz qōis ponūtur alique disti- ctiones. p^{ria} casus et fortuna pūt cōsiderari du- plic^r. vno mō p significato. et tūc fortuna nihil ali- ud est nisi respect^r alicui⁹ cāe ad effectū pductus ab aliqua cā pter ei⁹ itētū. alio mō pōt capi p de- noiato: et sic casus et fortuna nō ē aliud q ipa cā p- ducens pter itētū. ¶ 2^a distiⁿ: casuale et fortu- itū pūt capi dupl^r. vno mō p significato: et sic nō sūt aliud q respect^r alicui⁹ effect⁹ producti pter itētū ad cās a q pducitur. alio mō pūt capi pro- denōiato. et sic nō sunt aliud q effect⁹ pducti p- ter itētū. vt inuētio debitoris nō ē casuale s. for- tuitū denoiatiue. ¶ 3^a distiⁿ. aliqd eē ens p ac- cidens pōt capi dupl^r. vno mō quiditatiue et effe- tialiter cuius quiditas p ipm significata est ens p accis. vel q in sua diffinitōe quiditatiua iclu-

dit ens per accidens. et sic casus et fortuna sūt etia per accidens. et de talib⁹ bene ē scia cū habeant diffinitionē quiditatiuā et p se passiōes d ipis de- monstrabiles p illā diffinitōez. alio mō aliqd ē ens p accis denoiatiue et accitāl^r. d quo ens p accis p- dicat denoiatiue vt inuētio thesauri dī ens p accis denoiatiue: similiter ens p accidens deno- minatiue dicitur homo albus.

Secundo sciendū q in 4° tractatu in q Arist. determinat de casu et fortuna sūt q̄tuor cā⁴. In primo determinat de opionibus antiquoz circa casū et fortunā: et diui- ditur i q̄tuor ptes. In prima pte itēdit talē con- clusionē. Ad p̄m spectat determinare de casu et fortuna. pbat. q. ad p̄m p̄tinet determinare d cās. sed casus et fortuna dīr eē d nūero cāp tē. minorē pbat. q. multa dīr eē et fieri propter ca- sū et fortunam. et subdit q tria sūt dicenda de his. 1° primū est. vtrum sint an non sint. 2° vtrum sint idem vel diuersa. 3° quid sint. ¶ In secūda pte itēdit duas cōclusionēs. 1^a prima tangit primam opionē antiquoz cū suis rōibus et ē hec. aliqui ātīq dicūt nihil fieri a fortuna. pbat^r duab⁹ rō- nibus. 1^a prima. nihil qd fit a cā dterminata fit a for- tūa. s. oē qd fit a cā dterminata. g. nihil qd fit a fortuna. minorē pbat exēplo. vt si qd vēiat ad for- et repiat illū quē nō opinabā^r cā dtermina- ta repertiōis est venire ad for. 2^a ratio. q. si ali- quid fieret a casu vel a fortuna. tūc esset incōue- niens q nullus antiquoz sapientiū dixisset ali- qd de casu et fortuna. ¶ 2^a 2° tāgit solōnes illarū rōnū. et est hec. p mō. q. nō ē icōueniens aliq esse et fieri a fortuna que nō ignoram⁹ posse reduci ad aliquā cām dterminatā: sicut probat p̄ma ratio ātīquoz. 2° dicit q. sed rō bene ondit q. de ipis quodā mō erat memoria faciēda. q. illi q dice- bant casū et fortunā nō esse hēbāt demōstrare nō ipa esse d alr opinātes. et aliq eoz vtebant casu et fortuna. vt empedocles dicebat aerem nālī fer- ri sursum: sed q ferat hoc vel illo tpe dicebat hoc esse a casu. similiter i factura mūdi dicebat plu- res ptes aīaliū eē a fortuna. iō istū hēbāt deter- minare de casu et fortuna. ¶ In 3^a pte intendit duas conclusiones. In prima tāgit secūdā opio- nem antiquoz. et est hec. aliq antiquoz dicunt fortunā eē cām oīum actūz mūdanoz. dicunt enī cursū et motū fieri a fortuna. ortū occasū re- uolūtōes planetaz eclipses solis et lune. s. aīa- lia et plāte nō dicūt fieri vel eē a fortuna. s. a natu- ra vel ab intellectu. Nō. n. atigit vñquodq fieri

Physicorum

ex vno quod seie. s3 oliua ex seie oliue: et hō ex seie
bois. s3 oia diuina et hūana dñr fieri a cāu. ¶ Se
cūda 3: tāgit tria icōueniētia 3 pdeas opinionez:
Primū. qz si fortūa eēt cā celi et nō istoz i crioz.
sequet qz mot⁹ celi ordinās totū istū mūdū iserio
rez eēt a fortuna. 2^m. qz celū ē digni⁹ istis iserio
rib⁹. s3 si fieret a fortuna eēt min⁹ dignum. 3^m. qz
dicerem⁹ 3iū illi⁹ qd viderem⁹ ad fēū. videmus
enī supiora reali fieri: et sp vniformiter: et ista iseri
ora econuerio. ¶ In q̄rta pte itēdit talē cōclu
sionē q tāgit q̄rta opinionē atqz et ē bec. Aliq an
tig dixerūt q fortūa ē cā hūane rōni manifesta
tāqz quoddā diuinū et felicissimū.

Tertio sciēdū ē q circa hūc textū icidunt
tres diff cultates. 1^a. vtrū aliqd
fiat a fortuna. Ad quā rīdet q sic. hoc pōt sic p
bari. qz fieri a fortuna ē fieri pter itentionē i pūf
cause pducētis. 3 multa sūt a fortuna. 2^a diffi
cultas. vtrū sit saluabile aliqd eē fortuitū respec
tu cāe p̄icularis: et nō eē fortuitū respectu cāe
vniuersalis. Ad quā rīdet Aliuic. q sic. pbat. qz
cā vniuersalis ad p̄ta se extēdit q̄ cā p̄icularis.
iō aliqd pōt cadere sub itentione cāe vniuersa
lis: quod nō cadit sub itentione cause p̄icularis.
Ex q sequi qz nihil sit a fortūa respectu p̄me cāe.
qz nihil sit pter itē. onē p̄ic cāe. 3 ad istā opio
nē videt seq tria icōueniētia: Primū. q oia icui
tabili eneniūt. 2^m. q nihil ē frustra simpli. s3 solū
q ad hunc vel illū. 3^m. q causa vniuersalis pdu
cens mōstz intēdit mōstz. ¶ 3ª difficultas. vtrū
sit saluabile aliqē effectū eē fortuitū. et tñ habe
re causā determinatā. Ad quā dī q aliquā cau
sā eē determinatā pōt itelligi dupli. vno mō q sit
determinata p itentionē: ita q itētio talis cause
determinet ad pducēdū illū effectū. et isto mō talis
effect⁹ nō pōt eē fortuit⁹. alio mō q sit determina
ta p pductionē. ita q lz itendat pducē aliū effe
ctū: tñ pductio illius cause determinat ad istuz
effectū nō itēti. et isto mō talis effect⁹ ē fortuit⁹.

Conclusio rīsalis. De fortūa et cāu ē sci
ētia: p3. qz hñt ppas passio
nes de p̄is demōstrabiles p diffinitionē iporuz.
ergo de ip̄is est scientia.

Primo dubitat. Vtrū diffinitio fortune
sit sufficiēs que ē. fortūa ē cā per
accīs eoz q ppter hoc sūt et fm ppositū et ex sp
et frequēter. Ad soluēdū hoc dubiū ē supponen
dū q Ari. i b 2° c. ondit quid sit fortūa: et diuidit
in tres ptes. In p̄ma igit diffinitionē fortune. et
diuiditur i q̄tuor p̄iculas. In prima ponit diui

siones valētes ad cognoscēdū fortune diffinitio
nem: quarū tres p̄me se tenēt ex parte effectus.
et quarta ē ex parte cause. Prima ē bec. effectus
uz quidā semper sūt. qdam sūt vt frequē. et qdā
sunt extra sēp et frequēter. Et subdit q. mani
festū ē fortune et casū esse et nō eē eoz que sūt sē
per vel frequēter. sed eoz que sūt pter bec.
¶ 2^a. eoz que sūt aliqua sūt ppter aliqd. i. p
pter aliqē finē: et alia nō sūt ppter aliqē finem.
¶ 3^a. eoz q sūt. quedā sūt fm ppositū. et quedā
nō fm ppositū: et vtraz istaz quedā sūt ppter ali
quē finē. quētiqz aut natura aut rōe agūt pp ali
qd sūt. ¶ 4^a que sumitur ex pte cause est bec.
Cāū alia est causa per se. alia ē cā per accidēs.
pbat rōe et exēplo. rōe sic. qz eozum que sūt. q
dam sūt fm se: alia vero fm accidēs. ideo cau
sā alia erit fm se. alia fm accidēs. exēplo sic.
qz edificatiuum est per se causa dom⁹. albi vero
et musicū sūt cause per accidēs dom⁹. Et sub
dit q causa per se determinata ē. i. finita. cā vō
per accidēs ē indeterminata. i. infinita. ¶ In se
cunda particula applicat dictas diuisiones ad for
tūā. Et pri⁹ ondit q fortūa sit eoz q pp aliqd si
unt. vt si quis vadat ad forz cā reportandū pecuni
am illud ppter aliquid sit. si tamē reportaret pe
cuniam inopinate illud fieret a fortuna. 3 fortūa
ē eoz que ppter aliud sūt. 2° ostēdit q sit cā p
accidēs que nō est pductiua effectus intenti ab
agēte. 3° ostēdit q sit eoz que sūt extra sēp et
frequēter. qz reportatio pecunie est fortuna. et
tñ est eozum que sūt p extra sēp et frequēter. 4°
ondit q sit eoz que agunt a pposito. qz ille qui
reportat pecuniā inopinatā ibat ad forz a pposi
to. ¶ In tertia p̄icula isert diffinitionē fortūe
dicens. manifestū est fortūā eē cām 3z accidēs
. i. nō intēdens effectū. in bis que in minoz pte si
unt fm ppositū. et eoz que ppter aliud sūt.
Ex hoc isertur q eadē res ē intellect⁹ et fortuna
pbat. qz omne agens fm ppositū ē intellect⁹. s3
fortuna est agens fm ppositū. ergo fortuna est
intellect⁹. Ex hoc p3 solutio ad dubiū.

Secundo dubitat. Vtrū fortuna sit bu
mano intellectui immanife
sta. Ad soluēdū hoc dubiū est supponēdum q
Aristo. in secūda parte ondit quid veritatis con
tineat t̄p̄dicte opinionez de fortuna: et p ondit
q effectus fortuiti sūt cause infinite. declarādo
p q quodāmodo nihil fiat a fortuna. quia a for
tuna nihil sit tanqz a causa per se. 2° pbat q effe
ctus fortuiti sūt cause infinite indeterminate.

Secundus

q^{uod} cāb^{us} effect^{us} q^{uod} est recipe pecuniā est velle vide
re aliqd: pōt etiā esse psecutio respectu fugientis
vt visio alicui^{us} vt fuga inimici. z^o declarat q^{uod} for
tuna est q^{uod} dāmo immanifesta rōi. q^{uod} illud est imani
festū rōi q^{uod} nō pōt a rōe cōp^{re}hendi. s^{ed} fortūa non
pōt cōp^{re}hendi a rōe. Rō enī est eoz^{us} q^{uod} sp^{iritus} aut fre
q^{uod} nī sūt. fortūa at eoz^{us} q^{uod} sūt p^{ro}pter bec. ¶ 2° q^{uod} cāe
fortune sūt infinite. ideo fortuna ē infinita. z^o p^{ro}pter
rōi immanifesta. Ex hoc p^{ro}pter solutio ad dubiū

Tertio dubitā. Utrū diffinitio fortune sit
sufficiens. Ad soluendū h^{oc} dubium
supponedū est q^{uod} Aristo. i. tertia p^{ar}te b^{us} cap^{ituli} ostē
dit modos fortune. Et p^{ro} mouet talē q^{uod} nō ē. cū aliq^{uod}
ex p^{ar}tib^{us} cāis p^{ro} acc^{idens} p^{ro}ue^{at} effect^{us} fortuit^{us} vt s^{an}cti
tas a rasura capilloz^{us} z^o a v^{ento} z^o a calore sol^{is}. v^{er}o
q^{uod}libet talis cā dicat^{ur} a fortuna. Itā q^{uod} nō ē non sol
uit: sed dicit q^{uod} q^{uod}dā cāz^{us} p^{ro} acc^{idens} sūt p^{ro}p^{ri}etates
cāis p^{ro} se. Ex hoc intēdit. q^{uod} si talis cā sit remota
cāe p^{ro} se: sic q^{uod} ex ea nō sit nat^{us} p^{ro}duci effect^{us} foru
it^{us} talis cā p^{ro} acc^{idens} nō v^{er}o dici fortuna. z^o determi
nat de q^{uod}busdā modis fortune. v^{er}o q^{uod} bōa fortūa est
a q^{uod} aliqd bonū acc^{idens}. mala ē a qua aliqd malū ac
cidit. Et subdit q^{uod} bona fortuna vocat^{ur} eufortuni
um q^{uod} ē cū multitudie bonitatis. z^o mala fortuna
vocat^{ur} diffortū^{us} q^{uod} ē cū multitudie malicie. Et
subdit q^{uod} aliq^{uod} v^{er}o fortunat^{us} si sit p^{ro}p^{ri}etate v^{er}o ma
gnū bonū. z^o veniat casus q^{uod} nō h^{ab}eat. illū at q^{uod}od
paz^{us} deest nihil abeē videt^{ur}. z^o subdit q^{uod} eufortu
niū ē icertū sicut fortūa. eufortuniū at q^{uod} fortūa
ē. z^o recapitulat diffinitionē fortune. ex h^{oc} p^{ro}pter solutio
ad dubiū. Solōes argumētōz^{us} pat^{et} ex dictis.

Verit^{as} septimo. Utrū casus
z^o fortuna possint fie
ri in cōtingēti ad v^{er}ūlibet. Et arguit^{ur}
q^{uod} nō auctoritate cōmentatoris z^o ei^{us}
rōnibus. Auctoritate ei^{us} arguit^{ur} sic. q^{uod} cōmētator
p^{ro} ex p^{ar}te determinat s^{ed} Auicē. q^{uod} casus z^o fortuna
solū sūt i cōtingēti raro. p^{ro}bat sic. q^{uod} te sedere z^o te
stare sūt cōtingētia ad v^{er}ūlibet: z^o tū nō contingit
te stare vel sedere a fortuna. q^{uod} fortūa nō sit in cō
tingēti ad v^{er}ūlibet. ¶ 2° arguit^{ur} rōe cōmētatoris. nul
la cā actiua ē ad v^{er}ūlibet. s^{ed} casus z^o fortūa sūt cāe
actiue. q^{uod} nō sūt in cōtingēti ad v^{er}ūlibet. ¶ 3° argu
itur auct^{oritate} p^{ro}p^{ri}etate qui diffiniēdo fortunā dicit q^{uod} for
tuna sit in his q^{uod} in mⁱⁿori p^{ar}te sūt. cuiusmodi sūt cō
tingētia raro z^o nō cōtingētia ad v^{er}ūlibet. q^{uod} cāus
z^o fortuna sūt in cōtingēti raro z^o nō i cōtingēti ad
v^{er}ūlibet. ¶ In oppositum arguit^{ur} auctoritate
p^{ro}p^{ri}etate. i. posteriorum. sic dicentis. Cōtingens infinitū
ē q^{uod} sic z^o nō sic possibile ē fieri vt aīal ambulare. z^o

īpo ambulante fieri terremotū. z^o oīo quod a ca
su sit. nihil. n. ē magis natū sic fieri q^{uod} ecōuerso.

Primo sciendū q^{uod} de questione fuerunt
tres opiniones. s. due extreme z^o
vna media. ¶ Prima est Auicēne aliquas diffi
nitōes p^{ro} assignātis. Dicit enim q^{uod} necessarium
est quod nullum habet impedimentum extrinse
cum. Contingens rarum est quod in plurib^{us} ha
bet impedimētū extrinsecum. ¶ Ex his dicunt^{ur}
tria. primum. q^{uod} idem est necessariū z^o contigēs
respectu diuersoz^{us}: vt fortē mori est necessariū
respectu voluntatis diuine efficientis: z^o h^{oc} est ne
cessarium necessitate cōsequētie. sed fortē mori
est cōtingens respectu volūtatis regis. ē idē est
contingens vt in pluribus. z^o contingens raro re
spectu diuersoz^{us}: vt lucrari est contingens vt in
pluribus respectu mercatorum: z^o tū est contin
gens raro respectu lusoz^{us} cū taxillis. ¶ Se
cundo dicit q^{uod} aliqua causa q^{uod} est ad v^{er}ūlibet ē
actiua. p^{ro}bat^{ur} sic. q^{uod} voluntas nostra est ad v^{er}ū
libet. z^o tamen est causa actiua. ¶ Tertio dicit q^{uod}
casus z^o fortuna sūt in contingenti ad v^{er}ūlibet.
quod p^{ro}bat^{ur} sic. quia philosophus excludēs illa
in quibus non sūt casus z^o fortuna. nō excludit
contingens ad v^{er}ūlibet. ergo casus z^o fortūa si
unt in contingenti ad v^{er}ūlibet.

Secundo sciendum pro expositione te
xtus q^{uod} istud tertium capitulū
in quo philosophus ostendit differentiam inter
casum z^o fortunā diuiditur in duas p^{ar}tes. In p^{ri}ma
ponit differentiam inter casum z^o fortunāz^{us} dicēs
q^{uod} casus differt a fortuna eo q^{uod} casus est in plus
q^{uod} fortuna. quod probat. quia quicquid sit a for
tuna sit a casu: sed non econuerso. ergo casus ē
in plus q^{uod} fortuna. probat antecedens. quia for
tuna sit tantum in his que sūt s^{ecundum} p^{ro}positum:
sed casus sit in eis z^o etiam in illis que non sūt s^{ecundum}
p^{ro}positum. Assumptum ratione probat. primo
sic. z^o secundo exemplo. ratione primo sic. q^{uod} for
tuna sit solum in his in quibus occurrit bene cō
tingētia: id est bene agere: sed bene agere conti
git solum in his que sūt a p^{ro}posito. ergo fortu
na īp^{ro}pter est in his que sūt a p^{ro}posito. ¶ Se
cundo probat signo sic. quia fortuna aut est feli
citas: aut aliquid prope felicitatem. sed felicitas
est bonus actus qui solum sūt in his que sūt a p^{ro}
posito. ergo fortuna sit solum in his que sūt a p^{ro}
posito. ¶ Ex his fert^{ur} q^{uod}tuor correlaria. p^{ri}mu
est. in quibuscunq^{ue} non conuenit opari a p^{ro}posi
to non contingit in his aliquid fieri a fortuna. z^o

Physicorum

ifert q̄ neq̄ iaiatū neq̄ bestie neq̄ ifans aliquid faciūt a fortuna. 3° ifert q̄ i bis q̄ ppositū nō hñt nō est bonū fortuitū nisi s̄z similitudinē quē admodū trarchos dicebat lapides ex qb^o fiunt are eē bñ fortunatos qz honorant. alij hō pedib^o calcāt. 4° ifert q̄ illa q̄ ppositū nō habēt bene pñt pati a fortuna qñ circa ip̄a sit aliqd a fortuna. 4^m p^o tē assūpti probat. f. q̄ casus fiat i alijs aialib^o ppositū nō hñtib^o. z ēt iaiatis. z h̄ pbat trib^o signis. Primū ē. si equ^o veniat a cāpis z veniēs saluat^o ē. b̄ dicit fieri a casu. qz nō veniebat cā saluādi. z tñ boc fit i bis q̄ ppositū nō habēt. ergo signū est q̄ casus sit i bis q̄ ppositū nō habēt. 2^m signū ē si tripodā cadēdo deorsū fiat sedes. b̄ erit a casu n̄ enī cadebat vt sedes fieret. z tñ b̄ n̄ sit a pposito 3^m signū. qz casus grece vocat^o anthomatū. quod idē ē qd frustra. ḡ repit^o i oib^o illis i quib^o repit^o frustra. s̄z frustra repit^o tā i bis q̄ fiūt a pposito q̄ i illis q̄ nō fiūt a pposito. ḡ z casus. pbat minorē: qz frustra ē qd fit p̄ter aliqū finē quē natū est asseq̄ z tñ nō cōseq̄. vt si quis ambulat causa sanitatis z tñ nō sanet frustra ambulare d̄r: z d̄r quē natū ē asseq̄. qz ridiculosū ē dicere q̄ aliq̄s frustra balneādo se eo qz sol non deficit. quia balneare ē cā effect^o alij q̄ solē deficere. ¶ In secūda parte ph̄s ponit duas differētiās iter fortunā z casū pprie dictū. Prima ē. qz casus p̄p̄e dicit^o sit soluz i agentib^o fm naturam: z fortuna sit solum i agentibus a pposito. Secūda differētia. qz fortuna est cā extrinseca. casus hō ē causa intrinseca. cōter ph̄s recapitulat predicta. vbi sciendū q̄ circa hūc textū incidūt tres difficultates. Prima ē. q̄liter sint saluabiles p̄ma z secūda d̄ie casus z fortune. R̄ndetur q̄ simul sūt saluabiles equocādo de casu. Casus. n. sumit dupl̄. vno mō general̄ p̄ oī cā pducēte effectū nō itentū. z de casu sic capto itelligenda ē p̄ma differētia. alio mō capit^o casus special̄ p̄ nā vel agente nāli pducēte effectū n̄ itentū: z de casu sic accepto itelligenda ē secūda differētia z tertia. ¶ 3^a difficultas ē. Utrum iaiata bestie z infantes aliquid faciant a fortuna. Pro solutione hui^o difficultatis sit hec distinctio. fortuna capitur dupliciter. vno modo proprie pro agente secundum propositum aliquid pducēte p̄ter intentum. alio modo sumitur communiter z transumptiue pro quolibet producente aliquid p̄ter intentum. Ex his dicūt^o duo. Primum. q̄ inanimata bestie z infantes nihil fa-

ciunt a fortuna proprie dicta. patet. quia nullus istorum est agens a proposito. cum non babeāt intellectum practicum qui est ratio agendi secundum propositum. De inanimatis z bestiis notū est. Infantes vero non habent vsum rationis. ¶ 3^a difficultas patebit in tertio notabili.

Conclusio responsalis. Casus z fortuna sunt in contingenti ad vtrūlibet. patet. quia casus z fortuna possunt fieri in illis que fiunt extra semper z frequenter. huiusmodi sunt contingenti ad vtrūlibet.

Primo dubitatur. Utrum fortuna sit cā extrinseca. Pro solutione huius dubij sit hec suppositio. Fortuna non est aliud nisi intellectus practicus. Casus vero non ē aliud q̄ natura. ¶ 2° ponitur talis distinctio. aliq̄ esse intrinseca vel extrinseca potest dupliciter intelligi. scilicet respectu agentium vel patientiū. primomodo tam casus q̄ fortuna est causa intrinseca. ¶ 2° mō fortuna est causa extrinseca. quia non est in patiente sed in eo quod agit fortuite. non est autem idem quod agit z patitur a fortuna. sed casus est causa intrinseca. quia casus non est aliud q̄ natura. z eadem natura potest esse principium actiū z passiū motus: z agere z pati a casu. rē.

Secundo dubitatur. Utrū casus z fortuna solum fiant in contingenti raro. Pro solutione huius dubij ponitur opinio commentatoris contra Auerroem qui primo ponit diffinitionem necessarij dicentis. Necessarium est illud cuius non est potentia ad deficientiū. sed contingens est illud cuius est potentia ad deficientiū. Ex hoc infert primo q̄ necessariū nō bñ diffiniebatur ab Auerroem. probat. qz necessarius ex natura sua est necessarium. ergo quocūq̄ extrinseco remoto adhuc erit necessarius. Secundo infert q̄ non est possibile aliquid esse necessarium respectu vnius: z contingēs respectu alterius. quia tunc idem haberet potentiam ad deficientiū z non haberet potentias ad deficientiū. Tertio infert q̄ idem non est contingens vt in pluribus z raro. quia ille habent rationes formales formaliter oppositas. Quarto infert q̄ nulla cā ad vtrūl^{q̄} ē actiua. ps. qz vel eēt actiua vnius oppositi tñ: z tunc eēt determinata ad vñ: z tñ nō eēt ad vtrūlibet. vel eēt actiua vtriusq̄. z sic opposita simul eēt in eodem. vel nullius: z tunc non eēt actiua. ¶ Ex hoc

Secundus

infert q casus et fortuna non possunt fieri in cōtingēti ad vtrūlibet. qz casus et fortuna sūt cause agētes q nō reperiūtur i cōtingēti ad vtrūlibet vt pbatū ē. ¶ Ex hūc ad dubiū q casus et fortuna solū sūt i cōtingēti raro. s̄ satis pz ex dictis.

Tertio i vtroq. s. i cōtingēti raro et ad vtrūlibet. pro solutōe hui⁹ dubij ponitur vna opinio media iter Auicēnā et cōmētatorē: q̄ stat i qtuor dictis. ¶ Primū dcm. nō ē pōte idē eē simplr necessariū respectu vni⁹ et cōtingēs respectu alteri⁹. est tñ possibile idē eē necessariū fm qd. et necitate cōne respectu vni⁹ fatū. et eē cōtingēs cōtingētia illi necitati opposita respectu alteri⁹. pz pma ps hui⁹ dicti p rōnē cōmētatoris. z⁴ pars pz p rōnē Auicēne. ¶ 2^m dcm ē q nō est possibile idē simpliciter eē cōtingēs vt i plurib⁹ et simplr eē cōtingēs raro respectu diuersoz. ē tñ possibile idē respectu vni⁹ eē cōtingēs vt i plurib⁹ et respectu alteri⁹ b̄re similitudinē cōtingētis raro. ¶ 3^m dcm ē. nulla cā nālis totalis actiua ē ad vtrūlibet. s̄ bñ aliq nālis cā partialis actiua. et etiā ois cā volūtarīa ē ad vtrūlibet. qd̄ itelligēdū ē an actuale age re. ¶ 4^m dcm ē q casus et fortuna sūt i vtroq cōtingēti. sepi⁹ tñ i cōtingēti raro. Nec oia patēt ex dictis. Ex ois ē pz solutio rōnū ad vtrāq. partē.

Verū octauo. Utz fatū iponat necessitatē rebus fatatis.

q primo arguit̄ q suppositū q fatū nō ē ponēdū. pz aucte Gregorij sic dicentis. Absit autē a fidelīū cordib⁹ q fatū aliqd eē credat. ¶ 2° arguit̄ cōtra q̄ntū: oē fatatū est necessariū nō ppter aliud q̄ ppter fatū. q̄ fatū iponit rebus fatatis necessitatē. pz aīis. qz bñ segtur. hoc ē p̄scitū seu fatatū a deo. q̄ hoc erit. aīis est necessariū. q̄ et cōns. Et cōfirmat̄ aucte senece dicētis. fatū eē dispositionē reꝝ quā nulla vis dirīpe pōt. ¶ 3° sic. fatatū necessario eueniet. ergo fatū iponit necessitatē i reb⁹ fatatis. aīis pz. qz vel vtrāq pars cōtradictōis est fatata. et sic due cōtradictorie erūt simul vere. vel neutra est fatata. et sic due cōtradictorie erūt simul false. vel altera tātū est fatata. et sic reliqua non poterit esse fatata. aliter de⁹ effect mutabilis et fallibilis. et p cōns illa res q̄ erit fatata necessario eueniet zc. ¶ In oppositū arguit̄. qz si fatū iponeret necessitatē reb⁹. sequeretur q nō oporteret nos consiliari neq̄ negocia ri: sed omnia euenirent de necessitate.

Primo sciēdū q p declaratōe terminoz q̄stionis sūt ponēde aliq̄ suppo

sitiones. quaz prima est hec. Fatū est causa fatatiz fatatū est eius effectus. 2°. duplices sunt effectus. qdaz v3 q̄ immediate a deo pducuntur sicut illa que pducūtur p creationē. alij sūt q̄ pducūtur a deo mediātibus causis secūdis. sicut deus mediāte sole et boie generat boies. 3°. q̄ncunq̄ aliquis effectus pducitur a deo mediātibus causis secūdis oz illas cās scdas habere certū cōcursum et ordinē anteq̄ pducāt talē effectū. 4° ois cōcursum secundaz causaz est a deo p̄missus et p̄scitus. ¶ Ex quo sequitur pmo q fatū est aliqd cū sit cā fatati. 2° segtur q fatatus est ad aliqd. dicitur. n. fatatū rei fatate fatū. et fatatū fato fatatū 3° segtur q fatū nō est ipse deus puidēs cōcursum secundaz causaz. nec est ille cause secūde. s̄ est cōcursum secūdarz causaz p̄missus ita q de suo materiali iporat illū cōcursum scdaz cāz. et de for mali vero dicit illū cōcursum eē p̄missum et p̄scitū a deo. 4° segtur q fatū est ordinatio scdaz cāz ad effectū diuinit⁹ p̄missos: et fatatū est ille effect⁹ p̄missus. Ex hoc segtur q fatus nō iponit reb⁹ fatatis necessitatē. qz fatū nō est nisi cōcursum scdaz cāz p̄missus a deo. s̄ talis cōcursum est cōtingēs. ergo nō iponit necessitatē rebus fatatis absolutā. s̄ bene necessitatē cōsequentie seu cōditionatā. Ista. n. cōsequentia ē necessaria. h̄ est fatatū. ḡ erit. hui⁹ tñ cōne tā aīis q̄ cōns ē cōtingēs. Cōsequēter segtur q fatū solū ē in deo cātr et p̄ncipiatiue. In causis vero scdis est sūdamētaliter et subiectiue. Ultra segtur etiā q fatū etiā est tñ vni cātr et p̄ncipiatiue. s̄ est plura eēntialr et entitatiue. Alterius segtur q quecunq̄ pducuntur a deo mediātibus causis secūdis cadūt sub fato. ita q omnia talia et sola similia fatata dicuntur.

Secundo sciēdū q istud quartū capitu lū huius secūdi in quo p̄hs oī dit ad qd̄ genus cause reducuntur casus et fortuna. diuidit̄ in tres ptes. In pma itēdit talē cōclū sionē. Casus et fortuna reducūtur ad causas agētes. patet qz reducūtur ad naturā et ad intellectus q sūt cause agētes. In 2^a parte itēdit talē cōclū sionē. Casus et fortuna sunt cause posteriores intellectu et natura. pz. qz casus et fortuna sunt cau se p accīis. intellectus vero et natura sunt cause p se. sed in his causa per accidens est posterior cau sa per se. ¶ In tertia parte isert tale correlariū. casus et fortuna non sunt causa celi. probat p̄hs tripliciter. Primo. quia tunc aliq̄ cause essent priores causa celi. 2° quia tunc intellectus et natura prius causarent alia q̄ celum. 3° quia casus

Physicorum

tunc est causa totius vniuersi.

Tertio sciendum q̄ circa hūc textum iudicā-
tres difficultates. Prima vtz ca-
sui et fortune cōpetant causalitates alicui⁹ cause
¶ Ad quā rñdetur p̄mo q̄ eis nō cōpetit cālitās
cause mālīs. q̄ mālīs nālē inclinationē ad quēctū
q̄ effectū nālē. ḡ nālī itendit quēlibet effectū nā-
lem. et p̄ cōis nō pōt esse casus nec fortuna respe-
ctu alicuius nālīs effect⁹. 2.º dī q̄ casui et fortune
non cōpetit cālitās finalis cause. q̄ nō mouent p̄
modū amari et desiderati cū sint ad effectū nō in-
tentū. 3.º casui et fortune nō cōpetit cālitās cause
formalis saltez respectu effect⁹ fortuiti. q̄ fortu-
na nō est pars essentialis effect⁹ fortuiti. q̄ fortu-
na nō est pars eēntialis et intrinseca ipsius fortuiti.
nec etiā casus. saltē quo ad formale ei⁹. 4.º dī q̄
eis cōpetit cālitās cause efficiētīs vt p̄us visum
ē. ¶ 2.ª difficultas est. q̄tr est saluabile casū et for-
tunā eē posteriorā intellectu et nā cum fortuna sit
ipsemet intellect⁹ et casus sit ipsamet nā. Dicit q̄
hoc est ppter cōnotationē. licet. n. fortuna sit ipe-
met intellect⁹. cōnotatū respectū intellect⁹ ad effe-
ctū ei⁹ nō itētū: mō iste respectus est posterior in
tellectu. ¶ 3.ª difficultas est. qualiter est saluabi-
le fortunā eē cāz p accīs respectu effectus fortui-
ti cū ponat cā necessaria effect⁹ fortuiti: et cum cā
totali ipsius effect⁹ fortuiti posita necessario po-
natur effect⁹ fortuit⁹. ¶ Ad hoc dī q̄ fortuna est
cā p accīs capiēdo p accīs p cā nō itendēte effe-
ctū et nō p cā ad quā cōtingēt segnū effect⁹ seu q̄
nō posita nō min⁹ seq̄ret effect⁹ cuiusmodi causa
est musica respectu domus in edificatore

Conclusio responsalis. Fatū nō iponit
necessitatē rebus fatatis. pa-
tet hec conclusio ex dictis in primo notabili.

Primo dubitatur vtrum sint quattuor
cause. p̄o solutione dubij sup-
ponēdum est q̄ iste quintus tractatus in q̄ p̄s
ostendit q̄ ad physicū pertinet determinare d̄
causis et per quā libet earū demonstrare. diuidit
in tres partes. In prima ostendit hāc cōclusiōez.
tū sunt quattuor cause. pbat. q̄ tot sūt cause q̄
p̄nt rñderi debite ad quēstionē factā ppter qd. et
nō plures: cū ppter qd sit quēstitiū cause adeq̄
tū. s̄ quadruplī rñdetur debite ad quēstionē propter
quid et non pluribus modis: ergo quattuor tācū
sunt cause. pbat. minorē. primo de efficiente. vt
pp quid certauerint. Rñdetur. q̄ furātī sūt. 2.º
de causa finali. vt pp quid certant. vt dormiēt.
et sic patet solutio:

Secundo dubitatur. Vtrū p̄s habeat
considerare quattuor causas
p̄o solutione dubij supponēdū ē q̄ p̄s in 2.ª
parte huius tractatus itendit talē conclusiōez.
p̄s h̄z considerare mām et formā vt sup̄ p
batum ē. ḡ h̄z considerare finē et efficiētē. p̄s cōia.
q̄ multotiens forma et finis coicidit in eodē nu-
mero. et efficiēs coicidit cū alijs in eadē specie.
hō. n. generat hōiem. 2.ª rō. p̄s h̄z considerare
mouentia mota. ḡ et quattuor cās. p̄s antecedēs.
q̄ mouentia nō mota nō sunt p̄s h̄z considerare
onis simplī cum nō habeāt in se motū neq̄ p̄n-
sui motus. q̄ l̄z sunt mouentia. tū nō sūt mobilia
Et subdit primo q̄ tria sunt negocia. primum ē
circa imobile. aliud est circa mobile icorruptiū
et 3.ª circa mobile corruptibile. 2.ª s̄ b̄dit q̄ dupli-
cia sunt mouētia. quedā enī sūt mouētia mota: et
ista sunt p̄s h̄z. quedā aut sūt mouētia nō mo-
ta. et ista non sunt p̄s h̄z. 3.ª rō h̄z duas p̄s. Pri-
ma probat q̄ philosophus habet cōsiderare ma-
teriam formā et efficiētē. q̄ p̄s h̄z cōsiderare
de generatiōe in qua ē necessarium efficiēs di-
sponēs mās. 2.ª ē necessaria mā substans forme et
3.ª forma cui substat. 2.ª pars huius rōnis probat
dupliciter. p̄ q̄ p̄s h̄z habet cōsiderare de fine.
p̄s. q̄ h̄z considerare de forma. ergo et de fine. p̄s
cōia. q̄ finis est aliquid qd est forma. 2.ª p̄s h̄z
habet considerare de natura. ergo et de fine. pa-
tet cōia. q̄ finis ē grā cuius natura agit.

Tertio dubitatur. Vtrū p̄s habeat de mō-
strare p̄ quattuor causas. p̄o soluti-
one dubij supponēdum est q̄ philo-
sophus in ter-
tia parte huius tractatus intendit talem conclu-
sionem. p̄s habet p̄ quattuor causas demon-
strare. hoc declarat sic. q̄ p̄s h̄z demonstrat effe-
ctum necessarij sequi. et per materiam demon-
strat effectum necessariū sequi vt in pluribus.
Ex hoc patet solutio ad dubiū.

Rationes autem in oppositum solunt
ex dictis supra.

Veritur nono. Vtz materia
sit pars q̄ditatis et spe-
cifice rei naturalis. Et arguitur q̄ nō
p̄mo. oē cōp̄m ex materia et forma ē
p se generabile et corruptibile: s̄ q̄ditas rei nālīs
nō ē p se generabilis et corruptibilis. ergo q̄ditas
rei nālīs nō est composita ex mā et forma. et p̄ cōia
mā non est ps eius. maior p̄s. q̄ ibi p̄dicatur. p̄pā
passio de sub̄o suo vel de diffinitōe subiecti p̄i-
mi. 2.ª sic. mā de se ē icōicabilis. ḡ nō est ps q̄dita

Secundus

ris rei nālis. p3 aīis p phs i de celo. dicēte. cū dico celū dico fōmā. cū dico h celū dico māz. ¶ 3° sic. oē vte ē forma simplex. qditas rei nālis est qdā vte. g est forma simplex. t p oīs segtur q mā non est pars ei⁹. p3 maior. qz oīs coicabilitas est a for/ma. ¶ In oppositū arguit auctoritate phs i fine huius tractatus dicentis. sunt enim in diffinitio/ ne quedā partes sicut materia. vbi primo.

Sciendum p declaratiōe ē minor qd/ mis q hic ponēde sunt ali/ que diffictōes. qz pma ē. mā triplr accipit sicut forma. forma. n. vno mō est altera ps cōpositi māz. iformis: z sic dī forma pris cui opponit mā q ē al/ tera ps cōpositi. informata p formā. alio mō caput forma p qditate vti. z sic dī forma toti⁹ sic huma/ nitas cui opponit mā capta p dīa idiuiduali. 3° mō sumit forma q ē idē qd qd est. z sic dī dī z qlibet ps diffinitōis dī forma cui opponit mā ca/ pta p diffinito vel p eo qd nō est ps rei diffinite. hic aut sumit mā 4° mō. s. p altera pte cōpositi. z caput hic qditas rei nālis p aliq nā vti essentialr z qditate p dīcabili de aliq corpe nāli. ¶ 4° di/ ffectio. duplex ē mā. qdā est vti. s. illa q est cōtra/ cta p dīas idiuidualem. aut p aliqd posteri⁹ ca/ iusmodi ē mā capta p qditate materie p dīa a dīa idiuiduali z ab exītia. alia ē mā pncularis. q v3 est cōtra p dīas idiuiduale vel exītia vel ac/ cidētia idiuidualia. ¶ 3° diffictio. triplices sūt p/ pnetates phcales. qdā. n. sūt q sūt passiones rez nāliū. alie sūt pncipiatue q sūt pncipia rez nāliū. alie sūt pncipiate z cōposite cuiusmodi ē corpus nāle. z qlibet ps ei⁹ subiuu. z h mō sumit bic res nālis. ¶ 4° diffictio. triplices sūt res nāles qdi/ tatē hntes. qdā. n. hnt qditate p se pmo. sic sūt qdi/ tates rez nāliū p dīcētes ab oī beceitate z a qli/ bet posteriori. alie sūt qditates cōte p dīe p dīas idiuiduale. alie sūt q hnt qditate. non tñ pmo p se sed p accēs. sicut idiuidua illaz quiditatū ex na/ tura vel idiuidua includentia accidentia.

Secundo sciēdū q sext⁹ tractat⁹ in quo phs ondit q nā agit ppter si/ nē z ex pte cui⁹ sumit necitas i naturalibus diui/ diū i tres ptes. ¶ In pma. n. ponit opinionē anti/ quoz ponētū q nā nō agit pp finē z ē bec. Antig/ dixerūt nāz agere ex necitate materie z qtuor q/ litatū elemētoz. z si assignauerūt aliq alia cāz eā dimiserūt de eā nō tractādo. h pbant duob⁹ exē/ plis. quoz pma ē. Iuppiter pluuit nō vt frumētū a ugmente. s3 ex necessitate materie. ergo nā nō agit pp finē s3 necessitate materie. aīis pbāt p p/

ma pte. qz accidit q frumētū pp pluuiā saluet. ali/ qn. n. pp pluuiā p dīt z putrefit. z^m pte pbant. qz aquā sursū ductā o3 cōgelari. z cōgelatā seu cōden/ satā z liqfactā necē est descendere. z^m exēplū est de ptrib⁹ aīalis. qz dentes oriūtur ex necitate ma/ terie. l3. n. anteriores sūt vtilēs ad scindēdum: z maxillares ad hñ cōterēdū: h tñ nō sūt pp aliqē si/ nem: s3 ex necessitate materie. ¶ Ponit etiā 3^m exēplū. s. q nā nō facit bouigenas z viperigenas. ppter aliqē finē. sed ex necitate materie. ¶ In z⁴ pte phs ponit hāc cōclusionē. nā agit ppter si/ nē. pbat phs qnqz rōnib⁹. Prima. q cūqz sūt sūt aut a casu. aut ppter hoc. sed illa q sūt a natura nō sūt a casu. ergo sūt ppter hoc. minorē pbat pmo rōne. qz ea q sūt a natura sūt semp vel fre/ quēter. nō aut ea q sūt a casu. z^o pbat exēplo. qz nō pluuit a casu i hyeme s3 forte sub cane. nec fit ca/ lidū a casu sub cane s3 forte in hyeme. z⁴ rō. vñū qdā agit eo mō quo natū ē agi. sed qd fit a na/ tura natū ē agi pp finē. g oē qd fit a nā agit ppter finē. maiorē pbat. qz si dom⁹ fieret a nā eo⁹ fieret sicut ab arte. qz sic nata ē fieri. 3⁴ rō. ars agit pp si/ nē. g z nā. p3 cōia. qz ars aliq pficit q nā nō pōt ope/ rari. z i alijs ars imitat naturā. 4⁴. aīalia que non agunt arte neq3 cōsilio neq3 deliberatōe. z cetera animātia agunt ppter finē. igiū z natura. p3 aīis. qz aranea facit telā. z formice pūisionē z birūdo nidū. z folia sūt ppter coopimentū fructuū. z ra/ dices sūt deorsū cā vegetādū z nō sursū. ¶ 5⁴ rō. natura agit ppter formā. igiū z pp finē. p3 cōia. qz forma z finis idē sūt. aīis pbat. qz qdā nā ē mā et qdā for⁴. ¶ In 3⁴ pte pōit tria motiua ātiqnoz z ea soluit. ¶ Pma ē i actōib⁹ nature cōtigit pctm z mōstz. g nā nō agit pp finē. Cōtra istō phs po/ nit talē cōclusionē. Incōueniēs ē ponere naturā nō agere pp finē ppter qd i actōe ei⁹ cōtigit mō/ stra. pbat phs qnqz rōnib⁹. pma. qz ars agit pp finē. z tñ i opationib⁹ artis cōtigit pctā. grāma/ ticus. n. nō recte scripsit. z medic⁹ aliq nō recta/ potiōe potauit. g sūt ē i nā. z⁴ rō. hñ segt. i nā cōt/ gūt mōstra. ergo nā agit ppter finē. mōstra. n. sūt pctā illi⁹ ppter quod aliqd ē. 3⁴ rō. vbi ē debitus/ modus pcedēdi ibi est aliq finis. s3 i nā p dīcēte mōstra ē debīt⁹ z determinat⁹ modus pcedēdi/ igiū in ea ē aliq finis. pbat minorē. qz qn natura pducit bouigenas primo pducit semē z postea ipz disponit. 4⁴ rō. si natura producēs mōstra nō ageret ppter finē sequerēt q i plātis deberēt eē bouigene z viperigene. 5⁴ ratio. semina sūt pp finē. ergo z actiones nature. p3 aīis. qz alia ex

Physicorum

quolq; seie idifferenter posset fieri quodlz. 2° mo-
tiui. si natura ageret. ppter finē sequeret q; ea q;
sunt ppter finem fieret a casu. Soluit philoso-
phus negādo 2as. qz q; fuit a natura n̄ fuit a casu
qz fuit sp̄ eodē mō r fuit nisi aliqd ipediat. 3° moti-
ui. nā nō deliberat a fine. ḡ nō agit pp finē. soluit
phs negādo 2as. qz ars multoties agit pp fines
non deliberādo de fine. p; de citaredo.

Tertio sciēdū q; circa hunc textū icidunt
tres difficultates. Prima est. qd est
mōstrū. n̄dē q; ē qdā difformitas entib; nālibus
adueniēs. vt i pauciorib; repugnās ei ex nā sue
sp̄i. 2^a difficultas. qd modis cōtigit fieri mō-
strū. Ad h̄ r̄ndet Albt; q; qtuor modis. pmo mō
pp defectū vel diminutionē matie. r b; triplr vt
fz q̄titatē magnitudinis vel fz q̄titatē numera-
lē vel fz vtrūq;. 2° mō sit mōstrū pp supfluitatē
matie. r b; triplr sitr mō p̄dicto. 3° sit mōstrū pp
iproporcionē q̄titanū scōaz vt pp nimia maciē vt
pignedinē. 4° mō sit mōstrū ex parte cōtinētis r
matricis. 3^a difficultas. vtz natura pducens
monstrū intēdat monstrū. Pro solutione ponun-
tur due suppositiones r due distinctiones. Pri-
ma distinctio. monstrum capitur tripliciter. vno
modo. materialiter pro subtrahito vel denomina-
to. r sic monstrum est aliquod suppositum cui ali-
q; difformitas iest ex pte matie repugnās nē sue
sp̄i vt bō cū sex digitis. alio mō sūit mōstrū for-
malē. s. p̄ significato vt rōe formali a q; mōstrū dī
mōstrū. r sic ē ipa mōstruositas siue difformitas.
2^a distinctio. duplex ē nā. s. vltis siue nāt q; p-
ducit effect; sp̄e dīntes. sic pma cā r celū. alia est
natura pticularis q; pduc effect; eiusdē sp̄i. vt
bō vel forma hois. Priā suppositio. natura vltis
pduc oēs effectū p quē pōt cōsuare eē specifi-
cū alicui; sp̄i. 2^a suppo. priā cā r cete nē vltis ni-
bil pducit pter itētionē. qz quēlz effectū itēdūt
sz cā pticularis multa pduc pter itētionē. qz mlt
toties cāt effectū nō intētū. Ex his dī p q; natu-
ra vltis itēdit mōstrū vtroq; mō captū. 2° q; natu-
ra pticularis leue itēdit mōstrū p subtrahito. n̄ aut
ipaz mōstruositatē seu mōstrū formalē captū.

Conclusio respōsalis. Matia ē ps gdi
tatis rei natural. p; qz si nō
b̄ eēt maxie eo q; idiuiduū addit matia vlt gdi-
tatē. sz b̄ ē ipole. qz tē illa qditas d̄ illo idiuiduo
p̄dicari nō posset p̄dicatōe dīte b̄ ē b̄ qz subz im-
portaret aliqd reale qd nō importaret p̄dicatū.

Primo dubitat. Vtz necessitas i rebus
naturalib; sumat ex pte matie.

p solutōe supponēdū ē q; phs i vltio ca; hui; vlti
mi tractat; oñdit ex pte cui; sumit necessitas i re-
b; naturalib; r diuidit i tres ptes. In pma ponit
opionē antiquoz q; ē bec. Necessitas i reb; natu-
ralib; sumit ex pte matie. pbant sic: qz artificia-
lia sūt ex necessitate materie. ergo r naturalia
p; antecedens. qz i cōpositiōe dom; sūdamēta
q; sūt gūia ponūtur deorū r terra. i. paries pōif
sursū. r ligna q; sūt leuissima eminet super bis. r
hoc nō ē nisi ex necessitate materie. ergo artifici-
alia sūt ex necessitate materie. r qz istā opionē
postea reprobat phs. iō r̄ndetur ad dubiū q; ne-
cessitas nō sūt ex pte mē. qz matia d̄ se ē indiffe-
rens. i. indeterminata ad quēcūq; effectum.

Secundo dubitatur. Utrum necessitas i
naturalib; sumatur ex parte fi-
nis. Pro solutōe supponēdū ē q; phs in 2^a pte
huius capituli intendit talem conclusionem. Ne-
cessitas in reb; naturalibus sumitur ex parte fi-
nis. Quis necessario requiratur materia. probat
dupliciter. pmo qz in artificialibus necessitas su-
mitur ex pte finis. ergo r i naturalibus. ācedēs
p; qz ad hoc q; fiat serra sz necio requiratur ferz
tū necessitas. i. dispositio ferre non est ex neces-
sitate materie sz ex pte finis. finis. n. ferre est diui-
dere dura ppter quod debet esse ferrea r denta-
ta. 2^a ratio. sicut se habz pncipiu; i demōstra-
bilibus ita se habet finis in naturalibus. sz i denū-
cialib; necessitas conclusionis sumit ex parte pnci-
pij. ergo in naturalib; necessitas sumit ex parte
finis. pbat minoz. qz necessitas huius cōclusiōis
triangulus hz tres sumit ex necessitate pncipioz
per q; demonstratur. ex bec p; solutio ad dubium

Tertio dubitat. Vtz necessitas pncipioz
similit se hēat ad necessitatē cōclu-
sionis sicut necessitas finis ad necessitatē sui effe-
ctus. Pro solōe supponēdū est q; p. in vltia pte
hui; capituli cōparat necessitatē pncipioz in de-
monstrabilib; ad necessitatē finis i naturalib;. qz
finis i naturalib; est pncipiū actiōis r pductiōis
rez nālū. sz pncipiū i demonstratione pp qd; finis ē i na-
turalibus facit cognoscere effectū. hoc pbat qz
res naturales diffiniūt p finē. ergo finis facit eas
scire pp qd. aīis pbat qz res naturales diffiniūt p
formā. In diffinitione enī ponit qdā ps vt forma r
quedā vt materia. r p hoc p; solutio ad dubium.

Ad rationes ante oppositū. ad p̄mam
dī q; quiditas rei natura-
lis ē p se gnabilis r corruptibilis. sz gnabile r cor-

Tertius

ruptibile sunt gradus passibiles aptitudinales
gnationes et corruptiones importantes. si autem sint predi-
cata accidentalia potentialium generatione et corru-
ptionem importantes tales gradus non sunt per se ge-
nerabiles et corruptibiles. ¶ Ad secundam dicitur
negando ans. Ad probationem dicitur primo quod philosophus lo-
quitur disputative. vel quod ibi capit materiam per di-
ferentia individuali. Ad probationem maioris ter-
tie rationis dicitur quod omnis gradus est fortis totus. si illa non est
forma simplex. et hoc de secundo libro philosophorum.

Arca ini
tium
tertij libri phy-
corū qrit pmo
Utz ignorato
motu nece sit
ignorare nam.
Arguit primo
quod non quod ignorare
motū ē tūgēs
ignozata ntura
Igitur ignorato
motu n ē neces
se ignorare na

turam. antecedens patet. quia ignorare naturam
ē simpliciter contingens. et nullo accie posito pōt
fieri necessa. ¶ Arguit 2. sic. ignorato accie nō
ē nece ignorare subz. et ignorato motu nō ē nece
ignorare naturā. t3 cōia qz motus ē accis. et natura
ē suba cū sit materia et forma. ¶ Arguitur 3. sic.
ignozato effcū nō ē nece ignorare cās. et ignorato
motu nō ē nece ignorat nās. t3 cōia qz nā ē cā motus
In oppositum est pbs. ¶ In questioe erunt tres
articuli. ¶ Quantum ad primum.

Primum sciendū ē p declaratiōe difficulta-
tis quod r. talis ponēda ē logicalis.
quicūqz i ante alicuius hypothese additionis pōit ne-
cessariū talē ē distinguēda eo quod ly nece pōt dicere
necessitate cōitis vel necessitate cōie. Ex h segit quod
ista necessario ē distinguēda si motus ignorat necio
ignozat natura. qz si ly necio dicat necitatez cōie
ipā ē necia. Ista. n. ē necessaria. motus ignorat et
natura ignorat. t3 si ly necessario dicat necessita-
te cōitis sic ē falsa qz istud cōis ē simplr cōtigens.
fortes ignorat naturā vel natura ignorat a forte.
S3 p solōne difficultatis tacte i z. ar. ponit tal
suppō quod forma grauis naturā pncipiat motū. iō
ipsi forme naturalē pncipiātis ad ipz motū natu-
ralē pncipiātū ē vna res. quā vocam naturalita-
te cui cōcreti ē natura et tale cōcreti psonali sū

ptū supponit p fūda mēro sue p subo illi relati-
nis. s. p materia vel fortis. Ex hoc segit quod natura nō
ē suba nisi p pdicatiōez materialē subī de accie.
2. segit quod natura graditue et eēntialē ē ad aliū. 3.
segit quod ipossibile ē cognoscere naturā ignorato mo-
tu. qz natura significat relatiōez. s. naturalitatem
q fūdat ientitate materie vel forme et ēminat ad
ēntiatē motus. t3 ipossibile ē cognoscere relatiōez
ignorato terio illi relatiōis. Alie difficultates in-
cidētes circa tūm actōis patebūt in 3. notabili.

Secundo sciendū ē quod iste tertius liber phy-
sicoz i q pbs determinat d qui
busdā naturalib passioib diuidit i duos tracta-
t. In pmo determinat d motu et diuidit i tria ca-
pitula. In p. n. ostendit aliq d qbz bz cōsiderare phi-
cus et itēdit qtuor cōclusiōes. qz pma ē. pbus
bz cōsiderare d motu. qz pbic bz cōsiderare de
natura. et d motu. quā pbat. qz igrato motu ne-
cesse ē ignorare naturā. h pbat qz natura ē pnci-
piū mor. ¶ Secda cōclusio. physic bz cōsiderare
de infinito. pbat qz pbic bz cōsiderare de mo-
tu. ergo et de cōtinuo. et ultra physic bz cōsidera-
re de cōtinuo. ergo et de infinito. p3 cōia qz in diffi-
nitiōe cōtinui ponit infinitū. Cōtinuū enī ē qd est
diuisibile i infinitū. ¶ 3. p. physic bz cōsiderare
de vacuo de loco et tpe. pbat qz physic bz cōside-
rare de motu. ergo et de loco vacuo et tpe. tenet
cōia qz ipossibile ē motū fieri sine loco vacuo et tē-
pore. ¶ 4. p. pbic bz cōsiderare de istis qnqz p-
us qz de gbuscūqz alijs. pbat. qz oia bec sē natura
lib coia qz pbic bz pbs determinare de ipis. pbat
consequentiam. quia posterior est d proprijs spe-
culatio ea que est de comunibus. vbi.

Tertio sciendū quod circa hūc textū incidunt
tres difficultates. qz pma ē. vtrū
iste additiōales sint necie. si motus igrat nā ignorat
Et si ignoratur nā et motus ignorat. pro solōe po-
nūtur due regule logicales. quaz pma ē. ois ter-
minus cois sequēs illō verbū ignoro ab eo rectus
supponit cōfusse distributue rōne negatiōis i eo
icluse. valz. n. tūm ignoro sic nō cognosco. Ex h segit
quod ista ignoro boiem tūm valet sic ista. nullū bo-
mies cognosco. 2. regula. ois ter min cois seqns
istud xbu ignoro et cetera xba actū aie iteriorem
significatiā ab eis rectus appellat formā. tēsus enī
istius cognosco patrē ē iste. cognosco patrē rōne
patris. i. sub rōne qua genuit filiū. Ex hoc sequit
quod se sus isti cognosco naturā ē iste. cognosco ma-
teriā vel formā sub ea rōne q ē naturalē p n. mo-
tus. et sic p3 solutio difficultatis. ¶ 2. difficultas

Physicorum

est vtz ignorata natura necesse sit ignorare motu. Pro solutioe difficultatis sit ista suppo. q̄ui s motus sit terminus illi⁹ relatiōis q̄ est naturalitas: n̄ motus nō est correlatiū nature. qz relatio n̄ terminat ad correlatiōez oppositā. s; ad fundamentū oppositē correlatiōis. 2° supponit q̄ correlatiū nature qd̄ ē naturale denotatiue p̄dicat de motu sicut relatio de fundamento: Ex hoc sequitur q̄ ista ē denotatiua. motus ē naturalis. 3° sequitur q̄ naturale vel naturatū nō possūt cognosci ignorata nā cum cognito vno relatiuoz cognoscatur et reliquū. 3° sequitur q̄ sic materia et forma q̄ sūt fundamenta hui⁹ relatiōis q̄ est naturalitas: possunt cognosci sine motu et sine naturali vel naturato ita motus q̄ ē fundamentū correlatiōis oppositē pōt cognosci sine natura. ¶ 3ª difficultas est. vtz motus sit de genere continuoꝝ. Pro solutioe ponit hec distinctio. motū eē cōtinuū pōt intelligi dupl^r. vno mō eē cōtinuū et q̄ditatiue vt sit sensus q̄ mot⁹ ē spēs q̄ditatis cōtinue. et sic mot⁹ n̄ ē de gñe cōtinuoz. alio mō dñotatiue sic suba dñ cōtinua. et h̄ 2° mot⁹ est d̄ gñe cōtinuoz. n̄ at p̄^o et h̄ de p̄io articulo. Quātū ad 2^m articulo ponitur talis.

Conclusio R̄isat. Ignorato motu necesse ē ignorare naturā. 2° h̄ si ly necesse dicat necessitatē dñe. n̄ p̄. qz mot⁹ ē de diffinitōe nature. ergo necessario si ignoret motus sequit^r necessario ignorare naturā.

Primo Dubitat. Vtz tot sint spēs motus quot sūt spēs entis. Pro solutioe ponēdū est q̄ p̄hs in hoc sc̄do ca^o in quo d̄terminat d̄ motu diuidit^r in tres ptes. In p̄^a pōit quasidā supponēs et diuidit in tres ptes. In p̄^a pōit tres diuisiones ētis q̄z p̄^a est. entū aliud ē solū endelechia. i. act⁹. aliud d̄o p̄^a. 2^a diuisiō. entū aliud ē h̄ aliqd. i. suba. aliud q̄ntū. aliud ē aliqd̄ alioz p̄dicamentoz entis. 3^a diuisiō eoz q̄ sūt ad aliqd̄. aliud est p̄ supabūdantiā et defectū. s̄m supabūdantia vt d̄i plū. s̄m defectū vt d̄imidiū. aliud at s̄m actiuum et passiuū. et vtr̄ s̄m motiuum et mobile. mot⁹. n. mobil^r mot⁹ ē. mobile motiui mobile. ¶ In 2^a pte itendit p̄hs duas cōclusiones. q̄z p̄ma ē. motus n̄ ē p̄ter res. x. p̄dicamentoz. pbat. qz q̄cqd̄ mutatur. aut mutatur s; suba. aut s̄m qualitates aut s; q̄ntitatē. aut s̄m locū. igit^r mot⁹ nō ē p̄ter res decē p̄dicamentoz seu generū. 2^a p̄. q̄ nō est aliqd̄ cōe vniuocū in his. x. generib⁹ in quo precise reponat^r motus. p̄. qz nec est hoc aliqd̄. nec q̄ntū. nec q̄le. nec aliqd̄ alioz p̄dicamentoz. ¶ In 3^a parte ponit tales cōclusionē. Unusq̄sq̄ istoz motū habz

duos terminos. pbat inductiōe. qz motus q̄ est h̄ aliqd̄ h̄z vnu terminū q̄ vocat^r forma. et alter p̄ vocatur p̄uatio. et motus s; q̄ntitatē h̄z vnu terminū q̄ est albū. et vnu terminū q̄ ē nigrū. et motus s; q̄ntitatē h̄z vnu terminū q̄ ē p̄fectū. et alterū q̄ est imp̄fectū. et loci mutatio h̄z vnu terminū q̄ est sursum et aliū q̄ est deorsū. p̄. i. motu grauius et leuius. Ex h̄ infert q̄ loci mutationis et motus tot sunt spēs q̄t et entis acquisibilis spēs per motum.

Secundo Dubitat vtz tres diuisiones entis supius posite sint sufficiētes. p̄ solutione supponēdū q̄ potētia nō ē differētia cōueniēs entī illimitato. ideo oē ens illimitatū ē i actu. et est purus actus. s; ens in potentia conuenit solū entī limitato in quo etiaz iueniūt^r ens i actu. forma. n. q̄ ē ens illimitatū ē act⁹ pur⁹ iō ista diuisiō d̄z attribui q̄ditati entis vt saltē q̄ditati ētis limitati. S; p̄ p̄ma diuisione sit hec distinctio. actus dupl^r sumit^r. vno mō vt opponitur potētie subiēctiue. alio mō vt opponit^r potētie obiectiue. isto mō nō capi^r hic. s; p̄mo mō. s; p̄tertia diuisione dicitur q̄ alij modi relatiuozum reducuntur ad p̄imum modum relatiuozum.

Tertio Dubitat. vtz sit saluabile q̄ditates mot⁹ eē vniuocā ad q̄ditates suaz spēs. Ad du^m r̄idet q̄ sic. qd̄ pbat duab⁹ rōnib⁹ d̄mōstratiuis scotizatiū. q̄z p̄ia ē hec. Quicūq̄ intellect⁹ ē cert⁹ d̄ vno conceptu et dubi⁹ d̄ duob⁹. cōcept⁹ d̄ q̄ ē cert⁹ ē ali⁹ ab his d̄ q̄b⁹ ē dubi⁹. s; ali⁹ q̄ intellect⁹ ē cert⁹ q̄ motus p̄dicat^r d̄ aliq̄. puta d̄ rarefactiōe. et t̄i ē dubi⁹ vtz q̄ditas augmētationis vel q̄ditas mot⁹ local^r p̄dicat^r de ea vel ēt q̄ditas diminutiōis. q̄ ē ali⁹ concept⁹ siue alia quiditas cōceptibilis significata p̄ motū a q̄ditatib⁹ significatis p̄ spēs mot⁹. ¶ 2^a rō. plus r̄t̄r conueniūt^r due q̄ditates duoz motū q̄z vna q̄ditas mot⁹ q̄etis. s; illud real^r nō ē aliud q̄ q̄ditas mot⁹. ergo ē ponenda q̄ditas motus vniuoca oib⁹ spēs motus.

Rationes Ante oppositū soluitur ex dictis in precedentibus.

Meritur 2° Utrum motus sit entitas respectiua entitatis mouentis mobilis forme fluētis fluxus et finis ad quē r̄t̄r et entitas liter distincta. Arguitur p̄io q̄ nō. quia mot⁹ vt est entitas simplex vel composita. si simplex. ergo non est ens successiuum. quia de ratione successiui est habere partes quibus repugnat esse si mul. non composita. quia quilibet pars eius aut est preterita aut futura. ergo quilibet pars eius

Tertius

est nō ens. et pōis mor⁹ eēt nō ens. ¶ 2° sic. mor⁹ ē de gñe absolutoz. q̄ nō ē entitas respectiua. pbat aīis p cōmētatozē dicētē. necesse ē vt mor⁹ ad subaz sit i gñe sube. et mor⁹ ad q̄ritatē sit de gñe q̄ritatis. et sūt de motu q̄ i vbi et q̄litate. ¶ 3° sic. mor⁹ ē forma ad quā tēdit mobile. igit nō ē entitas distincta ab oib⁹ illis. aīis p p cōmētatozē dicentē q̄ ille modus q̄ dicit motū eē formā dimi- nutā ē vrior. et ille q̄ dicit motū eē illā viā ad illā formā ē famosior. ¶ In oppositū est Ari. motus est entitas successiua denominans aliqd p respec- tū ad aliud. igit ē entitas respectiua ab oī entita- te pmanēte et absoluta realiter distincta.

Primo Sciēdū q̄ in hac. q̄ sūt sēptē tmi ni declarādi. ¶ 1° prim⁹ ē entitas relatiua cui⁹ eē ē ad aliud. ¶ 2° ē entitas mouē- tis. q̄ ē p^m vñ mor⁹. ¶ 3° ē entitas mobilis que ē subm mor⁹. ¶ 4° ē entitas forme fluētis q̄ est forma successiue et p^m acq̄sita i mobili. ¶ 5° ē flux⁹ q̄ est successio a q̄ vna p s dī formālī alteri succedere q̄ nō est aliud q̄ relatio pōritatis natu- ralis p^m pōris ad p^m posteriorē. vel ē relatio po- sterioritatis p^m posterioris ad partē pōrē. ¶ 6° tmin⁹ est tmin⁹ ad quez q̄ iferi⁹ declarabit. ¶ 7° termin⁹ est mor⁹. p cui⁹ declaratōe ponitur vna sup⁹ et vna distinctio. Sup⁹ sit bec. In oī motu occurrūt sex entitates. s. mouens. mobile. forme: fluēs. flux⁹ forme. relatio mobilisue moti ad mo- uēs. et relō mouētis ad mobile. Distinctio est bec. mor⁹ sumit dupl^r. vno mō mālr et sic ē ipa forma fluēs. alio mō formālī et sic ē relatio moti ad mo- uēs. Ex h⁹ sequitur p q̄ mor⁹ nō ē mouēs nec mobi- le. q̄ mor⁹ ē accis: mouēs aut et mobile sūt sube. 2° sequitur q̄ mor⁹ nō ē forma fluens si formālī su- mat mor⁹. q̄ forma fluēs remanet corrupto mo- tu. 3° sequitur q̄ mor⁹ nō ē flux⁹. q̄ eēt relō i^mriseca adueniēs. 4° sequitur q̄ mor⁹ nō ē relatio mouē- tis ad motū. q̄ tūc eēt i mouēte subiue. 5° sequitur q̄ mor⁹ ē relatio moti vel mobilis ad mouēs et ta- lis relatio ē respect⁹ extrisec⁹ adueniēs de p^m dica- mēto passionis vt postea declarabitur.

Secundo Sciēdū q̄ Ari. i 2^a pte huius capli ponit duas diffōnes ipi⁹ mor⁹: et diuidit i tres ptes. ¶ In p^a ponit diffōnē mor⁹ q̄ ē bec. mor⁹ ē endelechia. i. act⁹ entis i po⁴ f3 q̄ h⁹. ¶ In 2^a pbat diffōnē mor⁹ tripl^r. Pri- mo i^mductiue et ex^mplariē. i^mductiue sic. alēatō ē act⁹ alterabili s i q̄tū alterabile. et augmētatio ē act⁹ augmētabilis i q̄tū augmētabile. et diminutio ē act⁹ diminiibilis i q̄tū diminiibile. et gnātio est

act⁹ gnābilis i q̄tū gnābile. et corruptio ē act⁹ corruptibilis i q̄tū corruptibile. et loci mutatio ē act⁹ loci mutabilis i q̄tū loci mutabile. 2° pbat eā p p^mctas. et p pbat q̄ sit act⁹. Illud ē act⁹ p qd aliqd ē in actu. s3 p motū aliqd ē in actu. q̄ mor⁹ ē act⁹: minorē pbat. q̄ dicim⁹ edificabile i q̄tū edi- ficabile actu edificari p edificationē. et sūt ē dō do- ctrinatioē medicatioē voluptatioē et de saltatioē de adolefcētia. i. de augmētatioē et de senectute. i. dō diminutioē. ¶ 2° pbat q̄ sit act⁹ entis i potetia. et p ponit talē sup⁹ponē. tripl^r aliqd idē est i actu et i potetia. Primo mō nō sit. 2° mō sit s3 nō f3 idē vt idē est i potetia calidū et actu frigidū. 3° mō sit et f3 idē vt multa q̄ agūt et patiunt a se iuicē. oia. n. ta- lia sūt sit actiua et passiua. ex^m sic. pbat p^m nē. mor⁹ est act⁹ mobilis p^mici. s3 oē mobile p^miciū est i po⁴ cū moueat et moueat. q̄ mor⁹ ē act⁹ mouētis i po- tetia. videf tñ q̄busdā q̄ oē mouens sit mobile. s3 alibi onidēf qd ē qdā mouētū immobile. ¶ 3° pbat q̄ mor⁹ sit act⁹ rei f3 q̄ est i po⁴. q̄ vel ē act⁹ ei⁹ f3 q̄ est i po⁴ vel i actu. s3 nō est act⁹ ei⁹ f3 q̄ ē i actu. q̄ ē act⁹ ei⁹ f3 q̄ ē i po⁴. minorē pbat. q̄ es est i actu es. et est i po⁴ ad formā statue. s3 mor⁹ nō est act⁹ eris f3 q̄ est actu es. q̄ est act⁹ eris f3 q̄ ē i po⁴ ad formā statue. ¶ Cosēq̄nt remouet vñū vñū. q̄ dcm ē q̄ idē est i actu et i po⁴. aliq̄s pos- set credē q̄ act⁹ et po⁴ eēnt idē. dic p^m q̄ nō sūt idē q̄uis subz ipoz sit idē. pbat dupl^r. Pri^o q̄ act⁹ et po⁴ sūt magis dīa q̄ due potetie. s3 due potentie nō sūt idē. q̄uis eaz subz sit idē. q̄ due potentie hñt idē subz. pbat. q̄ idē est i po⁴ ad sa- nitates et egritudines. q̄ at due potentie non sint eedes. pbat. q̄ si po⁴ ad sanitates esset idē cū po⁴ ad egritudines tūc sanitas et egritudo essent ea- des. et h⁹ cōmentator dic q̄ potentie dīoz sūt dīe. Ex his format vñā rōez gnālez q̄ est bec. mor⁹ est q̄ exñte immobili mobile mouet. et nō pus neq̄ po- steri⁹. s3 hñt est act⁹ entis i po⁴ f3 q̄ i po⁴. q̄ mo- t⁹ ē act⁹ ētis i po⁴ f3 q̄ i po⁴. ¶ 3° pbat istā diffō- nez p reprobatoem diffinitionū ātiq̄z. q̄ mor⁹ nō est alteritas. sic dicebāt antiq̄. nec est ieq̄litas. nec mor⁹ est nō ens sic dicebāt alij ātiq̄. q̄ o3 q̄ motus sit tal⁹ q̄lis diffinit⁹ est. aīis pbat. q̄ oēs ille diffō- nes conueniunt geti sic motui. antiq̄ tñ diffiniebāt sic motū. eo q̄ credebāt motū esse ens idefmiatū eo q̄ mor⁹ nō erat pur⁹ act⁹ nec pura po⁴. Ex h⁹ fert q̄ mor⁹ est act⁹ ipsect⁹ eo q̄ est act⁹ tendens ad vñōrez pscōnez. ¶ In 3^a p^mcula ponit diffō- nez mālez mor⁹: et p ponit tales sup⁹pōez. oē mo- uens p^miciū est i po⁴ mobile. i. aptū ad mouendū.

Phyſicorū

probat. qz oī mouēti phico iest imobilitas q̄ ē ges. mō cui iest imobilitas q̄ est ges illi iest mor⁹. Itēz qz oē mouēs phicu agit p̄ actū. iō i agēdo repa-
tis. 3. iert diffinitionē malē mor⁹ q̄ est hec. Mo-
tus est actus mobilis in q̄tū mobile. pbat dupli.
Primo. qz mor⁹ accidit mouēti. q̄ nō est act⁹ eius
fz qz mouēs. anis pbat: qz accidit mouēti agēdo
qz moueat. 2. mouēs fz qz mouēs est i actu. ergo
mor⁹ nō est act⁹ mouētis fz qz mouēs. anis pbat.
qz illud qd̄ est cā z p̄ncipiū mor⁹ dz ē actu suba.
aut q̄tū. aut quale. vt homo in actu est p̄ncipiū
illius quod sit ex homine in potentia.

Tertio sciēdū est qz circa hūc textū icidūt
tres difficultates. Prima vtz po-
tētie d̄ioz sint d̄ie. Pro solutōe ponūtur due di-
fictōes. Prima. aliq̄ potētia ēē d̄ioz pōt itelligi
dupli. vno mō qz sint d̄ioz tanq̄ suboz vel etiā
tanq̄ p̄ncipioz. sicut potētia calefactiua z frige-
factiua. alio mō qz sint d̄ioz tanq̄ ēminoz sic qz
sint ad d̄ios ēminos. 2. diffictio. duplex ē po-
tētia. qd̄ā est fūdamētalis z receptiua. p̄ quā sub-
iectū d̄ receptiū forme sub d̄pōnib⁹ remotis
ad illā formā z fundat i entitate subī non p̄ime
dispositi z ēminat ad formā. alia ē potētia forma-
lis p̄ quā subiectū recipit formā sub dispositōib⁹
ppings ad illā formā. z fundat i entitate subiecti
p̄ime dispositi z terminat ad ipsā formā cuius
dispositōes sūt i subiecto z corrūpitur p̄ aduētū
forme. 3. Primo supponit qz forme d̄ie habent
d̄ias dispositōes. 2. supponit qz relatiōes nō
d̄iātur nisi rōne suoz fundamētōz. Ex his dicit
p̄mo qz eadē potētia est receptiua d̄ioz. 2. qz po-
tētie receptiue d̄ioz sūt d̄ie. p̄z qz hūc fūdamē-
ta d̄ia z sūt ēminos. 3. 2. diffictas. vtz motus
sit i eodē p̄dicamento cū suo ēmino ad quē. Pro
solutōe ponit talis diffictio. motus capit dupli.
vno mō mātr p̄ forma fluēte de esse p̄fecto ad eē
ip̄fectū v̄ ecōtra. z sic mor⁹ est i eodē p̄dicamē-
to cū suo ēmino ad quē. alio mō formalī p̄ respe-
ctu moti ad mouēs. z sic ē vn⁹ respect⁹ extrisec⁹
adueniēs i p̄dicamēto passionis reponibilis z ei⁹
respect⁹ correlatiu⁹ i p̄dicamēto actōis. Ista pa-
tent p̄ cōmentatōrē in 3. phyſicorū sic dicentē mo-
tus fz qd̄ non differt a p̄fectiōe ad quā vadit. n. si
fz magis z min⁹ necesse est qz sit de genere illius
p̄fectionis fz qz est accēs qd̄ est via ad p̄fectionē
que alia est ab ipsa p̄fectione necesse est qz sit ge-
nus p̄ se. i. p̄ se in genere. etiā patet p̄ philoſophū
quinto phyſicorū sic dicentē. motus habet dupli-
cē cōsiderationē quoniā fm suā naturā est in ge-

nere eius ad qd̄ est. sed fz suā formā est in p̄dica-
mēto passionis. 3. diffictas. vtz motus sit i
mobili subiectiue. Rndet qz sic. qz mor⁹ ē respe-
ctus mobilis ad mouēs. ergo i mobili subiectiue

Conclusio respōsalis. motus est entitas
respectiua ab entitate mouē-
tis mobilis forme fluētis flux⁹ z termini ad quē
realiter distincta. hec conclusio quo ad omnes su-
as partes patet ex primo notabili.

Primo dubitat. Vtz mor⁹ sit entitas suc-
cessiua a qualibet re p̄manente
realiter distincta. Pro solutione ponūtur alique
suppōnes. Prima. de rōne entis successiui duo
sūt. p̄mo qz habeat ptes sibi iuicē icōpossibiles in
coexistēdo ita qz eis repugnet simul existere. hoc
est i eadē pte t̄pis adeq̄te. 2. est qz ille partes sint
altera p̄terita. z altera futura z copulentur ad
aliq̄ indiuisibile cōtinens illas partes adiueces.
2. suppositio. qz copula p̄itis t̄pis nō cōnotat
solū instās p̄sentis t̄pis p̄itiatr exns. nec cōnotat
minimū tēpus p̄ceptibile. nec cōnotat solū tem-
pus mensurans suā p̄lationē. sed aliquādo cō-
notat magnū tēpus p̄sens z aliquādo tēpus p̄e-
sens parū fz voluntatē vtentium ita qz copula
affirmatiua tenetur diffictiue p̄ qualibet parte
tēporis p̄sentis magni vel parui fm placitū vtē-
tis. z i negatiua tenetur copulatiue siue distribu-
tiue p̄ qualibet parte tēporis p̄sentis cōnotati p̄
verbū affirmatiue sibi d̄dicentis. Iō ad saluādū
rigorē d̄ioz logicaliū est solū videndū ne argua-
tur a distributo ad nō distributū. aut econtra ex
parte tēporis cōnotati p̄ certā copulā. Ex his d̄
ad dubiū qz motus est entitas successiua a quali-
bet re p̄manente realiter distincta. patet. qz cuiusli-
bet motus est aliqua pars p̄or icōpossibilis parti
posteriori in coexistēdo. z ille copulatur ad vnū
indiuisibile. s. p̄mutatū. z q̄uis vna pars eius sit p̄-
terita z alia pars eius sit futura. tū ista p̄positio ē
cedenda. q̄libet pars motus est. qz illud verbū ē
non solū connotat instans ip̄soz indiuisibile. sed
etiam connotat partes temporis p̄sentis secū-
dum qz placet vtentibus.

Secundo dubitat. Vtz i omni motu sit
aliqua forma successiua z par-
tibiliter acquisita. Pro solutōe ponitur talis sup-
positio. ois forma absoluta naturaliter acquisibilis
z de p̄dib lis. siue sit subalis siue accidentalis bz
tres ptes graduales fm quas successiue z parti-
biliter acquirit. Suppositio ista alias p̄babit z de-
clarabit. Ex hoc d̄ ad dubiū qz in omni motu est

Tertius

for^a successive et p^ribit^r acq^sita. p^rimo de mo/
tu generatiōis et corruptiōis. q^r sic iⁿ q^rto p^rbab^r
q^rlibz forma subālis bz p^rtes graduales s^rz quas p^r
tibi^r et successive acq^rit de augmentatiōe et dimi/
nutiōe. p^rz q^r q^rtitas bz p^rtes extensas et q^rtitati/
uas s^rm q^rs successive et p^ribit^r acq^rit. De alterati/
one ē euidēs sic patebit iⁿ septio. De loci mutatio/
ne. p^rz q^r loci mutatiōis termin^r iⁿtrise^r. s^r vbi nō
pōt successive et p^ribit^r acq^rit. saltes q^rti ad p^res
extensas et q^rtitatiuas. t^ri loc^r q^r ē t^rmin^r extrise^r
eius habet partes secundum quas successive et
partibit^r acq^ruitur.

Tertio ^{dubitat^r. q^r ē saluabile motū signi}
ficare respectū mobilis ad mouēs
cū mot^r possit fieri sine mobili saltē p^r aliquā potē
tiaz. Pro solutiōe supponēdū ē q^r opio aliquoz
modernoz ē q^r impossibile ē: imo error q^r motus sit
forma respectiua. p^rbat^r q^r error ē dicere aliquā
relatiōes eē p^rm^r p^rductiū alicui^r forme absolū/
te. q^r error ē dicere motū eē respectus. alij autē di/
cūt q^r ē impossibile q^r motus sit respect^r moti ad/
mouēs cū motus possit fieri sine moto: sed est re/
spect^r p^ris prius acq^site ad p^rter poster^r acq^sitas
C^r p^rima t^ri opio ip^robatur sic. motus dicit de/
nominatiōes respectiua. ergo ē entitas respectiua
C^r 2^a opinio ip^robatur sic. q^r respectus p^ris p^roris
ad p^rtem posterio^rē est relatiō iⁿtrise^r adueniens
ideō si mot^r eēt talis respectus tūc reponeretur
iⁿ p^rdicamēto relatiōis. C^r Ad rationē p^rime opi/
nionis rīdet^r negando minozē. motus enī nō p^rdu/
cit effectiue terminū ad quē eius. s^r est respect^r
terminatiuus ad p^rncip^rū. p^rductiū forme acq^si/
te p^r motū. C^r Ad rōnē scdē opinionis d^r negando
a^rns de motu naturali. In oī enim factiōe nāli ne/
cesse est aliquid subijci.

Ad rationes ^{an oppo^m. Ad p^riaz d^r q^r}
motus ē entitas simplex
simplicitate opposita cōpositiōi ex materia et for/
ma si motus ē entitas cōposita. p^rimo ex p^rtibus
extensis et quātitatiuis t^ri sit iⁿ s^rbo q^rto. 2^a ex p^ri/
bus gradualib^r itensis cū sit forma naturalis. 3^a
ex p^rtibus eēntialibus et subiectiuis: q^rz quelibet
ē ens accipiēdo ly ē. put cōnotat t^rps p^rcise mēsu/
rans durationem illaz p^rtiū. C^r Ad 2^a d^r q^r mo/
tus material^r cap^r bene ē de genere p^rtiū p^rma/
nētiū. s^r nō mot^r formal^r cap^r. C^r Ad t^ria d^r sit^r.

Teritur ^{tert^o. Ut^rum actio et}
passio sint entitates
ad inuicē respectiue et realiter distincte
et iⁿ distinctis subiectis subiectate. Et

arguitur cōtra quālibet partem seriātim. Et p^rio
3^a p^rima. nulla forma respectiua ē p^rncip^rz p^rdu/
ctiū alicui^r absolūti. sed actio est p^rm^r p^rducti/
uū sui termini. q^r actio nō ē forma respectiua. et p^r
p^ris neq^r passio. et cōfirmatur sic. si eēt relatiōes
saltē s^rz eē tūc eēt iⁿ p^rdicamēto relatiōis reponi/
biles. C^r 2^a arguit^r sic. q^r nō sint real^r distincte. q^r ē
idē actus motiui et mobilis. s^r actio ē act^r motiui
et passio mobilis. q^r idē est actio et passio. et confir/
matur p^r Aristō. q^r videt^r tenere q^r actio et passio s^r
vnus motus. C^r 3^a arguit^r sic q^r nō sūt iⁿ distinctis
subiectis: q^r actio ē iⁿ patiente sicut iⁿ subiecto. s^r
mili^r passio. q^r sūt iⁿ eodē subiecto. p^ria p^r p^rz p^r Hil/
bertū porzetanū. actio sūdat iⁿ motu. q^r est subiecti/
ue iⁿ motu. et p^r cōsequens iⁿ patiente. et confirma/
tur p^r aristō. 2^a de aīa. dicentē. q^r actus actiuoz
sūt iⁿ patiente disposito. C^r In oppositū arguitur.
actio dicit denominationem respectiua ip^ri agē/
ti et passio ip^ri patiēti. ergo actio est entitas respe/
ctiua a passione realiter distincta. et iⁿ agēte sub/
iectata. C^r In questione erunt tres articuli.

Primo ^{sciēdū ē q^r p^r declaratōe terminio}
rum q^rōis declarande sūt quat/
tuor difficultates. p^rima. vtrū actio et passio sint
entitates absolute vel respectiue. Pro solutiōe
p^rimo ponitur talis suppositio. Jo oī actione sūt
considerande tres entitates absolute et sex respe/
ctus. p^rima ē entitas agentis. 2^a entitas patien/
tis. 3^a est entitas forme producte iⁿ patiente. et q^r
agens producit illam formā. ideo ip^r ad formā
ē vnus respectus p^rducentis ad p^rductū. et ip^rus
forme p^rducte ad agens producens est vnus re/
spectus alteri correlatiuus qui ē p^rducti ad pro/
ducentē. et q^r talis forma recipitur iⁿ patiēte. ideo
ip^rus patientis ad formā ip^ram est vnus respect^r
recipientis ad receptum. et ē alter res^r ect^r corre/
latiuus forme recepte ad formā recipiētes. Deī/
de ē alius respectus agentis ad patiens. et vltio ē
sibi respect^r correlatiu^r patientis ad agēs. C^r 2^a
ponūt due distinctiōes. duplices sūt relatiōes s^r
esse. q^rdam sūt iⁿtrinsēcus aduenientes que statim
iⁿascuntur positis fundamentis et terminis. Alię
sunt extrinsēcus adueniētes que non statim iⁿas/
cuntur. sed adhuc requirunt aliquod extrinsē/
cum. Ex dictis eliciuntur due regule. p^ria. oēs
relatiōes s^r esse iⁿtrinsēcus aduenientes sūt iⁿ ip^r
dicamento relatiōes reponibiles. 2^a. omnes re/
latiōes s^r eē extrinsēcus aduenientes sūt iⁿ aliq^r sex
vltimoz predicamentoz reponibiles. C^r 2^a disti/
ctio. actio et passio capiūtur dupl^r. vno modo ma

Physicorum

terialiter. et sic actio et passio realiter et enitativae sunt ipsa forma producta. et sic sunt entitates absolute non realiter distincte reponibiles in eodem predicamento cum ipsa forma. alio modo potest capi formaliter: et sic actio est respectus agentis ad patientem: et passio e contra. et sic sunt relationes secundum esse extrinsecas advenientes: et sic sunt naturaliter et predicamentally distincte. Et his sequitur primo contra aliquos notiales quod actio realiter distinguitur ab agente: et passio a patiente. 2. sequitur contra aliquos alios quod actio et passio realiter distinguuntur a forma producta in patiente. 3. sequitur quod actio realiter distinguitur a relatione agentis: siue productis ad formam productam et sicut a relatione sibi opposita. quia tales relationes sunt relationes causalitatis et effectualitatis. ideo sunt respectus intrinsecas advenientes in predicamento relationis reponibiles. 4. sequitur quod actio et passio non sunt relatio forme receptae ad recipientem. nec correlatio sibi opposita. quia relatio recipientis ad receptum et e contra est relatio intrinsecas adveniens. Et hoc patet solutio secundum difficultatis quod est. videlicet actio et passio sunt realitates realiter distincte. Ad quam respondetur quod sic. quia relatio et correlatio sibi opposita realiter distinguuntur. Aliis difficultates realiter determinabunt inferius.

Secundo sciendum quod Aristoteles in ultimo capitulo huius tractatus movet et solvit unum dubium: et dividit in quatuor partes. In prima ponit quatuor suppositiones. Prima est maius est quod motus est in mobili. quia motus est actus mobilis: motus. non est actus huiusmodi ad hoc. 2. motui et mobilis est alius actus. probatur. quod est in potentia ad aliquem actum eius est alius actus. scilicet motui et mobile sunt in potentia ad aliquem actum. mobile enim est in potentia ad moveri. movens autem est in potentia ad operari. ergo motui et mobilis est alius actus. 3. motui et mobilis est unus et idem actus. probatur duobus modis. Primus est. sicut est iter unum et duo ita est iter movens et motus. scilicet eadem est distantia unius ad duo et duorum ad unum. ergo est idem actus movens tamquam causa efficiens motui et mobilis. 2. est. sicut est iter ascendens et descendens ita est iter movens et motus. sed idem est spatium ascendens et descendens. ergo idem est actus movens et motus. Quarta. necesse est quod actui sit alius actus et ille est actio. Et similiter passui est alius actus et ille est passio. probatur sic: quod opus uniuscuiusque et finis est illius actus. scilicet actio est finis agentis et passio patientis. ergo actus actui est actio et actus passui est passio. In secunda parte arguit ad vnanquodque partem duarum quod est. videlicet actio et passio si unus et idem mo-

tus vel diversus. supponit primo quod vtrumque sit motus. Secundo probatur. quod non sunt diversi motus. quia si essent motus distincti. aut vterque esset in agente: aut vterque in patiente. aut passio in agente. aut actio in patiente. aut e contra. non est dicendum 3. quia esset nimis equivoicare de actione. nec est dicendum quod ambo sint in agente: quia tunc aut oporteret moveri. aut habens motum non moveretur. nec est dicendum quod ambo sint in patiente: quia sequeretur duo inconuenientia. Primus quod actus uniuscuiusque non erit in vnuquoque cuius est actus. 2. quia tunc idem simul moveretur duobus modis ad vnum specie. modo inconueniens est idem simul moveri duobus modis. 3. probatur quod non sunt vni motus. quia sequeretur quatuor inconuenientia. primo quod duorum specie differetium esset unus idem actus. Secundo sequeretur quod doctio et disciplina essent idem: et similiter actio et passio. 3. sequeretur quod idem esset docere et discere. agere et pati. 4. sequeretur quod docens addiscat et agens pateretur. In 3. parte principali Aristoteles soluit hec argumenta. Primo primum argumentum quod probatur quod actio non esset in patiente eo quod actus non esset eo cuius est actus. Soluit quod non est inconueniens actum alicuius esse in eo cuius non est actus: 2. soluit quatuor inconuenientia probata quod actio et passio non sunt unus motus. Et primo soluit primum et dicit quod non est inconueniens quod duorum sit unus et idem actus. 2. soluit quartum dicens quod si actio et passio sint unus motus non est tamen docentem addiscere et agentem pati. quia agere et pati idem significant: tamen ipso modo non est vna ratio dicens. quod erat esse sic tunc et idem motus. probatur. quia sic est vna via a thebis ad athenas. et ab athenis ad thebas: et tamen sic quod non est eadem sic quolibet modo. scilicet solui per se esse. 3. soluit 3. inconueniens et dicit quod si actio et passio sint unus motus tamen non oportet quod doctio sit doctrina sicut distantium est unum spatium distare. tamen hic et illuc et inde hic non est idem. 4. soluit 2. inconueniens quod non oportet quod actio et passio sint idem si motus est unus et idem cuius insunt. differunt. ratione. actio. non est huiusmodi ab hoc et passio est huiusmodi ut in hoc. In 3. parte recapitulat ea que dicta sunt dicens. quod per ea que dicta sunt declaratur quod sit motus. declarat etiam quod sit quilibet species motus.

Tertio sciendum quod circa hunc textum incidunt tres difficultates. Prima videlicet actio et passio sunt entitates realiter a motu distincte. Pro solutione ponuntur due distinctiones prima est. motus capitur dupliciter. vno modo materialiter pro forma producta in mobili. alio modo for-

Tertius

malī p respectu mobilis ad mouens. 2^a distin:
actio et passio pnt capi dupli. vno mō materialī
p forma pducta ab agente i patiēs. alio mō for
malī: et sic actio est respect⁹ agētis ad patiēis: et
passio ē respect⁹ patiētis ad agens. Ex his dī p
q⁹ capiēdo actionē et passionē et motū materia
liter actio et passio sūt reali et entitatie vn⁹ mo
tus: et reponunt ista tria in illo predicamēto in q⁹
reponitur ipa forma. 2^a dī q⁹ capiēdo actionē et
motū formalī actio non ē mot⁹: sed ē correlatio
mot⁹. motus enī formalī ē respectus mobilis ad
mouēs: et actio ē relatio mouētis ad mobile. 3^a
dī q⁹ capiēdo passionē formalī et sūt motū gdi
tine et entitalī ē passio. mot⁹ enī ē relatio mobilis
ad mouens sicut et passio. ¶ 2^a difficultas. vtrū
mot⁹ sit sūdamētū istoz respectū q⁹ sūt actio et
passio. Ad quā rīdēt q⁹ n. q⁹ actio est relatio agē
tis ad patiēs sūdata in potētia actia agētis et ter
minata ad potētiā passiua patiētis: et passio ē re
latio patiētis ad agens sūdata in potētia passi
ua patiētis. et terminata ad potētiā actiua agen
tis. Ex h⁹ seq⁹ p⁹ 5. Hilbertū porrextantū q⁹ actio nō
sūdat i motū. 2^a seq⁹ 5 alios q⁹ actio nō ē relatio
mot⁹ ad agēs. q⁹ talis relatio ē intrīsec⁹ adueni
ens. sūt passio nō ē relatio mot⁹ ad patiēs cū tal
sit intrīsec⁹ adueniēs. ¶ 3^a difficultas. vtrū actio
i agēte subiectē et passio i patiente. Ad quā rī
detur q⁹ actio et passio malī capte sūt vna forma
eris i patiente. 2^a dī q⁹ actio formalī ē i pot⁹ acti
ua agentis tanq⁹ in sūdo quo cū sit ei⁹ sūdamētū
in ipō agente tanq⁹ in ipō subiecto. q⁹ cū sit vlti
marū subiectū sū sūda: nec. sūt passio est i potē
tia passiua patiētis tanq⁹ in subiecto quo et in ipō
patiente tanq⁹ in subiecto quod.

Cōclusio rīnalis. Actio est entitas respe
ctiua a passiōe reali distincta.
p⁹. q⁹ actio et passio sūt relatiōes in subiectis di
stictis reali subate. q⁹ sūt entitates reali distincte.

Primo dubitat. Vtrū ois actio sit mot⁹
et sūt ois pa⁹. pro solutiōe suppo
nēdum est p⁹ defensiōe opiniōis thomistaz d ac
tione et passione ponūtur aliq⁹ suppos. p⁹ia. i oī
motū so⁹ sūt tres entitates cōsiderāde reali disti
cte. s. entitas agentis: entitas patientis: et entitas
forme pducte i passio. respect⁹ enī fm eos nō rea
lī distinguūtur a suis sūdamētis. 2^a. oē nom im
pōit ab aliq⁹ mō eēdi. iō forme habēti distinctos
modos eēdi possunt iponere distincta noia. 3^a.
forma pducta ab agente in patiēis bz tres mo
dos eēdi distinctos. p⁹im⁹ mod⁹ eēdi est eē i

hoc. 2^a ē fluere ab h⁹ in h⁹. 3^a est ab ipsecto ad pfe
ctū. ¶ Ex h⁹ seq⁹ur q⁹ forme pducte ab agēte i
patiēs possūt ipoi tria noia. p⁹imū significabit
formā sub isto noie q⁹ est esse ab h⁹. 2^a significā
bit formā sub isto mō eēdi q⁹ ē eē i h⁹. 3^a signifi
cabit formā sub isto modo eēdi q⁹ ē eē de ipsecto
ad pfectum. p⁹m⁹ ē actio. 2^am⁹ ē pa⁹. 3^am⁹ ē mot⁹. 2^a se
quitur q⁹ locat⁹ loq⁹ndo actio et pa⁹ et motus sunt
tria noia p⁹me itētōis fm eādē rē sūt distincti mo
dis eēdi. 3^a sequit⁹ q⁹ actio et passio nō distinguūt⁹
realī nisi capiēdo distinctionē realē p oī distinctiōe
q⁹ ē p⁹ter op⁹ itellect⁹. p⁹. q⁹ nō significat distinctas
res. sed eādē rē sub distinctis modis eēdi. 4^a. se
quitur q⁹ actio et pa⁹ et mot⁹ solū distinguunt⁹ mo
dalī. p⁹. q⁹ actio nihil reale addit vlt⁹ passionē ni
si vnu modū eēdi. 5^a. seq⁹ q⁹ actio et passio distin
guunt⁹ p⁹dicamentālī. p⁹. q⁹ ad h⁹ q⁹ aliq⁹ sint p⁹di
camentālī distincta o⁹ et sufficit q⁹ hēant modos
p⁹dicandi distinctos. p⁹. q⁹ distincti modi p⁹dicandi
sumūtur a distinctis modis eēdi. cū igit⁹ habeant
distinctos modos eēdi habebūt distinctos modos
p⁹dicandi. Ultimo sequit⁹ q⁹ forma nō tm facit p⁹di
camentū actiōis: nec modus eēdi tm nec ag
gregatū ex forma et modo eēdi: sed motū pri
me intentiōis significās formā sub isto mō eēdi.
¶ Ex h⁹ seq⁹ur q⁹ ois actio est mot⁹ p⁹dicati
ōne accītales et de per accidens: s⁹ nō de per se
et per predicationem essentialē.

Secundo dubitatur. Vtrū ois actio sit
passio et econt⁹. pro solōe sup
ponendū est q⁹ p⁹ defensiōe noialīū ponūtur aliq⁹
suppos. ¶ p⁹ia suppositō. actio: passio. et mo
tus sunt tres termini cōnotatiui. ¶ 2^a. i ill⁹ trib⁹
terminis sunt tria consideranda. s. significatum
et connotatū cuiuslibet. s. actiōis et passiōis et mo
tus. Significatū istoz triū est ipa forma pducta
in patiēis: sed cōnotatū actionis est respect⁹ pa
tientis ad agens. q⁹ respectus non est reali distin
ctus ab ipa forma. cōnotatū ipi⁹ passiōis est re
spect⁹ forme ad patiēis: s⁹ cōnotatū mot⁹ ē flux⁹
d ipsecto ad pfectum. Ex hoc seq⁹ur q⁹ actio pas
sio et motus nō differunt penes significata: sed p
cise eandē formā significant. ¶ Secūdo sequit⁹
q⁹ ista tria differunt penes cōnotata. q⁹ actio si
gnificat formam pductā ab agente cōnotando
respectū ad agens. sed passio significat illaz for
mā cōmutando respectū forme ad patiēis: sed
motus significat illam eandē formā cōnotādo
fluxū de imperfecto ad perfectū. ¶ Tertio seq⁹
tur q⁹ actio et passio sunt predicamenta distincta:

Physicorum

qz hñt distinctos modos dñoiandi pñā subaz. ac-
tio enī dñoiat pñā subaz agēte: et passio patiēte
¶ 4ª sequi qz significatiū actiōis nō cōstituit pñā
camētū actionis. sñt neqz eius cōnotatiū. s3 ter-
min⁹ significās formā cōnotādo respectū: et agēs
cōstituit pñā camētū actionis. ¶ 5ª sequi qz nihil
idē reponit in pñā camēto actiōis: et in pñā camēto
passionis. qz solū termini significātes formā
pñā pñā pñā ab agēte cōnotādo respectū ad
agēs sñt i pñā camēto actionis: et soli ēmini signi-
ficantes illā eādē formā cōnotādo respectū pati-
ētis ad agēs reponit in pñā camēto passionis. Ex
h⁹ sequitur qz iste sñt cōcedende. ois actio ē passio:
et ois passio ē actio p locutionē acti⁹ et dñāti-
uā: sed nō p locutionē dñāti⁹ et dñāti-
uā.

Tertio dubitat. Utz actio et passio rōe vi-
sūatur. Pro solutiōe supponen-
dā ē qz p defensiōe opionis burleisaz ponit tal
distinctio. actio et passio capiūt dupl^r. vno modo
material^r: et sic nō sñt aliū nisi ipa forma pñā
aliū mō capiūt formal^r: et sic actio ē relatio mor⁹
ad mouēs: vel forme ad agēs: et passio ē rō mo-
tus ad patiēte: vñ ipi⁹ forme pñā i mobili a q
recipit. ¶ Pro solutiōe hui⁹ dubij ponit aliq
distinctiōes. pñā. rō pñā capi dupl^r. vno mō p
mō intelligēdi: et sic illa distinguūt rōe q hñt mo-
dos distinctos intelligēdi. alio mō capitur rō diffi-
nitōe qñtatiua. ¶ 2ª distinctio. aliq eē idē et disti-
gui rōe pñā intelligi dupl^r. vno modo q aliq res
bēat aliquam rōne q sit eius rō: et illa eādē res
bēat aliā rōe q nō sit rō pñā rei: vel ēt q eādē
res sub vna rōe differat a seipā sub alia rōe. alio
mō potest intelligi q sit eādē res bñs duas diffi-
nitōes: quaz vna distinguitur ab alia. pñā mo-
dus ē impossibilis. 2ª mod⁹ ē ver⁹. ¶ 3ª distinctio.
actio et passio pñā supponere dupl^r. vno mō pñā
naliter. et sic ista dñācedi q actio et passio nec re
nec rōe distinguūt. qz forma p q supponit actio
nec re nec rōe distinguūt a forma p q supponit
passio. s3 enī fm bonā locutiōe nō possit cōcedi q
idem sit qñā mō distinctū a seipō. qz idē nō esset se-
ipm. Alio mō pñā supponere māl^r p ipis ēminis
et sic actio et passio re et rōe distinguūt. Ex h⁹ inferi
qz qñqz sñt eadez re. illa sñt eādē rōe.

Ad rationes. Ad pñā dñā q duplex ē
pñā pñā pñā. quod
dā ē pñā pñā effectiū: et sic cōceditur ma-
ior: et negatur minor. Aliud ē pñā pñā pñā for-
male: et sic negatur maior: et cōceditur minor. ac-
tio enī ē illud a q agēs dñā formal^r agere. et ad cō-

firmationē dñā negādo cñā quia sunt relatiōes
fm esse extrinsecus aduenientes. ¶ Ad scōam
dñā q actio et passio material^r capte non realiter
distinguntur. sed bene actio et passio formal^r
capte. ¶ Ad tertiā dñā negādo q actio sit i patiē-
te saltem de actione formaliter capta. et ad pñā
tione dñā q Gilbertus porretanus non intelligit
de hō fundamento. quia subdit tunc q ois mor⁹
in actione firmatur. sed vult habere q motus et
actio necessario se cōcomitantur. et ad auctozita-
tes philosophi dñā q illa intelligitur de actiōe ma-
terialiter capta.

Verit⁹ quarto. Utrum physicus
babeat considerare de i-
finito. Et arguitur prio q non. qz phy-
sicus non habet considerare entia pñā
bibita. s3 infinitū ē ens pñā. ergo physicus nō
babet considerare de infinito. ¶ 2ª sic. qz qd con-
siderat physic⁹ illud ē cognoscibile. sed infinitū
non ē cognoscibile. ergo infinitū nō cōsiderat phy-
sicus. minor pñā. qz infinitū fm q infinitū ē igno-
tū. ¶ 3^a ad methaphysicū spectat considerare dñā
in finito. ergo nō ad physicū. an⁹ pñā. qz ad metha-
physicū pertinet determinare de qñtate. q dñā in-
finito. cñā tenz. quia finitū et infinitū sunt passio-
nes qñtatis. ¶ In opp^a arguitur per Aristō.
in textu. ¶ In questione erunt tres articuli.

Quantus ad pñā. sciendū qz pro declaratiōe ēmi-
noz questionis ponit tres disti-
ctiones. pñā. duplex est infinitū. qñtū. s. infinitū
s3 magnitudines: et infinitū s3 multitudinem. et
vtrūqz est duplex. qz quoddā est infinitū actu.
aliud est infinitū in potentia. ¶ Scōda distinctio.
infinitū capitur dupl^r. vno mō pñā significato siue
rōe formalis infinitatis q attribuitur ipsi quāto in
finito. alio mō pñā denoiato siue pñā substracto. et sic
infinitū ē ipm qñtū cui attribuitur rō formalis in-
finitatis. ¶ 3ª distinctio. duplex est notitia. qñā
est positia qua cognoscim⁹ aliquod pñā pñā po-
sitiū alicui subiecto inesse. alia ē priuatiua qua
cognoscim⁹ aliqua predicata positia negari dñā
aliquo subiecto. Notitia positia ē duplex. que-
dam est quid rei qua cognoscimus essentiaz rei.
alia est quid nominis per quam cognoscimus qd
significatur per nomen. Unde ad cognoscendū
quid nominis nō oportet illud quod significatur
per nomē eē verū ens non prohibitum. sed iussi-
cit qz possit imaginari. quia nō solū iponim⁹ no-
mina bis que sñt. s3 etia bis que non sñt possunt

Tertius

imaginari eē. Argumēta hō ante opp^m tangunt tres difficultates. p^{ri}mū tāgit vtrū ens infinitū sit ens phibitū. et hoc soluet in sequēti questione. 2^m tāgit de cognoscibilitate infiniti. et hoc solutus ē in p^{ri}mo. 3^m tāgit de diuersis rōnib⁹ formalib⁹ sub quibus phicus et mathematicus cōsiderant de infinito. et hec soluet in solutōe illius argumēti.

Secundo sciendū q^d iste scōs tractatus i quo Aristoteles determinat de infinito diuidit^r sex ca⁴. ¶ In p^{ri}mo ostendit q^d infinitū sit de cōsideratione phici: et itē dicit talē conclusionē. Ad phicū p^{ri}met determinare de infinito si est aut non est. q^d sic pbat duplici. p^{ri}o rōne sic. q^d scia de nā cōsiderat magnitudines tēpus et motū. g^o ē t^h cōsiderare de infinito. pbat cōiam q^d necesse ē vniq^{ue} eoz esse finitū aut infinitū. quāuis non oē ens sit finitū aut infinitū vt passio et punctus. 2° pbat signo sic. q^d oēs antiq^{ui} vīsi sūt aliqd tāgere s^um phicā fecerūt mētōne de infinito. anis pbat narrādo opionē antiquoz de infinito. Et p^{ri}mo ponit opionē non nāliter loquentiū. qui sūt plato et pithagoras et est hec. Infinitū est sicut substantia p se subsistens. et non est sicut accidens cuiq^{ue} inherēs. 2° ponit tres dīas iter. ¶ platonez et pythagorā. p^{ri}ma q^d pithagoras posuit infinitū solum eē in sensibilibus et nō in sepatis a sensu. posuit. n. infinitū solū eē in numeris. numer⁹ autē nō est extra sensibilia s^{ed} plato posuit infinitū tā isensibilib⁹ q^{uam} in isensibilib⁹: quia posuit numeros eē infinitos et sūt ideas. ¶ 2^a dīa. q^d pithagorici posuerūt infinitū extra celū. s^{ed} plato dicebat nullū corp⁹ eē extra celū. dicebant ēt q^d idee nō erāt extra celū: q^d ipse nūq^{ue} sūt. ¶ 3^a differētia q^d pithagorici solū posuerūt vnu pncipiū infinitū. s. numerū parē. pbat signo pithagoricoz. q^d si capiat^r p^{ri}m⁹ numerus ipar. et sibi addatur vnitas cābitur qdratū. et si illi qdrato addat^r p^{ri}mus numerus par causabit^r ēt quadratū. ergo pp additionē numeri paris non videt^r variari spēs numeri. ideo numerus par ē infinit⁹. s^{ed} ppter additōem iparis multo tiens variat^r spēs numeri circūponentis numeri et gnomonibus. aliq^{ui} cātur eadez spēs. aliq^{ui} vero alia. Sed plato posuit duo p^{ri}n⁴ infinitatis. s. magnū et parū. ¶ Cōsequenter narrat opiones nāliter loquentiū. et tria fac. p^{ri}mo dicit q^d oēs naturāl^{it} loquentes qui posuerūt infinitū asserūt ipm eē accēs alteri inherēs qui nō ponit elemēta eē finita: t^um pōit infinitū eē: s^{ed} q^{uod} posuerūt elemēta infinita eē. sicut Anaxagoras et Democritus posuerūt infinitū eē. 2° pōit duas differētiās iter Ana

xagorā et democritū. p^{ri}ma. q^d Anaxagoras dicit infinitū eē ex infinitis partib⁹ homogeneis. s^{ed} democritus dicit ipsū eē ex semine omniū figurarū per cōtactū cōtinuū. hoc ē dictū ex infinitis partibus atomalibus. 2^a dīa q^d anaxagoras posuit quālibz pte eē mixtā i quālibz alia pte. et q^{uod}libet fieri. ex quolz. s^{ed} democritus nec posuit q^{uod}libet eē i quolz. nec q^{uod}libz fieri ex quolibz. sed posuit oīa fieri ex infinitis corpib⁹ atomalib⁹. ¶ 3° ponit q^{uod}tuor cōditiones q^{uod} antiq^{ui} attribuebāt infinito. p^{ri}mo infinitum est pncipiū. pbat. oīa. n. aut sūt p^{ri}m⁹. aut ex p^{ri}m⁹: si initū aut nō est p^{ri}m⁹ nec finis. 2^a infinitū ē igenitū nō scī nec corruptibile q^{uod} ēt sit necesse ipsū accipe finem. et oīs finis corruptōis ē. 3^a infinitum cōtinet et gubernat oīa. 4^a. infinitū est quoddam diuinum. infinitū. n. ē immortale et icorruptibile sicut dicunt anachimandros et plures phoz.

Tertio sciendū q^d Aristo. i isto 2° ca^o disputat. vtrū infinitū sit aut nō sit. Et p^{ri}mo arguit quinq^{ue} rōnib⁹ q^d infinitū sit. ¶ p^{ri}ma tēpus est infinitū. ergo infinitū ē. ¶ 2^a ē. mathematici supponūt magnitudinē eē infinitā diuisiue. g^o magnitudo ē infinita. et per oīs infinitū ē. ¶ 3^a rō. generationes et corruptōes sūt infinite. et hō pōt eē si tollat^r infinitū g^o rē. ¶ 4^a rō. accepto aliquo corp⁹ vel illud infinitū et sic h^{ab}et itē. vel ē finitū et sic necesse ē ipm finire ad aliud corp⁹. vel g^o illud aliud corp⁹. erit infinitū et sic h^{ab}et itē. vel erit finitū et sic finiet^r ad aliud corp⁹. et p^{ri}mo oportebit deuenire ad aliqd corpus infinitū: vel erit pcessus i infinitū in corp⁹ porib⁹ finitis. ¶ 5^a rō. intellect⁹ imaginat^r q^{uod} numerus sit infinit⁹ et q^{uod} mathematica magnitudinē sit infinite. et q^{uod} ext⁹ celū sit infinitū et q^{uod} extra celū sint mundi infiniti. S^{ed} hō extra celū eēt vacuū tē ext⁹ celū eēt loc⁹ infinit⁹. g^o extracelū eēt corp⁹ infinitū. p^{ri}mo cōtigere. n. ab eē nihil differt in ppetuis. Et subdit q^d ē magna dubitatio de infinito: q^{uod} nō ponentib⁹ infinitū eē accidūt mltā impossibilia. s^{ed} si ponat^r eē. tunc dubiū ē vtrū sit substātia aut accides p se inherens alicui. aut neutz. 2° subdit q^d maxie ad physicū pmet cōsiderare si est aliqua magnitudo sensibilis infinita. ¶ Consequenter ponit philosophus quinq^{ue} modos infiniti. vno mō dicitur infinitum quod impossibile est trāsire: eo q^{uod} non est aptum natum trāsire vtrū dicitur inuisibilis. alio mō d^{icitur} infinitū q^{uod} trāsire i perfectib⁹. 3° mō q^{uod} vix pōt p^{ri}trāsire. 4° d^{icitur} infinitū q^{uod} aptū natū ē h^{ab}ere finē nō t^um h^{ab}ere finē 5° mō d^{icitur} infinitū. aut s^{ed} appōez. aut s^{ed} m diuisionē. aut vtrūq^{ue}. et hec de p^{ri}mo articulo. Quantū ad secundū ponitur talis.

Physicorum

Conclusio responsalis. Ad physicus pertinet determinare de infinito. et hoc satis patet ex dictis prius.

Primo dubitat. Utz infinitum sit aliquid separatum a sensibilibus. Pro solutioe supponendum est quod Aristoteles in secunda parte huius capituli disputat infinitum non esse. et diuidit in tres periculas. In prima ponit istam conclusionem. Infinitum non est separatum a sensibilibus. probat per tres rationes. Prima. si aliquid sit infinitum et sit separatum a sensibilibus. tunc illud non erit nec magnitudo nec multitudo cum sit suba et non accidet alicui liberis. et si non sit magnitudo nec multitudo tunc illud non erit diuisibile. o. n. diuisibile aut est multitudo aut magnitudo. si autem non sit diuisibile tunc non erit infinitum. nisi sicut vox diuisibilis: et sic solus est infinitus secundum accens. et per omnes non est principium sicut nec inuisibile est principium locutionis: vox tamen inuisibilis est. Et quarta ratio. ipse est aliquid esse infinitum nisi secundum multitudinem vel magnitudinem. ergo impossibile est aliquid esse infinitum et separatum a sensibilibus. ante per quod infinitum est per se passio magnitudinis et multitudinis. Et quarta ratio. vel illud infinitum separatum esset partibile vel impartibile. non partibile. quod tunc esset partibile in parte infinita. non impartibile. quod tunc non esset quantum nec infinitum. Et in quarta pericula ponit per hoc tale dicitur. Nullum corpus est infinitum. probat sic. nullum corpus supradie est iminatum est infinitum: sed omne corpus est supradie est iminatum. ergo nullum corpus sensibile nec insensibile est infinitum. minor probat. quod de diffinitione corporis est quod terminetur supradie est iminatum. Et in quarta pericula probat quod nullus sit numerus infinitus sic. nullum numeratum aut numerabile est infinitum. sed omnis numerus est numeratus aut numerabilis. ergo nullus numerus est infinitus.

Secundo dubitat. Utz aliquid corpus sensibile sit actu infinitum. Ad solutionem huius dubii supponendum est quod Aristoteles in quarta parte capituli intendit tale conclusionem. Nullum corpus sensibile est actu infinitum. probat per tres rationes. Prima ratio est hec. si aliquid corpus sensibile esset actu infinitum vel illud esset simplex aut compositum: sed nec corpus simplex nec corpus sensibile compositum potest esse infinitum. ergo nullum corpus sensibile potest actu esse infinitum. quod nullum corpus sensibile compositum aut mixtum sit actu infinitum. probat sic. quod aut illud esset compositum ex elementis magnitudine finitis. et sic non esset infinitum. quod non esset potest corpus esse infinitum si elementa sint magnitudine finita. vel esset compositum ex uno elemento infinito et alijs finitis. et tunc cum illud elementum infinitum sit infinite actiuitatis et dicitur alijs elementis sequi quod corrumpet alia elementa. vel esset compositum ex partibus elementis magnitudine finitis.

et tunc sit esset infinita quod est impossibile per penetrationem dimensionum. Et secunda probat quod nullum corpus simplex sit actu sensibile infinitum: quod vel illud esset aliq(uod) elementum. et tunc cum ipse esset infinite actiuitatis corrumpet alia elementa. vel esset quoddam corpus medium ex quo componeretur elementa. et hoc non. quod elementa non resoluntur in illud corpus medium. ergo non componuntur ex illo corpore medio. et contra quod vnuquodque resoluitur in ea ex quibus componitur. Et quarta ratio. quod si esset aliq(uod) corpus sensibile infinitum vel illud esset homogeneum vel etherogeneum. neutrum est dicendum. Et pro deductioe istius rationis ponit tres suppositiones. Prima suppositio. Quod corpus sensibile est aptum natum esse alicubi. secundum eandem. Et secunda. vnuquodque corporis sensibilis est aliq(uod) determinatum locum. Et tertia. idem est locum totum et partem. vel idem est locum terre et vniuersi globi: et totum ignis et vniuersi scintille. Ex hoc probat quod ipse sit illud corpus esse homogeneum. quod tunc illud corpus sit mouere aut sit quiescere: cum. n. ipse corpus sit infinitum locum eius esset infinitum. id si moueat cum non sit maior ratio quod moueat sursum quam deorsum: et quod sit moueat: et si quiescat cum non sit maior ratio quod quiescat huiusmodi. sequi quod vbiq(uod) quiescat. Et secunda probat quod nullum corpus etherogeneum possit esse infinitum supponendo primo quod diuisibilium corporum sunt diuisibiles loci. et supponendo quod totum vniuersum non est corpus vniuersum nisi per contactum. et format rationem. quod vel ille pres etherogenee esset finite. et sic totum esset finitum: vel vna esset infinita et alie finite. et sic infinita corrumpet alias. vel essent infinite et sic loca essent infinita: si. n. loca infinita sint et totum infinitum esse necesse est. impossibile. n. est non corpora esse in loco: neq(uod). n. corpus maius est quam locus nec locum maior quam corpus. quod vel esset vacuum vel corpus sine loco. Et tertia ratio. si aliquid sensibile esset infinitum vel esset totum graue. et sic naturaliter ferretur deorsum: vel esset totum leue. et sic naturaliter ferretur sursum: vel esset partem graue et partem leue. et hoc est absurdum: quod cum illud corpus sit infinitum non habet medium vel vltimum. Et quarta ratio. quod quod est in loco est finitum: omne corpus sensibile est in loco. ergo omne corpus sensibile est finitum. minor probat. quod species et omnes loci sunt finite. scilicet ante et retro sursum et deorsum. dextrum et sinistrum. Et quinta ratio. omne quod est in loco est in aliq(uod) loco. ergo omne quod est in loco est finitum: et per omnes nullus corpus sensibile est infinitum. prima consequentia probat. quod impossibile est infinitum aliq(uod) quantum esse infinitum. quia omne quantum aut est bicubitum aut tricubitum. et sic de alijs. ergo constat quod omne tale est finitum.

Tertio dubitatur. Utz infinitum sit in seipso et naturaliter quiescat in seipso. Ad solutionem huius dubii est supponendum quod in hac vltima

Tertius

prebuius capituli Aristo. Improbatur opinio anaxagore de loco infiniti q̄ est hec. Infinitū sub-
sistit seipm̄ et est in seipso: et seipso nāliter gescit. h̄
improbatur p̄b̄s tribus rōibus. p̄ria. nā oē qd̄ est
alicubi nātr̄ ibi quiescit. ergo dato qd̄ infinitū es-
set in seipso nō pp̄ h̄ sequitur qd̄ quiescit in seipso.
¶ 2^a rō. qz infinitū nō gescit in seipso fm̄ qd̄ infi-
nitū. ergo assignanda est alia cā ppter quā quie-
sceret in seipso. ¶ Tertia rō. qz dato qd̄ totū infi-
nitū gesceret in seipso nō eēt aliqua rō pp̄ quā p̄
infiniti quiesceret in seipso. zc.

Ad rationes ante oppositū. solūm̄
ex predictis.

Veritur

quinto. Utrum pdu-
ctio effect⁹ actuali i-

q̄ finiti absq̄ implicatōe dictionis sit d̄
sensibilis. Arguitur primo qd̄ sic. qz in
quolibet continuo sunt infinite partes. p̄positio-
nales h̄ntes p̄p̄as entitatē positiuā. ergo in quo-
libet continuo sunt infinite entitates: et p̄p̄as qd̄
libet cōtinuū ē infinitū actuali et entitatiue. Et cō-
firmatur. qz q̄cūq̄ nūero dato contingit maiore
dare. et q̄cūq̄ linea data cōtingit minore dare. et
maior nūer⁹ quocūq̄ dato est infinit⁹. ergo ē da-
bile aliqd̄ actu infinitū. ¶ 2^a sic. nō implicat dictione
nō oia p̄manētia pducibilia vel possibilia pducī
eē actu pducta. s̄ illa sūt infinite entitates. et p̄p̄as qd̄
dictionē aliquid eē actualiter infinitū. ¶ 3^a sic. nō
implicat dictionē t̄ps fuisse. pductū ab eterno: et i
q̄libet pte illius t̄pis vni hōies fuisse. pductū qd̄
dato fuisse aie rōnales infinite. ergo pductio
actuali infiniti absq̄ implicatōe dictionis erit desēsi-
bilis. ¶ In opp^m ē p̄b̄s. ¶ In questione erunt
tres articuli. ¶ Quantum ad p̄mū.

Primo sciendū ē p̄ declaratōe terminor⁹
qōis ponūt alique distinctiones.
p̄ria distin⁹ ē. infinitū capī duplici. vno mō sine ha-
t̄begorematicē. et t̄m̄ valet sicut aliqd̄: et nō tot
qn̄ plura: vel t̄m̄ valet sicut aliqd̄ et qd̄libet plura
et h̄ qn̄ addit multitudini. sed qn̄ addit magnitudi-
ni t̄m̄ valet sicut t̄m̄: et nō t̄m̄ qn̄ mai⁹: vel t̄m̄ va-
let sicut aliqd̄ et quodlibet mai⁹. Alio mō capī infi-
nitū cathegorematicē: et illud ē duplex. qd̄dā ē
infinitū ex gen⁹. et vocatur infinitū tot⁹ entis. v̄l
infinitū entitatiuū et t̄ntis. et ē illud qd̄ p̄ se et p̄
quodlibet sui ē infinitū v̄l de⁹. aliud ē infinitū in ḡne
et isto ē triplex. qd̄dā ē negatiuū qd̄ nō ē infinitū.
nec aptū natū finiri sicut p̄ctus. aliud ē infinitū
p̄uatiue qd̄ nō ē finitū. t̄m̄ ē aptū natū finiri sic est
linea ablatis p̄ctis ip̄as t̄minantib⁹. aliud ē infi-

nitū positiuū siue d̄m̄ d̄m̄ sūptū qd̄ h̄z q̄ritates
infinitā. Infinitū d̄m̄ sūptū ē triplex. quoddā est
distensū siue distributiū qd̄ sit fm̄ multitudinē:
aliud ē extensū qd̄ sit fm̄ magnitudinē tā extēsi-
onis q̄ duratōis. aliud ē intēsiū qd̄ sit p̄ augmen-
tatōnē p̄tiū ḡdualū. et qd̄libet istor⁹ pōt eē duplex.
qd̄dā ē infinitū actu. aliud ē ipo⁹. Rōe h̄ soluen-
de sūt tres difficultates. p̄ria difficultas. vtrūz
entitas infiniti i actu sit q̄ditas d̄hibilis ad extiam
absq̄ implicatōe dictionis: vel sit entitas p̄hibita
ita qd̄ sit n̄ ens. aut p̄p̄z n̄bil tā i eē obiectio q̄ in
eē s̄d̄uo. Ad quā r̄idet qd̄ sic. qz isti^m actu ē entitas
ip̄sibilis pducī v̄l postea oīdē. ¶ 2^a difficul-
tas. i q̄ cōsistit rō formalis infiniti in po⁹. Ad quā
r̄idet qd̄ consistit i quadā successiōe p̄tiū fiendaz
et accipiendaz ita qd̄ de se infinitū ē eē tale ens cui
ius sp̄ aliq̄ ps sit fienda vel accipienda. Ex q̄ seq-
tur qd̄ si oia possibilia pducī per possibile vel im-
possibile eēnt simul et actuali pducta illa eēnt fi-
nita cū ip̄oz nō eēt aliqd̄ accipiendū. ¶ 3^a difficul-
tas. dato p̄ possibile vel ip̄sibile qd̄ eēt aliq̄s ef-
fect⁹ actualiter infinit⁹: v̄t̄ ille cōponerē ex p̄ti
b⁹ finitis vel infinitis. Ad quā r̄idet qd̄ cōponerē
tur tam ex p̄tib⁹ finitis q̄ infinitis: et qd̄ n̄ eēt mai⁹
suis p̄tib⁹ infinitis nec excedr̄ suas p̄tes finitas p̄z
qz maiōritas excessus s̄t passioēs q̄ritatis finit e

Secundo sciendū qd̄ p̄b̄s i isto 3° cōditq̄
mō infinitū ē et quō n̄ ē. et diuidit̄ in
q̄nq̄ partes. In p̄^a itēd. talē cōclusionē. s̄ infinitū
qd̄dā mō ē et quodā mō nō ē: p̄batur. qz infinitū non
pōt oīo eē p̄ ip̄sibilia sūpt⁹ d̄ducta. nec pōt oīo
nō eē p̄ tria icōueniētia. p̄^m incōueniēs. qz t̄pis
eēt p̄^m et finis. z^m. qd̄ alie magnitudines n̄ erunt
diuisibiles in magnitudines. 3^m. qd̄ nō erit. p̄ces-
sus i infinitū in nūeris. ¶ In 2^a pte oīdit quō
infinitū ē. et quō nō ē. et intendit tres cōclusiones.
p̄ria. infinitū non ē i actu. sed infinitū est in po⁹
p̄bat: qz numeri nō sūt actu infiniti. sed solū i po-
tētia fm̄ appositionē. et magnitudo nō est actu in-
finita. sed solū fm̄ potentia diuisiōis eo qd̄ nō po-
test diuidi i lineas athōales. ¶ 2^a cōcl⁹. infinitū n̄
est in po⁹ ad actū cōpletū eo mō quo es ē in po⁹
ad statuā: qz tādē dabile eēt aliquid infinitū actu.
3^a conclusio. infinitū ē in potētia ad actū icōpletū.
p̄bat duob⁹ similib⁹. p̄mū. qz eē infiniti ē eē sic di-
ei. sed solū dies ē in actu icōpleto. igr̄. z^m qz esse
infiniti ē eē sicut agon qd̄ solū ē in actu cōpleto.
igr̄. ¶ In 3^a pte oīdit quō cōueniēter et d̄m̄ re-
p̄itur infinitas i permanētib⁹ et successiuis et intē-
dit duas p̄es. ¶ p̄ria p̄. infinitas i p̄manētib⁹ et

Physicorum

successiuis dupl'r auenit. p qz vtrqz rō infiniti cō
stitit i b qd ē sēper accipere aliud post aliud r nun
qz est totū acceptū. 2. qz i vtriqz acceptū sēper
est infinitū qz quis sit sēper accipiendū vnum post
alterū. ex h' fert vñū correlatū q nō ozi. niti esse
sic tale q sit hoc aliqd vt homo vel dom' 13 est ali
qd vt dies r agon. quoz eē nō est sic qd ā substan
tia actu facta. 13 eē eoz est fieri alterū post alterū
C 2ª cōclusio. infinitū i permanentib' r successi
uis differt. qz i successiuis pars p'us accepta non
māet cū parte posteri' accepta. 13 oppo^m est in p
manentib'. **C** In quarta parte ponit duas cōue
niētias iter infinitū f3 appōnez r infinitū f3 diuisio
nez. Et dicit p q infinitū f3 appōez est quodā mō
infinitū f3 diuisione. qz infinitū f3 appōez sit ex i
finito f3 diuisione. qd. n. diuidit ab vna magnitudi
ne pōt alteri apponi. p'ia cōuenientia ipoz est. qz
sic diuisio magnitudinis i ptes eiusdē rōnis. i. pro
portiois pcedit i infinitū. f3 appō magnitudinis
in ptes eiusdē rōnis pcedit i infinitū. 2^a qz sicut
diuisio magnitudinis in ptes eiu' dez quātitatib' n
pcedit i infinitū eo q oē finitū cōsumit ablato qli
bet finito sic est de infinito scdm appōez. Ex hoc
sequitur q diuisio magnitudinis est solū i finita
in po^a sic dies r agon. semp. n. ipi^o est aliqd acci
pere r n p se in actu sic finitū. **C** Cōsequēter pōit
vnā differentia qz diuisio magnitudinis sic pce
dit in infinitū q qdāq magnitudine data cōtin
git dare minores. 13 appō magnitudinis nō sic p
cedit in infinitū q qdāq magnitudine data con
tigit dare maiores. Ex hoc infert q plato male
posuit duo infinita. vñū i augumēto sic q qdāq
dato possit dari mai'. aliū i decumēto sic q qdā
qz dato pōt dari min'. 2. male posuit plato q in
finitū nō cātur i numeris nec fm diuissōem eo q
vnitas ē p^m i numero. neqz f3 appōem. qz dice
bat q appō i numeris fiebat solū vñqz ad numez
denariū. r q n fiebat vñ pcessus nisi p reiteratōz
sciēdū. q Aristo. in isto qto ca^o de
terminat d infinito diffinitue r di
uidit i tres ptes. In pma itendit talē cōclusionem.
Infinitū nō ē diffiniēdū eo mō quo ipm diff. nie
bāt antiq. diffiniētes q infinitū ē cui' nūc est ex
tra. 13 d3 diffiniri drio mō. s. sp cui' aliqd ē ex
probat rōne r signo sic. nos dicim' ānulos eē infinitos
r oia circulatiōez habētia eo q sp aliqd ē ex acci
pere. g infinitū ē cui' quātitatē accipiētib' sp ē ac
cipe aliqd ex. Ex h' remouet vñū dubiū. r dicit q
ānuli nō sūt ppe infiniti 13 solū fm similitudinem.
pbat qz ad infinitū duo regrūtur. p. q post quod

cūqz acceptū sit sēper aliqd accipiēdū. 2. q nō
idē sit idē bis acceptū. hoc aut nō sit in ānulo. Ex
hoc infert r diffinitio ē infiniti. Infinitum ē cui' quā
titatē accipiētib' sp ē aliqd sumere. 2. pbat istaz
diffinitioez rōne sic. illd cui' nūc ē extra ē quod
dāto^m. sed infinitū nō ē quoddā totū. g infinitū nō
ē cui' nūc extra est. maiorē pbat p diffinitionez
toti'. totū aut est cuius nūc abest vt hominē totū
aut archā totā. iō totū nō ē p'prie cui' nūc est ex.
minore pbat qz oē totū est pfectū. nullū infinitum
est pfectū. g nullū infinitū est totū. maiorē pbat. qz
totū aut pfectū. aut idē penitus est. aut fm mate
riā primū ē. minore pbat. qz oē pfectū bz finē. 13
nullū infinitū bz finē. finis āt termin' est. Ex hoc in
fert q pmenides meli' dicit ponēdo totū vniuersū
fū ē finitū qz mellissus ponēdo totū vniuersū
infinitū eē. totū. n. r infinitū n pnt cōtinuari. i. eidē cō
uenire. **C** In 2^a pte ponit opinionē platonis di
centis q infinitū ē oia habēs r oia cōtinēs in se. p
pter id qd bz aliquā similitudinē i totum. **C** In 3^a
pte ipugnat bāc opinionē ponēdo qnqz p'prietate
tes infiniti. p'ima. infinitū est sic mā eo q totū ē in
potētia r nō in actu. 2^a. infinitū nō cōtinēt 13 cōtine
tur fm q infinitū. 3^a. infinitū f3 q infinitū ē igno
tū. bz. n. rōnē materie. mō spēz nō bz materia per
quā possit intelligi. 4^a. infinitū magis bz rōnē par
tis qz totū. qz bz rōnē mae. mā. n. ē ps totū sic es ē
ps statue. 5^a. q infinitū nō cōtinēt tā itelligibilia q
sensibilia. incoueniens. n. est r impossibile ignoz
r determinatū omnia continere.

Conclusio rñsal. productio effect' actu
at r infinitū nō ē abiqz implicatōe
dicitōis defensibil'. pbat sic. qz infinitū gditatiue r
eēntiatiue ē i actu pmixtū potētie sic q impossibile ē
quālibet pte eius esse pductā aut acceptā. 13 sēp
aliquid est pducēdū aut accipiēdū. 13 si eēt aliqd
actuali infinitū qlibet ps eius eēt actuali accepta
r sic infinitū nō eēt infinitū qd ē implicato dictionis.

Primo dubitatur. Vtruz magnitudines
sint infinite fm diuisione r nō f3
appositionē. pro solutione supponēdū ē q Aris
to. i b sexto r vltio capitulo dicit causas infinita
tis in entibus naturalibus. r primo in numero r
magnitudine. r diuiditur i tres ptes. **C** In p'ia
itendit duas cōclusiones de magnitudinib'. p'ri
ma. magnitudines non sūt infinite secundū appo
sitionem sic q cōtingat quacūqz magnitudine
data dare maiorē. 2^a. magnitudines sunt infini
te fm diuisionem sic q quacūqz magnitudine da
ta cōtingit dare minorem. pbat sic. qz totum quod

Quartus

pcedit appositio bz modū forme q̄ est pñ^m finita/ tis. ⁊ pars ad quā pcedit diuissio bz rōes materie q̄ est pñ^m infinitatis. ¶ In scda pte itendit duas cōclones de numero. Prima. numer⁹ nō ē ifinit⁹ fm diuissionē: sic q̄ quocūq; numero dato atigit dare minozē. 2^a. numer⁹ ē ifinit⁹ fm appōnē sic q̄ quocūq; numero dato atigit dare maiorez. Ecōuerio hō est in magnitudinib⁹. ondit h⁹ resu mēdo cōclōes sup⁹ dcas de magnitudine. ¶ In tertia pte. pbat pdcās cōclōes. ⁊ pmo q̄ nūer⁹ nō sit ifinit⁹ fm diuissionē. qz nūl qd ē resolubile ⁊ idiuisibile ē ifinitū fm diuissionē. s3 numer⁹ ē re solubilis ⁊ idiuisibilis. g̃ numer⁹ nō ē ifinit⁹ fm di uissionē. minozē pbat. qz numer⁹ est resolubilis i vnitatē. nō vñl ē idiuisibile. Deinde pbat q̄ nu mer⁹ sit ifinit⁹ fm appōnē. qz numer⁹ ē augmēta bilis fm diuissionē magnitudinis. ⁊ magnitudo ē in infinitū diuisibilis. g̃ numer⁹ est in ifinitū aug mētabilis. Ex hoc inferit tria correlaria. Primū. numer⁹ est solū ifinit⁹ in potētia: ⁊ nō in actu fm partes magnitudinis separate a magnitudie. 2ma. Magnitudines nunq̄ sunt in actu ifinite nisi h3 potētia. 3ma. ecōuerio repit ifinitū in numeris ⁊ in magnitudinib⁹. ¶ Cōsequē. pbat duab⁹ rōib⁹ pñā cōclōnē. s. q̄ magnitudo nō sit infinita fm appōez. q̄cūq; enī contingit eē in po^a. ⁊ in actu cōtingit esse tantundē. g̃ cū nō cōtingat aliquam magnitudinē eē ifinitā fm appositionēz. seq̃r q̄ nī contingit aliqua magnitudinem esse in poten tia infinitā h3 appōnē. 2^a rō. si aliq̄ magnitudo eēt actu infinita h3 appōnē. seq̃ret q̄ esset aliq̄d mai⁹ celo. Ex h33 solutio ad dubius.

Secundo tubitat ad quā cās reducitur in finitū. p soloe supponēdū est q Aristō. in 3^a parte b^a capli ondit cās infinitatē in moru z tpe: z diuidit in tres particulas. ¶ In p^a itēdit talē cōclusionē. Infinitū nō ē idē cū motu z i magnitudine ē sic q sit vna qdā nā q p^a vel posteri^o dī de illis. pbat. qz magnitudo ē q aliqd mouetur: aut alterat. aut augmētat: z ē p^a i finitū qz mor^o z mor^o qz tps. tps enī infinitū ē p^a motū. ¶ In 2^a particula soluit vna rōez pbatēz q magnitudo sit infinita in augmētū q est bec. mathematic^o supponit q qd cūqz magnitudie da ta cōtingit dare maiorē. g^o vel magnitudo ē i finitū fm appositionē. vel cōsideratio mathematici est falsa. ¶ Ad bec rīdet pbs q magnitudies q bus vtuntur mathematici non oī esse tales s^z se quales sunt fm imaginationes ipōz. ¶ Inter

tia particula intendit talem conclusionem. Quia
cause diuise sint in quattuor tantum. tamen in-
finitum reducit ad causam materialem. pbat
dupl. quia continuū quod habet rōnem māie
est infinitum: & quia omnes antiqui putantes
infinitū esse ducūt ipm ad cām materiales.

Tertio dubitat. Unū rationes quibus probatum est infinitum esse sint physice. Pro solutione supponendū est qd Aristote. in tertia parte hui⁹ capituli soluit qnqz rōnes pū ad ductas ad probandum infinitum esse. ⁊ dicit qd qdā illaz necessario cōcludūt ⁊ qdāz illaz accipiunt pposi. iones falsas. Primo soluit tertiā dicēs pp ppetuitatē generationū nō ē necessariū ponē aliqd corp⁹ sensibile actu infinitū qz corruptio vni⁹s ē gñō alteri⁹. ⁊ 2º soluit quartā negando qd oē corp⁹ finitū finiat ad tāgēs ip̄s. qz nō ē idē tangi ⁊ finiri. aliō. n. qd tangi ab alio tāgitur. sed accidit infinito tāgi. pōt. n. finitū seipso finiri. Cōsequēter soluit qntā dicēs qd intelligētīe. i. imaginationi credere cōueniēs ē. Cōsequēter soluit primā dicēs qd mot⁹ ⁊ tps nō sūt infiniti i accepto eē s3 i potentia. Cōsequēter soluit scdaz dicēs qd magnitudo nō ē finita i actu s3 diuisionē neqz s3 augmētā tōez. Cōsequēter recapitulat ea qd dca sūt i infinito.

Rationes añ oppo^m soluuntur ex dictis
Et hec de tertio physycorum.

Item ha ben
daz
itelligentiaz ali
quem libri quar
ti physicorum.
Querit primo
Utruz locus sit
Arguit p q nō
sex rōnib⁹ phi.
Prima rō est si
loc⁹ eēt vt esset
qd corporeū vt

qd icor porcu. n. h3. q2 b3 tres dimēsiōes qbus dē
corp^o fmiat. s. lōgū latū z pfiidū: nec ē ē corp^o q2
duo corpa erūt i vno loco: z¹ rō. si corpus sit aliq
loc^o ē supficii. z alioz fminorz corporis erit aliq
loc^o. cñs ē inconueniens. g z añs. pbat cñam. q2
eadem est ratio de terminis corporis sicut de cor
pore: vbi. n. ē superficies aque ibi etiā ē supficiēs
aeris falsitate cñtis probat punctus. n. non vide
tur esse in loco. q2 nō ēēt ofia inter punctū z locū
pūci. ¶ z¹ rō. loc^o nō ē elemētum. nec ex elemē

e 4 audire. Sicut in
quodam sp. aut dicitur
de ista ista vult
et movetur sine
voti loquuntur et
exponitur rationem
improbatum in

Quartus

q̄ plato male infert numeros & ideas non esse in loco cum tamen idee & numeri participant de magnitudine & paritate sic aliquid de materia participabunt. & tamen dicebat locum esse materiam. 2ª ratio. quia vnumquodq; corp⁹ naturale nātur mouet motu sursum vel deorsum. & tñ nō mouet ad mās vel ad formā. ḡ loc⁹ non est mā neq; forma. 3^a rō. sursum & deorsum sūt dñe loci. & tñ nō sūt mā neq; forma. igit̄ loc⁹ non est materia neq; forma. 4^a rō. si loc⁹ eēt mā vel forma seq̄ret q̄ loc⁹ eēt loco. & si loc⁹ eēt in loco seq̄ret ē q̄ loc⁹ moueret ad motū illi⁹ cui⁹ est. 5^a rō. si loc⁹ esset materia aut forma. tñc cū ex aere fit aq̄ corūperet locus. qd̄ falsū est. q̄ dicim⁹ corpus genitum eē in eodē loco in quo erat corruptum.

Tertio sciēdi q̄ in scda pte hui⁹ capituli p̄s ponit mōs eēndi in. & soluit qñdam dubitatōes circa eos. & diuidit i tres p̄ticulas. In p̄ia ponit octo modos eēndi in. dicens q̄ vno mō aliqd̄ dñe ē in alio sicut digit⁹ in manu & vniuersal⁹ p̄s in toto. 2° sicut totū in p̄tib⁹. pbat hoc. nō. n. est totū p̄ter p̄es. alio⁹ sicut hō i aiali. & vlt̄ sic spēs est in genere. 4° sicut genus in spē. & vniuersal⁹ sic p̄es spē i rōne ei⁹. 5° sicut sanitas i calidis & frigidis. & vlt̄ sicut forma in materia. 6° sic ea q̄ sunt grecoz in rege grecoz. & oino simul ea q̄ sūt sua cā efficiēte. 7° sic res i suo fine. 8° sic vinū i vase & vlt̄ locatū i loco. ¶ Pro p̄o artipulo

Cōclusio rñ alio. Loc⁹ est. p̄z bec conclusio ex duab⁹ rōnib⁹ philosophi & duab⁹ auctoritatib⁹ positis i p̄mo notabili.

Primo dubitat. Vt̄ idē possit eē in seipso. p̄ cui⁹ dubij solutiōe supponēdū ē q̄ p̄s in 2^a p̄ticula huius p̄tis mouet tale dubiū. Vt̄ vñ idē sit in seipso & oia sint in alio Ad hoc dubiū solucdū pōit talē distinctionē ponendo q̄ aliqd̄ eē in se potest intelligi dupl̄r. vno mō fm se & p̄mo. & nō grā alteri⁹. alio mō fm aliter. i. grā p̄tis. 2° ponit tres cōclusiones. p̄ia oē totū est i seipso fm aliter. i. grā p̄tis. pbat p̄s duabus rōnib⁹ et tribus exēplis. p̄ia rō totū ē in p̄tib⁹ & eōrra. ḡ totū ē in seipso. Scda rō. totū dno/minat fm denotatiōez suaz p̄tiū. s̄z denominat p̄tes eē in toto. ḡ totū denominat eē in toto. & p̄ cōsequēs in seipso fm aliter. maiorē pbat q̄ totus hō dñe alb⁹ eo q̄ sup̄ficies eius ē alba. & tot⁹ hō dñe sciēs eo q̄ aia eius est sciēs. 3° pbat trib⁹ exēplis. p̄mū. hō dñe ē albus & tñ albū est in hōie fm aliter. igit̄ idē est in seipso fm aliter. minorē pbat. q̄ albū ē i hōie eo q̄ ē in corpe & ē i corpe eo q̄ ē i

sup̄ficie in q̄ ē fm se & nō fm aliud. 2° ex^o. hō dñe sciēs. & tñ sciēs est s̄z aliter. q̄ scia est in aia q̄ ē p̄s hōis. igit̄ idē ē in seipso s̄z aliter. 3° ex^o. qñ āphora & vinū seorsū sūt tñc nō sūt partes alicui⁹ terrij. id āphora nō dñe in seipso nec vinū i seipso. s̄z qñ āphora & vinū simul idē sūt. tñc sūt partes ei⁹ qd̄ est āphora vini. ideo ip̄a debet eē in se eo q̄ vinū quod est pars āphore vini est in āphora. ¶ 2ª conclusio. impossibile est q̄ idēz p̄mo & fm se sit in seipso. pbat p̄s dupliciter. p̄mo inductiue sic q̄ secundum nullū dictoz modoz essendi in. aliud idē est in seipso p̄mo & secundum se. 2° p̄o bat ratione. q̄ si āphora vini esset in seipso p̄o & secundum se. sequeretur q̄ vinū eēt āphora & q̄ āphora vinum. qd̄ est impossibile. cōsequētiāz pbat q̄ eadē rō eēt vini & āphore. rō enim āphore ē q̄ sit receptiua vini. mō illa rō cōueniret vino. sicut. n. vinū recipere i āphora sic āphora in vino. ¶ 3ª cōclusio. impossibile est aliqd̄ esse in seipso p̄mo & fm se totū & fm acciō. i. mediāte alio. q̄ tñc sequeretur q̄ duo corpora essent in eodē. qd̄ est impossibile. pbat cōsequētiā. q̄ si āphora sit in seipso mediante vino tñc vinū eēt p̄p̄inuius āphore q̄ ip̄amet āphora. & hoc nō pōt eē sine penetratione dimēsiōnū. ¶ In 3ª pte soluit rōnez zenonis quas sic arguebat. locatus est in loco alio a se. & locus est in alio a se. & sic infiniitū dicit qd̄ nihil p̄hibet locatū eē in alio. non tñ sic in loco sed sicut sanitas in calidis & frigidis. & sic habitus & passiōes sunt in subiecto. & sicut color in corpore. ideo non est necesse abire in infinitum ¶ In q̄rta particula infert correlarie q̄ locus nō est materia neq; forma locati. pbat q̄ loc⁹ non ē aliqd̄ locati. s̄z materia & forma sūt aliqd̄ locati. ergo locus non est materia neq; forma locati. pbat maiores. quia vas nihil aliud est nisi vas. igit̄ tur locus nihil est locati.

Secundo dubitatur. Vt̄ ista propositio sit cōcedēda. āphora vini est in seipso & āphora vini ē in āphora vini. ¶ Ad soluendum hoc dubium. ponūtur aliquę suppositiōes. p̄ima est. āphora vini in rigore sermonis nō significat vinū tātū nec supponit pro vino tñ nec p̄ aggregato ex āphora & vino. s̄z p̄cise supponit p̄ seipso āphora cōnotādo ip̄az eē receptiuam vini. Ex hoc sequit̄ q̄ de rigore sermonis ista est falsa. āphora vini est in āphora vini. vas enī cōtinens vinū nō ē in seipso. ¶ 2ª suppositio. p̄ restrictionē vsualē āphora vini aliqñ restringitur ad standū p̄ vino tātū. vt cū dñe q̄ iste bibit āpho-

Pbyficoꝝ

ra vini. nō enī bibi yas sꝫ vini vasso. aliqñ enī re/
frigit p restrictionē vsualē ad stādū p aggrega/
to ex vtroqꝫ. s. p āphora z vino. vt cū dī. ille enīz
emit vñū doliū vini. nō doliū enī emit solū nec so/
lū vini sed vini cū doliū. Ex h̄ segꝫ qꝫ illa ē cōce/
dēda p restrictionē vsualē. āphora vini ē i āphora
vini: qꝫ si āphora vini a parte subiecti refrigeritur
vsualī ad stādū p āphora nū ē falsa: vel p vino
tñ. z a pte p̄dicati vsualī refrigeratur ad stādū p
āphora tñ. nūc dēcā. ppō ē cōcedēda. ¶ 3ª suppo/
sitiū s̄biectē idētitatis suppoit p̄cise p eodē sic
sūt aīis. Ex h̄ segꝫ qꝫ bec nō est cōcedēda. āphora
vini ē i seīpa saltē p locutōez gfa totī. pōt tñ sal/
uari p locutōez gfa ptis. dicim⁹ enī totū hoīez eē
crispū. qꝫ caput ē crispū: sūf āphora vini ē i seīpa
qꝫ vini qd ē ps āphore vini ē i amphora vini.

Tertio dubitat. vtz dnoatio partis forā/
li cōia isert dnoiatōez totī. Ad sol/
uēdū h̄ dubiū sciēdū qꝫ duplicia sūt accitua de/
noiantia aliqd s̄bm. qdā enī sūt q̄ determināt sibi
certā partē in s̄bo ita qꝫ solū illi parti p̄nit iē. sic si
mitas determinat sibi nāsū. claudicatō pedē. alia
sūt q̄ indifferēter p̄nit in eē cuīz parti subī. si tam
ibereāt solū vni parti vtute taliū accitūz aliqd
relingit in alijs partibus: vt infirmitas pōt inesse
cuīz parti hoīs. si tñ alicui determinate pti isit ali/
qd. s. doloꝝ reliq̄ i alijs partib⁹. z ista accitua forā/
li cōia possūt ex denoiatōe partis inferre denoi/
ationē totī. segꝫ enī. iste ē claud⁹ sꝫ pedē. g ē clau/
dus. sūf bene segtur. iste ē infirm⁹ s̄m caput. g est
isirm⁹. sed alia accitua ex denoiatōe partis n̄ p̄nit
inferre denoiatōez totī: nisi insint maiori pti z p̄n/
cipali s̄m q̄s partē illi partis. Rōnes ante op/
positum soluentur ex dicendis.

Verit 2^a vtz loc⁹ sit entitas re/
spectua a supficie corpis
locātis realī z etitatie distincta z i cor/
pore locāte sūt iecta. Et ar⁹ p qꝫ nō sit
entitas respectiua. nulla q̄ntitas ē entitas respe/
ctiua: sꝫ oīs loc⁹ ē q̄ntitas. g nullus loc⁹ ē etitas re/
spectiua. mior pꝫ per aristō. i p̄dicamētis dicētē qꝫ
loc⁹ ē spēs q̄ntitatis. 2^a aguitur qꝫ nō distinguit re/
alī a supficie corpōis locātis. qꝫ oē vlt⁹ corpōis
locātis ē s̄ficies. sed oīs loc⁹ ē vlt⁹ corpōis locā/
tis: ergo loc⁹ ē s̄ficies. maior pꝫ. qꝫ extrēa corpo/
ris sūt due superficies. 3^a arguitur qꝫ nō sit subī/
ue in corpore locāte. qꝫ oīs forma denoiāns ali/
qd s̄bm ē i eo s̄biue. sꝫ loc⁹ denoiat locatū. igf est
s̄biue i eo z nō in locāte. maior pꝫ. qꝫ dici denoi/
atie p̄supponit eē in s̄bo. ¶ In opp^m q̄ ad oēs p

tes arguit p qꝫ sit entitas respectiua. qꝫ loc⁹ dī lo/
cati locus. z locatū dī loco locatū. 2^a qꝫ sit distin/
cta a superficie: qꝫ superficies est entitas absolu/
ta. locus dīo entitas respectiua. 3^a qꝫ sit subiectie
in locante. qꝫ locus est fundatus in superficie lo/
cantis. g ē i s̄biue in locante. ¶ In qōne ista erunt
tres articuli. ¶ Quātum ad p̄mum.

Primo sciendū ē qꝫ p declaratōe termi/
noz ponitur alique distinctōes
qꝫ p̄ma est. locus ē duplex: quidam est presenti/
alis z distinctiū q̄ est formalī p̄ntialitas qdā a q̄
aliqd dī eē formaliter p̄nt alicui: alius est loc⁹ di/
mensionalis z circūscriptiū qui est formaliter
ip̄a. circūscriptio actiua illius dimētionis a q̄ ali/
qd dī circūscribens. z dī isto p̄ncipalī querit qd.
¶ 2ª distinctio. locus circūscriptiū est duplex
vñ quidem sūdamēntalis. s. superficies circū/
scribens locatū. ali⁹ est formalis: z est vna forma
realī inherens superficiei circūscribentia q̄ sup/
ficies formaliter dī circūscribens. ¶ 3ª disti/
ctio. locus circūscriptiū est duplex. vnus q/
dem aptitudinalis q̄ est forma a qua superficies
dī formaliter locatiua vel circūscriptiua: z vo/
catur locatiuitas. alius est actualis realiter inbe/
rens superficiei circūscribenti a qua dī forma/
liter locus vel circūscribens locatū. ¶ Iste di/
stinctōes sic declarari p̄nt considerādo tres enti/
tates ex parte superficiei circūscribentis locatū
p̄ma ē entitas superficies. z illa ē absoluta. 2^a
ē relatio aptitudinalis q̄ locatiuitas dī. ip̄a enīz
superficies aī receptōez locati hꝫ aptitudinē lo/
cādi ip̄m a qua dī formalī locatiua. z sūda h̄ec
relatio aptitudinalis in entitate superficiei z ter/
minatur ad locatū: z distinguitur a superficie lo/
cāte solū ex nā rei: z formaliter sicut. p̄pa passio
a s̄bo. pꝫ per hanc maximā. Nulla relatio funda/
mentalis vel nulla relatio formalis aptitudina/
lis ē realī distincta a suo fundamēto: z qñ corpus
ponitur in ip̄a superficie actualī locāte. tunc ip̄a
superficies dī actualī locans z circūscribēs lo/
catum. iō ibi ē cōsiderāda vna relatio actualī que
vocatur locatio vel circūscriptio actiua a qua
superficies dī formalī z actualī locans z circū/
scribens locatū. iō ibi est cōsiderāda vna relatio
actualis que vocatur locatio vel circūscriptio
actiua a qua superficies dicitur formalī z actu/
alī locans z circūscribens locatū. z fundatur i
superficie locāte. z terminatur ad corp⁹ locatū. z
realī ab vtroqꝫ distinguit. S. mīl: ex parte loca/
ti sunt considerande tres alie entitates. p̄ma est

Quartus

entitas locati. 2^a ē locabilitas passiva locati. 3^a ē locatio vel circūscriptio passiva a q̄ ipsū corpus dī actualit locatū vel circūscriptū. p̄ma entitas vocat locus fundamentalis. 2^a locus formalis aptitudinalis. 3^a loc⁹ format actualis. i. locato vero p̄ma entitas vocat locatū. i. undamētali⁹ 2^a denominatiue. 3^a vero vocat locatum formale aptitudinale. 3^a vo dī locatū formale actuale.

Secundo sciendū q̄ Aristo. i. hoc. 3° c. po. nit aliq̄ p̄cābula valentia ad diffinitionem loci cognoscendā. 2^a dīuiditur i quatuor p̄tes. In p̄ma pōit q̄nq̄ p̄prietates loci. p̄^a. locus continet locatū 2ª nihil ē ei⁹. 3^a. loc⁹ nō est maior nec minor locato 3^a ē equalis. 3^a. loc⁹ nō deficit i nūcūq̄ locato. sepa tū a qualibz superficie succellue. 4^a. i. oī loco sūt sursum 2ª deorsū. 2^a dī loco nālī. 5^a. vñ quodq̄ corp⁹ nālī ferī nālīter ad suū locū 2ª naturat quiescit i suo loco q̄ ē aut sursum aut deorsū. ¶ In 2^a p̄te Aristo. ponit quatuor additiōes requisitas ad diffinitionē loci. p̄ma. diffinitio loci dī ē talis q̄ p̄ eā sciamus qd ē loc⁹. 2^a. q̄ p̄ eā soluant opposita ad dubitantes q̄ dīr circa locū. 3^a. q̄ p̄ eā possim⁹ demonstrare oēs passiōes loci de ipso iesse locato. 4^a. q̄ p̄ ipsā possit ostendi eā error 2ª diffictōis eoz q̄ errant circa locū. 2ª subdit q̄ si diffinitio loci sit talis tūc vñ q̄q̄. i. vna queq̄ passio loci pulcherrime. i. potissime demonstrabit de loco p̄ ipsā. Ex hoc potēlici q̄ diffinitio subī ē mē^m demonstratōis potissime. ¶ In 3^a p̄te ponit tria p̄ambula valētia ad iuestigandaz diffinitionē loci. p̄mū. mor⁹ localis facit nos scire locū eē. nō se q̄ref. n. locū eē nīl eēt mor⁹ fm lo cū. p̄pter hoc multi dixerūt celū eē i loco eo q̄ sp̄ ē i motu. 2^a subdit oēs alios mor⁹ q̄ faciunt cognoscere locū. q̄ aliud ē loci mutatio ali⁹ decremētū 2ª ali⁹ augmētū. i. augmētō at 2ª decremētō fit motus localis. 2^m p̄ambulū. eozū q̄ mouent. alia mouent p̄ se. alia p̄ accēs. Eoz aut q̄ mouent fm accēs quedā sunt nata moueri p̄ se vt p̄tes corp⁹ nate sunt moueri p̄ se. mouent tñ f̄z accēs in corpore. vt clauus ē nat⁹ moueri p̄ se. mouet tñ f̄z accēs in nauī. 3^m. aliqd ē i loco duplī. q̄ qdā ē i loco cōi. vt iste est i celo q̄ est i aere. 2ª ille non ē p̄prie locus eo q̄ non est equalis locato. aliud ē i loco p̄prio i quo ipsū p̄mo cōtinet. 4^m quando cōtinentis nō ē diuisū a cōtento. sed est ei contrariū. tūc cōtētū nō est i eo sicut locatū i loco. sed sicut pars i suo toto. s̄z quando tale continens est diuisum a cōtento 2^a tangit ipm cōtētū fm vltimū. 2^a non ē pars ipsi⁹ cōtenti nec ē mai⁹ ipso cōtē

to s̄z egle sibi tunc cōtētum est i ipso sicut i loco. Itā vltimā p̄te pbat p̄bs. in eodē. n. sunt vltima se tāgētia. deinde p̄mā partē pbat duab⁹ rōnib⁹. p̄ma q̄n aliqd ē cōtinuū alicui tūc nō pōt i eo moueri. imo aliud cū eo mouet. s̄z locatū pōt moueri i loco sine hoc q̄ loc⁹ moueat. ergo loc⁹ non ē qd cōtinuū locato. 2^a rō est. q̄n aliqd cōtētum ē cōtinuū ipsi cōtētū tūc est i eo sicut vñ i oculo 2ª sicut man⁹ i corpore. 2^a nō sicut aq̄ i cado nec sic vñ i sipbo. q̄ nō ē i eo sic i loco. s̄z sicut ps i toto. ¶ In q̄rta p̄te cōcludit q̄ ex his q̄ dīa sūt pōt eē manifestū qd sit locus vbi.

Tertio sciendū q̄ circa hūc textū incidunt tres difficultates. p̄ma. qualiter est saluabile q̄ locus sit equalis locato. 2^a tñ loc⁹ cōtinet locatū. p̄ro solōne ponunt aliq̄ue diffinitiones. p̄ia diffictio. duplex est equalitas. que dam ē fūdata super quantitate discreta vt i supra multitudinē dimensionū. alia est fūdata super quantitate continua vt super extēsiōe. ¶ 2ª diffictio. equalitas extēsiōis est triplex. que dam ē fūdata super longitudine. qdā ē fūdata super latitudine. alia aut super p̄fūditate. ¶ Tertia diffictio. duplex ē locans. quoddā ē locans quo 2ª proximum. 2^a ē ipsa superficies corp⁹ lo cantis q̄ vocat loc⁹. aliud ē locās qd 2ª vltimus. 2^a ē ipz corpus locans. ¶ Quarta. duplex ē locatus quoddā ē locatū q̄ i immediatū. 2^a ē superficies ipsius corp⁹ locati. aliud ē locatū quod 2ª media tū 2^a ē ipsum corp⁹ locatū. vñ dī p̄ q̄ loc⁹ 2ª locatū q̄ sunt egle q̄libet equalitate possib⁹ i ipsis fūdari. p̄. p̄ ē equalitate mltitudinis. q̄ cū abo sūt i superficie. oēs q̄ vtreqz p̄tes habeāt tāū duas dimensionēs. p̄. 2^a de equalitate lōgitudinis. q̄ vtraqz superficie est egle longa 2ª egle lata. equalitas at p̄fūdītatis nī pōt i ipsis fūdari cū ista nī bēant p̄fūdītate. 2^a istis itelligunt p̄prietates loci. 2^a dī q̄ corp⁹ locās 2^a corp⁹ locatū sūt egle equalitate fūdata super multitudinē dimensionū. q̄ vtrūqz b̄z dimensionē. s̄z non sūt egle equalitate dimensionis. 3^a dī q̄ loc⁹ 2ª corp⁹ locatū sūt egle equalitate fūdata super longitudine aut latitudine. s̄z nō sūt egle equalitate fūdata super p̄fūdītate. eo q̄ loc⁹ nō bēat p̄fūdītate. ¶ 2ª diffictas. vñ vñ qd qz corpus nālī sp̄ nālī moueat ad suū locū nālī. p̄ro solōne hūc difficultatis ponit talis diffictio. Itā vñ mouet pōt capi duplī. vno mō vt dīc actuale moueri. alio vt dīc aptitudinale moueri patz

Phisicor

sic. qz ois passio ē aptitudinalis. s3 moueri ad suū locū nāle ē passio corpis nālis. qm moueri dīc aptitudinē. Ex his dīr duo. p¹o q¹ vñ qdōq corp¹ nāle sp nāl^r mouet ad suū locū nālē si illō xbum mouet dicat moueri aptitudinale. pbat sic: qz vñ qdōq mobile sp ē aptū natū moueri ad illud i quo ē x¹ oseruatiua locati. q locatū semp est natum moueri ad suū locū nālē. z^o dī q¹ si illud xbu moueri dicat actuale moueri. corp¹ nāle n sp mouet ad suū locū nālē. imo ad h¹ q nāl^r moueat ad ipm duo regunt. p¹ q sit ex¹ locū suū nālē. z^o q nō sit phibitū. C³ difficultas. vtz aliq accētia sint nata p se moueri. C¹ p¹o solōe hui¹ ponunt due suppoēs. p¹ ē. s3 Aristo. iplicat dīctioēz accēis si ne subo eē. Ex h¹ seq¹ q iplicat dīctioēz fm ipm accēis moueri p se. qz p se moueri p supponit p se eē. z^o seq¹ fm eū q nullū accēis ē natū p se moueri. z¹ suppo. s3 vitatē nō iplicat dīctioēz accēis eē sine subiecto. Ex h¹ dī q multa accētia sūt p se nata moueri z de scō p se mouent. si. n. grauitas p pole vel impossibile eēt sepata a subiecto ipa moueret seip¹az. p¹o scōo articulo sit hec.

Conclusio

Locus est entitas respectiva a superficie corporis locantis re aliter distincta. z in ipo corpe locatē subiecta. patz¹ q ad oēs ei¹ partes ex¹ p¹ notabili. p¹o z^o arti¹

Primo

dubita. Qualis est saluabile locū cum eē entitatē respectiuā cū tñ oēs pprietates loci dīctioē repugnent forme respectiue. C¹ p¹o solutōe b¹ ponunt aliq suppoēs z aliq regule. p¹ia suppo. loc¹ sūpt¹ format¹ z p¹ significato ē vna qditas cōcretiue designata. cui¹ abstractū ē locatio actiua q ē respect¹ supficiēi locātis ad locatū. z¹ suppo. sūdamētū loci est ipsa supficies circūscribēs locatū. p¹ia regula. oē cōcretū alicui¹ relōis p¹onati sūptū supponit p sūdamētū illi¹ relōis z nō p ipsa relatione. z¹ regula. i oī ppōe i qua subijciū cōcretū alicui¹ relōis sūt duo cōsiderāda. s. illud qd suppoit z ē ipsū cōcretū. z¹ illud p quo supponit z est sūdamētū ipsius cōcreti. z¹ regula. ad vitatē ppositiōis affirmatiue sufficit p¹dicatū iec illi p q supponit illō subiectū. vel saltē q supponat p eodē p quo supponit subm. z nō regit¹ q p¹dicatū in sit subō qd supponit. sūtr ad veritatē ppōis negatiue sufficit p¹dicatū non inesse illi p¹o q supponit subiectū. siue q p¹dicatū z subm nō supponāt p eodē. ex hoc seq¹ q ista est concedenda. loc¹ cōtinet locatū. qz illō p q supponit loc¹. s. supficies corporis locatī cōtinet locātis. sūtr ista. loc¹ est equa

lis locato z sic de sitib¹. z sic p¹ solutio ad dubiūz.

Secundo

dubita. Utrū locus sit spēs quantitatis. p¹o solōe hui¹ ponunt aliq distinctōes. quaz p¹ima est. loc¹ pōt sūmi dupl¹. vno mō format¹ z p¹ significato. z sic ē respect¹ locātis ad locatū siue superficiēi circūscribētis ad locatū circūscriptū. z vocat locatio vel circūscriptio actiua. alio mō capī¹ mālīē z p¹ denoiato. z sic ē ipsa supficies circūscribēs locatū. C¹ p¹o z¹ distinctione ponit tal¹ regula. quā docunqz aliqd ē cōe duob¹. z vni ē nomē ipositū z alteri nō. l3 de rigore sermonis illud nomē cōe supponat p qditate cōi illis duob¹. tñ per restrictionem vsuales restringit ad p¹cise standū p¹o illo cui non est nomē ipositū. sicut vbi ē qd dī cōe ad vbi actiuū z ad vbi passiuū. z vbi actiuo ē nomē impositum. s. loc¹. vbi aut¹ passiuo nō ē nomē ipositum. iō illud cōe p restrictionē vsuales restringitur ad standū p vbi passiuo. qz de rigore p¹mo nis supponat p¹o vbi cōi ad actiuū z passiuū siue p¹o qditate eis cōi q facit p¹dicamentū qditate distinctū d¹ alia nouē p¹dicamenta. Ex hoc ponit talis distinctio. vbi pōt sūmi dupl¹. vno mō vt ē qditas cois ad vbi actiuū z passiuū. z sic est vna qditas p¹dicamentalis d¹ alias p¹dicamentales qditates distinctas. alio¹ capī¹ vt p¹ restrictionē vsuales restringit ad standū p vbi passiuo. z sic est species p¹dicamentalis q est vbi. Ex his dīr duo: p¹o q loc¹ format¹ sumptus z p¹ eius significato nō est aliud qz vbi actiuū. z p¹ cōis est species vbi z z¹ dī q locus sūptus material¹ z p¹ denoiato est species quantitatis. qz nō est aliud qz superficies circūscribens locatū vbi.

Tertio

dubita. Utrū nāle z violentum sint eēntiales dīe loci. p¹o solutōe b¹ dubij sit hec distin¹. Duplices sūt dīe eēntiales. quedam. n. sūt cōnotatiue nihil aliū cōnotat¹ qz id qd cōnotat per gen¹ ipaz. alie sūt cōnotatiue alicui¹ alteri¹. z ille dīe dīe pprie dīe accidētales. Ex hoc dī q nāle z violentū sūt dīe accēntales loci. naturale enīz importat locū cū virtute cōsuatiua locati. violentū hō importat locū cū virtute corruptiua locati. sūtr sursū z deorsū sunt dīe accēntales. loc¹ enīz sursū dīe locuz cū ppinquitare quadā ad concanum orbis lune. deorsū hō importat locū cū quadā ppinquitare ad centrū. similiē hic z ibi sunt dīe cōnotatiue ipsi¹ vbi. hic enīz importat ipz vbi cōnotādo propinquitatē eius ad demonstratū. ibi vero significat ipsū vbi connotando differentiam ad proferentēz.

Quartus

Ad rationes an oppo^m. Ad p^ma nega
tur q^d loc⁹ p^r significato
eius sup^r sit q^uitas. z ad p^ma dicit q^d loquebat^r
in p^rsentis de loco fm opinionē famosā dicentium
locū eē spatiū sepatū inter latera corporis cōtinē
tis. q^d p^r hoc q^d dicit ptes loci copulari ad eū/
dē terminū ad quē copulantur p^rticule corporis
locati. pōt dici z^o q^d loc⁹ sumpr^r māliter z p de/
nominato est bene quātitas z ētitas absoluta. lo/
cus vō sumptus formal^r z p significato est circū
scriptio actiua. z p oīs ētitas respectia. ¶ Ad
z^{am} d^r q^d loc⁹ ē vltimū corporis cōtinētis sup^r
māl^r p loco sūdametali. nō aut sup^r formal^r. z^o
d^r q^d rō pcedit de loco sup^rto p denoiato z nō ei⁹
significato. ¶ Ad z^{am} d^r q^d loc⁹ p^mo nō denoiat
locatū s^z bene locatio passiva. z^o dici pōt q^d loc⁹
denoiat locatū denominatiōe extrinseca. z non
denominatiōe intrinseca. Et hec de questione.

Veritur

tertio. ¶ **U^o locus sit**
imobilis. Arguitur p^r
q^u mo q^d nō. oē ens limitatū ē natural^r
mobile. s^z loc⁹ ē h^moi. g^o ē naturaliter
mobilis. maior p^r q^u mobilitas est passio p^ria z
adeq^ua ētis limitati. ¶ z^o sic arguit^r. sūbm loci
quocūq^z mō accepti ē mobile. ergo loc⁹ ē mobil^r.
p^rz oīa dupl^r. p^mo q^u nobis mouētib⁹ necesse ē
moueri oīa q^u nobis sūt. z^o q^u quando sūbm loci
mutat^r. vel loc⁹ corūpit^r z sic mutatur. vel nō cor/
rūpitur z sic erit i⁹ alio sūbo. z per oīs mouebit^r
migrādo de sūbo in i⁹. ¶ z^o sic arguit^r. sup^rties
cōcaua o^rbis lune est loc⁹ ignis. z tū mouet^r cir/
culariter. ergo loc⁹ est mobilis circulariter. z p cō/
sequēs non est simpl^r immobilis. ¶ In oppositū
arguitur auctoritate philosophi. ¶ Erunt in q^usti
one tres articuli. p^ro quo

Primo

scitēdū q^d p^ro declaratiōe termi/
norum questiōis ibi ponēde sūt
aliq^u distinctiōes. quaz p^ma ē. locus pōt capi du/
pliciter. s^z p^ro formali significato. v^z p^ro relatiōe
locātis ad locatū. z sic nō ē mobilis local^r. s^z bene
motu generatiōis z corruptiōis. alio mō sumit^r
locus p^ro denominato z material^r. v^z p^r sup^rficie
circūscribente locatū. z de loco sic capto est q^ustio
p^ris. ¶ Scōda distinctio. locū esse mobilē pōt itel/
ligi dupliciter. vno mō. q^d sit mobilis simpl^r z p
se. alio mō q^d sit mobilis ad motū locati p se vel p
accēs. ¶ z^o distinctio. locū eē mobilē simpliciter
pōt dupliciter intelligi. vno mō q^d sit mobilis ne/
cessario z per se. alio mō q^d sit mobilis per accēs
¶ 4^a distinctio. locum esse mobilē ad motus lo/
cati pōt intelligi dupl^r. vno mō necessario z p se
alio mō fm accēs z raro. Ex his. d^r p^mo q^d locus
ē simpliciter mobil^r cui moueri nō repugnat cō/
tradictorie. s^z loco nō repugnat moueri cōtradi/
ctorie. ergo loc⁹ ē simpliciter mobilis. z^o d^r q^d lo/
cus nō est p se mobilis. p^r q^u non pōt moueri nisi
moto eius sūbo. z^o d^r q^d locus nō est p se z neces/
sario mobilis ad motū locati: s^z bene p accidens
z raro. p^r q^u nō repugnat d^rdictorie locatū moue/
ri quiescente loco. nec implicat locus moueri lo/
cato quiescente.

Secundo

sciendū q^d philosophus i⁹ hoc
p^rimo capitulo diffinit locum
z diuiditur in tres ptes. In p^ria iquirir p^rticulas
ponēdas in diffinitōe loci. z intēdit duas cōclusi/
ones. quaz p^ria est. Loc⁹ est terminus corporis
cōtinētis. pbat sic. necesse est locū eē formaz aut
spatiū separatū aut materiā aut terminū cor/
poris cōtinētis s^z non ē aliqd triū p^rimoz: igit^r ne/
cesse est q^d sit terminus corporis cōtinētis. p^rimā
ptē minoris scilicet q^d loc⁹ nō sit forma pbat po/
nendo rationē pp quā appet q^d locus sit forma: z
soluit eā. z est bec. forma cōtinēt z ē termin⁹ sicut
z loc⁹. igit^r locus est forma: soluit q^d vtrazq^z sūt ter/
mini. s^z nō eodē mō. q^u forma ē termin⁹ rei cuius
ē forma: loc⁹ aut^r non ē termin⁹ illi⁹ cui⁹ ē locus
s^z est termin⁹ corporis cōtinētis. Ex hoc pōt for/
maritalis ratio. q^u forma locati est termin⁹ loca/
ti. s^z locus non est termin⁹ locati. ergo nō est for/
ma locati. Lōsequēter pbat tertiā ptē minoris. s.
q^d loc⁹ nō sit spatiū sepatū p^rmittēdo rōnem pro/
pter quā apparet q^d sit spatiū separatū: sicut. n.
loc⁹ manēs idē numero recipit successiue diuer/
sa corpora. sic etiā spatiū dimētionatum manens
vnum z idē videtur successiue accipere diuersa
corpora. Scōdo probat duab⁹ rōnibus q^d loc⁹ nō
sit spatiū sepatū. quaz p^rima ē. si locus eēt spa/
tiū sepatū sequerē q^d eēt infinita loca sit. cō/
sequentia pbat q^u si aliqd totum eēt in toto spa/
tio sicut in loco. ita quelibz eius pars eēt in aliq^u
parte spatij sicut in loco: partes aut^r locati sūt in
finite. q^ure loca illaz partium erunt infinita. Scōda
rō. si locus eēt distātia inter latera alicui⁹ cōtinē/
tis sequeretur q^d locus eēt mobilis. cōsequentia
pbat. q^u trāsinutato aliquo cōtinente nature ne/
cesse ē q^d moueat^r distātia q^u ē inter latera illius
continentis existēs. Tertiō probat locū non esse
materiā p^rmittendo rōnem pp quā appet locus
eē materiā: q^u materia manens vna numero suc/
cessiue suscipit diuersas formas sic si quid altere f

De loc

Phyſicorum

ipm nūc ē albū. oli aut fuit nigrū. z ips ē nūc du-
rū. oli hō fuit molle. ſit loc⁹ ſucceſſiue ſuſcipit di-
uerſa corpora. Lōſequēter pbat locū nō ēē māz
duab⁹ rōnib⁹: qz pma eſt. qz diſtincta attribui-
loco z materie: g loc⁹ z materia ſūt diſticta. pbat
aīis. qz de loco dicimus qz vbi erat aer nūc ē aq.
z hoc nō dicim⁹ de mā. z⁴ rō. mā nō ē diuiſa a re
cui⁹ ē: nec cōtinet illud cui⁹ ē materia: loc⁹ aut eſt
diuiſus a locato z continet locatū. Ex hoc primo
iſert qz cū loc⁹ non ſit aliqd iſtoz triū necceſſe eſt
locū ēē terminū corporis cōtinētis. z: iſert qz diſ-
ficile eſt cōcipere qd ſit loc⁹. qz vī qz loc⁹ ſit mate-
ria vel forma vel ſpatii mediū aliud a magnitu-
dinibus motis. ¶ In z⁴ pte igit ſcōz pteculaz
diſſinitiois loci. ſ. qz loc⁹ ſit immobilis ponēdo dīaz
iter locū z vas: qz vas ē loc⁹ trāſmutabilis. loc⁹
aut ē immobilis. z: pbat qz loc⁹ ſit immobilis ſigno:
qz nauis nō dī ēē in pte fluminis ſic i loco: ſ. ſicut
i vaſe: z tñ in toto fluuiio ſic i loco. qz tot⁹ fluuius
vī ēē immobilis. g ſignū ē qz loc⁹ ē immobilis. Ex hoc
iſert diſſinitioēz loci. qz loc⁹ eſt termin⁹ corporis
cōtinētis immobilis pmi. ¶ In z⁴ pte declarat diſ-
ſinitioē loci: z pmo qz loc⁹ ſit immobilis. qz mediū
z vltimū celi vidētur ēē loca. Ultimū. n. celi ē lo-
cus ſurſū. mediū hō ē loc⁹ deorſū. ſ. vīrūqz ipoz
idē manēs vidēt ēē immobile. Lōſequēter decla-
rat qz locus ſit ſuperſicies corporis cōtinētis. qz
locus debz eſſe ſimul cum locato.

Tertio ſciēdū qz circa hūc tex. icidūt tres
difficultates. pma ē. qd liter ē ſalua-
bile qz loc⁹ qd eſt entitas reſpectiua ſit ſuperſicies
corporis cōtinētis. ¶ Ad quā rīdet p diſtinctionē
qz loc⁹ ſupr⁹ p denoiato ē entitas abſoluta realit⁹
eadē ſupſicie corporis cōtinētis. loc⁹ aut captus
p formali ſignificato. ē entitas reſpectiua. realit⁹
diſticta a ſupſicie corporis cōtinētis. ¶ z: rīdeo.
ponūtur due regule. qz pma ē. ois qd itas reſpe-
ctiua abſtractiue designata bz diſſiniri p ſuū ſun-
damētū poſitū loco dīe z in obliq. z⁴ regula eſt
iſta. ois qd itas reſpectiua cretīue designata dī
diſſiniri p ſūdamētū ſuū poſitū loco gñis z i recto
Ex hoc ſeqt qz loc⁹ qd ē qd cōcretū iſtī relationis
q ē locatio actiua bz diſſiniri p ſuū ſūdamētū po-
ſitū i recto loco gñis. ſ. p ſupſinē corporis locātis.
¶ z: ſeqt qz iſta ē ccedēda. loc⁹ ē ſupſities corpo-
ris cōtinētis p dīcatōēz māle ſūdamēti. ¶ z⁴ diſſi-
cultas. vīz loc⁹ hēat bitudinē pmitatis reſpectu
locati. Pro ſoultiōē hui⁹ ponit tal diſtictio. pmi
mū pōt capi duplī. vno mō noiālī. z ſic iportat p-
ozitatē ſ. z exigētā ſibi ſibi adiūcti. Alio mō capī-

aduerbialit⁹ vt dīc pmitatē adeq̄tōis z immediati-
ōis z tñ valz ſic adeq̄te z immediate. ex h ſeqt qz ly
pmi i diſſinitioē loci dī capi aduerbialit⁹. z dī de-
minare pma pte. loc⁹ aut dī ēē ſuperſities corpo-
ris cōtinētis adeq̄te z immediate cōtinēs locatum.
Ex hoc ſeqt qz ſupſities cōnexa corporis cōtinētis
nō eſt loc⁹. qz non cōtinet immediate locatū. z: ſeqt
qz iſta diſſinitio non cōuenit loco coi. loc⁹. n. cois
nō cōtinet adeq̄te locatū. ¶ 3⁴ difficultas. qd eſt
ſaluabilis immobilitas loci. cuz tñ loc⁹ ſit ſupſities
corporis cōtinētis q mouet ad motū ipi⁹ cōtinētis.
Ad quā ſolet ſic rīderi qz i entitate loci ſunt duo
cōſiderāda. pmi eſt materia ipius loci: z ē ipa
ſupſities corporis cōtinētis q mouet ad motum
ipi⁹ cōtinētis: z qd ad hoc. loc⁹ eſt mobilis ſaltez
p accīs ad motū ipi⁹ cōtinētis. ¶ z: eſt cōſiderā-
dū ſormale loci z ē diſtātia ipi⁹ ſupſicie locantis:
a trib⁹ pūctis immobilib⁹. ſ. a polo artico antarctico
z a centro terre: z talis diſtātia ē ſubiectiue i ipſa
ſupſitie diſtāte. nec ē immobilis motu locali ad mo-
tū ipi⁹ ſupſicie. ſ. mota ipa ſupſitie ſtatim corū-
pit ipa diſtātia z gñatur vna alia q ē maior aut
minor pma. eo qz ſupſities p motū ei⁹ ſtatiz plus
vel min⁹ diſtat a trib⁹ pūctis immobilib⁹ qz pma. z
ſic loc⁹ quātū ad ſuū māle eſt mobilis per accīs
z nō p ſe. ſ. quātū ad ſuū ſormale ē immobilis tam
p ſe qz p accīs. z hoc immobilitate motu locali op-
poſita. illa enī diſtātia pōt moueri motu corrupti-
onis z alijs motib⁹. ſ. hec opinio ē falſa. imagina-
tur. n. locū ē vnū ens per accīs cōpoſitū ex ab-
ſoluto tāqz ex materiali. z ex reſpectiui tāqz ſor-
mali. dicitur autem qz locus eſt immobilis z non
eſt neceſſario mobilis ad motum locati.

Concluſio rīſalis. Locus ē immobilis. ſic
qz nō ē nat⁹ moueri ad mo-
tū locati. pbat ſic. qz loc⁹ nihil ē locati. g nō ē mo-
bil⁹ ad motū locati. p hac pteculā diſſert loc⁹ a mā
z forma locati q necio mouent ad motum locati.

Primo dubitat. Utz oē corp⁹ mobile ſit
i loco. Ad ſoluēdū hoc dubiū eſt
ſupponēdū qz Ariſto. in 3 vltio capitulo cōparat
locū ad locatū z ecōgrā. z diuiditur i tres partes
¶ In pma oīdit quō diuerſa corpora ſūt i loco.
z iſedit ſeptē cōcluſiones. pma ē. oē corp⁹ bñs ex
ſe aliō corp⁹ cōtinēs ipz ē i loco. ſ. illd qd nō hēt
ex ſe aliō corp⁹ cōtinēs minime ē i loco. ¶ z⁴. p. tā-
git ſolutioēz cuiuſdā qōnis q ē hec. ſi illd corpus
qd nō bz aliō ex ſe cōtinēs ipz ēēt aqua quō tali
corpore cōuenirēt loc⁹ z mor⁹. Soluit p qz ſi tale
corpus eſſet aqua partes ipius mouerentur z eſ-

Quartus

sent i loco eo q^d cōtinuaretur sibi inuicē. i. vna ē a^a. totū tñ quodā mō erit mobile f3 suas ptes. z quo dā mō nō erit mobile. f3 se totū z quodā mō sūtr bēbit locū z quodā mō nō. ¶ 3ª cōclusio. eoz q^d sūt i loco qdā sūt i loco f3 potētiā. vt ptes q^d sūt sibi inuicē cōtinue. alie xō sūt i loco fm actū sicut ptes se pate a toto se inuicē tāgētes. ¶ 4ª cōclusio. eoz q^d sūt i loco. qdā sunt i loco p se. sicut oē illud qd p se mouet f3 locū aut f3 augmentū. z subdit q^d totū celū nō est alicubi nec i aliquo loco eo q^d nullū corp^o cōtinet ip3 locū. tñ z mor^o isūt ptribus. altera .n. partiū sub altera habita est. alie sunt i loco fm accūs sicut aia z celū. De aia pbat. qz corp^o ei³ ē i loco. De celo pbat. qz i eo qd circulariter mouet vna ps continet aliā. z subdit q^d solū mouet circulariter quodā mō sur sū est. ¶ 5ª cōclusio est bec. totū celū nō est alicubi nec i aliquo loco. pbat. qz qd est alicubi h3 aliqd extra se cōtinens ip3. sed extra oē z totū nihil est. gō ē z totū celū nō est alicubi. Ex hoc isert q^d oia q^d sūt i celo eo q^d totū celū est oē qd ē. ¶ 6ª cōclusio cōtinet vñū dubiū qz dcm est q^d oia sūt i celo aliqs crederet q^d celū eēt loc^o ois. dicit pbs q^d nō. f3 vltimū celi. i. supficies celi est loc^o ois. ¶ 7ª cōclusio. oia sūt i celo. pbat. qz tra est i aq. z aq i aere. aer i igne. z ignis i celo. celū aut nō est ampli^o i loco. ¶ In secūda pte hui³ soluit aliqs rōnes positas in pmo capto pbat. locū nō ē. z pmo soluit sextam. z dicit q^d nō est nece locū augmentari ad augmentū corpo ris locati. Ad scdaz dicit q^d nō est nece q^d pūcti sit aliqs loc^o. Ad pma dicit q^d nō est nece duo corpo ra ēē i eodē loco. qz loc^o nō est corp^o. nō. n. est spa tiū qdā vt imaginatur antiq. Ad gntā dicit q^d lo cus est alicubi. n. tñ sicut i loco. sed sic terminus in terminato. qz nō oportet oē quod est esse in loco nisi sit corpus mobile. ¶ In tertia parte intēdit duas cōclusiōes. p^{ia}. vñū quodq^d corp^o natu raliū naturaliter fertur ad suū locū naturale. qz corpus naturale natū est conseruari in suo loco z nihil pati ab eo. i^a. n. q^d nata sunt tangi ad inuicē sūt impossibilia. i^a xō que tangūt sūt actiua z passiua ad inuicem. ¶ 2ª conclusio. vñū quodq^d corpus nāle naturalr gescit i suo loco naturali. pbat. qz pars naturaliter quiescit in suo toto. g^o z locatum in suo loco. pbat. cōiaz. qz locatū quodā mō se bz ad locū sicut pars ad totū. sicut enim ps bz rōnem materie z totū rōnē forme. sic locatū habet rōnez materie z locus rōnē forme zc. dubitatur. Utz vltima spera sit in loco. p^o hui³ dubij so-

lutione ponitur talis distinctio. Duplex est locus qdaz est dimensionalit^r z circūscriptiuus. ali^o est presentialit^r z diffinitiuus. iō aliquid ē in loco nu pliciter. vno modo dimensionalit^r z circūscripti ue. z est illd qd h3 ex se aliquod corpus circūdas ipm. Alio mō. aliquid est in loco presentialit^r z diffinitiuē. z est illud qd est alteri presens. ex his dicitur primo q^d vltima spera pōt ēē in loco dim sionalit^r z circūscriptiē. non enim implicat con tradictiōez q^d fiat vna spera maior q^d vltima i q^d sit vltima sicut i loco. z^o dicitur q^d vltima spera de facto nō est in loco dimensionalr z circūscri ptiue. nec p se nec p accūs. eo q^d nec ipa nec aliqd sibi habet aliud corpus extra se continens ipam 3° dicitur q^d vltima spera est i loco pñiali^r. qz est pñis alijs speris. Quarto d^r. q^d vltima spera est d se locabil^r. i. apta nata ēē i loco eo q^d ē p se mo bilis. 5° d^r. q^d vbi actiū siue circūscriptio actiua ipi³ vltie spe ē termin^o sui mor^o localis. z non vbi passiū siue circūscriptio passiua. rō pmi ē. qz vltia spa i qlibz pte tps cōtinue acqrit aliā z aliam circūscriptiōez actiua. rō secūdi. qz vltia spa n h3 circūscriptiōē passiua. nō ē. n. passiue circūscri pta ab aliquo zc.

Tertio utz sit pōtē idē corp^o nūero ēē i di uersis locis. z p^{ia} corpa sit ēē i co dē loco. p solōe pme pñis ponūt tales regle. p^{ia}. q^d cūq^d sit pōza ipō vbi. illa vñū formē isit ipi corpib³ ti m vñū vbi. z ipimet corpi hñti p^{ia} vbi. f3 q^d sūt sit nā aut poster^o nā ipō vbi variatur ad variati onē ipi³ vbi. ¶ 2ª regula. si vñū corp^o nūero ex istens i vno vbi possit recipe aliq^d formā absolu tā a duob³ agētib³ sibi apporxiatis h³ ē i diuersis vbi. ¶ 3ª regula. sic corp^o i vno loco exñs i rōne actiui z passiui se bz ad diuersa agētia sibi appo xiata i illo loco. sic qñ ē vt exñs i duob³ locis se bz ad eadē apporxiata i illis duob³ locis. Ex h³ d^r p q^d nō est nāl^r possibile vñū z idēz corp^o nūero si mul ēē in diuersis locis. z^o dicit q^d non implicat dictionem idēz corpus numero simul esse i di uersis locis. p3. qz non implicat dictionez posse ri³ multiplicari nō multiplicato pōzi. sed vbi ē po ster^o ipō corpe. g^o pōt multiplicari sine multitudi ne ipius corpis. ¶ Sed p secūda parte pōitur talis disti^o. duplex est repugnātia. qdā est eozū que fm se z fm suos effect³ opponūt. vt repu gnātia caliditatis z frigiditatis. alia est repugnā tia x^oualis q^d nō f3 se f3 fm suos effect³ opponi tur. 6° ponuntur aliq^d suppōes. p^{ia}. qñcūq^d sūt aliqua duo q^d de se sūt cōpossibilia. sūt tñ incōpos

Secundo

Physicorum

sibilia gra aliqz alioz illis ablatis vel altero illoz ablato illa sūt simplr composibilia. ¶ 2ª suppo. due q̄titates s̄z se sūt cōpossibiles in eodē loco. sūt tñ icōpossibiles rōe duoz effectū. qz sūt due repletōes loci. idē. n. loc^o nō pōt s̄l repleti duab^o repletōib^o. iō ablatis illis repletōib^o vel altera il laz ablata ille q̄titates erūt simplr cōpossibiles. ¶ 3ª suppo. nō iplicat dictionē q̄titate eē i loco. z nō replere locuz qz replere locū ē effect^o q̄tita tis. iō ē posteri^o ip̄a q̄titate: z p cōsequēs non iplicat dictionē poni q̄titate sine illo effectu: nō iplicat. n. pus poni sine suo posteriori. Ex h̄ segtur q nō iplicat dictionē duo corpora simul eē i eodē loco. Et hec de questione dicta sufficiant zc.

Rationes

Ante oppositus solvuntur ex dictis.

Verit

Quarto. Utz vacuū sit.

Et arguit q sit q̄tuor rōi^o nib^o p̄hi. p̄ma. mor^o localis ē. ḡ vacuū ē. pbat cōia. qz vel mobile recipit i vacuo z sic vacuū ē: vel recipit in pleno. z sic multa corpora eēnt sit in eodē loco. z cōfirmat. de dolo qd tñ recipit de aq̄ sine vtribus q̄tuz cū vtrib^o. ¶ 2^a rō. dēlatio ē. ḡ vacuū ē. t̄z cōia qz aut pres dēfant i vacuo aut i pleno. si p̄mū: habet intēti. si s̄z. tūc plura corpora erūt i eodē loco. ¶ 3^a rō. augmētatio ē. ḡ vacuū est. pbat cōias. qz vel alimētū recipit i pleno. z sic duo corpora erūt i eodē loco. vel recipit i vacuo. z sic habet intēti. ¶ 4^a rō. vas repletū cinerib^o tñ recipit de aq̄ q̄tū reciperet si nō eēt repletū cinerib^o. z h̄ nō est nisi ppter vacuū. ḡ vacuū est. z cōfirmat prōnē pythagoricoz q dicebāt a celo exire infinitū sp̄m. p modū respiratōis. z illū sp̄m dicebāt esse vacuū. qd diuidebat nās rez. z primo diuidebat numeros consequentē diuidebat alias res. ¶ In opp^o arguitur auctoritate p̄hi in l̄ra. ¶ In qōne erunt tres articuli sicut i alijs. ¶ Quātū ad primūz

Primo

Sciendū q iste secūdus tractatus in q p̄hs determinat de vacuo diuiditur in sex capitula. In p̄ inquit di/ sputatiue vtrum vacuū sit. z diuiditur i tres ptes. In p̄ma intendit tales conclusiones. Ad p̄hs nālem pertinet determinare de vacuo. p̄s. qz ad ip̄sum pertinet determinare de loco. ergo z de vacuo. pbat cōiam dupl̄. p̄mō. qz aliqui opinā tur q per illas rōes p̄qs credim^o vel discredim^o locū esse: credam^o vel discredam^o vacuum eē. z qz illi q opinantur vacuū eē dicunt ip̄m lo cū eē. z qz locū plenum eē z vacuū nō videtur

differe nisi rōne. Idem enī locus qñ h̄z grāuē cuius est susceptiūm dicitur pleni^o z cū priuā eo dīr vacuū. ¶ In 2ª pte p̄hs tāgit opiones dicē/ tium vacuū nō eē z intendit duas conclusiones. Prima est. oz incipere ab opinionibus affirmā tium vacuū eē vel non eē. z consequentē oīde tur quid sit vacuū. ¶ 2^a 2° tangit opiones an tiquozū dicentū vacuū nō esse: z rō eoz tal est. aer est aliquid ergo vacuū nō est. aīis. pbat duo bus signis. qz vtres repleti acre p̄nt ferre aliqd pondus. igitur signū est q aer intus exis aliqd est. 2^m signū est d̄ clīpsedra. si enī clīpsedra reple atur aqua z foramen superius claudatur: aqua nō poterit exire eo q aer non pōt intrare clīpse dram. ergo signū est q aer est aliquid. Et subdit p̄hs q isti non improbant illud qd dicunt boīca: volunt enī dicere homines vacuū esse spaciūm in quo nullum est corp^o sensibile. ideo dicunt spa ciū repletum acre eē vacuū. ¶ In 3^a pte ponit quattuor rationes affirmātiuz vacuū eē que po lite sunt pro argumentis ante oppositum zc.

Secūdo

Sciendū est q p̄hs i isto capitulo determinat de quiditate ip̄i^o va cui z diuiditur i tres partes. In prima ponit dis/ finitiones antiquozū z eas reprobat z cōtinet tres p̄tulas. In p̄ma ponit vnā descriptionem antiquozū que ē hec. vacuū est in quo nihil ē gra ue vel leue. qd sic pbat qz vacuū ē in quo nihil ē s̄z oē qd ē: ē graue vel leue. igit^o vacuū est i quo nihil ē graue vel leue. mīorē p̄bant sic quia oē qd est: corpus est. z omne corpus est tangibile z oē tangibile h̄z grauitatem vel leuitatem. Istā diffinitionē reprobat p̄hs qz ip̄sa cōuenit p̄icto In p̄icto. n. nihil est graue vel leue. ¶ In 2^a p̄t cula remouet tales dubitationes. si ponat aliqd spatiū in quo sit sonus vel color sine aliquo corpe sensibili vtrum spatiū sit vacuū vel non. soluit q si illd spatiū sit receptiūm corporis tāgibilis tūc est vacuū. si non: tūc non est vacuū. ¶ In 3^a par ticula ponit aliā descriptionē vacui. s. vacuū est in quo non est hoc aliqd neqz aliqd suba corporea. z istā diffinitionē ponebant antiq conuenire ma terie. hoc reprobat p̄hs. qz materia nō est separa bilis ab eo cui^o est materia. s̄z aut ponentes vacu um ip̄m est spatiū separabile. ¶ In quarta pte dis finit vacuū s̄m opinionem. p̄p̄iam dicens q va cuū est locus priuatus corpe. q vacuū sit locus pbat quia vacuum videtur esse spaciūm separa tū. Ex hoc cōcludit q vacuū nō est ponēdū tale spatiū separatū. ¶ In 3^a pte p̄ncipali soluit rādeō

Quartus

Tertio Sciendū qd Ari. i. i. s. 3. caplo ondit
vacuū nō ē cāz mor' neqz ē ponē
dū ppter motū. pbat sepe z rōnib' plis. quaruz
pma est. Unūquodqz corp' nāle mouet in suū lo
cū ppter. vt ignis sursum: z terra deorsū. z cā talis
mor' est nā corporis. igit' vacuū nō est cā morus.
¶ 2. rō. corp' positū in vacuo nō bz maior ē icli/
natōem ad vnā ptē vacui q̄ ad aliā. g. vel oīo nō
mouet. vel simul mouet ad omnes partes vacui.
quoz vtrūqz ē ipse. anis pbat qz ptiū vacui nul
la ē dīa. illi' enī qd nō est nulla ē dīa. vacuū autē
nō ē cū sit puatio. g. vacui nulla ē dīa. ¶ 3. rō. ē
p sile. qz fm antiquos terra ponebat gescere i me
dio eo qd equalr trahit ob oī pte celi. g. etiā corp'
positū i vacuo. cū equalr trahat ab oī pte vacui.
gescit i vacuo. ¶ 4. rō. suppoit duo. pmo
suppoit talē diuisionē motuū ali' est nālis. ali' est
violentus. 2. supponit qd si mor' violentus est: ne
cessē est motū nāle eē. 3. pbat. qd mor' nālis pōr
est violēto. tūc arguit sic. In vacuo nō pōt fie
ri motus nālis. ergo nec violēt'. anis pbat qd mor
tus nālis est ad dīas positionū. s. ad sursum z deorsū
sum. que sunt distictē ex natura rei mō in vacuo
nulla ē dīa. ¶ 5. rō. pbat qd mor' violēt' nō pōt
fit fieri i vacuo. qz mor' pīctōis aut sit ppter rep
ulsionē aeris sic qdā dicit. v' sit pp h' qd aer pel
lit: z aer pulsus mouet pīctū. s. nullo istoꝝ mo
doꝝ pōt fieri mor' pīctōis in vacuo. g. locus pī
ctōis nō pōt fieri i vacuo. ¶ 6. rō. nō ē maior rō
qd corp' positū in vacuo gescat. aut moueat. vel
g semp gescit. z sic bī ppo. s. qd in vacuo non sit
morus. vel semp mouet. qd est incōueniēs. ¶ 7. rō.
Mor' ppter hoc videt' fieri i vacuo. qz vacuū nō
resistit mobili: sed ab oī parte eq̄tr cedit: z a nulla
resistit. g. eq̄tr mouet ad oēz partē vacui. qd ē in
cōueniēs. Et hec de pmo. ¶ Quātū ad 2. m ponit
talis clusio habens tres partes. scilicet hec.

Conclusio nālis. Vacuū nō est. neqz ē
possibile nātr vacuū esse. nō
iplicat tñ dīctionē vacuū eē. pma ps pz. qz in oī
loco est corp'. qz corp' ē cā loci. qz facit distare la
tera corporis cōtinētis. Secūda pars pz. qz nā
abhorret vacuū. Tertia pars pz. qz oē creatum
pōt p aliqz potētiā corūpi z ānihilari. g. p aliquā
potētiā possibile est vacuum esse: z per cōsequēs
non implicat contradīctionē vacuum esse.

Primo dubitat: vtrū tota successio i mo
tu grauiū z leuiū pueniat ex pte
medij. pzo solone ponunt due distinctōes. pma.
Duplex est graue. qdā est graue simplex: qd ni

hil leuitatis bz admixtū. Aliud est graue mixtū:
qd bz aliqd leuitatis. ¶ 2. distinctio. Duplex est
leue. qdā ē leue simplex: qd nihil grauitatis bz
admixtū. Aliud est leue mixtū: qd bz aliqd graui
tatis. ¶ 3. ponit due supponēs. pma est. in gra
ui simplici sūt tria cōsiderāda. s. mā grauis: z for
ma subalis grauis: z grauitas: q est qdā q̄litas: q
effectiue mouet ipz graue. Secda. in graui mixto
sūt qtuor cōsiderāda: scz mā grauis: z forma suba
lis ei': z ipa grauitas: z leuitas admixta ipi graui
tati. ¶ Ex his dñr duo. pmo qd in motu grauiū z
leuiū simpliciū tota successio puenit ex resisten
tia medij. z h' oī intelligi de motu nālinō ipedito
p aliqd extrinsecū dīctū tali graui. 2. dñr qd non
tota successio puenit ex resistentia medij. in motu
grauiū z leuiū mixto: pter. n. resistentia medij ē le
uitas admixta grauitati: q resistit ipi grauitati:

Secundo dubitat: Vtrū mor' grauiū z
leuiū i vacuo fact' sit succes
su' v' istātane'. ¶ Ad istud dubiū dñr duo. sup
ponēdo ea qd dīa sūt in p dubio qd grauiā z leuiā
simplicia i vacuo posita mouēt i istātī z nō in tē
pore. pz. qz in tali motu nō ē mediū. mō dīctū ē in
pcedēti dubio. qd tota successio grauiū z leuiū
simpliciū puenit ex resistentia medij. ¶ 2. dñr
tur qd motus grauiū z leuiū mixtoꝝ factus i va
cuo ē successiu' z nō istātane'. qz in talib' leuitat
resistit grauitati. iō ex pte talis resistentie cā suc
cessio in motu grauiū z leuiū mixtoꝝ. v' tñ qd nō
iplicat dīctionē graue simplex moueri i vacuo
successiue z graue mixtū moueri i vacuo i istātī.
vt alias ondetur. dñr tñ intelligi p mū dīctū dñr mo
tu nālinō ipedito per aliquod extrinsecū:

Tertio dubitat. Utz mor' pīctoꝝ sit pos
sibilis i vacuo. p solōe h' dubij po
nitur tal' suppo. pīcta post separationē a pīciēte.
nō mouet ab aere ipellēte. sed mouentur a qdāz
forma ei' ip̄sa ab ipō pīciēte. q q̄diu durat ipa
mouet pīctū. cōtinue tñ debilitat vt ondetur i
octauo h'. Ex his dñr p qd pīctū pōt moueri i va
cuo qz pīciens pōt ip̄mere in pīctū illā formāz
quā inprimeret si moueret in pleno. 2. dñr qd pī
ctū velocius mouet i vacuo q̄ in pleno. suppo
ta equali x̄tute pīcientis z ceteris parib': vbi ē
minor resistentia ibi ē velocior mor'. 3. dñr qd mo
tus proiecti est tardior in fine q̄ in pncipio ppter
debilitatem ill' forme ip̄resse a pīciēte.

Ad rationes ante oppositū. Ad pri
mam respondet plis du
pliciter. pmo qd motus non arguit vacuumz vni

9

possibiles ab alijs speciebus motus
realiter ⁊ essentialiter distincti. Argu-
itur primo q̄ non sint . possibiles. quia vel pars
rarefacta recipitur in pleno vel in vacuo. non
in vacuo. quia vacuum non est. nec in pleno. q̄
vel maneret corpus quod erat prius in illo loco
⁊ sic duo corpora eēnt in eodem. vel recederet. ⁊
tūc q̄rat vt pri⁹. ⁊ p̄ cōs necesse erit aut dari va-
cuum aut moueri celū. ¶ 2°. q̄ non sint mor⁹. q̄
Aristo. in 3° hui⁹. ⁊ in 5° sufficiter enumerat spe-
cies mor⁹. ⁊ tñ non enumerat rarefactionē ⁊ con-
densationē. ergo rarefactio ⁊ cōdensation non sūt
species motus. ¶ 3°. q̄ nō sint distincti ab alijs spe-
cieb⁹ mor⁹. q̄ aut p̄ rarefactionem accrit noua
quantitas ⁊ per condensationē depditur ab qua
qualitas. vel nō. si p̄mū. ergo rarefactio nō distin-
guir ab augmentatione nec cōdensation a diminu-
tione si 2°. rarefactiū ⁊ condensationū partis
accrit solū aliū ⁊ aliū locū. ⁊ p̄ cōs n̄ erūt motus
distincti a motu locali. ¶ In oppositū est p̄hs.

¶ **C** 1^a difficultio. rarefactio capis tripl^r. vno mō p
oī motu q̄ ē a minus extēso ad magis extēsiū siue
addat noua mā siue nō: 2 sic augmentatio ē rarefa
ctio. alio mō ppe p oī motu qui est a minus ex
tēso ad magis extēsiū siue additōe noue ~~siue mō~~
2 h mediāte alteratione vel mediāte q̄cunq; alia
mutatōe. 3° mō capitur p̄p̄issime p motu q̄ est a
minus extēso ad magis extēsiū siue additōe no
ue materie: 7 hoc mediāte alteratione q̄ ē cale
factio. 2° ponunt alique suppositiōes. p^{ri}ma. ira
refactōe propriē dicta sit considerande tres mu
tatōes. p^{ri}ma ē. mutatio localis. s partium aeris v^t
alterius corporis que erāt inter partes rarefacti
biles. 2^a ē etiā mutatio localis q̄ est sepatio vel
elongatio p̄tū rarefactibilū a se inuicem. 3^a ē
mutatio p quā acquirū maior extēsiō p̄tū corpo
ris rarefactibilis que vocat cōi noie rarefactio:
¶ **S**z in rarefactōe p̄p̄issime dicta cōcurrūt q̄
tuor mutationes. sibi inuicē succedētes. p^{ri}ma est.
calefactio rarefactibilis q̄bz p suo t̄mino calidi
tatem. Et ad istā seq̄tur 2^a q̄ d^r rarefactio q̄bz p
suo termino raritatē q̄ ē i 3^a aut q̄tra spē q̄litate.
3° seq̄t augmentatio ppe dicta. q̄bz p suo ter
mino maiorē q̄titate aut saltē maiorez extensio
nem q̄titate. 7 vltio ē mutatio localis. ptes. n. ra
refactibiles acq̄rūt aliū 2^a locū. Ex istis oriun
tur due difficultates. p^{ri}ma. vtz per rarefactio
nem acq̄ratur noua q̄titas 7 p cōdērationē aliq̄
depdat. ¶ **A**d quā d^r p talem suppositiōē. In p^{ri}
ductiōe materie pducit vna q̄titas coeua illi ma
terie. nec vnq̄ abijcitur ab illa materia nisi p cor
ruptionē illius materie. imo etiā p talem eius abū
lationē. ¶ **C** 2^a difficultas cū p rarefactionē si acq̄
ratur maior q̄titas qualē ē saluabile ipm rarefa
ctibile eē magis extensum. Ad quam d^r p talem
suppositiōē. q̄titas ē vna realis entitas realiter
iberēs mae cui⁹ motus intrinsecus ē extēsiō. Ex h
seq̄tur q̄ rarefactio sit siue additōe noue q̄titate
iō nō t̄minat ad q̄titatē s3 sit cū itēsiōe ipi⁹ extē
sionis. iō t̄minat ad extēsiōē q̄ ē motus intrinsec⁹
q̄titate a q̄ formal^r ipa q̄titas d^r extēsa:

Secundo sciēduz ē q̄ in isto 4.º cº in quo
Aristo. pbat vacuū nō ē ex
pte velocitatis ⁊ tarditatis ipiº motus sunt tres
particule. ¶ In pma ponit tales suppositionem
Nos videmº idē corpº graue velocius fieri propter
duas cās. Prima ē pp orias medijs per q̄ta
le corpus mouet. velo iº. n. mouet p aerem q̄ p
aquam. ⁊ p aquā q̄ p terras. Alia ē pp orias illius
q̄ mouet. s. mobilis penes excellentiam grauita

Quartus

tis aut leuitatis. grauius enim veloci⁹ mouetur
 doctū. alias suppoēs pōitiferi⁹ q̄ si iste. ois mor⁹
 ē cōpabilis ad oēs motū pp. pportōnē. Ea. omne
 tps bz p portōez ad oē aliū tps. ¶ In p̄a p̄ticta p
 bat pbs q̄ i vacuo i pōt fieri mor⁹. z h̄ ex pte ve
 locitatis aut tarditatis cāte ex parte mediū z po
 nit duas rōes. p̄ria est onisua. z ē bec. q̄ ē. ppor
 tio mediū ad mediū in raritate z dēfite: tal ē p
 portio mor⁹ ad motū in velocitate z tarditate: z
 tps ad tps i lōgitudine z breuitate: s̄ mediū ple
 ni ad mediū vacuū nulla est pportio: ergo motus
 fact⁹ i pleno ad motū sc̄m i vacuo nulla ē. ppor
 tio. z p̄ ois mor⁹ fact⁹ i vacuo nō ē mor⁹ maiore
 pbat. qz accipiēdo duo mobilia. s. az c. qz vnū
 moueat p mediū b. s. per aquā z aliud p mediū
 d. videlicet p aerē. tūc p q̄to aer est subtilior aq̄
 tato cit⁹ mobile mouebitur p aerē q̄ p aquā. z si
 aer in duplo sit subtilior aq̄: tūc mobile i mino
 pte f̄z duplū trāf̄bit eāle spatū aeris. q̄ p aquā
 p eāle spatū aq̄. minore pbat. qz q̄lis est ppor
 tio q̄tuor ad nihil z lineae ad pūctū. talis est ppor
 tio mediū plei ad mediū vacuū. s̄ q̄tuor ad nihil:
 z lineae ad pūctū nulla ē pportio. minore pbat qz
 q̄n aliqd pportioat alteri f̄z excessū o3 q̄ illd pos
 sit diuidi i id q̄ excedit z i id q̄ excedit. s̄ q̄tuor
 nō diuidit in nihil neqz lineae i pūctū nisi cōpona
 tur ex pūctis. Alia ē rō ducens ad ipossibile z est.
 bec. si i vacuo fieret mor⁹ seq̄ret q̄ mor⁹ factus i
 pleno possit fieri i equali tpe cū motu facto i va
 cuo. ois ē impossibile. p̄nam tñ probat. qz temp⁹
 mēsurās motū factū in pleno bz pportioem ad
 tps mēsurans motū factū i vacuo. rarefiat ḡ
 mediū pleni i tāta pportioe i q̄ta ē tps mēsurās
 motū factū i vacuo ad tps mēsurās motus fa
 ctū i pleno. z tūc post illā rarefactionē mor⁹ fa
 ctus i pleno fiet in eqli tpe cū motu facto i va
 cuo. quod ē impossibile. Lōsequēter Aristo. resūit
 istas rōes ponēdo duas suppoēs. que pri⁹ posi
 te sūt. ¶ In 3^a p̄ticta pbat pbs ex pte tardita
 tis z velocitatis cāte ex parte mobilis. q̄ i vacuo
 nō fiat mor⁹. qz tūc sequeret q̄ grauiūm corp⁹
 nō veloci⁹ moueret q̄ corp⁹ min⁹ graue. pbat cō
 sequētiā. qz pp̄ h̄ aliqd veloci⁹ mouet. eo q̄ citius
 diuidit mediū. cū ḡ i vacuo nō sit mediū minus
 graue eā velocitatis mouebitur cū magis graui
 z epilogando subdit q̄ antiqui poti⁹ debuissent
 negasse vacuū cē ad saluandū motū q̄ posuisse
 vacuum esse propter motū.

Tertio

scidū q̄ circa hūc textū incidunt
 tres diffcultates. p̄ria. vtz velo

citas z tarditas dicāt entitates distinctas a mo
 tu veloci z tardo. Ad quā rīdet p̄ distinctōnē q̄ ve
 locitas z tarditas p̄nt capi duplī. vno mō p signi
 ficatis: z sic tarditas ē relatio motus tardi ad ali
 uz motū. z velocitas ē relatio mor⁹ velocis ad
 aliū motū. Alio mō possūt capi p denotatis. z sic
 velocitas nō ē aliud q̄ mor⁹ velox. z tarditas nō
 ē aliud q̄ mor⁹ tardus. ¶ 2^a. vtz successio mor⁹
 dicat entitatē distinctā a velocitate z tarditate.
 Ad quā rīdet p talē suppoēs q̄ successio forma
 tr̄ capta z p significatō ē relatio p̄tis p̄oris mor⁹
 ad partē posteriōrē: z ecōtra a qua formalit̄ vna
 pars motus tr̄ alteri succedēs. ideo tot sūt suc
 cessiones nūeraliter distincte quot sunt partes si
 bi inuicem succedentes. Ex hoc sequit̄ q̄ succes
 sio est entitas distincta a velocitate z tarditate. p̄
 qz successio est respectus fundatus in vna parte
 motus z terminatus ad alterā pte eiusdem mo
 tus. sed velocitas z tarditas sūt respectus funda
 ti in vno motu z terminati ad aliū motum. ¶ 3^a
 vtz sint ponēde plures cause velocitatis q̄ due.
 q̄ posite sunt a p̄ho. Ad quā rīdetur q̄ n̄. quia l̄
 diuersitas figure sit causa velocitatis z tardita
 tis. mobile enī acutū citius diuidit mediū. tam
 illa continetur sub secunda causa posita ab Ari
 sto. que est differentia mobilis.

Conclusio

rīsalis. Rarefactio z condē
 satio sunt motus possibiles
 distincti contra alias spēs mor⁹. p̄z. qz h̄nt termi
 nos distinctos cōtra terminos alioz motuū. Ra
 refactio enī terminatur ad maiore extēsiōnē q̄ti
 tatis ad quā nullus alioz motuū terminatur. Et
 cōdēsatio ad minore extēsiōnē q̄titatis ad quā
 nullus alioz motuū terminatur. extensio enim ē
 motus intrinsecus quantitatis qui non est termi
 nus per se alioz motuum.

Primo

dubitat. Utrū vacuū sit spatium
 separatum a quolibet corpore.

Pro solōe supponēdū ē q̄ Aristo. i b̄ 5° c^o osten
 dit q̄ vacuū nō ē ex parte nature ip̄i vacui. z h̄
 tribus rationibus. p̄ria. qz oē receptiuū alicui⁹
 corporis tñ cedit illi corpori q̄tū ē illud corpus
 receptū. sed vacuū nō cedit alicui corpori. ḡ nō ē
 receptiuum alicui corporis: z per oīs vacuum
 nō ē. maiore pbat exēplariter vti in aqua pona
 tur aliqd corpus cubitū. tñ aque cedit illi corpo
 ri cubito q̄tū ē ip̄m corpus cubitū. Similit̄ si ip̄z
 corpus poneretur in aere. hoc tamen est sensui
 manifestū. z subdit q̄ si vacuū nō cederet z esset
 spatium separātū sicut dicūt antiq. tunc duo cor

Physicorum

pora erit i eodē: nec valz si dicat rō qre duo cor
pa n pnt simul stare in eodē pp q̄lirates dīas. qz
corpore non daret loc⁹ rōe suarū qualitātū s; rō/
ne suarū dimensionū. ¶ 2^a rō. corpore debet lo
cus rōe dimensionū. cū ergo dimensionē vacui
sint eiūsdem rōis cū dimensionib⁹ plenirōe illaz
dimensionū vacuo debetur locus. z sic vacui erit
vacuū z loci locus. ¶ 3^a ratio. illud nō est ponē
dū quod nullo mō est manifestū. sed vacuū nllō
mō ē manifestū. ergo vacuū nō est ponēdū. mio/
rē pbat. qz spatiū illud in quo ē aer dicitur vacuū.
ideo ē nobis imāifestū sensu visus. sicut si in aq̄
poneretur pisces ferrei per visū nō possent disti
gui ab aq̄. Ex his pz solutio ad dubium.

Secūdo dubitat. vtz vacuū sit ponēdum
corpib⁹ ibibitū. Pro solutōe sup
ponēdū ē qz Aristō. i b vlt. c. ponit vacuū nō ēē
corpibus ibibitū sic quidā antiq dixerūt. z diuidi
tur in tres partes. ¶ In pma recitat opiones āti
quoz z eoz rōnem. z ē hec. Sūt qdā antiqui qui
opināt vacuū ēē ppt rāz z densū. z pbat sic. qz si
nō est vacuū nō est rāz z densū: z si nō ē rarum z
densū tūc nō ē oīo motus: aut totū vniuersū mo
uebitur: z ad gñatōez aq̄ ex aere seqt corruptio
tāti aeris. pma cōiam pbat. qz nō est possibile ali
qd cōdensari nisi sit vacuū. ¶ In 2ª pte pbs iten
dit talē sñez Vacuū non est corpib⁹ ibibitū: pro/
bat qz hoc cōtingeret altero istoz mōdōz: vel qz
i corpibus ēēnt qdaz vacuitates disticte a corpe
pleno fm sitū. iste modus reprobat eodē mō sicut
reprobatū ē qz vacuū nō sit spatiū septū. alio mō
posset cōtingere qz i corpib⁹ sint quedā vacuitates
nō tñ disticte fm sitū a pleno. sed simul ēēnt cūz
pleno. z istuz modū reprobat pbs qnqz rōnibus.
pma. si vacuū poneret illo mō seqret qz vacu/
uz nō ēēt cā cuiuslibet mor⁹: sed solū mor⁹ sursum
quod ēē ponentes vacuū. pbat cōiam. qz vacuū
ē solū cā raritatis. raritas āt ē cā leuitatis: z leui
tas ē solū causa mor⁹ sursum. ¶ 2^a rō. si vacuū ēēt
corpōib⁹ ibibitū tūc vacuū non ēēt cā mor⁹ sicut
id in quo sit mor⁹: sed ēēt cā mor⁹ extrinsec⁹ quod
ēē ponētes vacuū ēē. ¶ 3^a rō. si vacuū ēēt cor/
pibus ibibitū sequeretur qz vacuū p se moueret
sicut z corp⁹ quod ē i eo: z sic vacuū ēēt vacuū z lo
ci ēēt loc⁹. ¶ 4^a. si vacuū poneret corpib⁹ ibibi/
tū nō ēēt dabilis rō quare graua mouerent de/
orsū. vacuū enī solū dī cāre raritatē. ¶ 5^a. si va/
cuū ēēt corpib⁹ ibibitū ita qz ēēt cā mor⁹ sursum. g
quod plus haberet de vacuo citius moueret sur
sum. z qd oīo ēēt vacuū veloci⁹ moueret sursum qd

est impossibile.

Tertio dubitat. vtz rarefactio fiat per ad
ditionē noue mae. Pro solutione
supponendum est qz Aristō. in tertia parte huius
capituli soluit rōnem pcedentis opionis z pre/
sumit ipam. qz si vacuū nō ēēt raritas z densitas
nō ēēt. z si raritas z densitas non ēēt tunc non
ēēt motus: aut saltē quocūqz moto celū turbabi
tur. erit enī aliquid depulsū quod hēbit facē vlti
mū celi tumultuari. Istā rōnem soluit ponēdo qtu
or supponēs. pma. qz eadē ē mā dīoz vt cali
di z frigidi albi z nigri. ¶ Scda. ex eo qd ē in po
tētia sit illd quod ē i actu. ¶ Tertia. mā nō ē se
pata a dīis tñ esse materie est alterum ab ipis.
¶ Quarta. mā est vna nūero q̄uis sit susceptia
dīoz. s. calidi z frigidi. Ex hoc infert qz mā ma/
gni corporis z parui est eadē. z ex eo qd est actu
magnum z potentia paruum sit actu paruum z ex po
tentia magnum. hoc declarat quatuor exemplis.
pma ē de gñatōe sballi: qñ enī ex aere sit aqua
ea dē nāq erat actu aer z potētia aq̄ sit actu aq̄.
2^a ē de alteratiōe. ex frigido enī quod ē calidū i
potentia sit calidū in actu: z ex minus calido ma
gis calidū. nullo facto calido i materia quod nō
ēēt ātea calidū. 3^a. ex miori circulo sit maior cir
culus sine additione noui circuli. 4^a. quia in sin
tillis ignis nō est aliqua magnitudo que nō sit sic
calida quia continue sit calidior aut minus cali
da sine additione noue materie. ¶ Consequen
ter sumit tertiu z quartū exēplū: z dicit qz consilr
est dicendum de raro z d. denso. postea recapit
ulat ea que dicta sunt de vacuo. Ex his pz solu
tio ad dubium.

Rationes ante oppositum soluuntur
ex dictis.

Veritur sexto. Vtz tps sit en
titas absoluta a mo
tu z a q̄libet re pmanēte reali distincta
Et arguitur p qz nō sit entitas absoluta
qz nulli⁹ entitatis absolute dīa formalis ē respe
ctiua. s. tps dīa formalis est respectiua. g tps
nō ē entitas absoluta. minor pz. qz pri⁹ z posteri
us sunt dīe formales in actu z sunt respectiue.
¶ 2ª arguit qz tps nō reali distinguit a motu. qz
q̄cūqz entitates sic se bñt qvna non ē pōr alēa: z
qz sint reali distincte nō implicat dīctionē pōrē ēē
sine posteriori. sed implicat dīctionē posteriorem
ēē sine pōr: z motū ēē sine tpe. ergo tempus non
ē entitas reali distincta a motu. ¶ 3ª arguit sic. qz
nō sit entitas distincta a qualibet re pmanēte

Quartus

qz tps ē accēs subiectue exis in subiecto qto. s. i motu pmi mobilis. ergo extenditur ad extensio-
nē subiecti. z sic bz ples partes sūt. z p ois est en-
titas permanens. ¶ In opp^m ē pbs.

Primo sciēdū ē qz pro declaratōe termi-
noz qōnis ponūt aliq distinctio-
nes. z aliq supponēs. P^{ria} distinctio. tps pōt ca-
pi quadrupl^r. s. cōiter pprie. magis pprie. z ppj-
sime. tēpus cōiter dictū ē duratio cuiuscūqz entis
durabilis siue corruptibilis siue incorruptibilis:
z sic eternitas z eūū sunt tpa. tps pprie dictū ē du-
ratio cuiuscūqz entis durabilis gñabilis z cor-
ruptibilis: z sic capit pbs tps quando dicit qz oia
gñabilia sūt i tpe. sed tps magis pprie dictū ē du-
ratio cuiuscūqz entis durabilis dūmō illd ens
sit successiuū. tēpus hō ppriissime dictū ē dura-
tio morⁱ pmi mobilis qui ē metz z mēsurā oīum
motuū: z istis vltimis modis pōt capi hic tēpus.
¶ 2ª distinctio. morⁱ pōt capi tripl^r. vno mō p
forma diminuta qz fluit ab imperfecto ad perfectū
z sic ē i genere sui termini. alio modo pōt capi p
trāsmutatōe p quā segriū talis termin^r: z sic ē in
gñe passionis. z istas duas acceptōes ponit amē-
tator c^o 24. hui^o. 3° mō capū morⁱ p duratōe suc-
cessiuā illius mutatiōis. z sic ē in genere qstutatis.
z isto mō capit pbs cū dicit 5° metaphy. qz morⁱ
ē p se qstutatis. ¶ P^{ria} suppo. i motu sūt tria cōfi-
derāda. s. entitas mobilis. entitas morⁱ. z duratō
successiuā illi^o morⁱ. Ad cognoscēdū āt qual^r en-
titas sit ista duratio successiuā pōit tale sile. sic lō-
gitudō corpalis ē vna qstutatis nālis pmanēs rea-
l^r liberēs corpi z realiter distincta a corpe a qz soā
liter cor^o d^r longū. sic ē duratio successiuā mo-
rⁱ ē vna qstutatis realis z successiuā real^r liberens
ipī motui z real^r distincta ab ipō motu a qz ipō mo-
tus d^r soā lōgus lōgitudie duratiōis: z ista du-
ratio ē tps magis pprie dictū. Ex h^o seq^r qz quidi-
tas tps nō ē entitas phibita. ē enī trahib^r: ad ex-
istentiā realē. 2° seq^r qz ē entitas absolūta cui^r sit
p se spēs qstutatis. 3° seq^r qz ē entitas successiuā.
qz ei^o subm. s. morⁱ ē ens successiuū. 4° seq^r qz tot
sūt tpa quot sūt morⁱ capiēdo tps 3° mō qlibz enī
morⁱ bz suā ppriā duratōe z real^r sibi inherente.
z a duratōe alci^o morⁱ r^r distincta. s. capiēdo tps
4° mō ē solū vnu tps. s. duratio siue morⁱ pmi
mobilis. vlt^o seq^r qz tps dicit entitatē absolūtā
r^r distinctā a motu p qz est mēsurā morⁱ. 2° qz est i
alio predicamento qz motus.

Secūdo sciēdū ē qz iste 3° tractat^r i quo
Aristo. determinat de tpe diui-

ditur in sex c^a. In p^o determinat de eē tps: z di-
uiditur in duas partes. In p^{ria} arguit qz tps nō
sit: z diuiditur in tres p^{ri}culas. In p^{ma} itēdit ta-
lē cōclusionē. qm o3 aggredia tpe z videre p ex-
neas rōes vtrū sit eoz que sunt aut nō. postea qz
sit nā ipīus tps. In secūda p^{ri}cula pbat tps non
eē duab^o rōnib^o. p^a. nullū ens cōponit ex his qz nō
sūt. sed tps cōponit ex his qz non sunt. ergo tps nō
est ens. minore pbat. qz vna pars tps facta est z
nō est. alia hō futura z est nondū est. 2^a rō. cuiusli-
bet diuisibilis quod ē necesse ē oēs ptes aut ali-
quas partes esse. sed nulle partes tps sunt. ergo
tēpus non ē. minore pbat. qz pars pterita facta
ē: z alia futura nondū ē. z nunc non ē pars tēpo-
ris. ergo nulla pars tēporis est. 3^a para aūtis p-
bat. quia pars debet mēsurare totū. nūc autē
non mēsurat tps. 2° quia oē totū componit ex
partibus. sed tps non cōponit ex ipsis nunc. In
3^a p^{ri}cula Aristo. inquit disputatiue vtz sint
plura nunc in toto tempore vel vnu tū. Et argui-
tur qz non sint plura trib^o rōnibus. qz sⁱ eēt plu-
ra essent simul aut non. si essent simul tūc vnu cō-
tineret aliud sicut minus tps sub pluri tpe. si autē
vnu sit prius alio tūc alio adueniente necesse est
p^m corūpi: vel g corūpiū in seipō: z h^o ē ipōte. qz
ipz eēt postqz eēt corruptū. vel corūperet i alio.
vel ergo illud aliud eēt mediātū vel immediātū.
nō immediātū. qz sicut pūctū nō ē immediātū pūcto
sic ipz nūc ē immediātū alteri nūc. si mediātū. ga-
tunc iter illa ē t tempus mediū in quo sūt ifinita
nūc: z sic ifinita nunc simul eēt. quod ē impossibi-
le. 2° pbat qz nō sit idē nunc in toto tpe duab^o rō-
nibus. P^{ria}. nullū diuisibilis finiti ē tū vnu tūc
nūc: siue sit cōtinuū per vnu diuisibile siue p plu-
ra. sed tps ē vnu diuisibile z cōtigit acc pcre tē-
pus finitiū. ergo tēpus nō ē tū vnu tūc. nūc. 2^a
rō. si esset vnu z idē nūc in toto tpe seqrē qz illa
que fuerunt i nūllēss mū anū eēt nūc. z sic eēt
simul tpe cū his que sūt nūc. oīs ē falsū ergo zē.
¶ In secūda parte p^{ri}ncipali agit de qditate ipsi-
us tps. z diuidit in duas particulas. In p^{ria} oñ-
dit qz tps non sit: z itēdit qnqz cōclusionēs. p^{ma}.
tps nō ē circulatio celi. pbat pbs duab^o rōnib^o.
nulla pars circulatiōis ē circulatio. qlibet pars tē-
poris est tps. ergo tps nō ē circulatio. 2^a rō. si tps
eēt circulatio seqrē qz si eēt plures celi qz etiā
essent multa tēpora simul. oīs ē falsū ergo z nūc
2^a rō. qz oia sūt i tēpore: z oia sūt in s^{pe}ra. tū
tps nō ē s^{pe}ra sicut qdā dicūt: z subdit qz stultū ē

Physicorum

dicere tps eē ultimā speram qđ de tpe cōsiderare ipollia. ¶ 3^a cōclusio. tps nō est motus. pbat duabus rōnib⁹. prima. tps ē vbiq; apud oīa. s; motus nō ē vbiq; s; solū i ipso mobili. aut i eo qđ mouetur. ergo tps nō ē motus. 2^a rō. oīs mot⁹ ē velox vel tard⁹. s; tps nō est velox neq; tardū. ergo tps nō est motus. minore pbat. qz velox et tardus diffiniunt p tps. ergo tps non ē velox neq; tardū. maior p; qz velox ē qđ in paucō tpe multum mouetur. s; tardū ē qđ i multo tēpore paucū mouet. ¶ 4ª cōclusio tps nō est sine motu q̄uis non sit motus. hoc pbat p signū qz qñ nō p̄cipim⁹ motus eē nō p̄cipim⁹ tps. ergo signū ē qz tps non est sine motu. añs p; de dormientibus in sardo qui copulabāt nūc i quo inceperūt dormire cū nūc in quo exp̄giscūtur faciente vnū ex illis ppter insensibilitatē medij ergo signū ē qz tps nō p̄cipit sine motu. Ex hoc concludit pro quinta cōclusionē qz tempus neq; est motus neq; ē sine motu.

Tercio sciendū qz circa hūc textū icidunt tres difficultates. prima. vtrū sit saluabile aliqđ totū eē nulla eius parte existente. Ad quā rōndetur dupliciter. primo logicali ponēdo talē suppositionē. tps cōnotatū p illud verbū ē p̄ntis tps. non est ipsū tps indiuisibile. neq; tps mēsurans plationē durationis. sed ē tātū tps p̄sens quantū placet vtentib⁹. ideo iste sūt concedende. p̄teritū ē. futurum ē. et tempus ē. capiēdo ly ē vt cōnotat magnā ptem temporis p̄sentis. 2° respondetur physice ponēdo talē suppositionē qz d rōne cuiuslibz entis successiui ē qz nihil eius p̄ntialitatis existit nisi vnū simplex indiuisibile qđ continet ptem priorem cū pte posteriori. Ex hoc dī qz i successiuis saluabile ē aliqđ totū eē c^o nulla pars est s; nō in pmanētib⁹. ¶ 2^a difficultas. vtrū sit saluabile tps eē motū. rōndetur qz sic. p; qz sicut saluabile ē locū eē superficiem nō quālibet s; illā que cōtinet locatū ita qz locus vltra superficiem addit respectum cōtinētie. sic etiam saluabile ē tps eē motum. non quēlibet sed illū qui est mensura alioz motū ita qz tps vltra motū addit mensurationem alioz motū. Ad rōnes autē p̄hi posset dici qz non cōcludūt tps nullo mō esse motū. s; bene cōcludūt tps non eē motū qđitatuē. ¶ 3^a difficultas. vtrū sit saluabile tps eē sine motu vel ecōtra. Ad quā dicuntur tria. primum. qz tps non ē sine motu nec ecōtra. qz tempus est duratio motus. et subiectum tēpore est mot⁹. 2° dī qz non ē nāliter possibīle motum esse sine tpe vel tempus eē sine motu. oīs. n. motus ē i tempo

re et eē tps ē in motu. 3° dī qz non implicat cōtradictionem motū eē sine tempore. pbat qz motus et tempus sunt duo entia realiter distincta. quoz vnum est prius altero. ergo non implicat contradictionem vnum eē sine altero.

Conclusio Respōsalis. Tempus est entitas absoluta a motu et a q̄libet re permanente r̄tr distincta. prima pars p; qz tempus ē quātitas cōtinua. ḡ ē entitas absoluta. 2^a pars p; qz tempus est mensura motus. sed relatio mēsure ad mēsuratum ē real. ḡ eius extrema sunt realia et r̄tr distincta. et p̄ oīs motus et tps r̄tr distinguuntur. 3^a pars p; qz tempus ē entitas successina cui repugnat h̄re plures p̄tes sit ḡ tps r̄tr distinguat q̄libz re pmanēte: et hec dī scōdo.

Primo dubitat. Utz tps bene diffiniat sic. tempus est mensura mot⁹ s; prius et posterius. Ad soluendū hoc dubiū ē supponendū qz Aristo. in hoc scōdo capitulo ostendit qđ sit tempus. et diuiditur in quattuor p̄tes. In p̄ia intendit talem cōclusionē. Temp⁹ est aliqđ ip̄i⁹ motus. pbat p̄ha vna rōne q̄ ē hec. q̄cūq; simul p̄cipiuntur vnum ē aliqđ alterius. sed tps simul p̄cipitur cū motu. igitur tempus ē aliqđ motus. minorem probat. qz si sint tenebre et nihil patiamur per corpus tunc si fiat aliquis motus in aia statim videtur fieri quoddam tempus. et qz tempus sit aliquid statim videtur fieri quidāz motus. ergo signum ē qz nos simul percipimus tempus cum motu. In 2^a parte itendit talem cōclusionē. Temp⁹ ē aliquid ip̄ius motus fm prius et posterius et primo ponit duas suppositiones. prima. continuitas temporis ē a continuitate motus. quia cōtinuitas mot⁹ ē a cōtinuitate magnitudinis. igitur continuitas temporis ē a continuitate motus. 2° quia secundum tempus sunt motus q̄tum tempus videtur. Secunda suppositio. prius et posterius in tempore sunt a priori et posteriori i motu probat dupliciter. p̄mo quia prius et posterius in motu sunt a priori et posteriori in magnitudine. igitur r̄c. Secūdo quia tempus sequitur motū. igitur prius et posterius in tempore sunt a p̄ori et posteriori in motu. Ex hoc pbat cōclusionem tali ratione. tempus ē aliquid ip̄ius motus secundus illud quo cognito in motu cognoscitur tempus sed cognito p̄ori et posteriori in motu cognoscitur tempus. igitur tempus ē aliquid ip̄ius motus fm prius et posterius. minorem pbat qz quando accipim⁹ duas p̄tes motus cōiunctas p̄nunc et cognoscim⁹ qz sunt due. vna p̄ori et altera posterior tunc

Quartus

cognoscim^{us} statim^{us}. In 3^a pte pōit diffinitiones
tpis q̄ ē bec: Tps ē nūcr^{us} mot^{us} f3 p^{ri}us et posteri^{us}. p^{ri}
pbat vltimā pte tali rōe: qz tps ē nūcr^{us} mot^{us} f3 il
lud quo cognito in motu cognoscit^{ur} tēp^{us}: et q̄ n co
gnito nō cognoscit^{ur} tps. s3 cognito pōri et postero
ri in motu cognoscit^{ur} tps. minozē pbat. qz qñ so
lū cognoscim^{us} vñū nūc aut plura nō cognoscen
do pū aut posteri^{us} iter ea tūc nō cognoscim^{us} tps.
s3 qñ nos distiguim^{us} p^{ri}a posteriori statim^{us} cogno
scim^{us} tps. igr̄. 2° pbat p^{ri}mā partē diffinitionis tali
signo. qz illud quo iudicam^{us} aliquid eē pl^{us} vel min^{us}
illud ē nūcr^{us} ei^{us}: s3 tpe iudicamus. motū eē pl^{us}
vel minozē: ḡ tēpus ē nūcr^{us} motus. In 4ª pte p
declaratōe p^{ri}me partis ponit talē diffinctionē. du
plex ē nūcr^{us}. s. quod nūeram^{us}: et ē nūcrabile. ali
ud ē quo nūeram^{us}. Ex hoc dicit qz tēpus ē nūc
rus quod nūeram^{us}. et nō q̄ nūeram^{us} illd qd nūc
rat ē aliqd ab eo q̄ nūerat aliquid. s3 tps nūerat. ḡ tē
dubitat. Utz tēpus sit nūcr^{us}

Secundo mor^{us}: p solone b^o dubij ponit
talis diffinctio. duplex ē numerus. qdā ē nūcrus
nūerat^{us}. et sūt tpe res numerate. alius est nūcrus
nūcrans. et ē nūcr^{us} quo formal^{iter} aliquid nūcramus
2° distit^{ur}: f3 liconiē sē. duplex ē nūcr^{us} nūcrans: q
dā ex q̄ per se et p nūcramus: et ē collectio ex vni
tatib^{us}. puta nūcr^{us} binarius aut trinari^{us}. ali^{us} est q̄
nūcrato alia nūcrat^{ur} p ipsū. vt p lica nūcratas
alia nūcrat^{ur}: et p tps nūcratū nūcrat^{ur} motū. 2°
ponit talis suppo. nulli q̄titati cōtinue uenit ppa
rō nūcradi. s3 p nūcrat p q̄titate discretā: et ipsa
sic numerata ē p^{ri}m^{us} nūcradi aliqd. Ex his dī p q
tps nō ē nūcr^{us} nūcras q̄ p et p se nūcrat^{ur}. als eēt
q̄titas discreta. 2° dī qz ē nūcr^{us} nūcrat^{ur}. nūcrat
m^{us} eni tps p ipz nūcr^{us} formalē dicēdo tps duoz
diez. 3° dī qz tēpus ē nūcr^{us} nūcras q̄ scdario nūc
ram^{us}. qz p p nūcr^{us} formalē. vtputa p nūcr^{us} bina
riū aut trinariū nūcrat^{ur} tēpus. et p tps nūcratus
formal^{iter} nūcramus motū. Ex h^{is} seq^{uitur} qz ista ppō.
tps ē nūcrus mot^{us}. nō ē sic exponēda. i. tps ē nūc
rus nūcrat^{ur}: sed d3 ponit ly motus in obliq^{uo}: et ē sē
sus. tps ē mēsurā ipi^{us} mot^{us}. 2° seq^{uitur} qz ista cōtia ē
bona. tps ē numerus mot^{us}. ḡ tps ē nūcrus capie
do nūcr^{us} eo mō in ante et cōsequēte. vtrobiqz eni
tm̄ valet sicut mēsurā.

Tertio dubitat. vtz p^{ri}us et posterius i motu
sint ipz tēpus. p soloe b^o dubij pōit
talis suppo. si sit vñ^{us} motus cōtinue i duab^{us} bozis.
ibi sūt quoz entitates cōsiderāde. p^{ri}a ē entitas tē
poris cōpositi ex duab^{us} p^{ri}ib^{us}. 2^a ē entitas tps cō
posita ex duabus bozis. 3^a ē entitas p^{ri}uū motus

et p^{ri}uū tps. 4^a ē relatio partis pōris ad pte poste
riorē. sic eni videmus qz sepata q̄titate a sba i ea
nō pōt fūdari relatio magnitudis aut puitatis. s3
posita q̄titate magna i vna sba et q̄titate parua i
alia sba statim consurgit relatio magnitudinis
et puitatis. sic ēt posita pte tps pōris in pte pōri
mot^{us}. et posita pte posteriori tps in parte poste
riori mot^{us} statim consurgit relatio pōritatis p^{ri}a
pōris ad partem posteriorē. et relatio posteriori
tatis partis posterioris ad partē p^{ri}orē: et si p pos
sibile vel impossibile a partibus motus secluderen
tur partes tps tūc in eis nō possent fūdari rela
tiones pōritatis et posterioritatis. Ex h^{is} clici tal
diffinctio. p^{ri}us et posterius pnt capi tripl^{iter}. vno
modo p suo mālī et denoiato et secundario: et sic p
us est pars pōr motus: et posterius est pars poste
rior motus. et tale p^{ri}us et posterius nō sūt tēp^{us} sed
motus. 2° capiūt^{ur} fundamētal^{iter} et p denoiato p
mario: et sic p^{ri}us ē q̄titas pōr siue pōr ps tps. et po
sterius ē pars posterior tps. a qbus partes mot^{us}
vñr formal^{iter} pōres et posteriores. 3° mō capiūt^{ur} p
us et posterius formal^{iter} et p significato: et sic p^{ri}us nō
est aliud q̄ relatio partis pōris ad partē posteri
orē: et posterius est relatio partis posterioris ad p
tē pōrem. Ex his vñr tria p qz p^{ri}us et posterius ca
pta p modo nō sūt tempus s3 motus: et p^{ri}us et po
sterius capta 2° mō sūt tēp^{us} vel pars tēporis. 3°
qz p^{ri}us et posterius capta 3° mō sūt relationes fm esse
intrinsecus aduenientes.

Ad rationes Ad primam dicitur ad p
bationem in minoris qz p^{ri}
us et posterius capta pro significato. s. pro ipis re
lationibus nō sūt differentie formales ipsius tem
poris. sed capiēdo p^{ri}us et posterius pro partib^{us}
vñius quantitatis continue a quibus partes mo
tus dicuntur formaliter p^{ri}ores et posteriores sic
sunt absoluta. et tunc sunt differentie temporis:
¶ Ad secundam dicitur qz non implicat contra
dictionem tempus esse sine motu aut saltem mo
tum esse sine tempore. ¶ Ad tertiam dicit^{ur} qz tē
pus est subiectiue in subiecto quanto et extendi
tur ad extensionem illius subiecti non tm̄ scdū
eius partes essentielles et quiditatiuas que sunt
preteritum et futurum. sed soluz scdū partes
extēias et q̄titatiuas. Et hec d qdē dicta sufficiāt.

Veritur septimo. vtrum in
stans sit entitas re
alis accidentaliter indiuisibilis in tē
pore actualiter existens a tpe et a
q̄s ei^{us} pte rlt^{er} difficta manēs vñū et idē i toto tpe.

Phyſicoꝝ

Arguitur p̄ q̄ nō sit indiuisibile in tpe actualiter
exiſtens: q̄ aut eēt in tēpore ſubiectiue. aut i ſb/
iecto t̄pis. non in tpe. cū quelibz pars t̄pis ſit p̄te/
rita aut futura. non in ſubiecto t̄pis: q̄ ſbz t̄pis ē
diuiſibile. ergo ſi inſtans ſit in eo ſubiectiue erit
diuiſibile: Et cōfirmat. q̄ iſtās ē p̄n^m futuri z ſiniſ/
p̄teriti. ergo eſt acciēs realī diuiſibile in duas p/
tes. ¶ 2ª ſic. q̄ nō ſit entitas diſticta a tpe z a q̄s
eius parte. q̄ ipſicat d̄dictionē t̄ps eē ſine iſtāi z
inſtans eē ſine tpe. igitur non ſūt entitates realī
diſtictę. ¶ 3ª ſic. arguit q̄ maneat idē inſtans in
toto tpe. quia inſtans non poteſt corrūpi. ergo eſt
tū vnū inſtans in toto tēpore: añs p̄. p̄ per rōez
p̄bi factā in p̄ capitulo. 2^a q̄ corrūperetur qñ eſt.
z ſic ſimul eſſet z non eſſet. vel quādo nō ē: z b̄ n̄.
q̄ iā corrūptū eſt. Et cōfirmatur auctoritate p̄bi
dicentis ip̄s nunc idē eē aut ip̄i nunc alterū eſt.
¶ In opp^m arguit ſic. q̄ diſtinctis partibus t̄pis
ſunt diſtinctę entitates reales z indiuiſibiles p/
tes ip̄az continuantes. ergo ſequitur q̄ inſtans
eſt entitas realis indiuiſibilis in tpe actuali exi/
ſtens z a tpe caliter diſtincta. que realiter diuer/
ſiſi atur ad diuerſiſ: catōez realē p̄tiū t̄pis.

Primo Sciendū ē q̄ in titulo q̄ōnis tangū
tur q̄nq̄ difficultates. p̄ia. vtrū
inſtans ſit entitas realis accidentalis. Ad quā n̄
deſ per diſtinctionē. al: quid eſt acciēs duplī.
vno modo capiēdo acciēs p̄ oī entitate limitata
que non eſt ſubſtantia. z ſic inſtans eſt acciēs. alio
mō capitur acciēs p̄ illo quod q̄ditarie z cēntia
tr reponitur in aliquo nouē generū accitiū. Et
iſto mō inſtans non ē ſubā nec acciēs ſed ē p̄nci/
piū accidentalis. ideo pōt faciliter dici q̄ inſtans ē
acciēs p̄ncipiatie z per reductiōē. ſed nō ē
acciēs ſormalī z q̄ditarie. ¶ 2^a difficultas. vtz
inſtans ſit entitas indiuiſibilis. Ad quā rīdetur q̄
eſt indiuiſibilis realī z entitatiue. q̄ nō eſt diuiſibi/
lis i aliq̄s ptes reales. 2^a d̄ q̄ ē diuiſibilis ſbz rōez
p̄s duplī. p̄mo q̄ idē inſtans alia rōne eſt ſiniſ p̄te/
riti z iniriū futuri. 2^a q̄ in codē iſtāi tēpore p̄nt
imaginari plura iſtāia nature. ¶ 3^a difficultas.
vtz iſtās ſit actuali in tpe. Ad quā rīdet per du/
as. diſtinctōes. p̄ima ē. triplex ē actualitas. q̄dā
ē actualitas ſeparatōis z diuiſōis z ē illa q̄ aliqd
actuali ē ſeparatū z diuiſū ab alio. z ſic iſtās nō ē
actuali i tēpore. alia eſt actualitas cōtinuatōis z
ēminatōis q̄ aliqd actuali ēminat vt actuali aliō.
z ſic iſtās ē actuali i tēpore. Alia ē actualitas p̄i/
tialitatis z diſtinctōis q̄ aliqd ē p̄iſo alicui z ab eo
reali diſtictū. z ſic iſtās eſt actuali tpe. ¶ 4^a diſtin/

ctio. iſtās eē in tpe pōtelligi duplī. vno mō ēmi/
natiue ſic ēmin^o in eo qd ēminat. alio mō ſubiue. z
iſto mō iſtās nō eſt in tpe. iſtās. n. per ſe nō eſt i aliq̄
ſubiue. ſz ſolū ſz acciēs eo q̄ t̄ps ēminatū per ip̄s
ē in alio ſubiue. ¶ 4^a difficultas. vtz iſtās ſit en/
titas realī diſticta a tēpore. Ad quā d̄ q̄ ſic. q̄ ſi
eēt eadē entitas cū tpe vel eēt t̄ps vel pars t̄pis:
q̄ vtrūq̄ ē ipote. 2^a d̄ q̄ ſic nō ipſicat d̄dictionē
lineā realī eē ſine p̄ictis ip̄s ēminatib^o: ſic etiā nō
ipſicat d̄dictionē entitatē ip̄i^o inſtans realī ſepa/
raria tempore. ¶ Quinta difficultas. vtrum in
toto tempore ſit vnum z idem nunc ſm ſubſtan/
tiam: alterū tamen ſm eſſe. Ad quā rīdet p̄ po/
nendo duas ſuppōnes. p̄ma. q̄libet pars tempo/
ris cōponit ex duab^o partib^o iter q̄s vnū eſt iſtās
reale realiter cōtinuās ip̄as ad inuicez. patet. q̄
q̄libet pars temporis eſt tempus. 2^a in diſtinctis
partibus tēporis ſunt inſtantia realiter z entita/
tiue diſtincta. patet. q̄ illa inſtantia corrūpūtur
ad corruptionez partiū in quibus ſunt. ſed vna
pars tēporis pōt corrūpi alio non corrupto. ergo
inſtans vnus partis pōt corrūpi alio non corru/
pto. ergo diſtinguit realiter. 3^a ponit talis diſtin/
ctio. totū capī dupliciter. vno modo cathegoricu/
matice. z tū valz ſic perfectus. alio mō ſincathe/
gorumantice. z tū valet ſic q̄libet pars. Ex iſto
ſequitur q̄ iſta eſt vera. in toto tēpore eſt vnum et
idem inſtās realī z entitatiue. patet. quia illa equi/
ualet huic vniuerſali. in qualibet parte temporis
eſt vnū z idē inſtans realiter z entitatiue. cuius q̄
libet ſingularis ē vera. 2^a dicit q̄ iſta ē falſa: vnū
z idem inſtans ē i quolibet tpe. quia ly inſtās ſup/
ponit determinate. modo nullum determinatū
inſtans eſt in toto tempore. 3^a dicitur q̄ vtrāq̄
illarū eſt falſa capiēdo totū cathegorumantice

Secundo Sciendū eſt q̄ Arīſto. in iſto
3° capitulo determinat de qui/
ditate ip̄i^o nūc. z diuiditur in tres partes. In p̄i/
ma parte ſoluit rōnez ſuperi^o factaz ē eſſe t̄pis
z dicit q̄ ſicut motus eſt ſemper ali^o z ali^o. z nūq̄
ſunt due partes motus ſit. ſic etiā tempus. ſed in
hoc d̄nt. q̄ eſt idēz temp^o oīuz q̄ ſit i tpe. ſz non
ē idēz mor^o oīuz q̄ ſit mouent. In 2ª pte ponit q̄n
q̄ p̄petates ip̄i^o n̄c. p̄ia. eſt idēz n̄c ſz ſubſtāiā i
tpe aliez tñ z aliez ſm eſſe. p̄bat p̄bs dupliciter
vno mō q̄ ſic ſe habet mobile ad motū ita nunc
ad tempus. ſed in toto motu ē idēz mobile ſz ſub/
ſtāiā aliez z aliez ſm eſſe. ſiue illud ſit punct^o
aut aliqd taliū. q̄ eſt idēz nūc ſm ſbam z alterum
ſz eſſe. ſecūdo probat. op̄biſle dicunt corru: cum

Quartus

alteri in theatro et alteri in foro. et est idem corruscus
 sed sub his alteri et alteri sed esse. ¶ 2^a proprietates ipsi
 nunc est quod est mensura temporis. probatur. quod illud est men-
 sura temporis quod est maxime notum in tempore. sed nunc est ma-
 xime notum in tempore. ergo nunc est mensura temporis. mino-
 res probatur. quod sicut se habet mobile ad motum ita nunc ad
 tempus. sed mobile est illud quo cognoscimus prius et
 posterius in motu. igitur nunc est illud quo cognoscimus
 prius et posterius in tempore. et per omnes est in tempore maxi-
 me notum. ¶ 3^a est quod si tempus non est nunc non est. et si
 nunc non est tempus non est. probatur. quod sicut se habet mobile
 ad motum ita se habet numerus mobilis ad numerum
 motus. sed mobile sit et non est cum motu. igitur nume-
 rus mobilis quod est nunc sit et non est cum tempore quod est nu-
 merus motus. ¶ 4^a non habet dividere et continuare
 tempus. probatur duobus rationibus. prima sicut se habet mobile
 ad motum et loci mutationem ita se habet numerus mobi-
 lis ad numerum loci mutationis. sed mobile continuatur et
 dividitur motu. igitur nunc quod est numerus mobilis con-
 tinuatur et dividitur tempus quod est numerus motus. ¶ 2^a ratio.
 quod sicut se habet punctus ad lineam ita se habet nunc ad tempus.
 sed punctus continuatur lineam. et hoc sed longitudinem. et divi-
 dit lineam sed quod est punctus unum et finis alius. igitur non con-
 tinuatur et dividitur tempus. Et subdit ostendit nunc et punctum. quod
 uno puncto attingit uti ut duobus semel ut est punctus.
 et semel ut est finis. sed non attingit sic uti uno nunc
 ut duobus. quod tunc posset manere per aliquod totum tempus
 quod est impossibile. ¶ 5^a proprietates quod nunc non est pars
 temporis sed accipit eius. prima pars probatur. quod sicut se habet mo-
 bile ad motum et punctus ad lineam ita se habet nunc ad tempus.
 sed mobile non est pars motus nec punctus est pars linee
 due. nisi nec sunt pars unius. ergo nunc non est pars tem-
 poris. 2^a pars probatur. quod terminus accidit illi cui est
 terminus. modo nunc est terminus temporis. Ex hoc inferunt quod
 nunc sed quod est terminus temporis solus provenit tempore. quod ter-
 mini sunt solus modo illius cuius sunt termini. sed finis
 quod est numerus provenit alijs a tempore sic numerus decem equorum

Tertio sciendum est quod circa hunc textum incidunt
 tres difficultates. prima. utrum sit
 idem nunc in toto tempore. Ad quam respondetur dupliciter. primo quod
 realem et entitativam est aliud et aliud nunc in qualibet
 parte temporis. quod corruptum ad corruptionem illarum par-
 tium. est tamen idem nunc sed imaginatio mathematicorum
 imaginantur. n. mathematici quod sit unus et idem punctus
 in fluxu suo quod causet lineam. sicut quod sit unus et idem nunc
 quod suo fluxu causet tempus. et isto modo intelligebat philosophus
 2° soluit. Egidius per distinctionem. quod duplex est nunc.
 quod quodammodo est extrinsecum et est primum mobile. quod primum
 mobile motu suo et suo fluxu causat tempus. et istud
 nunc est idem sed sub his in toto tempore. alteri tamen et alteri

sed esse. aliud est nunc intrinsecum. et est quodammodo indivisibile in
 tempore continuas partes temporis ad invicem. et istud reale
 et entitativum diversificatur in diversis partibus temporis.
 ¶ 2^a difficultas. utrum definitio nunc sit ex proprie-
 tate eius trahibilis. Ad quam respondetur quod ex 3^a proprie-
 tate ipsius nunc solet trahi definitio eius quod est hec. nunc
 est numerus eius quod fertur finis quod fertur. et debet sic in-
 telligi. nunc est numerus. i. mensura illius quod fertur. i.
 mobilis finis quod fertur. i. finis quod mutatum est. sicut. n. tempus
 mensurat motum. et ex omni ipsi mobile quod est in mo-
 tu finis quod habet. sic etiam nunc mensurat mutatum esse mo-
 tum et ex omni ipsi mobile sed quod est in mutato esse.
 ¶ 3^a difficultas. utrum nunc possit mensurare tempus
 et continuare partes eius. ad quam respondetur quod de ratione me-
 sure sunt duo. primum certificare mensuratum quo ad
 quantitatem. 2° notificare ipsum quo ad eius cognitio-
 nem. et istud 2° provenit ipsi nunc et c.

Conclusio realis. Instans est entitas realis
 accidentalis et indivisibilis in
 tempore actuali ex his a tempore et a quolibet eius parte disti-
 cta reali et entitativum variatum in diversis partibus temporis.
 per quod ad omnes suas partes. quod iterum quilibet partes temporis
 est una realitas eas continuas. et illa est instans. igitur. Sed
 per ultimam parte patet. quod partes temporis sunt reales distincte
 et instans diversarum partium sunt reales distincte.

Primo dubitatur. Utrum tempus sit velox aut
 tardum. Ad solvendum hoc dubium est
 supponendum quod Aristoteles. ista 3^a per huius capituli
 ponit quatuor proprietates temporis. prima. dabile est
 minimum in tempore secundum numerum sed non secundum ma-
 gnitudinem. probatur dupliciter. primo quia est da-
 bilis numerus simpliciter minor ut dualitas. 2°
 quod est dabilis minima linea sed numerum ut due linee
 aut una. sed non est dabilis minima linea magnitu-
 dine. quod omnis linea semper est divisibilis. igitur sim-
 pliciter erit dabile minimum tempus secundum numerum ut unum
 aut duo et non secundum magnitudinem. ¶ 2^a proprietates
 tempus non dicitur esse velox aut tardum sed dicitur esse mul-
 tum et paucum breve et longum. probatur ultimam per 3^{am}. quod sed
 quod tempus est continuum ipsum est longum et breve. secundum
 autem quod tempus est numerus ipsum est multum et paucum. prima
 partem probatur. quod nullus numerus quo numeramus
 est tardus aut velox. ¶ 3^a proprietates. est idem tempus
 ubique et apud omnia que moventur. non est tamen idem
 secundum prius et posterius. probatur dupliciter. primo quod
 mutatio que prius erat est altera ab illa que facta
 est et ab illa que futura est. 2° numerus qui nume-
 rat et numerus quo numeramus in hoc differunt
 primo enim numero accidit alteri esse secundum prius et
 posterius. ipsa enim nunc altera sunt sed alteri nu-

Physicorum

merō cōuenit q̄ sit vnus ⁊ idē respectu diuerso/
rum. vt numerus idez est centū equoz: ⁊ qui ē cē
tus hominum. quozum tamen est ipse numerus il
la altera sunt vt equus abboibus. ¶ 4^a proprie/
tas. tps reiterat vnū ⁊ idē. pbat duplr. p qz reite
rat vnū ⁊ idē mor^o supple i spē. ⁊. pbat exēplo. qz
reiteram^o ver ⁊ autūnus. Cōsequenter ponit alias
pprietates tēporis. pma. n̄ solū numeram^o motū
p tps. s; ē numeram^o tps p motū. pma pte. pbat.
qz tps est numer^o mot^o. ⁊. pte. pbat triplr. p p
sile. qz nos cognoscimus numez p numeralia ⁊
nūeralia p nūez. vt per nūez cognoscim^o multi
tudinē equoz. ⁊ itez p vnū equū multotiēs redu
plicitū cognoscim^o numerū equoz. ita silr qn̄ no
bis certa ē quātitas tēporis ⁊ quantitas motus
ignota: tūc motū per tps mensuram^o. s; pbat per
aliud sile. qz sicut se bz mor^o ad magnitudinē ita
se bz tps ad motū. s; nos mēsuram^o magnitudi
nē p motū ⁊ eō. nos. n. dicim^o viā eē magnā si ml
ti sūnt mor^o. ⁊ motū eē multū si viā fuit magna.

Secundo dubitat. Utrū tēpus sit men/
sura motus ⁊ quietis. Ad sol
uendū h^o dubiū ē supponēdū q̄ Aristo. i illo 4°
capto cōparat tēpus ad ea q̄ mensurant^o per tēp^o
⁊ diuidit i tres ptes. In pma itēdit duas cōclusio
nes. pma. tps est mētz ⁊ mēsurā mor^o. probat
duplr. p. qz tēpus dēmiat sibi quandā partē tps
per cui^o partis replicatiōez mēsurat tps quo tpe
mēsurato mēsurat deide mor^o. vt mor^o est mēsu
ra boraz. igit^o ⁊. an̄ pbat p sile. cubit^o. n. dēmi
nat sibi certā partē in magnitudine per cui^o repli
cationē mensuratur tota magnitudo. ⁊. pbat. qz
mor^o est in tēpore. ergo mēsurat tēpore. ⁊. cōia. qz
eē in tpe ē ipsū mensurari tpe. s; pbat. qz aliquid
est in tēpore dupliciē. Vno mō qd simul est cū tpe
sic q̄ ipsū est qn̄ tēpus ē. alio mō aliqd ē in tpe sic
pars tps aut sicut passio: aut sicut illd qd termia
tur per tps. pbat per sile. aliqd dē ē i nūero du
pliciē. vno mō. n. qz sil ē cū numero. alio mō sicut
ps aut sicut passio numeri. aut aliqd ipf^o nūeri.
vt vnitas ⁊ numer^o supflus ipar ⁊ numer^o par
isūti nūero. ¶ 2^a cōclusio. duo regunt^o ad h^o q̄ ali
qd sit pprie i tpe. p qz cōtineat sub tpe sic illud ē in
loco qd cōtinet sub loco. Ex h^o infert q̄ eē ppe i tpe
nō ē eē qn̄ tps ē. nec eē i loco ē esse qn̄ loc^o ē. qz sic
oēs res eēt i quolz. ⁊ sic celū eēt in milio: qn̄ enī
miliū ē celū ē. ⁊. requirit^o q̄ ea q̄ sūt in tpe patiāt
aliqd sub tpe. pbat duplr. pmo signoscit. qz cōsue
uimus dicere q̄ tps tale facit oia. ⁊ q̄ oia sene/
scūt sub tpe. ⁊ ppter tps omnia obliuiscuntur. ⁊

q̄ nihil est in tpe nouū sem̄ neq; bo^o. ¶ 2^a rōe sic
qz tps ē per se cā corruptōis. igitur ⁊. antecedēs
ps. qz mor^o facit distare rem a suo principio. igit^o
⁊ tps. tenet cōia. qz tēpus est numerus motus. Ex
hoc infert vnū correlariū q̄ ea que semper sunt
nō sunt in tēpore neq; cōtinent sub tpe. neq; esse
eorum mensurā tpe. pbat signo. qz nihil patiunt^o
a tēpore sicut debent pati ea que sunt in tēpo
re. Ex his patet solutio.

Tertio dubitatur. Utrū tēpus sit mensura
mobiliū ⁊ quiescibiliū. Ad sol
uendū hoc dubiū ē supponēdū q̄ Aristo. in scōa
parte huius capituli comparat tempus ad mobi
lia ⁊ quiescibilia: ⁊ intendit duas cōclusiones. pma.
tēpus est mensura motus ⁊ quietis sū acci
dens. ⁊. pte. probat dupliciter. pmo quia
quies est in tēpore. ergo tempus ē mensura ge
tis. ⁊. non oē quod ē in tēpore mouetur. igitur
aliquid quod ē in tēpore quiescit. ⁊ p cōis tēp^o
ē mensura quietis. an̄ pbat. qz tempus nō ē mo
tus. sed numerus mot^o. contingit autem quietes
esse in numero motus. vnde subdit q̄ non oē im
mobile quiescit. sed solum illud quod est priuati
motu ⁊ est aptum natus moueri. ¶ 2^a cōclusio.
tempus est mensura mobiliū ⁊ quiescibiliū gra
tia motus ⁊ quietis. probat quia tēpus pmo men
surat motum ⁊ quietem eorum quanta sunt. ⁊.
quia mobile non est mensurabile sū q̄ quantū
est. sed scōz q̄ motus eius quāt^o ē. Ex hoc infert
q̄ quecunq; non mouentur neq; quiescunt non
sunt in tēpore. probat. quia esse in tēpore est
mensurari tēpore. tempus autem est mensura
motus ⁊ quietis. iō infert q̄ soluz ea que mouen
tur ⁊ gescunt sunt in tpe. ¶ In tertia parte Ari
sto. infert quattuor correlaria. pmiū. non entia ⁊
ipossibilia aliter se habere vt diametruz esse la
teri simet^o. non sunt in tpe. probat. quia cūz tps
sit per se mēsurā motus. ⁊ p accis alioz. oportet
q̄ omnia quoz esse mensuratur in tēpore sint
in gete aut in motu. ⁊. correlariū. omnia genera
bilia ⁊ corruptibilia. ⁊ oia que aliqui sunt et aliqui
nō sunt: sunt in tpe. pbat. qz tps excellit esse. eoz
⁊ mensuratur eoz substantiā. ⁊. correlariū. illa que
nō sunt aliquādo tū fuerūt vt bomer^o. ⁊ illa que
nō sunt ⁊ aliquādo erūt mēsuratur tpe. 4^a corre
lariū. illa que nec fuerunt nec sūt nec erunt ⁊ il
la quoz opposita semper sūt. vt assimet^o ⁊ dia
metrum semp ē ista nec eoz opposita sunt in tem
pore. ⁊ illa quoz opposita nō semper sunt possūt
eē ⁊ nō esse. gnāri ⁊ corrupti: ⁊ sic mensurant^o tpe.

Quartus

Rationes ante oppositum soluuntur ex dictis.

Verit' octauo. Utruz tps sit res realis mēsuratiua duratōis cuiuslibet durabilis plusq̃ per istās. Arguit p̃mo q̃ nō est entitas extēns p̃ter aiā. q̃z oīs numer' bz esse cōpletū ab aiā. tps est numer'. g̃ tps bz esse ab aiā. maior pz p̃ p̃m dicentē. si nō est aiā nō est numer'. ¶ 2° arguit sic. formale in tpe est distinctio partis p̃oris a parte posteriori. s̃z discernere partē p̃orē a posteriore a cōtinuis ē act' aiē. g̃ ormale tps d̃pendet ab aiā. ¶ 3° arguit q̃ tps sit mēsuratiua duratōis cuiuslibet durabilis plusq̃ per istās. q̃z oīs duratio cōtinua ē successiua bz aliq̃ q̃ritatē sibi reali ibere tē a q̃ tpa mēsurant' ē illa nō est aliud a tpe. g̃ tps ē mēsuratiua duratōis cuiuslibet durabilis plusq̃ per istās. ¶ In opp^m arguit aucte p̃bi. t̃z q̃ ad 2^{am} partē. s̃z q̃ ad p̃mā partē arguit sic. tps est species p̃acti realis. ergo habet esse cōpletum ē reale seclusa quacūq̃ operatione intellectus.

¶ In ista questione erunt tres articuli. sciendū ē q̃ p̃ declaratōe f̃mino r̃ū p̃me partis q̃ōnis ponunt aliq̃ supponēs ē aliq̃ distinctiōes. P̃ima suppo. tps ē vera q̃ritas successiua reali inherens motui successiui b̃is reali duas partes reali distinctas: q̃z vna p̃terit ē alia futura ē. ¶ 2^a suppo. ad h̃ q̃ supra aliq̃s entitates possit fundari numer' formalis nō regri actualis separatio illaz entitatū ab inuicē. s̃z sufficit entitas realis ipsaz cū distinctiōe reali eaz ab inuicē. Ex h̃ segitur q̃ positis q̃buscūq̃ entitatib' reali b' reali distinctis statiz cōsurgit in ipsis vna entitas realis q̃ vocat' numerus formalis. ¶ 2° ponit talis distinctio. duplex ē numerus. qdā ē numer' numerat' siue numerabilis et sunt ipse entitates numerate aut numerabiles. ali' ē numer' formalis: et ille ē duplex. qdā ē quo p̃mo numeram' sicut sunt oēs species numeri. ali' ē quo scdo numeram' sic q̃ ipsū p̃mo numeratur. et per ipsū sic numeratū alia numeramus. 3° ē numerus numeras effectiue: et ē ipsa anima Ex hoc ponit tale documentū q̃ de ratione tps sūt tria. p̃mo q̃ b̃at p̃tes reales ē cōtinuas copulatas ad vnū instās ind. uisibile. 2° q̃ ille p̃tes sint numerate aut numerabiles ita q̃ sint entitates reali distincte. quib' positis statiz cōsurgat i eis numer' formalis a q̃ formal' dicat' nūerate aut nūerabiles. 3° regritur q̃ ille partes sic nūerate per nūex formalē eis r̃li inherētē sint nate nūerare

duratōez cuiusq̃ durabilis successiui s̃z p̃ 2° p̃o steri'. Ex h̃ segit q̃ tps bz ē reale cōpletū seclusa quacūq̃ operatione intellect'. P̃ro declaratōe se p̃tis ponit talis distinctio. infinite sunt mēsure. vna ē q̃ vocat' eternitas: et est mēsuratiua duratōis cuiusq̃ cōnō b̃itis p̃m neq̃ finem: et diffinitur sic a Boetio. Eternitas est itermiabilis vite tota sit ē et cetera possessio. et istā mēsurā solū mēsuratur duratio dei. Alia mēsuratiua est eui vel eternitas. et est mēsuratiua per se cuiusq̃ durabilis permanentis quod natū est b̃re p̃m et si sinez. et per se. q̃ temp' non est per se s̃z per accēs. mēsuratiua oīuz talū permanentiū rōe suaz operatōuz successiua. iō i tali b' sūt duo cōsiderāda. p̃m est esse s̃bale ipsoz et illud mēsurat per eui vel per eternitū. 2° sūt cōsiderāde opatōes et mot' eoz: et si tales sint successiue mēsurat tpe: et si sint subite mēsurat i istātī. 3^a mēsuratiua ē tempus. et est mēsuratiua duratōis cuiuslibet durabilis successiui et ex oīti mēsuratiua oīuz b̃itis talia entia successiua. Alia mēsuratiua ē istans tps: et ē mēsuratiua duratōis cuiuslibet durabilis p̃cise istans cuius modi sūt mutatiōes istantē et mutata esse. Alia mēsuratiua est istās nāe. et ē mēsuratiua eoz q̃ sit s̃cā. aut eoz q̃z vnū est p̃ri' nā alio: vnde illd̃ d̃ prius natura altero q̃n altez p̃supponit p̃mum et habz q̃dā alteritatem nature et p̃mo. Alia mēsuratiua est in tās nālis intelligentie: et est mēsuratiua eoz q̃ nata ē sit itelligi nātū cuiusmōi sūt relatiua. Alia mēsuratiua ē istās origis: et ē mēsuratiua eoz q̃ sic se h̃it ad inuicē q̃ vnū originat' et p̃ncipiat ab alio

Secundo determinat de significatione aliquoz aduerbioz iportantium tps. et diuidit in duas partes. In p̃ma. intendit septē cōclusiones p̃ma nūc accipit duplī. vno mō p̃ indiuisibili cōtinuante p̃tes tps ad inuicē et tale nūc bz p̃mo cōtinuare tps. 2° bz diuidere tps. et f̃m q̃ cōtinuat tps ē vnū et idē. s̃z f̃m q̃ diuidit tps est alterum et altez. alio mō capitur nunc iproprie p̃ tpe. p̃p̃m quo p̃nti. nunc. vt dicimus q̃ nūc venit. q̃z venit hodie. s̃z nō dicimus ilyon. i. destructio troiana aut diluuiū est factū nūc. q̃z non ē p̃p̃e. ¶ 2^a cōclusio. tūc ē vnū p̃dicatum clausū inter duo nūc vt dicimus q̃ tūc destructa est troia. et q̃ tunc erat diluuiū. ¶ 3^a cōclusio rāgit vna q̃stione q̃ ē hec vtrū tps def. ciat i. sit finitum aut non. Et arguit q̃ oē tps sit finitū. q̃z de oī tpe possumus dicere tunc. ergo oē tēpus ē clausum inter duo istantia et p̃ cōsequens oē tps ē finitum. Soluit istaz que stioem duplī p̃rio cōditionali sic. si sp̃ fuit motus

P^hysicor^u

sp fuit tēpus. z si sp fuit vn^o z idem motus sp fuit vnū z idēz tēp^o. z ip nō fuit motus: nec tēpus. z^o soluit catbegareumatice z itendit talē cōclusio- nez. Tēpus ē infinitū. pbat. oē tēpus terminat ad ipz nūc. s3 de rōe ipz nūc ē. q sit principiū vnus z finis alteri^o z nō eiusdē qz tunc opposita eēnt sil z s3 idē. ¶ 4ª cōclusio. iā ē temp^o ppiquū pñti nē siue sit preteritū siue futuz vt sic dicim^o qñ vides iam. z qñ vides iaz. ibi. n. non dicim^o ilyon iam eē destructā. qz pcul est ab ipō nūc. ¶ 5ª conclusio. mō ē tps. ppiquū pñti nūc vt qñ vadit aut vēit rīdet mō. ¶ 6ª cōclusio. oliz est temp^o pcul. i. di- stās a pñti nūc. ¶ 7ª conclusio. repēte ē tēpus i sensibile ppter puitatē. ¶ In z^a pte pñcipali cō- parat temp^o ad generationē z corruptionē. z itē- dit tres conclusiones. P^{ri}a: oia sunt z corrupunt in tpe. pbat p^{ri}mo rōne sic. qz oia sūt z corrupūt p mutationē. g z i tpe. antedens pbat. qz ois mu- tatio a nā remotua alicu^o forme ab aliquo subie- cto ē. z^o pbat signo sic. qz qdā sapientissimū dixē- runt tps eē isipientissimū z penitus idisciplinabile z^o infet z^{4m} cōclusionē q est bec. tps magis est p se cā corruptionis qz gñationis. pbat p^{ri}o. rōe sic. qz mutatio est p se cā destructionis. z sol est cā ipi^o esse z gñatiōis. g z tps. z^o probat signo. qz nil dici- mus generari nisi appareret agēs dterminatū aliō a tpe. s3 multa videmus corripī vbi nō videm^o corrupens aliud a tpe. ¶ 3ª conclusio. necesse est oēs mutationē eē in tpe. pbat duab^o rōnibus. p^{ri}ma. i. oī mutationē ē velocius z tardi^o. g ois muta- tio in tpe fit. z^a rō. in oī mutatiōe ē pūs z posse- rius. g ois mutatio fit in tpe. tenet cōia. qz p^{ri}us z posterius diffiniūtur tpe. pbat qz pūs in pterito ē qd. plus distat a pñti nūc. z p^{ri}us in futuro ē qd minus distat a pñti nūc. z posterius i pterito ē qd minus distat a pñti nūc. z posterius in futuro est quod plus distat a presenti nunc.

Tertio sciēdū q circa hūc tex. icidūt tres difficultates. P^{ri}ma. vtz pñs sit ps temporis. Pro solutiōe hui^o poni talis distinctio. pñs pōt capi dupl^r. vno mō vulgariter p tpe cō- posito ex vltia parte tps pñti z p^{ri}ma futuri. Et sic pñs est pars tps. alio mō capit p^hysice p nūc idi- uisibili cōtinuante partes tēporis ad iuicem. z sic nō ē pars temporis: ¶ 2ª difficultas. vtz futurū possit eē pteritū. Ad istā rīdet dupl^r. p^{ri}o mō logi- caliter. qz futuz eē pteritū pōt intelligi dupl^r. vno mō i sensu cōposito ita qz bec sit impossibil^r pterituz est futuz z ecōtra. alio mō i sensu diuiso. z sic pōt eē x^a. qz sensus ē hoc demonstrando futuz pōt eē

pteritum. alio mō soluitur methaphysice. qz pte- ritū z futuz possūt capi duplici^r. vno mō p sub- tractis. z sic pteritū ē res q pterijt. z futuz est res q futura ē. z sic preteritū fuit futuz z futuz erit p- titū. Alio mō capiūt p relatiōib^o formalib^o ipoz subtractoz. s. p ipā pteritiōe. z ipā futuriōe z sic vnū nūc sit aliō. ¶ 3ª difficultas. vtz tēpus sit p se cā corruptionis. Ad quā cōmuniter sic rīdet qz mot^o est p se p^{ri}mo cā corruptionis. tēp^o ē p se z^o cā corruptionis. s3 breuiter respōdet q tēp^o non ē p se cā corruptionis s3 solū per accis. Ad p^hm autē dī qz qñ dīc tēpus magis eē p se cāz corruptionis qz generationis non capit per se positue sed ne- gatiue. vt tantum v3. tempus non est magis per accidens causa corruptionis immo minus.

Cōclusio respōsalis. Tēpus ē entitas re- alis preter aiaz nō est mē mensu- ratia duratiōis cuius s3 durabilis plusqz per in- stans. p^{ri}ma pars p3 qz motus est ens reale pter aiaz. g z tempus. tenet s3 sequentia qz ois motus sit in tempore. z^a pars p3. qz oia que sūt in tempo- re patiūt a tempore. sed nō oia duratiua plusqz per instās patiuntur a tēpore. g nō oia durabilia plusqz per instans mensurantur tempore.

Primo dubitatur. Utrum tempus sit in oibus reb^o. Ad soluendū hoc du- bium est supponendum qz Aristo. in hoc vltimo capitulo mouet z soluit tres questiones z diuidi- tur in tres partes. In p^{ri}ma mouet z soluit p^{ri}az. z est bec. propter quid tempus videtur esse in oī- re. s. in celo in terra in mari. Soluit istam questio- nem ponendo talem conclusiones. Tempus est apud omnia. probat. motus ē apud omnia. ergo z tempus. probat consequentiam. quia tempus z motus sunt simul secundum actum z potenti- am. antedens probat. quia cum omnia sint i lo- co oia mouentur. i. apta nata sunt moueri. ¶ In 3^a parte mouet z soluit secundam questionem z est bec. Utrum tempus habuerit eē cum anima aut non. Arguitur p^{ri}mo sic qz non quattuor cō- ditionalibus. si impossibile est animam eē. impos- sibile est aliquem numerantez esse. sed si impossi- bile ē aliquē numerātez eē ipossibile ē aliqd nu- merabile eē. z si iposē ē numerabile esse iposē est numerum esse. z si iposē numez esse iposē est tps eē. g si iposē ē aiaz eē iposē est tempus esse. P^{ri}ma cō. euentiā pbat. qz nihil est aptū natuz numerare aliqd qz aia vel eius intellectus. z^{4m} pbat. qz ois numer^o est quo aliqd numerat aut est nūerabile. ¶ 2° arguit qz tps possit esse pter

Quintus

animā. qz si cōtingit motū in quo sunt p̄us r̄ poste
rius eē sine aia etiā cōtingit tps eē sine aia. s̄z cōtin/
git motū eē sine aia. ergo r̄ tēpus. minorēz pbat.
qz tempus ē p̄us r̄ posterī i motu s̄m q̄ bec sunt
numerabilia. igit tps est vt qd cūq̄ ens sine aia:
Ex hoc patet solutio.

Secundo dubitat. Utz rex differentiuz
specie sit idēz numerus in sp̄e. Ad solūedū hoc dubiū est supponēdū q̄ Aristo.
in 3^a pte hui⁹ capituli soluit tertiā q̄stionē. r̄ diuidi
tur itres p̄tulas. In p̄ma mouet q̄nē: r̄ argu
it ad vtrāq̄ p̄tē: q̄stio ē bec. Qualis mor⁹ est tps.
vtrū. s̄. mor⁹ cuiuslibz aut nō. Et arguit p̄mo q̄ sit
numer⁹ cuiuslibz motus. qz ois mor⁹ est in tpe. er
go tps est numer⁹ cuiuslibz mor⁹. anis pbat. qz qd
fit sit i tpe. s̄lī qd augmentat r̄ qd s̄m locuz ferī.
C² arguit q̄ nō. qz si tps est numer⁹ cuiuslibet
motus seq̄ret q̄ eēt polē plura tpa equalia simul
eē. pbat cōtiaz. qz possibile ē simul duo mobilia
moueri. pbat falsitatē cōtis. qz sicut se bz nume/
rus ad numerabilia equalia. ita se bz tps ad mor⁹
eq̄les. s̄z numerabiliū eq̄lū ē vn⁹ r̄ idē numerus.
igit motū erit vnū r̄ idē tps. minorē pbat. qz est
idē numerus sex canū r̄ sex equoz. C³ In 2^a p̄ti
cula soluit q̄stionē: r̄ p̄mo ponit tres sup̄pōnes.
p̄ma. loci mutatio ē mutatio simplicissima ma
xime mutatio circularis. C² 2^a. vnū qd q̄z nume/
rat vno minimo. i. p̄mo sui generis vt vnitates
vnitate equi equo r̄ tps tpe quodā finito. C³ 3^a.
mor⁹ mēsurat tpe r̄ tps motu. C² 2^a ponit talem
cōclūsiōē. Tps ē mēsurā mor⁹ circularis. pbat
duab⁹ rōnib⁹ r̄ duab⁹ auctoritatib⁹. p̄ma ratio:
qz tps est mēsurā illius mor⁹ q̄ est simplicissim⁹
r̄ notissim⁹ oīuz alioz motū. h̄s est mor⁹ circula/
ris. igit r̄. 2^a qz tps ē mēsurā illi⁹ mor⁹ q̄ est men/
sura maxime regularis. s̄z circulario celi ē maxie
regularis. r̄ n̄ gñatio nec alēatio nec augmenta/
tio. p̄ma auctoritas est quorūcūq̄ antiquoz di/
centiū tps esse motū sp̄ere eo q̄ p̄ipm mēsurant
oēs alij mor⁹. 2^a ē aliozū dicentium omnes
res humanas h̄re generationes r̄ corruptiōes s̄z
circulū. ergo mor⁹ videtur esse tps qdā. C³ In
3^a p̄tula declarat vnū qd supra dictū est. s̄. q̄ eq̄
lū numerabiliū sit idē numer⁹. decē. n. oīū r̄ de
cezanū est idēz numer⁹. s̄z non est idem decem.
pbat p̄s̄e. qz licet eglaterus r̄ quadrāgulus nō
sint idēz triangulus: tñ sunt eadēz figura. hoc pro
bat. qz illud est idēz alicui a quo nō differt d̄ia. r̄
non est illi idem a quo differt d̄ia: sed eglaterum
differt a q̄drato d̄ia triāguli r̄ nō figure: r̄ s̄lī est

de nūero. qz vn⁹ numer⁹ decēz nō differt ab alio
numero decēz d̄ia numeri. Cōsequēter recapi/
tulat ea que dicta sunt. Ex hoc patet solutio.

Tertio dubitat. Utrum tantum sit vnū tps
oīuz t̄paliū. p̄o solutione hui⁹ du/
bii ponuntur due distinctiones. C¹ p̄ma disti/
ctio. duplex est motus. quidā est cōmūnis r̄ vni
uersalis. alius est particularis siue specialis. p̄i/
mus est regularis r̄ mēsurā omnium motūz:
r̄ est motus diuturnus p̄mi mobilis. secundus
est motus particularis siue specialis: r̄ est motus
particulariū mobiliū. C² Scda distictio: duplex
est tempus. qdā est cōmūne siue vniuersale. r̄
est vna q̄titas cōtinua realiter inherens motui p̄/
mi mobilis que p̄mo r̄ intrisece est mēsurā dura
tiōis eius: r̄ 2^a r̄ extrisece est mēsurā oīū alio
rū motū: aliud ē tempus particulare: r̄ est vna
q̄titas successiua realiter inherens cuilibet mo
tui particulari que est mēsurā intrinseca cuius
libz motus particularis. Ex his dicitur p̄mo q̄
omnium motuum specialū est tantū vnū tēpus
numero qd est mēsurā intrinseca motus p̄mi
mobilis: r̄ est mēsurā extrinseca oīuz alioz mo
tū. patet. qz idē acc̄is in numero nō pōt esse in
subiectis realiter distictis. sed tps vniuersale est
subiectū in motu p̄mi mobilis. igitur r̄. 2^a dicit
tur q̄ cuiuslibet particulariū motū est vnū p̄ti
culare tempus sibi realiter inherens qd est mēsu
ra intrinseca eius. p̄z. qz cuiuslibet entis continui
etiāz successiui est aliqua q̄titas cōtinua r̄ succes
siua a qua illud dicit formalē q̄tū r̄ continuūz ta
lis aut q̄titas est tps. igitur. C³ dicit q̄ tps vni
uersale est subiectū i motu celi: sed tps particulare
ē subiectū i motu p̄ticulari quez mēsurat intrisece.

Rationes soluntur ex dictis. Et bec
de 4° physicozū.

Primo q̄rit
i qn
to libro physico
rum. Utrum so
lum ad tria p̄di
camenta sit per
se mor⁹. r̄ argui
tur p̄mo q̄ nō.
qz ad subam est
per se mor⁹. igitur
non solūz ad
tria predicamen
ta est per se mo
tus. antecedens

Physicorum

patet. qz f3z mentatozē forme subales elemētoz
sūt itēribiles z remissibiles. qz etiā sunt successiue
acq̄sibiles: z p̄p̄ns sūt p se ēmini mor⁹. ¶ Arguit
scdō. ad relationē ē p se mor⁹. igit nō solū ad tria
p̄dicamēta ē p se mor⁹. aīis p3 tript̄r qz ad aliquid
est ens reale. igit iposibile ē qz ipsū de nouo acq̄
rat i aliquo nisi p motū reale ēminatū ad ipsū. z:
qz assimilādo ē mor⁹ p se cū sit spēs mor⁹. z tñ ē mi
nat ad relationem. 3. qz relatio est p se z intrinsec⁹
ēmin⁹ assimilationis. ¶ Arguit tertio sic. ad q̄ti
tatē z vbi nō ē p se mor⁹. q̄ nō tm̄ ad tria p̄dicamē
ta. aīis p p̄ma pte p3. qz q̄titati nihil ē dīuū. sed p
scdā pte p3. qz vbi est entitas respectiua. ¶ In
oppo^m arguit auctoritate phi in textu.

Primo sciēdū est qz p declaratōe ēmino
rum qōnis ponuntur alique sup
pōnes z alique distinctōes. p̄ma suppositio. so
lus mor⁹ est de subo in subiectū. i. de dīo positi
uo in dīuū positiuū est motus p̄p̄e dictus. z: i mo
tu p̄p̄e dicto regunt due mutationes. p̄ma ē
dep̄ditia p quā dep̄dit ēmin⁹ a quo. qz ille ipossi
bilis ē cū ēmino ad quē. alia ē acq̄sitia per quas
acquiritur terminus ad quē. Ex hoc sequitur qz in
relatōe n̄ est mor⁹ p̄p̄ie dict⁹ cū possit acq̄ri sine
mutatōe dep̄ditia. ¶ p̄ia distinctio. i. aliq̄ eē p
se motū potest intelligi dupl̄r. Uno mō qz ly p se
determinat motū z sic i oī p̄dicamēto cui⁹ forma
ē successiue acq̄sibilis est p se mor⁹. alio⁹ pōt intelli
gi qz ly p se dēminat eē: z tñc illud dī p se ēmina
re motū qd̄ ḡa sui z nō ḡa cuiuscūqz alteri⁹ ēmi
nātis eundē vel aliū motū ēminat motū. ¶ 2^a di
stictio. aliquid p se ēminare motū pōt intelligi du
plicif. vno mō p se p̄. sic qz ipsū nō supponit aliqd
qd̄ p̄us ēminet ipsū vlt aliū motū. alio⁹ aliquid ēmi
nat motū p̄. z: qz sic terminat aliquez motū qz ni
hil aliud ēminat ipsū tamen necessario presuppo
nit aliquid aliō p̄us ēminare aliū motū. sic similitu
dop se. z: terminata assit̄ationem. n̄bile est. n. quod
ēminat assit̄ationē. nisi aliqua q̄litas prius ēmina
uerit aliquā alterationū. qz cū s̄litudō sit relatio
necessario requirit suū fundamētū qd̄ est q̄litas
Ex hoc sequit qz ad hoc qz aliquid terminet p se
motū: vt p se opponit t̄a p acc̄is q̄ ḡa p̄tis tria re
quiruntur. p̄mo qz intrinsece terminet talē motū:
sic qz talis motus materiātr captus idētificet eēn
tiātr cū tali termino. Ex hoc sequitur qz loc⁹ nō
ē p se termin⁹ locimutationis s3 ipsū vbi. z: requi
ritur qz rōne sui z nō rōne cuiuscūqz alterius sibi
acc̄is ēminet motū. qz tunc ēminaret p acc̄is z
non p se. 3. requiritur qz nō necessario supponat

aliquē aliū motū terminari ad aliquē terminū ab
eo eēntiātr distinctū. als relatio p se ēminat motū
Secundo sciēdū est qz iste q̄ntus liber in
quo Aristo. determinat de pri
bus subius motus diuiditur i tres tractat⁹. In p̄
mo determinat de spēsbus mor⁹ z mutatōis z di
uiditur i duo capitula. In p̄mo determinat dī spēs
bus mutatōis. z diuiditur i duas ptes. In p̄ma po
nit octo suppōnes valētes ad cognoscendū spēs
motus z mutatōis. ¶ p̄ma. eoz qz transmutat
idest mouētur aliud mouetur f3 acc̄is. vt cū dici
mus musicū ābulare. qz cui accidit musicū eē hoc
ābulat. aliud dicitur moueri f3 p̄te. sanat. n. corp⁹
qz oculus aut thorax sanat qz sunt partes cor/
poris. z illud qd̄ sic mutatur dī simpl̄r mutari. ali
ud est qd̄ neqz f3 p̄te neqz f3 acc̄is mouetur: f3 p
se z p̄ mouetur: z subdit p̄hs qz illud qd̄ fm̄ se z p̄
mouetur indistinctis motibus est altez z alterū.
vt alterabile p̄ z p se alteratur: z sanabile p̄io z p
se sanat: z calefactibile p̄io z p se calefit. ¶ 2^a
suppositio: mouentiuz aliud mouetur f3 acc̄is
aliud vero scd̄z partē. aliud autez p̄io z per se. vt
medicus p̄io z per se sanat: z man⁹ p̄io z per se
percutit. ¶ 3^a. in oī motu occurrūt q̄nqz. s. mouēs
illud quod mouetur. tēpus in quo mouetur: z p̄
ter bec. terminus a quo z terminus ad quē. 3^m p
bat vt quando lignū de frigido fit calidū est alte/
rū qd̄ mouetur. s. lignū. z alterū a quo mouet. s.
frigidū. z altez ad qd̄ mouetur. s. calz. ¶ 4^a iferf
ex p̄cedēti. z ē bec. manifestū est qz mor⁹ est i ligno
.i. in eo qd̄ mouetur z non in sp̄e. i. in termino ad
quē. spēs. n. neqz mouet neqz mouetur. ¶ 5^a. mo
tus magis denoiatur a ēmino ad quē q̄z a termino
a quo. qz corruptio dī motus in nō eē l3 sit mor⁹
ab esse. z ḡnatio dī motus in eē l3 sit motus a non
eē. ¶ 6^a. qz dictū est p̄us qz mor⁹ nō ē i sp̄e subie/
ctiue eo qz species z passionēs z locus sint. imobi
lia. vt scientia z color. ideo aligs dubitabit si pas
siones sint motus: z vtrū albedo que est passio sit
mor⁹. Soluit philosophus qz fortassis albedo nō
est motus. sed alba⁹ est motus. ¶ 7^a. aliquid po
test terminare motū tripliciter. vno modo f3 ac
cidēs. vt quādo aliquid fit albū illud ideo qd̄ itel
ligit f3 accidens terminat motū. qz color cui acci
dit intelligi terminat motū. alio modo aliqd termi
nat motū f3 partē vt si fiat motus ad albū etiā sit
motus ad colorē quia albus est pars coloris: et si
fiat motus ad athenas etiā sit motus ad europā.
qz athenes sunt pars europe. ¶ Tercio modo ali
qd terminat motū p se z p̄mo: vt si fiat motus ad

Quintus

albu color g est albus p se r pmo terminat motus. hoc est albu e pmo r p se terminus dealbationis. Loequeter recapitula ea q dicta sut. C⁸ sup posino. nō ē dectminādū d mutatoe scōs accidēs. qz illa ip fit r in oib⁹ r ad oia illa ho que non est f3 accidēs n fit in oibus sed in trijs medijs r dī etorij. pbat sic. qz mutatio q fit ex me? fit ex tri is. igit a minoz. ois muta? aīs probat. qz vtimur ipo medio tāq co qd ē triū ad vtrūq. h pbat. qz mediū ē quodāmo vltia. ideo quodāmo triatur vtrūq extremoz vtror grauis r vox subtil tria tur voci extreme: r fuscus r albu triantur nigro.

Tertio sciendū est qz Aristo. determinat d spēb⁹ mutatiōis in scda parte hui⁹ capituli. r intēdit noue3 conclusiones. C¹ p¹ima conclusio. tū iūt tres spēs mutationis. vna q ē d subiecto in subiectū. alia q est de non subiecto in subiectū. r alia q est d subo in nō sub3. pbat. qz nō 3tingit aliqd mutari nisi qtuor mōis. f. de subo i sub3. d subo in nō sub3. d non subo i b3. d n f bo i non subiectū. sed illa q est de nō subiecto i nō sub iectū non est mutatio. g sūt tū tres. maiorē pbat. qz ois mutatio est de quodā i qdā. mutatio. n. de qd nois significat q mobile p ipaz dī eē aliō pus r aliud posterio. sed non est possibile mutationē eē d quodā i quodā nisi illis trib⁹ mōis. igit. mi nozē pbat pncipalē. qz mutatio q ē de non subo in non subiectū nō ē iter tria nec iter dīdictoria. g nō ē mutatio. C² tangit dīfinitionē gñationis gñatio ē mutatio fm dīdictōez d non subiecto in subiectū. Declarat qd sit i b3. r dicim⁹ subiectū illud qd ē affirmatiue mōstratū. i. illd qd ē fmin⁹ positū⁹ mor⁹. C³ tangit qdā dīuisionē gñatio nis r est bec. alia ē gñatio simplr fm quā fieri r n fieri simplr dicim⁹. r illa est de nō eē simplr. i. de non eē forme substantia ad eē simplr. i. ad eē sub stantiale. Alia ē gñatio fm qd vt illa p quā ex nō albo fit albu. C⁴ tāgit dīuisionē corruptionis: qz qdā ē corruptio simplr q est de eē substantiali ad nō eē subale. Al. a ē corruptio f3 qd q solū est ad oppositā negatōez. C⁶. nō ens dī multipl⁹. qdā ē non ens fm corruptionē r dīuisionē: r illd vocat falsū. r tale nō mouet. aliud ē nō ens n sim pliciter. qd ē solū ens f3 potētia r tale simplr non mouet. aliud ē nō ens fm accidēs: vtrbō n ē n ē s simplr f3 ē non ens. i. nō albu. C⁷ actō. n gñatio non est mor⁹. pbat pbs duabus rōnibus. p¹ima rō. qz non est ipossibile est moueri. sed qd sit nō ē. g qd sit ipossibile ē moueri. r p²is ipossibile ē actionē r gñatiōez eē motū. minozē pbat. qz l3 sit

vez dīe d eo qd sit f3 accēs qz ipm ē. tū d eo qd simplr sit nō ē. C² rō. oē qd mouet ē i loco. sed qd gñat nō est in loco. g qd gñat non mouet. r per cōs gñatio nō ē mor⁹. minozē pbat. qz qd n ē: n ē i loco. C⁸ cōclusio corruptio nō ē motus. pbat. qz cuil3 motui tria mor⁹ aut ges: f3 corruptiōi n triatur motus neq ges. ergo corruptio nō ē mo tus. minozē pbat. qz corruptiōi tria gñatio q nō ē mor⁹ neq ges. C⁹ Nona cōclusio. sola mutatio q ē de subiecto i subiectū ē motus. pbat: qz ois motus ē mutatio qdā. r nō sūt nisi tres mutatiōes qz gñatio r corruptio nō sūt mor⁹. g sola mutatio q ē de subiecto i subiectū ē motus. Declarat qd i telligit p subiectū. r dicit q subiecta vocam⁹ cō traria aut media. r q priuatio pōt eē contrarius Quantum ad secunduz articulus.

Conclusio rñsalis. Ad tria p¹dicamēta ē p se mor⁹. ad p²adū hāc cō clusionē ē supponēdū qz Aristo. i h scdo ca? de/ minar d spēb⁹ motus r diuidit i duas ptes pnci/ paleo. i pma itendit talē cōclusionē. Si p¹dicamē/ ta sufficiēter diuisa sunt i sub3 qritatē rē. neces se est eē tres spēs motus. f. mor⁹ qritatis. motus qritatis. r mor⁹ f3 locū. Istā cōclusionē pbat pbs duplr. f. iductiōe r rōe. iductiōe sic. qz sube nō est motus neq ad aliqd. neq ipius iacere aut pati. g religitur qz motus solū ē f3 qle qstū r vbi. aīs pro pria pte pbat. qz sube nihil ē. triū. igit f3 sub3 n ē motus. Scdaz ptes aītis. pbat. qz ad aliqd pōt acqri i aliq sine mutatiōe facta i illo. ergo in ad ali qd non est motus. aīs pbat. qz cōtingit altero r l3 uoz mutato altez non esse mutatū nisi scōs ac cidens. C² Tertiaz partez aīcedentis probat sic. motus non est motus neq generationis genera tio. neq mutationis mutatio. ergo i actione r pas sione non est motus. aīs probat. quia si ipius mo tus esset motus hoc posset contingere dupliciter vno modo qz ipius motus eēt motus tanq subie cti. sicut quando homo mouetur ex albo i nigrum homo est subiectuz illius mutationis. sic etiā pos set itelligi. qz vnus motus esset subiectū alterius motus. hoc aut est ipossibile. qz motus non est de numero subiectorum nisi fm accidens. alio modo potest itelligi qz vnus motus sit terminus alte rius motus. r istā partē reprobat ponendo talem conclusionē. ipius mot⁹ nō est motus. pbat. 7. ra tionibus. p¹ima qz si sic idē esset mutatū sit r nō mutatū. cōs est ipossibile. probat cōaz. qz cu3 mo/ bile est i termino motus mutatus est r gescit. f3 si terminus motus esset motus tunc adhuc mobi/

Phyſicorū

le eſſet ſub motu ⁊ non eſſet mutatu. ⁊ ſubdit qd ſi motus eſſet ad motū tāq̃ ad terminum. vel eſſet ad motū ſibi oppoſitū ⁊ hoc non primo. qz idēz ſit moueretur motib⁹ cōtrariis. Scdō qz idēz ſit moueretur ex eodē termino ad eundē terminūz vt ex ſanitate in egritudine ⁊ ecōtra. 3º qz nullus motus eſſet ad terminū eēntiale cum vnū oppoſitūz nō ſit alterius eēntiale. nec eſt ad quēcūq̃ motus indifferenter. qz idēz motus eēt ad oppoſita. ¶ 2º rō. ſi mot⁹ eēt tanq̃ termini tūc eēt pceſſus in iſi/nitū in generationibus ⁊ motib⁹. qd eſt falſus. qz tunc non eēt dabilis prima ⁊ vltima generatio. ¶ 3º rō fundatur in duabus ppoſitiōibus. pria. qñ res generatur tūc nō eſt. 2º. qñ res generatur generatio eſt. ſi igitur generationis eēt generatio tunc in eodē iſtanti generatio eēt ⁊ nō eſſet. cōſe qñtia pbat. qz qñ generatio eſt. id qd gñat nō eſt ⁊ cum generatio ſit termin⁹ generationis id quod generatur eſt. g generatio ſimul eſt ⁊ nō ē. ¶ 4º rō. ſi generationis eēt generatio etiā corruptionis eſſet corruptio cū oppoſita habeāt fieri circa idēz ¶ 5º rō. oē qd generatur bz materiam. ſed generatio non habet materiam. g generatio non generatur. ⁊ per oīs generationis non eſſet generatio ¶ Sexta ratio. quicquid eſt terminus mot⁹ ē res permanēs. ſed motus non eſt res permanens ergo motus non eſt termin⁹ motus. maiorē pbat qz gñō ſcie non terminatur ad motūz ſz ad ſciam q ē res pmanēs. ¶ 7º rō. illud cui⁹ eſt motus mouetur ſz motus non mouetur. g motus nō eſt motus. 2º. pbat pncipalē cōcluſionē rōne ſic. qz i vno quoq̃ iſtoz. ſ. i q̃litate q̃titate ⁊ vbi eſt cōtrarietas. igit ⁊ motus. ⁊ bec de ſecūdo articulo. Quātum ad tertium.

Primo dubitatur. Utrū motus ſm magis ⁊ minus ſit de contrario i cōtrarium. ¶ Ad ſoluendū hoc dubiū eſt ſupponēdum qd Aristo. i ſcda parte huius capituli determinat de noib⁹ ſpēz motus. ⁊ diuidit in tres pncipulas. In prima intendit tres cōcluſiones. Pri. motus ſm qualitatē eſt alteratio. ideo habet nomen cōſequentie ad oēs mot⁹ illius generis: et ſubdit qd alteratio non eſt ſm quale in ſubſt. ſ. ſm ōriam ſubſtantiale ſed ē ſz quale actiuū ⁊ paſſiū. ¶ Scda cōcluſio motus ſm q̃titatē ē inoia us noie coi. ſz vtraq̃ ei⁹ ſpēs eſt nominata. vna enim vocat augmentū ⁊ alia decrementū. ¶ Tertia cōcluſio. motus ſm locū ē inoia ⁹ ſm nomen ōmune ſibi p̃prium. qz ſi haberet nomen p̃prium maxime eēt iſtud latio. ſz latio non eſt nomē p̃p-

um tali motui. pbat. qz illa dicitur p̃prie fieri q̃cūq̃ non mouent ſeip̃a ſm locum ſed mouentur ad motū alterius. ¶ In ſcda partitula intendit talem cōcluſionem. mutatio que eſt ſcōz magis ⁊ minus i qualitate ē alteratio. pbat p̃prie qz alteratio ē mutatio de cōtrario i ōrium ſm qualitatez. ſed cōtingit duplī mutari de contrario in ōrium i qualitate. vno mō ſimplī vt ex albo i nigrū. alio mō ſz qd: vt de minus albo in magis albū. quando eniz aliqd mutatur dicitur mutari i ōriū eo qd appropinquat ad contrarium. ¶ In tertia p̃tula intendit tales cōcluſiones. immobile dicitur tripliciter. vno mō qd nullo modo natū ē moueri. vt ſon⁹. i. vox ē inuiſibilis. ¶ 2º. quod diſſiciliter aut tarde mouetur. aut ſaltē diſſiciliter icipit moueri. ¶ 3º. ſic. qd natum eſt moueri ⁊ de facili pōt moueri. n̄ tamen mouetur qñ natum eſt moueri. ⁊ iſtud im/mobile dicitur quieſcere. quies enim motui ē cōtraria. ¶ Ex hoc patet ſolutio.

Secundo dubitatur. Utrū iſte cōſequentie ſint bone in hoc p̃dicamento. ¶ to. eſt per ſe motus. g in hoc p̃dicamento p ſe eſt cōtrarietas. 2º. in hoc p̃dicamento eſt cōtrarietas g in hoc p̃dicamento eſt p ſe mor⁹. ¶ pro ſolutione huius dubij ponitur talis ſuppoſitio. ante qd aliq̃ forma poſſit p ſe terminare motū duo requirū. Primo requiritur qd talis forma habeat aliam p̃ ⁊ p ſe ōriam. ſic qd ſibi non ōrietur ppter ōrietatē aliaz duaz formarū. 2º. requiritur qd tal forma ſit diuiſibilis in p̃tes graduales extēſiuas vel intenſiuas ſcōz quas ip̃a poſſit p̃tibi ⁊ ſucceſſiue acquiri. Ex hoc ſequitur qd nulla forma de p̃dicamento relationis. ſimilī nulla actio ⁊ nulla paſſio poteſt p ſe terminare motum. qz nulla eaz bz ōrius g̃ra ſui. ſz ſolum g̃ra ſuoz fundamentoz. 2º. ſequitur qd nulla forma ſubſtantialis pōt p ſe terminare motum. primo qz forſan nulli forme ſubali ē aliquid ōrium. ⁊ ſic qz non eſt p̃tibilī ⁊ ſucceſſiue acq̃ſibilī 2º. ponitur talis diſtinctio. Cōtrarietas capitur triplī vno mō p repugnātia duaz ōraz ei⁹ ſcōz generis. alio modo p repugnātia duaz formarū ſe habētū per mōz p̃fecti. ⁊ ip̃ſecti dūmō ſint gradualiter extēſiue vel intenſiue partibiles. 3º. mō capitur pro repugnantia duaz formarū actiuaz ⁊ paſſiuaz. Ex his dñr tria. p̃mo qd quelz illarū ōraz eſt ſophiſtica capiendō ōrietatem. p̃mo 2º. dicitur qd quelibet illarū cōſequentiarū eſt formalis capiendō cōtrarietatem. 2º. modo. Tercio dicitur qd prima cōſequentia eſt ſophiſtica ⁊ ſecunda formalis capiendō ōrietatē t̃tio mō:

Quintus

Tertio Dubitat. Utrū ista cōia motus non ē motus. g. actionis nō ē motus teneat in virtute huius ppositiōis. actio est motus. Ad istud dubiū rident noiales q. sic. q. actio passio et motus s. eos sūt tres termini eādez formam significantes: diuersa tñ cōnotantes vt visus est i tertio. ideo reducūt sic illā cōsequentiā ad sūm. nullus motus est mor. ois actio et passio est mor. ergo nullus actionis et passionis ē motus. Aliter tñ rīdetur. p.imo q. actio et passio vt hic capiunt a p. hō sūt entitates respectiue iter se et a quolibz motu saltē mālter capto realr distictē. q. cū ingrat i quot p. dicamentis sit p se mor. capit hic actionem et passionem vt sūt disticta p. dicamenta. et p. cōsequens nō capit hic actionē et passionē p ill terminis. q. illi terini non termināt motum realē nec p eadē forma significata p ipos. q. tūc nō essent disticta p. dicamēta et p. consequens nō capit actionē et passionē p formis distictis realr disticta p. dicamēta cōstituentibz. scdo q. nūq. relatio agentis ad patiētem. nec relatio patientis ad agēs possunt fundari i agente et patiente nisi p. us a s. ba agēs sit p. ducta entias motus et receptus actu aliter i patiente. Ex hoc seqtur q. sic relatio nūq. p. ducit aut terminat motū nisi suū fundamentū vel suū terminū p. us p. ducatur et terminet motū sic etiā actio et passio nūq. p. ducunt neq. ēmiant motū nisi motus et forma p. ducta p. us p. ducatur et terminet motū. scdo seqtur q. sicut ista cōia ē bona. relatio terminat motū. ergo et suū fundamentū vel suus terminus teriat motum. s. ista ē bona. actio et passio termināt motū. g. mor. terminat motū. nō tñ sic q. motus sit sūdamētū vt ēmin. actōis et passionis s. actio et passio nūq. p. ducūt nisi ad p. ductōez mor. Et hec de tertio articulo.

Ad rationes Ante oppo. Ad p. 4. m. dī negādo aīs cū sua p. batione. et ad cōmētatorē dicit q. si intelligit formas substantiales suscipere magis et min. formatr et entiatue. tūc negand. est. q. d. dicit toti p. hie q. cōcedit formas subales esse indiuisibiles. s. si intelligat q. suscipiāt magis et min. causatr et effectiue ita q. sint cāe efficiētes. a. g. b. sue q. lites suscipiunt magis et minus i isto se sū eēt cōcedendus. Ad 2. m. dī q. ar. m. bī p. bat q. relatio intrīsece terminet motū. 2. q. p. se nō ēmict motū. s. nī p. bat q. p se p. terminet motū. 3. solutio soluit ex deia sup. babitis.

Rationes Soluūtur ex dictis.

Veritur scdo. Utrū ad vnitatē numeralē mor. regatur vnitatis istoz triū. s. vnitatis mobilis vnitatis temporis et vnitatis termini ad

quem. Et arguitur primo q. non. motus dicit entitatem realiter distinctā ab entitatibz illoz triuz. ergo nō iplicat cōtradictōez entitatē motus realitē existere sine illis tribus. et p. oīs nec ei. vnitates. C. Arguit. 2. sic. ad vnitatē mor. suffic. vnitatis mobilis. ergo non requirit vnitatis t. p. is aut ēmini ad quē. aīs patet. q. accōis numeratur ad numerationem sui subiecti. ergo ad vnitatē numeralem motus non regit vnitatis numeralis illorū. s. sufficit vnitatis numeralis sui sub. i. mobilis. C. Arguit tertio. pōtē est motū eē vniū numero mobili nō exite vno numero. ergo ad vnitates numeralē motus non requiritur vnitatis numeralis mobilis. aīs patet. quia si aliquod corpus vnus cadat deorsū et in medio casus moriatur ille mor. ē vnus nūcro. et tñ mobile non erit vniū nūcro. al. idē nūcro eēt viuū et mortuū successiue. Et confirmat. q. mobile in qualibet parte motus hz aliū terminū realiter et nūeraliter distinctū a p. et in pte t. p. is realiter et nūeraliter distincta a p. i. igit ad vnitatē nūeralē motus non requirit vnitatis nūeral. mor. tēporis nec termini ad quem. C. In oppositū arguitur auctoritate p. hī.

Primo Sciendū est q. pro declaratione terminoz questionis ponunt aliquę distinctiones et alique sup. pōnes. P. ria sup. positio. motus dicit entitatē successiua a tēpore a mobili et termino ad quē realiter distictā. Ex h. seqt q. non iplicat cōdictionē entitatē motus rlr existere sine ētitate mobil. t. p. is et termini ad quē. C. 2. sup. pō. vnitatis realis est p. p. etas oīs entitatē realē ita q. iplicat cōdictionē ponere aliq. entitatē realē sine vnitatis reali sibi p. p. a. C. 3. diuersitas vnitatū seqt ad diuersitatē entitatū. ita q. si aliq. entitas sit transcendens. ipaz sequit vna vnitatis sibi p. p. ia q. vocat vnitatis transcendēs. et si entitas ē vna q. ditas generica. tūc ipsā cōseqtur vnitatis sibi p. p. ia q. vocatur vnitatis generica. et si mīl ē de q. ditate specifica. eā enī cōseqtur vnitatis specifica. et si ē de supposito q. ditate specifica. ipz enī cōseqt vnitatis suppositōalis. rō enī istoz ē. q. vnitatis ē p. p. a passio entis. iō quālibet entitatē seqtur sua p. p. ia vnitatis. sicut quēlibet hoīem sequitur p. p. a risibilitas. C. P. ria distict. aliquis motus pōt dici vnus nūeralit. dupl. vno mō itri

Physicorum

sece. et formaliter punitatem numeralem sibi intrinsecam et for-
male quod surgit ex unitate orie individualis contra-
bete quod unitatem motus ad esse numerale a quod talis motus or-
formalis et intrinsece numeratur per se. alio modo motus potest
dici per se extrinsece et interruptive. et sic motus or per se
non est interruptus. et quod non potest intrinsece nisi per interrup-
tionem temporis et in mobili. ideo illa tria requiruntur
ad unitatem numeralem extrinsecam ipsius motus.

¶ 2^a distinctio duplex potest esse mobile. quoddam est mo-
bile per se et per quod gratia sui et non gratia aliter cuiuslibet
stat motui. et sic unitas talis mobilis regreditur ad unitatem
motus. aliud est mobile secundum accensum et gratia per se. et uni-
tas talis mobilis non necesse regreditur ad unitatem motus
¶ 3^a distinctio duplex est terminum ad quem motus. quoddam
est principalis totus et ultimus. et est ille sub quo mobi-
le per incipit quietem. aliter est partialis et non ultimus. sic
est quilibet per forme acquisite durante motu et unitas
istius termini non requiritur ad unitatem numeralem motus.

Secundo

Sciendum quod Aristoteles in 8° tractatu
determinat de unitate motus. et
habet tria capitula. In primo enumerat quoddam intentiones quibus
postea unitatem et dividit in tres partes. In prima enu-
merat istas septem intentiones et diffinit eas. et inten-
dit octo conclusiones. Prima agit intentionem et est bec. di-
camus quod sit sit. quid separati. quid tangere. quid me-
diu. quod dicitur. quid habitum. et quid terminum. ¶ 2^a sit
dicitur quod sit sit in uno loco per se. per se et immediato. ¶ 3^a
separati dicitur quod sit sit in alio et alio loco. ¶ 4^a tan-
gere dicitur quod sit sit sit sit. ¶ 5^a mediu est in quod
per naturam aptum est pervenire id quod continue movetur secundum
naturam quod in ultimum terminum motus in quem mutat. et sub-
dit quod in minori ad mediu tria requiruntur. scilicet duo ex-
trema et ipsum medium. Secundo subdit quod ex-
trema ipsius medij sunt tria. 3° dicit quod illud est continue
mutans quod nihil aut paucissimum rei. i. magnitudi-
nis deficit non aut temporis. ut si quod dissipatum. i. prius
corda in cithara tangit immediate ultimam ubi est dis-
continuitas magnitudinis et non temporis. Postea subdit
quod trietas extre morum secundum locum debet sumi secundum maxi-
mam distantiam linee recte. ¶ 6^a dicitur sunt que se habent
secundum ordinem ita quod inter illa nihil mediate eiusdem
generis ut linea licet dicitur est unitas unitati et domus
domui. nihil tamen prohibet inter ea que sunt inter ali-
ud mediu esse dummodo illud non sit eiusdem generis. 2°
subdit quod prius non se habet contra ad posterius. non
nec unum est contra duobus. neque linea prius contra se-
cunda sunt consequenter illis. ¶ 7^a habita dicitur quod
consequenter sunt et se tangunt. ¶ 8^a continua dicuntur
quorum ultima sunt unum. Et subdit quod triplex est co-
tinuum. quoddam sit continua per colligantiam. alia sit con-

tinua per contactum. alia sit continua per infectio-
nem. ¶ In 2^a parte Aristoteles comparat aliquas illarum
intentionum ad invicem. scilicet consequenter habitum et conti-
nuum. et dicit quod prima est consequenter se habere. secunda est
habitum esse. 3^a est esse continuum. ¶ In tertia parte
infert unum correlativum. scilicet quod puncta in continuo non
se habent eodem modo sic unitates in numero. de-
clarat dupliciter. primo quod si puncta sit contactus:
secundo aut unitates non sit contactus. 2° quod inter duo
puncta necessario mediat linea sed inter unitates
non necessario mediat numerus. nullum enim est mediu
dualitatis et unitatis. dicitur recapitulat ea que deca sunt.

Tertio

Sciendum est quod Aristoteles in hoc 2° capi-
tulo determinat de unitate essentia-
li ipsius motus et dividit in tres partes. In prima
distinguit triplicem unitatem motus et ostendit quod
requiratur ad quantitates earum. et dividitur in tres par-
ticulas. In prima intendit duas conclusiones. prima.
motus dicitur multipliciter unus. scilicet specie genere
et numero. probatur quod unum dicitur multiplum. ¶ 2^a co-
clusio. motus dicuntur unus genere secundum figuras
predicamentum. i. quorum termini sunt eiusdem predicamenti
ut omnis loci mutatio est una genere omni loco mu-
tationi. alteratio vero est altera genere a loci mu-
tatione. ¶ In secunda particula ostendit quod motus di-
cuntur unus specie et dividit in duas particulas. In posten-
dit unitatem motuum in specie tam specialissima quam sit
alterna: et intendit duas conclusiones. prima. illi
motus dicuntur unus specie qui sunt unus genere: et indi-
vidua id est specialissima sunt omnia specie. ideo denig-
ratio est aliud specie ab albefactione: quia sub colo-
re sunt omne per quas dicitur: sed omnis dealbatio
est eadez specie de dealbationi: et omnis denigratio
omni denigratio. ¶ 2^a si sunt duo motus qui sunt unus
speciei subalterne illi sunt quodammodo unus
specie: non tamen sunt simpliciter unus specie ut doctrina
nones scientiarum specie differentium. scientia enim
est species opinionis. In 2^a movet unam dubitationem
que est bec. aliquis dubitat si quando idem muta-
tur ab eodem in idem: ut ex hoc loco iterum in hunc:
an motus sit unus specie. Soluit dupliciter. per condi-
tionaliter: et dicit quod si illi motus sunt unus specie
tunc circulatio est eadez specie rectitudini: et volu-
tati obulatio: 2° soluit categoricam quod illud
spatium in quo est motus non esse idem specie: si motus obbeat ef-
se idem specie: si aut spatium sit alterum specie etiam motus
erunt alteri specie. Circulare autem est alterum specie
a recto. ideo motus factus spatium circulare est alter
specie a motu facto supra spatium rectum. ¶ In
3^a particula probatur ostendit qui motus dicitur unus nunc

Quintus

po: et intendit talem conclusionem. Tria sunt scilicet nu-
meri circa quod dicimus esse motum unum numero. scilicet unitas
illius quod mouetur. unitas termini ad quem fit mo-
tus. et unitas temporis. Et primo dicitur quod ista tria reperiuntur ad
motum. quod si motus necessesse est esse aliquid quod moueatur
vel hoc vel illud: et aliquid ad quod moueatur vel ad locum
vel passionem et tempus in quo mouetur. in tempore enim mouetur
ad motum unum genere vel specie. et non unitas temporis
aut mobilitatis. sed ad motum unum numero. et terminum
esse unum et indiuisibile: et tempus unum et non deficiens. id est non
interruptum. et mobile est de se unum non secundum accensum. sicut
corruum cum et album. nec est sufficiens quod terminus sit unum
cōe. quod tunc cōtingeret duos homines sanari si sit secundum
eandem sanitatem quod est ipse. et hoc dicitur primo articulo.
¶ Quantum ad secundum.

Conclusio Rationalis. Ad unitatem numeralem
motus requiritur unitas
numeralis. et mobilis temporis et termini ad quem.
Hec conclusio satis patet in secundo dubio

Primo Dubitat. Ut sit eadem sanitas in
numero quod fortis est sanus de mane et
de iero supposito quod sit interrupta per egritudinem
Ad soluendum hoc dubium supponendum quod Aristoteles in
prima parte capituli mouet dubitationes. Prima. posito
quod fortis alteretur secundum eandem speciem alio tempore
interrupto: verum sit eadem alteratio numero. Ista solu-
uit per ad id ad id si sit possibile corruptum reuerti de
in numero etiam motus erit unum in numero. si vero non sit pos-
sibile tunc motus non erit unum numero secundum speciem. ¶ Con-
sequenter mouet secundam dubitationem et est hoc. verum
vna et eadem sanitas sit semper in corpore. ita quod sani-
tas que est nunc in corpore sit vna et eadem cum illa que
erit. et quare est quod cum quis accipit sanitatem
iterum non accipit illam eandem in numero quam prius habuit.
Solutio quod eadem ratio est de abbas dubitationibus. id est
cathagoreumatice soluit primam et dicit quod non. quod ad
unitatem numeralem motus non sufficit unitas numeralis ter-
mini ad quem. si enim actus. id est motus sit vnus necessesse est
bitum. id est terminum ad quem esse unum. sed si habet sit vnus
non est actus esse unum. hoc probatur. quod si aliquid abulet ad
aliquem terminum et in medio pauset. id est quod car: et po-
stea continue ambulet ad terminum. terminus motus
erit vnus: et tamen motus non erit vnus.

Secundo Dubitat. Ut sit eadem unitas reg-
ra ad unitatem numeralem motus et
ad eius continuitatem. Ad soluendum hoc dubium est suppo-
nendum quod Aristoteles in prima parte capituli ostendit quod ad uni-
tatem numeralem motus requiritur ista tria. scilicet unitas temporis.
unitas mobilis. et unitas termini ad quem. hoc probatur.

quod ista tria reperiuntur ad continuitatem motus. sed ad eius uni-
tatem. et tertia. quod omnis motus unum necesse est esse continuum:
si enim aliquid motus sit vnus erit continuus. hoc probatur. quod conti-
nua sit quod vltima sit vnus. id est non vis motus est continuus
motus secundum solum illi motui. id est ille motus vnus. vltima. n.
linee et abulatois non sit vnus. Et hoc infertur quod motus gne
aut specie dñtes non sunt continui secundum bitum. Currens enim
aliquid statim febricitabit. anis. p. 3. parte probatur. scilicet quod ad
continuitatem motus requiritur unitas termini ad quem quod cō-
tinua sunt quod vltima sunt vnus. id est illi motus quod vltima non
sunt vnus non sunt continui secundum bitum aut contra se habentes:
et probatur quod regatur continuitas temporis quod si in tempore iterum sit
imobilitas. id est quod motus non erit continuus. illi. n. mo-
tus non sunt vnus quod est quod iterum media: id est sit tempore iterum
patur motus nec erit vnus nec continuus.

Tertio Dubitat. Ut sit motus perfectus sit magis
vnus quod motus imperfectus. Ad soluendum hoc
dubium est supponendum quod Aristoteles in hyl: c. h. tracta-
tione determinat de unitate accidentaliter ipsi motus: et intendit
quatuor conclusiones. Prima. motus perfectus est magis vnus
motus imperfectus. hoc probatur. quod in omnibus alijs illud quod est magis
perfectum est magis vnus. sed sit in motu. anis. p. 3. quod illud
quod est magis perfectum magis habet rationem totum: et tunc. et
tunc. quod totum et perfectum habet rationem totum. et sit dicitur quod motus
imperfectus de se dicitur vnus sit totum. ¶ Et tunc. motus reglaris
est magis vnus quod irregularis. probatur. quod motus ir-
regularis est magis diuisus. vñ enim differre secundum
magis et minus. sed motus regularis est magis indiuisus
ergo etc. ¶ Et tunc conclusio. due sunt cause irregularitatis
motus. prima causa est irregularitas spatij. ipse est
enim motus esse regulare in irregulari magnitudine
vel motus reflexi. aut obliqui. et causa irregularitatis est
diuisa velocitas et tarditas mobilis. id est motus terre
ad ipsam: et motus ignis ad ipsam sunt irregulares.
sunt enim velociores in se. neque in principio. ¶ Et tunc conclusio
tangit quatuor correlaria. prima. velocitas et
tarditas non sunt differentie motus: quod sequun-
tur motus specie dñtes. et tunc. velocitas et tarditas
non sunt idem quod grauitas et leuitas. quia grauitas
solum reperitur in motu deorsum. leuitas vero solum in
motu sursum. velocitas autem et tarditas in omni motu.
et tunc. nulli motus qui sunt ad terminos specie distin-
ctos potest adinuicem continuari. p. 3. quod differentia specie
non possunt adinuicem continuari. et tunc. motus eodem modo
est vnus quod est continuus: si vero secundum re sit vnus secundum re est conti-
nuus. si vero solum sit vnus secundum apparentiam sicut
est motus reflexus est et continuus secundum apparentiam.

Ad rationes ante oppositum. ¶ Ad p-
ma dicitur quod non implicat addi-
tionem motui esse existere sine mobilitate per se et ter-

Physicorū

mino ad quē: iō mot⁹ nō ē vnus vnitate intrinseca ⁊ entitatiua ab ipsis: sed sine eis non pōt eē vn⁹ vnitate extrinseca ⁊ continuatiua interruptōi opposita sic qd sine eis nō sit interrupt⁹. ¶ Ad secūda dī negādo aīa cū sua pbatōe. secluso enī qd cūq; subo accēs bz verā vnitatē numerale. ppriam a dīa idiuiduali. ¶ Ad tertiā dī negādo aīa. ad pbatōez enī dī qd forsan illo casu posito mor⁹ non ē vn⁹ nūero. vel saltē p mū mobile illius mor⁹ non est cōpositū ex aīa ⁊ corpe canis. sed est cor⁹ cōpositū ex mā ⁊ forma mixti quod ē altera p sīpī canis cōpositi: ⁊ qd remanet vnū ⁊ idē nūero i cane viuo ⁊ corrupto. ideo sicut mobile p mū ē vnū nūero. sic etiā motus ille est vn⁹ nūero. Ad confirmationē dī qd pcedit de termino ad quē ptiali ⁊ icōpleto. ⁊ non de termino ad quē totali cōpleto cui⁹ numeralis vnitas regitur ad vnitatē nūera lez motus. Et hec de questione.

Veritur 3° Vtrū mot⁹ dī-
etur motui ⁊ ges
quieti. Et arguitur p qd nō. qz mo-
tus dīat quieti. ergo mor⁹ nō dīa-

tur motui. t3 dīa. qz tū vnū vni est dīū. ¶ Ar-
guitur 2° quies non dicit aliquā entitatē positiaz
s3 solū puationē mor⁹. igit nō dīat motui. ¶ Ar-
guit 3° due quietes sunt due entitates pure pua-
tiue. igit nulla spē opponis opponū. ⁊ per dīa nō
opponū dīe. ¶ In opp^m ē auctas phi. ¶ In
qōne erunt tres articuli. ¶ Quantū ad p mū

Primo Sciēdū ē. p declaratōe termino
rū qōnis ponunt due distinctōes
pria. dīetas pōt capi duplī. vno modo spālī
p repugnantia duaz formaz positiaz mutuo
se expellentū ab eodē subo: ⁊ talis dīetas bene
repiū i motib⁹. Alio mō pōt capi dīetas p repu-
gnātia qd cūq; se habentū per modū puationis
⁊ habit⁹. ⁊ talis dīetas reperit inter motū ⁊ quie-
tē. ¶ 2^a distinctio. mot⁹ capī duplī. vno mō mā-
liter ⁊ p denoiato: ⁊ sic nō ē aliud qd forma fluēs
i motu. alio modo capī formalī ⁊ p significato.
mot⁹ enī significat mutatōez passiua q nō ē aliud
q respect⁹ ipī moti ad mouēs. Ex his ponūt ali-
que ppōnes. Pria. inter entitates respectiua nō
ē dīetas formalis: sed solū extrinseca. s. termina-
tiua vel fundamentalis. relationes enī solū dīa-
tur rōe dīetatis fundamentoz aut terminoz.
¶ 2^a ppō. inter entitates positiaz ⁊ absolutas
ab eodē subiecto mutuo se expellentes ē dīetas
formalis ⁊ entitatiua. entitates enī taliū forma-
rū absolutaz sunt dīe. Ex istis sequit p qd vnus

mot⁹ foralī captus non dīat alteri motui foralī
capro saltē dīetate intrinseca ⁊ foralī saltē cū sint
entitates respectiue. 2° sequi. qd vn⁹ mot⁹ mātr ca-
ptus dīat alteri motui mātr capro dīetate in-
trinseca ⁊ foralī. forme at fluentes i dīis motib⁹
sunt dīe. ¶ 3^a ppō. quies nō dicit entitatē aliq
positiua: sed solū dicit carētiā motus i subo apro-
nato habere motū.

Secūdo Sciēdū qd iste 3° tractat⁹ in quo
Ari. determinat de dīetate mo-
tū diuidit in tria c^a. In p^o osidit motū dīari mo-
tur: ⁊ diuiditur in tres partes. In p^a intendit du-
as conclusiōes. p^a 1ª tangit intētū ⁊ est hec. De dī-
minādū ē quat⁹ mor⁹ ē dīus motui. ⁊ mor⁹ dīe-
tur geti ⁊ ges geti. 2ª tāgit vnā cōclūsiōē habentē
quinq; ptes. p^a 1ª vtz mor⁹ q ē ex eodē sit dīus
motui qui est i idē vt mor⁹ q ē ex sanitate ei q ē i
sanitatē. vt gñatio corruptōi. ¶ 2ª vtz motus
qui sūt ex dīis terminis a quibus sint dīi vt mo-
tus qui est ex sanitate sit dīus ei qui est ex egr-
itudine. ¶ 3ª vtruz motus qui sunt ad dīos tmi-
nos ad qd sint dīi: vt ille qui ē ad sanitatē sit dīi
ei qui est ad egritudinē. ¶ 4ª vtz mor⁹ q ē ex dī-
rio sit dīus motui q ē in cōtrariū: vt ille q ē ex sa-
nitate ei q est in egritudinē. ¶ 5^a vtz motus q ē
ex dīo i dīū sit dīi ei q est ex dīo p mī i dīū sed i
vt ille q ex sanitate i egritudinē ei qui est ex egr-
itudine in sanitatē. Et subdit qd si mor⁹ debeāt eē
dīi: necesse ē vt dīet⁹ vno istoz modoz: aut fecū-
duz plures. nō enī possibile ē alī sumere dīetate
i motib⁹. ¶ In 2^a pte p ponit tres cōclōes nega-
tiuas. 2° vnā affirmatiua ⁊ 3° vnā aliā negatiua.
¶ P^a cōclō. mor⁹ q est ex dīo nō ē dīus ei q ē
i dīū. pbat exēplo ⁊ rōe. Exēplo sic. motus qui ē
ex sanitate nō dīatur ei qui ē i egritudinē. Rōe
sic. qz est vnus ⁊ idē motus qui est ex sanitate ei q
ē in egritudinē. eē aut ipoz alterū est. alterū enī
ē mutari ex sanitate. et aliez mutari in egritu-
dinē. ¶ 2^a conclusio. motus qui est ex dīo non
ē dīus ei qui est ex dīo. pbat duplī. p^a qz possi-
bile est mutari ex duobus dīis in idē mediū. 2°
qz contrarietas motuum magis sumenda ē pe-
nes terminos dīos ad quos qd penes terminos
dīos a quibus: sed sola contrarietas terminoz
ad quos nō sufficit ad dīetate motuū. ergo nec
sola contrarietas terminoz a quibus. maiorē p-
bat. qz vnusquisq; motuū magis denoiatur a ter-
mino ad quē. qd a termino a quo. vt sanatio dici-
tur motus in sanitatē. ⁊ egrotatio dicitur motus
in egritudinē. ¶ 3ª sola contrarietas terminoz

Quintus

ad quos: nō sufficit ad dñietatē motuū. qz cōtingit
terminos a qd^o nō dñari eo qd ex eodē medio pōt
fieri mor^o i duo dñia. ¶ 4ª dñietas motuū sumit^r
penes dñietatē terminorū tā a quib^o. qd ad quos.
pbat pbs dupli^r. s. rōe i inductōe. rōe sic. qz muta
tio p se differt a motu eo qd mor^o ē ex subo i sub
iectū. i. ex dñio i dñiū. ergo mor^o q sunt ex dñijs in
dñia sunt dñij. z^o pbat iductōe sic: egrotari enī dñi
riat ipi sanari. z adiscere ei quod ē decipi: z mo
tus sursum motui deorsū. hec enī dñia sūt in lōgitu
dinē: z mor^o qui est ad dext^o ei qui est ad sinist^o
quia dñia sunt in latitudine. z q est ab an^o ei qui ē re
tro: qz hec cōtraria sunt fm pñiditatē. ¶ 5^a. mo
tus qui est ex eodē non est dñius ei qui est in idēz
sed ē mutatio dñia vt generatio corruptōi dñia z
remotio acceptōi: hec autē sunt mutatiōes z non
motus. ¶ In tertia parte intendit talē cōclusio
nē. mor^o q est ex dñio in mediū dñiatur motui qui
est ex medio in dñiū. qz mediū ē quodāmodū vlti^m
ideo dñiatur quodāmodo vtriq^{ue} extremorū. Ex
hoc cōcludit pncipalē cōclōnē. qd mor^o q ē ex dñio
i dñiū dñiat motui q est ex dñio pmi^o dñiū secūdi^o.

Tertio sciēdū qd Ari. i. z^o. cōfōdit quō mo
tus dñiat geti: z diuidit in duas p
tes. In p^a intendit talē cōclusionē. mor^o nō solū
dñiat motui sed etiā geti. hoc pbat. qz mor^o simpli
citer dñiat motui. ges hō pūatue opponit^r motui
cū sit pūatio qdā. ¶ 2°. mouet vnā dubitationē q
est hec. qlis ges dñiat motui. soluit qd motui q est
fz locū dñiat ges q est fz locū. ¶ 3°. mouet aliam
magis formale z est hec. vtz mor^o dñiet geti sub
termino qui est mor^o aut quieti q est in vlt^o ē mō
ad quē. Soluit z dīc qd oīs mor^o est inē duos ter
minos dñios: z capit dñoiatiōē a termino ad quē
ideo dñiat geti in termino a quo. ¶ In s^a pte in
tendit talē cōclusionē. ges in ē mō a quo dñiat q
etiā ē i termino ad quē. pbat. qz mor^o q sūt iter
terminos dñios sūt dñij. ergo z getes que sūt i ipis
terminis sunt dñie. t^z dñia. qz inconueniens est qd
mor^o sint dñij: z getes non sint oppositē. vt irōna
bile ē qd ges in sanitate nō dñiet geti in egritudi
ne. z tñi mor^o q est ex egritudine i sanitate dñiatur
motui qui est ex sanitate in egritudine. ¶ In 3^a
pte oñdit quō est sumēda dñietas in mutatiōib^o.
z intendit duas cōclusiōes. p^aia ē. ille mutatiōes
sūt dñie qz termin^a a quo vni^o est termin^a ad quē
alteri^o. vt corruptio que est in nō ēē dñiat gene
ratiōi q ē in ēē. ¶ 2ª cōclusio. mutatiōi nō dñiat
ges s^z imutatio. Cōsequēter mouet circa hoc vnā
dubitatiōes. qz imutatio dñiat mutatiōi: z imuta

tio ē quies. ergo vt quies nō dñiat motui vel gñia
tio z corruptio sunt motus. Soluit qd sicut gñia
tio z corruptio nō sunt mor^o: sed mutatiōes. ita i
mutatio eis opposita nō dñ dñi quies. Et hec de
primo. ¶ Quantū ad secūdu.

Conclusio ^{responsalis.} motus dñiatur
motui z ges quieti. Hec cō
clusio satis patet ex textu.

Primo ^{dubitat.} vtz in alijs motib^o repi
antur fz nāz z ex nāz sicut in mo
tu locali. Ad solūdu hoc dubiū ē supponēdu
qd Arist. in 3°. c^o. b^o. tractatus mouet aliquas du
bitatiōes. z diuidit i tres partes. In p^a mouet ta
lē dubitationē. quare in mutatiōe fz locū sūt dñie
tates fz nāz z extra naturā z non in alijs motib^o
nō est enī aliqua alteratio fz nāz. alia hō ex nāz.
nihil enī magis sanatiō aut egrotatiō ē fz naturā:
aut ex naturā: neq^{ue} albatio neq^{ue} denigratio. sūt
aut z in augmēto z decremēto. augmēto enī fz nām
non dñiat augmētū ex naturā: z est eadē rōi ge
neratiōe z corruptiōe. generatio enī non est fz na
turā z corruptio ex naturā. senescere enī fm na
turā est. neq^{ue} videmus gñiationem aliquā esse
fm naturā. alia hō ex nāz. Soluit qōnē qd si ex
naturā sit idē qd violētū: tūc corruptio q est violē
ta est ex naturā: z dñiat corruptiōi que est fz nāz.
atr qdā sūt generatiōes violēte z nō fatate quib^o
dñie sunt generatiōes fz nāz. sūt quedā augmēta z
qdā decremēta. violenta sunt vt augmēta que ve
lociter sunt per alimētū. sūt augmētū tritici velo
citer est factū violētū. In alteratiōe autē ē sūt: alie
aut sunt violēte vt sanari in dieb^o creticis: alie
sunt nāles vt sanari in dieb^o non creticis. ¶ Cō
sequēter addit vnā obiectiōē. qz si cēt gene
rationes fz nāz z ex naturā z sūt corruptiōes. tūc
gñatio nō ēē corruptiōi dñia: sed corruptiōes es
sent adinuicē dñie z sūt generatiōes. Soluit. qz
nihil pñibet generationē dñiari corruptiōi: z sūt
generationes dñiari iter se. qdā enī ē generatio
dulcis q dñiat generatiōi que ē tristis: z subdit qd
sicut est oppositio inter motū z quietē. sic ē op
positio inter quietes. nā quies terre sursum oppōi
tur quieti terre deorsū.

Secūdo ^{dubitat.} vtz quietis violēte sit
aliqua generatio. Ad solūdu
hoc dubiū ē supponēdu qd Ari. i. z^a pte b^o capit^r
mouet duas dubitatiōes. p^aia. vtz cuiusq^{ue} quie
tis que nō sūt p est idēst quietis violēte sit aliq^{ue} gñia
tio. vt quietis terre sursum sit aliqua generatio.
Soluit qd non. pbat duab^o rōnibus. p^a. si q^{ue}is

Physicorum

tre sursum eēt generatio. tūc terra post motū sur
sum necessario quiesceret violente. quod est falsū.
2^a rō. qz sequeſt qd aliqd sit qeſceret ⁊ moueretur
ad suū totū. qd ē falsū. (C 2^a dubitatio. vtz qes
q ē i aliq loco ⁊ tūc motui q ē ab illo loco i locū 3°
riū. Et arguit q nō. qz sic sequeſt qd 2^a eēt sit.
pbat 2^az. qz p^o mot^o mobile b3 adhuc aliqd ip
sius getis: ⁊ tū b3 aliqd ip^o mor^o. i. qd sit talis qes ⁊
talis mot^o 2^ariarē 2^a eēt sit i codē. Soluit q il
lō d^o qeſcere fm q adhuc oīo manet in loco. sed
moue: b3 q b3 pti3 dē mīo a q ⁊ pti dē termino ad
quē. iō mot^o magis est 2^aius motui q ipa quies.

Tertio dubitat. vtz mor^o violēt^o triet ge/
ti. Ad soluēdū s^o dubiū ē supponē
dū q^o ari. i. 3^a pte b^o capti mouz alias duas dubita
tōes. P^oia. vtz mor^o violēt^o dicat^o triari geti. vi
q^o sic. qz si n. tē seqret^o q^o esset aliq^o quiescēs q^o n
gesceret. tūgē t^o m gescēt sine motu. s^o b^o ē icōuē
ens. Et subdit q^o sicut ē aliq^o mor^o p^oer nāz. ita ē
ē qdā ges q^o est s^o naturā: ¶ 2^a dubitatio ē ex q^o q
bus dā cōuenit mor^o s^o nāz: 2^a ē p^o naturā. vt igni
sursū s^o nāz cōuenit moueri: 2^a deoz sū p^oer nām: 2^a
cōtrario de terra. Utrū mor^o ignis sursus triet
motui ignis deoz sū vel motui terre deoz sū. Sol
uit q^o triet ābob^o: sed nō eodē modo. vni enī tria
tur tāq^o existenti. alii vero ex trii sū nām. 2^a sū
ē iter getes. Lōtrarietas nī pon^o assumenda ē in
ter mor^o q^o iter getes. magis. n. motus est motui
cōtrarius q^o quies.

Ratiões soluantur ex dictis. Et hec d' qn
tophysicor dicta sufficiant.

β^m. q̄ aliqd eēt ignotū. z^m. q̄ eēt aliq̄ duo entia
abioluta realit̄ distincta. quozū vnū nihil eēt alteri
us. z̄ m̄ illa nō possent se parit̄ neq̄ se patiz̄ c̄icrua
ri. β⁴ n̄ia pz. qz accipiāt oēs p̄ces c̄itimi q̄ s̄c̄i cogni

te deo. vel q̄ oēs ille partes sūt diuisibiles vel in
diuisibiles. si indiuisibiles h̄r intentus. si diuisibi
les tūc possūt diuidi i duas ptes. vel q̄ ille partes
erunt cognite vel incognite. si icognite babe i intē
tū. si cognite ergo oēs ptes cognite nō crāt a dō.
z^o oīa p3. q2 accepto aliquo cōtinuo q̄libz pars
eius realiter distinguit ab alia. ergo possūt ille p
tes separari z separatim conservari. si i eparatū
vel remanentia erūt indiuisibilia. vel indiuisibilia
si indiuisibilia babe i intentū. si diuisibilia ergo nō
oīo realiter distincta erant separata vel separatim
conservata. ¶ Arguitur z^o q̄ si cont. nuū nō cō
poneretur ex indiuisibilib⁹ sequeret⁹ q̄ in millesi
ma parte milij erunt actuali⁹ tot partes entitati
ue sicut in toto vniuerso: z sic eēnt ita magna en
titatiue sicut totum vniuersū. oīa p3. q2 quodlibz
illoz est diuisibile in partes in infinitū z semper
diuisibiles. ¶ Arguitur 3° possibile est corp⁹ spi
cū per se moueri sup⁹ magnitudinē pfecte planā.
vel ergo spericū tāgit planū: z hoc ē dupli⁹. vel q̄
tāgit in parte indiuisibili vel in parte diuisibili. si
i parte indiuisibili. ergo aliqua ps magnitudis est
i diuisibilis. si in parte diuisibili. ergo illud corpus
spericū bēbat aliq̄ ptes planā: z per oīs non est
spericū. quod est contra suppositū. ¶ In opp^m
arguit aucte phi. ¶ In ista qōe erunt tres arti
culi sic in pcedētib⁹. ¶ Quātū ad p^m

Primo sciendū ē q̄ p declaratiōe t̄mior
q̄ōnis ponuntur aliq̄ distinctiōes
z aliq̄ suppositiones. ¶ Prima distīn? duplex
ē q̄tū. quoddā ē q̄tū mathematicū: z est q̄tū ab
stractū per intellectu ab omni motu z mā sensibi
li. aliud est q̄tū physicū: z est q̄tū coniunctū mo
tui z materie sensibili habens formā subalē q̄ est
p̄m^m uiuimōⁿālīs. ¶ 2^a distīn? duplices sunt par
tes in continuo. q̄dā sūt eiūsdē q̄tū tatis. z sunt il
le q̄ aliquotiens sūpte cōsumit totū: vt bicubitū
q̄nquies sūptū consumit ip̄s q̄tū quinqs cubito
rū. alie sūt partes eiūsdē p̄portōis: z est q̄ 3^a p̄
rū eandē p̄portionē ad 5as: sic 5a ad 15m. Et h̄
fit diuidendo magnitudinē in medietates: z itē
illas in alias medietates: z sic in infinitū. ¶ 3^a di
stīn? continuū habere partes eiūsdē rōnis in infī
nitū p̄r intelligi dupl̄r. vno mō q̄ n̄ se habet p
tes infīnitas r̄tr z entitatiue dīstīctas ex quibus
cōponūt̄ ptes eiūsdē p̄portōis. alio mō q̄ b̄eat p
tes finitas hoc est dīcū q̄ quelibz pars accepta
sit finita post tamen q̄libet partes acceptam sit
spī infīnitū alia accipiēda. ¶ 2° ponūt̄ aliq̄ue

Sextus

Suppones. Prima. indiuisibile est quod non habet partes ipsius entitatie aut quantitatie componentes sicut unitas aut punctus. 2^a. finita infinities superius non potest facere infinitum. 3^a. sicut ipse est infinitum componi ex finitis sicut etiam ipse est finitus componi ex infinitis. 4^a. in aliquo esse partes in potentia est ipse habet partes finitas in infinitum. Ex his sequitur per quod partes eiusdem quantitatis sunt finitae in quolibet continuo et etiam infinities superius. 2^a. sequitur quod in nullo continuo sunt infinitae partes eiusdem proportionis: quod vel quolibet illarum esset aliquid vel nihil. si nihil ergo non sunt partes. si aliquid. ergo tale continuum esset infinitum entitatie. quod esset compositum ex infinitis entibus. 3^a. sequitur quod partes eiusdem proportionis cuiuslibet continui sunt finitae. sunt tamen finitae in infinitum. Best dictum sunt finitae infinities accipiendo. 4^a. sequitur quod numerus illarum partium non est infinitus. sed est finitus in infinitum.

Secundo sciendum est quod iste liber sextus physicoz Aristoteli in quo determinatur de divisione motus in partes eiusdem integrale didicit tres tractatus. In primo ostendit continuum non esse compositum ex indiuisibilibus. et didicit tria ea. In primo probatur quod si rationibus generalibus continuum non componitur ex indiuisibilibus et diuiditur in duas partes principales. In primo ostendit tres conclusiones. Prima. si continua sunt quodque vltima sunt vniu: et contigua quodque vltima sunt finitae: et inter se habentia quodque nihil est medium primi generis: ipse est aliquid continuum esse compositum ex indiuisibilibus: vel linea componitur ex punctis: si linea sit continua et punctus indiuisibilis. habet probatur per rationes tribus. Prima. ex quibuslibet compositum continui. vel per motum continuatum: vel per modum tractatus: vltima sunt vniu: sed indiuisibilitatem vltima non sunt vniu. non componitur ex indiuisibilibus. maiorem relinquit notam ex diffinitione continui: maiorem probatur. Indiuisibilia non habent vltima. ergo indiuisibilitatem vltima non sunt vniu. ante probatur. quod vltimum est aliud ab eo cuius est vltimum. sed indiuisibilitatem non est aliud et aliud. Secunda ratio. Indiuisibilia non sunt continua nec contigua nec consequenter se habentia: sed omne continuum est ex continuis aut contiguis aut consequenter se habentibus. ergo nullum continuum est compositum ex indiuisibilibus. Prima pars minoris per punctum dictam rationem. secunda pars probatur quod si indiuisibilia essent contigua. hoc est tangentia vel per tangentem partem. vel pars totum. vel totum tangentem totum. non sunt dicenda duo prima. indiuisibile. non est impartibile. id est sine parte. nec. 3^a quod tunc illud non non esset continuum. probatur contra. quod quod totum tangit totum illud non est continuum eo quod continuum habet aliam et aliam partem situm et loco distinctam. Tertia pars maioris probatur: quod consequenter se habentia sunt in se quod non est medium primi generis sed inter quibuslibet indiuisibilia est medium primi generis. ergo indiuisibilia non sunt consequenter se habentia. quod in se quod puncta est linea. et in se quod nunc est tempus.

Tertia ratio. vniu: quodque compositum ex indiuisibilibus est diuisibile in indiuisibilia. sed nullum continuum est diuisibile in indiuisibilia non nullum continuum est compositum ex indiuisibilibus. maiorem probatur quod vniu: quodque res soluitur in ea ex quibus componitur. maiorem probatur. quod continuum est diuisibile in sp diuisibilia. Secunda conclusio. inter quodque indiuisibilia est medium eiusdem rationis. probatur. quod vel in se ea est medium eiusdem generis vel aliud et aliud. si primum. habetur inter se: si secundum. vel illud est diuisibile: et sic iter ea erat medium eiusdem generis: vel indiuisibile: et tunc illud componitur ex indiuisibilibus. sed aduersarij. et per contrarium in ea erat medium eiusdem generis. 3^a conclusio. continuum est diuisibile in sp diuisibilia. probatur quod si esset diuisibile in indiuisibilia tunc indiuisibile esset continuum indiuisibile quod est ipse. In 2^a parte principali vult probare continuum non esse compositum ex indiuisibilibus ex parte motus et magnitudinis. Et primo ponit tres suppositiones. Prima. si se habent magnitudo motus et tempus quod ad componi ex indiuisibilibus: et quod ad diuidi in indiuisibilia. probatur quod si magnitudo supra quam sit motus sit composita ex indiuisibilibus etiam motus erit compositus ex indiuisibilibus: vel si aliquid magnitudo sit composita ex tribus indiuisibilibus quod sunt a. b. c. et o. mobile mouetur supra ipsa tunc motus ille etiam erit compositus ex tribus indiuisibilibus. s. e. d. 3. Secunda suppositio. prout motu necesse est aliquid moueri. et si aliquid moueatur supra partem magnitudinis quod est a. necesse est aliud esse partem magnitudinis et motus. Tertia est. impossibile est simul moueri et motum esse ad illud ad quod mouetur: vel impossibile est ire thebas: et iterum esse thebis. 2^a ponit tale conclusionem: motus non componitur ex indiuisibilibus. probatur tali ratione: si motus componeretur ex indiuisibilibus talis motus fieret supra magnitudinem compositam ex indiuisibilibus. sed hoc est impossibile. ergo impossibile est motum componi ex indiuisibilibus. maior pars per primam suppositionem. maiorem probatur. quod si aliquis motus fieret supra magnitudinem compositam ex indiuisibilibus: vel fieret supra totam magnitudinem vel super quolibet partem magnitudinis. non 2^a quod cum mobile esset in prima parte magnitudinis: et cum illa sit indiuisibilis tunc mobile sit moueretur ad ipsam et motus esset ad ipsam. quod est impossibile. nec supra totam magnitudinem sic quod non moueatur super aliquam partem eius. quod sequitur quatuor inconuenientia. primum quod motus non esset compositus ex motibus sed ex momentis. 2^a. quod aliquid quod motus esset non esset motus. probatur contra. quod mobile nunquam mouebatur per primam partem magnitudinis: et sic non erat motus per primam: et mouebatur per totam magnitudinem: et sic erat motus per ipsam. 3^a quod sequeretur quod idem sit quod esset et moueret quod mobile quod esset per

Physicorum

quodlibet pars est in magnitudine. igitur et per totam magnitudinem: et per aduersarium in tota magnitudine mouetur. igitur sit mouetur et gescit. 4.º. quod vltimas partes motus sunt motus vel non. si sint motus. igitur partes sunt: b. mobile mouetur. si non sint motus. igitur motus erit compositus ex non motibus.

Tertio sciendum quod circa hunc textum incidunt tres difficultates. prima. videlicet indiuisibile possit esse immediatum indiuisibili. pro solutio huius difficultatis ponitur talis distinctio. duplicia sunt indiuisibilia. quodam sunt indiuisibilia eiusdem continui. alia sunt distinctorum continuorum. Ex his duntaxat duo. primo quod indiuisibilia eiusdem continui non sunt sibi inuicem immediata. 2.º quod implicat contradictionem duo indiuisibilia eiusdem continui esse sibi inuicem immediata toto remanente continuo. 3.º quod continua sunt quorum vltima sunt vniu. scilicet vltima partium illius continui non erunt vniu. igitur partes illius continui non erunt continue. 4.º difficultas. qualiter est saluabile continuum diuidi in sp. diuisibilia cum tamen sit dabile minus continuum naturalis. Ad quam respondeo quod est dabile minus continuum naturalis saluata forma subali illius continui. scilicet non est dabile minus continuum naturalis considerata in esse continui. 5.º difficultas. videlicet indiuisibile additum indiuisibili possit facere maius. Ad quam respondetur per distinctionem quod indiuisibile additum indiuisibili facit maius potest intelligi dupliciter. vno modo est ita ut sic quod habeat partes entitates que prius habebat. et sic indiuisibile additum indiuisibili facit ipsum maius. Alio modo quantitate sic quod aggregatum ex ipsis indiuisibilibus fiat maioris quantitatis: et sic indiuisibile additum indiuisibili non facit aliquid maius.

Conclusio naturalis. nullum continuum componitur ex indiuisibilibus. hoc conclusio satis patet: et satis probata est ex tribus rationibus per se positis in prima parte secundi notabilis.

Primo dubitatur. Vtrum tempus componatur ex indiuisibilibus. Ad soluendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in hoc secundo capitulo probat continuum non esse compositum ex indiuisibilibus ex parte temporis. et ita dedit talem conclusionem. Tempus non componitur ex indiuisibilibus. probat prius tribus rationibus. Prima. si tempus componeretur ex indiuisibilibus. magnitudo etiam ex indiuisibilibus componeretur. sed nulla magnitudo componitur ex indiuisibilibus ergo etc. maior probat. quod magnitudo et tempus sunt se habent ad componi ex ipsis indiuisibilibus. minor probat. per quod omnis magnitudo est diuisibilis in magnitudines. 2.º quod nullum continuum est compositum ex indiuisibilibus. 3.º omnis magnitudo est continua. ergo etc. pro secunda parte probat distinctio de velocitatibus hunc tres partes. prima est. necesse est velocius in eadem tempore pertransire maius spatium. probat. quod deest vniu. mobi-

le velocius. et sit a. aliter hoc tardius esset. b. et signetur alii quod spatium et sit. d. e. s. i. tempore. 3. velocius in minori tempore pertransibit illud spatium. et per hoc in eodem tempore pertransibit maius. 4.º pars est. mobile velocius in minori tempore pertransibit plus distans probat. quod ponatur quod mobile velocius sit a. et mobile tardius sit. b. c. sit maius tempus et. 3. minus et spatium sit. e. c. tunc quoniam mobile velocius puenit ad e. i. tempore. 3. mobile tardius adhuc est c. et per consequens in minori tempore pertransibit spatium maius. 5.º pars. velocius in minori tempore pertransibit spatium eque. probat sic ponendo quod a. sit mobile velocius et. b. sit mobile tardius. et sit argui tur sicut prius. probat etiam ista etiam parte ratione. quod omne quod mouetur aut mouetur in eodem tempore aut maiori in minori. scilicet quod in maiori tempore non mouetur est tardius. et quod in eodem tempore mouetur equaliter est eque velocius. ergo quod in minori tempore pertransit eque spatium est velocius. Ex hoc for- mat talis ratio. velocius in equali tempore pertransit maius spatium. et in minori maius. et in minori eque. et hoc non est si magnitudo et tempus componerentur ex indiuisibilibus.

pro. 3. ratio potest aliquas suppositiones. prima. omnis motus est in tempore. 2.º in omni tempore possibile est aliquid moueri. 3.º omne quod mouetur potest tardius et velocius moueri. in omni tempore possibile est velocius et tardius moueri. Ex hoc infertur quod tempus est de genere continuorum. ergo est indiuisibile in sp. diuisibilia. et per hoc non componitur ex indiuisibilibus.

Secundo Dubitatur. Vtrum tempus et magnitudo solui se habeant ad esse finitum et infinitum. Ad soluendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in hoc 3.º capitulo comparat motum ad magnitudinem. et diuidit in duas partes. In prima intendit talem conclusionem. tempus et magnitudo se habent sicut ad componi et diuidi. probat prius duabus rationibus. prima. omne mobile potest esse velocius alteri aut tardius. si velocius tunc necesse est ipas magnitudinem diuidi. et sicut tempus. et si sit tardius necesse est tempus diuidi sicut et magnitudo. quod tempus et magnitudo sunt se habent ad componi et diuidi. ante declarat per litteras. 2.º declarat quod tempus debet esse continuum eo quod magnitudo est continua. ita quod medium temporis correspondet medio magnitudinis et eodem modo minor parti temporis correspondet minor pars magnitudinis. ergo tempus et magnitudo sunt se habent ad componi et diuidi.

Tertio Dubitatur. Vtrum motus magnitudinis do et tempus habeat partes distinctas. Ad soluendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in secunda parte huius capituli ostendit quomodo se habent magnitudo et tempus penes esse finitum et infinitum. et diuidit in tres partes. In prima intendit talem conclusionem. Magnitudo et tempus se habent similiter penes finitum et infinitum. quia si magnitudo sit infinita tempus erit infinitum. et si tempus sit infinitum magni-

Sextus

nudo erit infinita. et si si magnitudo erit finita tē
p^o erit finitū et ecōtra. ¶ In scda p^oicula abiicit
rōnes zenonis. dicebat enī zeno q^d non erat possi
bile aliqd moueri. als cōtingeret trāsire magnitu
dinē infinitaz īfinito tpe qd ē īpossibile. Dicit p^hs
q^d cōtingit aliqd ēē īfinitū dupl^r. s. diuisione. et ta
le pōt p^otransiri. aliud pōt ēē īfinitū p^oensione et
tale nō pōt p^otrāsiri. ¶ In 3^a particula pōit tres
cōclusiones. p^oia. in tpe īfinito nō est īpossibile
trāsire magnitudinē finitam. pbat q^d si sic sit illa
magnitudo finita. a. b. tps aut īfinitū. g. et accipia
tur tps finitū qd sit. d. in illo tpe finito p^otransibit
aliud spatiū īpius magnitudinis. et vocetur. b. c.
et p illā partē mensuratur tota magnitudo finiti
ita q^d h^omōi pars proportionata: aut erit deficiēs
aut excellens. s. quocūq^z istoz mōz dicatur ne
cessē ē tps. g. d. mensurari p tps. g. sic magnitudo
mensuratur p vnā p^ote ei⁹. et subdit vnā cauillatio
nē. q^d aliqs diceret q^d nō cōtingit q^zlibz p^otes ma
gnitudinis finite p^otrāsiri tpe finito. magis q^z cōti
gat magnitudinē p^otrāsiri in tpe īfinito. dicit p^hs.
q^d illa pars magnitudinis mēsurat tpe. ergo pote
rit p^otrāsiri tpe finito. ¶ Scda cōclusio. nō cōtin
git magnitudinē īfinitā p^otrāsiri i tpe īfinito. istaz
cōclusionē pbat sic p^odictaz. ¶ Pro tertia cōclu
sione pbat cōclusiōez īncipiat ītēntā in isto tra
ctatu. s. q^d nullū cōtinuū cōponat ex indiuisibilib⁹.
et p^omo pōit q^d dā sup^opones. p^oia sup^opo. i quolibz
tpe pōt reperiri veloci⁹ et tardius. 2^a. q^d in equali
tpe velocius p^otransit maius spatiū q^z tardi⁹. Ex
hoc arguitur sic. si cōtingeret cōtinuū ēē cōposi
tū ex indiuisibilibus tunc sequeretur q^d diuisibi
le esset indiuisibile et ecōtra.

Ad rationes Alii oppositi. ¶ Ad p^oias
dicit negādo ans. et ad p^o
bationē negat vtraq^z cōsequentia. Et ad p^obati
onē p^ome d^r q^d deus videt quālibet p^ote cōtinui
ēē cōpositā ex duabus p^onb⁹. et nullā videt indiuisi
bile. nō t^o sequit^r p^o hoc q^d ignoret aliquā partez
cōtinui. Ad p^obationē se cōsequēntie d^r q^d diuisio
cōtinui actualis in oēs suas p^otes implicat cōtra
dictiōez. ideo cōtinuū nō pōt diuidi actu i oēs suas
partes. ¶ Ad scdam d^r p^omo q^d nō est incōueni
ens cōcedere tot p^otes ei⁹ dē p^oportionis ēē i mil
lesima parte milij sic i toto vniuerso. ēē t^o incō
ueniens de partib⁹ ei⁹ dē q^ztitatis. pōt 2^a dici q^d
p^otes sūt p^otes in toto vniuerso q^z i p^ote millesima
milij. i vtroq^z t^o sūt finite i īfinitū. ¶ Ad 3^{am} d^r
q^d si spicū p^ofecte tāgar planū tāget īpzi p^oucto. et si
moueatur nō mouebit sup magnitudinē p^oscē planā

nisi s^z p^oucta. q^d trāsibit īpm magnitudine sic q^d i q^o
libet instanti erit aliqua pars magnitudinis p^otrā
sita cū illo instanti tanget magnitudinē i p^oucto. 2^a.

Veritur 2^a. Utz iplicat d^rdicti
onē motū fieri i instan
ti. Et arguit p^omo q^d sic. q^d iplicat d^rdi
ctionē aliqd ēēntial^r successiui fieri i

instanti. s. motus est ēēntial^r et q^oditatiue successi
uus. g. iplicat d^rditionē motū fieri i instanti. ¶ Ar
guir 2^a. si motus fieret i instanti seq^ueretur q^d aliqd sit
moueret^r et motū ēēnt^ris ē īpossibile. g. et ans. p^o
2^aia. q^d vel mobile i eodē instanti moueretur et mo
tū ē. et sic h^o intentū. v^l i alio mouet^r. et motū ē. et tē
inter illa ē mediū tps in quo mouet^r. et sic mot⁹ nō
fieret i instanti s. in tpe. ¶ Arguit 3^a. q^d ois motus
sit in tpe. g. nullus mot⁹ sit i instanti. ans p^o p^ohm
4^a. 2^a. p^ohicoz. et ēt in isto 6^a. et confirmat aucto
ritate p^ohi p^obatis multis rōnib⁹ i isto tractatu q^d
nō est poss^o b^ole motū fieri i nunc. ¶ In oppo^o ar
guitur. nō implicat d^rditionē mouēs īfinitū mo
ueri fm vltimū sue potētie. g. nō iplicat d^rdictio
nē motū fieri i instanti. In q^one erunt tres articli.

Primo sciēdū ē q^d de q^one sūt due opio
nes. p^oia ē opinio cois que fiat
in duab⁹ suppositionib⁹. p^oia. successiui est ens
cui repugnat d^rdictorie h^ore p^oles partes sit. 2^a. mo
tus ē q^oditatiue et ēēntialiter successiuus. Ex hoc
sequitur q^d ois mot⁹ mēsurat mēsurā diuisibili
et successiua. et sic seq^uitur q^d iplicat d^rdictiōez p^oles
p^otes sit ēē. pbat sic q^d oē successiui ē cōpositus ex
affirmationib⁹ et negatiōib⁹ ad istū sensū q^d affir
matio īp^o esse de vna parte infert negationes d^r
alia parte. Ista enim 2^aia ē necessaria. hec pars
mot⁹ ē. ergo nulla pars mot⁹ ē alia ab ista. seq^uitur
etiā q^d si aliqs mot⁹ fiat in instanti etiā p^o quicūq^z po
tentia talis mot⁹ nō est mot⁹ p^oprie dicit^r. s. est so
lum mutatio instantanea. Pro defensiōe t^o alteri⁹
opinionis ponitur alique sup^opones. p^oia ē. tem
pus est duratio et cōtinuitas successiua mot⁹ r^o i
berēs motuia qua formal^r motus d^r cōtinuus
et successiu⁹. 2^a. talis cōtinuitas et duratio succes
siua motus r^o distingu^rtur ab entitate motus. iō
absq^z iplicatiōe d^rdictiōis est separabilis a motu.
3^a. sicut a s^oba p^omanente separata q^ztitate real^r si
bi inherente ipa consistit i indiuisibili saltem in diui
sione opposita extension: similiter a motu separa
to tpe entitas īpius mot⁹ fiat in indiuisibili. 4^a. suc
cessio est relatio quedā p^otis prioris ad partem po
steriorem motus fundata in tpe mēsurante illā
partem motus. sicut enī posita q^ztitate magna

P^hysicor^u

in substantia magna et parua in alia substantia statim
consurget relatio magnitudinis et puitatis. et sta-
ti i^a ablata auferi relatio. sic et posita p^{ri}ma pre te-
poris p^{ri}ma pte mot^u: et z^a i^a scda pte statim surgit
relatio p^{ri}is p^{ri}is ad ptem posterio^{re} ita q^{uod} ea ab-
lata i^{tem} ptes mot^u n^{on} est p^{ri}itas et posterio^{ritas} i^{tem} sit
existit. Et si seq^ui q^{uod} n^{on} iplicat dictione motu fieri
sine tpe. z^a seq^ui q^{uod} n^{on} iplicat dictione o^mes ptes
motus sit est. z^a seq^ui q^{uod} n^{on} iplicat dictione o^mes
partes mot^u esse in eodem instanti. et p^{er} consequens
totum motum fieri in instanti.

Secundo sciendū ē q^{uod} Aristo. i^{tem} hoc z^a tra-
ctatu determinat de diuisione
mot^u et getis i^{tem} suas ptes q^{uod} titatiuas. et diuiditur i^{tem}
q^{uod} tuor capitula. In p^{ri}mo o^midit mobile est diuisi-
bile. et diuiditur in duas ptes. In p^{ri}ma o^midit q^{uod} n^{on}
contingit aliq^{uod} moueri aut q^{uod} scere in nūc: et intēdit
sex cōclusiones. p^{ri}ma. necesse est q^{uod} nūc nō ēz alte-
rū. s^{ed} p^{ri}mo et p^{ri} se. hoc ē dictu nūc p^{ri}prie captū et n^{on}
vulgariter sit diuibile et i^{tem} tpe. Et pbat hoc q^{uod}
in o^mi tpe contingit aliq^{uod} accipe p^{ri}iti intra q^{uod} nūc ē
futuri. et contingit etiā accipe aliq^{uod} futuri intra q^{uod}
nūc ē p^{ri}iti. et illud est nūc i^{tem} diuibile. q^{uod} in o^mi tē-
pore necesse ē aliq^{uod} nūc esse i^{tem} diuibile. C^{on}z^a p^{ri}.
idē nūc est finis p^{ri}eriti et p^{ri}ncipiū futuri. pbat. q^{uod} si
eēnt p^{ri}ta nūc. vel illa eēnt imediata. et hoc nō eo q^{uod}
continuū nō cōponitur ex i^{tem} diuilib^{us}. vel me-
diata et sic inter ea esset tps mediū q^{uod} ē i^{tem} possibile
p^{ro}p^{ter} duo. p^{ri}mo q^{uod} ipm nūc eēnt diuibile sicut et
tps mediū. z^a q^{uod} inter p^{ri}eritū et futūz mediaret
aliq^{uod} tps q^{uod} neq^{ue} eēnt p^{ri}eritū neq^{ue} futūz. C^{on}z^a p^{ri}.
nūc est i^{tem} diuibile. pbat p^{ro}p^{ter} trib^{us} rōnib^{us}. p^{ri}ma. si
nūc eēnt diuibile cū ipm sit terminus p^{ri}eriti et infi-
nitū futuri. aliq^{uod} futuri eēnt in p^{ri}erito. et aliq^{uod} p^{ri}e-
riti in futuro. z^a rō. si nūc eēnt diuibile. tūc tale nō
eēnt nūc s^{ed} se sed fm alte^{re}. z^a rō q^{uod} tūc aliq^{uod} ipi^{us}
nūc esset p^{ri}eritū et aliq^{uod} futūz et sic nūc nō eēnt to-
tū sit cūctēs q^{uod} eēnt d^{ist} rōnem ipius nūc. C^{on}z^a p^{ri}. i^{tem}
ipso nunc nō cōtingit aliq^{uod} moueri. pbat q^{uod} pona-
tur q^{uod} in ipso moueat mobile tard^{us} p^{er} aliquas ma-
gnitudinē tunc mobile veloci^{us} mouebit p^{er} eandē
magnitudinē in minori mensura q^{uod} sit nunc et sic
nunc eēnt diuibile. quod ē falsū. C^{on}z^a p^{ri}. in nūc n^{on}
contingit aliq^{uod} q^{uod} scere. pbat p^{ro}p^{ter} trib^{us} rōnibus
p^{ri}ma. in nūc nō cōtingit aliq^{uod} moueri. q^{uod} nec q^{uod} scere
re. tenet cōsequentia. q^{uod} illud d^{ist} q^{uod} scere q^{uod} nō
mouet. s^{ed} ap^{er}tū natū est moueri. z^a si aliq^{uod} posset
q^{uod} scere i^{tem} nē seq^uret q^{uod} idē sit moueret et q^{uod} sceret. p^{ri}z cō-
sequentia q^{uod} ponat q^{uod} aliq^{uod} mobile moueat p^{er} totū
tps p^{ri}eritū et quiescat p^{er} totū tps futūz tūc cūz sit

idem nunc q^{uod} est finis p^{ri}eriti et initium futuri in il-
lo nūc mobile simul mouebit et q^{uod} sceret cū nō ma-
gis debeat quiescere q^{uod} moueri. z^a ratio. illud d^{ist}
q^{uod} scere q^{uod} simil^{iter} se habet nūc et p^{ri}us fm se totū et
fm suas partes. s^{ed} nūc nō ē prius neq^{ue} posteri^{us}
q^{uod} in nunc nō contingit aliq^{uod} moueri neq^{ue} q^{uod} scere
quicq^{uod} eni mouetur aut q^{uod} scit. mouet aut quies-
cit in tempore. In z^a parte intēdit talem conclusi-
onēz o^mē q^{uod} mutatur est diuibile. pbat q^{uod} omne
quod mutatur est partim in termino a q^{uod} et partiz
in termino ad quem. ergo o^mē quod mutatur ē di-
uibile. antecedens pbat. quia omnis mutatio est
ex quodā idēst a termino a quo. in quodā. i^{tem} in ter-
mino ad quem. et q^{uod} nūc est total^{iter} in termino ad quē et
subdit p^{ri}us q^{uod} s^{ed} ē intelligēdū de terminis p^{ri}prie.

Tertio sciendū est q^{uod} circa hūc textū ic dūc
tres difficultates. p^{ri}ma vtrū i^{tem} nūc
cōtingit aliq^{uod} moueri aut quiescere. Ad quam
rūdetur q^{uod} si ut tps ē naturaliter mensura mot^u
sic etiam instans est mensura mutati eē. ideo mo-
tus et quies nō possūt nāliter fieri i^{tem} instati. C^{on}z^a p^{ri}.
difficultas. vtrū o^mē quod mutatur sit p^{ri}im in ter-
mino a quo et partiz in termino ad quē. Ad solue-
dū hoc dubiū ponuntur aliquę sup^{po}nes et vna
distinction. p^{ri}ma sup^{po}sitio. omnis motus p^{ro}-
p^{ri}e dictus est a contrario in contrariū. z^a. in om-
ni motu p^{ri}prie dicto concurrūt due mutationes
reales realiter distincte. vna est abiectiua p^{er} quā
abi. citur forma que est terminus a quo motus.
alia est acquisitiua p^{er} quāz acquiritur forma que
est terminus ad quē. Distinctio ē hec. cuiuslibet
motus sunt duplices termini. quidā sunt termini
extrinseci et sūt due forme contrarie. alij sūt termi-
ni intrinseci. vni motu abiectiuo p^{ri}ma pars forme
abijciende est terminus ad quē intrinsecus. s^{ed} vlti-
ma pars forme abi. ciende ē terminus a quo intrin-
secus. S^{ed} in motu acquisitiuo p^{ri}ma pars forme
acquirende est terminus a quo intrinsecus. et vlti-
ma pars forme acquirende est terminus ad quē
intrinsecus: Termini t^{ri} intrinseci sunt duplices:
quidā sunt p^{ri}imi et immediati et sic sūt due partes
graduales forme se inuicem imediate cōtes. alij
sūt distātes et remoti et sunt vltia et p^{ri}ia ps forme
Et hoc d^{ist} p^{ri} q^{uod} omne q^{uod} mutat p^{ri}ti est in termino
a q^{uod} et p^{ri}ti in termino ad quē intelligēdo de teris i^{tem}ri-
secis et p^{ri}imis. C^{on}z^a p^{ri}. difficultas. vtrū sit necesse p^{ri}-
te mobilis h^{ab}ere finem a q^{uod} et alia p^{ri}te mobil. s^{ed} h^{ab}ere ter-
minū ad quē. v^{er}o vtrū sit intelligēdū q^{uod} mobile s^{ed} se
totū h^{ab}ere vna p^{ri}te finem a q^{uod}. et fm se totū h^{ab}ere at vnam
ptem termini ad quē. Ad quā rūdet p^{ri} vna distin-

Sextus

tionē. duplex ē mot⁹. qdā ē mot⁹ ad ybi. ali⁹ ē ad formā absolutā. Ex hoc oritur duo. p̄mū q̄ in motu locali mobile ē p̄t̄i ēmino a q̄. z p̄t̄i ēmino ad quē itelligēdo de p̄tib⁹ mobilis ita q̄ vna p̄s mo⁹ bilis ē sub vno ybi. z alia sub alio ybi s̄z i motu ad for- mā mobile ē p̄t̄i ēmino a q̄. z p̄t̄i ēmino ad quē itelligēdo de p̄tib⁹ ip̄i⁹ forme. ita q̄ mobile s̄m se totū h̄z vñ p̄tē forme q̄ ē ēmin⁹ a q̄. z scd̄z se to- tū h̄z habet vñ p̄tē forme q̄ ē termin⁹ ad quē. z hec de p̄mo articulo.

Conclusio. non implicat dictionē motus fieri i instanti. p̄s q̄z nō implicat contradictionem vacuum esse z gratia in eo moueri. sed si moueretur in eo moueretur in instanti ergo conclusio vera.

Primo dubitat. Utz ista. s. f. mobile. mo- tus. tps. moueri. z id ad qd moue- tur s̄l̄r se h̄eant ad diuisionē. Ad soluēdū h̄ dubiū ē supponēdū q̄ Aristot. i hoc 2. c. ondit quat̄ di- uidat mot⁹. z itēdit q̄tuor conclusiones. p̄tia mot⁹ ē dupl̄r diuisibilis. vno mō tpe. i. ad diuisionē tpeis alio mō s̄z diuisionē illi⁹ qd mouet. i. ad diuisionē mobilis. ¶ z 4. mot⁹ diuidit s̄z p̄tes mobilis pbat/ p̄hs trib⁹ rōib⁹. p̄ma. si aliqd totāl̄r moueat ēt mo- uebit q̄l̄z p̄s ip̄i⁹ totū z mot⁹ vni⁹ p̄tis nō ē mot⁹ al- teri⁹. igr̄ mot⁹ diuidit ad diuisionē mobilis. z 4. rō. ois forma q̄ nō ē tota i vna pte subit̄ t̄i in q̄l̄z for- ma illa diuidit ad diuisionē subit̄. i. mobilis. s̄z tot⁹ mot⁹ nō est in q̄l̄z pte mobilis t̄i i q̄libz pte mobilis ē formal̄ mot⁹. ergo mot⁹ diuidit ad diuisionem mobilis formal̄. minozēz. pbat. q̄z diuisio mobili- neutra p̄s mobilis mouet s̄z totū motū. z 4. ois for- ma q̄ sic adequat̄ suo sub̄o q̄ nō excedit ip̄m nec excedit ab ip̄o illa diuidit ad diuisionē subit̄ s̄z mo- t⁹ nō excedit mobile nec excedit ab eo. ergo mo- t⁹ diuidit ad diuisionē mobilis. minozēz pbat. q̄z si motus excederet a mobili tunc aliq̄ pars mo- bilis eēt sine motu. z si mot⁹ excederet mobile es- set aliq̄ pars motus sine subiecto. ¶ z 4. motus diuiditur ad diuisionē tpeis. pbat ponendo duas suppos. p̄ia. ois mot⁹ fit i tpe. z 4. oē tps ē diuisibi- le. Ex his sic pbat cōclōnē. q̄z i mōi tpe fit mior mot⁹. z i maiori fit maior mot⁹. ḡnē ē diuidi mo- tū s̄z diuisionē tpeis. 4. 2. mot⁹ z mouer. s̄l̄r diui- dit. pbat sic. q̄z si aliq̄ toto tpe fiat tot⁹ mot⁹ i il- lo tpe fiet totū mouē. z i me⁹ tpe me⁹ moueri. z medi⁹ mot⁹. ergo mot⁹ z moueri s̄l̄r diuidit. z s̄d̄- dit q̄ motus s̄l̄r se h̄z p̄ modū bitus. z moueri p̄ modū receptōis. z s̄l̄r est de motu z termino ad quē qui est qualitas quantitas z ybi.

Secundo dubitat. Utz i oi motu opreat illd̄ i q̄ aliqd p̄ mutatu ē ēē idi- uisibile. Ad soluēdū h̄ dubiū ē supponēdū q̄ ari- i h̄ 3. c. ondit q̄l̄r ē accipe p̄m in motu. z diuidit in duas p̄tes. i. p̄ma itēdit duas cōclōnes. p̄ia. nece ē oē qd mutat q̄i mutatu est ēē i terio ad quē. p̄o- bat p̄hs duab⁹ rōib⁹. p̄ia. oē qd mutat q̄i d̄fic a t̄- mio a q̄ ē i t̄io ad quē s̄z oē qd mutat q̄i mutatu ē d̄fic a t̄io a q̄. ḡ ē i terio ad quē. maiore pbat. q̄z idēz est mutari z deficere z mutatu esse z d̄fecif se. z ad mutari sequitur deficere. z ad mutatu es- se sequitur defecisse. scda ratio. in mutationib⁹ s̄m contradictionem quādo mobile mutatu ē. ē i termino ad quem. ḡ z in alijs. āns. pbat in vna sp̄e mutationū. quia quando aliquid ē mutatu esse ei⁹ deficit a nō esse. ḡ est i esse. t̄z oia. omne enim nece est esse aut nō esse. z 4. rō oē qd mutatu est vel est i termino a q̄ vel i termino ad quē vel in medio nō i termino a q̄. q̄z mutatu ēē est d̄fecisse a t̄mino a q̄. nec in medio. q̄z in medio mutat. ḡ i medio nō ē mutatu. t̄z oia. q̄z ip̄o ē s̄l̄r idē mutari z mutatu ēē. reliquit ḡ q̄ ē i termino ad quē. Ex h̄. fert q̄ illd̄ qd sc̄m est q̄i sc̄m est. ē. z illud qd corruptū est q̄i corruptū est nō est. Et h̄ ē vlt̄ v̄z in oi mutatoe. h̄ t̄i est magis manifestū in mutatoe s̄z d̄dictionē ¶ z 4. cōclusio. illud in q̄ aliqd p̄mo mutatu est. est indiuisibile. pbat. q̄z si sit diuisibile diuidat in duas partes. vel ergo in vtraq̄ parte mutatu ē. z sic nō est p̄mo mutatu in toto vel p̄mo mutatu est i vna pte. z nūc mutat in alia. z sic nō est p̄mo mutatu in toto. vlt̄ i neutra mutatu ē. z sic nec i pte nec i toto z dicit q̄ illud p̄mū cōuenit alicui. q̄z s̄z se z nō s̄z aliter sibi cōuenit. Ex his fert q̄ oē corruptū z sc̄m est corruptū z sc̄m in athomo. i. in indiuisibili.

Tertio dubitat. Utz in oi motu sit dabile p̄mū mutatu esse. Ad soluēdū h̄ dubiū est supponēdū q̄ Aristot. in 2. parte hui⁹ capli intendit duas cōclusiones. p̄ima. illud i q̄ aliqd mutatu ē ē duplex. qdā ē p̄fectū z c̄pletū vt i si ne mot⁹. aliqd ē ip̄sectū sic s̄l̄r illa mutata ēē q̄ s̄l̄t in terio a quo z in terio ad quē. ¶ z 4. cōclusio nō ē dabile p̄mū mutatu ēē ip̄sectum. pbat p̄hs q̄tu- or rōnibus. p̄ia sumit ex pte ip̄ius mutati ēē. z est hec si esset dabile principiū in quo aliquid muta- tū est vel illud esset diuisibile vel indiuisibile. non diuisibile pp̄ duo. p̄ q̄z eēt mēsuratū i istā cū sibi r̄nderet tps indiuisibile. s̄o q̄z idē s̄l̄r moueret z ge- feret. p̄z oia. q̄z si post instans in quo mobile erat i termino a quo datur indiuisibile tempus in quo mutatum est z mutatum esse est finis ip̄i⁹ muta-

Physicorum

ri tunc in illo indiuisibili mouebitur mobile. quia non mouebatur in finem a quo. et quia in illo indiuisibili mutatum est non mouetur. et sic mouebitur et gescet. nec est diuisibile quia tunc diuideretur in partem priorem et partem posteriorem. et prius mutatum esset in parte prioris quam in parte posteriori. et sic non esset prius mutatum in toto sed per alterum. secunda ratio sumitur ex parte mobilis: et est hec. non est habilis prima pars mobilis que primo mutata est. ergo non est primum mutatum esse. ante cedens patet quia prima pars mobilis mutata est in aliquo tempore. ergo in medietate illius temporis media pars illius partis mobilis mutata est. et quia tempus est in infinitum diuisibile cum non sit habitus prima pars temporis nec erit habilis prima pars mobilis que mutata est. Tertia ratio sumitur ex parte temporis. Et primo supponitur. quod tempus et motus sunt per se diuisibilia. secundo quod illud in quo est motus id est terminus ad quem est diuisibile solus per accidens. tunc formatur sic ratio. si datur magnitudo in qua aliquid permutatur est. vel illa erit diuisibilis vel indiuisibilis. non indiuisibilis. quia sic indiuisibilia essent immediata. nec diuisibilis quia sic prius mutatus est in una parte quam in alia. et sic non erat prius mutata in toto. Quarta ratio. magnitudo et sicut alia sunt diuisibilia in infinitum. et non est in eis habitus primum.

Ad rationes Ante oppositum. Ad primam dicitur distinguendo maiorem quod aliquid est successuum dupliciter. uno modo essentialiter et quiditative. et tale repugnat contradictorie omnes suas partes habere simul. aliud est successuum denominatiue et talis non repugnat habere suas partes simul et hoc est motus. Ad secundam potest primo dici quod in aliquo instanti mouetur. et in toto tempore precedenti erat in fine a quo et in toto tempore sequenti erat in termino ad quem et in illo est mutatum. et potest dici quod prius non est inconueniens in mutabilibus instantaneis. Ad tertiam dicitur per quod omnes auctoritates philosophi intelliguntur loquendo de secundo aut de possibili nature et non de possibili simpliciter. et dicitur quod rationes Aristotelis bene probant. quod impossibile sit motum diuisibilem et successuum fieri in instanti. Et hec de questione dicta sufficiant.

Veritas tertio. Utrum autem omne mutari sit mutatum esse. et ante omne mutatum esse sit mutari. Et arguitur per quod non quod est habitus prius mutari et primo mutatum esse. et tunc antecedens patet quia cuiuslibet finiti est habilis prima pars et ultima. sed prima pars motus est mutari et prius terminus mor-

is est mutatum esse. et est habitus primum mutari et mutatum esse. Arguitur secundo. nihil potest esse mutatum quia prius mutetur. ergo ante omne mutari non est mutatum esse. tertia quia non terminus finis aliquem motum preedit illud motum. Et confirmatur. quia si ante omne mutari sit mutatum esse. vel illud mutatum esse sequitur aliquod mutari. et prius non preedit omne mutari. vel non sequitur aliquod mutari. et aliquid mutatum est quod non terminus mutatur. Arguitur sic. autem mutari est mutatum esse et ante omne mutatum esse est mutari. et ante omne mutari est ante omne mutatum esse est mutatum esse. In oppositum est auctoritas philosophi sciendum est quod per declarationem terminorum rationis ponuntur aliquid distinctio-

Primo nes. Prima. mutari potest capi dupliciter. uno modo ut distinguitur a moueri eo quod sit in instanti et moueri sit in tempore. Alio modo potest capi ut idem est quod moueri. et sic capitur hic. Et quarta distinctio. moueri capit dupliciter. uno modo per denotatio: et sic moueri non est aliud quam subiectum quod mouetur. illud enim quod denotat moueri est subiectum motus. alio modo capit per significatio. et sic moueri non est aliud quam entitas vel quiditas motus cretine et habetur designata. Ex hoc sequitur quod ista tria. motus motum et moueri precise idem significant. diuersi modo tamen. quia motus significat quiditatem vel formam fluere abstractiue designata: sed motum significat illam eadem quiditatem concretive et habetur. sed moueri significat illam eadem concretive et habetur. Et quarta distinctio. mutatum esse potest capi dupliciter. uno modo per significatio: et sic mutatum esse non est aliud quam una entitas indiuisibilis realiter continuas partes motus adinuicem et res distincta ab ipsis. alio modo capit per denotatio: et sic mutatum esse non est aliud quam subiectum quod mutatum est. illud enim quod denotatur mutatum esse est subiectum quod mutatum est. In titulo autem rationis capitur mutari et mutatum esse per significatio. Et quarta distinctio. ista propositio autem omne mutari est mutatum esse habet duplicem sensum. unus est logicalis: et est iste. quod cum quibus temporibus in quo est verum dicere. quod aliquid mutat precessit aliquod instanti in quo erat verum dicere. hoc mutatum est. et sic est vera. valet enim tamen hoc tempus in quo verum est dicere. aliquid mutat precessit aliquod instanti in quo est verum dicere hoc mutatum est et non est habitus aliquod tempus in quo sit verum dicere quod aliquid mutat quia illud precessit aliquod instanti in quo fuit verum dicere hoc mutatum est. Alius sensus est realis et physicus. et est iste. quantum ad entitatem que est mutari precessit aliqua entitas que est mutatum esse et sic est vera: valet enim tantum hanc entitatem que est mutari precessit aliqua entitas que est mutatum esse. et non est habitus aliqua entitas que sit mutari quantum ad non precessit aliqua entitas que sit mutatum

Sextus

est. ¶ 5^a disti^o aliquid potest esse primum dupliciter. uno modo. aliquid est primum secundum se. et est illud quod nec ante se nec ante aliquid sui habet aliquid prius. aliud est primum secundum alterum: et est illud quod habet aliquid ante quod est ipso prius et ante quod nihil est prius. ¶ Prima suppositio. quilibet primum est motus. ¶ 2^a. quilibet motus ponitur ex duabus partibus quibus quilibet est motus. ¶ 3^a. i. quilibet primum est motus si sit infinite partes quas quilibet est motus. Ex hoc sequitur quod ante quolibet motum est motus. 2° quod non est dabile primum per se motus. 3° quod in quolibet motu sunt infinita mutata esse. 4° quod non est dabile primum mutatum esse. 5° quod ante quolibet mutatum esse est aliquid mutatum esse. et eadem questiones possunt fortisari de post sicut de ante: et eodem modo solvuntur. et in successibus non est dabile primum instans sui esse nec ultimum instans sui esse.

Secundo sciendum est quod Aristoteles in isto 4° capitulo determinat de ordine eorum quod reperiuntur in motu: et continet quatuor conclusiones. prima. aliquid dupliciter mutari. uno modo secundum alterum. ut aliquid mutatur in alio quod dicitur. alio modo aliquid mutatur in aliquo tempore per se primo. et necesse est illud mutari in quolibet parte illius temporis. hoc probatur per hoc dupliciter. per primum definitionem eius quod est primum. illud enim. de primo convenire alicui quod convenit alicui secundum quolibet eius partem. 2° probatur ratione. quia si aliquid movetur primo in tempore divisibili: dividatur illud tempus in duas partes. vel quodvis tractus primum mutatur: et sic breviter. vel in neutra movetur sed quodvis. et sic non movetur in toto tempore. vel in alia movetur et in alia quodvis. et sic non movetur in toto tempore sed in parte illius temporis. ¶ 2^a conclusio. ante omne mutari est mutatum esse. probatur per hoc tribus rationibus. prima. capiat aliquid mobile quod moveatur supra aliquam magnitudinem: illud per prius transiit primum partem magnitudinis quam totam magnitudinem. igitur mutari quod sit supra partem posteriorem presupponit mutari quod sit in parte prioris. Et iteque illa prima pars est divisibilis in partem prioris et posteriorem. et mutari in posteriorem presupponit mutatum esse in parte prioris. et sic in infinitum. ergo ante quolibet mutari est mutatum esse. 2^a ratio sumitur ex parte temporis. quod si aliquid mobile moveatur in aliquo tempore dividatur illud tempus in duas partes. iter illas duas partes est nunc in quo mobile mutatum est: et illud precedit partem posteriorem temporis in quo mobile mutatur. et sic mutatum precedit mutari. et iteque per prius pars temporis est divisibilis in duas partes. et sic in infinitum. 3^a ratio. in quolibet mutari sunt infinita mutata esse que sunt termini ipsius mutari. igitur ante omne mutari est mutatum esse. ¶ 3^a conclusio. ante omne mutatum esse est mutari. probatur eadem per hoc tribus rationibus. prima ratio. si aliquid mutatur in aliquo tempore dividatur illud tempus in duas partes iter illas partes dividatur nunc in quo mobile mutatum est: et illud precedit partem

partem prius in qua mobile mutatur. et sic in infinitum. 2° fortisari 2^a ratione. ex parte magnitudinis quod potest eodem modo formari sicut precedenti. 3^a ratio. in mutatoibus quod sunt secundum contradictiones ante omne mutatum est mutari et contra. igitur et in alijs mutatoibus. Ultimo concludit quatuor conclusiones. prima ante omne mutari est mutatum esse. ¶ 2^a. ante omne mutatum esse est mutari. ¶ 3^a. ante omne mutari est mutari. ¶ 4^a. ante omne mutatum esse est mutatum esse.

Tertio sciendum est quod Aristoteles in hoc quinto capitulo determinat de finitate et infinitate motus: et iteque quatuor conclusiones. ¶ Prima. magnitudo finita non potest pertransiri in tempore infinito. Ad probationem conclusionis duo supponit. primo. omne quod movetur in tempore movetur. Secundo quod in maiori tempore pertransit maior magnitudo. et probatur sic conclusionem: quod si magnitudo finita pertransiret tempore infinito. vel esset motus regularis: vel irregularis. non regularis quod in quolibet magnitudine finita sunt partes finite quas quilibet nata est pertransiri in tempore finito. ergo si magnitudo sit finita totum tempus correspondens illi magnitudini erit finitum. nec etiam motus irregularis. quod in qualibet magnitudine finita sunt finite magnitudines. et quilibet nata est pertransiri in tempore finito: una tamen in maiori: et altera in minori eo quod motus est irregularis. ergo si magnitudo sit finita tempus correspondens illi magnitudini erit finitum. ¶ 2^a conclusio magnitudo infinita non potest pertransiri tempore finito. probatur. quod capiat aliquam partem illius temporis finiti in illa pertransibit aliquam partem magnitudinis finite. tunc iteque capiat aliqua alia pars temporis equalis parti prioris capte in illa pertransibit pars magnitudinis equalis parti accepte prius et pertransiret. et sic per precedentem consumet tota magnitudo: et similiter totum tempus correspondens illi magnitudini finite erit finitum. ¶ Tertia conclusio. mobile finitum non potest pertransire magnitudinem infinitam in tempore finito. quod tunc magnitudo infinita pertransiret in tempore finito quod est contra precedentem conclusionem. ¶ 4^a conclusio mobile infinitum non potest pertransire magnitudinem finitam in tempore infinito. probatur. quod si sic infinitum pertransiret finitum in tempore finito quod est contra precedentem. ¶ Ultima conclusio. mobile infinitum non potest pertransire magnitudines infinitas in tempore infinito. probatur. quod mobile infinitum pertransiret magnitudines infinitas in tempore finito. quod ipse probatur est prius. ¶ Consequenter Aristoteles determinat de natura status et getis. et dividit in duas partes. In prima determinat de natura status: et tendit duas conclusiones. ¶ Prima. omne quod stat: stat in tempore. probatur. quod omne quod movetur in tempore. sed omne quod stat movetur. ergo omne quod stat stat in tempore. minorem probatur. quod omne

Phyſicorū

qđ aptū nātū est moueri ⁊ nō gescit moueri. s3 oē
qđ stat aptū nātū est moueri ⁊ nō gescit. ergo oē
qđ stat moueri. ¶ **C**z⁴ clusio. n̄ ē dabile p̄mū i quo
aliquid stat. pbat qz qđ stat i aliq̄ tpe p̄mo stat i q̄li/
bet pte t̄pis: s3 qđ stat i q̄libz pte alicui⁹ t̄pis nō est
dabile p̄mū i q̄ illd stat. ergo. maiorē pbat. qz qđ
stat i aliquo tpe p̄mo: vel stat i q̄libet pte t̄pis ⁊ sic
habet itētū: vel i neutra stat: ⁊ sic nō stat i illo tpe
vel iyna pte stat ⁊ nō i alia: ⁊ sic nō stat p̄mo i toto
tpe. minorē pbat. qz qđ stat i aliquo tpe p̄mo p̄us
stat i medietate illi⁹ t̄pis ⁊ p̄us i medietate illi⁹ me/
dietatis: ⁊ sic in infinitū. ¶ In scōda pte dēclīnāt
de nā getis ⁊ itēdit duas cōlusiones. p̄rima. nō
est dabile p̄mū i quo gescit aliqd. pbat. qz vel illd
ēēt diuisibile vel idiuisibile. nō indiuisibile qz i in/
diuisibili nihil gescit. hoc pbat duplt. p̄ qz in indi/
uisibili nihil mouet. ergo in idiuisib: li nihil gescit.
tenet oīa. qz in q̄cūqz cōtigit quiescē in illo t̄git
moueri. z^o qz illd quiescit qđ nūc s̄it se h̄z vt p̄i/
us. s3 in indiuisibili nō ē p̄i⁹. ḡ in indiuisibili n̄ibi
quiescit: nec illud pōt esse diuisibile: qz nūc ēēt t̄ps
qđ ēēt diuisibile in infinitū. z^o pbat illā eādē cō/
clusionē: qz nō est dabile p̄mū i q̄ aliquid moue/
ret. ḡ nō est dabile p̄mū in q̄ aliqd gescit. qz int̄pe
magnitudie ⁊ ctinuo n̄ ē p̄i⁹. ec. n. ctinuu ē diui/
sibile in eadē n̄itū. ¶ **C**z⁴ cō. illd qđ per aliqd t̄ps ē cō/
tinuo in eadē dīspōnē b̄ nō mouet. pbat qz illud
s̄it se habet s3 se ⁊ s3 suas partes. zbec de p̄ arti/
culo. ¶ Quantū ad fm

Conclusio rñialis. añ oē mutari ē muta
tū ēē. ⁊ añ oē mutātū ēē ē mu
tari. bec cōclusio pꝛ q̄ ad ības partes rōnibꝫ phi.

Primo dubitat. Utz stringat aliqd moueri. Ad solucudū h̄ dubiū ē supponēdū q̄ Aristoteles i hoc ultimo tractatu remouet quosdā errores circa motū. ⁊ diuidit i tria capitula. In p̄remouet opinionē zenonis oīo negatū motū ecē: ⁊ diuidit in sex partes. In p̄iā ponit p̄imā rōnē zenonis ⁊ eā soluit. rō est hec. oē qd ē in ēq̄li loco gescit ⁊ nō mouet: s̄ mobile in quolibz nūc est ilocō sibi ēq̄li. ḡ mobile i q̄libz nūc quie scit ⁊ nō mouet. Ex h̄ dicit sagittā ēē imobilē. Soluit q̄ hoc falsū ē q̄ p̄suppōit tps ēē cōpositū ex ip̄is nunc indiuisibilib⁹. h̄at ē falsū. magnitudo. n. non cōponit ex indiuisibilib⁹. ⁊ subdit vnā rōnē quaz p̄iā posuit. ⁊ soluit eā i isto ḡ: ⁊ ē hec. oē qd mouetur p̄iā p̄trāsīt mediētare sp̄atij q̄ totū sp̄atij ⁊ p̄iā nec ē ip̄z attingere mediū q̄ in ē. mediū autē ē infinitū. inf. nitū aut nō cōtingit p̄trāsire: ⁊ per cōis nō cōtingit moueri. Et subdit q̄ ista rō soluta ē in

priorib⁹. ¶ **T**ercia^o rō vocata ē achilles ⁊ ē bec. si cōtin-
 geret aliquid moueri seque^r q^d velocissimū mobi-
 le nūq̃ possz attingere tardi⁹ mobile per motuz.
 2ia pz. qz spatiū in q̃ est tardissimū ⁊ velocissimū
 mobile est infinitū. Soluit sitz Arist. dicēs q^d bec
 sitz pcedit cū alia rōne q̃ p̃supponit spatiū eē infi-
 nitū qd̃ est falsū. ¶ **T**ertia rō. oē illud qd̃ est i eā-
 li loco quiescit. sz mobile est in equali loco. q̃ sege^r
 p̃ quie^r cit. ergo sagitta velocissime mota quie^r ce-
 ret ⁊ nō mouere^r. ¶ **Q**uarta rō. si aliquid posset
 moueri seque^r q^d tps duplū eēt egle dimidio. 2ia
 est falsū. q̃ ⁊ aīa. 2ia sz pbat qz venter duo mobiv-
 lia ineqlia ⁊ duo alia eque velocia q̃ sic se bēant
 q^d vnū moueat^r contra al. ud: tūc i eqli tpe pertrā-
 situr eadē magnitudo ab eā velocioribus mobili-
 b⁹ sz duo p̃ma mobilia trā eūt totā magnitudinē i
 toto tpe eo q^d cōtra se iuicez mouēt^r. ⁊ alia duo
 in dimidio tpe. ergo tps duplū erit egle dimidio.
 Hāc rōne soluit q^d in eqli tpe pertransitur eqlia
 magnitudo mobilib⁹ eque velocioribus si illa sint
 pia. sz illa nō sūt pia. q̃ duo mouentur 3 se iuicez
 ⁊ non alia. ¶ **Q**uita rō. si aliquid moueatur iter
 3dictoria vel est i ēmino a q̃. ⁊ sic i eo n̄ est motus:
 vel i ēmino ad quez. ⁊ tē i eo mutatuū est: vel i neu-
 tro: ⁊ sic erit aliqd̃ qd̃ ne q̃ erit albū neq̃ nō albū
 quod est icōueniens. Soluit q^d per illud qd̃ mo-
 uetur iter duo 3dictoria parti est i ēmino a quo
 ⁊ partiz in termino ad quez. nec o3 qz totū sit i ali-
 quo illoz. ¶ **S**exta pbat motū locales circularē
 non esse ⁊ est bec. nihil qd̃ semper est i eodez loco
 sz se totū ⁊ scōz suas partes mouetur. sz oē cor-
 pus circularē ē semper in eodez loco sz se totū ⁊
 sz oēs suas partes. q̃ nullū corpus circularē mo-
 uetur: ⁊ per cō: eāns nō pōt eē aliquis mot⁹ circula-
 ris. Soluit q^d licet circularē sit quodā modo eo
 dem loco: est tamen simplr in alio ⁊ alio loco se-
 cundū dispositiōez suaz partiz. possunt eniz ac-
 cipi distincti circularē scōz diuersa signa que pu⁹ ac-
 cipi nō poterant.

Secundo dubitatur. Utz idiuifibile possit moueri. Ad soluendum hoc dubium est supponendum qd Aristot. in hoc 2o ca pitulo remouet errorem ipsius democriti dicentis qd indiuifibile possit moueri: z diuiditur in duas partes. In prima intendit tres conclusiones: ¶ Prima. impartibile non potest moueri nisi fz accidens vt corpore moto aut magnitudine i qd est vt il. ud quod est in navi mouetur ad motio: nez nauis z pars ad motionem totius: ¶ Secūda: impartibile est quodāmodo idiuifibile scōz

Septimus

Quæritur. **C**3ª conclusio. motus vnius ptis ē alius a motu alteri^o partis et etiā a motu totius. pbat qz mot^o vnius partis pōt bñe aliā velocitatē q̄ motus alterius ptis. aut totius. hoc pbat exēplo qz nō ē eadē velocitas partiū spere q̄ sūt iuxta cen trū et eaz q̄ sūt extra. **C** In 2ª parte itē dicit talem cōclusionē. nullū indiuisibile pōt p se moueri. banc cōclusionē pbat q̄tuor rōnib^o. pma. qz ponatur q̄ diuisibile moueat. vel ergo erit totalit^r i termino a q̄ qm mouebitur. et sic simul moueret et nō moue retur. vel in termino ad quē et sic sūt moueretur et mutati^r ēēt. vel ēēt pti in termino a quo. et partiz i termino ad quē. et sic ēēt diuisibile cū bñet ptez et partē. **C** 2^a rō. si impartibile posset moueri. seq̄ret q̄ tps ēēt cōpositū ex ipis nūc. et linea ex punctis et mor^o ex momētis. oīa p3 qz mobile tps magni tudo et mor^o similiter se bñt ad componi et diuidi. **C** 3^a rō. si primo premitit q̄ oē qd mouet p pus ptransit minus aut egle spatū q̄ mai^o. 2^a q̄ i indiuisibili nihil ē. i. mai^o min^o aut eguale. ḡ in diuisibile nō mouetur. 3^a oē qd mouet mouetur i tpe. s3 indiuisibile nō pōt moueri i tpe. igitur indiuisibile nō pōt moueri. minoz^r pbat. qz in oī tpe est oab. le minus. et sic ēēt oabile min^o tpe in quo mouetur indiuisibile quod est falsum.

Tertio dubitat. Utrū sit aliqua mutatio infinita. Ad soluendū hoc dubiū est supponēdū q̄ Aristo. in hoc 3° capitulo remo uet opinionē Eracleti ponētis oīa ēē in continuo motu. et itē dicit talē cōclusionē. nullus mor^o ē infinitus. pbat pzo de motu ad formā. qz nulla muta tio exis iter duos terminos ē infinita. s3 oīs muta tio ad formā cōsistit iter duos terminos. ergo nul la mutatio ad formā ē infinita. minoz^r probat in ductiue. nā generatio et corruptio sunt inter duo dīctoria. alteratio vero inter tria et sūt augmen tatio. vñ terminus ad quē augmētū ē magnitu do pfecta. et terminus ad quem decremētū est ma gnitudo impfecta. de motu locali recto pbat sic dicens q̄ non oīs loci mutatio est inter tria. tunc arguit sic. impossibile est illud moueri quod non attingit motū esse. sed si motus localis rectus esset infinitus non attingeret aliqd mobile esse motus p ipm. ergo nec attingeret aliqd p se moueri. et sub dit q̄ forte nihil phibet tales motus esse infinitos vñ post motū localem fiat alteratio. et si post altera tionem augmentus et iterū generatio. sed non cō tingit vnum et eundē motus esse infinitū.

Rationes sex to physicorū deā sufficiant.

E septi mo libro phy si corum q̄ri pzi mo Utz aliqd moueat a se p se et pzo. **C** Ar guit q̄ sic. quia aia mouet se mouēdo corp^o et nauta mouet se mouēdo na uē. ḡ aliqd mo

uetur a se. **C** 2° sic. aialia mouet se. et sūt graua simpliciā mouetur a se p se et pzo. ergo aliqd mo uet a se per se et pzo. anō p3 in octauo q̄ ad vtran q̄ sui ptez. **C** 3° arguit sic. volūtas amat seipaz et intellect^o intelligit seipz. et mouet seipz de erro re ad sciaz. et mala volūtas mouet seipaz d malo bitu i bonū. ḡ idē mouet seipz. In oppo^m ē auētas phi. **C** In ista. q. erūt tres articli. Quātū ad p^m.

Primo sciēdū ē q̄ p declōne cōminoz q̄sti onis ponūtur aliq̄ distinctiones. pzia. aliqd pōt moueri duplt^r. vno^o aliqd mouet ab extr^o. seco. et ē illud cui^o mouēs ē qdā extrise/ cū. alio mō aliqd mouet ab intrise. et ē illd cuius mouēs ē qdā intrise. **C** 2^a distictio. aliqd pōt moueri ab intrise. duplt^r. vno mō a se sic illd de quo hē dicim^o q̄ ipz ē id qd mouet. et q̄ ipz est id qd mouetur. alio mō aliqd mouetur ab intrise. et alio sic q̄ vna ps ei^o sit illd qd mouet. et alia sit illd qd mouetur. **C** 3ª distictio. p se capitur duplici^r vno mō vt dīc pteitātē aliq̄z q̄tuor mōz per se. alio mō capitur p se. vt ē idē qd ḡa sui et sibi oppo nitur p altez. **C** 4ª distictio. aliqd pōt moueri a se p se duplt^r. vno^o p. alio mō nō p. vñ pōt dicere duplici^r pmitatē. s. totalitatis. et tē illud p̄dicatuz dicitur alicui conuenire p qd conuenit sibi s3 quāz p/ tē. et sic sibi oppōitur p altez. alio mō pōt dicē pmi tatē p̄cisiōis et tē illd dī conuenire p alicui qd sibi conuenit adeq̄te et p̄cise sic q̄ nulli alci conuenit vt risibil tas dī conuenire boi p. Ex his seq̄t p q̄ aliqd moue tur a seipō. 2° seq̄t q̄ aliqd mouet a se p se. put ly p se oppōit buic qd ē p altez vt aialia et graua. h3. n. aialia moueat a se p aiaz. tñ nō mouet ab ea tāq̄ a mouēte qd s3 tāq̄ a mouēte q̄. 3° seq̄tur q̄ nihil mouet a se p se vt ly p se dīc pteitātē aliq̄z q̄tuor mōz. 4° seq̄tur q̄ aliqd mouet a se p se p. put ly p se opponitur buic qd ē p altez. et prout ly primo dicit pmitatē totalitatis. Totum enim graue

Physicorum

mouet totū. 7 q̄libet p̄ mouet seip̄am saltē de p/
 ribus integralib⁹ 7 q̄stitutiuis. 5.⁹ sequitur q̄ ali/
 quid mouetur a se p se primo deorsū nāliter fm
 q̄ ly primo dicit p̄mitatē p̄cisionis. motus. n. deor/
 sum nātr̄ adequate inē grau. 6.⁹ sequitur q̄ si ni/
 bil mouet a se p se primo fm q̄ ly p̄mo dicit vtrā
 q̄ p̄mitatez copulatiue. p. 3 q̄ si primo dicat p̄/
 mitatē totalitatis tūc p̄dicatur 7 uenit cui libet p̄ti/
 7 p̄ cūis nō poterit cōuenire toti primo fm q̄ ly p̄/
 mo dicit p̄mitatē totalitatis 7 p̄cisionis.

Secundo sciendū ē q̄ iste septimus liber
physicorum ī quo Aristoteles
determinat de motu cōparando ip̄m ad ip̄s mo-
torem diuiditur in duos tractat⁹. In primo ostē-
dit non eē p̄cessum in infinitū ī mouentib⁹ ⁊ mo-
tibus. ⁊ diuiditur in quattuor capitula. In prio-
ritendit talem cōclusionē. omne qđ mouet ab alio
mouetur. pbat qz omne quod mouetur ab extri-
seco ab alio mouetur. ⁊ omne quod mouetur ab
intrinseco ab alio mouetur. ḡ oē qđ mouet ab alio
mouet. añs p̄ p̄ma pte nō pbat: s̄z relinqt mani-
festū dicēs q̄ aliquid nō h̄ns in seip̄o p̄m̄ sui mo-
tus est manifestū. q̄ mouet ab alio. Scōaz ptem
maioris pbat. p̄mittēdo p̄mo q̄ si aliqd mouet
ab intrinseco. forte nō videbitur q̄ mouetur ab
alio q̄uis vna ps sit mouēs ⁊ alia mota tñ nō p̄ci-
pitur q̄ illaz sit mouēs. ⁊ q̄ illaz sit mota vt decla-
rat in lris. tūc pbat sic. nihil qđ mouet a p̄cipio
intrinseco mouetur a se per se p̄. ḡ qđlibet tale mo-
uetur ab alio. añs pbat. qz nihil qđ quiescit ad
getem alterius mouet a se p̄ se ⁊ p̄mo. s̄z oē quod
mouetur ab intrinseco gescit ad quietē alterius. ḡ
nihil qđ mouet ab intrinseco mouetur a se p̄ se ⁊
p̄mo. minorē pbat. qz parte gescēte nē esse ē
totū gescere. pbat qz si ps quiescat tūc totū non
mouetur p̄ s̄z s̄z altez. s̄z s̄z partem que mouetur.

Tertio sciendū q̄ circa hūc textū incidūt
tres difficultates. p̄ima. vtrum
sit saluabile idēz mouere seip̄s. p̄2o solutiōe huius
difficultatis ponit talis distinctio. aliquid pōt se
mouere dupl̄r. vno mō p se. alio mō p accūs aut
p alit̄r. ¶ 1ª difficultas. aliqd posse moueri a seip̄o
p se pōt intelligi dupl̄r. vno mō. q̄ moueat a seip̄o
ad actū primū. sic q̄ a seip̄o transeat de nōesse ad
eē. alio mō ad actū 2^m sic q̄ a seip̄o trāseat de nō
operari ad operari. Ex bis dñr duo. p̄mū q̄ nihil
mouet seip̄m ad actū primū. p̄3. q̄ nihil pducit
seip̄s. 2^m q̄ aliqd pōt mouere seip̄m ad actū 2^m. n̄
solū p accūs sed etiā p se. vt p̄3 de gravib⁹ 2 leui-
bus. ¶ 1ª difficultas. vtz in rigore sermonis sit

defensibile nihil moueri a se 2 p se. Ad quā rīdetur
q sic per tres suppositiones. p¹ia. in oī qd moue
tur a se sūt cōsiderande due ptes. qz est vna p se
mouens 2 p accidens mota. I ad motū totius. 2 il
la est forma subalis illius qd a se mouetur. 2^a est
pars mota que etiā rīr distinguitur a pte mouēte
¶ 2^a suppo. forma subalis illius qd a se mouet
nō solum mouet tanqz quo. s3 etiā tāqz qd. ¶ 3^a.
voluntas 2 intellectus nūqz sūt cause totales suo
ruz actū elicitoy. quia ad pductionē actū intel
lectus concurret obiectū vel ptes intelligibilis. 2
ad pductionē actū voluntatis cōcurrit obm vi
cognitio obiecti. ¶ 3^a difficultas. vtrū parte ge
scente sit necesse totū gescere. Ad quā rīdetur q
illa pōt bfe triplicē sensus. p¹mus est ipotheticus
conclusionalis 2 est iste. si pars quiescat necesse ē
q totū gescat. 2 ē verus si ly necesse dicat necessi
tatem cōie 2 non necessitatem cōitis. alio mō pōt
ēē ipothetica cālis. 2 sic est verus. qz partes quie
scere ē cā quare totū quiescit. alio mō pōt ēē ipo
thetica copulatiua. 2 sensus est iste. hec copulati
ua ē neccia. p8 gescit 2 aliquo tpe 2 eodē tpe totū
quiescit. 2 sic ē falsa. ¶ Quātū ad scō3 articulū.

Conclusio. Rñsal. nihil mouetur a se per se 7 prio pur ty p dicit vtranz primitatez. s. precisionis 7 totalitatis. bec conclu sio satis patet ex predictis.

Primo dubitatur. Utz in mouētibus z motibus sit p̄cessus in infinitum. Ad soluendū hoc dubiū est supponēdū q̄ Aris. i hoc 2° ca^o. pbat q̄ sit vabilis p̄mus motus z p̄mus motor. z p̄io pōit duas suppositiōes. p̄ia. mouēs z motorū sūt finit. 2^a mor^o vniuscuiusq̄ mobilis ē vnus z finitus. 2° ponit talē conclusionē. Necessē est eē aliq̄d p̄mū mouens z p̄mū motū. pbat qz in mouentibus z motorib⁹ non est p̄cessus in infinitū. ergo necesse est q̄ sit vabile p̄imuz mouens z p̄mū motū. aīis probat. qz si in mouentib⁹ z motoribus esset p̄cessus in infinitū sequeretur q̄ in tpe finito esset motus infinitus. aīis est ipossibile z pbat aīaz qz oīa mouentia z mota mouerentur in eodē tēpore finito. ergo si illa mouētia z mota sūt infinita motus eoz erit infinitus z i tēpore finito z sic motus infinitus erit in tēpore finito. Cōsequenter remouet vnam cauillationem. quia si essent infinita mouentia z mobilia essentialiter subordinata illa possēt cōstituerē et cōponere vnā magnitudinem infinitam que haberet vnum motum infinitum que fieret in tempore finito. dicit p̄byloso phus q̄ nūq̄ diuersa mobilia ad iūicē cōtinuā.

Septimus

Secundo Dubitatur. Utrū oē mouens sit simul cū moto. Ad soluendum

hoc dubiū ē supponēdū q̄ Aristō. i. isto tertio ca. pbat vñā suppositionē p̄us positā. s. q̄ oē mouēs proximū ē immediatū suo mobili. r̄ p̄mo p̄mittit q̄ tres sūt spēs motus. s. loci mutatio. locus s̄z quātitatē r̄ mor⁹ s̄z q̄litate. 2.º ponit talē cōclusionē oē mouēs est immediatū. i. s̄l cum moto. pbat p̄hs tripl̄r. s. p̄mo inductiōe vniuersali q̄ in motu ad quātitatem mouēs est immediatū suo mobili. r̄ si m̄l i motu ad qualitatem r̄ in oī motu ad vbi. 2.º pbat inductiōe speciali singulis specieb⁹ motus Et p̄mo in motu locali. q̄ oē q̄d mouet localiter aut bz intra se p̄ncipiū sui motus. r̄ tūc manifestū ē q̄ mouēs simul ē cū moto. vel bz extra se p̄ncipiū sui motus. r̄ sic mouēs sūt est simul cū moto Ad q̄d pbandū ondēdū numex motuū habētū extra se p̄ncipiū sui motus r̄ sūt q̄ttuor. s. pulsio tractio r̄ vectio r̄ vertigo. Pulsio autē due sūt spēs. s. impulsio r̄ expulsio. vñ expulsio est q̄n expellēs de/ sicut ei q̄d expellit. s̄z impulsio est q̄n ipellens non deficit ei q̄d mouetur. sed vectio cōsistit i tribus motibus. illud. n. q̄d vehitur mouetur p acc̄s ad motū illi⁹ in quo. s. vehētis. vehēs autē mouetur pulsu tractu r̄ yagine. s̄z tractio est q̄n aliq̄s nō se/ parat ab eo q̄d trahit. est tñ motus trahete velo/ cior ad se q̄d ad altez. Et cōtinet sub se sp̄atēsim r̄ expiratiōez. s̄z vertigo reducitur ad pulsioem r̄ tractiōez. q̄ est mot⁹ cōpositus ex pulsu r̄ tractu. q̄d. n. sic mouet ex vna pte pellitur r̄ ex alia trahitur. Ex his pbat q̄ in istis mouēs sit s̄l cū moto p̄io in motu pulsionis r̄ tractiōis p̄ distinctiones tractiōis r̄ pulsionis. 2.º pbat de alijs. q̄ oēs alijs reducuntur ad istos. Cōsequēter pbat de alteratiōe. p̄io inductiue tā in alteratiōib⁹ corporalibus q̄ sp̄ualib⁹. vt calefactiōes simul ē cū calefactibili 2.º rōne sic. q̄ oīs alteratio sp̄ualis subiicitur alteratiōi que ē s̄z. sensū. s̄z in alteratiōe s̄m sensus alteras r̄ alteratū sūt simul. igit. minozē pbat q̄ i visioe visibile alterat aerē illuminatū. r̄ aer alteratus coniunctus visui alterat visum. Cōsequēter pbat i augmētatiōe r̄ diminutiōe. q̄ augmētū sit p appōnez r̄ decremētū p ablatiōez. q̄ augmētās sit ē cū augmētato r̄ dimiūt cū dimiuto.

Tertio Dubitat. Qualr ē saluabile mouēs motū simul ēē. cū tñ mouente corrupto ad huc pōt mobile moueri. Ad istud dubiū breuiter responderetur q̄ mouens p̄ximū r̄ immediatū simul est cū moto. non oportet tñ mouens p̄ximū simul esse cū moto.

Rationes An oppositum soluntur ex dictis. r̄ hec de questione.

Veritur 2.º Utrū ad solas q̄litatez. 3.º sp̄ei q̄litatez sit p se alteratio. Arguitur p̄io q̄ nō q̄ si sic seq̄retur q̄ ad quātitatez non

esset per se alteratio motus nisi gr̄a partis. cōs ē contra p̄hs quinto p̄hysicorū. ergo r̄ an̄s. ¶ 2.º arguitur. ad nullas qualitates p̄ime speciei ē per se alteratio. ergo nec ad q̄litatez tertie sp̄ei. tenet cōs. q̄ eedē q̄litatez reponunt in p̄ia sp̄e r̄ 3.º q̄litatez vt calor r̄ caliditas. ¶ 3.º arguitur. ad q̄litatez scōde sp̄ei est per se alteratio. ergo non soluz ad qualitatem tertie sp̄ei est p se alteratio. an̄s patet. q̄ tales qualitates sūt p̄ribiles r̄ successiue acquisibiles per veras mutatiōē realez que nō est altera ab alteratione. ¶ In oppositum est auctoritas p̄hysosop̄i.

Primo sciendū est. q̄ p declaratione terminoz questiōis ponūtur aliquę distinctiones. p̄ia. alteratio pōt capi dupl̄r. vno modo p oī mutatiōe terminata ad q̄litatez. r̄ sic ad quālibet sp̄ez est p se alteratio. alio mō p̄prie p mutatiōe reali r̄ p̄hysica de vna qualitate actiua aut passiua ad aliam d̄riam actiua aut passiua que non supponit aliquā aliā mutatiōem a se. r̄ ad ip̄az quattuor requiruntur. p̄mo q̄ sit mutatio realis r̄ successiua sic q̄ fiat in cōtractu reali r̄ p̄hysico. 2.º q̄ illa sit de subiecto i subiectū siue de contrario in contrariū. 3.º q̄ tales qualitates d̄rie sint ad inuicē actiue r̄ passiue. 4.º q̄ non presupponat aliquā alias qualitatem terminallē. p̄ius illā mutatiōez sic q̄ vna qualitas p se r̄ p̄io terminet talē mutatiōez. Ex quo sequitur p̄io q̄ in scōda r̄ 4.º sp̄e qualitatez non est per se alteratio. q̄ in illis non est cōtrarietas p̄prie dicta. 2.º sequitur q̄ ad qualitatem p̄ime sp̄ei non est alteratio p̄prie dicta. q̄ vt in pluribus mutatio que fit i p̄ima sp̄e non est de cōtrario in cōtrariū s̄z ē de nō esse illius qualitatez ad esse illius qualitatez. etiā qualitates p̄ime sp̄ei cū oēs sint sp̄uales non acquiruntur in subiecto p motū realem r̄ p̄bicū quifit mediante contactu reali r̄ p̄hico ¶ 2.º distinctio. aliqua qualitas pōt t̄miare motuz dupl̄r. vno modo p se. r̄ est illa que intrinsece terminat motū nullo alio terminante motū necessario p̄requisito ad acquisitionē qualitatez. alio modo aliqua qualitas pōt terminare motū p accidens. r̄ est illa que consequitur qualitatez que per se r̄ intrinsece terminat motū. ¶ 3.º distinctio

Physicorum

aliquid potest per se terminare motum dupliciter uno modo. prout per se opponitur huic quod est per accidens. alio modo ut opponitur huic quod est gratia partis et ei quod est secundum accidens. et sic non capitur hic. Ex hoc sequitur quod ad multas qualitates de tertia specie qualitatis est alteratio secundum accidens et non per se sic ad raritatem et densitatem. et sequitur quod ad tertiam speciem qualitatis est per se alteratio capiendum per se ut continet sub se gratia partis:

Secundo sciendum est quod Aristoteles in hoc ultimo capitulo intendit tales conclusiones. Ad solas qualitates etiam speciei est per se alteratio. probatur per hoc dupliciter primo ratione sic quod ad solas qualitates activas et passivas est per se alteratio. sed sole qualitates tertie speciei sunt activae et passivae. ergo ad solas qualitates tertie speciei est per se alteratio. et probatur inductione sic. quod ad qualitatem primam speciei non est per se alteratio. nec ad qualitates secundae speciei. ergo ad solas qualitates tertie speciei est per se alteratio. etiam per partem probatur tribus rationibus. primo quod qualitates quartae speciei sunt vel acquiruntur in materia ad alterationes tertie speciei. ergo ad qualitates quartae speciei non est alteratio. etiam probatur quod sunt in materia condensata aut rarefacta calida aut frigida. et ratio. omnia qualitates ad quam est per se alteratio debet predicari de subiectis alterationis et eodem. sed qualitates quartae speciei non predicantur de suis subiectis nec eodem. ergo maior probatur. quod non solum dicimus humidum esse humidum. sed dicimus esse esse humidum aut frigidum. minorem probatur. illud enim in quo est forma statue aut similes non dicimus formam esse vel figuram. et ratio. nihil quod perficitur alteratur. sed illud quod acquirit formam vel figuram perficitur. ergo illud quod acquirit formam vel figuram non alteratur. et per consequens ad formam et figuram non est per se alteratio. maior probatur. quod ridiculum est dicere hominem aut domum alterari quando acquirit suum finem. per materiam per se autem. scilicet quod ad qualitates primae speciei non est alteratio per se probatur ponendo tres conclusiones. prima. ad habitus corporales non est per se alteratio. probatur quod omnes habitus corporales sunt ad aliquid. ergo ad nullos habitus corporales sunt virtutes aut malitiae. omnis autem virtus aut malitia est ad aliquid. hoc probatur quod sanitas est calidior et frigidior quodammodo commensuratio et similis plebitudo et macies ergo sunt ad aliquid. et ratio. ad habitus morales non est per se alteratio. probatur per hoc tribus rationibus. prima ratio habet duas partes. prima probatur de virtutibus. et est hec: quod nihil quod acquirit suam perfectionem alteratur. sed acquirit aliquam virtutem acquirit suam perfectionem acquirit. ergo nihil quod acquirit aliquam virtutem alteratur. minorem probatur quod virtus est perfectio quodammodo. unde quod non est maxime per

secundum cum attingit proprie perfectioni. et tunc est maxime secundum naturam propria ut declarat philosophus de circulo. et ratio. est de malitiis. quod ad virtutes non est per se alteratio. ergo nec ad malitias. et ratio. malitia est corruptio et remotio virtutis. et ratio. nihil quod alteratur ad alterationem alteri per se alteratur. sed quod virtutem aut malitiam acquirit alteratur secundum alterationem alteri. ergo quod acquirit virtutem aut malitiam non per se alteratur. minor probatur. quod aliqua alteratio sit acceptio virtutis et remotio malitiae. virtutes autem sunt impassibiles aut passibiles quedam. malitia autem est virtutis. et ratio. omnis virtus moralis est circa delectationes aut tristitias. sed ista consequuntur alterationes proprie dictae. igitur ratio. ad habitus intellectuales non est per se alteratio. probatur per hoc duabus rationibus. prima. habitus intellectuales acquiruntur in potentia intellectuales. nulla mutatio facta in eis. ergo ad ipsas non est per se alteratio. etiam probatur dupliciter primo. quod scia est ad aliquid. id potest acquiri sine mutatione. et ex experientia quod est per se sensitiua accipimus sciam universalem. et ratio. ad illud non est per se alteratio quod acquiritur in aliquid nulla mutatio ipsius mutatur. id acquirit in aliquid in quod gescere sed habitus intellectuales acquiruntur in anima gescere. minor probatur. quod in getari et residere anima sit sciens et prudens. hoc probatur duobus signis. primum est de dormientibus. de ebriis et infirmis. quod isti per nimiam conturbationem non possunt considerare nec adicere sed cessante perturbatione statim movetur ad sciam. et signum est de pueris. Infantes enim non possunt adicere nec iudicare propter nimiam conturbationem sicut senes.

Tertio sciendum est quod circa hunc textum incidunt tres difficultates. prima. utrum omnes habitus sint ad aliquid. Ad solvendum hanc difficultatem ponitur talis distinctio virtutes et malitiae prout capiuntur dupliciter. uno modo per significatis. et sic sunt entitates absolute. alio modo per connotatis et sic sunt entitates respectivae. et ratio. difficultas. utrum qualitates prime speciei dicantur entitates absolute partibiliter et successive acquiribiles per mutationem realem realiter distinctam a mutationibus acquisitionis aliarum qualitatum. pro solutione huius difficultatis ponitur talis suppositio. quicquid quod aliquae res sunt realiter distincte ad invicem tales res sunt realiter acquiribiles per mutationem realiter distinctam. Ex his duobus primo quod omnis entitas reponibilis in prima specie et entitativae distinguitur ab omni alia entitate in alia specie quantitatis reponibili. Ex his duobus ratio. quod omnes qualitates realiter ad invicem distincte acquiruntur etiam per

Septimus

mutatōes reales rī distinctas. ¶ 3^a difficultas. vtz acquisitio talitū q̄litarū sit vera alteratio. Ad quā respondet p̄ distinctionē. qz si capiat alteratio cōiter p̄ oī mutatione f3 qualitātē talis mutatio ēē alteratio. Si autē capiat alteratio p̄p̄e p̄ mutatōē reali de qualitate dīa in qualitatē dīa que sit mediante cōtactu reali r̄ physico. sic mutatio terminata intrinsece ad qualitātē p̄me speciei non est alteratio. cū oēs tales qualitates sint sp̄iales. Et hoc de primo articulo. ¶ Quantus ad secundū ponitur r̄c.

Conclusio Responsalis. Ad solas qualitates tertiē sp̄ci est alteratō. p3. qz qualitates tertiē sp̄ci sūt adinuicē dīe: sūt ēē adinuicē actiue r̄ passiue. nec possunt acquiri nisi mediante actione reali r̄ p̄physica q̄ sit mediante cōtactu physico. possunt etiā intrinsece r̄ p̄ se terminare mutatōes non nēcessario p̄supponentes alias mutationes r̄c.

Primo dubitat. vtz oīs mot⁹ sit oī motui cōpabilis. Ad soluendū h̄ dubiū ē supponēdū q̄ iste 3° tractat⁹ i q̄ Alri. determinat de cōpatōe motuū diuidit in tria c̄. In p̄ ponit aliquas conditōes requisitas ad cōpationē. p̄p̄e dictā: r̄ diuidit in tres partes. In p̄ia mouet talē q̄ōnez. vtz oīs motus sit oī motui cōparabilis aut non. primo arguit q̄ non. qz si oīs motus esset cōparabilis oī motui cū eque velox pertransseat eque sp̄atū in equali tpe seḡ q̄ mot⁹ circularis erit equalis recto: r̄ s̄l̄r poterit esse maior aut minor. 2° si oīs motus esset oī motui cōparabilis. tūc alteratio esset cōparabilis loci mutatōni: r̄ p̄ p̄as passio erit equalis oī longitudini. quod est impossibile. 2° arguit ad p̄tē affirmatiuā. qz circulare r̄ rectū sunt differentie loci sicut sursum r̄ deorsus. q̄ possunt cōparari mot⁹ circularis r̄ rect⁹ sicut sursum r̄ deorsum. ¶ In 2^a parte ponit solutionē quandā r̄ est hec. q̄ bene contingit motū circularē esse velociorē aut tardiorē. sed non eque velocē. h̄ac reprobatur p̄b̄s dicens q̄ si contingit inter eos dare velocius r̄ tardius etiam contingeret dare eque velox. hoc p̄bat. qz velocius est quod non solū in minori tpe pertransit eque sp̄atū. imo ēē in eque tpe potest pertransire maius sp̄atū vt deducit in litteris. ¶ In 3^a parte ponit p̄b̄s conditiones ad cōpationē motuū ex p̄te forme penes quā sit cōpatio. p̄. quęcumq̄ sunt non equiuoca oīa cōparabilia sunt. i. forma in qua sit cōparatio v3 ēē vniuoca. ideo si illius r̄ chorda r̄ vinū nō cōpāt in acutie. 2° q̄ forma penes quā sit cōparatio v3

recipi in ip̄is penes idē p̄ximū susceptiuū. ideo equ⁹ r̄ equa comparabilia sunt penes duplū r̄ oī midū. r̄ etiam penes albū r̄ nigrū. quia albedo inest eis per idē susceptiuū p̄ximū. i. per superficiē. ideo hec aqua r̄ vox non sunt cōparabilia. 3^a conditio est q̄ cōpabiliū sit vna natura. hoc ēē dictū q̄ forma in qua sit cōparatio sit sp̄es speciatissima. ideo dulce r̄ albū non possunt cōparari adinuicē: neq̄ albū r̄ nigrū s̄m colorē. sed aliqua cōparantur f3 albū.

Secundo dubitatur. vtz oīs mot⁹ localis sit cuilibz motui locali cōpabilis. Ad soluendū hoc dubiū ē supponēdū q̄ Alri. in b̄ 2° capitulo determinat de cōpatōe motuū i sp̄ali: r̄ diuidit in tres ptes. In p̄ia determinat de cōpatione motuū localiu: r̄ ponit tres conditōes requisitas ad cōpationē motuū localiu. p̄. q̄ motus locales sint adinuicē cōparabiles si fiant in eque tpe. 2^a. q̄ fiant per equalē magnitudinē. 3^a. q̄ sint magnitudines eiusdē sp̄ci sp̄atissime. 2° s̄d̄it q̄ loci mutatio r̄ alteratio non sunt adinuicē cōparabiles. qz non fiunt per equalē longitudinē. s̄l̄r mot⁹ rect⁹ non debet dici equalis motui circulari. r̄ r̄ō istoz est. quia isti mot⁹ non sunt eiusdē speciei sp̄atissime. sc̄do mouet istā dubitationē. vtrū illi motus locales qui fiunt per diuersa instrum̄ta sint adinuicē cōparabiles. Soluit p̄b̄s dicens. i. q̄ diuersitas istoz nō impedit cōpationē motuū vt ambulatio que fit per pedes: r̄ volatio q̄ fit per alas sunt adinuicē cōparabiles. Ex istis p̄b̄s dicit q̄ in genere non sit cōparatio. qz non est aliquod vñū. sed intra genus iacēt multa. Et subdit q̄ q̄dā sunt equiuoca que habent species multā vñstantes. alia sunt que habent similitudinē vñiuoci: r̄ alia que sunt vñiuoca in p̄ximo genere. Cō. ēqn̄ter istas additōes applicat ad motū alteratōis: r̄ dicit q̄ si vna alteratio sit eque velox sic alia illa p̄t. adinuicē separari. sed q̄ sint eiusdē sp̄ci: r̄ q̄ passio in q̄ sit cōpatio sit eque intensa in vno sub̄o sicut in alio. In 3ª pte ostendit quō ḡn̄ationes r̄ corruptiōes sunt cōparabiles. r̄ dicit q̄ ḡn̄ationes s̄l̄r eque veloces que sunt eiusdē sp̄ci. r̄ fiunt in eodē tpe. respectu termini q̄ est sp̄es sp̄atissima. Et subdit q̄ nō o3 h̄ic aspicere. vtz termin⁹ s̄l̄r f3 magis r̄ minus. Ex hoc infert q̄ generationes r̄ corruptiōes male cōparantur s̄m cōpationēz platonis. penes maiores vel minores numeros.

Tertio dubitat. vtz regule de cōpatōe motuū sint sufficientes. Ad soluendum hoc dubiū est supponēdū q̄ Alri. in hoc 3°.

Phyſicorū

ca: ponit aliquas regulas de cōpoſitōne motuū.
 ⁊ diuidit in duas partes. In p^a ponit regulas p
 portioniū in motu locali: ⁊ p ponit aliquas ſuppo
 ſitōes. p^{ria}. in omni motu mouens ſc̄p aliquid
 mouet ⁊ in aliquo mouet. ſ. in tpe: ⁊ ad aliqd mo
 uet. ſ. ad aliquā lōgitudinē q̄rā. ideo pportio mo
 tuū o^z ſumitū penes mouēs. penes mobile. pe
 nes tps. ⁊ penes q̄titatē ſpatij ſup̄ quā ſit mor^o.
 ¶ 2^a ponit regulas. p ponit p̄mā que eſt hec. Si
 aliquod mouens mouet mobile per aliquod ſpa
 tiū in equali tpe: tunc idez vel equale mouēs mo
 uebit medietatē mobilis i equali tpe per duplex
 ſpatii: vt declarat in litteris. 2^a. ſi aliquod mo
 uens moueat aliquod mobile per aliquod ſpatij
 u^z in aliquo tpe: tunc idē vel equale mouens
 mouebit medietatē mobilis in medio tpe p idē
 ſpatii: pbat iſtas duas regulas. q^z eſt eadē pro
 portio ſz analogiā virtutis tps mobilis ⁊ ſpatij.
 3^a. ſi aliquod mouens moueat aliquod mobile p
 aliquod ſpatii in aliquo tēpore. tunc mediā vtus
 mouentis mediā partē mobilis mouebit per eq̄
 le ſpatii i eq̄li tēpore. pbat. q^z ē eadē pportō iter
 illa. 4^a regula. ſi aliquod mouens moueat aliqd
 mobile in aliquo tēpore per aliquod ſpatii non
 o^z q^z mo uens moueat duplū mobile per dimidi
 u^z ſpatii i equali tpe. poſſibile eſt eni q^z mediā
 vtus nullo modo poſſit mouere dimidiū mobile
 ſi tū mediā vtus poſſet mouere mediū mobile te
 neret cōparatio. Ex hoc concludit rōnē cōnionis
 qui voluit pbare q^z granū milij piectū in ſtra ſo
 nū aliqū poſſit pducere ſicut totus mod^o. ſ. pbi
 loſophus reprobat dicens q^z non oportet cē ean
 dē potentiā in toto ⁊ in parte. Conſequēter ponit
 gntā regulā que eſt hec. ſi fuerint aliqua duo mo
 uentia pportio nate ſecundū vnā potentiā potē
 tie motiue quoz vtrūq^z mouet ſuū mobile p ali
 quod ſpatii ⁊ in equali tēpore. ſed contigat illas
 potētias motiuas vniri: tunc mouebunt cōiun
 ctū mobile ex illis duob^o mobilib^o per eq̄le ſpatij
 u^z in equali tēpore. ¶ In tertia parte ponit ali
 quas eaſdē regulas in alijs motibus. ⁊ dicit q^z in
 auarſitatōe eſt cōſiderādū augens. illud qd au
 get. ⁊ tps in quo ſit augmētatio: ⁊ partes corpoz
 que augent cōrriſidentes partibus ſpatij. ſic etiā
 o^z cōſiderare alterans. illud quod alterat. tps i
 quo aliquid alterat. ⁊ qualitātē ſz quā ſit altera
 tio. Subdit duas cōparationes. p^a. ſi aliqua po
 tentia moueat ſz bos mor^o tū in aliquo tpe. tunc
 in duplo tēpore mouebit duplū. ⁊ ſi eadē potē
 tia mouebit mediū in medio tpe. ſed ſi ſit dupla

potentia mouebit ad duplū in equali tēpore. Et
 ſubdit falſas cōparationes: ⁊ dicit q^z ſi aliqua po
 tētia moueat motu alterationis vel augmētā tōis
 tū in tanto tēpore tunc non o^z q^z medietas potē
 tie moueat mediū illius i illo tēpore. vel q^z i me
 io. i tēpore moueat tantundē.

Ratiōes ſoluuntur ex dictis. Et hec ſe
 ptio phyſicorū.

Octa-
 uo libro phyſi
 corū p querū.
 Utrūq^z mor^o ſit
 etern^o ⁊ ppetu
 us. ¶ Arguit
 p q^z ſic. q^z ſi d^o
 non pduxſſet
 motū ab etno.
 vel hoc fuiſſet
 q^z nō potuit vt
 q^z non voluit

nō p^m. q^z non fuiſſet oipotens. non 2^m. q^z poſtea
 voluit. ⁊ ſic fuiſſet mutatus. Et confirmatur q^z
 voluit ab eterno producere motū. ergo ab etno
 pduxit motū. ¶ 2^a arguitur ſic ipoſſibile ē a vo
 luntate antiqua aliquid de nouo pducere ſine mu
 tatōe illius voluntatis. ergo ipoſſibile ē q^z volū
 tas diuina aliquid producat de nouo ſine mu
 tatione reali ei^o. a^o p^z. quia ipoſſibile eſt de ſū
 ctorio in ſūdictorio tranſire: quoz alte^z eſt reale
 ſine mutatione reali ipſius tranſeuntis. ¶ 3^a ar
 guitur auctoritate Ariſto. ⁊ virtute rōnūz eius q̄
 patebunt in textu. ¶ In oppoſitum eſt auctori
 tas ſcripture ſacre.

Primo ſciendū eſt q^z p declaratiōe ter
 minorū queſtionis ſoluuntur ali
 que difficultates. Prima. vtrūq^z iplicet contra
 dictiones aliquod creabile fuiſſe ab eterno. Ad
 quas breuiter reſpondetur q^z non. p^z ſic. q^z quan
 documq^z aliquid ſe habet contingenter ad vtrūq^z
 q^z extremū contradictionis nō iplicat cōtradicti
 onē ipſū eſſe diuiſis ſub vno quando eſt ſub alio.
 ſz quodlibet creabile cōtingenter ſe habet ad eē
 ⁊ non eſſe: ⁊ in inſtanti eternitatis erat ſub non e
 ſe. ergo p illo inſtanti non implicat contradictio
 nes quodlibet creabile eſſe ſub eſſe. ¶ 2^a diffict
 tas. vtrūq^z de facto aliquod creabile fuit ab eter
 no. Ad quas dicuntur duo. primū. q^z nullū crea
 bile fuit ab eterno. patet p^o auctoritate fidei po
 nentis ſolūz vnūz eternū. 2° per articulus parū

Octauus

esse qui est iste. ponere pla eterna est error. 2° de
q ista propositio. nullū creabile fuit ab eterno nō
est dmonstratio p probabilis. hoc p3. quādoq; aliq
clusio est credita. necessario pbat aut pabas p
missas creditas aut saltē per alterā creditā. Ex
sequitur q aliquis stans in puris naturalib⁹ nō
magis d3 assentire isti ppositioni aliquod crea
bile fuit ab eterno q suo contradictorio. ¶ 3^a diffi
cultas. vtz de mente Aristo. r sui cōmentatoris
fuit ponere aliqua entia eterna oīo iproducta a
pria cā in genere cause efficientis. Ad quā d3 p.
q de mente Aristo. r sui cōmentatoris fuit p̄cise
dicere articulis fidei. 2° d3 q illa entia coetna p
me cause non dicebant oīa esse iproducta effecti
ue a pma cā. 3° dicebant illa fuisse producta effe
ctiue a pria cā. p3 p per aristo. 4° methaphy. dicē
tē oīa necessario habere causā. 2° per cōmentato
rē in libro de suba orbis q expresse determinat celū
r intelligentias pductas fuisse a p^a intelligentia

Secundo sciendū est q iste ē octauus li
ber phicoz in quo aristo. deter
minat de p motu r motore; r diuiditur in quatu
or tractatus. In p determinat de ppetuitate mo
tus; r diuiditur in tria capitula. In p mouet r sol
uit vnā questionē; r diuiditur in tres partes. In
pma mouet talē questionē. vtz motus fuerit ali
qñ factus cū prius non eēt; r postea corrūpatur.
vel nunq; sit fact; r nūq; corrūpat. s3 sp erat. ē. r
erit in bis que natura consistunt sicut eozū vita.
¶ In 2ª parte soluit qōnē s3 antiquos; r inten
dit quattuor cōclūsiōes. p^aia. oēs dicētes aliqd
de natura affirmāt motū eē. pbat. qz oēs illi di
xerunt generatōes r corruptōes eē. ergo r mo
tū. tenet cōia. qz ipossibile est generationē r corru
ptionē eē nisi sit motus. ¶ 2^a. quicūq; dicūt mū
dos infinitos eē. qsdaz at generari r quosdā cor
rūpi dicunt generationes r corruptiones sp esse
ergo r motū sp esse. hoc pbat. qz dicunt genera
tiones r corruptiones sp eē. ergo r motū. t3 cōia.
qz necesse ē eas fieri cū motu. sed qcuq; ponūt tā
tū vnū mūdū r ip3 non sp esse dicunt motū nō se
per eē. ¶ 3^a conclusio tangit opinionē anaxago
re; r est bec. Anaxoras dicit oīa sūt existere i vno
cōfuso chaos; r ibi gescere per infinitū tps. 2° dic
q intellectus diuinus fecit mūdū r motū segre
gando illa que sūt existebāt i illo confuso chaos.
¶ 4^a conclusio tangit opinionē Empedoclis. r
est bec. Empedocles p dicebat oīa ētia sūt existe
re i vno confuso chaos; r illa aliquando mouē
ri r segregari per discordias. qz discordia ex vno

multa facit; r itez quiescere r regredi ad illd cō
fusiū chaos per amicitia. qz amicitia ex multis fa
cit vnū. Et subdit q consideratio hui⁹ questiois
non solū utilis est ad cognoscendū vritates nāliuz
sed et ad sciam de p pncipio. ¶ In tertia parte
pncipali soluit questionē fm opinionē p^aam; r
diuiditur in duas particulas. In pria intendit ta
lez conclusionē. Mor⁹ est perpetuus a parte an
Ad pbandū hāc conclusionē p ponit talē suppo
sitionē. Mor⁹ est actus mobilis fm q mobile.
Ex hoc insert p q necesse est res esse possibiles
moueri anq; moueantur. hoc pbat. qz alterabile
d3 alterari r loco mutabile d3 fieri fm locū. 2° in
sert q necesse est motore eē p^a motu; qz o3 p^a
combustibile esse q3 oburi. ergo o3 prius cōbusti
uū esse q3 comburere. Consequenter pbat dictā
conclusionē tribus rōnibus. p^aia. qz si motus nō
esset perpetuus sequeretur q ante p^m motū eēt
motus. cōis est impossibile. r pbat cōiaz. qz v^l mo
uens r mobile primi motus; aut sūt facta; aut p/
petua. si sint facta; necesse est aliquā mutationē
r aliquē motū factū esse per quez fuerunt facta
r p quez p^mus motus fuit motus. r sic ante p^mū
motū fuit motus. si xō mobilia p^aerant motu non
exite. hoc est irrationabile r dictū ab insipienti
bus. hoc pbat. qz si mobilia r mouentia p^aerāt si
ne motu tunc non mouebantur. r sic necesse erat
ipa quiescere; r si quiescerent necesse fuisset ea p
us mutari; quies enī est p^auatio motus; r sic an
p mū motū fuit mor⁹. ¶ Et quia posset fieri obie
ctio q illa mouentia sunt voluntaria r non natu
ralia. ideo subdit conuenientia r differentiā ipo
rū dicens q quedā mouentia mouent singula. i.
ad vnū determinatū effectū vt ignis calefacit r nō
frigesacit. Alia vero mouent fm contrarios mo
tus; vt scia v^l esse d³ioz vnū; hoc est dictū. vnū
sciens per sciaz istā videtur esse cā d³ioz. ¶ 2°
dicit q est quoddā site inter duo agentia. qz sicut
quando sciens vtitur debite sua scia est cā vnus
d³io. sed quando vtitur ecōtrario est causa pecca
ti. sic frigidū per se frigesacit. r quodā mō p accis
calefacit se3 per recessus eius. p^a rō. si p^m mobile
non sp moueat segt q inter ip3 r mouens nōdū
erat relatio mouentis ad motū. ergo anteq; illa
relatio possit actuali acgrī necesse fuit alterz illo
rū mutari. qz si nō duplū sit nūc scm duplū; neces
se est aliquid mutari. Et si nō vtrūq; d3 alr muta
r. r per d³eqns ante illaz mutationē fuisset aliq
mutatio p^aoz. etia rō. tps semper est ergo r motus.
pbat cōiaz duplū. p. qz tps est nūerus motus. 2°

Physicorum

qz tps est passio quedaz motus. ams pbat triplr. p qz pns z posterio sp sunt. g z tps. tenet aia. qz p z posterio non snt sine tpe. z qz ocs phi excepto vno acordat tps ee igenitu. g tps sp e. ams pbat. qz ppter b deocrit dicebat q erat impossibile oia ee facta. impossibile eni erat tps ee factu. solus aut plato generat ips tps. ams ps. qz plato dicit tep ee factu cu celo. ¶ 3. pbat ams pncipale sic. nuc sp e. g z tps. ams pbat duplr. p. qz ipse est tps i telligere sine ipo nunc. z qz nihil est accipere in tpe pter nunc. ams pbat. qz nunc sp est mediu in ter duo tpa sic q sit finis pteriti z initu futuri. i o aii z post oe nunc est tps. ¶ In scda particula i tendit tale cōclonē. Mor est ppetu a pte post. pbat tali rōe. qz si motus eet corruptibilis seqret q eet aliq mutatio posterior vltia mutaoe. ams pbat. qz mobile posteri corripit q motus. g coruptio mobilis est posterior q corruptio motus. sed illa non pōt fieri sine mutaoe. ergo erit aliq mutatio posterior vltia mutaoe. Et subdit q dicere aliquando mouentia mouent. z aliq non. z mobilia aliquando moueri z aliquando non. ē dictu sile signu z sine rōe eo modo quo epedocles dicebat entia moueri per discordiam z quiescere per amicitia.

Tertio scienduz q circa hunc textu inci dunt tres difficultates. ¶ Prima vtruz opinio Aristotelis sit probabilis z cuz fide defensibilis. Ad quā respōdent aliqui p pōdo talē distinctionē. duplex est factio: quedaz est factio naturalis z phica que sit p supposito aliquo subiecto. s. materia. alia est factio simplex que vocatur simplex emanatio vel creatio per quā aliquid pcedit de non esse ad esse nullo subiecto p supposito. Ex his dicuntur duo. p. q loquendo naturalr z phice de factione motus non est factus. sili celū z quatuor elemēta non sunt facta z multa alia. dicunt z q supernāliter z theologicē loquendo mor z oia alia entia a deo sunt facta. ideo dicunt q opinio Aristo. est intelligenda d factioē nāli z nō theologica. ideo dicunt q Aristo. f3 q fuit phs nālis debito modo opinat est. non tñ f3 q theologus. Aliter tñ respōdet q Aristo. n solū f3 q theologus. sed et f3 q phs falso modo z erroneo locutus est. p3 primo. quia dicebat q nulla factione est possibile ex nihilo aliquid fieri. z qz negabat creationē eo quia eā ignorabat. 3. quia dicebat multa entia esse neceffe esse z deo coeterna. quod est error. 4. quia dicebat q erat

impossibile q ab aliqua voluntate de nouo aliquid produceretur sine noua mutatione illius voluntatis. ¶ Tertia difficultas. vtr aliquid ab antiqua voluntate possit produci de nouo sine mutatione precedente. Ad quāz respondet q sic p articulu parisiensez sic dicentem. dicere q a voluntate antiqua non potest nouus effectus produci absq mutaoe pcedēte error. Ex h3 p3 exēplo q si sortes hodie dicat z eliciat se velle ire ad ecclesiaz cras suūz velle exequitur sine mutaoe ipsi voluntatis. ¶ Tertia difficultas. vtrum sit possibile transire de contradictorio in contradictorium. quoz altez est reale sine mutatione reali. Ad quāz respondetur primo q possibile est transire de contradictorio in contradictorium sine mutatione reali ipsius transuentis vt prima causa d non creante fuit creas sine reali mutatione eius. z qz possibile est transire de dīctorio in dīctoriu sine qcunq mutaoe reali in quocunq. p3. qz prima causa aliquē potest acceptare quem non acceprabat sine mutaoe reali. 3. possibile est transire de dīctorio i dīctoriu sine lapsu actuali teporis. qz p4 eā ante pductionez tps nō erat pdu cens tps z i instāti in quo incipit tps fuit. pdu cēs tps sine lapsu reali tps. nō tñ sine lapsu imaginabili vel potēiali. isti eni termini ams. p. z posterius aliqndo solū respētāt nobis tps imaginariū: responfalis. Morus non est

Conclusio eternus neqz perpetu. Nec conclusio satis patet ex dictis:

Primo dubitat. Vtrū sēper fuit motus. Ad soluendū hoc dubiū est supponenduz q Aristo. in hoc scdo capitulo reprobat opiniones antiquozum. z diuiditur in duas partes. In prima reprobat opinionez anaxagore qui dicebat entia per infinitum tēpus quiescere in vno cōfuso chaos. z p finitū tps fuisse segregata ab illo per intellectū. hanc reprobat duplr. p. quia in eis que natura z f3 naturā sunt nihil ē inordinatū. sed opinio anaxagore que ponit nālia fuisse per tps infinitū z postea fuisse p tps finitū ponit aliquid inordinatū. igr est falsa. maiorē probat. nā eni est eā ordinationis i oib. minorē probat. qz infinitū ad finitū nullā bz pportionē. fecūdo. qz nō assignauit aliquā eāz sue opinionis. igr sua opinio est insufficiens. z reprobat opinionez empedoclis. z dicit q quis opinio empedoclis sit melior q opinio anaxagore. tamen empedocles non bñ dixit. p. quia non sufficit aliquid affir

Octauus

mare: s; oportet assignare rōnes rectā rōnabilem sui dicti. vt puta inductiones vel demonstrationes. hoc autē nō fecit empedocles. z^o q^o lis z amicitia nō sūt sufficientes cāe generationū z corruptionū in oib^o rebus s; solū in boibus. amicitia. n. solū cōgregat boies z p discordiā sunt inimici. ¶ In secūda pte remouet quādā cauillatiōes. posset enī aliquis dicere q^o illud pncipiū sēper est. eoz autē q^o sēper sunt nulla ē cā. Ad hoc dicit p^o q^o democritus voluit q^o rere pncipiū illi^o q^o sēper ē. In q^o busdā autē recte dicit. nō autē in oib^o. p^o m^oaz ptes pbat. trigonū āt h^ore duos angulos equales duo bus rectis semp est. z tribur^o est aliqua cā. pncipi oruz autē q^o ppetuo sunt nulla est cā. Ex his d^o ad dubiū q^o si ly sēper tantū valeat sicut in oī tēpore ille sūt cōcedēde. sēper fuit mor^o z sēper erit motus. si t^o dicant perpetuitatem durationis sunt negande.

Secundo du bitatur. Utrū ois mor^o sit iter d^oria. Ad soluendum hoc dubiū est supponendū q^o Aristo. i hoc 3° z vltimo capitulo huius tractatus narrat aliquas rōnes p bantes motū nō esse ppetuū. z eas soluit z diuidit i duas partes. In prima ponit illas rationes p^oria. ois mutatio nata est eē ex quodā in quodā. ergo cuiuslibet mutationis sūt duo termini q^o sūt strarij. z p cōsequēs nulla mutatio est infinita z ppetua. Secūda. aliqua sūt q^o nec s; se tota neq^o s; partes mouentur. q^o in talibus incipit motus. z psequens v^o sūt esse in alijs. aīs pbat de inaiatis. Tertia ratio. sicut est i minori mundo ita v^o de re esse in maiori. sed minor mundus puta aīal dicitur habere in se pncipiū sui motus z moueri a seipso. ergo sūt erit in magno mundo. In secūda pte Aristo. soluit rōnes iā adductas. z dicit p^o q^o p^oma rō q^o dīc illū motū q^o est iter cōtraria nō esse ppetuū recte dicit. t^o nō ois motus ē inter cōtraria. vt p^o de motu circulari. z l^o 3° v^o nō idē motus nō sit infinitus sicut nō ē vnus. z idē son^o vni us corde bis tacte. sic nō est idē motus q^o ē infini^o sed semp alter z alter. Ad scdaz dicit q^o nō est in cōueniēs aliqd moueri q^o p^ous nō mouebat eo q^o mouēs est extrinsecū. Ad tertiā dicit q^o ipse videt habere maiore dubitationē. q^o motus aīalis nō sit ab extrinseco: tamen ipm animal non est forte causa illius motus sed continens ipm.

Tertio dubitatur. Utrū necessaria bēant cām istud dubiūz pōt solui dupl^o p^orio fm mentē Aristo. q^o qdā necessaria cōplexa hnt

causas sue v^oitatis cuiusmōi sūt cōclusiones necessarie. s; quedā necessaria cōplexa nō hnt cāz sue v^oitatis cuiusmōi sūt pncipia necia. sed oia necia icōplexa. alia a p^oria cā s; ipz hnt cāz efficientē sui eē. z^o pōt solui s; v^oitātē q^o nullū est necesse eē. iō nullū necesse eē h^oz cāz sui eē. nō iplicat t^o cōtradi ctionē aliquod necesse eē aliud a deo. z si eēt ali quid tale ipz haberet pncipiū sui eē. non solum in genere causē finalia. sed etiam in genere causē efficientis

Ad rōnes Ad primam dicitur q^o de^o voluit z potuit pducere mūdū. potuit etiaz ab eterno producere mūdū sed nō voluit producere ab eterno. Ad confirmationes dicitur primo. q^o deus non voluit pducere mūdū ab eterno. si ab eterno determinet ly producē. sed si determinet ly voluit. tunc voluit ab eterno producere mundum. sensus enim ē q^o ab eterno deus voluit producere mūdum pro illo instanti pro quo pduxit ipm. z^o ratio soluta est in 3° nota bili. Ad secundaz dicitur primo ad auctoritates phylosophi q^o hic negandus est. Ad primam rationem dicitur q^o mobile fuit productū. tamen illa mutatio non erat distincta a re producta. Ad secundam dicitur q^o illa relatio fuit producta ad productionem ipius mobilis. Ad tertiam dicitur q^o negatur antecedens cum suis probationibus z bec de questione.

Verū secundo. Utrū animalia moueantur a seipsis. Et arguit primo q^o non q^o impossibile est aliquid moueri a seipso. ergo impossi bile est q^o animalia moueantur a seipsis. atcedēs patet tripliciter. primo q^o idē eēt in actu z i po tentia. Secundo q^o mouentis ad motum est rela tio realis. Tercio quia materia z efficiens nunq^o coincidunt in eodem numero. ¶ Arguitur secū do sic. nihil mouet a seipso quod mouetur ab alio sed animal mouetur ab alio. ergo non mouetur a seipso. minor patet q^o omne qd mouet ab alio mo uetur. z confirmatur quia animal mouetur ab anima. ergo ab alio. ¶ Tercio sic. animalia mo uentur ab obiectis. ergo mouentur ab alio. z per consequens non mouētur a seipsis. antecedēs pa ter p phylosophū tertio de aīa dicentē. q^o in aīali bus ē duplex mobilitas. s. mouens z mobile. z ē appetibile. aliud est mouens motum z est ipsa po tentia appetitiua. ¶ In oppositum arguitur au ctoritātē phylosophi dicentis. Mouetur enim

Phyſicorū

animal a ſeipſo. ¶ In iſta quaſtione erunt tres articuli. ¶ Quantum ad p^m.

Primo ſciendū ē q^d p^r declaratione ſmīno rū q^ſtiōis ponitur aliq^d diſtinctio nes. Prima diſtinctio duplex ē mouēs. ſ. mouēs quo. z ē mediante quo totū cōpoſitū mouet. aliū ē mouēs q^d. z ē ipſz totū q^d mouet. ¶ 2^a diſtinctio duplex ē motū. ſ. motū quo. ſ. mediante quo totūz cōpoſitū mouet. aliud ē motū q^d. z ē ipſz totū cōpoſitū q^d ab alio mouetur. Prima ſuppoſitio. moueri a ſeipſo ē idē eē mouentē z motū. ita q^d d^r co^d dē in numero ſit v^{er}z dicere. hoc ē illū q^d mouet z hoc idē ē illud q^d mouetur. ¶ 2^a ſuppō. in aiali ſt^r tres entitates cōſiderāde. ſ. forma ſubalis ipſi⁹ aialis. z eſt aia. 2^a. mā ipſius aialis z eſt ipſm corp⁹. tertia eſt entitas totius cōpoſiti reſultās ex vnio ne forme ſubalis cū mā. z eſt ipſz aial. ¶ 3^a ſuppō. p^petas forme ſubalis ē mouere tāq^q quo. z p^petas mā eſt moueri tāq^q quo. z p^prietas cōpoſiti eſt moueri tāq^q quod. aut mouere tāq^q q^d. Ex his eliciūtur due regule. Prima. quicūq^q forma ſub ſtancialis alicui⁹ cōpoſiti eſt p^pncipiū effectiui⁹ illius motus tūc totū cōpoſitū forme ſubalis ē illū q^d mouet mobile tali motu z nō forma. q^z forma nec mouet neq^q mouet. ¶ Secūda regula. quicūq^q mā eſt p^pncipiū paſſiui⁹ alicui⁹ mot⁹ tūc cōpoſitus ex illa mā eſt illud q^d mouet z non ipſa materia neq^q mouet neq^q mouet. Ex hoc ſequit^r p^prio q^d cū aial bēat p^pncipiū in ſe effectiui⁹ ſui motus. ſ. aia: ipſz aial eſt illud q^d mouet. 2° ſequitur q^d cū aial habeat in ſe p^pncipiū ſui motus. ſ. corpus ſequitur q^d ipſm aial eſt illud quod mouetur.

Secundo ſciendū eſt q^d iſte ſecundus tractat^r in quo Ariſto. vult o^ſnde re q^d ſit deueniendū ad p^pncipiū motorē z p^pimum motū: z diuiditur in tria capitula. In p^r cōpat motus ad quietē: z diuiditur in tres partes p^pncipales. In p^rma ponit quatuor concluſiōes. Prima tāgit vnā diuiſiōē habētes gⁿq^q partes: z eſt hec. neceſſe eſt aut oīa ſemper quieſcere: aut oīa ſēp moueri: aut aliqua geſcere. aut aliqua moueri: z hoc tripl^r. q^z aut illa q^d geſcunt ſēp geſcunt. z oīa alia ſp mouent^r: aut oīa aliqⁿ geſcunt z aliquādo mouēt^r: aut aliqua ſp mouent^r z aliqua ſp geſcūt^r: z aliqua aliquādo mouentur z aliquando geſcūt^r. ¶ 2^a concluſio tangit reprobationē p^pme p^pis. z ē hec. Impoſſibile eſt oīa ſēper geſcere: pbat q^d drupl^r. p^r. q^z ſenſus percipit aliqua moueri. gⁿico ueniens eſt dicere q^d oīa ſemper geſcūt^r. oīaz pbat. q^z querere rōnē z dimittere ſenſū eſt debili

tas intellect⁹. 2° q^z q^ſuis ſit ābiguitas de toto motu. i. de motu vniuerſali v^{er}z ſit aut nō. tū nulla ē de parte. i. de motu i particulari. 3° q^z dicere oīa geſcere eſt deſtruere oēz ſcias. Dēs enī ſcientie z opinionēs vtuntur motū. 4° q^z p^picus ſuppoſit motū eē cū mor⁹ ſit. ergo zc. aīis pbat. q^z ſuppoſit naturā ē p^pncipiū mot⁹ zc. ¶ Tertia concluſio tangit reprobationē ſcōde partis: z eſt hec. dicere oīa ſemper moueri falſū eſt. tū eſt minus dicere d^r artem q^z omnia geſcere. p^r pbat rōe. q^z natura eſt p^pncipiū motus z quietis. ergo neceſſe eſt aliqua quieſcere. Subdit cauillationem q^d illi poſſent dicere omnia moueri: z hoc latere nos. dicit philoſo^pbus q^d iſti non determinant ſm q^d lenſ motum omnia mouentur. ideo non eſt diſſicile eis cōradicere. 2° pbat concluſionem inductiue: z p^pmo de augmentatione z diminutione q^d nō neceſſe ē ſēp oīa augmētari vel diminui. 2° hoc dicere eſt ſit ſicut ſi diceret^r q^d oēs gutte cadentes ſupra lapidē cauant lapidē. ſit eſt dicere q^d plātā ſp augmentatur q^ſuis non ſēper abſci dat lapidē. i. terrā. z etiā ē ſiſe de tractu nauis. 2° pbat in alteratione. q^z i^z illud q^d alterat^r in ſini⁹ tū ſit diuiſibile non tū alteratur. hoc pbat. q^z alteratio ſit veloc^r. i. tota ſit ſicut cōgelatio. pbat etiaz exēplis de alteratione. q^z ſi aliq^s ſit in ſm⁹ neceſſe eſt dicere t^ps in quo ſanabitur eſſe terminū illius t^pis. etiā lapis non ſp dureſcit aut ſp molleſcit. 3° iducit i loci mutatōe. z p^r dicit q^d mirabile eſt q^d lapis deorſū latet z manēs i terra mouentur z lateat nos. 2° aliqua corpalia ſunt in ſuis locis nā libus. ergo regeſcunt. t^z oīa. q^z vniūq^qq^z corp⁹z naturalū quieſcit in ſuo p^prio loco. z ab eo v^{er}z lenter mouetur. ¶ 4^a 2° tangit reprobationem 3° partis. z ē hec. nō eſt poſſibile aliqⁿ moueri z aliⁿ qua geſcere ſic q^d oīa que mouentur ſp moueant^r z oīa que quieſcūt ſp quieſcant. pbat q^d drupl^r. p^r q^z ſucceſſu in eis videmus motus z getē. 2° q^z eſt d^r ea que ſūt manifeſta ſenſui. 3° q^z illū q^d augmentatur non ſp augmentatur. 4° q^z tūc nihil mouetur violenter cū illud q^d mouetur violentē p^pus quieuerit. etiā hoc eſſet deſtruere gnationē z corruptionē. Et ſubdit q^d videndū ē de 4° v^{er}z oīa aliqⁿ moueantur z aliqⁿ geſcant. 2° reſumit diuiſiōē p^pius poſitā z reprobat duo mēbra ci⁹ eo. mō q^d reprobata ſunt.

Tertio ſciendū eſt q^d Ariſto. in 2^a parte hui⁹ capituli oſtēdit q^d non oīa aliⁿ quādo mouentur z aliqⁿ geſcūt^r. z diuiditur i tres particulas. In p^rma ponit tres diuiſiōes. prima.

Octauus

Mouētū et eorū q̄ mouēt qdā sūt mouētia et mobilia s̄ accis. et sunt illa que mouent aut mouentur eo q̄ sūt in his que mouēt aut mouent. Et illa etiā que mouent aut mouent s̄ partē. alia sūt mouētia aut mobilia s̄ se. et sunt illa que nec mouent neq̄ mouent eo q̄ sūt in alijs que mouent aut mouent. et q̄ etiā nō mouēt nec mouent s̄ partē. ¶ 1^a diuisiō. eorū q̄ mouent. qdā mouent in se. ip̄ia. alia mouentur ab alio. ¶ 2^a diuisiō. eorū que mouent. qdā mouent s̄m nās. et quedā extra nās sine violēte. Et subdit q̄ s̄ naturāz mouet quod mouetur a seip̄o. vt quodlibet aialiu. mouetur aut ip̄s animal a seip̄o. p̄tes aut animaliu possūt moueri s̄ naturā et extra naturā. 2° subdit q̄ eorū q̄ mouentur ab alio qdā mouentur s̄ naturā. et quedā extra naturā vt terra sur̄sū. ¶ In 2^a p̄ticulari intendit talē conclusionē. oē quod mouetur ab alio mouet. pbat. quia oē quod mouetur. aut mouetur extra naturā et tunc manifestū est q̄ ab alio mouetur. aut s̄m naturāz et tunc in quolibet manifestū est q̄ mouens distinguitur ab eo qd mouetur. et oē quod mouetur diu dicitur in partē p̄ se mouentē et partē per se motā sicut nauta mouetur a nauis mota. ¶ In 3^a p̄ticulari intendit talē conclusionē. grauiā et leuiā nō mouent a se ip̄is. pbat p̄ h̄o quattuor rōnibus. p̄ma q̄ mouere se ip̄s est p̄prie animatoz. 2^a q̄ quecuq̄ sunt sibi ip̄s cā ambulādi sūt etiā sibi ip̄s cā nō ambulādi. s̄ grauiā et leuiā nō sūt sibi ip̄s cā nō ambulādi. ergo cē. Tertia ratio. si ignis seip̄o moueretur sur̄sūz etiā seip̄o moueret deorsū eo q̄ illa q̄ mouentur a seip̄is possunt a seip̄is moueri ad diuersas d̄ias pōnū. Quarta rō. nullū continuū. i. homogeneū mouet seip̄m. sed grauiā et leuiā sūt continua. i. h̄ogenea. s̄ grauiā et leuiā nō mouentur a seip̄is. maiorē pbat. q̄ oē qd mouet a seip̄o d̄iuidi in partē p̄ se mouentē et partē p̄ se motā. sicut videmus in animatis.

Conclusio R̄n̄alis. aialia mouentur a seip̄is. probatur q̄ quā aial mouet illd qd mouet est ip̄s aial. et illd qd mouetur illud idē aial. ergo aialia mouent a seip̄is. et cōtra d̄iuisiōēz hui⁹ qd ē moueri a seip̄o. aīō āt pbat est in primo notabili.

Primo Dubita. Utz mor⁹ aialis sit violent⁹ aut n̄alis. Ad soluc̄ dum hoc dubiū st supponēdū p̄mo q̄ n̄ale capitur tripl̄r. vno m̄ vt opponit ei qd est a p̄posito aut s̄m ar̄tē. et sic illud dicit n̄ale qd nō ē ab agēte a p̄posito vel q̄ n̄ est effectiue ab aliqua arte. alio mō ca-

pitur n̄ale vt distinguitur a violentum et a neutrale. Et n̄ale isto mō ē illd qd habet i se p̄ncipiū passiū et n̄ale inclinationē ad formā. 3° modo pōt capi n̄ale pur p̄tē distinguitur a violentū et isto mō n̄ale est illud qd b̄z in se p̄ncipiū p̄ assiuū ad formā terminantē illū motū. Ex his diir tria. p̄mo q̄ motus aialis effectiue p̄cedens ab aia ei⁹ et totalit̄ nō est n̄alis p̄mo modo. p̄s. q̄ qd est a p̄posito dicitur effectiue p̄cedēs ab aia. q̄ si. quia p̄iiceret aliqd aial deorsū ille mor⁹ esset violent⁹ respectu aialis. esset tñ naturalis respectu cor̄poris aialis. d̄r totalit̄ q̄ si aliqs ip̄ulsus ab alio moueretur l̄z ille motus esset effectiue ab aia tñ esset violent⁹. ¶ 2° d̄r q̄ mor⁹ aialis nō est n̄alis. 2° modo. q̄ est neutralis. ¶ 3° dicitur q̄ est naturalis tertio mō quia in aiali est principū passiū motus ad formā.

Secundo Dubitatur. Utz ad n̄alitates mor⁹ requiratur q̄ p̄n^m actiuus mor⁹ sit intrinsecū mobili. Pro soluc̄ hui⁹ dubij ponitur aliq̄ suppos̄es. p̄ma. violentū ē cui⁹ p̄n^m ē extra nihil c̄ferēte vi passio. et d̄z iste accusatiū⁹ vi regit ab isto participio passio. Ex hoc sequitur q̄ ad hoc q̄ aliqs effect⁹ sit violent⁹ duo requirūtur copulatiue. p̄mū q̄ p̄n^m efficiēs illi⁹ effect⁹ sit extra. hoc ē dictū. q̄ cā efficiēs illi⁹ effect⁹ sit extri sera tali effectui. 2° requiritur q̄ passio vi. i. isto effectui q̄ patitur violentiā nihil c̄ferat. hoc est dictū q̄ mobile violēte motū nō habet n̄alē inclinationē ad formā terminantē illū motū. Ex hoc sequitur q̄ ista cōia nō valet. hoc b̄z p̄n^m extrinsecū sui mor⁹ s̄ ille mor⁹ ē violēt⁹. q̄ ibi arguitur apte coplatiue ad totāz copulatiuā. 2° sequitur q̄ ad hoc q̄ aliqs mor⁹ sit nō violēt⁹ suffic̄ alit̄r istoz distictiue vel q̄ p̄n^m effectiū nō sit extrinsecū. vel q̄ mobile habeat n̄alē inclinationē ad formā terminantē ip̄s motū. ¶ 2^a suppos̄. ad hoc q̄ aliqs motus sit n̄alis duo requiruntur copulatiue. p̄mū q̄ p̄n^m effectiū mor⁹ sit intrinsecū mobili. 2^m q̄ mobile habeat n̄alē inclinationē ad formā terminantē illū motū. et hoc intelligitur de mobili qd est totū cōpositū et n̄ de immobili qd ē mā. Ex hoc sequitur q̄ ista cōia nō valet. hoc mobile l̄z n̄alē inclinationē ad formā terminantē motū. s̄ ille motus est n̄alis illi mobili. ¶ 3^a suppos̄. ad motū neutralē sufficit alit̄r istoz distictiue. vel q̄ mobile nō habeat p̄n^m intrinsecū effectiū talis mor⁹. vel q̄ mobile nō habeat n̄alē inclinationē terminantē motus. Ex hoc solet sumi ista affirmatiua. quicunq̄ mobile de se ē in differēs ad formā terminantē motū et ad suā oppo-

Physicorum

sic fit qd nō magis inclinatur ad vna qd ad sua tria talis motus ē neutralis. ¶ 2° ponitur talis distinctio naturalis capitis duplici. vno modo vt ē idē qd f3 nāz: et sibi opponitur adēqte et p̄cise ē nāz vel p̄ter nāz. alio? capitur nāle vt opponitur violēto et neutra li. capiēdo nāle vt opponitur huic qd ē p̄ter nāz: est idē qd mobile hīs nālē inclinatioēz ad motū sed capiēdo naturale: 2° mō est idēz qd mobile hīs p̄n^m effectiuū intrinsecū cū nālī inclinatioē. Ex his dī p̄ qd mor^o aialis est nālis p̄ mō. et ad nālitate talis motus sufficit naturalis inclinatio p̄ncipij passi ui. s3 capiēdo naturale 2° mō mor^o aialis nō ē naturalis. et ad naturalitate talis motus regrit^r qd p̄n^m actiuū sit intrinsecū.

Tertio Dubitat. Vt sit potē aliqd cōtinuū .i. hōgencū diu di i pte p se mouēte et i pte per se motā. Pro solōne huius dubij ponitur due distinctiones. Prima. cōtinuū capitis duplici vno modo p̄ significato. et sic cōtinuū nō ē aliud qd cōtinuitas vel q̄ritas cōtinua a q̄ aliqd subm dī for malit cōtinuū. 2° mō p̄ denoiato. et sic cōtinuū nō ē aliud nisi vnu cōpositum subale cui realit inberet aliqua q̄ritas cōtinua. ¶ 2^a distinctio. cōtinuū 2° mō capiti h3 duplices ptes. qz quedā sūt subales et eterogenee sicut sunt matia et forma subalis eius. alie sunt quantitatie et homogenee siue integales: Ex his dī tria. p̄mo qd cōtinuū capitis p̄ significato nō pōt p se diuidi in pte p se mouēte et in pte per se motā cū sit hōgencū. 2° dī qd cōtinuū capiti p̄ denoiato pōt diuidi in partē per se mouēte et p se motā p diuisiones i ptes subales et eterogeneas. forma. n. substantialis alicui^o cōtinui ē p̄ p se mouens. et matia ei^o ē p̄ p se mota. 3° dī qd nullū cōtinuū pōt diuidi in partē p se mouēte et partē p se motā p diuisiones que ē in ptes integales et quantitatie.

Ad rationes Ante oppositū. ¶ Ad p̄mā dicit negādo anis. probationes autem soluent inferius. ¶ Ad secundā dī qd oē qd mouetur bene mouet ab alio tanq̄ a mouente quo. sed non tanquā a mouente quod. ¶ Ad tertiā dicitur qd animalia possunt moueri sine obiecto. tamē non possunt moueri sine specie obiecti que ē intrinseca ipsi animali. et hec de questione secunda.

Veritur 3° Vnu graua et leuia animata mouentur a seipsis in genere cause efficiētis. Arguitur primo qd non auctoritatibus p̄h. prima est in principio septimi. in qua

dicit qd omne quod mouetur ab alio mouetur: 2^a est in 2^a parte huius capituli in qua dicebat: ipsa namq̄ graua et leuia moueri a seipsis ē impossibile. Et hanc conclusionē pbat q̄ttuor rōnibus prius positis. 3^a est. in hac vltima parte in qua sic dicit. qd nihil igr eorum moueat seipm manifestū est. habent enī principij motus non agēdi nec faciēdi sed patiēdi tantum. ¶ 2° sic arguitur rōne ducēte ad impossibile. quia si graua et leuia mouerentur a seipsis sequeretur primo qd ratio demonstrans esse vnum primum motorem immobilem esset sophisticā. et procederet ex falsis. patet. qz totū fundamentū illius rōnis est istd. oē quod mouet ab alio mouetur. 2° sequeretur qd idē cēt in actu et in potentia. 3° sequeretur qd leuis dē ad seipsum esset relatio realis. ¶ 3° arguit sic rōne onisua. qz f3 Aristō. 5° metaphysice potentia actiua est p̄ncipij trāsmutādi aliud i q̄tū aliud. q̄ possibile ē trāsmutare seipz. et p̄ onis graua et leuia nō mouerent a seipsis. ¶ In oppositū arguit p̄ p̄h. in ista pte. q̄cūq̄ sunt i potentia accidentalī p̄nt se reducere ad actū sine extrinseco. s3 graua et leuia sur sū gescētia sūt i potētia accidentalī ad motū deorsū: ḡ remoto p̄hibēte p̄nt se mouē deorsū sine extrinseco. et cōfirmat p̄ p̄m in 2° p̄bicoz ponentē dī inf entia nālia et artificialia eo qd artificialia nō hnt i se p̄n^m sui mor^o. ¶ In ista qōne erūt tres articuli

Primo sciendū est qd p̄ declaratione terminorū qōnis ponitur alique distinctiones. Prima ē. duplex est graue. quoddam ē graue i potētia eēntiali. et ē illd qd actu non h3 formā subalē grauis. pōt tñ ipaz h̄re. aliud est graue i potētia accidentalī. et ē illd qd actu h3 formā substantiale et nō tñ h3 opatiōēz onit. talē formā subalē q̄ ē moueri deorsū. et sit dicēdū ē de leui. ¶ 2ª distinctio. duplicia sūt graua et leuia i potētia accidentalī. qz quoddā ē graue simplex qd nihil h3 leuitatis admixtū. et sit dicēdū ē de leui. ¶ 3ª distinctio. graue mixtū ē duplex. qd dā ē aiātū cui^o forma subalis ē aia. aliud ē iaiātū cuius forma subalis nō ē aia. Ex h3 dī qd questio ē intelligēda p̄ncipat de grauib^o et leuib^o simplicib^o. pōt etiā intelligi d̄ grauib^o et leuib^o mixtis maiatis. ¶ 4^a distinctio. aliqd moueri a se pōt intelligi duplici. vno qd aliqd eodē affirmet et mouere et moueri respectueius dē. et sic nihil qd p̄ponit ex materia et forma substantiali mouet a seipso. alio modo aliqd pōt moueri a se ipso eo qd i seipso h3 p̄n^m effectiuū sui mor^o. ¶ 5^a distinctio. aliqd moueri a seipso 2° potest intelligi duplici. vno modo inceptiue siue inchoatiue. et sic d

Octauus

Id mouetur a seipso. qđ in se hz pncipiū effectiū totalr inceptiū sui motus sic qđ ab ipso pōt incipere moueri secūdo quocūqz extrinseco particulariter mouēte. Alio mō potest intelligi qđ moueri a seipso pōt inuatiue et executiue. et sic illud dicit moueri a seipso qđ hz itra se pncipiū effectiū p qđ pōt totaliter effectiue exequi et cōtinuare motū inceptū sic qđ secluso quocūqz extrinseco particulariter mouente pōt ipz mouere postqz incept moueri. Et h̄ sequitur pmo qđ graua et leuia mouētur a seipsis sicut et aialia. qz h̄nt in se pncipiū effectiū sui motus sicut aialia. differunt tñ in hoc. qz aialia habent in se pncipiū inceptiū et executiū siue continuatiū: tamen graua et leuia inanimata licet habeat pncipiū continuatiū: non tamē habent pncipiū inceptiū.

Secundo Sciendū est qđ Aristo. in 2ª pte hui⁹ capli pmi oñdit a quo mouētur graua et leuia. et diuiditur i tres ptes. In pma itendit sex cōclusiones. ¶ Prima tāgit vnā diuisionē mouētiū. mouētiū quedā mouēt extra naturā vt vectio est nō naturalr motiua grauis. alia mouēt h̄z naturā vt actu calidū est motuum potētia calidi. ¶ 2ª tāgit vnā diuisionē mobiliū et est hec. mobilia qđā mouentur naturalr. et sunt illa qđ in seipsis habēt pncipiū sui motus h̄z se et nō h̄z accūs. alia mouētur violenter vt ignis et terra ab alio violēter mouētur. ¶ 3^a tāgit aliā diuisionē. et est hec. potētia dī multipl̄. s. de potētia eēntiali qđ est ad actū pmi. et de potētia accūsali que est ad actū scdm. et istā diuisionē solū pbat per exēplū. vt addiscēs solū ē in potētia eēntiali ad actū pmi que ē scia. sed actu sciens et nō cōsiderās est in potētia accūsali ad actū scdm qđ est cōsiderare. ¶ 4^a tāgit vnā differētiā iter istas duas potētiās et est hec. illud qđ ē in potētia accūsali ad actū scdm pōt sine actu extrinseco se reducere ad actū scdm nisi aliqd ipediat. sed nō est sic de alio qđ est in potētia eēntiali ad actū pmi. hoc declarat tribus exēplis. pmi est in intellectu. qz quādo aliqd habet actu sciāz si aliqd non phibeat statiz operabitur et cōsiderabit. scdm est in alteratiōe naturali. qz frigidū in actu est potētia ad calidū. et cū fuerit actu calidū tñ qđ statiz ardebit et cōburet nisi aliqd phibeat. 3^m est de motu locali vt actu graue est potētia leue et cū fuerit actu leue statiz erit sursum. nisi aliqd ipediat. ¶ Quia tāgit vnā qđne et ē hec. quare graua et leuia mouentur in suū locum naturalē. dicit qđ causa est pmo quia apta nata sunt ibi esse. secūdo qz esse graue est eē

deorsum. et esse leue ē esse sursum. secūdo qz graue determinat sibi ex natura sua locū deorsum et leue sursum. ¶ Sexta tāgit a quo mouentur graua et leuia. Et pmo dicit qđ aliqd ē graue et leue in potentia dupliciter. aut sicut aqua ē leuis. aut sicut aer. secūdo dicit qđ graua et leuia mouētur p se a generāte. et p accūs a remouente phibens. pbat. qz contingit leue non esse sursum ppter impedimentū. et si remouetur impedimentū statiz leue agit et mouet se. illud declarat per simile. qz scīs statim cōsiderat nisi aliquid ipediat. secūdo pbat per simile. qz sicut spera repcussa a pariete solū modo h̄z accūs a pariete mouetur. et p se a pcutiēte et pjiēte. s. it est de graui. ¶ In 2^a particula ifert duo correlaria. pmi. manifestū ē qđ nihil bonū mouet seipz. sed motū h̄z in se pncipiū nō mouēdinec gescēdi h̄z patiēdi. 2^m correlariū. oia que mouētur ab alio mouētur. pbat. qz oia qđ mouentur extra naturā ab alio mouētur. et oia qđ mouētur h̄z naturā ab alio mouētur. g oia qđ mouētur ab alio mouent. pma pte antīis dicit eē manifestā. secūda pte antecedētis probat inductiue. quia illa qđ mouent h̄m naturā et a seipsis: sicut sunt aialia manifestuz est qđ ab alio mouentur: et ē illa que mouetur h̄m naturā et non a seipsis: sicut sunt graua et leuia mouent a generante faciente ipa aut a soluente. i. remouente impediētia. i. phibētia.

Tertio sciendū est qđ circa hūc textū incidunt tres difficultates. p¹ia. vtrū graua moueant a seipsis p. p²o solutiōe h² difficultatis ponit talia suppo. Moueri a seipso ē habere in seipso p¹m effectiū sui mot². 2° ponunt due distinctiōes. p¹ia. p pōt capi dupl̄. vno mō vt dicit pmitatē totalitatis. et tñc illd dī moueri a seipso p qđ sic se h̄z qđ totū mouet seipz. et qlibet pars mouet seipz. alio mō pōt capi p vt dicit pmitatē p¹isionis et cālitis ita qđ moueri se p¹cise et cālitr ouenit ipi toti. et nulli alteri de quo negat totū. ¶ 2ª distinctio. graue h̄z duplices ptes. qz h̄z quasda partes subales et constitutivas et p illis non distribuit ly p. h̄z ēt alias ptes itegales et q¹itatuas et p²o illis distribuit ly p. Ex his dicitur pmo qđ graue non mouetur a seipso p si ly primo dicat primitates p¹isionis et causalitatis. qz moueri a se non inest p¹cise et causaliter toti graui sed etiā inest p¹ib² grauis de qđ vere negat ipsum totuz graue. 2° dicitur qđ graue mouet seipz p put ly p dicit pmitatem totalitatis. qz totuz graue mouet seipz p. aīa p². qz totū graue h̄z in se p¹m sui mot². s. it qlibet pars itegalis grauis h̄z in se p¹nci

Phyſicorū

piū ſui motus. ¶ 2^a difficultas. vtz grauitas ſit forma ſubālis grauis: z leuitas forma ſubālis leuis. Pro ſolōe hui⁹ difficultatis pōit tal⁹ diſtictio. graue z leue pōit capi dupl^r. vno mō p ſignificatiōis. z ſic graue nō ē aliō q̄ vna q̄litas actiua q̄ voca: grauitas. z ſit leuitas. alio mō capiunt^r p de: noiatis z ſic graue ē cōpoſitū ſubāle cui^r ſit ineſt iſta q̄litas q̄ eſt grauitas z ſit de leui. Ex hoc dī q̄ grauitas nō eſt forma ſubālis grauis. nec leuitas eſt forma ſubālis leuis. ſz ſūt q̄dā q̄litates motiue necio nites eē ſubāle ſui ſubiecti. ¶ 3^a difficultas. vtz q̄litates motiue z q̄lirates actiue z paſſiue ſint naturales potētie a paſſionib⁹ z paſſibili bus q̄lirantibus realiter diſtincte. Ad quā rōndetur p̄babiliter q̄ ſic. declaraf^r p̄mo de qualitatib⁹ motiuis. In igne eſt vna naturalis potētia p quam ignis eſt naturaliter potens ad moueri ſurſū: z declarat de q̄lirantibus actiuis. i igne. n. calefacti bili ſūt tres entitates cōſiderande. p̄ma ē entitas ignis calefaciētis. 2^a ē naturalis potētia q̄ vocat^r calefactiuitas p quā ignis ē nāliter potens ad calefactiendū. 3^a ē cōſiderandū. vna paſſibilis qua litas reat^r inherēs igni que vocatur caliditas a q̄ formaliter ignis dī calidus. Et iſte tres entita tes ſic ſūt diſtictē q̄ vna pōt ſepari z ſepati exiſte re ſine alijs duab⁹. pōt etiā iſta naturalis poten tia q̄ eſt calefactiuitas rīr exiſtere ſine caliditate formali z calefacere rīr ſine ipa. In ſole. n. eſt illa potētia naturalis calefactiuitatis: z tū in eo nō ē paſſibilis q̄litas: z mediante illa nāli potētia ſi ne q̄cunq; caliditate formali calefacit iſta inferiora. Si autē ponatur caliditas ſine calefactiuitate illa non poterit calefacere ſicut ſi homo ponatur ſine riſibilitate non poterit ridere.

Concluſio rīſalis. Grauia z leuia in aia ta mouētia mouēt^r a ſciſipis i genere cāe efficientis. p̄z q̄z hñt in ſe p̄ncipiū effe ctiū ſui mor⁹. vt p̄batum ē. q̄ mouēt^r a ſciſipis.

Primo dubitat^r. Vtz grauia z leuia moueant^r a ſciſipis p ſe vel per accūs q̄z dubij eſt ſupponēdū q̄ de mo tu grauiū z leuiū ſaiatorū ſūt q̄ttuor antiquorū op piniones. p̄ma. q̄ grauia z leuia effectiue mo uentur a generante vniuerſali. ſ. a celo ita q̄ gra uia moueāt^r a celo p expulſionez: z leuia mouē tur a celo p attractiōē. Iſta opinio pōt reproba ri tripl^r. p̄mo mō. q̄ ſeq̄retur q̄ minus graue ve loci⁹ moueret^r deorſū q̄z magis graue. cōs ē falſū. 2° enſū. p̄z tū cōia. q̄ ſi aliq̄ virt⁹ moueat aliq̄d mobile in aliquo tpe p aliq̄d ſpatii eadem

virt⁹ mouebit medietatē mobilis. i. medio tpe d equale ſpatii. q̄ ſi aliq̄ virtus moueat aliq̄d mo bile in aliquo tpe p aliq̄d ſpatii: eadez virtus mo uebit medietatē illi⁹ mobilis illo tpe p aliq̄d ſpa tiū maius. 2° q̄to graue plus diſtaret a celo tāto tardius moueret^r. p̄z cōia. q̄z q̄to mobile plus di ſtat a mouēte tanto tardius mouetur. 3° q̄z ſeque retur q̄ motus grauiū deorſū z leuiū ſurſū eſſet violētus. q̄z expulſio z attractio ſt mor⁹ violenti ¶ 2^a opinio ē q̄ grauia z leuia mouentur effecti ue a ſuis locis naturalib⁹ ita q̄ i loco naturali vni uſcuiuſq; corporis naturalis ē q̄dā virtus attracti ua locati z cōſeruatiua eiuiſdē. iſta pōt conſit^r re probari ſicut p̄cedens. ¶ 3^a opinio ē cōmentato ris q̄ ſtat in vna ſuppoſitione q̄ eſt bec. grauiar⁹ le uia q̄n mouent^r p̄mo mouent aerē. z aer mor⁹ effectiue mouet ipa. Ex hoc p̄mo dicit^r q̄ grauia z leuia p ſe mouentur a medio. 2° q̄ p accūs mo uentur a ſciſipis. ſz iſta pōt ſic reprobari. q̄z grauia ſi pōt mouere mediū niſi ſint p̄us mota. vel q̄ in il lo p̄ozi mouentur a ſe vel ab alio. non ab alio q̄z q̄reretur q̄d eſſet illō. z ſi dicat^r q̄ ſit aliq̄ extrin ſecū poterit reprobari ſicut p̄cedet^r i probate ſi ſi moueāt^r a ſe hñt intentū. ¶ 4^a vñ eſſe opinio Arito. q̄ dicit^r q̄ grauia z leuia mouentur p ſe a generante. z p accūs a remouēte prohibēs. Iſta opinio pōt reprobari ſic. q̄z vel p ſe moueret^r a ge nerante vniuerſali q̄d ē celū. z hoc ſupra reproba tū ē. vñ generāte p̄ticulari. z hñt. q̄z remoto gñan te p̄ticulari adhuc gñia z leuia pōt eē actu mo ta. q̄ regri⁹ mouēs i actu. illō at nō pōt eē gñerās p̄ticularē corruptum. iō dimiſſis iſtis opinionib⁹ dicitur q̄ grauia z leuia mouentur a ſciſipis p ſe z primo. vt ſupra probatū eſt.

Secundo dubitat^r. Vtz opinio Arito. de motu grauiū z leuiū ſaiatorū ſit p̄babil^r deſeſibilis. p ſolōe hui⁹ dubij ponūt q̄nq; modi per quos pōt p̄babil^r deſendi opinio Arito. p̄rim⁹ ſtat i duob⁹ dictis. p̄mū. grauia et leuia in potētia eēntiali p ſe mouēt^r a generāte q̄z nihil pōt moueri ad actū p̄m niſi ab extrinſeco mouēte. ¶ 2^m. gñia z leuia i potētia accēntiali ef ſectiue z p ſe mouēt^r a remouēte p̄hibēs. q̄ autē iſta opinio ſit de iſtētiōe p̄hi. p̄z p̄ncipatōtū ſcō i no tabilis textū. ¶ 2° modus ſtat i vna ſuppoſiōe z i vno dicto. ſuppoſitio ē bec. for⁴ ſbal⁹ grauis ē cā effectia z gñatio gñitatis. Dictū eſt iſtō. Grauia z leuia ēt i potētia accēntiali mouēt^r p ſe z effectiue a gñante gñitātē. ſ. a for⁴ ſbali ipōz q̄ ē gñatiua gñitatis. p accūs autē a remouēte p̄hibēs. ¶ 3° mo

Octauus

duo fiat in una distinctioe et duobus dictis. Distinctio est hec. duplex est generans grauium et leuium. quoddam est generans quo ad fieri. et est illud quod producit ipsa in esse. Aliud est generans quo ad esse. et est illud quod dat esse. ipsis grauiibus et leuiibus in productis. et hoc sunt forme subales ipsorum. forma. n. est quod dat esse rei. et ea deseruat in esse. Primum dicitur. grauium et leuium in potentia essentiali mouentur a generante eorum quod ad fieri. et forma grauium et leuium in potentia accidentaliter mouentur effectiue a generante dante esse. scilicet a formis subalibus ipsorum. Quartus modus fiat in tribus suppositiōibz et in una distinctioe. Prima suppositio. duas formas dat oia necessario contra ad formam. generans autem quod dat sibi formam subalem grauium ad quam sequitur motus deorsum. ideo dat graui motum deorsum. et sic motus grauium deorsum est effectiue a generante. et hoc intelligitur de generante particulari. 2^a. mouens dicitur esse simul cum moto vel in se vel in virtute sua. 3^a. forma substantialis grauium est quedam virtus generantis derelicta in graui que simul est cum graui. Distinctio est hec. forma substantialis grauium potest considerari dupliciter. Uno modo in quantum est quedam virtus a generante derelicta in graui et conseruata in ipso virtute generantis vniuersalis. et sic ipsa est principium effectiuum motus grauium. Alio modo potest considerari secundum quod est forma subalis grauium subaliter actuans ipsum graue. et inclinans ipsum ad moueri deorsum. et sic habet magis rationem cause malis. quam efficientis. et quod iste modus est opinio communiter opinantium ignorantium propria voce. ideo ponitur quintus modus. et est iste. oia grauium et leuium incipiunt moueri. aut a generante. aut per accidens a remouente prohibens. per se. quia aut sunt grauium in potentia essentiali. et sic est euidens quod mouentur a generante. vel sunt grauium et leuium in potentia accidentaliter. aut ergo sunt sursum et impediuntur. et est euidens quod non possunt moueri nisi moueantur et prohibentur. vel sunt deorsum. et est euidens quod non possunt moueri deorsum. Secundo dicitur quod oia grauium et leuium possunt effectiue continuare motum inceptum ab ipsis.

Tertio Dubitatur. Utrum forme substantiales grauium et leuium sint principia effectiua motuum naturalium aut qualitates motiue ipsorum. Ad illud dubium respondetur quod de hoc sunt hic multe opiniones. Prima est opinio commentatoris que primo ponit tale suppositioem. mouere et moueri debet attribui suppositis et non partibus suppositorum. 2°. ponit tale distinctionem. duplex est principium effectiuum. quoddam est principium effectiuum quod. aliud est principium effectiuum

quod. et illud est duplex. scilicet principale et instrumentale. Dicitur primo quod totum compositum est principium effectiuum. quod. et forma substantialis est principium effectiuum quo principale. et qualitas motiua est principium quod instrumentale. Alia est opinio Francisci qui dicit primo quod principium effectiuum quod totaliter mouet graue est qualitas motiua. videmus enim grauitatem positam in corpore graui mouere ipsum. et ipsa separata corpore graui ut in sacramento mouere seipsam. 2°. dicit quod illud quod mouetur est totum compositum. 3^a. opinio dicit quod forme substantiales entium naturalium sunt principia effectiua cuiuslibet motus naturalis ipsorum ut forma substantialis ignis est principium effectiuum calefactionis actiue. qualitates etiam actiue sunt solum agentia instrumentalia directa ab ipsis formis subalibus. nec valet ista consequentia. qualitates motiue possunt mouere seclusa forma substantiali. ergo qualitates motiue sunt principia agentia. sicut non sequitur. securis potest scindere secluso sectore. ergo securis est principium secans.

Ad rationes Ante oppositum. Ad primum dicitur quod oia auctoritates aristotelis intelliguntur de motibus grauium et leuium quantum ad inceptionem et inchoationem motus. Ad secundum dicitur quod non est inconueniens idem esse in actu virtuali et in potentia formali. nec et hoc inconueniens quod eiusdem rationis subiecti ad seipsos tanquam ad subiectum sit relatio realis. sed est inconueniens quod eiusdem rationis fundamenti ad seipsum tanquam ad terminum sit relatio realis. Ad tertium dicitur quod potentia actiua ad actum primum est principium transmutandi aliud in quantum aliud. sed non est verum de potentia actiua ad actum 2um. et hec de questione.

Veritur quarto. Utrum primum motor sit immobilis.

Arguitur quod non. quia primum motor mouetur de dictorio in dictorium ut de ocio in operationem. de non creat. ante enim potest fieri creatus. igitur primum motor potest realiter mutari. Arguitur secundo sic. oia mouens mouetur. ergo primum motor mouetur. antecedens est philosophi. 3°. physicorum. potest etiam probari ratione. quia quicquid aliquid incipit mouere ipsum accipit unam entitatem realem quam prius non habebat. scilicet relationem mouentis ad motum. ergo ipsum realiter mutatur. Et confirmatur. quia primum motor potest se aliter habere quam prius. ergo potest realiter mutari. Tertio sic. celum mouetur a se

P^hysicoz

ipso. ergo habet in seipso p^{ri}ncipiū effectiū sui motus. sed p^{ri}ncipiū effectiū sui motus est p^{ri}mus motor. ergo p^{ri}m^o motor ē pars intrinseca p^{ri}mi mobilis. et per oīs mouet ad motū p^{ri}mi mobilis. p^{ri}mū aīe est p^{ri}mi i textu. ¶ In oppo^m ē auctoritas p^{ri}mi. ¶ In ista qōe erūt tres articuli.

Primo Sciendū est q^o istud 2^m cap^lz in quo Aristo. oīdit q^o sit deueniendū ad vñū p^{ri}muū mouens. diuidit in tres partes. In p^{ri}ma oīdit q^o sit deueniendū ad vñū p^{ri}mū mouens in genere. Et itēdit q^otuor cōclusiones. p^{ri}ma tāgit vñā diuisionē et ē bec. mouentiū quod dā mouet p^{ri} seipm. aliud vō mouet p^{ro}pter alterū vt bacculus mouet lapidē eo q^o mouet a manu q^o mouet ab boie. ¶ 2ª tāgit scdāz et ē bec. mouentiū p^{ro}pter se: quēdā mouent supple p^{ro} vñū instrū. alia vō p^{ro} plura. ¶ 3ª tāgit tertiā. et est bec. vtrūq^{ue} istoz mouentiū dī mouere: tñ p^{ri}mū mouens magis mouet q^{uam} vltimū. hoc probat dupliciter. p^{ri}mo quia p^{ri}mū mouens mouet vltimū et non econtra. 2° q^o p^{ri}mū mouēs potest mouere sine vltio s^{ed} vltimū non pōt mouere sine p^{ri}mo. vt bacculus non mouebit nisi moueat ab boie. ¶ 4ª cōclusio tāgit itentūz. et ē bec. necesse ē deuenire ad vñū p^{ri}mū mouens in genere q^o nō moueat ab alio s^{ed} a se. pbat duab^{us} rōnib^{us}. p^{ro} p^{ri}ma ponit talē sup^{er} pōnē. necesse ē illud q^o mouet moueri ab eo q^o nō mouet ab alio. aut moueri ab eo quod mouetur ab alio. tunc arguitur sic. dato aliquo mouēte. vel ergo illud mouet ab aliquo quod mouetur ab alio. et sic erit p^{ro}cessus in infinitū: q^o est impossibile. vel mouet ab aliquo q^o non mouet ab alio. tunc illud p^{ri}mū mouens est a se motū. q^o aut p^{ro}cessus in infinitū sit impossibilis pbat. q^o tunc non est vābile p^{ri}mū mouens. In finitoy. n. nō ē aliquod p^{ri}mū. p^{ro} scdā ratione duo supponit. p^{ri}mo q^o oē mouens. aut mouet seipso. aut mouet aliquo alio supple tāq^{ue} istro. vt bō mouet lapidēz bacculū. et ventus seipso mouet lapidē. Scdō impossibile ē q^o illud supple istrū quo aliqd mouet moueat nisi p^{ri}us p^{ri}ncipale mouens moueat. tñ p^{ri}muū mouens pōt mouere sine illo quo mouet. Ex bis arguit sic. oē mouens aut mouet aliquo alio. aut erit aliquid q^o mouet seipso. non p^{ri}muū quia esset p^{ro}cessus in infinitū in mouentibus. Si scdō b^{er} p^{ro}positū. s. q^o aliqd p^{ri}mū mouēs q^o seipso mouet et mouet. ¶ In 2ª pte itendit duas cōclusiones. p^{ri}ma tāgit duas sup^{er}pones. Et ē bec. Necesse est oē q^o mouet. aut moueri p^{ro} accidēs. aut moueri p^{ro} se. ¶ 2^a. non est necesse oē mouens moue

re. pbat. q^o non oē mouens mouetur per accēs: nec oē mouēs mouet per se. ergo non oē mouens mouetur. aīe p^{ro} p^{ri}a parte pbat duabus rōnib^{us}. p^{ri}a. si oē mouēs moueretur s^{ed} accēs tunc esset possibile motū nō eē. quod ē impossibile. Et probat cōiaz. quia quod scdō accēs mouet trigit ipm nō moueri. impossibilitatē cōtis pbat. q^o si ponamus pōtē in eē nō accidit impossibile. sed fortassis falsū. s^{ed} si ponam^{us} illō cōtis in eē accidit impossibile. scilicet motū nō sp eē. igr^{at} rē. ¶ p^{ro} 2ª rōe supponit q^o i motu tria sūt. scilicet q^o mouet. illud quo aliqd mouet. et illō q^o mouet. et arguit sic. ē aliqd q^o ē motū tñ sicut p^{ri}mū. et etiā aliqd q^o est mouēs et motū sicut 2^m. ergo erit aliqd q^o erit mouens tñ sicut 3^m. Et cōfirmat auctoritate anaxagore q^o dicebat itellectū eē p^{ri}mū motus. et tñ dicebat ipsū esse ipasibile et imixtū. Cōsequēter pbat scdāz partē aītis p^{ri}ncipalis. s. q^o nō oē mouens mouetur per se. q^o aut moueret p^{ro} se s^{ed} eādē spēs mot^{us}. et sic cōtigit serēs ferri. et p^{ro}iciens p^{ro}ici. sanans sanari. et calefaciēs calefieri. nec s^{ed} aliā species motus. q^o tñ p^{ri}o sequeretur q^o contingeret sanans ferri: ferens augeri. augens alterari. 2° cūz species motus sint finite posset fieri reflexio ad eandem species mot^{us}. et sic sequerentur inconueniētia p^{ri}us illata. 3° sequeretur q^o oē motiūz esset mobile et omne sanatiūz sanabile. et oē edificatiūz esset edificabile rē.

Scdō Sciendū est q^o Aristo. in 2ª parte p^{ri}ncipali huius capituli ostendit q^o oē q^o mouetur p^{ro} se diuidit in partē p^{ro} se mouentes et partes p^{ro} se motā. et diuidit in tres ptes. p^{ri}a tāgit vñā suppositionē et est bec. Necesse ē supponere vñū p^{ri}mū mouens seipm q^o sit cā mot^{us} oium. ideo cōsiderandū ē quō mouet seipm et fm quē motū. ¶ 2ª tāgit secundā. et ē bec. necesse ē oē q^o mouet esse diuisibile in sp diuisibilia. pbat quia oē quod mouet est cōtinuū. ¶ In secunda particula intendit quatuor cōclusiones. p^{ri}a impossibile est idēz totū penitus mouere seipm: pbat p^{ro} duab^{us} rōnib^{us}. p^{ri}a. quia tunc idē mouerz et moueret s^{ed} idē. cōsequēs est impossibile. quia tē idē docebit et docebitur. alterabit et alterabitur. sanabit et sanabitur s^{ed} eandēz sanitatez. Secunda rō. quia seq^{ue}retur q^o idē esset in actu et in potētia. cōtis est impossibile. et probat cōiam. quia quod mouetur ē in potentia et nō in actu. et q^o mouet ē in actu rē. p^{ro} 2^a partē aītis pbat dupl^{ic}it^{er}. p^{ri}mo quia quod vadit ad actū est in potentia. 2° quia motus ē act^{us} iperfect^{us} mobilis. scdāz pte aītis pbat

Octauus

q² quod calefacit est actu calidū. et oē quod gene-
rat aliquā formā habet illaz. et sic idē erit simul
calidū et non calidū. et similiter in alijs i quib⁹ mo-
uens est equiuocū. ¶ **z⁴ p.** vtracq³ pars non mo-
uet vtrancq³ partē sic q² vna moueat aliā et moue-
atur ab alia. pbat q² tuor rōnib⁹. p¹ma. q² sic non es-
set dabile prius mouens cū vna ps nō magis mo-
uet q² alia. z⁴ rō. quia si ps p se mouens moueat a
pte p se mota. hoc erit solū f³ accis. et sic contiget
eam nō moueri et eē imobilē. z⁴ rō. q² si ps mouēs
p accis moueret a parte mota tūc poss³ non mo-
ueri. et sic contingeret motū non esse. q² falsū est.
q² motus semper est. 4⁴. q² tūc idē erit mouens
et motū calefaciens et calefactus. q² est impossibile
¶ **z⁴ p.** non quelz pars mouet seipaz. pbat dupli-
citer. p¹ q² tūc totū non moueret neq³ moueretur
p¹io. sepata. n. illa parte que mouet seipaz illa ad
huc posset mouere seipaz. z⁴ sequeretur q² idem
moueret a seipso q² iprobatū est. ¶ **p¹io 4⁴** con-
clusionē ponit talē supponēz. sic est duplex mobi-
le. quoddā ē mobile motū tū. aliud est mouens et
motū. ita duplex est mouens. s. mouens mobile. et
mouens imobile. ¶ **4⁴ p.** oē mouens seipz est cō-
positū ex pte p se mouente. et pte per se mota. q² tū
pōt aliud mouere. hoc tū non ē necesse. istā cōclu-
sionē declarat in lris. sit aliq² mouens imobile et
vocetur. a. et aliud mouēs mobile. et vocetur. b. et
z³ motū nō mouens et vocetur. c. nec refert si sint
plura media aut tū vñ. tūc si ab illo cōposito
auferatur. b. adhuc illud cōpositū moueret. sed si
auferatur ipz. a. tūc ipz cōpositū non mouebitur
ergo oportet q² illud cōpositū cōponeretur ex
parte per se mouente et ex pte p se mota. Et sub-
dit q² multotiens ps mouēs et ps mota sunt cōta-
cta. i. cōiuncta adinuicē. et hoc q² vtracq³ ē quāta.
¶ **In tertia particula** mouet aliā dubitationēz. et
ē bec. si auferat ab ipso. a. aliqd sue virtutis. et tū
a. b. remaneat. vtrū adhuc ipz. a. mouebit ipsum
b. Aristo. soluit istā dubitationē. et dicit q² mouēs
et mobile est dupl^r diuisibile. s. actu et potentia. et
nihil phibet deuenire ad primū mouēs et ad pri-
mū motū. Cōcludit q² mani^m ē q² ē aliq² mouēs
primū q² ē cā mot⁹ motus in oibus inferioribus.

Tertio Sciendū ē q² Aristo. in hoc vltimo
c⁹ hui⁹ tractat⁹ ostendit aliq² p¹ctas
tes p¹mi mouentis. et diuidit i duas. In p¹ia ostendit
primū motorē oīo eē imobilē. Et intendit sex con-
clusiones. p¹ia quia motus sp² ē et nunq³ deficit. er-
go necesse ē aliq² primū mouens esse imobile.
siue sit vñ siue plura. et illud ē perpetuū. nec spe-

ctat p¹ncipaliter ad p¹ntē cōsiderationē. ¶ **z⁴ n²**
cessariū ē aliquod mouēs primū oīo imobile esse
¶ **fm** quālibet ipēm trāsmutatōis. q² tamē ē moti-
uus alioz. ¶ **z⁴ t² agit** vna rōnēz sōphisticā p quā
aliqui pbat primū motorē eē ppetuū. et ē bec. il-
lud ē ppetuū q² nō pōt aliq² eē et aliquando nō
esse. ita ē de p¹mo motore. igitur dicit Aristo. q²
stat de aliquo aliquando ipz esse et aliquando nō
esse. ita de p¹ motore et tū ex hoc non habetur q² sit
ppetuū. Cōsequēter pbat primū motorē eē ppe-
tuus vna ratione. q² generatiōes et corruptiones
in istis inferioribus sunt perpetue. ergo ipsoz est
aliq² cā ppetua. et illa ē p¹mū mouēs. g² p¹mū mouēs
ē perpetuus. g². ¶ **4⁴** tangit duo. correlaria. p¹-
mū. q²uis p¹ncipia mouentū seipsa corrupantur.
necessariū tū ē esse aliquod mouens oīo imobile
incorruptibile et perpetuum. z⁴ infert q² si motus
sit perpetuus necesse est mouens esse perpetuū.
et si mouens sit tū vñ est tantū vñ perpetu-
us. et si mouentia essent plura eēnt p¹ia perpetua.
¶ **5⁴** magis ē ponendū tū vñ mouēs ppetuū
q² plura. pbat. quia in his q² sūt fm naturā vna
finitū est melius et magis accipiendū q² infinitū.
igitur est magis ponendū vñ p¹mū mouens q²
plura. ¶ **6⁴** p¹mū mouēs ē vñ et perpetuū eo q²
oīū est motū eē ppetuū et trinuū. et si motus sit
continuus erit vñ. et per oīs mouens erit vñ.
Et bec de p¹ articulo. ¶ **Quantū ad z³**.

Conclusio r¹salis. p¹mus motor ē oīo i-
mobilis. bec cōclō pbat sic.
q² primus motor ē necesse esse. ergo ē oīo imobi-
lis. Et bec de secundo.

Primo dubitat. vtrū p¹m⁹ motor sit ppe-
tuus. Ad soluedū h⁹ dubiū ē sup-
ponendū q² Aristo. in ista vltima parte h⁹ capita-
li ostendit primū motorē esse perpetuū. et intēdit
quatuor cōclusiones. p¹ia. manifestū est q² prim⁹
motor est imobilis. iō necesse est q² aliq² q²q³ mo-
ueant. q²q³ quiescant. et aliqua semper moueant
et nunq³ moueant. et aliqua q² sēper moueat et nū-
q³ moueant. Ex h⁹ pbat p¹mū motorē eē imobilē
quia oē quod mouet mouet ab alio: sed primus
motor nō pōt moueri ab alio q² nō eēt p¹mū mouēs
g² o³ p¹mū motorē oīo eē imobilē. ¶ **z⁴** t² agit vñ
ar¹m et soluit illud ar¹m: et ē hoc. aialia q²q³ mouen-
tur. et q²q³ quiescunt. ergo non videt q² motus sit
ppetu⁹. dicit q² l³ aialia se moueant f³ vñ mo-
tū: et illo motu aliquando quiescant. tū nō se-
mōt⁹ f³ alios motus. Ex hoc infert q² in ipis aiali-
bus p¹mū mouēs mouet seipsuz. scdo infert q² ex

Phisicoz

quo primus motus nō est a primo motore moto. necesse est qd sit a pmo motore z inobili incessabili z immortal. Et subdit Aristo. qd nō est idē moueri f3 accis z a seipso. z ab altero. ¶ 3° t̃agit duo corre laria. p^{ri}^m. ē aliqd p^m mobile ppetuū z sēpitiū. pbat duplī. p qz p^mū mouēs ē ppetuū z sempit nū. g z p^mū mobile. z. qz gñatiōes z corruptiōes sūt ppetue. g est aliqs mor^o ppetu^o. z p^ois ē aliqd mobile ppetuū. z. ifert qd qñ aliqd mouet ab alio qd mouet: illud pōt se alībīe z alī f^m motū. Ulti ma igit cōclusio t̃agit epilogationē predictoz.

Secundo dubitat. Utz ista cōia sit bona. p^m mouēs ē ppetuū. g p^m mo bile ē ppetuū. p^o solōne b^o dubij ponunt due distinctiōes. p^{ria}. mouēs z mobile pnt capi duplī. vno mō p significatis. z sic mouēs nō ē aliō q̃ re latio mouētis ad motū: z mobile est relatio moti ad mouēs. alio mō pnt capi p dnoiatīs. f. p subis de qb^o dnoiat iue p̃dicātur tales relatōes. ¶ 2ª distinctio. mouēs z motū capta p significatis pnt ad huc capi duplī. vno mō p ipsis motiuitatib^o z mobilitatib^o relatōes aptitudinales importātib^o. alio^o pnt capi vt dicāt relatōes actuales. Ex his dñr tria. p^o qz capiendo mouēs z mobile p dnoiato cōia nī valz. z. qz capiendo mouēs z mobile vt ipoz tāt relatōes aptitudinales ē cōia nō valz. 3° qz cōia ē bōa si mouēs z mobile dicāt relatōes actuales.

Tertio dubitat. Utz celū moueat a seipso. p^o solōne hui^o dubij ponit vna di ffectio z vna suppō. suppō ē bec. p^{ri}^m mobile h3 vnā intelligētiā sibi assistentē mouētē efficiue ipz. Disti^o ē bec. celū pōt capi duplī. vno mō p aggre gato ex itelligētiā sibi assistētē z mobili: z sic mo uet a seipso. alio^o pōt capi p ipso mobili tñ secludē do itellētiā sibi assistētē. z sic mouet ab extrinseco.

Ad rōnes Ad p^{ri}^{mā} dñ negando cōiaz pp cās als dñaz. Ad 2^{am} dñ qz añs z sue pbatōes sūt vere de mouētē pbico z nō de alio mouētē. Et ad cōfirmatōes dñ qz p^m mouens se h3 alī q̃ p^o p dnoiatōes extrinsecā z nō p dnoia/ tionē intrinsecā. ¶ Tertia soluta est ex notabili.

Verif qnto. Utz grauiā z leuiā nālī vel violētē mota in pūcto reflexiōis gescē sit necē. ¶ Ar gunt p qd nō. qz si faba pijciatur sur sū z obuiat molari descēdenti reflecti. z tñ i pūcto reflexiōis nō gescit. g z c. minor pz qz si qe feret etiā molaris gesceret. z cōfirmat qz pila piccta cō frā reflecti z tñ est manifestū sensibulī qd nō gescit ¶ 2° sic. si lācea alligata filo destēdat deorsū: z i

illa musca moueat sur sū musca reflecti: z tñ eu/ dēs est qd nō gescit. durātē. n. casu lācee sp sur sūz mouebatur. ¶ 3° sic. gūe extis sur sū z nō phibitā necio mouet: f3 i pūcto reflexiōis gūe existit sur sū z nō phibet. g i pūcto reflexiōis necio mouet deorsū. z p^ois nō necio gescit i pūcto reflexiōis. ¶ In opp^m arguitur auctē pbi. ¶ In ista qōne erūt tres articuli sic in alijs. ¶ Quantū ad p^mū.

Primo sciēdū ē qd iste terti^o tractat^o in q Aristo. ondit quis z qualis sit p^{ri} mus motus diuiditur i quatuor c^a. In pōssēdit motū localē ēē p^m motū. z intendit tres cōclusio nes. p^{ria} t̃agit intētū z ē bec. Cōsiderādū ē si ali quis mor^o sit cōtinu^o aut nō. z qz sit p^m motū in ordine. oz enī talē ēē cōtinuū. z^a. mor^o solū ē i tri bus p̃dicatōis. f. f3 magnitudinē. i. f3 gñatē. f3 passionē. i. q̃litatē. z f3 locū: z ille vocat loci muta tio. 3^a. necessariū ē hūc motū g ē loci mutatio ēē p^m motū. pbat pbs qdruplī. p. qz mor^o localē ē pōz alteratōe: z alteratio est pōz augmētatiōe. er/ go mor^o localis ē prim^o motū. p^{ri}^{mā} partē aūtis pbat. qz ex potētia calido nō sit actu calidū n. si p aliqd agēs qd ē qñqz longi^o z quādoqz ppiq^o. B at sine loci mutatiōe nō pōt fieri. z^a pte aūtis p bat. qz ipossibile ē augmētū ēē alteratōe nō pre cedēte. bec. pbat. qz in augmētatiōe alimētū prio ē dissile z postea simile. Sūū est enī alito alimen tū. g nō pōt fieri sibi simile nisi per alteratōes. z^o mor^o localis ē prior raritate z dēficate. ergo ē p^{ri} or alteratōe: z per cōis ē p^{ri}mus motū. añs pbat. qz raz z densū respiciūt aggregatiōes z disgre/ gatiōes. que at aggregāt z disgregant^o necesse ē il la f^m loca mutari. p^{ri}^{mā} cōiam pbat. qz raritas z densitas sunt pncipia oīuz passionū. graue nāqz z leue. molle z durū. calidū z frigidū vident^o esse raritas z densitas qdā. cōiaz secūdā pbat. qz ipos sibile ē aliqd augmētari aut minui qd nō f3 locū mutet. 3° pbat motū localē ēē p^mū motū indu ctive i modis pōz: z ponit tres modos pōres. f. p us a quo non conuertit^o subsistendi cōia: z pus f3 nām: z prius tēpore. Et p^o pbat qd mor^o localis sit p^m f3 p^mū modū sic. p^{ri}mus mor^o est dicendus continuus. aut cōsequenter se hīs. sed dignius ē ipz esse continuū q̃ consequēs esse. z p^ois p^m motus est continuus: sed sola loci mutatio est cō tinua. ergo sola loci mutatio est prim^o mot^o. z^o pbat qd sit p^{ri}mus motus f3 z^m modū. qz genera/ tio p̃cedit alterationē. z alteratio augmētationē z loci mutatio. p̃cedit^o generationē. ergo loci mutatio est p^{ri}mus motus. cōsequentiāz probat

Octauus

qz impossibile est augmētari aut alterari aut corrūpi nisi quod localit̄ fert. 3. pbat motū locale ēē pōtē alijs nā. qz motus localis est posterior via generationis. ergo prior via nature et pfectōis. ōia tenet. qz generatōe posterior ē natura prius. an̄ pbat in aialibus et plātis. 4. pbat motū locale ēē p̄m̄ ex natura eius. qz motus localis min⁹ mutat subas. Et subdit qz maxie manifestū est motū locale ēē p̄m̄ motū eo qz primus mouens seipm localiter moueatur.

Secundo sciēdū est qz hic ari. ostēdit qz loci mutatio sit p̄mus motū: et diuiditur in tres partes. In p̄a intēdit talē cōclusionē. Sol⁹ motus localis pōt ēē cōtinu⁹ et ppetu⁹. pbat dupl̄. p̄. null⁹ mot⁹ qz inter ōia est cōtinu⁹ et ppetu⁹. sed oīs mot⁹ alius a motu locali ē iter ōria. ergo nullus mot⁹ alius a motu locali est cōtinuus et ppetu⁹. minorē pbat. qz generatio et corruptio sunt inter ens et nō ens. alteratio int̄ passiones et qualitates ōrias: et augmentū et decremētū sunt inter q̄titatē perfectā et imperfectā. 2. q̄cqd mutatur i ōione necessario quiescit qn̄ peruēit ad ōiū. sed oē quod mutatur alio motu a loci mutatiōe mutat i ōiū. ergo tale necessario quiescit. et per ōis nullus alius mot⁹ a loci mutatiōe ē cōtinu⁹ et ppetu⁹. ¶ In 2a pte ari. soluit tres obiectōes. p̄a. qz generatio et corruptio non vident̄ ēē inter ōria s̄ iter ōdictoria. Soluit p̄ba. d. qz nihil differt mutatiōes ēē fm ōrietatē aut ōditionē sed sufficē qz sit impossibile illos terminos sit eīdē mēse. 2. obiectio. terminus ad quē corruptiōis est nō ens. ḡ i termino corruptionis nihil quiescit. non enī fortasse quiescit quod nō est. dicit p̄ba qz nihil refert si mobile quiescit in termino. vel in tpe sequente terminū. qz si quiescat in tpe medio talis mutatio n̄ erit cōtinua. 3. obiectio. mot⁹ opponit̄ motū et geti. si oporteat mobile quiescere in termino. s̄ at v̄r esse inconueniēs. dicit p̄ba qz nō o3 cōturbari si idē sit pluriū ōiū sicut mediū ōia ē extrēis. cōle ōia ē excellēt: et ei quod excellitur. i. supabundantie et defectui. ¶ In 3a parte intēdit talē cōclusionē. generatōes et corruptōes nō sūt cōtinue. qz iter eas necessario mediat tps. ergo alie mutatiōes nō sūt cōtinue. an̄ p3. qz inconueniēs ē mor genitū statim corrūpi et nullo tpe permanere.

Tertio sciēdū ē qz i isto 3. c. ari. itēdit talē cōclusionē. Nullus mot⁹ rect⁹ localis est ppetu⁹: et diuiditur in tres ptes. In p̄a pbat dictā cōclusionē sic. si aliquis motus rect⁹ possit ēē cōtinuus. vel hoc ēē qz fieret s̄ magnitudi-

nē infinitā. vel qz ēē cōtinu⁹ p reflexionē. nullū istoz ē dicendū. igit̄ p pbatōne 2. partis mioris intendit talē cōclusionē. Nullus mot⁹ reflex⁹ ē cōtinu⁹. pbat p̄ba duab⁹ rōib⁹. p̄a. mot⁹ reflex⁹ icludit motus ōrios. sed mot⁹ ōrij non possunt adiuicē continuari. ergo mot⁹ reflex⁹ nō pōt ēē cōtinu⁹. maiorē pbat dupl̄. p̄ rōe. 2. signo. Rōe sic. illi mot⁹ sunt ōrij qui sunt ex terminis ōrij i terminos ōrios. sed mot⁹ reflex⁹ icludit duos tales mot⁹. ergo mot⁹ reflex⁹ icludit mot⁹ ōrios. Siḡ sic. qz mot⁹ reflex⁹ icludit duos mot⁹ qz si sit fieret repausarent se. ergo signū ē qz illi mot⁹ sūt ōrij. 2. rō p̄ncipalis ē ista. ille mot⁹ ē nō cōtinu⁹ qz iter r̄p̄it quiete media. sed mot⁹ localis reflex⁹ iter r̄p̄it gete media ergo nō est cōtinu⁹. minorē pbat. qz necesse ē mobile quod reflectit̄ in p̄cto reflexiōis gescere. hoc pbat dicens qz hoc non solū manifestū ē i sensu. s̄ ē ē manifestū i rōe. Ad pbandū rōez ponit duas suppōnes. p̄a. i motu r̄cōtria sūt. s. mediū p̄m̄ et finis. et lz mediū sit vñū numero. ē tñ duo rōe. 2. duplex ē mediū. qdāz est mediū in potētia. et in illo mobile mouet̄. et nō gescit. aliud ē mediū in actu. et in illo mobile necessario gescit in termino. tunc arguit sic: qz aut mobile p eodē instāti adest et abest in p̄cto reflexiōis. et hoc nō qz adeste et abesse sunt opposita q̄ nō possunt sit eīdē cōuenire: aut p alio et alio: et tunc cū inter quelz duo instantia sit tps mediū. in illo tēpore medio quiesceret.

Conclusio r̄isalis. Grauiā et leuiā motu reflexo mora i p̄cto reflexiōis gescere ē nece. et s̄ suppositis duab⁹ cōditiōibus. p̄a. qz illud quod reflectit̄ p se reflectatur et nō p accis. 2. qz illud quod reflectit̄ per eādē lineā diametralē reflectatur per quā p̄ mouebatur. et hec 3. satis p3 ex p̄dictis.

Primo dubitatur. Utrum p̄m̄ mot⁹ sit mot⁹ localis. R̄ndet̄ p̄ ponēdo talē suppōnē. Impossibile ē aliqd ḡnari aut corrūpi saltē nāl̄r nisi effectiue cōcurrat mot⁹ localis p̄mi mobilis. 2. supponit̄ qz alr sumit̄ pfectio motus localis et pfectio alioz motū. qz pfectio motus localis saltē p̄mi mobilis sumit̄ ex pfectōe triū. p̄ ex pfectiōe sui mouētis. p̄m̄ enī mouēs est pfectissimū. 2. ex pfectōe sui subī. qz p̄m̄ mot⁹ localis ē subīue i p̄ mobili. qd est pfectissimū mobiliū. 3. ex pfectōe suaz p̄petatū. p̄petas enī p̄mi motus localis ē qz sit cōtinu⁹ regularis et cā oīuz alioz: s̄ pfectio i alijs motib⁹ sumit̄ ex pfectōe suoz t̄mio r̄ū. dicit enī cōmētator sic. sicut suba ē pfectior et

Physicorum

por alijs pdicamtis: ita mot^{us} ad sbaz ē pfectior q̄ mot^{us} ad alia pdicamta. Ex his dñr duo. p. q. mo^{us} localis ē p̄m^{us} motuū tpe. vt pz euiderē d motu locali p̄mi mobilis cū h̄ tñ stat q. mot^{us} alic^{uius} p̄ctica ris mobilis sit posterior gñatiōe alteratiōe t aug^{mentatiōe}. vt pz i aiali. z. dñr q. mot^{us} localis ē p̄or p. pter pfectōez sui mouētis t sui mobilis t suaz p. p̄etatiū. cū hoc tñ stat q. t̄m^{us} ipi^{us} q. ē ybi nō sit p. fectioz t̄mio alioz motuū. qz pfectio talis motus sumit ex parte termini.

Secundo dubitat. vtz sit p̄te aliq̄ res durare solū p̄vñū istās. p. solōe h^{uius} dubij ponit talis disti^{ctio}: duplices s̄ res. qdaz s̄ idiuisibiles t rapti trāseūtes. sic s̄ istātia muta ta eē. t oia ybi. alie s̄ res diuisibiles diuisibil^{iter} p manētes cuiusmōi s̄t oēs res nāles. Ex his dñr duo. p̄m^{us}. q. s̄t aliq̄ res idiuisibiles rapti trāseun tes durātes p solū istās. vt pz dñr d mutatis eē. z. dñr q. nulle res nāles possūt durare p solū istās qd pz p plz dicētē sic. penit^{er} icōueniēs ē qd sc̄m est statiz corūpi. t nullo tpe manere. ista at dca intelligenda sunt de facto non de possibili.

Tertio dubitat. vtz cuius rei creabili repu gnet d̄dictorie durare p solū istā. p. solōe h^{uius} dubij ponit aliq̄ disti^{ctio}es. p̄⁴. dupli ces s̄t res. qdā s̄t pmanētes. qdā s̄t successiue C^z 4ª disti^{ctio}: res successiue s̄t duplices. qz qdaz s̄t successiue eēntial^{iter} t qditiue sic tps. alie sunt successiue accñtal^{iter} t d̄noatiue. sicut mot^{us} t oia alia successiue durabilia. Ex his dñr tria. p̄m^{us}. q. nulli rei pmanēti repugnat h̄re oēs ptes sit. z. dñr q. nulli rei successiue accñtal^{iter} t d̄noatiue repuḡt d̄dictorie durare p solū istā. pz. qz cū successio sit ei accñtal^{iter} p̄t ab ea separi. 3. dñr q. cuius rei suc cessiue essential^{iter} t qditiue repugnat d̄dictorie durare p solū istās. qz de eēntia talis rei ē q. affir matio p̄is p̄oris iserat negationē p̄is postioris.

Ad ratiōes an opp^{ositio}. Ad p̄^{am} t sc̄daz rñ s̄t ē i q̄oe. Ad 3^{am} dñr q. ḡue i p̄uctoreflexiōis ē p̄bitū pp̄ duo. p. pp̄ icōpossi bilitatē terminoz mot^{us} p̄cedētis t mot^{us} seq̄ntis. z. graue ē p̄bitū pp̄tutē ipsā a p̄iciente. lz enī illa r̄t nō sit sufficiens ad mouēdū graue. tñ est sufficiens ad impediendū descensū grauis. Et hec de questiōe.

Veris sexto. vtz cuius rei p. manentis sit dabile p̄m^{us} i stans sui esse t non vlt^{imus}. t cuius rei successiue sit dabile p̄m^{us} t vltimū in stans sui non esse. C^z Arguitur p. q. nō. qz v̄itatis

istaz p̄positionū. fortes currit. t mundus fuit. s̄t entia permanentia. t tam ipsoz non est dabile p̄ mus instans sui esse. ergo non cuiuslibet rei per manentis est dabile primum instans sui esse. mi nor patet. quia non est dabile primū instans cur sus sortis. ergo nec est dabile primū instans veri tatis istius p̄positionis. fortes currit. oia tenet. qz esse ip̄i^{us} cursus sortis t v̄itas h^{uius} p̄positionis se conuertibiliter consequuntur. S̄it potest ar gui de veritate alterius p̄positiōis. C^z sic ar guitur. Instans est res permanentis. t tam h̄z vlt^{imus} instans sui esse. ergo alicui^{us} rei permanentis ē da bile vltimū instans sui esse. minor pz. qz de instan ti est aliquando verū dicere. Instans nunc est. t imediate post hoc non erit. C^z arguitur sic. p̄o positio que aliquādo est vera aliquādo icipit esse vera. sed ista est vera. motus sit. ergo etiā ista est vera. aliquando mot^{us} p̄ ē. t sic erit dabile p̄m^{us} in stans ip̄i^{us} motus. C^z In opp^{ositio} arguit aucte p̄bi.

Primo sciendū est q. p. d̄claratiōe t̄mino rū q̄onis ponunt sex disti^{ctio}es. p̄ia. duplices sunt res. qdā sunt res permanen tes qbus nō repugnat h̄re plures ptes sit. alie s̄t successiue quibus repugnat habere ptes ptes sit. C^z 4ª disti^{ctio}: duplices sunt res pmanentes. qdā sunt durātes p vñū solū instans sicut nunc t mutatiū esse. alia durant per tps sicut bō t lapis. C^z 4ª disti^{ctio}: res permanentes durantes p tps s̄t duplices. qdā s̄t pmanentes solū ad esse t suc cessiue q̄tū ad fieri. Alie s̄t pmanentes q̄tū ad esse t ad fieri. C^z 4ª disti^{ctio}: Res pmanentes q̄ tū ad esse sunt duplices. quedā dependent a re bus successiue in esse t cōuari sicut v̄itas hui^{us} p p̄onis fortes currit dependet a cursu sortis. Alie s̄t q nō depēdent a reb^{us} nec i eē nec i cōuari. sic bō t lapis. C^z 5^a disti^{ctio}: Res pmanentes idēpen dentes a reb^{us} successiuis s̄t duplices. qdā h̄nt la titudinē p̄tū gradualū s̄z quas p̄tibit^{ur} t succes siue acgrūt. alie v̄o s̄t i diuisibili. C^z 6ª disti^{ctio}: duplex est nō esse rei. qdā est nō esse an^{te} esse. aliū est nō esse post esse. t solum est hoc ad p̄positū de vltimo non esse ante esse. t primo non eē post eē. Sc̄do ponunt aliq̄ documenta. p̄m^{us}. illud dñr h̄re p̄mū instans sui eē quando de ip̄o verū ē dñr hoc nunc est t nunq̄ antea fuit. z^m. illud dñr h̄re vltimū instās sui eē qñ d̄ eo v̄ez ē dñr h̄nūc est t postea nunq̄ erit. 3^m. illud dñr h̄re vltimū instans sui nō eē an^{te} eē qñ de eo v̄ez est dñr h̄nūc nō est t imediate post hoc erit. 4^m. illud dñr h̄re vltimū instans sui non esse post esse de q̄v̄ez est dñr h̄

Octavius

nūc nō est z imediate añ hoc fuit. ¶ 3ª ponuntur aliq̄ regule gñales. p̄ia. quicūq̄ alicui⁹ rei est dabile p̄mū istās sui esse: nūq̄ illi⁹ est dabile vltimū istans sui nō esse añ esse. p̄3. q̄ aut esset idez istās i quores vltimobēret nō esse z p̄io haberet esse z tūc i eodē istātī eēt z non esset. aut esset aliud z aliud istās. z tūc int̄ duo istātia esset tps mediū. vlt̄ ergo illa res i illo tpe medio esset. z sic nō erat dabile p̄mū istās sui esse. vlt̄ nō esset: z sic nō erat dabile vltimū istās sui nō esse. vlt̄ nec esset nec n̄ esset qd̄ est impossibile. ¶ 2ª regula. i quibuscūq̄ est dabile vltimū istās esse i illis nō est dabile p̄mū istans sui nō eē post eē. z bec regula pōt s̄tr p̄bati s̄c p̄cedens. ¶ 3ª regula. i quibuscūq̄ nō est dabile p̄mū istās eē. i illis est dare vltimū istās nō eē ante eē. z i quibuscūq̄ nō est dabile vltimū nō esse añ eē i illis ē dabile p̄mū eē. p̄3. q̄ si sumat̄ tps adeq̄te mēsurans eē ei⁹. vlt̄ i p̄instātī illi⁹ tps h̄z esse vel n̄ eē. z qd̄cūq̄ dicat̄ intentū. ¶ 4^a. i quibuscūq̄ nō est dabile vltimū eē in illis est dabile p̄mū nō eē. z ecōtra. bec regula pōt p̄bati s̄tr sicut p̄cedens. ¶ 5^a. in oib⁹ reb⁹ duranti⁹ solū p̄stans ē dabile p̄mū z vltimū sui eē. z nō p̄mū neq̄ vltimū sui nō eē. p̄3. q̄ i ip̄is ē dabile aliō istās i q̄ de ip̄is h̄z ē dicere. hoc nūc est. z imediate ante hoc nō fuit nec imediate post hoc erit. ¶ 6^a. s̄tr ē dicēdū de rebus p̄manenti⁹. z rebus successiui⁹ i eē. z cōseruari dependētib⁹ s̄c de reb⁹ successiui⁹ a q̄b⁹ depēdēt. z oppositū mō est dicēdū de negationibus z affirmationib⁹ alia⁹ negationib⁹. sciendū ē q̄ Aristo. i 2^a p̄te h⁹ capituli mouet z soluit tres dubitationes. ¶ p̄ia. si darentur due magnitudines eāles z duo mobilia eque velocia mota sup̄ illas magnitudines sic q̄ qñ vnū accedet ad mediū z aliud iam recedet a medio vtz illa mobilia simul attigerēt terminos illaz magnitudinū. Soluit p̄b̄s z dicit q̄ nō. q̄ vnū illoz mobilium h̄uit mediū in actu sic q̄ in medio genuit. z aliud solum h̄uit mediū in potentia. ¶ 2ª dubitatio. vtz ali quod spaciū possit p̄transiri. z arguit q̄ non. rōne zenonis. q̄ in quolz spacio sūt infinita. sed nulluz infinitus pōt p̄transiri. Istud ar^m soluit dupl̄r. p̄io solutione ad boiez q̄ spaciū infinitū p̄transit tpe infinito. 2^a soluit vera solutione. q̄ illud spaciū est bene finitū fm potētiā s̄z nō fm actū. ¶ 3^a dubitatio est. si aliq̄d mobile moueat̄ de vna forma in aliā vt puta de albedine in nigredinē ita q̄ in toto tpe p̄cedente sit sub vna forma z q̄ ip̄s sit nigrū. z pro toto tpe sequenti sit sub alia forma

vt si ip̄m sit albū. vtrū pro instanti mediāte iter illa tpa mobile stet sub for^a p̄ori aut posteriori. soluit q̄ instās ē attribuendū posteriori passioni sic q̄ i illo instātī est sub illa for^a. Cōtra h̄ arguit p̄b̄s: mobile p̄ toto tpe p̄cedenti stat sub forma p̄iori ergo. z p̄ quolz illius tps. s̄z illud istās mediū est aliquid tps p̄cedētis. s̄z in illo instātī medio stat sub forma p̄iori. Soluit q̄ tempus nō cōponitur ex impossibilibus ideo illud instans non est pars tps p̄cedentis.

Tertio sciendū est q̄ circa hūc textū incidunt tres difficultates tacte i titulo questionis. ¶ p̄ima. qualiter se habet res p̄manens ad vltimum. z p̄mū sui eē. z ad p̄mū z vltimū sui nō eē. p̄io solutione hui⁹ difficultatis ponuntur due regule. ¶ p̄ima. in oib⁹ reb⁹ p̄manenti⁹ z successiui⁹ nullo mō dependentib⁹ z p̄ aliq̄d totuz tps in eē duranti⁹ est dabile p̄mū instās sui eē. p̄3. quia si sumatur adequatum tps mensurans motum per quem tales res acquiruntur z sumatur vltimum instans illius tēporis. vel ergo in illo res habet esse z ante nō habuit. z sic habetur intentū. vel non habet esse. ergo n̄ poterit acquirere esse nisi per aliā alterationē. qd̄ est manifeste falsū. Ex hoc sequitur q̄ talis rep̄ nō est dabile vltimū instās nō esse añ esse. p̄3 per primam regulam generalem. ¶ 2ª regula. in illis talibus regulis permanentibus nō est dare vltimū instās sui eē cum sit dabile p̄mū instans forme sequentis. Ex hoc sequitur q̄ cuiuslibet tali rei est dabile p̄mū instans non esse post esse. ¶ Secūda difficultas. q̄tr se h̄nt res successiue ad p̄mū z vltimū sui eē. z ad p̄mū z vltimū sui n̄ eē. p̄io solutione hui⁹ difficultatis ponit̄ tal̄ regula. nulli⁹ rei successiue ē dabile p̄mū z vltimū sui eē. p̄3. q̄ s̄z p̄hm 6^a hui⁹ q̄cqd̄ mouet̄ p̄us mouebat̄ z postea mouebit̄. p̄3 etiā q̄ sic alias visum est ate oēm motū est ali⁹ mor⁹. z post omnez motū est ali⁹ motus. Ex hoc sequit̄ q̄ cuiuslibet rei successiue est dabile vltimū non eē ante esse. z p̄mū non esse post esse. patet per regulas generales. ¶ Tertia difficultas. q̄l̄ter se habent p̄mū et z vltimū sui esse z non esse forme p̄cedentis ad vltimū z p̄mū non esse z esse forme sequentis. p̄io solutione hui⁹ ponuntur alique regule. p̄ima. quicūq̄ est dabile p̄mū instans esse forme sequentis nūq̄ est dabile vltimū istās esse forme p̄cedentis. q̄ tūc esset s̄c idē sub forma p̄cedētis z sequentis. ¶ 2^a. quicūq̄ ē dabile vltimū n̄ eē vni⁹ ē dabile p̄mū eē alterius. z ecōtra zc.

Physicoz

Conclusio Rñsalis. cuiuslibet rei pma nētis est dabile pūmū instās sui eē z non vltimū. z pūmū sui non esse z non vltimū. quia nullius rei permanētis ē dabile vltimū instās sui eē vt patet ex dictis.

Primo dubitatur. Vtrū mor⁹ reflex⁹ sit continu⁹. Ad hoc soluendū ē supponendū q^d Aristo. in tertia pte hui⁹ terti⁹ capituli pbat p rōnes logicas motū reflexū nō eē cōtinuū q^d sūt q̄ttuor. p¹ia. oē qd mouet hz aliquem terminū ad quē tēdit. z qñ attigit ipz gescit ibi. s³ motus reflexus tendit ad aliquē terminū. g³ qñ puenit ad eū gescit. z p²is ille motus nō est vnus mor⁹. ¶ z⁴. oē qd mouet mouet s³ aliquaz spēs mor⁹. z gescit q̄te opposita tali motui. g³ mobile motum motu reflexo cum mouet duabus spēs bus motus etiā gescit duab⁹ spēs⁹ quietis. z per cōstalis motus nō erit vnus. ¶ z⁴. si mor⁹ reflexus eēt cōtinu⁹ sequeret⁹ q^d idē eēt corruptum z corrupendū. p³ia. qz cū mobile puenit ad illuz terminū motus q erat vnus z cōtinu⁹ ē corrupt⁹ z tñ nūdū fact⁹ ē si sequēs motus sit sibi cōtinuus. ¶ 4^a rō. eadē est rō continuitatis mor⁹ z sit tēporis. s³ cōtrarij motus nō sunt vn⁹ motus. ergo motuū d³rioz nō ē vnū tps. z p²is nō pōt esse in vno z eodē tpe. z sic nō est continuus.

Secundo dubitatur. Vtrū mor⁹ circularis sit vnus. Ad soluendū hoc dubiū ē supponendū q^d Aristo. in isto vltimo ca⁹ oñdit q^d motus ē vn⁹ z cōtinuus. z diuidit⁹ i duas ptes. In p¹ia oñdit motū circularē eē vnū z cōtinuū. z diuiditur in duas ptes. In p¹ia itendit talē cōclusionē. Mor⁹ circularis ē vn⁹ z cōtinuus. pbat duab⁹ rōnib⁹. p¹ia rō. ad motuz circularē eē vnū z cōtinuū nullū accidit ipossibile. g³ motus circularis ē ponendus vn⁹ z continu⁹. z⁴ rō. ille motus est cōtinu⁹ q^d ē ab eodē in idēz. sed motus circularis ē ab eodē in idēz. rectus aut ab eodēz i aliō. g³ mor⁹ circularis ē vnus z cōtinu⁹. z subdit q^d mor⁹ q^d est in semicirculo. aut mor⁹ qui ē i aliq⁹ alia circulatione. q nō copulat finē cū p¹ia. ille nō ē vnus neq⁹ cōtinuus. ¶ In scda p¹icula ari. in⁹ fert duo corēlaria. p¹ia. nullus aliuz mor⁹ ē cōtinuus p¹ter circularē motū. p³ia. ille motus nō est cōtinuus nec p¹etū q^d pōt multoties iterrūpi per media. ita ē de oib⁹ motibus alijs a circulari. g³ z⁴. z⁴. ex his que dicta sunt elicit⁹ q^d physiologi. i. p¹hi nō bene dicunt oia sēlibilia semp moueri. qz necesse eēt ea moueri s³ aliquēz istoz motuum z maxie s³m alteratiōez. mō manifestum ē q^d nulla

alia mutatio a circulari. ē continua aut p¹etua. **Tertio** dubitatur. Vtrū mor⁹ circularis sit p¹mus motuū. Ad soluendū b³ dubiū ē supponendū q^d Aristo. in 3^a pte hui⁹ capituli itendit talē cōclusionē. Motus circularis ē p¹mus motuū. pbat p¹is tripl⁹. p¹ p duas rōes p¹as. p¹ia. ois mor⁹ local⁹ aut ē circularis. aut rect⁹. aut cōpositus ex his. s³ motus cōpositus est p¹terior alijs q^d ex alijs cōponit⁹. z mor⁹ circularis est p¹ter recto. hoc pbat. ille mor⁹ est p¹ter q^d est simplex z p¹ectus. mor⁹ aut rect⁹ ē ip¹ectus qz nō pōt continuari nisi p reflexionē. maiores pbat qz p¹us nā rōne z tpe ē p¹ectū ip¹ecto. z corruptibile incorruptibili. z⁴ rō. ille mor⁹ ē p¹ter q^d ē p¹etū illo quē non cōtin git eē p¹etū. s³ motū circularē cōtingit esse p¹etū z non rectū. g³ mor⁹ circularis ē p¹ter motuū. 3^a pbat illā trib⁹ rōnibus cōib⁹. p¹ia. ille motus ē p¹etū q^d non hz determinatū p¹ter neq⁹ finem. motus circularis ē talis. g³ z⁴. minorē pbat quia vnū qd q^d est in linea circulari sit ē p¹ter mē⁹ z finis. z⁴ rō. ille mor⁹ ē p¹ter q^d ē mē⁹ura oīuz ali⁹ orū motuū. s³ mor⁹ circularis ē mē⁹ura oīuz aliorū motuū. g³ 3^a. ille mor⁹ ē p¹ter motuū q^d ē r¹a⁹ris. solus motus circularis est regularis. g³ solus motus circularis ē p¹ter motuū. minorē pbat. qz motus circularis semp eq⁹ distat a fine ad quē tēdit mobile. i. a medio. z iō ē regularis z sp⁹ vnifor⁹mis. nullus motus rectus ē sic regularis. eo q^d in tendit aut in p¹ia. aut in fine. s³ mor⁹ circularis neq⁹ hz p¹ter neq⁹ finē. 3^a pbat dictā cōclusionē q^d auctozitatib⁹. p¹ia. qz q¹q⁹ fecerūt memoriā de motu posuerūt p¹incipia mor⁹ localis eē p¹incipia oīuz motuū vt disgregatiōez z agregationē concordia z discordia. z⁴ ē anaxagore q^d posuit intellēctū agentē disgregare res. Tertia est democriti qui posuit res fieri p vacuū z plenū z nō alium q^d motū localē. 4^a est alioz q^d posuerūt rariū z densū esse p¹incipia rez z dicebāt ea esse p¹incipia motus localis. Quinta est opinio platonis. qz plato primo dicebat aiām eē p¹incipiū seipz mouēs. Secundo dicebat q^d p¹incipiū seipm mouens pōt q^d scere ali⁹ s³ spēs⁹ mor⁹ z moueri s³ locū. g³ pōebat motū localē eē p¹imum motuū. Cōsequēter epilogat que dicta sunt.

Rationes soluuntur ex dictis. Et hec de questione.

Meritur 7° Vtrū i magnitudie finita possit esse vtus infinita. Arguit⁹ primo q^d sic. qz i magnitudine infinita pōt esse vtus finita. g³ in

Octauus

magnitudine sita pōt eē h^r ifinita. t3 dñā p fite. añs p3 qz i magnitudie ifinita pōt eē h^r ifinita. g r fini ta. cñā t3. qz magnitudis ifinitie aliq ps ē finita. z^o arguit sic. magnitudo finita pōt mouē p tps ifini tū. g h3 h^rutē ifinitā. t3 cñā. qz fm ph3 ipōtē ē h^rtu tē finitā mouere p ifinitū tps. añs p3. qz celū ē ma gnitudie finitū. z tñ mouet p tps ifinitū. z ēt scō3 ph3 gnārōes z corruptōes sūt ifinitie. C 3° sic. ar guit. magna ē magnitudo sita. sitr ignis z q3 po⁴ vifua. z tñ i ipis ē h^r ifinita. g i magnitudie finita ē h^r ifinita. minor p3. qz mā h3 h^rutē substādi ifi nitis formis. z ignis h3 h^rutē oburēdi ifinita cōbu stibilia. sitr po⁴ vifua h3 h^rutē vt possit inutari ab ifinitis obiectis. C In oppo^m est phs:

Primo Sciēdū ē q Ari. i. iso. 4° tracta tu oñdit qle sit p^m mouēs. z diui diū i tria capla. In p oñdit. qtuor cōlōnes. pma: dō ē q p^m mouēs ē iptibile z nullā hñs magnitu dinē. C 2° i possibile ē mouēs finitū moueri p tēp^m ifinitū. Ad pbādū hāc cōclusionē tria suppoit. p q i cā motus sūt tria. f. mouēs mobile z tps. z^o sit mouēs finitū. a. sit mobile finitū. b. z tps. finitū c. 3° ps mouētis sit. d. z ps mobilis finiti sit. e. par f r p f ifiniti finita. sit. 3. tūc arguit sic. f. a. moueat. b. i. c. d. mouebit. e. i. 3. f. d. pōt toties sumi q conlu met totū. a. z sic. e. c. sumet totū. b. cū illa sint finita f3. 3. nūq pōt cōsumere totū. c. cū. e. sit ifinitū. g. c. nō erat adequatū tps i quo mouebit. b. C 3° i in magnitudine finita nō pōt eē h^r ifinita. Ad pbā dū h suppoit p q maior po⁴ mouet i minori tpe z minor i maiori. z^o q ois mor^o ē i tpe. tūc arguit sic. Si i magnitudine finita eēt h^r ifinita. tūc se qre i q h^rus finita posset mouere i eqli tpe cum h^rute ifinita. cñs est impossibile. g zc. pbat tñ cñaz: cū vtraq sit in magnitudine finita vtraq mouet i tpe finito. l3 vna moueat i tpe maiori: z alia i mio ri augeat. g h^r ifinita f3 pportōez f3 quā vnū tps excedebat aliud. tunc h^r ifinita z ifinita mouebūt i eqli tpe. C 4° i magnitudie ifinita nō pōt eē h^r ifinita. pbat phs duab^o rōib^o. pma ē de magni tudinib^o ouerfōz generuz. z ē bec. qz si in magni tudine ifinita eēt h^r ifinita moueret p tps finitū. z sic moueret i eqli tpe cū magnitudie ifinita: qd ē i cōueniens. z sifēz rōnē dūcit de magnitudinib^o eiusdem generis.

Secundo Sciēdū est q i hoc. 3° c^o oñdit Ari. p^mū motorē eē vnū. z di uidi i duas pres. In pma mouet qdam dubita rionez q ē bec. Qd qd mouet ab alio mouet. ou biū ē a quo moueant piecta cū mouēs nō tāgat

illa. Et arguit sic. p q nō moueant ab aere moto piciē te. vñ. n. ab alio sit moueri cū p^mū mouēs moueat z oia moueant a pmo mouente. z oia ge scere cū p^mū mouens gescit. Soluit z dicit q p^m mouēs. f. piciēs facit moueri aliqd corp^o qd ap tū natū est moueri vel mouere. z quiescēte pmo mouēte nō simul gescit illud qd ab eo mouet. Et h^rifert q mor^o piectōis nō est cōtinuus qz nō sit ab vno motore sed a plurib^o cōiter se hñtib^o i h^ru te motiua quā aliq vocāt anthipistafz eo q dicūt aerē p anthipistafz mouere piectū. C In z⁴ pri cula ponit phs duas cōlōnes. pria. necesse ē p^mū motorē eē vnū. pbat. qz prim^o mor^o ē vn^o. g est a mouēte vno. C 2° necesse ē primū mouēs mo uere motu regulari eo q p^mū mouēs eodez mō se h3 p totū motū. si enī cōtinue se h^ret aliē z aliē. tūc ille mor^o eēt ab alio z ab alio mouēte. Et hoc cōcludit q p^mū motor mouet motu ifatigabili. ali as mor^o nō esset regularis.

Tertio Sciēdū q i vltimo c^o vltimi tracta t^o Ari. itēdit tres cōlōnes. pma. p^mū motor ē i circūferentia pmi mobilis. pbat. qz effe ctus pmi mouentis magis manifestatur i ipfis eo q partes circūferētiales magis mouētur. C 2° tāgit vñ dubitationē q est bec. Utz mouens qd mouetur motū cōtinuū possit facere. dicit q nō. qz mor^o cōtinu^o est a mouēte imobili. C 3° z vlti ma. p^mū motor est imobilis ipartibilis z nullā hñs magnitudinē: quia si prim^o motor haberet aliq magnitudinē vel haberet magnitudinē finitā vel ifinitā. f3 nullā illaz hñe pōt. ergo nullā h3 magni tudinē. minorē pbat. p pria parte qz ipōtē est ali quā magnitudinē eē ifinitā vt pbatū ē. p scda p te. pbat. qz potētia pmi mobilis nō ē finita. ergo p mus motor nō pōt hñe magnitudinē finitā. t3 cñā qz vt pbatuz est in magnitudine f. nita nō ctingit eē h^r ifinita. añs pbat. qz p^mū mouens mouet tpe ifinito z motu cōtinuo z ppetuo. ergo eius virt^o est ifinita:

Conclusio Rñsalis. In magnitudine finita nō pōt esse h^r ifinita intelligendo de ifinitate ētitatiua z fitate itēfina f3 extensionez potentie motiue. z hoc de z^o arti?

Primo Dubitat. Utz de mēte Ari: z sui cōmētatoris fuerit ponere p^mū mo torē ifinitie h^rutis entitatiue z itēfinae. Et pp hoc pōit tal^o vñ: aliqd eē ifi^m pōt intelligi qdrupl^r. p f3 duratōes. qz. f. durat tpe ifinito. z sic fm Ari. z suū cōmētatorēz itelligentie celū z multa etiā alia sūt ifinita. alio mō aliqd eē ifinitū pōt intelligi qz

Celi et mundi

mouet motu infinito. siue talis motus sit motus vnus localis siue non et sic secundum philosophum intelligitur solus et corpora celestia sunt infinita. alio modo aliquid est infinitum. quod mouet motu locali vno et continuo. per philosophum tempus. et sic secundum philosophum quilibet intelligentia est infinita. alio modo aliquid est infinitum. quod immobilis impetibilis mouet motu locali per tempus in finitum. et sic per philosophum causa est solus infinita. propter tres illos modos est vnus alius modus quod Aristoteles reputat esse impossibile per quod aliquid est infinitum intensiue ita quod quicunque mobilis dato poterit moueri maius infinitum. et quicunque velocitate data poterit moueri velocius in infinitum. idem poterit moueri quodlibet mobile in instanti. Ex his duobus per quod de mente Aristoteles et sui commentatoris non fuit concedere primum motum esse virtutis infinite intensiue. per quod Aristoteles concedit primum motum agere ad eam necessitate nature. ergo concederet ipsum moueri per virtutem suam per se et per contrarium concessisset ipsum moueri in instanti. cuius oppositum probatur in multis. 2. dicitur quod quilibet verus philosophus et naturalis habet magis concedere primum motum re esse virtutis infinite intensiue quam oppositum. probatur. quod quilibet talis habet concedere ipsum esse ens. quod nihil maius cogitari poterit. 3. dicitur. quod secundum fidem tenendum est primum motum re infinite virtutis esse intensiue virtutis cum habeat omnes perfectiones simpliciter.

Secundo Dubitatur. Utrum oportet piectum moueri ab intrinseco vel a medio. Pro soloe habet dubium ponunt due opiniones. prima est opinio compositis. et est habet quod piectus mouet ipsum piectum: et ipsum motum mouet vna pars aeris. et ipsa pars aeris mouet piectum. et ite piectum mouet aliam partem aeris. et sic quilibet desinuat et piectus. et sic dicitur quod motus piectus est a diuersis mouentibus. et quod sunt motus partiales tot sunt partes medij mouentis. et ex illis fit vnus motus vnitatem aggregatam. 2. opinio quod appetit probabilius est quod piectus imprimat vnam virtutem impulsivam in ipso piecto quod virtus impulsiva vocatur impetus. et est vna quantitas motiua cui resistit grauitas moti et resistit a mediis. ideo continue debilitatur et tandem corrumpitur. et sic piectum cessat violententer moueri. et illa virtus est subiectiue in proiecto.

Tertio dubitatur. Qualiter est saluabile motus piectus esse violentum cum tamen sit a principio intrinseco effectiuo. scilicet ab illo impetu. et tamen ad violentum duo requiruntur. primum quod sit extrinsecum. hoc est dictum quod primum effectiuum sit extrinsecum. 2. quod passum nil offerat. habet deum quod talis motus sit in naturali inclinatione ipsius moti. Respondetur quod poterit saluari dupliciter. primo negando quod ad violentum motum regant illa duo copulatiue. 2. dicitur quod sic ad motum naturale sufficit quod talis motus sit ad formam ad quam inclinatur ipsum mobile. sicut ad motum violentum regitur et sufficit quod forma ad quam est talis motus sit in naturali inclinatione

ipsum mobile. 2. poterit saluari dicendo quod sufficit quod ipsum piectus quod est principale mouens sit extrinsecum. 3. dicitur quod talis motus non est a principio intrinseco effectiuo. scilicet a forma subalio. sed solus a principio intrinseco accidentali. scilicet ab illo impetu.

Ad rationes an oppositum. Ad primam dicitur non negando anis cum suis probati onibus. Ad secundam dicitur quod non est possibile aliquid magnitudinem esse infinitam. et sic anis supponit falsum. idem est negandum 2. quod virtus finita non est adequata i magnitudinem finita. Ad 3. dicitur quod illa tria sunt infinita infinitate pluralitatis obiectorum ad quam se extendunt. sed non sunt infinita infinitate proprie passionis quantitatis. Et hec de libris octo physicorum dea sufficiant.

Primo circa initium primi libri celi et mundi. Ut corpus simplex sub ratione mobilitatis ad vbi sit adequatum habet scientiam habet. Et arguitur per quod non quod nullum corpus est simplex. ergo corpus simplex non est sub habet scientiam. anis per quod oportet corpus est

oportet ex materia et forma. 2. sic. quod est sub adequatum huius scientie de illo predicatur inuertibiliter ista passio quod est esse mobile ad vbi. sed ista non inuertibiliter predicatur de corpore simpliciter. ergo corpus simplex non est habet scientiam adequatum sub habet. 2. quod illa passio non inuenit in corpore simpliciter. ergo non est comuertibilis cum corpore simpliciter. prima pars antea per quod ceterum non est mobile ad vbi cum non habeat aliquid super se em ipsum circumscribere. 2. pars antea per quod aialia et cetera corpora mixta sunt mobilia ad vbi. 3. sic. mobilitas ad vbi est pars sub habet scientiam. ergo non poterit esse ratio formati eius. et per contrarium corpus simplex non est sub habet scientiam sub ratione mobilitatis. In oppositum est auctas philosophi dantis scias habet esse circa corpora. In ista quod erunt tres articuli scilicet alii. Quam ad primum.

Primo Sciendum est quod per soloe quodis sunt solue de tres difficultates tacte in tribus argumentis. prima quod tangitur per ar. est habet. vtrum sit aliquid corpus simplex. pro soloe difficultatis ponunt due difficultates. prima duplex est corpus. quod dicitur de genere sube. et est oportet ex materia et forma. et illud vocatur sub habet trine dicitur. melioris quod aptum nature est suscipere trinam dimensionem. aliud est corpus de genere quantitatis. et est ipsa trina dimensionis. scilicet longitudo. latitudo et profunditas. 2. distinctio

Primus

simplex capit duplici. vno modo ut dic negatōez cō
pōnis: ita q̄ illd ē simplex qd nō ē cōpositū: alio mō
capit ut dic negationē mixtionis: ita q̄ illd ē sim
plex qd nō ē mixtū cōpositū ex corpib⁹ adiucem
spē dñitib⁹. sicut celū z q̄tuor elementa. Sipler
p mō oppōit cōposito. s̄ simplex z mō opponit
mixto. Ex h̄ seq̄ q̄ illd ē simplex z mō qd nō est
mixtū siue cōpositū ex corpib⁹ adiucē spē dñiti
b⁹. Ex his dñ p q̄ corp⁹ dñ gñe q̄tītatis ē simplex
vtrōq̄ mō simplicitatis. ois. n. q̄tītatis ē for⁹ sim
plex. z dñ q̄ nullū corp⁹ dñ gñe s̄b ē simplex p̄io
mō simplicitatis. qz qd̄z tale ē cōpositū ex mā et
for⁹. 3. dñ q̄ celū z q̄tuor elta sūt corpa simplicita
z mō simplicitatis. p̄z. qz nō sūt mixta ex corpib⁹
b⁹ spē dñitib⁹. C z⁹ difficultas q̄ tāgūt i z⁹ argu
mento ē bec. vtz mobilitas ad ybi sit passio ade
q̄ta cōuertibilis cū corpe simplici. p solōe h⁹ diffi
cultatis pōit vna qdītās p̄dicamētāl p̄cise cōis ad
ybi actiū z ybi passiū s̄z modū expositū q̄ro
phicōz t̄tatu d̄ loco. Distin⁹ est bec. aliqd eē mo
bile ad ybi pōt capi duplici. vno mō cōit put se ex
tendit ad oē esse mobile ad ybi siue circūscripti
uū: siue diffinitiuū: siue sit motu nāli: siue violen
tō. siue volūtario: z sic ois s̄bā imo oē ens creatū
ē mobile ad ybi. alio mō capit p̄pē p eo qd mo
uei ad ybi circūscriptū siue sit nālī: siue violen
tū siue voluntarie. z sic oia aia⁹ z vlr oia corpa sunt
mobilia ad ybi. 3. mō capit magis p̄pē p oi mo
bili ad ybi circūscriptiū motu nālī siue mouea
tur per se p̄ siue per accñs z grā partis. z isto mō
mixta inaiata s̄ mobilia ad ybi. qz motu nālī mo
uētur ad ybi circūscriptiū per accñs tñ z grā p
tisl ad motū elti p̄dñantis. alio mō capit maxie p
pē p oi eo qd ē p̄ z per se mobile ad ybi circūscri
ptiū motu nālī. z sic solū corp⁹ simplex ē mobile
ad ybi. Ex his seq̄ q̄ mobilitas ad ybi est passio
adeq̄te cōuertibilis cū corpe simplici. C z⁹ diffi
cultas q̄ tāgūt in 3. ar⁹ ē h̄. q̄lī ē saluabile mobili
tatē ad ybi eē rōez formālē corpis simplicis cū tñ
ei sit p̄pā passio. Ad h̄ r̄idē q̄ pōt saluari p vna
maxiaz scotizatiū q̄ ē bec. q̄ncūqz rō formāl alic⁹
qdītatis s̄balis ē innoiata. ipa pōt cōueniēti noia
ri z circūlog p nomē p̄pē passionis talis s̄bi. ideo
mobilitas ad ybi circūlog nobis rōez formālem
sub qua hic consideratur de corpe simplici q̄ est
nobis innoiata. Ex h̄ seq̄ q̄ sola qdītās corpis
simplicis est illius subm̄ sub rōe formāl nobis in
noiata. tñ circūlog nobis per nom̄ p̄pē passiōis:

q̄ ē mobilitas ad ybi. z sequitur q̄ aggregatū ex
quiditate corpis simplicis z mobilitate ad ybi
non pōt esse huius subiectum. alias subiectus es
set vñ ens per accñs.

Secundo

sciendū q̄ iste liber d̄ celo in q̄
ari. determinat de corpe nālī
z p mobili ad ybi diuiditur in quatuor libros p̄ti
ales. In p̄ determinat de mundo s̄m se totū: z cō
tinet quatuor tractatus. In p̄ determinat de pro
pā ei⁹ passione. s̄. de ei⁹ p̄fectōe: z diuidit in q̄tuor
c⁹. In p̄ demonstrat totū vniuersū eē perfectū: z
intendit quatuor conclusiones. p̄⁹ tangit intentū
z ē bec. scia de natura v̄r esse circa corpa z ma
gnitudines z circa passiōes z motus ipoz z circa
p̄n⁹ q̄cūqz talis sube. i. corpis nālīs. pbat. qz scia
nālīs ē circa res nālīs. ergo ē circa illa q̄ d̄cā sūt.
cñaz pbat. qz rez nālīū quedā sūt corpa z magni
tudines: qdā bñt corp⁹ z magnitudinē. z qdā s̄ p̄n
cipia hñtū corp⁹ z magnitudinē. C z⁹ tangit
duas diffinitōes. p̄⁹ ē diffinitio cōtinui z est bec.
Cōtinū ē qdā d̄isibile i sp̄ d̄isibila. z⁹ ē d̄is: corpis
z ē bec. Corp⁹ ē qd est oīqz z d̄isibile. h̄c pbat. qz
tres dimensioēs sunt oēs. ḡ corp⁹ qd ē d̄isibile
s̄z tres dimensioēs est oīqz d̄isibile. anis pbat. qz
magnitudo d̄isibil ad vñ ē linea: z magnitudo
d̄isibil ad duo ē sup̄ficies. z magnitudo d̄isibilis
ad tria est corp⁹. z nō s̄ alie p̄ter has. ḡ tres dim
siones sūt oēs dimensioēs. z pbat istā conclusio
nē trib⁹ signis. p̄m. p̄thagorici dixerunt oia eē de
terminata trib⁹. s̄. p̄ncipio medio z fine. ḡ signū ē
q̄ illud quod est diuisibile s̄m tria z oīquaqz di
uisibile s̄m corpus est diuisibile s̄m tres dimensio
nes. ergo ē oīqz diuisibile. z signū. nūer⁹ ter
narius videtur nobis esse datus a natura ad sa
crificationē deoz. ergo signū est corpus quod ē
diuisibile s̄z numez ternariū eē oīqz diuisibile.
3. signum. natura inducit nos vt faciamus ap
pellatiōes: sic q̄ duo ambo appellamus z duos
ābos z nō oēs: z q̄ tres appellam⁹ oēs si n̄ sint plu
res. ḡ signū ē q̄ corp⁹ qd ē d̄isibile s̄z tria ē oīqz
diuisibile. C z⁹ tāgūt t̄tā sup̄pōnē z ē bec. Cor
p⁹ ē magnitudo p̄fecta. h̄ pbat duab⁹ rōib⁹. p̄ma.
corp⁹ ē magnitudo ois. ḡ corp⁹ ē magnitudo p̄fca.
cñaz pbat. qz oē z totū z p̄fctm nō d̄nt s̄m sp̄ez
sed tñ s̄z mā m cui adduntur. anis p̄z. qz solū cor
pus ē termiatū trib⁹ dimensioib⁹. z ē vñdīqz di
uisibile. ḡ solū corp⁹ ē magnitudo ois. Et subdit
q̄ iste tres magnitudines eodē modo sūt cōtinue
quō sūt diuisibiles. pbat. qz linea q̄ ē cōtinua ad

Celi et mundi

vnū ē diuissibilis ad vnū. et sicut de alijs. 2^a rō. illa magnitudo ē pfecta q̄ nō trāsit i aliā magnitudinē. s3 corp^o nō trāsit i aliā magnitudinē. g corp^o ē pfecta magnitudo. minorē pbat. qz ois exi^o ē pp de sectū. ¶ 4^a 3^a tagit duo correlaria. p^m. vnū qd q̄ p^miculariū corpus ē pfectū. pbat. qz vnū qd q̄ eo/ rū h3 oēs diuissibiles. 2^m. totū vniuersū ē pfectus. ad pbandū h3 correlariū ponit duas supponēs. p^m ma. vnū qd q̄ p^miculariū corporū facit vnū vnitate contiguitatis. et ē finiatū ad primū p^mactū. h3 est dictū. vnū qd q̄ p^miculariū corporū facit vnū vnitate contiguitatis cū primo cor^o. 2^a. oia corpa p contactū pponūt vnū totū vniuersū. h3 ē dictū. ex oib^o corpib^o sūt sūptis sit vnū totale corp^o vnitate contiguitatis et cōtact^o qd vocat^o vniuersū totū. Ex his pbat correlariū suū sic. ex qd nois corpis est manifestū oē corpus esse pfectū. sed totum vniuersū est corpus vt pbat supponēs. ergo totum vniuersus est pfectū.

Tertio sciendū q̄ circa hūc textū incidunt tres diff. cultates. p^ma. vtrū scia nālis sit circa corpa et magnitudines. Ad h3 rīdet cōmētator q̄ mathe^a ē d magnitudinib^o h3 q̄ sūt abstracte a mā. sed pbic^o cōsiderat de his h3 q̄ sūt vltia māe. h3 ē h3 q̄ sūt finini corpus nāliū. ¶ 2^a difficultas. vtz a trib^o ad oē sit formalis cōia: ita q̄ vlt^o de qbuslib^o tribus: et solū de trib^o possum^o dicere oē. p^mo solone h3 difficultatis ponunt due regule. p^ma. ois ppō vniuersalis affirmatiua exponēda ē per vnā copulatiuā cui^o p^ma ps affirmat p^mdicatū d aliq̄ determinato supposito: et fa asserit nō ē dabile aliq̄ suppo^m talis subign^o h3 ifice tur d ipo p^mdicatū talis subit: vt ista. ois sol lucet. exponēda ē per istā. sol lucet. et nō sūt ples qn lux eāt: vel sic. et nō ē dabilis aliq̄ sol qn luceat. Ex h3 segit q̄ d vno si non sint pla pnt dicere oē. 2° segit error dicentiū illud signū ois exigere tria appellata sic q̄ anq̄ alicui termino addat ois regrit q̄ talis termin^o sit h3 ificabilis d trib^o suis suppositis qz tūc ista eēt falsa. ois sol lucet. et tūc euidēs ē q̄ sua ddictoria est falsa. s. ista. qdā sol n lucet. 2^a regula. ois ppō vltis d h3 signo ois plurali sūptō exponēda ē p vnā copulatiuā hnt tres ptes. qz p^ma affirmat p^mdicatū in e alicui dterminato supposito sibi: et fa ē affirmat p^mdicatū i e alicui alii supposito sibi. et etia asserit nō ē dabile aliq̄ suppositū sibi qn de illo h3 ificet p^mdicatū simpli sūptū: vt ista. oēs hoies currūt sic ē exponēda. iste hō currit: et ille: et nō est dabilis hō qn ille currat: et h3 sit vltis sic q̄ ly ois teneat diuissue et distributie. qz si

teneret collectie. tūc eēt singularis: et ad ei^o h3 ita: et suff. ceret p^mdicatū pluralis nūeri posse h3 ificari d pnoie p^malis nūeri demōstrāre oia illa sit sumpta p qb^o supponebat sibi. vt oēs apti dei sūt. iz. sic exponēda est. isti sūt sūpti sūt. iz. Ex h3 segit q̄ de duob^o si nō sunt plures possum^o dīe oēs. nec regrit nēcio q̄ sint tres ad hoc q̄ de eis dicam^o oēs vtz ē tū q̄ determinati^o de duob^o dicimus abos q̄ oēs: et h3 itēdit p^mis. 2° segit q̄ de trib^o cū isto ad iūcto et nō sūt ples vlt^o possum^o dīe oēs et nō alit. ¶ 3ª difficultas. vtz totū vniuersū sit vnū totū p^mcm corp^o. Ad quā breuē rīdet q̄ totū vniuersū ē vnū corp^o vnitate cōiguitatis et aggregatōis et nō vnitate simplicis equalitatis. dī ē q̄ totum vniuersū ē pfectū nō simpli sed solū in gñe. 3° dī q̄ de pfectiōe eēntiali totū vniuersū sūt p oēs spere celestes: et q̄tuor elemēta. et fm aliquos corpora mixta fm speciē. de pfectiōe tū accitanti sunt oia decoran^o vniuersum. ¶ Quantum ad secundum ponitur

Conclusio Corp^o simplex sub rōe mobilitatis ad vbi est ad q̄tum b^o scie s3z. hec d^o pōt pbari p ppetates qd itatis s3biuajis posite in p^ma cōclusionē p^mi p^micorūz. ¶ **Primo** dubitat. Vtz sint tū tres motus simplices. Ad soluendū h3 dū^m est supponēdū q̄ ari. i. 2° c. h^o tractat^o determinat d pfectiori pte vniuersi. s. de celo: et diuidit i duas ptes pncipales. In p^ma pōit qnq̄ supponēs. p^ma. oia p^mica cor^o h3 seipsa sūt mobilia localit. pbat. qz hnt i seipsis p^m sui mot^o. fa. ois mot^o h3 locuz aut ē rect^o: aut circularis: aut mixt^o ex his. tertia. solus mot^o rect^o aut circularis sūt mot^o simplices. pbat. qz solū sūt due magnitudines simplices. s. recta et circularis. q̄ta. necē ē oēs motū simplicē ē aut ad mediū: aut a medio: aut circa mediū. pbat. qz mot^o circularis ē circa mediū: et mot^o rect^o q̄ est sur sū ē a medio. et mot^o rectus qui ē deorsus ē ad mediū. q̄ta. necē ē q̄sdā mot^o ēē simplices: et quosdā mixtos. pbat. qz corporū qdā sūt simpliciā. quedam mixta. ergo motū quidā sūt simplices et corporū mixtorū mot^o sunt mixti nisi moueātur fm elementū p^mians. antecēdēs pbat. quia corpora simpliciā quecunq̄ sunt fm naturam habent in se pncipium sui motus.

Secundo dubitat. Vtz pter q̄tuor elemēta sit ponendū 5^m corp^o. s. celū quod aptū natū est moueri fm suā nām motu circulari. Ad soluendū hoc dubiū est supponendū q̄ Aristo. in fa pte hui^o capituli intendit talē con/

Primus

elusione: Necesse est esse aliquod corpus simplex quod natura est moueri motu circulari secundum sui naturam. hanc conclusionem probat quatuor rationibus. prima ratio ponit duas suppositiones. prima. motus simplex est corporis simplicis et non compositi nisi compositum moueat secundum elementum per diuersum. 2^a. vni corpus simplicis est tamen vnus motus simplex secundum naturam. potest tamen esse alius et alius violentus. Ex his sic arguitur. motus circularis est motus simplex. Sed est alicuius corporis simplicis. sed non est alicuius quattuor elementorum. ergo propter quattuor elementa ponendum est vni corpus simplex quod natura est moueri motu circulari secundum sui naturam. contra maioris pars prima suppositione. minor probat sic. quattuor elementorum est alius motus simplex a circulari. ergo motus circularis non est alicuius quattuor elementorum. pars contra per secundas suppositionem. pro secunda ratione. ponit duas suppositiones. prima. motus est per naturam est diuersus eius quod est secundum naturam. 2^a. tamen vnus vni est diuersus. Ex his sic arguitur. motus circularis simplex conuenit alicui corpori: vel alicui elementorum vel alicui alteri ab elementis: si alicui elementorum aut ergo secundum naturam aut propter naturam. non potest quod eis conuenit alius motus secundum naturam. nec propter naturam quod tunc diuergetur motui quod eis conuenit secundum naturam quod falsum est. motui enim sursum diuersus motus deorsum et e contra. Si conueniat alicui alteri ab elementis: vel ergo conuenit propter naturam vel secundum naturam. non potest: quod illi corpori conueniret alius motus secundum naturam. isti diuersus ergo sibi conueniret secundum naturam. et per consequens propter quattuor elementa est ponendum corpus cui conuenit motus circularis secundum naturam. Pro 3^a ratione. ponit tres suppositiones: prima. motus rectus est alicuius corporis simplicis. 2^a. necesse est motum circulari esse alicuius corporis simplicis. 3^a. mixta mouetur secundum elementum per dominum nam per mixturam corporum simplicium. Ex his sic arguitur. motus circularis est per motu recto. ergo per se corpus corpus quod motus rectus quod est quattuor elementorum. et per consequens propter quattuor elementa est ponenda quidam alia subiecta que est dignior et per se eis contra prima probat quod corpus per se est per motus. probat autem. quod motus circularis est perfectior motu recto. ergo per se. probat contra quod perfectior natura est per se inspecto. autem probat. quod linea circularis est perfectior linea recta eo quod linee circulari nihil potest addi. linee autem recte potest fieri additio. Pro quarta ratione ponit duas suppositiones. prima. necesse est omnes motus esse simplicem aut secundum naturam aut propter naturam. 2^a. motus conueniens alicui corpori propter naturam conuenit alicui alteri secundum naturam. et per consequens propter quattuor elementa est ponendum quantum commune cui conuenit motus circularis secundum naturam. Pro quinta ratione ponit duas suppositiones. prima. si motus circularis

sit motus simplex erit alicuius corporis simplicis. 2^a. aliquod est corpus naturam fieri sursum et aliquod naturam fieri deorsum. id est aliquod quod natura est fieri circulariter. Ex his sic arguitur. motus circularis est continuus et perpetuus ergo necesse est quod conueniat alicui corpori secundum naturam et non alicui quattuor elementorum. igitur prima contra nam probat. quod si solum conueniret propter naturam esset mirabile et irrationabile ipsum celum esse perpetuum. probat. quod vide mus in alijs certissime esse corrupta que sunt propter naturam. hoc est dictum. nullum violentum est perpetuum:

Tertio dubitatur. Utz motus celi sit naturalis. Pro solutione ponitur talis distinctio. Naturale capitur dupliciter. vno modo ut distinguitur a arte et proposito. et sic illud dicitur naturale vel a natura quod non est ab arte nec a proposito. et sic motus celi non est naturalis. alio modo capitur naturale per distinctionem a violento. et ad istud duo reuertuntur copulatione. primo. quod per se motus sit intrinsecus. et hoc intelligendo de principio formali et passiuo. 2° reuertitur quod mobile habeat naturalem inclinationem ad moueri tali motu. Ex his dicitur quod proprius motus cuiuslibet spe rei est simpliciter naturalis tali spei. alij autem motus a motu proprio sunt magis violenti aut voluntarii quam naturales. Ex hoc infert commentator quod falsa est imago tio eorum qui ponunt motum excetricum et concentricum.

Rationes soluantur ex dictis.

Veris secundo. Utz celum sit compositum. Et arguitur primo

quod non quod nullum ingenerabile et incorruptibile est compositum ex materia et forma. sed celum est ingenerabile et incorruptibile. ergo contra. maior pars per commentatorem primo per hoc comento 69° dicente. quod per se generabilis et corruptibilis est materia. minor pars in textu. Et sic. si celum esset compositum ex materia et forma. aut illa esset eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum aut alterius. non eiusdem quod tunc esset per uationi admixta. non alterius. quod tunc essent duae materie prime. quod est contra philosophum 2° metaphysice. probante quod sit deueniendum ad vnam materiam primam. Et 3° arguitur auctoritatibus Aristotelis. et commentatoris. prima est Aristoteles dicentis. non omnes sunt eadem materia. sed eorum quorum est transmutatio ad inuicem. 2^a est eiusdem dicentis quod materia habet potentiam ad esse et ad non esse. 3^a est commentatoris in hoc. dicitur quod ex his per error dicendum corpus celeste esse compositum ex materia et forma. et contra se quenti dicit. quod ex hoc pars bene quod celum non est compositum ex materia et forma. et similiter idem dicit per per hoc comento. 69° Et in oppositum arguitur. quod

Celi 7 mundi

omne corpus ē cōpositū ex materia 7 forma. sed celum est corpus. igitur 7c. 7 confirmatur qz oē subiectū quantitatis habet materiam.

Primo sciendū ē qz p declaratiōe termi-
noꝝ qōnis soluende sūt tres diffi-
cultates tacte ī tribus argumentis. Prima in 3°
articulo 7 ē hec. Utz f3z Aristo. opinionē 7 sui cō-
mētatoris celū sit cōpositū ex mā: 7 for^a. Ad quā
rīdetur qz de mente Aristo. 7 sui cōmētatoris
fuit ponere qz celū nō ē cōpositū ex materia 7 for-
ma sed ē forma simplex corporeitatis q̄ nata est
subijci trine dimēfioni. pmo p3 p auctoritates al-
legatas. 2° p3 per duo pncipia Aristo. 7 sui cōmē-
tatoris. pmiū. materia ē pncipiū generabilitatis 7
corruptibilitatis. 2^m. celū ē ingenerabile 7 icorru-
ptibile. ¶ 2^a difficultas. vtz fm vītātē celus sit
cōpositū ex materia 7 forma. Ad quā rīdeī bre-
uiter qz sic. qz fm vītātē tenendū est celū esse ge-
nerabile 7 corruptibile. ¶ 3ª difficultas tacta in
2° articulo ē hec. vtz mā celus sit eiusdē rōnis cū
materia istoz īferioꝝ. Rīdeī qz sic. sicut declara-
tū ē in pmo phicoꝝ. Ex hoc sequit̄ error Alberti
dñtis qz ī celo nō est materia pprie dicta. s3 solū
capiendo materiā coiter p subiecto q̄ritatis:

Secundo sciendū ē qz Aristo. ī 8° cap^o
hui⁹ tractatus ondir dñam cor-
poris celestis a quattuor elemētis. 7 diuidit̄ in du-
as partes. In pma itendit̄ q̄ttuor cōclusiones f3z
q̄ttuor dñas ipoz. Prima. celū nō habet gravita-
tē nec leuitatē. Ad pbādā hāc cōclusionē pōit
duas suppositiōes. p̄ia suppo cōrinet q̄ttuor dif-
finitiōes. p̄ia. graue est qd aptū natuz est ferri
ad mediū. 2^a. leue est qd aptū natū est ferri a me-
dio. 3^a. grauiissimū est qz oib⁹ substat deorsū latīs.
4^a. leuissimū ē qd oib⁹ supferī sursū latīs. ¶ 2^a.
suppo. nece ē oē qd ferī sursū aut deorsū h̄re le-
uitatē: aut gravitatē autambo. Ex bis arguit sic:
q̄qd est graue vel leue fertur a medio. vel ad me-
diū. sed celū non fertur a medio nec ad mediū. ḡ
celum non est graue nec leue. minozes probat qz
aut fertur a medio vel ad mediū. ergo celum nō
est graue nec leue. minozes pbat qz aut fertur a
medio vel ad medium fm naturā aut preterna-
turam. Inō fm natura . pbat qz fm naturam mo-
uetur circulariter. ergo nō a medio nec ad mediū.
ñam pbat qz vni⁹ corporis simplicis est tñ vñ⁹
motus simplex fm naturam. nec preter naturā.
qz si mouet̄ sursū pter naturā mouetur deorsū
fm naturā. 7 econtra qz illi motus sūt dñi. Ex h̄
īsert duo corollaria. p^m. partes celinō mouent̄

a medio nec ad medium. qz totum celū non mo-
uetur a medio nec ad mediū. ergo nec ps eius. 73
ñia qz in idē feruntur totum. 7 pars fm naturā
vt tota terra 7 puus globus: 2^m. nulla ps celi h3
gravitatē 7 leuitatē. p3. qz totū celū non h3 graui-
tatem nec leuitatem. ergo nec eius pars. ñiam
probat qz eadem est ratio de toto 7 partibus.

Tertio sciendū qz 2^a. dñia celi 7 alioꝝ cor-
poz simplicium tangitur in 2^a cō-
clusionē 7 est hec. Celum est igenitū 7 icorruptibi-
le. pbat p̄hs sic. q̄qd est genitū 7 corruptibile h3
suū contrariū s3 celū nō h3 contrariū. ḡ celū ē ige-
nitū 7 icorruptibile. maiorem pbat. qz oē fieri ē
a contrario. 7 subiecto 7 sūt corrupti. 2° qz īnē cō-
traria est corruptio 7 generatio. minozē pbat. qz
motus celi nō h3 dñi. ergo nec celū. pbat ñiam
qz dñioꝝ dñi sūt motus. ¶ 3ª cōclusio tangit 3^a
dñia 7 est hec. celū non est augmentabile nec di-
minuibile. p3. qz q̄qd est augmentabile h3 aliqd
ex quo fit. s3 celū nō habet aliquid ex quo fit. ḡ 7c.
maiorē pbat. qz q̄qd augetur. augetur a cibo ad-
ueniente 7 resolutio in necessariū eius. ¶ 4ª con-
clusio tāgit 4^a. dñiam 7 est hec. celū nō est alte-
rabile. pbat p̄hs duabus rōnibus. p̄ma. q̄qd est
alterabile h3 qualitates fm quas fit alteratio. sed
celū non habet qualitates scō3 quas fit alteratio
ergo. maiorē pbat qz alteratio est circa passiōes
7 h̄tus 7 ille non sunt in celo. 2^a rō. quecūqz alte-
rantur augentur 7 diminuitur sunt alterabilia.
sed celū nō auget̄ nec diminuit̄. igit. maiorē pbat
d̄ plātis elemētis 7 p̄tibus ipozum. 7 hec de pmo.

Conclusio rñsalis. Celum est cōpositum
ex materia 7 forma. pbat. qz
celum est materia vel forma vel totū cōpositum.
non materia qz non pōt realiter existere sine for-
ma. non forma qz vel eēt substantialis vel accidē-
talis. nō accidētalis qz nō est ī aliquo subiecto: nō
substantialis qz illa non mouet nec mouetur.

Primo dubitat̄. Utz sint tñ gñqz corpo-
ra simplicia. s. celū 7 quattuor ele-
menta. Ad soluendū hoc dubiū est supponendū
qz Aristo. in scda parte huius capituli īsert duo
correlaria. pmiū celū est pmiū corporis sempiternū
īsenescibile īalterabile īcessabile 7 īpassibile. nec
augmentū h̄ns nec decrementū. hoc pbat p̄hs
tribus signis. p̄miū. oēs hoīes 7 greci 7 barbari
7 q̄cūqz putāt deos eē h̄nt talē īmaginatiōē d̄ di-
js qz eis celū p loco attribuit̄ īmortale īmortali
coaptātes. ḡ signū ē qz celū ē īmortale. 2^m signū
quia fm memoriā traditam oī tempore p̄terī

Primus

to celū nō videt̃ esse transmutatū: nec f3 totū nec f3 pte. g signū ē q̃ celū est it̃asmutabile. 3^m signū. vīq3 ad p̃is tps celū vocatū est et̃hos q̃i sēp̃ne currēs. z adhuc anaxagoras vti hac opione. nec mirādū q̃ n̄ sel̄ nec bīf nec q̃ ifinities o3 putare eas dē opiones aduēisse ad nos. 2^m cor^m. ipole ē nūe rū corpoz simpliciū eē ptes q̃ dēz ē: q̃ nece ē motū simpliciū eē alicui⁹ corpi simplici: f3 n̄ sē ptes mor⁹ simplices q̃ illi q̃ dicit̃ s̄. f. circularis z rect⁹ g ē duplex. f. a medio z ad mediū. ex his p3 zc.

Secūdo dubitat. Utz mot⁹ celi sit alicui mo/ tui dī? Ad solvēdū h̄ dubiū ē suppo nēdū q̃ Ari. i ultimo capto hui⁹ tractat⁹ pbat q̃ motui circulari nullus ē mot⁹ dī? z diuidit̃ in du as ptes. In p̃ma pbat de motu circulari f3 se to/ tū: z itēdit̃ duas d̄nes. p̃ma. motui circulari nō dīat̃ mot⁹ rect⁹. hāc pbat q̃ mot⁹ dīat̃ mo tui recto. g nō circulari. aīis pbat q̃ loc⁹ sursum z loc⁹ deorsū dīat̃ur. ergo mot⁹ q̃ sūt ad illa loca dī rīat̃ur. cūq3 pbat. q̃ dīetas loci ē cā dīetatis mo tui. C^z 2^a motui circulari n̄ dīat̃ mot⁹ circula ris. pbat q̃ q̃cūq3 mot⁹ s̄ dīz illi s̄ finitū z de c̄mia ti. igit̃ duo mot⁹ circulares nō vidēt̃ur eē dīz.

Tertio dubitat. Utz mot⁹ sci sup eūdē se/ micirculū terminis trāsp̃positis sint dīz. Ad solvēdū h̄ dubiū ē supponēdū q̃ Ari. i vl tima p̃t̃cula hui⁹ capli pbat q̃ motui circulari f3 suas ptes nō sit aliq3 motus dīus: z itēdit̃ tres cō clusiones. p̃ma. motus facti supra eūdē semicir culū nō sunt dīarij. probat. quia secūdū semicir culū nō sumit̃ maxima distātia f3 solū fm lineā re ctā. C^z 2^a. motus q̃ ē supra vniū semicirculū nō dī rīat̃ motui q̃ ē supra aliū semicirculū. q̃ illi p̃it ad iuicē c̄tinuari. C^z 3^a. vni toti circulatōi nō dīat̃ur alia tota circulatō scā supra eūdē. pbat duabus rōnibus. p̃ma q̃ illi motus nō sūt ab eodē in idē: mot⁹ at̃ dīz s̄ d̄ dīo i dīū. 2^a rō. si eēnt ponēde ta les circulatōes eēnt frustra. cūis ē falsū. g z aīis. p̃ pbat dīaz. q̃ aut illa q̃ mouēt̃ illis duab⁹ circula tōib⁹ essent equalis v̄tutis: z sic vniū ipediret ali ud z ecōtra. z p̃ cūis ābo essent frustra. vel vnum esset maioris v̄tutis q̃ aliū: z sic ipediret aliud: z sic illud aliud eēt frustra cū ipi⁹ null⁹ ess3 motus. frustra. n. ē calciatū cui⁹ nō ē calciatio. cūq3 p/ bat. q̃ d̄s z nā nihil faciunt frustra.

Rationes

soluuntur ex iā dictis.

Merit⁹ 3°. Utz sit pōtē aliquod corpus esse actualiter in finitum. Et agitur p̃io q̃ sic. q̃ p̃m

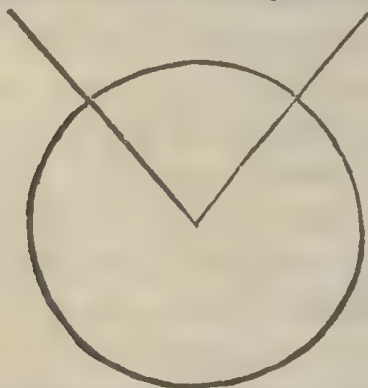
mouens est infinitū. ergo z p̃m mobile. 13 cūa. q̃ si p̃m mouens est infinitū p̃ mobili exiite finito. tē p̃m mouens poss3 mouere mobile iūstāri. qd̄ ipli/ cat d̄dictionez. 2° arguit̃ sic. pōtē est q̃ in qualibz pte vni⁹ hore pducatur vna pars lapidis bipeda lis sed partes hore saltez pportōales sūt ifinite. ergo etiā partes bipedales pducte in eis sūt infi nite: z p̃ cūis lapis cōposit⁹ ex ipis ē ifinit⁹. 3° sic. pōtē ē lieā circūgiratiūā eē ifinitā. ergo pōtē est aliq̃ corp⁹ eē ifinitū. aīis p3. q̃ pōtē est q̃ liea cir cūgiratia circūdet lineā rectā fm omnes ptes p portōabiles q̃ sūt ifinite. C In opp^m arguit̃ au/ ctōitate Aristo. in textu presenti.

Primo sciendū est q̃ iste secundus tra ctat⁹ i quo Aristo. determinat d̄ finitate totius vniuersi diuiditur in quatuor ca pitula. In p̃mo oñdit q̃ nullū corp⁹ circulariter motū sit ifinitū. z diuidit̃ i duas ptes. In p̃ia itē/ dit vna cōclutionē q̃ tagit̃ itēti. z ē bec. Necessa rio vidēdū ē vtz sit aliq̃ corpus ifinitū sic p̃ti/ mi antiquoz dixerūt. aut hoc sit ipossibile. pbat trib⁹ rōnib⁹ hāc cōclutionē. p̃ia. illd̄ ē determinā dū qd̄ multū facit discedere ab inquisitione v̄ta/ tis. sed dicere aliq̃ corpus eē ifinitū. aut nō eē facit multum discedere ab inquisitione veritatis ergo zc. Scda ratio. illud est determinandū: pro/ pter qd̄ orte sūt oēs d̄dictiones iter eos qui locuti sūt d̄ natura. f3 ifinitū ē h̄mōi g zc. Tertia ratio. il lud ē determinandū ppter qd̄ oriunt̃ errores cir ca p̃ma p̃cipia eo q̃ ifinitū h3 virtutez p̃cipij. ergo determinandū est de ifinito. maiorez pbat duplī. p̃mo. q̃ si q̃s transgressus fuerit modicus i p̃cipio a veritate discedens sit longe plus deci es milies. vt si q̃s dicat aliq̃ magnitudinem esse minimam: destruit maximum p̃cipiū mathe/ maticoz. 2° q̃ p̃cipium virtute maius est ma gnitudine: quapropter in p̃cipio est modicū in fine aut̃ multū magnū. C In scda intendit̃ duas cōclutiones. p̃ia tagit̃ duas ḡnales suppoēs q̃z p̃ ma ē. nece ē oē corp⁹ aut eē simplex aut cōpositū iō si sit aliq̃ corp⁹ ifinitū illd̄ erit simplex aut cō positū. 2^a. corp⁹ cōpositū ex p̃tib⁹ finitis multitudi ne z magnitudine ne c̄rio est finitum multitudine aut magnitudine. h̄ pbat q̃ tū ē cōpositū quā ta si illa ex gb⁹ cōponit̃. C^z 2^a. nullū corp⁹ circu larit̃ motū ē ifinitū. hāc cōclutionē pbat sex rōnib⁹. p̃ p̃ia rōe pōit̃ duas suppoēs. p̃ia. si corp⁹ circu larit̃ motū sit ifinitū liee p̃tracte a cētro ad circū feretiā erūt ifinite. 2^a. si liee p̃tracte acētro ad cir cōferetiā s̄ ifinite distātia ip̃ax erit ifinita. ifinitoz

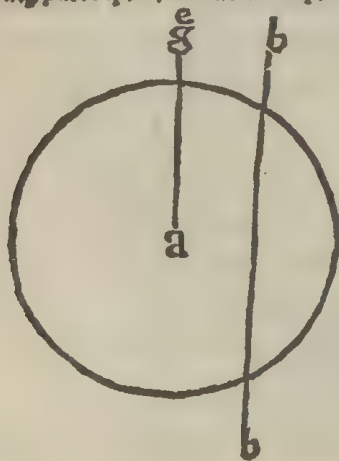

Celi 7 mundi

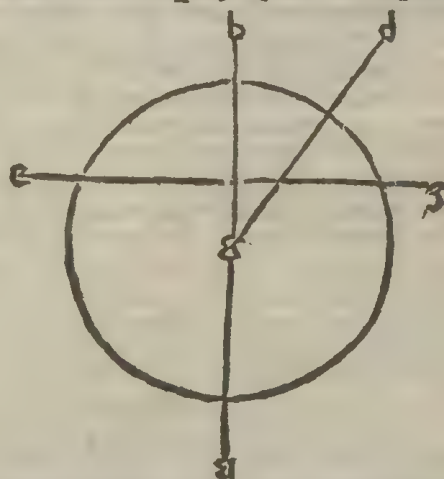
in. distātia erit infinita. Ex his sic arguit. Si corp^o circularē eēt actuali infinitū seq̄ret q^d nō possz moueri. cōs ē falsū 7 ipokē. g. 7 a. nōz pbat. qz si tale corp^o moueret tē p̄trāsiret distātiā duaz lineaz p tractaz a cētro ad circūferētiā. s. h. ipokē ē. qz illa circūferētiā ē infinita. mō nō cōtingit infinita p̄trāsire.

Impokētatē cōtis pbat duplī. p. qz videm^o celū circūuolui g. 7 moueri. 2. qz mot^o circularis necio ē alicui^o corpis simplicis. p. 20. 2. rōne ponit duas sup̄pōnes. pma si a tpe infinito auferatur finitū tps. necē ē reliquū eē finitū 7 b̄re p̄n^m. 2. sup̄pō. si tps ipsi^o mot^o b̄eat p̄ncipiū mot^o habebit p̄ncipiū 7 etiā magnitudo mota. Ex his sic arguit. si corp^o circulariter motū eēt infinitū. tunc infinitū p̄trāsiret in tpe finito. cōs est ipossibile. ergo 7 a. nōz pbat cōsequētiā qz ponam^o q^d a cētro corporis finiti qd ē a. trahat linea infinita ad circūferētiā figure q̄ vocet^o a. g. e. 7 extra centrū trahatur alia linea infinita ex vtraqz parte que vocetur. bb. 7 quiescat;

Ex his sic pbat a. nōz. qz si moueat^o tale corp^o circularē necē ē lineā. a. g. e. qnqz intēcidē lineaz. bb. 7 eā finalī p̄trāsire. 7 h. i tpe finito. 7 tñ ipa ē infinita g. infinitū p̄trāsibit i tpe finito. q. h. sit i tpe finito pbat sic. qz totū tps i q̄ motū ē celū ē finitū. p. 20. 2. rōne ponit duas sup̄pōnes. pma. si vna magnitudo iuxā aliā moueat ita q^d moueāt^o s. se iuicē. vel si vna q̄scat 7 moueat alia ipse se iuicē absoluēt. 2. sup̄pō. si linea finita p̄trāseat lineā infinitā i eodē tpe p̄trāsibit ab ea. Ex his sic arguit. celū tpe finito p̄trāsit circulū infinitū d̄scriptū circa cētrū. g. i eodē tpe celū ab eo p̄trāsibit. 7 p. cōs celū erit infinitū. 4. rō. nullū figuratū ē infinitū. s. oē corp^o circularē ē figuratū. g. nullū corp^o circularē ē infinitū. 5. rō. d̄scribat^o circul^o cui^o cētrū sit. g. p. qd trāseat linea infinita. a. b. ex vtraqz pte infinita. 7 ille due q̄scāt. deide trahat alia linea ex cētro p̄p̄diculariter secās p̄mā lineā. 7 sit. e. 3. 7 ambe q̄scāt. Cōsequēter ducatur alia linea a cētro corporis q̄ sit. g. d. infinita vsqz ad. d.

ex his sic arguit. moto illo corpe circulari linea. d. i. g. incipit itersecare lineā. e. 3. 7 illius intersectionis nō erit finis cū linea sit infinita. 7 p. cōs tale corp^o circularē mouebit p tps infinitū: qd est ipossibile: 6. rō. tps in q̄ celū mouet^o ē infinitū. g. 7 celū. tenet a. nōz. qz magnitudo 7 tps cōsili diuiduntur.

Scdō sciēdū q^d Ari. i. h. 2. c. pbat nullū cor pus recte motum esse infinitū: 7 iten dit talē cōclusionē. nullū corp^o motum a medio aut ad mediū ē infinitū. hāc cōclusionē pbat duabus rōib^o. pma sumitur ex pte locoz: 7 p ea pōit tres sup̄pōitiōes. pma. mot^o sursum 7 mot^o deorsū sūt d̄ij. fa. d̄ij mot^o sūt ad d̄ia loca. etia. si vnum

Primus

Si or fuerit ad determinatū locū 3 et aliter. Ex his sic arguitur: oia loca corporum motorum recte sunt finita. qd idē corp⁹ recte motū ē finitū. cūqz pbat. qz si loca corporum determinata sunt et ipsa corpora. aīis p3. qz loc⁹ sursum ē determinat⁹: et sit loc⁹ deorsū et loca media inf̄ ea. qd oia loca sūt determinata. pma pte aītis pbat. qz si aliqd corp⁹ vnde quaqz ferat ad locū deorsū nō pōt lōgi⁹ p̄trāsire. ergo loc⁹ deorsū est determinat⁹. 2^a pte aītis pbat qz locus sursum dīat loco deorsū. s3 loc⁹ deorsū ē determinatus: qd et loc⁹ sursum. t3 cūa p̄tīa supponē. 3^a pte aītis pbat: qz loc⁹ sursum et loc⁹ deorsū sūt determinati. ergo et loca media. pbat cūa3. qz alias inf̄ ex trema finita ē et mor⁹ infinit⁹. ¶ 2^a rō sumitur ex pte dīetatis et leuitatis et ē hec. si aliqd corp⁹ ē et infinitū ip3 h̄ret gravitatē infinitā. s3 impossibile ē gravitatē aliqz ē infinitā. qd ipse est aliqd corp⁹ recte motū ē infinitū. maiorē pbat. qz impossibile ē corp⁹ infinitū h̄re gravitatē finitā. qd si aliqd sit tale necesse ē qd h̄eat gravitatē infinitā. aīis pbat. qz si corp⁹ infinitū h̄ret gravitatē finitā seq̄retur tria icōueniētia. pma. qz corpus finitū et infinitū ē et eqlis gravitas. 2^a. qz corpus finitū erit maior gravitas qd corpus infinitū. 3^a. qz icqualiū corporum erit eqlis gravitas. pbat pma cūa3 qz si accipiat aliqz ps finita illi corp⁹ infinitū. illa erit alicui⁹ finitae gravitatis. qd cōtinuā replicationē pōt sumi tota gravitas corporis infiniti cū illa sit finita. et p cūa si illi pti addant tot ptes quot possunt cōsumere totā gravitatē tūc finitiz infiniti erit eadē gravitas: et si addant i duplo plures tūc finiti erit maior gravitas qd infiniti. minorē pncipalis rōnis pbat. f. qd sit impossibile aliqz gravitatē ē infinitā ponēdo duas suppos. pma: qd to vna gravitas ē maior alia tāto mouet in minor tpe. pbat. qz gravitas et tpa h̄nt ecōtrario analogiā vt si media gravitas moueat in aliquo tpe dupla gravitas mouebit i medietate illius tps. ¶ 2^a suppos. gravitas finita mouet magnitudinē finitā in tpe finito. Ex his sic arguit. si ē et aliqz gravitas infinita seq̄retur duo icōueniētia. pma. qd gravitas infinita in equali tpe moueret cūz gravitate finita. 2^a. qd gravitas infinita nō posset mouere. pma cūa p3. qz si gravitas infinita moueret i aliquo tpe tūc tps in quo moueret gravitas infinita h̄ret proportionē ad ipsā. 2^a cūa p3. quia si talis gravitas infinita moueret tūc talis mor⁹ nullam h̄ret proportionem ad alias cūz finiti ad infinitum nulla sit proportio

Tertio

sciēdū ē qd Ari. i hoc 3. c. pbat p rōnes nāles qd nullūz corp⁹ sit infini-

tū: et diuidit in duas ptes. In pma ponit vna pma rōez sup̄ta ex diuisione corporis. et ē hec. nullūz corpus etherogeneū ē infinitū et nullū corp⁹ homogeneū ē infinitū. qd nullū corpus ē infinitū. t3 cūa. qz oē corp⁹ aut est anoniomerū. i. etherogeneū. aut amiomex. i. hōgeneū. aīis pro pma parte pbat. qz vel illd ē et cōpō^m ex spēb⁹ finitis vel infinitis. nō infinitis qz corpora simplicia sunt finita. qd impossibile ē aliqd corp⁹ cōpōi ex infinitis corporib⁹ i spē. aīis pbat qz mor⁹ simplices sūt finiti. igit corpora simplicia sūt finita. t3 cūa. qz corporis simplicis est mor⁹ simplex. nec cōponit tale corp⁹ ex spēb⁹ finitis. qz tūc vnaqz qz cāz esset infinita. pbat h̄ ē ipse tripl̄ p qz vnaqz qz h̄ret infinitā gravitatē. 2^a qz etiā loca ipoz ēēt infinita. 3^a qz corp⁹ vnde quaqz extēdū. et nō posset ēē pta infinita. 2^a pte pncipalis aītis pbat. f. qd nullū corp⁹ amiomex sit infinitū. qz vel illd ē et circulare vel rectū qd supi⁹ iprobatū ē:

Conclusio r̄nsat. nullū corp⁹ ē infinitū vt p3 per rōnes Ari. in textu.

Primo dubitat. Vtqz corp⁹ infinitū possit pati a corpore finito. Ad soluen- dū hoc dubiū est supponendū qd Ari. in scda pte b⁹ capli pōit scda3 rōnē nālē pbatē nullū corp⁹ ē infinitū ex pte virtutis actiue et passiue. et ē hec. nullū infinitū h3 virtutē agendi aut patiēdi. s3 qd3 corp⁹ h3 virtutē agēdi vt patiēdi. igit nullū corp⁹ ē infinitū. p pbatōe maioris pōit tres suppos. pma. corp⁹ infinitū nō pōt a finito impediri. pbat. qz seq̄ret qd mouēs infinitū et mouēs finitū moueret i eqli tpe. cūa ē ipse. igit et aīis. pbat cūa3 ponēdo qd b. sit mouēs finitū qd moueat mobile infinitū qd ē. a. in tpe g. et d. sit ps mouētis finiti qd moueat. c. qd ē ps mobilis infiniti. Ex his sic arguit. qlis ē pportio maioris mouētis ad min⁹ mouēs. talis ē pportio maioris mobilis ad min⁹ mobile. s3 mai⁹ mouēs mouet mai⁹ mobile i tpe. g. igit min⁹ mouens mouet min⁹ mobile i eodez tpe. ¶ 2^a suppos. ipse est infinitū pati a finito qz seq̄retur qd i eqli tpe mobile finitū moueret a mouente finito et infinito. Et probat cūa3 qz ponat vnu mouens infinitū qd moueat ali qd mobile finitū i aliqz tpe finito. et sumat vnu min⁹ mouens qd moueat vnu min⁹ mobile i eqli tpe tē arguit. sic se b3 mai⁹ mouēs ad mai⁹ mobile: ita se b3 min⁹ mouens ad min⁹ mobile. igit a trāsumpta pportōe sic se b3 mai⁹ mouēs ad min⁹ mobile ita se b3 min⁹ mouens ad mai⁹ mobile. s3 maius mouens mouet min⁹ mobile i tpe. g. qd minus mouens mouet mai⁹ mobile i tpe. g. et sic mouens finitū et mouens infinitū mouet idēz mobile in eqli

Celi 7 mundi

tpe. ¶ 3^a suppo. mouens infinitū n̄ pōt pati ab infini-
nito. qz se q̄ref q̄ in eqli tpe mouens infinitū moue-
bit mobile infinitū 7 mobile finitū. Ex h̄ isert q̄ nul-
lū corp^o sensible est infinitū. 2° isert q̄ nullū corp^o
extra celū est infinitū. h̄ pbat. qz extra celū nō est
corp^o. pbat. qz extra celū nō est loc^o. ḡ nec corp^o.
qz oē corp^o est i loco. et̄ itra locū significant.

Secundo dubitat. Utz corp^o circulare
infinitū beat centz. Ad soluen-
dū hoc dubiū est supponendū q̄ Ari. i 4° c. pbat
nullū corp^o esse inf^m p rōes logicas: 7 diuidit i du-
as ptes. In p^a pōit talez cōtionez. Nullū corp^o est
infinitū. pbat. qz nullū corp^o circulare est infinitū 7
nullū corp^o rectū est infinitū. ergo nullū corp^o est i.
fi^m. añs. p p^a parte. pbat. qz nullū infinitū mouet
circa me^m. oē corpus circularit^r motū mouet cir-
ca me^m. ergo nullū corp^o circularit^r motū est infini-
tū. maiores pbat. qz infiniti nō est me^m. 2ª ptem
añtis pbat trib^o rōib^o. pma. si esset aliq^o corp^o re-
cte motū infinitū. tūc h̄ret vnū locū infinitū ad quez
moueret nāl^r: 7 aliū a q̄ moueret violent^r. 7 sic es-
set pta infinita. qd̄ ē ipole. ¶ 2^a rō. si aliq^o corp^o
recte motū esset infinitū tūc h̄ret mouens infinitū:
7 sic essent plura infinita. ¶ 3^a rō. si aliq^o corp^o re-
cte motū esset infinitū. vel illd̄ moueret a se. 7 sic
esset animatū. qd̄ est impole. impole. n. est infini-
tū eē aial. vel ab alio. 7 sic illd̄ aliū eēt infinitū: 7 sic
eēnt duo infinita. s. mouens 7 qd̄ mouet.

Tertio dubitat. Utz idē sit loc^o totⁱ 7 pti.
Ad soluendū h̄ dubiū ē supponen-
dū q̄ Ari. in 2ª pte hui^o capituli reprobat demo-
cratū 7 intendit talē cōclutionē. Non ē ponendū
aliq^o corp^o infinitū opo^m ex infinitis corpib^o eius
dē rōis distatib^o ad inuicē p vacuitates. pbat p h̄s
q̄ttuor rōib^o. p^a. qz tūc oīus illoz corp^oz esset vn^o
mor^o. pbat cñaz. qz vbisert vna tota tra 7 vn^o glo-
bus: 7 vbisert tot^o ignis 7 vna singilla. ¶ 2^a. si illa
corpa eēnt eiusdē rōis. tūc aut qd̄libz eēt ḡue vel
leue. ¶ 3^a rō. qz tūc qd̄libet moueret deorsū 7 sic
nullū eēt sursum. aut qd̄libz moueret sursum 7 sic nul-
lū esset deorsū. ¶ Quartarō. qz si moueret vno
motu f3 nāz moueretur alio motu pter nām. 7 sic
essent plura infinita.

Ad rationes Ad pma dicitur cōcedēdo
añs 7 negando cñaz. 7 ad
pbatōnē dī q̄ lz primū mouens sit infinitū nō tri-
mouet p mū mobile in nō tpe eo q̄ non mouet f3
vltimū sue po^o. ¶ Ad scdaz dī q̄ iste act^o g est p
ducere nō pōt mensurari pti^o pportionalibus.
f3 solū eiusdē cōstitutiōis: eo q̄ ptes proportionales

sūt solū i po^o. ¶ Ad tñā dī q̄ iste act^o g ē circūgi-
rare nō pōt attribui pti^o pportionalib^o propter
potentialitatē ipsoz.

Veritur 4° Utz sit possibile
eē plures mūdof. Et
arguit q̄ sic. quia mundus est species
ergo p̄dicat^r de multis vel actu vel po-

tentia. si actu. ergo de facto sunt plures mundi. si
potentia. ergo possunt eē plures mūdi. ¶ 2° sic.
quicumqz aliq^o duo sic se h̄nt q̄ vnū est pri^o alio fm
2^m modum prioris stat pri^o esse sine posteriori. f3
mūdus 7 hic mūdus sic se h̄nt q̄ mundus p̄cedit
hūc mūdū f3 2^m modū p̄oris. ḡ stat mūdū eē sine
hoc mūdo. f3 non pōt eē sine h̄ mundo nisi sit i aliq^o
alio p̄ticulari mūdo. ḡ possibile ē eē ptes mūdof.
¶ 3° arguit p articl^o p̄tēse dītē. dīe q̄ dō n̄ pos-
sit d̄ nouo p̄tē mūdof pducē ē error. ḡ ē ipole eē
ptes mūdof. ¶ In opp^m. est auctas p̄hi in textu.

Primo sciēdū est q̄ p declaratōe t̄mino-
ruz ponunt aliq^o distictiōes 7 aliq^o
suppōnes. p̄ria. duplex ē possibile. qd̄dā ē possi-
bile simplr. 7 ē illud qd̄ nō iplicat d̄dictiōnē. aliud
est possibile f3 nām. 7 est illd̄ qd̄ h̄tute alicui^o agē-
tis nālⁱ pōt pducī i eē. ¶ Ex his seq^r 2^a. s. q̄ du-
plex ē ipossibile. s. ipole simplr qd̄. s. iplicat d̄dicti-
onē. aliū est ipossibile f3 naturā qd̄ iplicat d̄dicti-
onē pducī h̄tute alicui^o agētis nālⁱ. ¶ 3^a disticti-
ō: ptes eē mūdof pōt itelligi duplr. vno mō q̄ pos-
sint eē ptes mūdi simul. alio mō q̄ possint eē ptes
mūdi successiue. ¶ 4^a disticti-
ō: plures mūdof eē
simul pōt itelligi duplr. vno mō q̄ illi mundi eēnt
cōcētrici. i. h̄rent idē cētrū ita q̄ sup^r p mū mobile
imaginaret vn^o orbis terre^o circundās p mū mobile
vndiqz. 7 cōter vn^o orbis aq̄us. 7 cōter vn^o orbis
aere^o. 7 sic de alijs similit^r se h̄ntib^o sic i hoc mūdo.
alio mō pōt itelligi q̄ illi mūdi eēnt eccētrici. i. q̄
centz vni^o eēt extra centrū alteri^o sic q̄ tot^o vn^o
eēt totaliter extra aliū nec vn^o contineret ab alio.
¶ Prima suppo. quicumqz aliq^o cōis qd̄itas p aliq^o
sibi additū trahit ad determinatū suppositum ta-
lis quiditas cōis tali cōtrahēte secluso est de se in-
differens ad hoc vt participet ab infinitis supposi-
tis. ¶ 2^a suppositio. quiditas mūdi est qd̄itas spe-
cifica d̄hibilis ad determinatū suppositus p p̄nci-
piū idiuiduatōis iō de se ē idēs ad infinita suppo-
sita. ¶ 3^a suppo. quicumqz aliq^o qd̄itas cōis est nata
p̄cipari a multis tunc in ea fundatur vna relatio
aptitudinalis. 7 vocat^r cōicabilitas seu aptitudo
ad eē i mltis conueniens tali qd̄itati i scdō mō dīcē
di p se. Ex h̄ seq^r q̄ stat aliqūā spēs eē natā p̄dica-

Primus

nō mittis quā nō ipōtē ē p̄dicari de m̄tis in actu.

Secūdo

sciendū est q̄ iste 3° tractat^o in q̄ Ari. dicit de vnitatē toti^o vniuer^o si diuidit in duo capla. In p̄ma determinat ei^o vnitatē de scō. z diuidit i duas ptes. In p̄ma intendit talē cōclusionē. Tm̄ est vn^o mūdo. hāc s̄nē pbat p̄hs gñs rōnib^o. p p̄ma ponūtur tres supponēs. p̄ma. oē corp^o mouet^o z gescit natural^o z sil^o violēter. Scōda. oē corp^o natural^o mouet^o ad illū locū i q̄ natural^o gescit. z mouet^o violēter ad illū locū i q̄ gescit violenter. 3ª cuiuslibet corporis cui^o est aliq^o mor^o violēter ei^o est aliq^o mor^o naturalis s̄nē. Ex his sic arguit^o si eēnt plures mūdi seq̄retur q̄ idē sit mouerē s̄z naturā z p̄ter naturā. cōis ē in ipōtē. Et pbat cōiaz qz si eēnt plures mūdi tūc terra vni^o mūdi nāl^o mouerē ad mediū alterius mūdi. iō ei^o motus est nāl^o. z qz ei^o motus esset a medio istius mūdi ideo eēt violētus. z sic idē mouerē simul nāl^o z violēter. p̄o scōda rōne ponit talē supponē. si sint plures mundi necessario sunt cōstituti ex corporibus ei^o dē rōnis. pbat dupl^o. qz si corpora huius mūdi eēnt equoca tūc mūdus diceret equoce de hoc mūdo z de illo. 2° qz corpora alterius mūdi mouerētur motib^o ei^o dē rōnis cū corporib^o istius mūdi eo q̄ nō sunt nisi tres motus simplices. ergo corpora alterius mūdi essent ei^o dē rōnis cū corporibus huius mūdi. Ex his sic arguit^o qz si eēnt plures mūdi. seq̄ret^o q̄ terra huius mūdi mouerē ad terrā alteri^o mūdi. z hoc nō pōt fieri nisi p̄ ascensū. ergo terra naturaliter ascēderet sur^o qd̄ est ipōssibile. Et subdit q̄ irrationabile est dicere corpora huius mūdi z alterius differre s̄z specē p̄pter eoz distātiā. p̄o tertia rōne ponit talē suppositionē. Oia corpora naturalia ei^o dē sp̄ci nāl^o mouētur ad eū dē locū numero. hoc pbat qz idēitas locoz nō debet eis s̄z qz singularia s̄z s̄z qz sūt indīna fm̄ specē. Ex his sic arguit^o vnicus est locus numero ad quem oia graua mouent^o. ergo est tm̄ vnū mediū mūdi. z p̄ cōis est tm̄ vnus mūdus. In scōda parte pbat duo fundamēta triū p̄cedentiū rōnuz. C^o p̄mū. oia corpora naturalia mouētur a determinatis locis ad determinata loca z nō in infinitū. pbat tribus rōnibus. p̄ma. omne qd̄ mouetur ex quodā in quoddā mouetur. ergo corpora naturalia mouentur a determinato loco ad determinatū locū. antecedēs patet in qualibet specie mutatiōis. z maxime in motu circulari qui aliquo modo videtur habere opposita s̄z diametrū. C^o scōda rō. qz si corpora nāl^o mouerētur in infinitū. eoz eēt veloci

tas īfinita. z p̄ consequēs īfinita grauitas z lentitas qd̄ supra ip̄obatu^o est. C^o scōz fundamētū est. graua z leuia non mouētur ad loca sua naturalia neq̄ ab alio. neq̄ vi quēadmodū aliqui dixerūt ea moueri p̄ expulsiōē. pbat tribus rōnibus. C^o p̄ma. qz tūc tardius moueretur maior ignis sur^o z maior terra deorsū. cuius contrariū semp accidit. C^o scōda ratio. si corpora nāl^o vi z expulsiōe mouerentur ad sua loca nāl^o. seq̄retur q̄ nō velocius mouerētur i fine q̄ in p̄ncipio. pbat cōiaz qz oia violēter mota q̄to plus distant a mouēte. tāto tardius mouentur. C^o Tertia ratio. qz sequeretur q̄ terra nō moueretur violenter sur^o. cōis est ipōssibile. z pbat cōiam. qz mobile non mouetur violēter illuc vnde violenter mouetur. C^o Quarta ratio p̄ncipalis est. hoc celū est sempiternū z p̄petuū. ergo est vnū tm̄. z p̄ consequēs tm̄ est vnus mūdus. C^o Quinta ratio. sunt tm̄ tria loca corpoz simplicū. vnus qui est ip̄sius cel^o. alius q̄ est ip̄sius extremi. s̄z grauius. z alius q̄ est medius iter illa z est locus leuiū. s̄z ista tria cōstituit vnū mediū. ergo est tm̄ vnus mūdus. z qz locus medius iter celū z terrā sit locus leuiū pbat qz vel leuia sunt iter celū z sic habet intentū. vel extra. z hoc nō. qz ipōtē est terrā moueri extra celū. ergo ipōtē est leuia eē extra celum. tenet cōia. quia terra violenter mouetur ad locū leuiū.

Tertio

sciendū q̄ Aristo. in hoc scōdo capitulo determinat vnitatē mundi de possibili. z diuiditur in tres partes. In p̄ma intendit tres cōclusiones. C^o p̄ma. dicendū est q̄ est ipōssibile eē plures mūdus eo q̄ mūdus est sempiternus ingenitus z incorruptibilis. C^o scōda tāgit cōclusionē antiquoz cum eoz rōne z est bec. Impossibile est tm̄ eē vnū mundus. Ad pbandū hanc cōclusionē supponebant q̄ in oibus siue sint a nā siue ab arte q̄ habet formā in mā. aliud est cōsiderare formā s̄z se z mixtā cū mā. declarant sic. aliud ē cōsiderare circulū s̄z se z circulū enēū vt aureū eo q̄ enēū vel aureū nō sunt de diffinitōe circuli. 2° supponebāt q̄ celū diceret formā i mā. hoc pbat sic. qz oē sensibile est in mā. sed celū est sensibile. ḡ zc. Ex his iserūt hāc s̄nē q̄ alter^o est s̄z celū. z celū simpl^o. qz celū simpl^o est vt forma. sed hoc celū est vt mixtū materic. Ex his sic arguit^o i oibus in qbus est forma p̄ modū cuiusdā sp̄ci sub ea cōgit eē p̄la singularia. s̄z celū ē b̄s. ḡ zc. C^o 3ª tāgit solōnē ist^o rōis. z ē bec. bñ dcm̄ ē q̄ aliud ē cōsiderare formā s̄z se. z s̄z q̄ ē i mā. p̄pter h̄ tm̄ nō est cōcedēdū plures eē mūdus. s̄z pot^o ē dicendum

Ad h̄
supponē
p̄bāt

Celi et mundi

q iste mundus est compositus ex sua tota materia. hanc solonez declarat duobus exemplis. Primum. si dicam? formam simi esse curvitatē: et māz ei? esse nasū vel carnē et fiat vn? nasus constituitur ex oi carne si ille nasus sit incorruptibilis et sit sim? tūc nō poterit esse aliud simū. 2. si eet vn? bō incorruptibilis compositus ex oi mā qd pōt suscipe formā humanā tūc nō pōt fieri ali? bō. sūl ē de mūdo. qz mūd? ē constitutus ex oi mā potēte suscipe formā mūdi. et ē incorruptibilis. iō nō pōt ee ali? mūd?. ¶ In 4ª pte itē dicit talē pñē. Mūd? ē compositus oi sua mā. p pbatōe b? ponit talē distinctionē. Celū pōt capi triplī. vno mō p vltima spa. 2. p aggregato ex oibus spīs circularit motis. 3. mō p aggregato ex oib? corpib? simplicib?. Ex h sic arguit. ex istū mūdū nullū ē corp? nec nāle nec sensibile. qz celū ē cōpo^m ex oi corpe nāli et sēibili. et p cōns ē cōpositū ex sua tota mā. aīis pbat duab? rōnib?. p⁴. si eet ex celū aliqd corp?. vlt illd eet simplex vel cōpo^m. nō simplex. p qz corpa celestia q mouent circularit hz naturā nō exeūt a suis locis. nec ēt ex celū sūt gūia et leuia. qz ibi eēt hz naturā. vlt pter naturā. nō hz naturā. qz hz naturā sūt itra celū. nec pter naturā. qz tūc illud corp? esset alteri? loci hz naturā. Et cōcludit q si ex celū nō sint corpa simplicia. et ex celū nō erūt corpa cōposita. ¶ 2^a rō. ipole ē aliqd corp? naturale fieri ex celū. aīis pbat. qz vel illud esset simplex vel cōpositū. qz vtrūqz reprobatus est. Ex bis ifert duo correlaria. p^m q iste mūd? cōstat ex tota sua mā. 2^m. q nō sūt plures mūdi. nec contingit plures esse. ¶ Quātū ad 2^m.

Conclusio rōnalis. Imposse est naturaliter esse plures mūdos. cū hoc tñ fiat q simpliciter nō iplicat cōditionē esse plures mūdos vt probant rationes ante oppositū.

Primo dubitat. Utz ex celū sit loc? Ad soluedū h dubiū ē supponēdū q Ari. i vltima pte b? capli determinat et declarat q lia entia sint ex celū. et diuidit i duas pteculas. In p⁴ itēdit talē pñē. ex celū nō est loc? nec vacuū neqz t³. p^m p³. qz ex celū nō pōt ee corp?. qz ex celū nō ē loc?. pbat qz i oi loco natū ē ee corp?. 2. pbat qz ex celū nō est vacuū. nec loc?. 3. pbat qz ex celū non est corp?. ergo nec mor?. et p cōns nec tps.

Secundo dubitat. Utz entia ex celū exītia sint corpea. Ad soluedū h dubiū ē supponēdū q Ari. i vltima pte b? capituli ifert aliq correlaria. p^m. q cūqz sūt nata ee extra celū illa nō sūt i loco. nec sūt nata senescere i tpe. 2^m. ex celū sūt entia iactabilia. et ipassibilia optimā vitā ducētia et

p se sufficiensissima quā pficiūt toto tēno a qb? cōlcatū ē oib? alijs ee et viuere bis qdē clari? bis qdē obscuri? 3^m. a talib? entib? extra celū exītib? mouetur celum motu incessabili et perpetuo.

Tertio dubitat. qz ē saluabile iūbas sepa tas ee ex celū cū itra et ex locū signi ficēt. Ad qd rīdet q pōt saluari duplī. p p talē distinctionē. Extra pōt capi duplī. vno mō negatiue et sic illd ē extra qd nō est itra. et sic itelligētie sunt extra celū. alio mō pōt capi cōie et positue. et sic ee extra celū est ee i h loco et nō i alio. et sic itelligētie nō sūt extra celū: eo q nō sūt i loco. 2. mō potest saluari ponendo talē distinctionē. extra pōt capi duplī. vno mō vt iportat locum circūscriptiū et dimensionale. et sic itelligentie nō sunt extra celū: alio modo vt iportat locum diffinitiuū et presentialem. et sic itelligentie sunt extra celum.

Rationes soluuntur ex dictis.

Aerit 5. Utz quelibet potētia actiua terminet p maximū i qd pōt. et quelibet potētia passiua p minimū a q pōt. ¶ Arguit p q nō. qz si def illud maximū i qd pōt nece ē q illa potētia actiua excedat illud excessu aliq: vel g excessu diuisibili vel idiuisibili. nō idiuisibili. g diuisibili. diuidat g ille excessus i duas ptes. si addat illi maximo vna pcorridens medio excessui tunc adhuc illa potētia mouebit ipz. ergo illud non erat maximū in quod illa potētia potest. ¶ Secūdo arguitur sic. si esset dabile maxius i quod pōt. seqret q esset dabile p^m infans et vltimū mor? cū illud maxius fieret in vltio instanti motus. hoc est iposibile. ¶ 3. arguitur sic. si esset dabile minius a q pōt pati potētia passiua. vel ergo excederet potētiā passiua ex excessu diuisibili vel indiuisibili: et tunc sequeretur sicut prius. ¶ In oppositū ē auctoritas pbi. ¶ In qōne erunt 2c.

Primo Sciendū est q pro declaratiōe terminoz questionis ponuntur alique distinctiones et alique suppositiones. Prima distinctio. duplex est potētia. quedā est potētia actiua. alia est potētia passiua. ¶ Secūda distinctio. duplex est potētia passiua. s. receptiua solum. et de illa non est ad propositum. alia est resistiua que resistit actioni potētie actiue et de illa est ad propositum. ¶ Tertia distinctio. potētia actiua est duplex: quedam est motiua et illa continet sub se portatiuā et leuatiuā. alia ē pductiua quantitatis vel substantie. et illa ē duplex:

Primus

qdā pduct effectū dissilēz sic sol pducit limū. alia pducit effectū sibi siles vt calor calozē. ¶ 4° di-
stinctio. po^a actiuapōt opari ad sex. s. ad resistētiā
ad distātiā. ad effēz. ad tps. ad velocitatē. z ad ipa-
tū i motu locali. p^aia suppo. maximū i qd pōt sic
expōit. i h pōt z i quolibz min^o pōt. z i nullū maius
pōt. z ista sic expōit. hē maximū pōd^o qd sortēs
pōt portare. h pōdus sortēs pōt portare. z qd libz
min^o pondus sortēs pōt portare. z nullū mai^o pō-
dus sortēs pōt portare. s. maximū i qd nō pōt sic
expōit. i h nō pōt z i nullū min^o pōt z i qd libz ma-
ius pōt. ¶ 2^a suppo. minimū i qd pōt sic expōit.
i h pōt z i nullū min^o pōt. s. minimū i qd non pōt
sic expōit. in hoc nō pōt z i quolibz min^o potest.
¶ 3^a suppo. minimū a quo pōt sic expōit. ab hoc
pōt z a nullo minoz pōt. Et cōformit expōendi
sunt alij tmini de maximo z mino. ¶ 4^a suppo.
q ad hoc q aliqua potētia actiua possit agē i ali-
quā potētiā passiua necē ē z sufficit q actiuitas
ipⁱ potētie actiue excedat i agēdo passiuitatem
pⁱus potētie passiue i resistendo.

Secundo Sciēdū ē q iste qrt tractat^r i
quo ari. dēminat de ppetui-
tate mūdi diuidit i tria capta. p^aimū ē de repro-
batōe opionū antiquoz z diuidit i duas ptes. In
p^ama itēdit duas actōnes. p^aia tāgit itētiū z ē bec
dicam^o vtz mūd^o sit genit^o aut igēit^o corruptibil^o
aut icorruptibil^o. ¶ 2^a. cūeniēs ē narrare opio-
nes aduersarioz. pbat pⁱus qttuoz rōib^o. p^aima
q opiones contrarie vidēt ēē demonstratōes cōtra
opionē p^aaz. ¶ 2^a. q narratis opinionib^o alioz
dicēda erūt magis credibilia audietib^o. ¶ 3^a. q
narratis opionibus alioz nō vidēt eas gratis cō-
dēnare. ¶ 4^a. qz ingitōres vitatit nō ēē inimi-
cos. s. debet sufficiētē indicare de vitate. s. hoc
nō pōt fieri nisi sciant opiones aduersarioz. ¶ In
2^a pte Ari. narrat z reprobāt opiones ātiquoz. z
itēdit sex actōnes. p^aima tāg. t opionē gnālez
antiquoz cū eius specificatōe. z ē bec. oēs antig
dixerūt mūdū ēē genitū. z ipoz qdā dixerūt ipm
ēē sēpiternū suple a pte post. alij dixerūt ipz ēē cor-
ruptibilē. alij āt dixerūt ipz vicissim gnāri z corū-
pivicissim ex eo q aggregant z segregant clemē-
ta p^alitē z amicitia. ¶ Scda 2^a tāgit reprobatōez
platonis z ē bec. nē pon dū mūdū ēē a pte an fa-
ctū. z sēpiternū a pte post. pbat pⁱus duab^o rōib^o.
p^aima. sola illa sūt rōnabilt^o ponēda q vident ac-
cidere i oib^o aut multis. s. dū bui^o opionis vidēt
accidere i oib^o aut i multis. g ista opio nō ē ponē-
da. minoz pbat. oia. n. q generātur ēē corūpi vi-

dent. ¶ 2^a rō. qdā ē trāsmutabile pōt alit se b^e
nunc q^o pus. sed celū non potest aliter se habere
nūc q^o pus. g nō ē trāsmutabile z p^ais nō est scz:
mior p^a. qz si ēē trāsmutabile iā i finities ēē trā-
mutatū. ¶ Tertia 2ª tāgit quādā solōne p quas
antig dēf. debāt platonē. z ē bec. qdā conātur au-
xiliū ferre platoni dicenti nō ēē vez q mūdus sit
factus z q sit corruptibilis. qz hoc ē magis dēf. a
platone g^a doctrine sic multa falsa dñr de geo-
metricis descriptōib^o g^a doctrine. hāc reprobat
pⁱus dicēs q nō est sile de descriptōib^o mathema-
ticis z de descriptōib^o i scia nāli. ¶ Quarta tan-
git reprobatōez Empedoclis z ē bec. dicere mū-
dū vicissim gnāri z corūpi eo mō q dicebat Em-
pedocles ē dicere mūdū ēē sēpiternū s. s. subam:
trāsmutabilē tñ s. formā. qd est falsū. qz gnātio z
corruptio sūt mutatōes s. qd. mō in elemētis nō
pōt fieri mutatio p talē modū in aliq subali s. so-
lū s. formā. Et est sile ac si aligs putaret puerum
qñqz esse z qñqz corūpi. pp hoc q ex puero fact^o
ē vir z ex viro puer. ¶ Quinta 2ª tāgit opionē ana-
ragore z ē bec. ipole ē mūdū simplr cē scū. z sim-
plr ēē corruptibilē. pbat. qz tunc illd ex q fact^o est
mūdus fuisset pⁱ finitū tps an factōne mūdū z re-
maneret pⁱ finitū tps post ei^o corruptiōez: quozuz
vtrūqz est impote. ¶ Sexta conclusio resumit opi-
nionē platonis.

Tertio Sciēdū q Ari. i hoc 2^a c. d. distinguit
multitudinē aliquoz terminoz z
diuiditur i duas ptes. In p^ama itēdit qñqz actō-
nes. p^aia. oia noia multiplicia sūt distinguenda.
pbat. qz si nomē multiplr dictū nō sit distinctum
intellectus sēbz cōfute circa ipm. z vtrū eo tanq^o
ē mino manifestō. ¶ Scda tāgit acceptōes inge-
niti. z ē bec. igenitū vno mō ē qd pus fuit nō ens.
z nūc ē ens sine gnātiōe z trāsmutatōe. sicut qdā
dicūt de motu z tactu. ¶ 2^a d^r igenitūz qd pole
ē fieri z corūpti. nō ipz nōdū factū est. ¶ 3^a d^r ige-
nitum quod omnino impote est fieri. Et subdit q
aliquid ē ipossibile fieri duplr. vno mō simplr. alio
mō qz nō facilt sit nec c. to nec bñ. ¶ Tertia 2^a tā-
git acceptōes geniti z ē bec. genitū silr d^r triplr.
vno mō qd hz ēē post non ēē. 2^a mō d^r genitū qd
pōt gnāri. siue sit simplr pole. siue capiat pole p il-
lo qd pōt bñ z facilt fieri. 3^a mō d^r genitum qd p
realē trāsmutatōem posset accipe ēē post non ēē.
siue iā sit siue nō. ¶ Quarta 2ª tāgit modos cor-
ruptibilis z ē bec. Corruptibile vno mō d^r qd pōt
bñ ēē post ēē. siue p sit trāsmutationē siue nō.
2^a mō d^r corruptibile qd p sit trāsmutationē realez

Celi et mundi

potēre nō esse post esse. 3. mō dī corruptibile qđ
faciliter corūpit. etale vocat eutractū. i. bñ corru-
ptibile. ¶ Quia 2. tāgit mōsicorruptibil. 2. ē h.
icorruptibile vno mō dī qđ pūf ē s. 2. postea nēs
sine trāsmutatōe sic mor. 2. tact. 2. mō dī corru-
ptibile qđ ē ipse nō fore aut nō futurū eē. 2. isidē
icorruptibile maxime ppe dē. 3. mō dī icorru-
ptibile qđ nō facilī corūpit.

Conclusio. Rñsialis. Nulla potētia ac
tīua ēminat p maximū i qđ
pōt sīfīt sīnīta actīua. ⁊ nulla potētia passiua ēmi
nat p mīnīmū. Ista 2. qđ ad ytrāq pte pōt demon
strāre. orđi p pma ⁊ scđaz rōnes scās an opposi
tas. ¶ Quātū ad tertiū.

Primo Dubitat. Qualis est saluabilis ac-
toritas ari. i. q. dicitur quod potentia ac-
tiua determinat per maximum et potentia passiuua per minimum.
Ad soluendum hoc dicitur quod supponendum quod Ari. in 2.
p[ar]te capituli ostendit qualis pot[entia] actiue et passiue sit
determinade. Et tradit tres conclusiones. C. prima
d[icitur] quod agitur determinatione pot[entia] actiua et passiua. et est bec.
potentia actiua d[icitur] determinari q[ua]nta sit per maximum. vt
si quis possit portare solu[m] centu[m] talenta et duo tunc per
illud determinam[ur] ei[us] pot[entia] actiua. Et si quis possit
ambulare solu[m] per centu[m] stadia. per illud determinam[ur] ei[us]
potentia ambulandi. C. Secunda d[icitur] quod agitur determinatio
per passiuue. et est hoc. pot[entia] passiuua vel ipso d[icitur] determinari
per minimum. hoc per basilib[us] et exemplis. C. 3. d[icitur] quod agitur vna
cauillatio. et est hoc. Ari. videt supponere quod quicquid
per maximum. per etiam quod minimum. quod est falsu[m]. visus. n.
videns vnu magnu[m] stadiu[m] non per videre punctu[m]. dicit
philosophus quod illa que de ca[usa] sunt intelligunt de maximo et minimo
sine h[uius]modi. Et hoc dicitur ad dubiu[m] quod auctas Ari. est
sic intelligenda quod pot[entia] actiua determinat per maximum infra
quod potest et non per maximum in quod non potest.

Scdo Dubitat. Ut po^a actiua diermineat
pmaximā z minimā resistentiā. Ad istū
dñr q̄ttuo. 2. p^m q^a n̄ est dabilis maxia resistentia i
quā pōt po^a actiua pp excessū diuisibile ipi^a potē
tie actiue sup̄ tales resistentiā. ¶ 2. o^r. q^a n̄ est da
bilis maxia resistentia i quā n̄ pōt po^a actiua. ¶ 3.
o^r q^a n̄ ē dabilis minima resistentia i quā n̄ pōt po^a ac
tiua. ¶ 4. o^r. q^a ē dabilis minima resistentia in
quā non pōt potētia actiua z illa ē resistentia eq̄lis
po^a actiue. z hec q̄ttuo. dē p̄nt manifeste oñdi p
expositōes positas in p̄mo notabili.

Tertio Dubitai. Utz potetia passiuua de
minet p minimuz a quo pt. Ad sol
uendū s̄ dubiū ponūtur aliq̄ distinctiones. p̄ia.
potentia passiuaz qdā ē passiuua tm̄. alia ē passi

na ⁊ actiua. ¶ 2^a d^o potētiaz passiuaꝝ q̄daꝝ sūt
cognitiue alie nō. Ex his d^o q̄ n̄ ē dabile mimū a
q̄ possit pati po^a passiua. nec ē dabile max^{ma} a quo
possit pati po^a passiua: s; ē dabile max^{ma} a q̄ n̄ p̄t
pati p expōnes positas i p̄ notabili. ¶ Ad aucta/
tē Ari. dicēdū q̄ ē intelligēda sic dcm ē in p̄ dubio

Rationes In oppositiū solūunt ex dictis.
Veris 6: Utz supposita tpsis et
 nitate aliqd idēz beat po
 tētiā z ad eē z ad nīcē p tpsūm. ¶ Ar
 guū p q sic. qz eē z nīcē sē extreme a o

dictōis otigeret significabilia d̄ q̄l̄z gnābili ⁊ corru-
ptibili. iḡr p̄ q̄cūq̄ tpe aliq̄d ipoz iest alicui gnā-
bili p̄ illo tpe reliquū pōtē iesse. s̄z p̄ tps̄ infinitū alte-
rū ipoz inest cuilibz gnābili. iḡr per tps̄ infinituz
q̄d̄z gnābile p̄r eē ⁊ n̄ eē. ¶ 2° sic. supposita tps̄is
et̄nitate aia sortis habuit potētā ad eē infinitū p̄
tps̄. q̄z sūt non ens ab et̄no. ⁊ p̄ tps̄ infinitū bēbir
potētā ad non eē q̄z et̄nalr erit ens. iḡr aliq̄d idē
p̄ infinitū tps̄ bz potētā ad esse. ⁊ per infinituz tem-
pus habet potētiāz. ad non eē. ¶ 3° sic. q̄ncūq̄
aliq̄ duo sūt eadē realr s̄vūū fit p̄ infinituz tps̄ ⁊
altēz. s̄z mā ⁊ po^a ad eē ⁊ nō eē sūt eadē rlr. ⁊ mā
ē in tpe infinito supposita tps̄is et̄nitate po^a ad eē ⁊
nō eē tpe infinito. ⁊ p̄ cōs̄ aliquid idē erit potēns
ad eē ⁊ ad nō eē per tps̄ infinitū. ¶ In opp^m ē au-
toritas phi. ¶ In q̄ōne erūt tres articuli;

Primo Sciendū ē q. p. declaratione terminorum questionis ponunt aliquæ distinctiones. Prima. tps pōt dici infinitū dupl̃r. vno mō in alio extremo q. tñ. s. a pte añ vel a pte post. alio modo pōt dici infinitū in vtroq. extremo. ¶ 2ª distin. pōt siue pōtētia possunt capi dupl̃r. vno modo coiter et pmissiue. s. vt secū per mittit actum ad quē ē et se extendit ad pōtē et cōtingēs alit̃. alio modo p̃t capi spāl̃t et negatiue vt. s. conotat negatōē et carentiā actus ad quē est. si cut ē pōtē distās ab actu. et illo mō capit ab aris. Ex hoc elicī tale documētū q. quicūq. aliqd s̃bz bz aliquā formā illud nō ē pl̃i pō^a ad talē formā. s̃z quicūq. nō repugnat alicui subō h̃c aliquā formā quam non habet tale subiectum dicitur eē in potentia ad illam formā. Ex hoc sequitur p̃mo q. quādo cūq. de aliquo generabili et corruptibili verum est dicere q. ipsum est de illo: verum est dicere q. habet potentias ad non eē. et p̃o quocūq. tpe verum est dicere q. ipsum nō est p̃o illo tempore. verum est dicere q. ipsum habet potentiam ad eē. Ex bis dicitur primo q.

Primus

Veritate aliqd idē bz potētiā ad eē p tps infinitū a pte aī: bz potētiā ad nē p tps infinitū a pte p^o z bz supposita tps eternitate. p^o d aīa fortis mō viuē tis q n fuit p tps infinitū. iō p tps infinitū hēbat potētiā ad eē: z illa eadē erit p tps infinitū. iō p tps i/ finitū habebit potētiā ad nō esse.

Secūdo sciēdū ē q aī. i h z c: vlt onidē ouer tibilitatē istoz emioz. f. gñabilitatis z corruptibilitatis ex vna pte. z igniabilitatis z corruptibilitatis ex alia pte. z didit in qnqz ptes. In p^o pōit qtuor suppos. p^o ē bec. si aliqd hēat potētiā ad eē z ad nō eē. ipz bz potētiā ad eē tpe dēmiato. z potētiā ad nō eē tpe idēmiato: z neu trābz tpe infinito: z h bz oē pdicamti. pbat. qz si n qbz sit i tpe determinato. tūc vna erit i tpe infinito: z alia i alio tpe infinito: qd ē ipole eo q nō cōtigit pta tpa eē infinita. fa ē bec. nō est idē falsū z ipole vez z pole. pbat pbs. qz nō oē pole ē vez: nec oē falsū ē ipole. z sedit qz bicoz d possibili z possi bili simplr: z silr d xō z falso simplr. 3^a. nō ē idem supponē falsū z ipole. pbat. qz ex ipossibili nihil accit nisi ipole. hāt nō sp accit ex falso. 4^a. idē sit bz potētiā ad opposita. s. nō bz potētiā ad sil bfe op posita: vel alr. q idē nō sit bz potētiā ad opposita: z isto mō expōit cōitator. z h os itelligi d potētiā i portate pnatōez act^o. In fa opat igenitū ad icor ruptibile: z itēdit duas cōclusiōes. pma. oē semp ens ē icorruptibile. pbat. qz aut oē sp ens ē icor ruptibile: aut aliqd sp ens ē corruptibile: s. ipole ē aliqd sp ens eē corruptibile. gñeē ē oē sp ens eē icorruptibile. minozē pbat. qz ad aliqd sp ens eē corruptibile seqi ipole. g ipz ē ipole. aīa pbat qz ad ipz seqi ipz sil eē i actu z nō eē. qd est ipole. C fa. oē sp ens ē igenitū. pbat. qz ipole ē sp ens eē gñabile. igr oē sp ens ē ingenitū. aīa pbat. qz gñabile aliqn ē: z aliqn nō ē. igr si semper ens es set gñabile idē simul eēt z nō eēt. qd ē ipole.

Tertio sciēdū ē q aī. istia pte b^o capli cō pat sēper ens ad genitū z corrupti bile. z itēdit sex cōclusiōes. pma ē bec. nullū sēp ēs ē gñabile z corruptibile. h pbat. qz oē gñabile aut corruptibile bz aliqz potētiā ad nē eē. s. sēper ens nō bz potētiā ad nō eē. igr nullū sp ens ē gñ a bile aut corruptibile. minozē pbat. qz si sp ens ha berz potētiā ad nō eē. vel h eēt tpe finito vel tpe infinito. nō tpe infinito. igr sēper ens est per tps i/ finitū. nec tpe finito cū illud sit pars tps i/ finiti. C fa tāgū pma suppos: z est bec. q iste se hnt p modū dictionis sp ens z nō sp ens. z iste se habet mō dīo sēper ens z sēper nō ens. z iste mō subcō

trio. nō sp ens. z nō sp nō ens. aliqz tñ istaz pōit aī sto. d possibili: z aliqz d iē. qbz eni q possz formāi d possibili isert aliqz istaz d iē. C 3^a d tāgū fam suppos. z ē bec. q idē qnz ē possibile eē. z qnz po sibile nō eē. hāc dñe pbat duplr. p i emis significa tiuis sic. iste due dñe semper eē z sp nō esse sunt false de eodē. vtputa de sorte. sortes eni nec sēp est nec semper nō est. igr dictione illaz insūt for ti. z si sortes nō ē semper ens. nec sp nō ens. z ita sortes qndoz ē z qndoz nō ē. silez rōez deducit i emis nō significatis. C 4^a ē bec. nullū genitū vel corruptibile ē sp ens vel sp nō ens. pbat: qz oē gñabile z corruptibile p aliqñ eē z aliqn nēē. z h ē mediū iter sp eē z sp nō eē p negatōez extre moy. igr nullū gñabile vel corruptibile ē sp ens vel sp nō ens. Ex h isert q oē icorruptibile ē sēp ens: z silr oē igniabile. C 5ª exponit qd intelligat p igenitū z icorruptibile. z dicit qz igenitū ē illud qd ē ens d q ipole fuit vez dicere ipz nō eē: z silr d icorruptibili. C 6^a. igniabile z icorruptibile cō uertunt ad se iuicē. pbat. qz qcuqz ouertūt cū ali quo 3°: illa cōuertūt iter se. s. igniabile z icorrupti/ bile ouertūt cū aliquo 3°. f. cū sp ente. igr cōuer/ tūt inter se. Ad pbandum minozem repetit mul ta que ante dicta sunt.

Conclusio rñalis. supposita tps eternita te implicat dictionē aliqd idē bfe potētiā ad eē per tps infinitū. z potentiam ad nō eē p tps infinitū. z hoc fm viā Ari. qz si esset aliquod tale tūc maxie esset aliquod gñabilium aut corruptibilium. s. nullū tale ē bz. p. qz bz aī. qd bz gñabile z corruptibile aliqn nō erit z tūc i/ plicabit ipz eē. alias idē i nūero possz pducī. iō i/ plicabit dictionē ipz habere potentia ad eē per tps infinitum a parte post.

Primo dubitatur. vtrū gñabile z corru/ ptibile conuertant. Ad soluēduz hoc dubium est supponēdū q aīsto. in qrtā pte huius capituli ostendit qz generabile z corrupti bile conuertantur: z intendit quatuor conclusio/ nes. Prima. oē corruptibile est generabile. pbat sic. qz vel omne generabile est corruptibile: aut aliquod corruptibile est ingenerabile. secūda pō est impossibilis. igitur pma est vera. minozē pro/ bat. qz si aliquod corruptibile esset ingenerabile aliquod corruptibile esset icorruptibile. conse/ quens est ipossibile. Et pbat dñam: qz igrabile z icorruptibile cōuertūt. scda. oē gñabile ē corru/ ptibile. pbat. qz vel gñabile ē corruptibile vel in corruptibile. s. gñabile nō ē icorruptibile. igr est

Celi 7 mundi

corruptibile. minorē pbat q: si generabile eēt in corruptibile: eēt etiā i generabile cū i corruptibile 7 ignabile cōuertātur. ¶ 3^a p. gnabile 7 corruptibile cōuertūtur ad inuicē. pbat trib^o rōnibus. p^{ri}ma. q: ignabile 7 i corruptibile cōuertunt. 7 oē corruptibile ē gnabile. 7 oē gnabile ē corruptibile. g^o gnabile 7 corruptibile cōuertunt. Scda rō. q: neq: gnabile neq: corruptibile ē sp^o ens: igit^o cōuertūtur cū medio sp^o entis 7 sēp nō entis. qd ē aliqñ eē 7 aliqñ nō eē. 7 p^o nōs cōuertunt iter se. 3^a rō declar^{at} pcedētē rōnez i teris nō significatis. ¶ 4^a p. tāgit vnā aliaz rōnez ad pbandū vnā cōclusiones p^{ri}us positā q: ignabile 7 i corruptibile cōuertūt: 7 bec ē. q: gnabile 7 corruptibile cōuertūt. g^o ignabile 7 i corruptibile. dclarat rōez i t^{er}mis significatis.

Secundo dubitat. vtz aliqd^o genitū sit i corruptibile: 7 aliqd^o genitū sit corruptibile. Ad soluendū hoc dubiū ē supponendū q: ari. i vltia pte b^o capli intēdit talē conclusioⁿē. Nullū i genitū ē corruptibile: 7 nullū genitū ē i corruptibile. pbat p^{ri}us qnq: rōib^o. p^{ri}ma. si genitū ē i corruptibile potētia ei^o ad eē fuit tpe i finito aū ei^o generatōez: 7 si genitū ē i corruptibile ei^o potētia ad nō eē fuit tpe i finito: quod ē 3° p^{ri}ma sup^o pōez. etiā sup^oius dictū ē q: oia possibilia determinant^{ur} ad maximū. ideo nō pōt determinari p^{ri} finitū tēpus. Scda rō. si genitū eēt i corruptibile. 7 i genitū eēt corruptibile seq^uet^{ur} q: idē simul bēret potētia ad eē 7 ad nō eē etiā in tpe finito. nō ē ipossibile. 7 declarat i terminis nō significatiuis. 3^a rō. oē corruptibile aliqñ corrupet. 7 oē generabile aliquando generabitur. igitur nullam tale est ingentum 7 i corruptibile. aⁿs p^{ro}bat. quia vel corruptibile quod nāq: corrupetur i finito tpe erit. 7 sic i tpe i finito habebit potētia ad non esse si ponatur. igitur in illo tpe i finito non eē nullū d^o se q: ipossibile. 7 sic nō d^o esse ipote ipm p^{ri} infinitū tēpus habere potētia ad eē 7 ad non eē. 4^a rō. si aliqd^o semp fuit i tpe p^{ri}terito 7 post hoc nō erit. vt si aliqd^o erit sēp in futuro 7 aliqñ nō fuit. aut igitur ē a cāu aut a nā. nā a casu. q: qd ē a casu nō ē sēp nec frequenter s^{ed} raro. qd aut sēp fuit vel erit non ē raro. igitur ē a natura 7 non ab alia nā q: a materia. mā. n. ē cā q^{re} aliqd^o pōt eē post non eē. s^{ed} mā sp^o manet eadez. g^o illud h^{ab}et potētia ad eē 7 ad nō esse. Subdit cauillationem q: aliq: d^{ic}et q: nō h^{ab}et potētia ad nō eē in tpe futuro. s^{ed} ad nō eē in tpe p^{ri}terito. Ad quā dicit p^{ri}us q: ad p^{ri}teritū nullū est potētia ad hoc q: aliqñ pōt ponatur in eē. 5^a rō. quā vocat magis nālem ē bec. q: oē qd est

gnabile vt corruptibile nāl^{iter} illud est alterabile: 7 oē tale h^{ab}et d^uriū. 7 p^{ri}us corrupetur ab illo c^{on}trario dubitatur. Utz omne corruptibile d^o necessitate corrupetur. p^{ro} solutōe hui^o dubij ponūtur aliq: d^{ic}tiones. ¶ P^{ri}ma. duplex est possibile. qdā ē possibile logicum qd nō h^{ab}et repugnantē d^{ic}tionē ex terminis. aliqd^o est possibile p^{ri}ncipiū qd pōt poni i eē h^{ab}et agētis nāl^{iter}. ¶ Scda d^{ic}tin^{ctio}. bec p^{ro}positio. oē corruptibile de necessitate corrupetur. h^{ab}et duplicē sensum. s^{ed} s^{um} eōp^o 7 est iste. bec est necessaria. oē corruptibile corrupetur. aliud ē sensus d^{ic}tus. 7 ē iste de quocūq: corruptibili vtz ē d^{ic}te q: ipz necessario corrupetur. ¶ Tertia d^{ic}tin^{ctio}. corruptibile pōt capi dupl^{ic}iter. vno mō coiter p^{ri} illo qd pōt corrupi sine illud sit sine nō sit. 7 sic antichristus d^{ic}etur corruptibilis. alio mō capitur corruptibile p^{ri} illo qd est 7 pōt corrupi. Ex his ponūtur due cōclusiones s^{ed} Aristo. p^{ri}a ē. bec est necia. oē corruptibile corrupet. Scda. oē corruptibile cōtin^genter 7 nō necessario corrupetur: s^{ed} h^{ab}etatem pōt dici q: nō iplicat d^{ic}tionē qdlibz corruptibile p^{er}petuari. Ex quo sequit^{ur} q: bec nō est simpliciter necessaria. omne corruptibile corrupetur.

Rationes soluitur ex dictis. ¶ Et bec de q^{uest}ione sufficiant.

Intra se

cū dū libz celi 7 mūdi queritur Utrū celūz moueatur sine fatigatione. ¶ Arguitur p^{ri} q: non q: ois h^{ab}et nāl^{iter} ē fatigabilis. s^{ed} h^{ab}et effectiue mouēs celū. ē h^{ab}et nāl^{iter}. g^o h^{ab}et effectiue mouēs celū est fatigabilis. maior p^{ri} p^{ri} Aristo. i de sōno 7 vigilia. minor p^{ri} q: mor^o celi ē naturalis. g^o h^{ab}et mouens celū est naturalis. ¶ 2° arguitur sic. ois mor^o scūs cū aliq: resistētia 7 violētia ē fatigabil^{is} motus celi ē mor^o scūs cū quadā resistētia 7 violentia. g^o mor^o celi ē fatigabilis. minor p^{ri} q: si motus celi nō fieret cū qdā resistētia. tūc in motu celi nō ē t^{em}p^{or}al^{is} successio. 7 p^{ri}us fieret i instāti. 3° sic. vbiēti q: sūt repibiles duo motus q: vn^o ipedit alium vterq: illoz ē fatigabilis. s^{ed} in celo sunt repibiles

Secundus

duo tales moti. qm vnus impedit aliu. g. celū mouet cū fatigatōe. mior pz. qz p^m mobile qd mouet motu diurno per mōz cuiusdā violētīe rapit speras inferiores et mouet eas motu diurno et cū hū spere inferiores mouet motu ppo. ¶ In oppositum est auctoritas phi. ¶ In qōne zc.

Primo sciēdū ē q p declaratōe termioz qōis sūt solūde tres difficultates. ¶ Pri^a. qd ē fatigatio. Ad quā rīdet q fatigatio ē dimiutio virtutis po^a actiue cognitiue pp ei^o lōgā actōez dī. po^a actiue qz po^a passiua n ē fatigabilis. dī cognitiue qz iaiata n dīr ppe fatigari qz nibil cogitū. dī ppter lōgā ei^o actōem: qz si qz sit ipotē ex senectute vel egritudine vel idī. p sitōne alie mōzi n pp h dī fatigari. ¶ 2ª difficultas. vñ pōt cāri fatigatio. Ad quā pī rīderi. qz nā mittit ad singula mēbra laborātia per mōz exalta tōis qdā spūs et qdā hūiores q ppe lōgā actio nē corūpūti: et tē corp^o dī fatigatū nec sit sine fatigatione donec per regē fuerit spūs recuperati et hūiores ordinati. Ex hū segtur p q aia intellectiua n ē fatigabilis: qz nō erit in operatōez nīaz mediātib^o talib^o spiritib^o et humozib^o. 2° dī. qz celū n ē fatigabile qz n hūet tales spūs aut tales hūiores ppe qz vñ sua sit fatigabilis. ¶ 3ª difficultas. vñ potētia passiua sit fatigabilis. Ad quā rīdet per dīstinctionē q duplex ē po^a passiua. qdā ē pure passiua cuiusmōdī ē potētia receptiua mē. alia est potētia passiua resistiua vel reactiua. pma. nō est fatigabilis sed bene secunda.

Secundo sciēdū ē q iste 2° liber dī celo et mādō i q Ari. dēclīat dī pncipaliozi pte toti vniuersi. s. dī celo diuidit i tres tractat^o. In p^o dēclīat dī duratōe celi et itendit qtuor dēclōnes. Pri^a. celū n ē scz nec cōtigit ipz corūpi sē vñū sē pīcū nō hūis pī^m neqz finē. hāc dēclōne pbat pbs sex rōib^o. p^a. tps ē sēpīcū. g. z celū. ¶ 2^a rō. qz ad mōz sēz quē imaginat aliqū celū ē scm. aut aliqū corūpi sequit mltā irrōabilia. g. celū ē imortale et sēpīcū. ¶ 3^a rō. oēs antig dīxērēt celū imortale et dīnū hūis talē motū cui^o null^o ē finis. s. ipe magz ē finis alioz et ē mor^o pfect^o cōtinē ipsectos: et ē in cessabil^o et durabil^o tpe īfinito. g. hē credēdū. t. 3^a rō. qz oz vñū quēqz se reddē psuasiuē ātqz. et max^o credē fmōes patz nīoz eē vōs. ¶ 4^a rō. qdā ātqz attribuit dīz celū p loco ac si solū celū ē imortale. g. zc. ¶ 5^a rō. celū mouet sine fatigatōe eo qz ī motu celi nulla ē violētia. nec ē ibi aliqd phibēs pp qd celū sit natū alī mouēi. g. zc. ¶ 6^a rō. oz coa

fmōes dīxērēt scōrdāt rōi et dēclō ātqz. s. illi q dīr celū ē sēpīcū cōrdāt rōi et dēclō ātqz g. zc. ¶ 2^a rō. tāgit vñā opionē ātqz: et ē h. nō est vñ illd qd dēm ē sēz ātqz fabulā. 1. qz celū ē qdā corp^o gūe et vñ magn^o hō q vocat Atlas hūis pedes in vno polo et caput ī alio. et manū dīxērēt ī oriēte et sinistrā ī occidēte: et cōtinue mouet celū. et ē sustinet celūz ne caddat pp sui gūitātē. ¶ 3^a rō. tāgit aliā opionē. et ē bec. qz s celū sit graue n pōt tñ descendere pp velocitatē sui mor^o. hāc opionē reprobat pbs rōic qz icōueniēs ēēt talē circulatōez ēē violētā et durare tpe īfinito. ¶ 4^a rō. tāgit aliā opionē q ē bec. qz celū ē qdā corp^o graue: et hū qdā aiaz a q mouet q etiā sustinet ipm ne cadat. dicit pbs q n ē potē talē vitā hūe. siue sit tristis siue brā eo qz mot^o ei^o ēēt cū violētia. imo ēēt necē qz ipabret qetē sicut et aie mortaliū: et has tres vltimas opionēes ponit pbs iter quartā et quitā rationem.

Tertio sciēdū ē q Ari. i h 3° c^o dēclīat dī dīntijs pōnū ī celo: et diuidit ī duos ptes. In p^o reprobat opionē aliqz pythagoricoz. et itēdit duas dēclōnes. ¶ Pri^a tāgit itēdū et ē bec. qdā dīnt ī celo solū dīxērēt ēē et sinistrū vt pythagorici. iō ē cōsiderādū an hū sit vñ an nō. ¶ 2^a rō. tāgit reprobatōez eo. et ē bec. si ī celo ē dextz et sinistrū. etiā ī eo sūt pōres dīe pōnū. s. surū et deorsū. pbat qnqz rōib^o. p^a qz nūqz dextrū et sinistrū sūt sine surū et deorsū: et surū et deorsū bñ sūt si ne dextro et sinistro. g. si ī celo sit dextrū et sinistrūz ēēt ī eo erit surū et deorsū. p^a mām pte pbat de aiaz lib^o pfectis: et scōbz pbat de plantis. ¶ 2^a rō. surū et deorsū sūt dīe positioū pōres dextro et sinistro. aiaz pbat. qz lōgītudo ē pōr latitudine et pfunditate. ergo surū et deorsū sūt dīe pōnūz pōres dextro et sinistro. t. 3^a rō. qz surū et deorsū sūt cāe lōgītudis: dext^o et sinistrū latitudis: et aī et retrō p^o sūdītatis. 2° pbat illud aīz sic. mor^o augmētātōis ē pōr locali. g. surū et deorsū sūt dīe pōnū pōres dext^o et sinistro. t. 3^a rō. qz mor^o augmētātōis vñ ē ad surū: et mor^o localis a dextro: et mor^o sēz vñ hūe pī^m ab aī. anteri^o. n. dico ī q ē sēsus. Ex h. n. īfert q nō ī oī corpe ē qdēdū surū et deorsū dext^o et sinistrū anteri^o et posteri^o. In iaiatis. n. n sūt pī^m talū motū. Subdit tñ q ī ipsīs iaiatis sūt dīe pōnū q ad nos. i. s. silitudinē nīaz illd. n. qd ē ad dextrā nīaz dīcim^o dext^o et ad sinistrā sinistrū quē ad modū sit ī statuis. ¶ 3^a rō. icōueniēs ē aff gnāre ī celo dīas pōnū min^o pncipales: et ī eo nō ponēte dīas pncipaliores q sūt surū et deorsū. g. zc. ¶ 4^a rō. qz surū et deorsū sūt ī plātis. et nō dext^o et

Celi 7 mundi

sinistrū. g. cōueniēs est i celo ponē dextrū z sinistru
n ponē sursum z deorsū. g. zc. 5. rō. sursum ē p^o dextrō
cū sit p^o longitudinis z augmētatiōis. g. i celo ē po
nēdū sursum z deorsū. ¶ Quātū ad fm.

Cōclusio rāsat. Celū mouet sine fatiga
tionē. hec cōclusio satis p^o ex p^o
notabili. z z. ¶ Quātū ad tertium.

Primo dubitat. Utz i celo sint sex orie
pōnū. Ad soluedū h^o ou^o ē suppo
nēdū q^o Ari. i z^o pte b^o capli deīniat d^o dñtīs pō
nū i celo f^o xitātē z didit tres pñctas. In p^o iten
dit tres dñes. ¶ p^o i. i celo sūt sex dñe pōnū. f.
sursum dōrsū dextrū sinistru an^o z retro. pbat. q^o i aiatz
bñtib^o i se p^o sui mor^o sē ille sex orie. f. celū est
aiatū hñs i se p^o sui mor^o. g. i ipso sē iste sex orie
pōnū mor^o. ¶ z^o i. tāgit duo ar^o p^o mā dñe. p^o ē
corpis spici ptes sūt siles. g. vna n ē mag^o sursum
q^o alia v^o deorsū. Cū g^o celū hēat figurā spicā v^o
q^o nō hēat istas duas orias pōnū. D^o q^o i pñtib^o celi
ē oria xitūtū quē ad modū i illis q^o bñt istas orias z
h^o sufficit. ¶ z^o ar^o ē. dextrū ē vñ icipit mor^o. g. si
celū bñret dextrū mor^o celi icepisset. dñc pñs q^o suffic
q^o si celū icepisset moueri icepisset ab illo q^o dñc
ē dextrū. ¶ z^o i. lōgitudō celi. i. sursum z deorsū. m.
dñt sumi f^o distātiā q^o ē f^o polos. pbat pñs dua
b^o rōib^o. p^o q^o pp imobilitatē polo^o appet distīn
bemisperio^o. sp. n. eadē ps celi manet in polis. z
nō sp manet i eadē in oriēte nec i occidēte. igit in
ter tales polos imobiles sumi lōgitudō celi. z^o
rō. oriēs z occidēs sūt laza mundi iuxta polos po
sita. ergo iter polos est lōgitudō celi.

Secundo dubitat. Utz polus q^o appet s^o nos sit
sursum vel deorsū. Ad soluedū h^o ou^o
ē supponēdū q^o Ari. i hac z^o pñctula itendit duas
cōclusiones. p^o tāgit opatōez polo^o z ē hec. polus
q^o appet sup^o nos. f. polus arctic^o ē deorsū. z polus
q^o ē nob occul^o. f. polus antarctic^o ē sursum. Ad pro
bādū hāc cōclonē pōit talē suppoēz. dextrū ē oriēs.
sinistrū ē occidēs. an^o ē meridies. z p^o ei^o opposita
ē retro. pbat q^o celū d^o moueri a dextro ad sinistru
p^o an^o. mō celū mouet ab oriēte i occidēte p^o meri
diē. Ex his sic arguit^o pol^o arctic^o ēēt sursum seq^oret
q^o celū moueret a sinistro ad dextrū q^o ē icōueniēs
Ex his fert duo. p^o q^o illi q^o bitāt i polo nobis imani
festo sūt i bemipio sursum z ad dextrū. f. nos sum^o i
bemipio deorsū z ad sinistru. Cōtrariū at^o dicebāt
pythagorici. ¶ z^o i. tāgit q^o sē orie pōnū i celo
f^o mor^o i planetaz i aliq^o circulo. z ē hec. opp^o mō
sunt sumi de orie pōnū i celo eo q^o mor^o eo^o sit
cōtrario mō ad motum diurnum.

Tertio dubitat. Utz celū sit aiatū. Ad istō
ou^o solet rñderi p^o duas distictōes.
¶ p^o i. ē ex pte celi. z ē h. celū caput dupl^o. vno^o
p^o spa circulari^o mota secludēdo itelligētiā mouē
tes. alio mō accipit^o p^o aggregato ex spa circulari^o
mota z itelligētiā mo^orice siue mouēte celū ipz.
¶ z^o i. disti^o. ē ex pte aie z ē h. duplex ē aia. q^o dā ē
aia q^o est assistēs q^o nō facit vñū vñitate totalitatis
z opōnis cū illo c^o ē. alia ē aia ibērēs q^o facit vñū p^o
se cū illo cui^o ē aia. Ex his dñr duo. p^o q^o celū p^o
mō captū nullo mō ē aiatū. imo mouet ab extri
seco. z^o d^o q^o celū z^o mō captū nō ē aiatū aia ibe
rēte. f. ē solū aiatū aia assistēte. z isto mō bz in se.
p^o sui mor^o. pōt tñ dici p^o q^o f^o mētē Ari. z sui cō
mētatozis. celū ē vna forma simplex q^o titati suba
se hñs pure passiue ad motū efficiue mota ab vna
itelli^o. iō nō ē aiatū nisi p^o assistētiā aie. i. itelli^o. z^o d^o
q^o f^o xitātē celū ē vñū corp^o i aiatū opo^o ex mā z
forma efficiue motū a po^o volitiua aut executiua
p^oni mouētis q^o nō plus sibi assistit vel ibēt q^o assi
stat vel ibereat alijs etib^o creatis.

Ad ratiōes Ad p^o mā dñ negādo minozē.
z ad p^obatonē dicitur cōce
dendo an^o z negando dñaz. q^o mor^o nō dicitur nā
lis a p^o ē ē ē ē ē actiua. f. a p^o passiuo icliatiua.
Ad f^oaz dñ negādo minozē. q^o violētia ē nāle icli
natōez passi. null^o at^o mor^o spaz ouēit eis nālem
eaz icliatōez. f. n. mor^o diurn^o cōueniat spis iferi
orib^o p^oter nāz ipaz pñctularē. tñ cōuenit eis a nā
vniuersali. ¶ Ad tertiu^o sūt dñ.

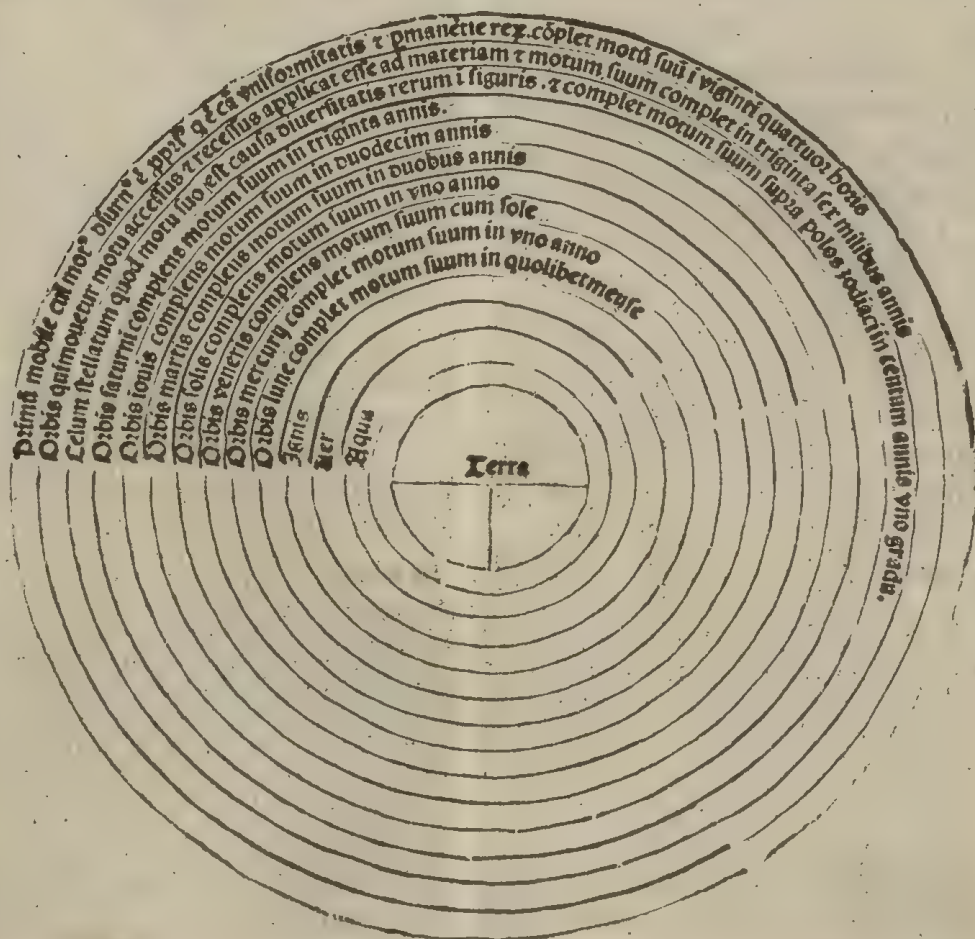
Veris z. Utz pp gnātōes z corru
ptōes sit necio ponēda plali
tas spaz. z motū eaz. p^o ar^o q^o si per
pōte v^o ipolē oēs spe eēt dñstruete adhuc pñt siēl
gnātōes z corruptiōes. g. pp gnātōes z corruptio
nes nō ē ponēda plalitas spaz nec motū eaz.
an^o p^o q^o illo casu posito si suppe appozimētur
igni. ignis cōburet suppas z ipas corrumper. z
corruptio vñi^o ē gnatio alteri^o. z^o arguit sic. ipolē
ē ēē pñs spaz. g. nō ē ponēda plalitas spaz pp gñ
tiōes z corruptiōes. an^o p^o q^o i vna spa pñt cōtine
ri oēs f^o tutes orie i alijs spis. z^o arguit sic. ipolē ē
ei^osdē spe ēē ptes mor^o. ergo nō ē ponēda plali
tas motū spaz pp gnātōes z corruptiōes. an^o
p^o q^o vñ oēs illi mor^o cōuenirēt illi spe f^oz nām. z
hoc nō q^o vñi^o corpozis simplicis ē tñ vñ^o mor^o
simplex f^oz nāz. vel vñ^o oueniret ei p^oter nāz. z hñ
q^o tñc talis mor^o nō ēēt ppetu^o. nullū. n. violētuz
ē ppetuū. ¶ In oppositiū est auctoritas phyloso
phi. In ista questione erunt tres articuli.

Secundus

Primo sciendū ē qd p declaratōe fmioris
qōis ponūt aliq suppoēs. p⁴. ce/
lū agit i ista inferiora triplici instro. s. motu. luie z
ifluētia. p motū enī ē cā gñationū z corruptionū
z sili p lumē z ifluētia illuiat ista inferiora. Ex h se
qī p q si celū cessaret a motu: n̄ āt a luie z ifluētia
ad huc possēt i istis inferiorib⁹ fieri multe gñatōes
z corruptōes. z^o legi q cessate motu celi. nō tñ lu
mie z ifluētia diuersi effect⁹ pñt. pduc i istis inferi
orib⁹ pp diuersas ifluētias. z¹ iuppō. necio sunt
ponēdi decē ozbes mobiles z nō plures. p^m. s. f.
decim⁹ mouet vno motu. s. ab oriente i occidentē
s polos mūdi: z vocatur ille mor⁹ diurnus mor⁹
q motu mouet oēs spās inferiores. Ali⁹. s. secundus

mouetur motu accessus z recessus: z euz h motu
diurno ad motus p^mi mobilis z motu suo pprio
mouet secū oēs spās inferiores. 3^m ē celū stellarū
qō p mouetur ppo motu ab occidēte i orientē p
meridiē s polos zodiaci. mouetur ēt motu acces
sus z recessus pp spā supiorē: z mouetur ēt motu
diurno ad motū p^mi mobilis. postea sūt ponen
de septē spe qz quelibet mouetur motu ppo. z
cū hoc motu superior spaz. p^ma vocatur spā sa
turni. 2ª spā iouis. 3ª spā martis. 4ª vocatur spā
solis. 5ª spā veneris. 6ª spā mercurij. 7^a z vlti
ma spā lune. p^malitas āt spaz z mor⁹ eaz pōitur
nō ppter gñatōes z corruptōes p^m diuersitates
diuersoz gñatoz z corruptoz.

Celi 7 mundi

Secundo sciendum est quod Ari. i. h. 3. c. determinat de diuersitate s. erap. 7 itēdit talē cōclōnē. Necio sūt ponēde ples circulariōes pp gñatōes 7 corruptōes. hāc cōclōnē pbat pbs p sex cōditōales. Prima. si celū ē aliqd diuinū 7 sēpiētū mor^o ei^o ē circularis 7 sēpiētū. hāc pbat sic. qz vnūqđqz c^o ē op^o ipz ē grā illi^o opis. celi at opatio ē immortalis. g si celū sit ppetuū mor^o ei^o erit sēpiētū cū sit ei^o op^o. ¶ 2^a. si mor^o celi sit sēpiētū 7 cicularis necē ē frā ge scē i medio. pbat qz mor^o circularis ē circa mediū gescēs. 7 illd n pōt eē aliq ps celi. qz vel ibi gescēt s3 nāz 7 sic nālī moueret ad mediū. vel pter nāz. 7 sic n sp gescēt qz nihil pter nāz ē sēpiētū. ¶ 3ª cōditōalis ē. si terra ē. necē ē ignē eē. pbat duplī. qz ignis dñat terre. g si terra sit necē ē ignē eē. cñaz pbat. qz si vnū dñoz ē i nā necē ē reliquū eē i nā. eo qz dñoz eadē ē mā. 2° ignis nālī pōz ē terra. g si terra ē necē ē ignē eē. anis pbat qz bī^o pōz ē pua/ tōe. ignis at se h3 vt bī^o. terra vt puatio. gñitas. n. 7 ges q cōueniūt terre dñr p puationē leuitatis 7 mor^o q cōueniūt igni. ¶ 4ª cōditōalis est. si terra 7 ignis sūt necē ē media eē. pbat qz vnūqđqz eltoz b3 dñietatē ad vnūqđqz. g si vnū sit necē ē altep eē ¶ 5ª cōditōalis. si elta sint necē ē gñatōes 7 corru pōes eē. pbat duplī qz elta sūt ad iuicē dñia. ergo agūt 7 patiūt ad iuicē. 7 p cñis sūt gñatiua 7 corru pñua ad se iuicē. 2° qz nō ē rōnabile aliqd mobile eē sēpiternū c^o mor^o nō ē sēpiternū s3 nāz. s3 mor^o eltoz n ē sēpiternū. g nec elta sūt sēpiterna. 7 p cñis sūt gñabilia 7 corruptibilia. ¶ 6ª cōditōalis. si gñatōes 7 corruptōes sūt necē ē aliq lationē eē pter pñā aut vnā aut ples. pbat qz s3 vnā lationē pñā necio elta sūt se hnt ad iuicē. solet sic pbari. qz idē inqñtū idē natū ē facere idē. Cōsequēter resūmit illas cōditōales sine illis pbatōibus.

Tertio sciendum est quod circa hūc textū incidūt tres difficultates. Prima. vtz ista cñia sit necia. mor^o celi ē sēpiternū 7 circularis g necē ē frā gescē. Pro solōne h^o difficultatis pōit tal disti/ ly necē pōt dñe duplicē necitatē. s. cñie 7 cñtis. Ex his dñ qz si ly necē dicat necitatē cñtis. cñia n va/ let. qz anis ē polē. 7 cñis ipossibile. si at dicat necita/ tē cñie mālīs 7 vt nē cōdōalis ē cōcedēda. 2ª diffi cultas. vtz ista cñia sit bōa. vnū dñoz ē i nā. g necē ē altep eē i nā. Ad quā mōdē qz ē bōa ex suppōe si dñia dñbeat agere ad iuicē aut pati. 3ª difficultas vtz cñia scā ab ante pñe cōditōalis ad cñis vltie cōditōalis sit necia. Ad quā dñr duo. pñmū. qz est cñia mālīs. p3 qz aliq cñiaz mediaz ē mālīs. igr 7 illa erit mālīs. 2ª cñia qz cñia dñ p ad vltiūz seqtur cō

ditōes obliuiois dñie inlmedie. scdo dñ qz si iternē die sint necie ipa est necia. quia qeqd sequitur ad cñis bone cñie. sequitur ad eius antecedens.

Conclusio misalis ppter gñatōes 7 cor/ ruptōes necio ē ponēda plu/ ralitas speraz 7 motuū eaz saltē necitate natu/ re. h3^o satis patet ex primo notabili. ¶ Quan/ tum ad tertium.

Primo dubitat. Vtz figura spica sit pñma figuraz corpaliū. Ad soluendū h^o dubiū ē supponēdū qz Ari. i. h. 4. c. dñmīat dñ si/ gura celi. 7 diuidit i duas ptes. In p^a dñit qz figu/ ra sit pñma 7 itēdit duas cōclōnes. Prima. iter figu/ ras supficiales figura circularis ē pñma. pbat. qz ois figura supficialis aut ē circularis aut rectili/ nea. s3 circularis ē pōz qz rectilinea. g. 2^a. minozē. pbat duab^o rōib^o. pñma. figura circularis ē simpli/ cior qz rectilinea. g. ē pōz. cñaz. pbat. qz i vno qz gñē vnū ē pus mltis. 7 simplex cōpositis. anis. pbat. qz figura rectilinea cñinet pñb^o rectilineis. s3 figura circularis cōtinet solū vna linea. ¶ 2^a rō ē si cicularis pfectior ē rectilinea. g. ē pōz. cñaz. pbat. qz pñmū ē pñpico. anis pbat 2^a. p. qz pñc3 ē cñnihil ē cñ accipe eoz qz sē. 7 h3 dñit cñc. 2° qz lice rē pñ fieri additio. n at circulari. ¶ 2^a dñ iter figuras corporales si sperica ē pñma. pbat. qz si sperica so^o cñiet vna sfficie. rectilinea at cñinet pñb^o. g. 2^a. anis. pbat duplī. p. qz sic se h3 cñct i plāis. ita spe/ ra i solidis. s3 cñct iter figuras planas cñinet so/ lū vna liea. g. spera iter figuras solidas. i. corpo/ rales cñiet solū vna sfficie. 2° qz s3 platōicos qui ponūt corpora cōpōier sfficieb^o 7 vidi i sfficies. corp^o spericū cñietur solū vna sfficie. 3° qz illi qui assignāt ordinē figuraz fm numerū dicūt circu/ lū eē fm vnū trigonū. i. triangulū fm duo.

Secundo dubitat. vtz celū sit sperice fig^o. Ad soluendū h^o dñmū ē supponēdū qz Ari. i. h. 3. parte h^o capli dñeriat dñ figura celi. 7 itēdit talē cōclūsiōnē. celū ē sperice fig^o. hanc cōclōnē pbat pbs qtuor rōib^o. p^a. qz p corponi dñet pñma figu/ ra. s3 celū ē pñmū corp^o. 7 figura sperica ē pñia figu/ ra. g. celū ē sperice figure. ex h3 fert qz oē corp^o 7 tiguū celo aut cōtētū ab eo p cōtactū ē spiciū. qz oē cōtiguū foico ē spiciū. Pro fā rōne supponit qz ex celū n ē vacuū nec loc^o. sic arguit. si celū nō eēt spice figure seqret qz ex celū eēt loc^o aut va/ cuū. cñis ē i polē. pbat cñaz qz si celū eēt figure re/ ctilinee. aut figure lēricularis. aut figure onalis qñ ipz mouētur vbi pus erat corp^o ibi nūc nō eēt 7 vbi pus non erat ibi nunc esset. g ex celum esset

Secundus

vacuū & loc^o. 3° rō. mīm^o mot^o sit f3 mīmā lineā f3
mot^o celi ē mīmū^o mot^o. & lineā circularis ē mīmā
ma lineā. ergo motus celi f3 lineā circularē. & p
cū celū ē circularē siue spiciū. minor p pīa par
te pbat^{ur} dupl^r. p qz mot^o celi ē mēfura oīuz ali
oz motuū. ergo ē mīmū^o motuū. cūqz pbat qz in
vno qz gñere ē vñū mīmū^o qd est metz alioz.
aīis pbat. qz solus mot^o celi ē cōtinu^o regularis
& sempitern^o. 2° pbat illā eādē partē minoris. qz
mot^o ille ē mīm^o q ē velocissim^o. f3 mot^o celi est
velocissim^o q ē mīm^o. Sedāz pte minoris pbat. f.
qz lineā circularis sit mīmā. qz ē ab eodem i idem
C 4^a rō. superficies aq ē spherica. ergo celū ē spe
ricū. cūqz pbat. qz qd ē cōtiguū spherico. aut mo
tū circa sphericū illd ē sphericū. f3 celū ē motū cir
ca aquā qz aq ē circa trā. & aer circa aquā. & ignis
circa aerē. aīis. f. qz aq sit spherica. pbat supponē
do p qz sēper aq nata ē fluere i magis cōcauū. 2°
qz illd ē cōcauū qd ē cētro ppinquū. Ex his sic ar
guū. ptabant lineā a cētro aq vsqz ad superficiē
ez. vel ergo lineā erunt eqles. & sic aq erit spherica
vel vna erit breuior alia & tunc aqua descendet
qz qz eqbitur alteri. & fiet spherica. Cōsequē^o re
capitulat ea que dicta sunt.

Tertio dubitatur. Utz celū veteriate mo
ueat^{ur} ab vna pte. f. ab oriēte ad alte
rā pte. f. ad occidētē. Ad solūedū hoc dubiū sup
ponēdū est qz Ari. i. h 5° ca^o mouet quādā qōnem
circa motū celi. & itēdit qz tuoz conclusiōes. pīa
3° tāgit duas suppos. pīa. cōtigit moueri i circu
lo dupl^r vno mō ab. a. ad. b. 2° ab. a. ad. g. 2^a. celū
nō mouet^{ur} ab vna pte ad alterā a casu. pbat qz in
sēpiternis nihil euenit a casu. f3 celū ē sēpitnū. q
celo nihil accidit a casu. C 2^a 2° tāgit qōnez & est
h. pp quā cāz celū feri dteriate ad alterā ptez & n
ad aliā. nece ē. n. qz hoc sit vñū pncipiū. aut qz ipi^o
sit aliq cā. C 3^a 2° tāgit & soluit vñā cauillatiōez
& ē h. aliq forte dicēt qz tētare enumerare aliqd
d qbus dāz aut de oib^o & nihil pfmittē ē signū aut
multe stultitie aut mltē pmpitudis. soluitqz n ē
iustū oēs simpit^r icrepare. f3 oz videre q sit eoz cā
dicēdi. & qz se bēat i credēdo. aut hūmāo mō. aut
firmitus. qñ. n. aliqz attigit certiores vtutes. oz eū
hīe grāz. C 4^a 2° soluit qōnē & ē hec. Rōnabile
ē celū moueri ab vna pte. f. ab anteriori. pbat qz
nā ip facit tūctū. i. possibiliū qd optimū ē. f3 me
li^o ē celū moueri ab anteriori. igitur. minor pbat sic
qz sic mot^o surū ē dignior iter oēs mot^o rectos.
sic etiaz motus a dextro ad anterior inter mot^o
circulares est dignior.

Rationes soluantur ex dictis superius
assignatis.

Verit 3° Utz mot^o celi sit regu
laris. C Et arguit^{ur} qz nō
qz oīs mot^o nālis ē velocior i fine qz in
pn^o mot^o celi ē nālis. qz & p cū nō ē
regularis. C 2° sic. vñā ps celi veloci^o mouet^{ur} qz
alia. qz mot^o celi ē velocior i vna pte qz i alia. & per
cū. n. ē regularis. C 3° sic. idē plāeta veloci^o mo
uet^{ur} i vno tpe qz i alio. qz mot^o ei^o ē irregularis & p
cū motus totius celi ē irregularis. C In oppo
sitionē ē pbs. In questione erunt tres articuli.

Primo sciēdū ē qz p solōe qōis si solue
de tres difficultates. pīa: vtuz
oīs mot^o nālis sit velocior i fine. qz i pn^o. pīo solu
tiōe pōit tal^r distinctip. duplex ē mot^o nālis. qdā est
circularis. ali^o ē rect^o. Ex his dñr duo. pīo qz nul
lus motus nālis circularis saltē simplex ē veloci
or i fine qz i pn^o. nec eē. 2° qz oīs mot^o nālis rect^o ē
velocior i fine qz i pn^o. p3 p qz vñū qd qz qto ē fini
ppiqus tāto forti^o itēdit ad illū finē. f3 tmin^o mo
t^o nāl recti ē finis ipi^o mobilis. igit^{ur} qto mobile ē
ppiqus suo loco tāto forti^o tēdit ad suū locū. ad
ipz tñ n addit aliq h^o. f3 solū qdā conat^{ur} nāl ipi^o
hūnis. Ex h^o segit falsitas opionis dñr motū nālē
i fine eē velociorē pp vtutē attractiūā loci. aut p
pter ipetū sibi ipsū. aut pp pluralitatē mouētū
tal. n. mot^o nō eēt pure nālis f3 pti violēt^o. eēt. n.
pti effiue ab extrinseco. C 2ª difficultas. ex pte
cui^o sumēda ē regularitas i motu. Ad quā rñdet^{ur}
pīo qz vñiformitas & diffōrmitas mot^o sumitur
ex pte ptiū mobilis. qñcūqz. n. ps mobilis eq ve
lociter mouet^{ur}. mot^o est vñiformis. f3 qñ mouetur
vna veloci^o qz alia mot^o ē diffōrmitas. f3 qñcūqz
volum^o accipere regularitatē mot^o oz cōsiderare
ptes tps & nō mobil. regularitas. n. motus sumi
ex parte ptiū tps. ita qz qñcūqz totū mobile non
velocius mouetur in vno tpe qz i alio. tunc talis
mot^o dīc^{ur} irregular. Ex his p3 qz stat aliqūē motū
eē vñiformē q tñ ē irregularis vt pōt patere d oī
motu recto. C 3ª difficultas. qñ est saluabile qz
astrū n veloci^o moueatur i vno tpe qz alio & tñ ve
loci^o pertrāsīt vñū signū qz aliud. veloci^o. n. pīa
sit idē signū i vno tpe qz i alio. Ad quā rñdet^{ur} qz
h^o oz saluari per motū i circulis eecētriciis cōcētri
cis & epiciis secūdū modū postea exponēdum.

Secundo sciēdū ē qz Aristō. i. h 6° ca^o de
terminat de regularitate mo
t^o celi & itēdit talē cōclusionē. mot^o celi est regula
ris & nō irregularis. pbat pbs qz tuoz rōib^o. p^o. A

Celi et mundi

motus celi eccentricus sequitur quod in ipso ceterum
 sio aut remissio aut excessus. i. summa velocitas. omnis est
 ipse. ergo et ante. p. n. o. p. bat. omnia. q. o. s. mor. irre-
 gularis. aut est secundum remissionem. aut secundum excessum. aut secundum
 iterationem. falsitatem omnis p. bat. q. sic mor. celi ite-
 retur in termino a quo sicut motus violentus. vel in
 termino ad quem sicut motus naturalis. vel in me-
 dio sicut motus animalis. sed celi caret p. n. medio et si-
 ne. igitur non potest itendi aut remitti in principio medio
 et fine. et per omnia est regularis. ¶ 2^a ratio. si motus celi es-
 set irregularis. vel ergo illa irregularitas causa-
 retur per mouens aut per mobile aut per ambo. si
 per mouens. quia primum mouens semper mouet
 eadem virtute. nec propter mobile. quia illud se ma-
 net idem nec unquam alteratur. nec per ambo. eo quod
 primum mobile est simplex ingenitum incorruptibile. et
 totum intransmutabile. et rationabile est primum mouens
 esse tale. et per omnia est impossibile motum celi esse irregu-
 larē. ¶ 3^a ratio. quod si motus celi esset irregularis. vel
 ergo illa irregularitas fieret in partibus celi. vel in
 toto celo. non in partibus. quia iam facta fuisset infi-
 nita distantia astro- rum in tempore infinito. si unum mouere-
 tur velocius et aliter tardius. neque in toto celo. quia
 remissio sit per potentiam. omnis enim potentia est propter na-
 turam que ad modum animalis omnes impotentie sunt pre-
 ter naturam. puta senectus et decrepitas. tota enim co-
 sistentia animalium est ex talibus que per unum propriis locis.
 nulla enim primum animalis est in sua propria regione. sed in
 celo non est aliquid preter naturam neque in primis cor-
 poribus. eo quod sunt simplicia et imixta. et in propria regi-
 one. et nihil est ipsis contrarium. ideo in ipsis nulla
 est impotentia. et per consequens nec remissio nec
 intensio. ¶ Quarta ratio. si motus celi esset irre-
 gularis vel intenderetur in infinito tempore. et postea
 remitteretur in tempore infinito vel e contra. aut semper
 iteretur. aut semper remitteretur. vel vicissim iteretur et
 remitteretur. quod si istud est impossibile. igitur. p. n. p. bat. esse im-
 possibile. quia propter naturam nihil videtur existere in tempore infinito
 sed potentia a qua fit remissio est propter naturam. igitur. 2°. quod nihil in
 equo tempore videtur existere secundum naturam propter natu-
 ram potens et impotens. 2° etiam p. batur. dupli-
 ci. p. quia motus celi esset infinitus et indeterminatus. 2°. quod
 est aliquod tempus minimum in quo celum potest moueri. et in illo
 minime neque iteretur neque remittitur. 3°. p. bat. quia motus
 celi vicissim iteretur et remitti penitus est irrationabile et ficti-
 onis simile. si posset enim tanta diuersitas latere sensui
 eo quod opposita iuxta se iuicem posita sunt sensibilia
 sciendum quod ad soluendum tertiam difficul-
 tatem posita in primo notabili sunt. solu-
 uende tres difficultates. Prima. quid sit circu-

lus eccentricus. Ad quam respondetur quod est circulus qui non habet
 idem centrum cum centro mundi. ¶ Secunda. quod est circulus
 eccentricus. dicitur quod est circulus qui continet totum mun-
 dum et habet suum centrum extra centrum mundi. et est duplex.
 quidam est eccentricus secundum vtramque superficiem. alius est
 eccentricus secundum vnam tantum. Circulus eccentricus secundum
 vtramque superficiem vocatur circulus deferens cor-
 pus planete. et ad motum eius mouetur planeta
 ¶ 3^a difficultas. quid est aux. et oppositum augis.
 Ad quam respondetur quod pars deferentis magis
 distans a centro mundi vocatur aux. id est eleua-
 tio. et pars opposita dicitur oppositum augis. et
 portiones intermedie dicuntur stationes.
 ¶ Quantum ad secundum.

Conclusio motus celi est regularis. hoc satis
 patet ex dictis. et sic patet de secundo
 dubitat. Utz in celo sint ponendi
 circuli epicicli. Ad soluendum hoc
 dubium est supponendum quod epiciclus circulus est
 vnus circulus ex his qui circūferentia deferentis non
 continetur intra se centrum mundi. et circūferentia huius cir-
 culi mouetur planeta. 2° supponitur quod in epiciclo descri-
 buntur quatuor puncta. et oportet imaginari duas li-
 neas pertractas a centro mundi concludentes epicicli
 vna versus orientem. et alia versus occidentem. et
 tunc punctus contractus ex parte orientis vocatur
 statio prima. et punctus contractus ex parte occide-
 tis vocatur statio secunda. planeta in istis punctis dicitur
 stationarius. arcus vero epicicli superior intrat sta-
 tiones dicitur directio. et planeta in illo dicitur directari.
 sed arcus inferior epicicli iter stationes dicitur retrogra-
 datio. et planeta in illo dicitur retrogradari.

Secundo dubitat. Utz necesse sit ponere
 circulos eccentricos. Ad quam
 respondetur quod sic. p. bat. duabus suppositionibus. Prima
 quilibet planeta semper mouetur vniuersimode et re-
 gulariter. 2^a. duo etiam signa zodiaci sunt equalis
 longitudinis. Ex his sic arguit. Expertum est vnus
 planetam citius transire vnum signum quam aliud et si
 non potest saluari propter hoc quod citius moueatur sub
 vno quam sub alio quod esset contra primam suppositionem
 nec potest saluari per maiorem longitudinem vnius
 signi quam alterius. quod esset contra secundam. si necesse est
 quod saluetur propter hoc quod deferens habet minores di-
 stantias sub vno signo quam sub alio. et si non potest fieri
 nisi deferens sit eccentricus. ergo necessario sunt
 ponendi circuli eccentrici. et ista minor distantia
 potest praticari trahendo a centro mundi ad cir-
 cūferentiam deferentis duas lineas concluden-
 tes signum.

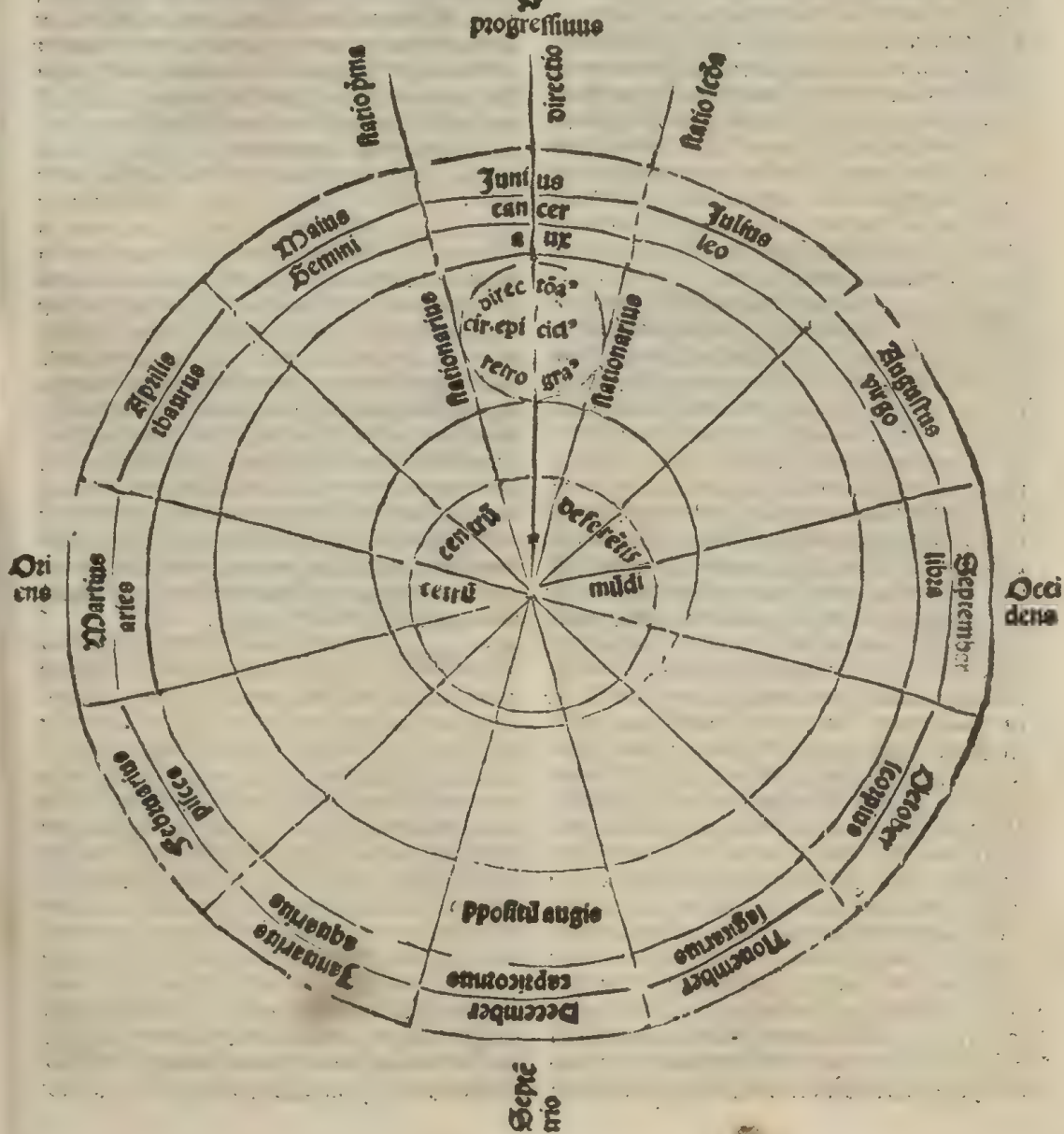

Secundus

Tertio dubitatur. Utrū sit necesse planetā moueri i circūis epicyclis. Ad quas rīdetur q̄ sic ponendo duas suppos. p̄ma. idē si gnū nō ē mai⁹ seipo i vno tpe q̄ i alio. 2^a. planeta eq̄ velocit̄ mouet̄ i vno tpe q̄ i alio. Ex his sic arguit. Expertū ē q̄ idē planeta citi⁹ p̄trāsīt idē si gnū i vno tpe q̄ i alio. ⁊ hīj pōt fieri nisi qz i dese

nēte ē qdā pūo circulus ī quo plācia mōueri dī mo
lū dēfērētis. ⁊ talis mōr' ē mōtus epīcīclī. g' rē. m
pōt dīcī p' q' dī mēte Ari. ⁊ sūi cōmētatoris sūit er
roz ī pbylica ponere circulos epīcīclos ⁊ ecentri
cos vt p' p' cōmētatorē ī multīs cōmētīs buī' liby

Rationes solvuntur ex dictis.

Celi et mundi

Verit 4. vix oēs spere celestes:

et oēs stelle tā erratice q̄ si
re sint eiusdē sp̄ei spālissime. ¶ Ar-

guis p̄ q̄ sic aucte ari. et sui cōmetato-
ris dicētū astra cē eiusdēz nē cū corporib⁹ iqb⁹ s̄
¶ 2. sic arguit. astra et spere celestes b̄it eadē p-
petates et virtutes. ergo sūt eiusdē sp̄ei spālissime.
aīo p3. q2. lūmē ē p̄petas cuiusq̄ corporis celestis
sūt et eē spericū. qd̄ 3. n. ē ḡnariū lūis et calor⁹.
¶ 3. sic. corpoz sp̄e d̄ntiū sūt mor⁹ sp̄e d̄ntes.
s3 mor⁹ corpoz celestis nō d̄nt sp̄e. q̄ astra et sp̄e
celestes nō d̄nt sp̄e. ¶ In opp^m arguitur aucte
ari. i. 8. metha. d̄ntis q̄ abstractis a mā ē tū vñū
idiuiduū s̄b vna sp̄e. s3 s̄m ari. celū et astra sūt cor-
pa a mā abstracta. q̄ i ip̄is ē tū vñū idiuiduū sub
vna sp̄e. et p̄ oīs erūt tot sp̄es q̄t spere et astra. et cō-
firmat aucte eiusdē dicētis q̄ intelligēcie mouen-
tes oīes differūt sp̄e. q̄ etiā oīes differunt sp̄e.
¶ In qōne erūt tres articuli.

Primo

sciēdū ē q̄ ari. i. 8. z. c. t. r. t. d̄ter-
minat d̄ p̄tib⁹ integralib⁹ celi. s. de
astris: et didit i. sex c. In p̄ determinat d̄ nā astroz
et intendit q̄tuor cōclusiōes. p̄ma tāgit itēti et ē h.
o3 d̄re d̄ astris et d̄ bis ex q̄b⁹ cōstāt. et de figuris et
de motib⁹ ip̄oz. s. a. ē h. astra sūt d̄ nā corpoz i qb⁹
sūt. pbat p̄ op̄iōē aīq̄. aīq. n. ponētes celos cē
igneos d̄xēt et astra cē ignea volētes q̄ astra et
celi i qb⁹ sūt cēnt eiusdē nē. q̄ sig^m ē q̄ sūt eiusdē
nē. 3. ē. ex motu astroz ḡnat calor et lūmē i aere. p-
bat p̄ h̄o rōe et sig. rōe sic. q2 mor⁹ astroz nat⁹ ē ig-
nare lig lapides et ferz: q̄ rōabili ē q̄ igniat aeres
q̄ ē igni p̄ p̄igor. signo sic. q2 sagitte plūbee veloci-
ter mote igniūt et liq̄sūt p̄ motū eaz. q̄ et aer q̄ ē
i circuitu ip̄az. q̄ s̄m ē q̄ i aere cāl calor ex motu
astroz. 4. nēcē ē mor⁹ sp̄az calefacē ista iserio-
ra et maxie mor⁹ sp̄e cui i s̄r ē sol et nō calefaciūt
supiora eo q̄ s̄riora neq̄ s̄t ignea neq̄ i ig^m ferūt

Secundo

sciēdū ē q̄ ari. i. 8. z. c. d̄m at
d̄ motu astroz: et irēdit talē cō-
clusiōē. Astra nō mouentur motu p̄po sed mouēt
solū motu celi in q̄ sūt. h̄ac pbat trib⁹ rōib⁹. p̄ma
q2 astra vident eē translata. et s̄tr celū. q̄ nēcē ē q̄
sit alio istoz mōz. s. aut vtrisq̄ gescētib⁹. v3 aīo
et oīes: vñ vtrisq̄ motis se motib⁹ p̄p̄is. aut celo
gescente et astra oīes. aut astro quiescēte et oīes
moto. sed tria p̄ma sūt impossibilia. q̄ 4^m ē nece^m
p̄m pbat. s. q̄ ip̄ole sit vtraq̄ gescere terra gescē-
te. q2 tūc nō posset fieri ille trāslatōes q̄ vidēt i nēi
z^m pbat. s. q̄ impossibile sit vtraq̄ moueri: q2 seq̄-
ret q̄ eedē cēnt velocitates. s. astroz et celoz i q̄

bus sūt. qd̄ ē irrōnabile. pbat aīam q2 vñū qd̄q̄
astz vñ eē cū velox sic celū i q̄ ē. eo q̄ vñ sit p̄tran-
sire eūdē circulū. falsitatē d̄ntis pbat. q2 tunc ve-
locitas cōueniret astris rōe celi i quo sūt. s. pbat
q2 si ponerent in celo maiori haberēt maiore ve-
locitatē. qd̄ est impossibile. 3^m pbat. s. q̄ sit ip̄ossi-
bile celū quiescere et astra moueri. q2 sequerent
p̄ora in cōueniētia. s. q̄ astra veloci^m mouerent i
maiori circulo q̄ in minori. et q̄ haberent maio-
res velocitates s̄m maiores circulos. qd̄ ē ip̄ole:
q̄re relinq̄ 4^m. s. q̄ astra nō mouētur motu p̄po
sed solū mouētur ad motū celi in quo sūt. ¶ 2^a
rō. si astra mouerentur motu p̄po vel mouerent
motu circūgiratōis vel volutōis. quod 3 istoz est
ip̄ossibile: quare ip̄ossibile est q̄ astra moueātur
motu p̄po. p̄m pbat. s. q̄ nō moueantur motu cir-
cūgiratōis dupl^r. p̄ q2 circūgirata manent in eo
dē loco et nō transferunt. sed astra nō manēt in eo
dē loco s3 trāsserūt. igit̄ rē. 2. q2 tunc rōabile es-
set oīa astra sic moueri. qd̄ ē falsū. solus. n. sol vñ
circūgirari dū ozitur et occidit. p̄. n. elongatiōe 3
visus n̄ri vident stelle fixe scintillare. 2^m pbat. s.
q̄ sit impossibile ea moueri motu volutōis. quia
quicq̄ mouetur motu volutionis nō semper ap-
paret s̄m eandē superficiē. sed astra apparent
s̄m eandē superficiē. igit̄ rē. ¶ Tertia rō. si
astra mouerentur motu p̄po irrōnabile eēt na-
tura eis nō dedisse organa ad motū. et desperis-
se tā p̄ciosa corpora et curasse de aīalib⁹. hoc vñ stu-
diosē sc̄m a natura eo q̄ non contingebat ea mo-
ueri motu p̄prio. q2 maxime distant inferiora ab
habentibus organa ad motum.

Tertio

sciēdū q̄ ari. in 8. 3. c. determinat
de astris quo ad sonum: et intendit
tres conclusiones. p̄ma tangit tres ratiōes p̄-
bantes op̄iniones antiquoz dicētū q̄ astra per
motū suū faciūt sonū et armoniā. p̄ma. sonus vñ
cār ex corporibus supra se inuicē tactis. s3 astra
sunt multo maiora istis corporibus inferioribus
et multo velocius mouentur quare faciūt maiorem
sonū. Secūda ratio. ista astra sūt magna i mul-
titudine: et in magna q̄ntitate. igit̄ irrōnabile est ip̄a
moueri et nō facere sonum. Tertia ratio. in istis
inferioribus ex aliquib⁹ corporibus supra se iui-
cem motis non solū causatur son⁹. sed etiam ar-
monia. i. in sono cōsonantia. igit̄ astra nō solum fa-
ciūt sonū: s3 et armoniā in sono. ¶ 2^a cōclusiō tā-
git q̄dā qōnem ad quā fūdabāt se ātīqui et ē bec.
si astra facerent sonū quare nō audim⁹. Respō-
debāt ātīqui q̄ nos sum⁹ nati in isto sono. ideo

Secundus

si audimus illud quod admodum est de malleatoribus
C 3° 2° tangit reprobationes antiquorum et est hec. ipso
 sibile est astra facere harmonicos sonos. probat philosophus tri-
 bus rationibus. prima quod si astra facerent sonum non solum esset
 inconueniens nos nihil audire sed etiam esset inconueniens
 nos nihil pati in sensu auditus. Excellentes enim soni se-
 suz destrunt: et etiam magnitudines corporum iacia-
 torum ut tonitruum dissipat lapides et corpora duriora.
C 3° 2° illa non faciunt sonum quod semel seipsa non moue-
 tur: sed astra non mouentur semel seipsa ut superius proba-
 tum est. igitur astra non faciunt sonum. alio probat. quod partes na-
 uis mote influunt non videntur sonare. **C** 3° 2° si astra
 facerent sonum siue sonum deferat per aerem siue per ignem
 tunc necesse esset ipsi venire ad nos et destrungere quod apud
 nos sunt. quod est inconueniens. Quod sequitur recapitulat que
 dicta sunt.

Conclusio rationalis. omnes orbis et omnia astra
 a se inuicem differunt specie spaliissi-
 ma. per quod bunt proprietates specie differentes: id differunt
 specie. alio per quod aliquid astrum est per se luminosum sicut sol.
 alia autem non. etiam quoddam est calefactum aliud est frige-
 factum etc.

Primo dubitat. Utrum astra habeant a se in-
 uicem aliquem ordinem naturalem. Ad solu-
 tionem huius dubii est supponendum quod Aristoteles in 4° 2° defini-
 nat de ordine astroz et iterum duas conclusiones. Pri-
 ma. ordo astroz et elongationes ipsorum vnde presupponi in
 astrologia: quod ea de his sufficienter dictum est. **C** 3° 2°
 tangit causas per quas superiora complerent suum motum maiori
 tempore quam astra inferiora et est hec: planete per mobili per pri-
 uos in motu proprio sunt tardiores. et remotiores a per
 mobili. in motu suo sunt velociores eo quod mouentur
 motu proprio mobilis: potest tamen dici ex textu quod stelle si-
 ne sunt periores stellis erraticis. post est spera saturni. 2^a
 est spera iouis. 3^a martis. 4^a est spera solis. 5^a est spe-
 ra veneris. 6^a est spera mercurij. 7^a est spera lune.

Secundo dubitatur. Utrum astra sint spe-
 rica. Ad solutionem huius dubii est Aristoteles in hoc 5° capitulo determi-
 nat de figura astroz. et iterum tale conclusionem.
 Astra sunt sphericæ figure. probat philosophus duabus rationibus.
 Prima quod astra non sunt nata per se moueri. igitur natura
 dedit eis figuram minime aptam ad motum sed figura spe-
 rica est minime apta ad motum: eo quod talis figura nul-
 lum potest habere organum aptum ad motum. prima etiam
 probat quod natura nihil facit irrationabile neque frustra. secunda
 ratio. omnia astra sunt eiusdem figure. id si aliquid astrum sit
 sphericum si: omnia etiam erunt sphericæ figure. sed aliquid
 si. luna est sphericum si: astrum. igitur omnia astra si sphericum si: mi-
 nor est probat quod luna crescit et decrescit circulariter.

Tertio dubitat. Utrum speræ inferiores habe-
 ant per se motum sicut maiorem di-
 stantiam a primo mobili sic quod primus moueat vno
 motu. 2° duobus motibus. 3° tribus. et sic de alijs
 Ad solutionem huius dubii est supponendum quod Aristoteles
 in hoc 6° capitulo mouet aliquas dubitationes. et
 diuiditur in duas partes. In prima interducat quatuor con-
 clusiones. **C** 1^a prima tangit primam difficultatem et est
 hec. dignum est aliquid dicere de duabus dubitationi-
 bus de quibus merito aliquis dubitabit. prima dubita-
 tio est hec. utrum querendi promptitudo magis impute-
 tur verecundie quam audacie sicut debet fieri ab eo qui
 diligit philosophiam. secunda tangit primam questionem et est hec.
 Cum primum mobile moueat solum vno motu. et 2°
 duobus. quare est quod mobilia plus distantia non mo-
 uentur pluribus motibus. sol. n. et luna multis distan-
 tia non mouentur nisi duobus motibus. Tertia tan-
 git 3^{am} questionem. et est hec. per quam causas in per circulo est tanta
 multitudo astroz. in quibus alio est in vno astro. quarta
 tangit excusationes de sufficienti determinatione istarum
 questionum: et est hec. determinatio istarum questionum est vtilis. quod
 modica noticia istorum astroz ducit nos ad maiorem
 diligentiam et cognitionem. **C** In 2^a parte soluit quod
 et per soluit primam per se. nam sicut in animalibus quedam habent
 sanitatem absque sui mutatione. quedam accipiunt eas per vni-
 cam mutationem: quedam per multas actiones et exercitationes
 per luctum et pugnam. quedam nullo modo per consequentiam sani-
 tatem perfectam. et subdit quod dirigere multa aut multos
 est difficile. sed dirigere vnum aut duos est facile. sicut
 si multa media ordinantur ad vnum finem: tunc facile est
 ipsa a seipso per vnum aut per duos. et quanto per plus tanto
 difficilius. sicut autem est in planetis. sicut enim in hominibus multe sunt
 operationes quod fines per se facilius accipiunt. alie sunt quod cum
 difficultate accipiunt per se. sicut per se celum quod est proprium opti-
 mo vnicuique motu attingit suum perfectissimum finem et est
 causa vtilis aliorum. sed alie planete multis motibus attin-
 gunt esse perpetui sicut sunt planete medie. sed planete
 inferiores ut sol et luna paucis motibus ordinantur ad esse
 perpetui. sed ad generationes et corruptiones. vnde maximum
 bonum et optimum est omnibus fortiri sine optio. 2^a soluit 2^{am}
 dubitationem dupliciter. per quod celum habet tot astra. quod ipsa est
 excellenti iter omnia alia. et ita per vnum motum mouet
 multa astra. alie autem pluribus motibus mouentur in vnum
 astrum. facta solus est motus plures attribuitur vni cor-
 pori: et hoc in planetis inferioribus. sed vltima spera mo-
 uet omnes alias. ideo oportet ipsam habere virtutes per
 quas possit influere in spacia inferiores.

Ad rationes an oppositum. Ad primam et ad se-
 cundam de quibus bunt probant omnes
 speras et omnia astra esse eiusdem nature generice.

Celi et mundi

¶ Ad tertias dicitur quod motus proprius cuiuslibet spere differunt ab invicem specie specialissima: astra autem non habent motum proprium: ideo identitas vel diversitas sphericæ non sumitur a motu astrorum etc.

Veritas 5° Utz tota terra sit corpus sphericum sp. gescens in medio

¶ Et arguitur per quod non. quod corpus recte et non circulariter moto debet figura recta: scilicet

terra est corpus recte motum. igitur terra est recte figure. et per contrarium non est corpus sphericum. **¶** 2° per quod non sp. gescat in medio: quod locus terre non est locus medius. igitur terra non sp. gescit in medio. autem per quod nobilioris corporis est nobilior locus. igitur locus medius est magis locus ignis quam terre. **¶** 3° sic. cuiuslibet corporis simplicis debet aliquis motus simplex scilicet natus: scilicet tota terra est corpus simplex. igitur sibi debetur aliquis motus simplex. et per contrarium non sp. gescit. Et confutatur: quod omne corpus simplex habet potentiam naturalem ad aliquem motum simplicem. igitur necesse est quod terra aliquem moueatur motu simplici. tenet contrarium: quod inconueniens est dicere aliquam potentiam naturalem esse frustra tempore eterno **¶** In oppositum est probatum in textu et littera.

Primo sciendum est quod Aristoteles in 1° 3° et ultimo tractatu determinat de terra ut sit centrum mundi. et diuidit in duo capita. In primo determinat de terra secundum opinionem antiquorum: et diuidit in tres partes. In prima recitat opiniones falsas antiquorum: et iterum sex. **¶** 1^a prima tangit iterum quod terra est hec. quod dicitur de terra: et per de situm eius: ut sit de numero mobilium aut gescitum et de eius figura. **¶** 2^a tangit quodam opinionem antiquorum quod terra est hec. partes quod fuerunt circa Italiam posuerunt ignem esse in medio dicentes terra vnum esse astrum et ipsa esse circulariter mota et ex suo motu care nobis die et nocte: et affirmabant esse vnam aliam terram isti oppositam quam ab eis vocant antistona non curantes de apparatus secundum sensum imo magis affectus quibusdam falsis rationibus. **¶** 3^a tangit rationes per quas probabant ignem esse in medio mundi: et solones eorum. prima quod honorabilioris corporis est honorabilior locus. scilicet ignis est honorabilior corpus in eis: et locus medius est honorabilior. ideo medium mundi est locus ignis. minor probabant per 4^{am} partem. quod finis est honorabilior meo. scilicet celum et ignis sunt finis. minor per 5^{am} partem probabant quod locus medius est conueniens ab alijs locis. per rationem. locus medius vocatur est ceteris iouis. igitur significum est quod est locus nobilioris corporis. scilicet ignis. Sunt istas rationes. d. quod duplex est medium. quoddam est medium magnitudinis: et illud non est nobilior cum sit finis et terminum ab alijs. alio est medium ne quod est celo. per quod: et tale medium est dignius. 4^a tangit opiniones antiquorum de motu terre. et est 5. aliqui opinati sunt terram esse fixam circa medium. et non solam istam. imo et aliam quam vocabant antistona. et dicebant multa alia corpora moueri

cum illis. quod dicebant plures eclipsas lune quam solis per illas partes terras et per illa parte corpora per quod impossibile: tunc sepius fiebat eclipses lune quam solis. et cum eis quibus fiebat nihil terra esset in medio mundi ipsa non faceret lunam eclipsare. ad hoc respondebat quod terra est pura sphaera celi et diuisa in sphaeram a centro est pura. et scilicet quod antiqui dixerunt terra esse in centro et voluit circa polum eius. **¶** Quia 2° narrat falsas opiniones antiquorum de figura terre et est hec. antiqui quidem bene accesserunt terram esse sphericam. scilicet alij dicunt eam esse latam et habere figuram tipanilem. **¶** 6^a tangit rationes ipsorum. prima quod sol in oriente et occidente videtur habere directionem secundum lineam rectam. et hec directio fit a terra ideo terra est recte figure. Aristoteles soluit istam rationem dupliciter. primo modo quod videmus a longe solis et multa a longe visum et non distinguimus. 2° quod terra est valde magna ideo portio valde magna circuli videtur esse recta. 3° rationem. quod dicitur bartram gescit. igitur habet figuram maxie aptam ad quietem cuius est figura lata.

Secundo sciendum est quod Aristoteles in secunda parte capituli li. determinat de opinionibus antiquorum has conclusiones ponentium in false eas intelligendum. et iterum sex conclusiones. prima tangit vnum dubium et est hoc. omnibus fuit dubium quare tota terra existens grauissima non cadit. et quod substat eam cum videmus quam glebam terre descendere. igitur videtur quod quanto maior fuerit grauitas tanto magis debeat descendere. dicitur proba quod solones antiquorum erant mirabiles quod dubitatio. 2^a tangit prius opinionem et est hec. quod terra infini erat infini ideo non poterat cadere. dicitur proba quod prius intellexerunt de philosophia. Tertia 2° tangit aliam opinionem et est hec. quod terra est lata et est in aqua et natat super aquam. hanc re probat proba tribus rationibus. prima quod si dubitatur de aqua a quo sustinetur ne cadat. secunda ratio quod aqua est leuior quam terra. igitur magis debeat descendere quam terra. 3^a ratio si tota terra naturaliter nataret supra aquam. ergo de eius quibus partes opum videmus. et scilicet quod iste solones modo sunt consueci oibus solutionibus dubitantes de terra: nec sunt ad inueniendum veritatem. scilicet ad videndum tria. 4^a tangit tertiam opinionem quod est hec. quod terra erat lata: et quod aer erat in ea sicut in: et per eius latitudines se coniebat magnam partem aeris siue multitudinem: et non poterat descendere. ista opinio reprobatur tripliciter. per quod terra non est lata sed sphaerica. 2° inconueniens erat dicitur quod ceteris terre esset magnitudo siue latitudo eius. 3° quod terra naturaliter gescit in medio cum naturaliter moueatur ad medium. 5^a tangit aliam opinionem: et est hec. quod terra propter motum velocitatem celi prohibetur ne descendat. probant per simile de aqua in vase. Sexta 2° tangit quassam supponens ad reprobandum dictam opinionem. prima. corporibus naturalibus debet aliquis motus secundum naturam. Secunda si eis non conuenit ali-

Secundus

q̄s mor' nālīs eis nō cōuenit motus violentus.

Tertio sciēdū ē q̄ Aristo. i. tertia pte hui' capituli intendit duas conclusiones

p̄ma. fra nō gescit i medio pp velocitatē mor' celi. hāc cōclusionē pbat p̄hs q̄nq̄ rōnib'. p̄ia. q̄ tē terra violēter gesceret i medio. 2. p̄his violenter moueret ad mediū. Scda rō q̄z Empedoclez elem̄ta erāt q̄nq̄ cōgregata. 2. p̄litē iceperūt disgregari. 2. tē n̄ erat giratio vel mor' celi. 2. t̄n fra gescibat i me' tertia rō. q̄z si fra pp velocē giratōez celi gesceret i me' nō apperet cā pp quā ptes terre ferūt ad mediū. 2. iconueniēs ē ponere fraz sic gescere i me'. q̄rta rō. videmus ignē nālī ferri sursum. 2. nō pp velocitatē mor' celi. ergo ē sile de terra. Quia rō videm' oia grauiā tēdere 2. moueri deorsū. 2. oia leuiā sursum 2. nō pp giratōez celi ergo zc. Scda 2. tāgit vltiaz opinionē 2. ei' reprobationē 2. ebec. q̄ terra exiis i medio mundi gescibat eo q̄ eq̄lī distabat ab oi pte celi nō. n. da bilis fuisset cā pp quā moueret i agis ad vnā pte q̄ ad aliā. hanc reprobat p̄hs q̄nq̄ rōnib'. p̄ia. q̄z hāc rōnez sile eēt de oibus alijs. q̄d cūq̄z eni corp' mouet ad mediū q̄n eēt i medio gesceret ppter eā dē cāz. 2. rō. q̄z si gleba frē sitelōgata a fra ip̄a nālīter mouet ad mediū. ḡ ibi n̄ gescit violēte. 2. q̄z icōueniēs ē q̄rere q̄ sic mouet 2. gescit deorsū. 2. n̄ q̄rere q̄r ignis lateralī mouet sursum. iō r̄ndebāt si mūl' d̄ igne. f. q̄ ignis mouebat sursum tāq̄ ad locū nālem ergo oīz sūt d̄re de terra. q̄rta rō. q̄z sic dicere ē simile f̄moni dicentiū q̄ si pellis fortiter 2. eq̄lī extēdat ex oi pte q̄ non frāgetur 2. sile ē d̄ eq̄līter exuriēte. Quia rō q̄z mirabile ē q̄rere soluz de cāgetis 2. n̄ q̄rere d̄ cāmor'. Quātum ad 2^m p̄z

Conclusio R̄n̄salis. Terra ē corp' spericum semper quiescēs i medio. hec conclusio satis patet ex dictis

Primo dubitat. Utrū terra moueat circulariter. Ad soluēdū h' dubiū ē supponēdū q̄ Aristo. i. 4° ca^o determinat de fra 2. p̄p̄ia opinionē. 2. diuidit i tres ptes. In p̄ma intendit talē cōclusionē. Terra nō mouetur circulariter. hāc cōclusionē pbat p̄hs q̄ttuor rōnibus. p̄ia. si terra exiis i medio moueretur circularit' vel h' eēt 2. nāz vel p̄ternāz. nō p̄mus q̄z q̄libz ps sic moueret. nō 2. q̄z tūc tal' mor' nō eēt sēp̄tern' mūdi. n. ordo ē sēp̄tern'. Scda rō. q̄z si terra moueretur circularit' tūc moueretur plurib' motibus. 2. n̄ ē falsū. ergo 2. aīis. p̄mo pbat n̄iam. q̄z oē corp' circularit' motū mouetur plurib' mo

tib' p̄ter suple celū astroz. falsitatē cōtis pbat. q̄z tūc fierēt mutatiōes i stellis fixis. 3^a rō. q̄z q̄libet ps terre nālī mouetur ad mediū mūdi. 2. nālī ibi gescit. igit' 2. terra. n̄iam pbat. q̄z i eodē loco nālī gescit totū 2. pars. Et subdit q̄ ptes terre mouet ad mediū ip̄i' terre ea rōne q̄ est medium mūdi. Quarta rō. si sagitta sagittei sursum. ip̄a itez de scēdēs deorsū reuertitur ad eundē locum a quo mouebat. ḡ est simile de terra q̄ nālī mouebat ad mediū. 2. nō circa mediū. Et subdit q̄ mor' ignis 2. terre sūt nālīter cōnarij. ideobit loca ōria ad q̄ mouetur ōrio motu. Ex hoc infert q̄ terra naturalit' gescit i medio. pbat p̄hs duab' rōnib'. p̄ia q̄z q̄libz pars terre naturalit' gescit i medio. ḡ 2. tota terra. 2^a. q̄z oēs astrologi volētes iudicare d̄ si tu astroz quo ad nos vtiūtur terra tāq̄ gescēte in medio. ḡ signū ē q̄ terra gescit in medio.

Secundo dubitat. Utrū terra sit sperica Ad soluēdū hoc dubium est supponēdū q̄ Aristo. i. scda pte hui' capituli intendit talē cōclusionē. Terra est sperica. hāc pbat p̄hs duab' rōnib'. p̄ia. quelibet pars terre bz grauitatē per quā tēdit ad mediū. sic q̄ maior ps pellic minorē quousq̄ eq̄lī distet a medio. 2. quousq̄ sit eq̄lis grauitatis ex oi pte cētri. ḡ fra ē sperice figure. Et subdit q̄ siue partes terre eq̄lī moueātur ex oi pte ad mediū siue nō. t̄n partes sp̄ grauiōres d̄pellūt minores quousq̄ attingant mediū. 2. subdit quādā instātiā q̄ aliquis posset dicere q̄ terra est igenita 2. icorruptibilis. iō partes eius nūq̄ separātur ab ea. dicit q̄ si terra eēt igenita oporteret q̄ nālī eēt sic disposita. 2. sic eēt nūc ordinata similiter ac si eēt genita. 2^a rō. omnes partes terre ferūt ad terram f̄m angulos rectos q̄ cāntur ex linea recta p quam est motus. 2. sic ferūt in superficie terre. igitur terra est sperica. Cōsequenter pbat in 3^a parte huius capituli eandem cōclusionem trib' signis. Primo. eclipses lune fiunt f̄m lineā circularē. ppter h' q̄ linea subitrat vmbzā terre que est sperica. igitur signum ē q̄ terra ē sperica. 2^m signū. q̄ aliquib' pcedentib' a septentrione ad austrū alique stelle appent versus poliū arcticū que antea nō apparebant. 2. cō. 2. bui' non est alia cā q̄ rotūditas terre. igit' signū ē q̄ terra est sperice figure. Ex hoc infert terram eē valde puā i ordine ad celū. 3^m signū q̄ matematici dicūt rotūditatē terre continere quadraginta millia stadiorum. igitur signum est q̄ terra est rotunda siue sperica. vt iam dictum est.

Celi et mundi

Tertio dubitat. quāter ē saluabilis gnatio montium cū figura spherica terre. ad hoc videtur qd terre duplex est figura. quedā est nālī cōis formā i balē terre. alia est que consequitur particularia accētia ipī terre. Ex his dicunt duo. p^m est. qd naturalī fra est spherica. vt p³ p^{ro} nes p^{hi}. 2° d^r qd ē accētile terre qd in ea generentur mōtes. ideo accēta. f. ē alterius figure.

Ad ratiōes an opp^m. Ad p^mā negatur cōia. qz non ē sīte de recto et circulari: qz circulus cōsequit figurā. mor^o autē re/ c^o sequitur grauitatē aut leuitatē. Ad f^{az} d^r qd locus medius f³ magnitudinē cuiusmodi est cēt^rū mundi non est nobilior. sed loc^o medi^o f³ vīta tē cuiusmodi est superficies cōcaua orbis lune est locus dignior. Ad 3^{am} d^r qd toti terre cōuēit vnus motus sū naturā aptitudine et potētia nālī: actu nī solū cōuenit partib^o. Et bec de 2° celi et mūdi dicta sufficiāt. Nota qd a parisīensib^o cōi^o nī ponitur liber tertius. quia p^{ar}ne ē vtilitatis. ergo finito secūdo libro celi et mūdi incipit q^rt^o.

In quarti libri celi et mundi que/ ritur p. Utrūq^{ue} aliqd elementū sit simplr g^{ue}: aut simplr le/ ue. aut aliqd sit graue in re/ spectu. aut ali/ quod leue i re/ spectu. Ar/ guit p^o qd nul/

lū sit graue aut leue simplr. qz si eēt aliquod tale maxime eēt terra pura et ignis pur^o. cōis ē falsū. igr^o et anīs. falsitas cōis p³. qz aliquod ē graui^o pu/ ra terra. et aliquod leui^o puro igne. minor p³. quia p³ ignis nō est ita leuis sicut maior. nec minor p³ terre est ita grauis sicut tota terra. C²o arguit^{ur} sic. qd nullū sit graue aut leue in respēū. qz aqua et aer sunt grauiā et leuiā simplr. igr^o nō in respēū. anīs p³. qz aqua nihil leuitatis h³ admixtū: et aer nihil grauitatis h³ admixtū. alias non eēt cor/ pora simplicia. igr^o sunt simplr grauiā et leuiā. Et cōfirmatur. qz de ipīs p³dicant^{ur} graue et leue sine adiuncto. igitur sunt grauiā et leuiā simplr. C³o arguitur. si eēt aliqd graue aut leue i respēū. aut simul haberet grauitatē et leuitatē. aut solū alēz

illaz. nō p^m. qz grauitas et leuitas sunt d³la abso/ lute que nec respectu eiusdē: nec respēū diuer/ sor^{um} sunt in eodē. nō 2^m. qz aut per leuitatē vice/ rei leue aut per grauitatē graue: quod ē impossibi/ le. In oppositum est p³hs in textu. In ista questione erunt tres articuli.

Primo sciendum est qd p^o declaratōe ter/ minor^{um} cōis ponuntur aliquę distinctiones. p¹o duplex est graue. quoddā ē gra/ ue simplr: et quoddā est graue in respēū. et sūt vi/ cendū est de leui. C²o diffictio. aliquid dici pōt graue simplr quatuor modis. p¹o modo. qz i^o m est graue quo nihil ē graui^o. et isto modo graui^o sūmū d^r simplr graue vt tota terra. alio modo aliquid d^r graue simplr qz nihil h³ leuitatis admixtū: et istud vocat^{ur} p³p³ graue simplex. 3° modo aliquid d^r graue simplr qz de ipō vel de p³noie d^rne ip³ p³dicatur graue sine addito sicut dicendo hoc est graue. 4° mō aliquid d^r graue simplr qz ip³ p³ositū in quol³ p³m³ element³um. s. i. igne aere et aqua ip³ natū ē descendere. et sūt leue simplr poss³ vi/ singui. C³o distinctio. aliqd d^r graue in respēū dupl^r. vno modo. qz aliquid leuitatis h³ admixtū et illud p³p³ vocatur g^{ue} admixtū. alio mō aliqd vocatur graue in respēū. qz ip³ p³ositū in duob^{us} elementis natum est descendere vel ascendere et sic capitur hic.

Secundo sciendū ē qd ari. i. 4° libro celi et mūdi determinat de nā q^utu or^{um} cor^{porum} simpliciter: et diuiditur in duos tracta/ tus. In p¹o determinat de graui et leui f³ antiquo s³ re diuiditur in duo capitula. In p¹o ponit quinq^{ue} sup/ positōes. p¹o. in scia naturali est cōsiderādū d^r gra/ ui et leui quid sit vtrūq^{ue} et que sit nā ip³oz. probat tripliciter. primo. qz cor^{porum} simplicia sūt grauiā et leuiā. igr^o videndū est p³ quā cām habēt has v³tu/ tes. s. grauitatē et leuitatē: et p³ cōis cōsiderandū ē de ipīs. 2° qz i scia nālī cōsiderādū ē de mōtu. igr^o de graui et leui. cōiam p³bat: qz graue et leue p³ysi ce diffiniunt per posse moueri. actib^{us} autē eoz. nō sūt noia imposita. 3° qz oēs p³bici dicūt aliqd de v³tutib^{us}. i. potentis nālīb^{us} grauiū et leuiū. igr^o o³ determinare de graui^o et leui^o. Et subdit qd an/ tiqui pauca determinauerūt de ipīs. iō o³ p³vide re ea que dicta sunt ab antiquis. postea vidēdū ē qd sit dicendū sū veritatē. C²o sup³o tangit v³nā diuisionē et ē bec. graue ē duplex: et sūt leue. quoddā enī ē graue et leue simplr. aliud ē graue et leue ad alterū siue i respectu. vt aer d^r ligno le uior. et subdit qd ab antiquis nihil dictū ē de g^{ui}

Quartus

in respectu. qz nō diffiniunt qd sit graue ⁊ leue. s; solū qd sit grauius ⁊ leuius. ¶ 3^a remouet p̄mū errorē ⁊ est hec. iconueniēs ē putare q in celo nō sit aliqd sursum ⁊ aliqd deorsum eo q celū sit se bēat in oib⁹ suis p̄tib⁹: ⁊ ex eo q ambulās pōt fi eri antipes sibi ip̄i: dicit p̄hs q est aliqd extremū qd ē sursum. ⁊ est aliqd qd ē mediū: ⁊ ē aliqd qd ē deorsum. ¶ 4ª suppositio remouet 2^m errorē ⁊ est hec. qdam ātīqui fatentur eē sursum ⁊ deorsū nō tñ ē simplr eo q putabant celū non eē simile vndiq; s; putabāt q de celo sit solū hemisperiū qd est supra nos. dicit p̄hs q est falsū: imo ē vna ps q ē sursum. ⁊ est alia que ē deorsū q̄uis celum sit in circuitu terre. ¶ 5ª suppositio tangit diffinitiones graui ⁊ leui dicens q illud ē simpliciter leue qd fertur ad extremū a medio. s; illud dicit simpliciter graue qd fertur deorsū ⁊ ad medium. sed illud dicitur grauius quando duobus habentibus grauitatem alterū magis fertur deorsum etiam illud alterum dicitur grauius.

Tertio sciēdū ē q Aristot. i hoc 2° ca^o recitat op̄iones ātīquor⁹ de graui ⁊ leui. ⁊ diuidit q̄tuor p̄tes. In p̄ma narrat op̄ionem platōis. ⁊ eā reprobat. ⁊ itēdit tres cōclusiones. p̄ma. illi p̄physici q determinauerūt de graui ⁊ leui solū determinauerūt de graui ⁊ leui i respectu credentes sufficiēter d̄terminasse d̄ graui ⁊ leui simplr. ¶ 2^a cōclusio tāgit op̄ionē platōis ⁊ ē hec. quidā antiq⁹ dicunt quēadmodū dicit platō in thīmeo q illud est grauius qd cōponitur ex pluribus sup̄ficiebus eiusdē sp̄ei. Et illud est leui⁹ qd ex paucioribus cōponit⁹ vt plūbum est ligno graui⁹. ¶ 3^a cōclusio tāgit tres rationes reprobandas platōis. p̄ma. qz talī dicentes nīl d̄termināt de graui ⁊ leui simplr. ac si nullū eēt graue v^l leue simplr. cōis ē falsū: qz ignis est simplr leuius ⁊ ferī sursum: ⁊ tra ⁊ oīa ferrea sūt simplr grauiā ⁊ ferunt deorsū. ¶ 2^a rō. si dēā op̄inio eēt vera seq̄ret⁹ q magn⁹ ignis eēt grauior pua tra. qz stat ex p̄tib⁹ p̄tib⁹ eiusdē sp̄ei. ¶ 3^a rō. qz seq̄ret⁹ q aer mult⁹ eēt grauior pauca tra. tñ totū dūū accidit. sp. n. aer plus ferī sursum. ¶ In 3^a p̄te narrat scd̄az op̄ionē. ⁊ ē hec. qdā seniores dicunt illud eē graue qd ē mai⁹ i q̄titate: ⁊ illud eē leue qd est min⁹ i q̄titate. Cōsequēter reprobat istā op̄ionē. qz seq̄ret⁹ q q̄to aliqd eēt mai⁹: tāto eēt graui⁹. cui⁹ opp^o accidit. ¶ In 3^a p̄te tāgit aliā op̄ionē. ⁊ ē hec. illud ē graui⁹ qd est it̄ceptū pauciorib⁹ vacuitatib⁹. Et illud ē leui⁹ qd est it̄ceptū p̄tib⁹ vacuitatib⁹. hāc reprobat Ari. sic. qz tūc multus aer

eēt leuior multo igne eo q i eo sūt p̄tes vacuitates. Et subdit q iā manifestū est q illi q d̄terminauerūt de graui ⁊ leui d̄terminauerūt de vacuo. eo q crediderūt vacuū eē cāz grauitatis ⁊ leuitatis. qd reprobat p̄hs q̄tuor rōnib⁹: qz si illud eēt leui⁹ in q eēt p̄tes vacuitates seq̄ret⁹ q multa tra eēt leuior mīori igne ⁊ mīta aq̄ modico acre. ¶ 2^a rō. si dēā op̄inio eēt vera seq̄ret⁹ q vacuū eēt simplr leue. ⁊ plenū eēt simplr graue. cōis est falsū. ergo ⁊ cōis. vacuū. n. nō mouet sursum. ¶ 3^a rō. si vacuū ⁊ plenū eēt cāz grauitatis ⁊ leuitatis seq̄retur q nō eēt distātia it̄er vacuū ⁊ plenū. ¶ 4^a rō. si dēā op̄inio eēt vera seq̄ret⁹ q vacuū eēt loc⁹: ⁊ cū vacuū sit loc⁹ loci eēt loc⁹. ¶ In 4^a p̄te pōit q̄r tā op̄ionē. ⁊ est hec. qdā dixerūt illud esse grauius qd bz plus de mā. illud vero leui⁹ qd minus bz. hanc op̄ionē reprobat dupl̄r. p̄mo qz isti non determinant de graui ⁊ leui simplr. 2° qz si illud esset grauius qd bz plus de mā seq̄retur q multus aer ⁊ mult⁹ ignis eēt q̄uiorēs modica terra qd falsū ē. Cōsequēter recapitulat ea q dēā sūt ⁊ hec de p̄. ¶ Quantum ad 2^m ponitur

Cōclusio r̄saliis. Est aliqd graue ⁊ leue simplr. ⁊ aliqd graue ⁊ leue i respectu. p̄s. qz ē aliqd qd ē positū in trib⁹ elemētis ⁊ descendit aut saltē natū ē descendere. ⁊ ē aliqd quod positū in trib⁹ natū ē descendere. ⁊ est aliqd qd positū in duob⁹ supiorib⁹ natū ē descendere: ⁊ est aliqd qd positū i duob⁹ inferiorib⁹ natū ē ascendere. ergo ē aliqd graue simplr ⁊ aliqd leue simplr. ⁊ aliqd leue i respectu. ⁊ aliqd graue i respectu.

Primo dubitat. vtz vnū elemētū sit loc⁹ nātis alteri⁹. Ad soluēdū h⁹ dū^m ē supponendū qz ari. i hoc 2° tractatu d̄terminat de graui ⁊ leui s̄m veritatē. ⁊ diuidit in tria ca^a. In p̄ soluit quādā qōnē de motu grauiū ⁊ leuiū ⁊ diuidit i duas partes. In p̄ma ponit qnq; sup̄pōes. p̄ma. nos p̄d̄terminabim⁹ de his d̄ qbz maxime dubitarūt antiq⁹. v3. p̄pter quid qdā mouetur sursum s̄m naturā. ⁊ qdā deorsū. ⁊ post h⁹ d̄ graui ⁊ leui ⁊ de acc̄tib⁹ ⁊ pass̄iōib⁹ circa hoc. 2^a. motus sursum ⁊ deorsū eodē modo se h̄nt ad suā cām sicut q̄cunq; alie ḡn̄ationes aut transmutatiōes. 3^a. tres sunt sp̄es mor⁹. s. s̄m q̄titatē. s̄m q̄litatez ⁊ s̄m locū. 4^a. in vnoquoq; istoz motū ē transmutatio a d̄io i d̄m: ⁊ nō i quol3 idifferēntē. Ex h⁹ infert tria. p̄ q mor⁹ sursum cātur ex eo q mobile ē potētia leue: ⁊ mouens ē actu leuifactiū: ⁊ motus deorsū cāa potētia graui. ⁊ grauifactio s̄m actū. ⁊ infert q vnūquodq; elemētū est loc⁹ alte

Celi et mundi

rius eo quod unum elementum continet alterum. 3° infertur quod unumquodque elementum naturaliter fertur ad suum locum. ¶ Ex his patet solutio ad dubium.

Secundo dubitat. utrum aliquid idem sit naturaliter mobile sursum et deorsum. Ad solvendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in prima parte huius capituli soluit quoddam quod est. videlicet hoc. per quod quidam mouetur super sursum et quidam deorsum. et interduo conclusiones. prima. quod quod est per quod ignis mouetur sursum et terra deorsum. non aliquid aliud est quod querere. propter quod sanabile secundum quod hoc mouetur ad sanitatem. et propter quod augmentabile secundum quod hoc mouetur ad quietatem perfectam. ¶ Secundo dicitur. tangit aliquis varias motus localis ab alijs motibus. prima. quod quod est et leue videtur habere in seipsis per se transmutatōis. scilicet augmentabile et alterabile habet per se transmutatōis ab exterioribus quibus fiat aliqui alterationis transmutatio ab intra paruo motu facto ad extra. scilicet dicitur. quod grauius et leuius habet magnam convenientiam forme cum materia et propter hoc habet in seipsis per se motus localis. non aliter alia. 3^a. quod motus localis est ultimus secundum generationem. et tamen primus secundum perfectionem. oppositum autem est de alijs motibus.

Tertio dubitat. utrum grauius et leuius mouetur a suis locis naturalibus. Ad istud dubium respondetur breuiter. per. quod grauius et leuius non mouetur a suis locis naturalibus. quod quod est efficiens. patet. quod non habet in seipsis principium effectiui sui motus. 2° quod minus graue velocius mouetur deorsum. Ex his sequitur error dicentium quod in loco naturali grauius et leuius est quidam motus attractia et conseruatio loci quod motu attractiois effectiue mouet locatum. Attractio. non est motus violentus. id est si moueretur motu attractiois moueretur violenter et non naturaliter. 3° dicitur quod grauius et leuius mouetur a suis locis naturalibus in genere cause finalis. patet. quod illud est finis aliquid in quo ipsi conseruatur. scilicet unumquodque elementum conseruatur in suo loco naturali. ergo etc.

Rationes soluantur ex dictis.

Veritur 2° Utrum quodlibet elementum preter ignem habeat gravitatem. et quodlibet elementum preter terram habeat leuitatem. Arguitur quod non. ipse est grauius simul esse eidem subiecto siue respectu eiusdem. siue respectu diuersorum. si ipse est idem elementum sit habere gravitatem et leuitatem. et per hoc elementum intermedia non habet leuitatem respectu ignis et gravitatem respectu terre. ¶ 2° arguitur. unumquodque elementum naturaliter quiescit in suo loco. ergo nullum elementum habet gravitatem et leuitatem in suo loco. Et confirmatur quod si

ignis destrueretur statim aer ascenderet ad locum ignis et sic haberet gravitatem in spera ignis. ¶ 3° si sic: sequitur quod idem simul moueretur sursum et deorsum. contra est impossibile. si et animus. probatur contra. quod auferatur spera ignis et spera aque. vel si aer mouebitur ad locum ignis tunc et non habet quietatem in spera ignis. vel mouebitur ad speram aquam tunc. et non habet in loco aquam quietatem vel simul mouebitur ad locum ignis et ad locum aquam. et tunc idem simul mouebitur sursum et deorsum. quod est impossibile. ¶ In oppositum est auctoritas philosophi. ¶ In quod est cruetur tres articuli. ¶ Quantum ad primum.

Primo sciendum est quod Aristoteles in libro 2° capitulo conclusit nuncupat quaternarium elementorum ex parte gravitatis et leuitatis. et diuiditur in duas partes. In prima ponit tres suppositiones. prima tangit tres diffinitiones. prima. graue simpliciter est quod omnibus subiaceret. 2^a. leue simpliciter est quod omnibus superemiet. 3^a. grauius et leuius in respectu sunt quicquid quod quibusdam superferitur et quibusdam substant. ¶ 2^a suppositio. mixta debent dici leuiora aut grauiora secundum quod plus aut minus participant de his grauius et leuius singularibus. quod admodum antiqui dicebant aliqua esse grauiora aut leuiora secundum quod minus aut plus participant de vacuo aut pleno. ¶ 3^a suppositio. grauiora non sunt vbius grauiora. probatur quod magnus lignus est grauius paruo plumbum in aere et tamen est leuius eo in aqua. probatur. quod omnia alia elementa habent gravitatem propter ignem in propria regione. ideo lignus quod plus habet de aere quod plumbum est grauius eo in aere. et est leuius eo in aqua. animus probatur signo. quod vter plenus siue inflatus velocius descendit vtre vacuo eo quod vtre vacuo non est aer. ergo signum est quod aer habet gravitatem in suo proprio loco et cetera.

Secundo sciendum est quod Aristoteles in 2^a parte huius capituli interduo tales conclusiones. Est aliquid graue simpliciter. et aliquid leue simpliciter. et quedam sunt leuia et grauia in respectu. probatur. duas primas partes duabus rationibus. prima est. aliquid est quod omnibus substant. et quod fertur ad medium sic terra. et aliquid est quod supereminet omnibus. et fertur ad extremum sic ignis ergo est aliquid graue simpliciter quod nullum habet leuitatem et aliquid leue simpliciter quod nullum habet gravitatem. quod sit aliquid quod medium ad quod feruntur grauia probatur dupliciter. primo quod grauia non feruntur in infinitum. si est aliquis terminus finis ad quem feruntur. et ille terminus est medium. 2° quia omnes partes terre mouentur ad medium secundum equales angulos. ergo omnia grauia feruntur ad medium. Quod autem extremum sit locus leuium probatur quod omnia grauia feruntur ad medium. ergo omnia feruntur ad extremum. etiam probatur. quod locus grauius

Quartus

miſi & loc' leuiū ſūtiā. mediū ſit ē ſūtiā extrēo. 2^a rō pncipalis. duo ſūt loca ſūtiā. ſ. mediū & extrēmū q̄ rōale ē q̄ duo ſūt extrēa. q̄ vnus ſit ſimplr ḡ ue. & aliū ſit ſimplr leue. etiā pte ſūtiā pbat. qz eſt aliqđ ſimplr leue. & aliqđ ſimplr ḡue. ḡerunt duo inſmedia q̄ reſpctū vni⁹ ſūt ſūtiā. & reſpctū alterius ſūt leuia. Ex h̄ ſūtiā q̄ leue pfecti⁹ ē ḡui. pbat. qz illū qđ h̄z rōez cōtinētis ē pfecti⁹ eo qđ h̄z rōez cōte ti. ſ. leue h̄z rōez cōtinētis: & ḡue rōez cōtenti. ḡ rē. maiorem pbat. quia continere eſt ipſius forme. & contineri eſt ipſius materie. ergo rē.

Tertio ſciēduz q̄ ari. 3ª pte h̄ capli oñdit. nūcz q̄ternariū elemētoz. & diuidi tur i duas pncipulas. In p̄ia itē dicit talē cōcluſionē. q̄tuor ſūt elemēta: pbat dupl̄r. p̄ ex pte mor' ele mētoz. ſ. qz qđm elemētū ſp̄ natū ē ferri ſurſū. & illi ſūtiā aliū elemētū qđ natū ē ferri deorſū. & ſi q̄ ſerūt ſurſū & deorſū. ergo ſūt q̄tuor elemēta. 2° pbat ex pte grauitatis & leuitatis. qz ē vnum elemētū qđ oib' ſupſertur. & vniū qđ oib' ſubſtat. ḡ nece ē alia duo q̄z vniū ſubſtat immediate igni. & al terz immediate ſuperf' terre. & p̄ ois ſūt q̄tuor ele mēta. Ex his iſerit p̄ q̄ elemētoz ē tū vna cōis mā ſūt tū ipoz q̄tuor p̄ticulares diſtictie materie. & ſb dit q̄ qđs elemētū i ſua regione h̄z grauitatez ſi fuerit graue. vel leuitatē ſi fuerit leue. vt ſra vbi q̄ h̄z grauitatē. & nullibi leuitatem. & ignis vbi/ q̄ h̄z leuitatem. & nullibi grauitatē. 2° ſubdit q̄ aq̄ h̄z grauitatem deſcēdendo ad locū terre. & le uitatē aſcēdēdo vſus ignē. ſiſt' eſt de aere.

Concluſio n̄ſalis. qđs elemētū h̄z gra/ uitatē p̄ter terrā. p̄s. qz aer h̄z grauitatē i loco ig/ nis. & terra vbiq̄. ſiſt' aq̄ h̄z leuitatē i loco terre. & aer i loco aq̄ & ignis vbiq̄. ¶ Quantū ad 2^m

Primo dubitat. viz ſit tū vna mā elemē toz. ſ. vacuū aut plenuz ſic dice/ bāt ātiq̄. Ad ſoluēdu h̄ du^m ē ſupponēdu q̄ ari. i hac ſa p̄ticula itē dicit talē cōcluſionē. n̄ ē tū vna mā elemētoz. ſ. vacuū aut plenuz: pbat q̄tuor rō nib'. p̄^a. qz ſi eēt tū vna mā. puta vacuū plenuz aut magnitudo ſeq̄ret q̄ oia aut eēt ḡuia aut le uia. & p̄ ois oia mouerent ſurſū aut deorſū. qđ ē ipole. ¶ ſa rō. qz ſi oīuz eēt vna mā q̄ eēt vacuū ſeq̄ret q̄ elemēta media veloci⁹ mouerēt ſurſū aut deorſū q̄ extrēa. oīs ē falſū. & pbat oīaz. qz i magna pte aeris vel aq̄ ē plus d̄ vacuo q̄ i pua pte terre. & ſiſt' de igne. & ſic magn' ignis veloci⁹ mouerēt deorſū q̄ parua terra. qđ ē falſū. ¶ 3^a

rō. ſi tū eēt vna mā elemētoz q̄ eēt vacuū. tūc n̄ eēt duo grauia nec duo leuia. vniū ſimplr. & ali ud i reſpctū qđ ē falſū. ¶ 4^a rō. ſi elemētoz eſſet vna materia q̄ eēt plenuz aut vacuū ſeq̄ret q̄ mlt ta aq̄ citi⁹ moueretur ſurſū q̄ paruus aer. & mul tus aer citi⁹ mouerēt deorſum q̄ parua terra

Secundo dubitat. vtrum figure grauiuz & leuiū ſint cā motus grauium & leuium. Ad ſoluēdu hoc dubiū ē ſupponēdu q̄ ariſto. in hoc vltimo capitulo compat figuram ad motū grauiū & leuiū. & intendit q̄nqz concluſi ones. Prima. figura nō ē cā grauitatis nec leuita tis: nec eſt cā motus ſurſū & motus deorſum. ſed ē cā velocitatis & tarditatis ipoz motuum. ¶ ſa cōcluſio tangit quandā dubitationē. & eſt hec. p̄ pter qđ corpora ferrea late figure non deſcēdūt in aquā magis velocius q̄ corpora minoris ḡui/ tatis ſi ſint rotunda aut obliōga ſic ac⁹. aut q̄re q̄ dam corpora ppter paruitatem deſcendunt i ae re. & alia corpora maiora natant in aere. ¶ 3^a cō cluſio tangit ſolutionēz democriti. & eſt hec. q̄ aq̄ emittit multos vapores phibentes ne corpora lata grauitatem habentia deſcēdant deorſū. & n̄ phibet corpora parua ſtricta propter eoz parui tatē. Contra iſtā ſolōnē inſtat ari. qz ex aqua ele uantur multi vapores q̄ deberent phibere mul ta corpora lata d̄ſcēdere i aere. Ad hoc dicebat democritus q̄ illi vapores diſpergun^t vel debili tan^t nimis. Dicit p̄s q̄ iſtancia debilitat ſolu/ ta eſt. ¶ Quarta concluſio tangit duas ſuppoſi tiones. Prima corporū quedam ſunt facil' diui/ ſibilia ſicut illa que nō terminant termino p̄prio bene autem termino alieno: alia ſunt difficulter diuiſibilia. ſicut illa que bene terminant termino p̄prio. ¶ Secunda ſuppoſitio. in corporib' eiuf dem grauitatis minor pars eſt facilis diuiſibilis q̄ maior. ¶ Quinta concluſio tangit ſolutionēz vtriuſq̄z queſtionis. ¶ Ad primam pte dicitur q̄ corpus latum plus de medio apprehēdit ſub ſe q̄ rotundum. ideo difficil' diuidit ipſuz me dium q̄ rotundum. ideo per conſequens tardi⁹ mouetur q̄ rotundum. ¶ Ad ſecundam partē dicit q̄ ſi virtus ipſius grauis ſit fortior q̄ reſiſtē tia medij. tūc citi⁹ mouet deorſuz. ſi vero ſit debi lior tunc tardius mouetur deorſuz. ſed quādo re ſiſtētia excedit virtutē grauitatis. nece ē cor⁹ tale ſinātare. Lōſeq̄nter recapitulat q̄ dicta ſunt.

Tertio dubitat. viz oia corpa naturalia d̄ ſiniant ſibi certas figuras. ad ſoluē

Generatiōis ⁊ corruptionis

dū h' ou^m p^rponuntur due distinctiōes. p^rma. dupli-
cia sūt corpa naturalia. qdā sūt aiata. alia sūt iaia-
ta. ¶ 2^a disti^o corpa naturalia sibi determinare cer-
tas figuras pōt itelligi dupl^r. vno modo q^d sem-
per sint alic^o determinate figure. ⁊ sic manifestū est
oia corpa determinare sibi certas figuras. 2° mō po-
test itelligi q^d sint alic^o determinate figure. q^d sit i-
pote ea eē sub alia figura ipsis manentib⁹ s^o ea
dē spē. Ex his dñr duo. p^rim^o. q^d nulla corpa natura-
lia salte^r gñabilia ⁊ corruptibilia iaiaata dēmiant
sibi certas figuras. p^r3. q^d sub q^cunq³ sint figura
semper sūt eiusdē spēi. 2° dñr q^d corpa naturalia
aiata determinant sibi certas figuras. bō. n. n̄ pos-
set esse sperice figure. Ex his segtur q^d corpa na-
turalia iaiaata sunt augmentabilia ⁊ diuisibilia i
finitū. corpa v^o naturalia aiata sūt determinata
ad maximū ⁊ minimū. p^r3 per ari. 2° de aia dicēte
oīus natura cōstantiū est cert^o termin^o augmēti ⁊ dē-
crementi. h' at ē p^rp^rus aie ⁊ nō igni.

Ad ratiōes an opp^m. Ad p^rma dñr q^d gra-
uitas ⁊ leuitas pnt capi du-
pl^r. vno modo p^r qbusdā duab⁹ q^ulitatib⁹ amixti-
onē q^ulitatū p^rma^r cōtribus. ⁊ sic dñantur. nec sūt
simul i eodē. alio mō capiūt^r p^r qbusdā naturalib⁹
potētijs sic q^d grauitas est qdam naturalis potē-
tia per quā graue natū est ferri sub q^cūq³ leuiori
eo: ⁊ leuitas est quedā naturalis potētia p^r quaz
leue natū est ferri sup quodcūq³ graui^o eo. Ad
2^{am} dñr q^d vltimatus loc^o vni^o elemēti est s^rfficies
vltia alic^o. iō vniūq³ elemētū bz gñitatē aut le-
uitatē v^o q^d ad vltiaz s^rfficies q^d ē loc^o ei^o. ⁊ ad cōfir-
matōez dñr q^d si auferat^r ignis spā aeris nō moue-
ret^r ad spā ignis nisi forte ad replēdū locū spe ig-
nis eo q^d nā abborret vacuū. ⁊ sil^r dñr ad tertiā.
Et hec sufficiant de libro celi ⁊ mūdi.

tur in istis libris de gñatōe ⁊ corruptione. an^o p^r3

Arca m^riti
uz p^r
mi libri d^r gñā-
tōne. Utz cor-
pus mobile s^r
rōe trāsmuta-
bilitat^r sit ade-
quatū libzi de
gñatione ⁊ cor-
ruptōe subm.
Et arguitur p^r
q^d nō. q^d nō oē
corp^o transmu-
tabile cōsidera-

de corpe celesti. corp^o enī celeste est de vno loco
ad aliū locū trāsmutabile. ¶ 2ª arguit^r sic. si cor-
pus sub rōe trāsmutabilitatis eēt subm seque-
retur q^d de trāsmutabilib⁹ inq^utrū trāsmutabi-
lia sunt ⁊ de corruptibilib⁹ inq^utrū corruptibilia sūt
eēt scia. oīs est ipote. quia corruptibilū non est
scia. ⁊ confirmatur q^d de talib⁹ nō possunt forma-
ri p^rpositiones necessarie. cū subm posset pro nul-
lo supponere. ¶ 3^a arguitur sic. nullum ens p^r ac-
cidens est subiectum alicuius scie. sed corp^o trāsmu-
tabile est ens per accidens. ergo nō est subm
h^o scientie. Et cōfirmatur. quia ipote ē passionem
eē rōnem formale sub^r alicuius scie. ¶ In opp^m
arguitur per conditiones sub^r attributiōis alias
positas. ¶ In ista questione crunt tres articuli.
¶ Quantum ad primū.

Primo sciēdū est q^d p^r declaratione ter-
minoz qñōs sunt soluende tres
difficultates tactē i trib⁹ argumentis. p^r1. vtrum
trāsmutabilitas sit passio adeq^ua sub^r hui^o scie.
p^r2. solōe h^o ponit^r talis disti^o. trāsmutabilitas
pōt capi quadrupl^r. vno mō cōiter: ⁊ sic trāsmu-
tatio ē trās^r de vno termin^o ad aliū terminū. siue
tales termini sint dñi siue dīctorij. siue sint me-
diante mutatione siue non. ⁊ sic oē ens pōt vici
trāsmutabile. oē. n. ens pōt trāsire dīdictorio
i dīdictoriū. alio modo pōt capi p^r p^r mutatiōe
p^r quā aliquis trās^r de vno termin^o ad aliū termi-
nū acgrendo v^o deperdendo aliquod ens reale
siue sit mediante mutatione naturali siue non: ⁊
sic oē ens creatū est trāsmutabile. 3° capitur ma-
gis p^rprie p^r mutatiōe v^o trāsitu de vno termin^o
ad aliū terminū mediāte motu ⁊ mutatiōe natu-
rali. ⁊ sic oē corp^o naturale est trāsmutabile. 4°
modo capitur p^rop^rissime pro trāsitu de termi-
no in terminū mediante motu ⁊ mutatiōe corru-
ptiua vel acquisitiua alicuius forme absolute ipi
sub^ro reali liberēte. ⁊ illo modo capiebat p^rhs in li-
bro de celo. cū dicebat cellū eē intransmutabile.
eo q^d est ignābile ⁊ icorruptibile ⁊ iaugmentabi-
le ⁊ ialterabile. sit^r cap^r h^o p^rhs trāsmutationez.
cū dicit q^d oīuz bñtiū ad se inuicē trāsmutatio-
nem materia est vna. ⁊ sic capitur h^o. ⁊ trāsmuta-
bilitas p^rop^rissime capta ē adequata passio h^o scie.
¶ 2ª difficultas. qual^r sit saluabile q^d d^r trāsmu-
tabilib⁹ inq^utrū trāsmutabilia sūt sit scia. p^ro so-
lōne h^o ponunt^r p^r aliq^ue distinctiōes. p^rma. trāsmuta-
bile pōt capi dupl^r. vno modo p^r q^uitate p^rfecti-
ali aptitudinalē trāsmutatiōez ip^rortatē. alio mō
p^r p^rdicato actuali actualē v^o potētiāle trāsmuta-

Primus

tōez ipostante. ¶ 2^a disti: inq̃tū pōt capī triplī. vno modo reduplicatiue. vt. si ipostat duo copulatiue. s. ymuerſalitātē z cālitātē. alio modo capitur ſpecificatiue vt ſpecificat rōez formālē vt q̃ dicitatē potētiālē ip̃i ſbi. 3° mō capī pmiſſiue. s. vt p mittit p̃dicatū z reduplicatū ſit ſificari de ſbo ¶ 2° ponitur due ſuppones. p̃ma eſt hec. tranſmutabilitas ē adeq̃ta paſſio ſbi b^o ſcie. ¶ 3ª ſup pō. dēn p̃ponū i q̃b^o p̃dicat p̃pa paſſio de ſuo ſbo ē eſſū imurabile neceſſariū z ſūdaſ neceſitas i eſſe obiuo iparū q̃dicitatuz. q̃n. n. q̃dicitas p q̃ ſupponit p̃dicatum z quiditas p̃o qua ſupponit ſūm ſic ſe h̃nt q̃ vñū eēntiali icluſiōe icluſū in alio tale dēn ē neceſſariū: z ſuffiē q̃ ſbm z p̃dicatū ſup ponāt p ente h̃nte eē obiuū z potētiālē: z nō p̃o ente h̃nte eē ſbiū. Ex his dī q̃ d trāſmutabili b^o inq̃tū h̃mōr: z de corruptibilibus inq̃tū corrupti bilia ſt ē ſcia capiēdo corruptibile z trāſmutabile p q̃busdā paſſ. oib^o ap̃titudiālē g̃natōez z corru ptōez ipostatib^o. z capiēdo ly inq̃tū ſpecificatiue ſue pmiſſiue. vt p̃z ex ocis. ¶ 3^a difficultas q̃lī ē ſaluabile tranſmutabilitatē eē rōez formālē ſbi b^o ſcie. p ſolōe ponit p̃ talis diſti. Trāſmutabile pōt capī triplī. vno mō p ſubſtrato ſue denoſato z ſic q̃dicitas corpōz ē ſubſtratuſ trāſmutabilita tis. alio modo capī p rōne formālē ip̃i ſubſtrati a q̃ formālī ip̃z ſ. ſtratuſ dī trāſmutabile. s. p ip̃a trāſmutabilitatē. 3° mō capī p aggregato ex ſu biecto z ip̃a rōe formālī: z ſic ē enſ p acc̃n̄s. 2° po nunt aliq̃ ſuppones. p̃ma ē hec. ſcia ſubalternat ſcie b^o libi phyſicoz. 2^a. q̃docūq̃ aliq̃ ſcia ſubal ternat alci ſbm ſcie ſubalternatē h̃bit ſbm ſcie ſb altermātis p dīaz acc̃ntālē. ſic q̃ ſbz ſupioris ſci entie e ſbm māle ic̃crioris. z illa dīaz acc̃ntālē ē rō formālī talis ſbi. z aggregatū ex illis duob^o ē totale ſbm ſcie ſubalternatē. nō tñ dī illa dīaz ſic eē acc̃ntālī q̃ otigēter iſit ſupiori ſubō. ſz ſic dī eē acc̃ntālī q̃ ip̃a nō p̃dicei dēo i p̃ mō dīcē di p̃ ſe. Ex his dī q̃ ſtat trāſmutabilitatē eē rōez formālē ſbi: z q̃dicitatē potētiālē eiū. dē i ſcia ſub alternata demōſtrare. Ex his ſegtur p̃ error q̃nū dā dīcētū p corp^o mobile ad formā eē ſbz b^o ſcie. celū n. ē corp^o mobile ad formā. z tñ n̄ ē cōſidera bile i hac ſcia. Qz ā ſit mobile ad formā p̃z ſuppo nendo duo. p q̃ ſm aduerſariū mor^o realī idēti ficatur cū ſm̄io ad quē. 2° q̃ mor^o ē ſbiue i mobi li. q̃n̄ g̃ celū mouetur localī vel acgrit de nouo vñā formā realē realī ſibi iherētē q̃ vocat^o vbi: cū q̃ realī idētiſicat ip̃e mor^o realī. z ſic habetur iten tū. vñ nō acgrit aliq̃ formā ſibi iherētē. ſz ſolū ac

grit nouū locū. z ſic loc^o nō erit i corpe mobili. ſz i corpe locante ip̃m mobile. 3° ſegtur error dicen tiū q̃ mobilitas ad formā nō pōt eē rō formālē eo q̃ ē paſſio ſbi. qz ſicut pbatū ē ſtat oppoſitū. im mo nece ē rōez formālē ſcie ſubalternatē eē q̃dī tatē potētiālē. vel dīā aliq̃ acc̃ntālē.

Secdo ſciēdū ē q̃ iſte liber de g̃natōe z cor ruptōe diuidit in duas partes p̃nci pales. s. in partē p̃bemiālē z partē executiua. In parte p̃bemiālī intēdit talē concluſionē. dīcēdū ē de g̃natōe z corruptōe. z dē mā g̃natōz z corru ptōz. z vñ de oibus cauſis z rōnibus ip̃oz. z de alteratōe z augmentatōe q̃d ſit vñūq̃. z an g̃na tio z corruptio ſint eiūſdem nature. pars execu tiua diuiditur in duos libros. In p̃ determinat dī ſp̃ebus tranſmutatōis. z diuiditur in ſex tracta tus. In p̃mo determinat de g̃natōe z corruptōe z diuiditur in tria ca^a. In p̃ determinat de differē tia g̃natōis z corruptōis. z eſt hec. quidā antiquo rā dīcūt g̃natōez ſimplī eē alteratōem. Alij autē dīcūt g̃natōez eē alīc^o alteri^o natū ab alteratōe. p̃bant. qz q̃cūq̃ dīcūt oīa eſſe vñū cas z g̃nari ex vno ente neceſſario ponūt g̃natōez eē alterati onē. z tñ poſuit plura p̃ncipia materialia rerum. ¶ 2ª concluſio tāgit op̃ionē Empedoclis z ana ragoz. z eſt hec. Empedocles poſuit ſex p̃n^a rez. s. quatuor corpa armonia. i. quatuor elemēta: z poſuit ēt duo p̃ncipia effectiua. s. lītē z amicitia: ſed anaxagoras leuſipus z democrit^o ponūt infi nita p̃ncipia materialia dīnter. ¶ 3^a concluſio tāgit dīaz iter anaxagorā z empedoclē. qz ana ragoz poſuit ignē aerem z aquā eē cōpoſita ex infinitis partib^o homogeneis z poſuit carnē z of ſa eſſe corpa ſimplicia. z empedocles poſuit q̃ tuoz elemēta eē q̃tuor corpa ſimplicia z carnes z offa eē cōpoſita ex q̃tuor elemētis. ¶ 4ª tan g̃it reprobationē illoz q̃ tñ ponunt vñū p̃n^a. z ē hec. ſi tñ eē vñū p̃n^a: ſeq̃ret q̃ g̃natio eē altera tio. p̃batur. qz oīs tranſmutatio d̄ vno termino ad aliū terminū ſbo manente vno z eodē ē alteratō ¶ 5ª reprobat ponētes plura p̃ncipia mālia. z eſt hec. illi q̃ dīcūt eē plura p̃ncipia dīcūt g̃natio nē z corruptōez eē al^o eratōez. qz dīcūt g̃natōem fieri p̃ aggregatōez iſtoz p̃ncipioz z corruptio nē p̃ ſegregatōez. h̃c ip̃robat duab^o rōib^o. p̃ma. qz ſi hec op̃io eē vera ſeq̃ret q̃ ip̃oſe eē aliq̃d al

6. p̃ncipia
p̃batur

ſc̃ia p̃
anaxagorā

4. tan g̃it

Generationis et corruptionis

terari. *ans* ē ipole. ergo et *ans*. *ans* am pbat. qz m/ pole eēt trāsmutari d'yna q'itate i aliā q'itatē. g' ipole ē aliqd alēari. *ans* pbat. qz sic gēfēte suba videm⁹ i ea fieri trāsmutatōez f3 q'itatē q' d' au gmetatio vel diminutio. sic alteratio ē trāsmuta tio d'yna q'itate d'ia i aliā q'itatē d'ia manēte eo dē s'bo. et ille q'itates sūt d'ie elemētoz. s. calidum et frigidū. albū et nigrū. siccū hūidū. durū molle. *ans* pbat. qz ipole ē fieri trāsmutatōez i subalib⁹. qz f3 eos ex igne nō pōt fieri aq. igit ēt ē ipole trāsmu tatōez fieri i q'itatib⁹. fa rō. ois trāsmutatio ē de d'rio i d'riū circa vniū et idē s'bm. f3 f3 eos nō ē vniū et idē s'bz d'rioz eo q' ponunt pla pncipia mālia. g' f3 eos nulla ē trāsmutatio. maiorē pbat. qz oīum bñtiū trāsmutatōez adiucē mā est vna. ¶ 6^a c^o reprobat ēpedoclē trib⁹ rōib⁹. pma. qz dicebat il lud c^o d'riū apparet ad s'fū. Ad s'fū. n. manifestū ē q' vniū elemētū sit ex alio c^o d'riū dicebat ēpe/ docles. 2^a rō. qz ēpedocles dicebat elemēta non gnari neqz corripī. et tñ dicebat ea congregari et se gregari. et p *ans* d'icebat sibi ppi. f3 rō. qz ēpe docles nō disticte d'termiabat opionē suā. dicebat .n. aliqui illō d'fufū chaos eē pñ^m elemētoz. aliqui nō

Tertio sciēdū q' circa hūc textū icidūt tres difficultates. pma. vtz oē corp⁹ trāsmutabile f3 s'bz sit ēt trāsmutabile f3 q'li tates. p solone b⁹ dubij pōit talis disti⁹ duplices sūt q'itates. qdā sūt q'itates actie et passiue mu/ tuo se corripētes. alie sūt q'itates pfectiue q' se inuicē nō corripūt. nec s'bm ad corruptōez eorū corripūt. f3 pfectiūt. Ex his d' p q' oē it'āsmuta bile f3 subam ē it'āsmutabile f3 q'itates acti/ nas et passiuas. qz tales q'itates disponūt subm ad corruptōez s'balē. 2^a d' q' nō oē it'āsmutabile f3 subam ē ēt it'āsmutabile f3 q'itates pfecti uas. vt p3 d' celo. ¶ 2ª difficultas. vtz oīuz bñtiū trāsmutatōez adiucē sit vna mā. p solone b⁹ dif ficultatis ponūt aliq' suppoēs. p^a. ē ponēda vna q'ditas specifica materie i q' r' r' specificē conueniūt oēs p'culares materie q' ē d'hibilis ad p'culares/ materias p distinctas d'ias idiuinduales distinctio/ nē nūeralē ipaz includens. 2^a. oēs ptes materie conueniunt i q'ditate specifica materie. i q' r' r' idēti ficiat. et i q' bñt realē idētitatē ēt positiuā mīozem vnitatē nūerali. 3^a. triplex ē vnitās. s. gñica speci fica. et numeralis. et q'libz illaz est realis et positiua Ex his p3 q' oīum bñtiū trāsmutatōez adiucem materia ē vna vnitatē specifica et non numerali. ¶ 3ª difficultas. vtrū sit saluabile oīum trāsmu/

tabiliū esse eandē materiā numero. p^o solutōt hui⁹ difficultatis ponit talis suppo. ēt entib⁹ eius dem rōis pōt fieri vniū tertiū totale. nisi altez vel quodl3 illoz sit h' aliqd. i. d'positū ibalē d'plētū i vl timo actu nature. Ex hoc seqi q' ex oib⁹ p'rib⁹ na terie pōt fieri vna totalis materia nūero. cū oēs pres materie sint eiusdem rōis et nō hoc aliqd. Ex hoc sequitur q' nō iplicat d'ictionē oēs mās oīum trāsmutabiliū adiucē eē vna māz nūero. iō si p'hs dicat q' oīuz trāsmutabiliū adiucēz sit vna mā nūero intelligit de vnitatē f3 potētiā et nō de vnitatē f3 actum. vel intelligit de possibili. et nō de facto. Et bec de primo articulo.

Conclusio. Corp⁹ sub rōe trāsmutabili tatis est huius scie adequa tū s'bm. bec. p pōt pbari p d'itōez s'hi attributio/ nis. et bec de 2ª articulo. ¶ Quātū ad 3^m.

Primo dubitat. vtz opio platōis dicen/ tis corpa ex i'p'licieb⁹ idiuifibili/ b⁹ pponi sit rōabilior opione d'ocriti ponētis cor pora pponi ex i'finitis corpib⁹ athōalib⁹. Ad sol/ uēdū h' du^m ē supponēdū q' ari. i. b⁹ 2^a c^o d'c'fmiat de gñatōe et corruptōe f3 opionē antiquoz. et di uidit i duas ptes. In pma reprobat platōnē. et in tēdit sex cōclūsiōes. pma tāgit itētiū. et ē bec. dicē dū ē vtrū d' gñatiōe et corruptōe simplici elemēto rū. vtz sit an nō sit. et quō sit bec. et s'ftr dicem⁹ de alijs simplicib⁹ morib⁹. vtrū de augmētatiōe et alteratiōe. ¶ 2ª cōclūsiō tāgit i'fufficiētiā plato/ nis dupli. p. qz plato solū determinauit de gñati one et corruptōe elemētoz. et nō d' gñatiōe alioz. 2^a q' plato nihil determinauit d' augmētatiōe et alēa tōe. Ex his s'fert q' null⁹ antiquoz sufficiēter d'c'f miavit d' ipis excepto democrito q' voluit i'grare cās oīuz rep. pbat dupli. p. qz null⁹ determinauit q'li sit augmētatio. 2ª nullus eoz d'c'fmiavit d' mixti one neqz d' faccre aut pati. ¶ 3ª cōclūsiō tāgit opionēz et sūdamētū d'ocriti. et ē bec. D'ocritus et leuipp⁹ ponūt corpa athōalia h'fe figuras. qz p eoz cōgre gatiōez et segregatiōez saluāt gñatiōez et corruptio nē. et p ordinatiōez et positiōez ipoz saluāt alterati onē. et sūdamētū ei⁹. qz s'fibil⁹ vidi^m q' d'ia pp i'finitā variatiōez i'figura et positiōez cōstituit i'finita d'posita. ¶ 4ª cōclūsiō ē bec. determinandū ē d' gñatiōe et corruptōe. pbat p'hs duab⁹ rōib⁹. pma. d' illo est determinandus de quo omnes ātiqui d'c'f miauerunt. sed omnes determinauerūt de gñatiōe et corruptione. igitur. mīozem pbat. qz oēs dicebant gñatiōes et corruptiōes. f. ēi p aggrega/

Quartus

tiōez z segregationē. z alterationē fieri p trāsmu-
tatiōez q̄litate. Scōda rō. de illo ē determinādum
circa qd̄ oriunt̄ varie qōnes z rōnabiles dubita-
tiōes. I3 d̄ gñatiōe z de alteratiōe oriunt̄ rōnabi-
les dubitationes. g. ¶ 5ª cōclō pbat p̄ncipiū dīf-
putādū ē eos z ē b. cōsiderādū ē vtz entia gñerētur
augmētē z alterētur f3 magnitudies idiuifibiles
aut vtz nulla magnitudo sit idiuifibit. z si magni-
tudies sint idiuifibiles. vtz sint corpa sic dicebat
democrit⁹. aut superficies sic dicebat plato i timeo
¶ 6^a d̄ opat opinione platonis z democriti. z ē
bec. opinio democriti ē min⁹ irrōabilis q̄ opinio
platonis. pbat p̄hs trib⁹ rōnib⁹. p̄ma. qz plato nō
poterat saluare gñatiōez z alteratiōez. I3 democri-
tus saluat gñatiōez z alteratiōez p diuersitatem
corpoz athomaliū in spē z figura. 2^a qz democri-
tus erat magis exp̄t in nālīb⁹ z magis i eis iſuda-
uēat. plato. n. min⁹ exp̄t erat. Inexp̄t. n. z ad pau-
ca respiciētes facili⁹ enūciāt. 3ª ratio. qz democrit⁹
pbat suam opinionez p̄ones nāles. plato autēz
p̄ones logicas. Ex his p3 solutio ad dubium.

Secundo dubitat. Utruz oia entia nālia
sint cōposita ex iſinitis corpib⁹
athomalib⁹. Ad solūcū b̄ dubiū ē supponēdū qz
Aristo. i vltia pte hui⁹ capli dīſputat d̄ democritū.
z itēdit sex cōclūsiōes. p̄ia tāgit primū motiū
democriti. z ē iſtō. oē corp⁹ ē diſibile f3 vñ qd̄
pūctū. ponat̄ ḡ i eē. nullū accidit ipolē. poſibili. n.
poſito i eē nullū legi ipolē. vñ ḡ remanebūt corpa
diuifibilia vñ nibil vel magnitudies idiuifibiles
vel paſſiōes vñ pūcta vel corpa idiuifibilia. b̄ pro-
bat. qz qnq3 p̄ma si ipolē. ḡ ſextū ē necariū. qz p̄-
mū sit ipolē. b̄ p3 qz tē corp⁹ nō eēt diuifū f3 vñ
qd̄ q3 ſignū. nec 2^m. qz totū eēt cōpō^m ex nihilo. et
ſic totū eēt nibil. nec 3^m. qz tūc corp⁹ nō eēt diſibi-
le f3 p̄fūditatē. nec 4^m. pbat dupl̄. p̄mo qz tūc
tales paſſiōes exiſterēt ſine ſubō. 2° qz tūc magni-
tudo eēt cōpoſita ex nō magnitudib⁹. nec 5^m. pro-
bat qnq3 rōib⁹. p̄^a. qz tē corpa eēnt cōpoſita ex pū-
ctis. qd̄ ē falſū. pūctū. n. additū pūcto nō facit ip̄z
mai⁹. 2^a. qz eēt ipolē illis pūctis aſſignare locum.
3^a qz nec talia eēnt mobilia eo qz ſi idiuifibilia. nec
imobilia. qz mouerētur ad motū toti⁹. 4^a. qz tūc
iſta pūcta tāgerēt ſe: qd̄ eēt pūcto nō facit ip̄z
diuifia remouerētur tūc cōſtiterēt corp⁹ eāle pri-
ori. qd̄ ē falſū. qz idiuifibile additū idiuifibili n̄ facit
ip̄z mai⁹. ¶ 2^a d̄ tāgit ſolūcōem vñi⁹ argumētū z ē
bec. aliqd̄ eſt diuifibile dupl̄. ſ. poteſtatiue z cōde-
ſcētia. i. actu. vñ nō ē icōueniens oē corp⁹ eē diuif-
ſibile f3 qd̄ q3 ſignū z idiuifibile. ē enī diuifibile i

ptate f3 qd̄ q3 ſignū: z idiuifibile actu. ¶ Ter-
tia d̄ tāgit tria alia motiua democriti. p̄mū. ipof-
ſibile ē corp⁹ vbiq3 eē diuifibile. ḡ ſtādū ē ad aliq̄
corpa idiuifibilia. anis p3 qz. ipofſibile ē corp⁹ vbi
q3 eſſe diuifū. 2^m. qz ſi corp⁹ eēt vbiq3 diuifibile
ſequeret̄ qz eēt deueniēdum ad magnitudies in-
diuifibiles. qd̄ ē incōueniēs. 3^m motiū ē qz nō vi-
det̄ polē aliter ſaluare gñatiōes z corruptiōes. ni-
ſi p cōgregatiōez z segregationem athomaliū
¶ 4^a d̄ tāgit ſolūtiōes iſtoz triū argumētōz. et
p̄mo dīc qz rōnes democriti paralogizāt. pūctū. n.
eē cōtinuū pūcto: z magnitudies eē vbiq3 diuifibi-
lē. vt ſic z nō ſic. 2° dīc ad p̄mū motiū qz ip̄a cō-
gregatio nō ē ex athomis. nec ſegregatio in atho-
mo. qz tūc ſeq̄rentur multa ipofſibilia. 3° dīc qz pū-
ctus ē vbiq3 in linea vel in magnitudie. iō diuifio
magnitudinis cadit ſupra pūcta q̄ gdez pūcta n̄
ſe tāgūt cū ſint idiuifibilia. 4° dīc qz gñatio ſim-
plex z p̄fecta nō debeat dīci cōgregatio. imo ma-
gis alteratio. ¶ 5ª cōclūſio tāgit duas dīſas inſ
gñatiōes z alteratiōes. p̄ma eſt ex pte ſubiecti. qz
ſubiectū gñatiōis eſt yle ſiue mā p̄ma. ſubiectū d̄
alteratiōis eſt cōpoſitū ex materia z forma:
2° qz gñatio ē ad formā ſub. alem. alteratio vero ē
ad paſſiones z ad q̄litates accītales. gñatio enī
eſt mutatio hui⁹ totius in hoc totū. ¶ 6ª cōclūſio
oſtendit qd̄ veritatis cōtineat opinio democriti:
z ē bec. q̄uis generatio z corruptio nō ſint cōgre-
gatio z ſegregatio. tñ congregatio z ſegregatio
multum faciunt ad generationem. quia quanto
aqua plus eſt diuifā in minimas partes tanto ci-
tius eſt reſolubilis in aerem. et quanto eſt nimia
diuifā tanto tardius ex ea generatur aer zc.

Tertio dubitatur. Utr̄ poſſibili poſito i eſſe
ſequat̄ aliqd̄ ipofſibile. Pro ſoluti-
one huius dubij ponitur r̄mo tal̄ ſuppoſitio. ali-
ud eſt p̄ponem eſſe poſſibilem. z p̄poſitonē eſſe
de poſſibili. p̄poſitio enim poſſibilis eſt que ſigni-
ficat ita ſicut poteſt eſſe. ſed. p̄pō d̄ poſſibili eſt p̄-
poſitio in qua ponitur iſte modus poſſibile. 2° po-
nuntur aliquę diſtinctiōes. prima. poſſibile poni
in eſſe pōtintel. i. dupl̄. vno ſic qz p̄poſitio poſ-
ſibilis ponat̄ i eſſe. alio qz p̄poſitio de poſſibili
ponatur i eſſe. ponuntur 3° aliquę regule logica-
les. p̄ma. ad ponēdū p̄ponēz potentialem in eſſe
ſufficit ponere ita eſſe ſicut ipſa ſignificat. Scōda
diſtinctio. duplex eſt p̄poſitio de poſſibili. quedā
eſt de poſſibili in ſenſu cōpoſito. alia eſt de poſ-
ſibili in ſenſu diuifio. Scōda regula. p̄poſitio de
poſſibili in ſenſu cōpoſito eſt eodē modo pōnen-

Generatiōis & corruptionis

da in eē sicut ppositio possibilis. 3^a regula. ppositio vniuersalis de possibili in sensu diuiso est ponenda in eē g excoptionē suaz singularium. sed ppositio de possibili in sensu diuiso indefinita aut particularis est ponēda in eē ponēdo p̄cise loco subiecti istud p̄nomē hoc. demonstrans p̄cise illud pro quo supponebat subm. sed singularis in sensu diuiso si sit de subo simplici est eodē modo ponenda in eē sicut illa de cōposito. singularis. n. d. subiecto simplici in sensu cōposito & diuiso equalent: si nō sit de subiecto cōposito debet eodē mō poni in eē sic particularis vel indefinita. Ex his dñr duo. p̄mo q̄ p̄pōe possibili posita i eē nullū accidit impossibile. 2° q̄ ppositione de possibili vera siue i sensu composito siue in sensu diuiso posita eē f3 regulas prius datas nullum accidit impossibile:

Rationes soluuntur ex dictis.

Verific 2° Utrum i corruptione subāli fiat resolutio vsq̄

ad mām p̄mam ex parte formaz subālium. Arguitur p̄mo q̄ sic. qz in q̄l3 cō-

posito subāli est tñ vna forma subālis q̄ corūpi-
tur p̄ formā subālem. ergo in corruptione subāli fit
resolutio vsq̄ ad mās p̄mā ex pte formaz subāli-
um. añs p3. qz quodl3 cōpositus subāle est vnum
ens simplr. q̄ h3 tñ vnam formā subāle. C 2° ar-
guitur sic: si nō fieret resolutio vsq̄ ad mām p̄mā
sequeretur q̄ forma p̄ gnationē introducenda adue-
niret enti i actu. cñs ē impossibile. ergo & añs. pbat
cñam. qz talis forma adueniret cōposito ex mā et
forma subāli. pbat falsitas cñis. qz tñc gnatio et
corruptio ē forma subālis eēt accñs. C 3° argui-
tur sic. si i corruptione subāli nō fieret resolutio vsq̄
ad mās p̄mam sequeretur q̄ nulla posset fieri gnā-
tio. cñs est impossibile. q̄ & añs. pbat tñ cñaz. qz ge-
neratio est mutatio hui⁹ totius in h totū. sed si nō
fieret resolutio vsq̄ ad materiā p̄mam nō cēt mu-
tatio huius totius in hoc totū. C In oppositū ar-
guitur. eadem forma subālis remanet in corpore
genito & corrupto. q̄ in corruptione subāli non fit re-
solutio vsq̄ ad mām p̄mam ex pte formaz subā-
liū. añs p3 qz eadem forma mixtū mansit i n corpe
xpi in triduo. quia alias sequeretur q̄ solum sibi
assumpsisset materiā nudā. aut q̄ non rea-
assumpsisset idē corp⁹ in numero. In ista qōne erunt
tres articuli sicut in alijs. Quantum ad primum.

*Forma sub
particularis*

Primo scendū q̄ p declaratione termi-
noz qōnis erūt solutē tres diffi-
cultates. p̄ma. qd ē resolutio fieri vsq̄ ad materiā

primam. p̄ resolutione hui⁹ pōitur vna suppositio
& vna distinctio. Suppositio est bec. resolutionem
fieri vsq̄ ad materiā p̄mam est nullā formam nu-
mero remanere in genito q̄ p̄fuit i corrupto. Disti-
ctio est bec. resolutionē fieri vsq̄ ad mām p̄mam
pōt intelligi duplī. vno mō penes formā subālem
ita q̄ nulla forma subālis eadē in numero rema-
neat i corrupto q̄ p̄fuit i genito. alio mō pōt intel-
ligi quantū ad formas accñtales. ita q̄ nulla for-
ma accñtalis eadē in numero remaneat in corru-
pto q̄ p̄fuit in genito. Ex his dñr duo. p̄mo q̄ que-
rere vtz fiat resolutio vsq̄ ad materiā primā
ex pte formaz subālium est querere vtrū in cor-
rupto remaneat eadē forma subālis eadem in nu-
mero q̄ p̄fuit i genito. 2° dñ q̄ q̄rere vtruz fiat re-
solutio vsq̄ ad materiā primā ex pte formarū
accñtaliū est querere vtz aliqua forma accñta-
lis eadem in numero remaneat in corrupto q̄ p̄su-
it in genito. C 2ª difficultas ex qua dependet to-
talis qōnis resolutio est bec. vtrū in eodē cōpo-
sito subāli sint ponende ptes forme subāles r̄l3 di-
stincte. Pro solutione hui⁹ difficultatis ponit tal⁹
distinctio. duplex est cōpositū subāle. quoddaz ē
simplex sicut q̄tuor elementa & partes ipoz. aliō
est cōpositū subāle mixtū sicut lapis & hō. 2° p
nūc p̄babiliter ponuntur tria dicta. p̄m^o. in quo
libz cōposito subāli siue simplici siue mixto p̄ter
formā subālem specificāz est ponēda vna forma
corporeitatis r̄l3 distincta a forma specifica vt in
igne est ponenda forma corporeitatis real⁹ distin-
cta a forma specifica ignis. p3 qz implicat cōtradi-
ctionem. s. aliquid idem real⁹ eē p̄ncipium realis
cūuenientie & realis dñie respectu eiusdē. ergo i-
mplicat cōdictionēz formā corporeitatis idēficari
real⁹ cū forma specifica. añs p3 p̄mū p̄m^o. & pba-
tur cñā. qz forma corporeitatis est p̄ncipiū realis
cñie ip̄i⁹ ignis cū aq̄. & forma specifica ei⁹ ē p̄m^o
realis dñie ignis ab aq̄. Et h̄ seg⁹ q̄ in q̄l3 cōposito
subāli simplici s̄t due forme subāles. s. forma cor-
poreitatis & forma specifica. C 3° dictū. i q̄l3 cōposi-
to subāli mixto ē ponēda forma r̄l3 distincta a for-
ma specifica ip̄i⁹ cōpositi subālis. ita q̄ ē intelligēdū
q̄ q̄l3 cōpositū subāle mixtū hēat duas ptes subā-
les p̄ncipales. s. p̄te formālē & ē fo^a subālis speci-
fica. hēat ēt p̄te mālē & ē ip̄m corp⁹ mixtū siue q̄di-
dā cōpo^m ex mā & forma mixti. h̄ dictū pōt pbari sic
p̄mū. difficultas aut assertiue & cert⁹ d̄terminabil⁹
i libris d̄ aia. C 3^a difficultas. q̄l3 s̄t saluabiles dif-
ferentie quas ponit philosophus inter generatio-
nem & alterationem. Ad quā r̄ndetur q̄ quando

Primus

Ari. dicitur secundum generationis esse yle. intelligit materiam nudam. scilicet intelligit quoddammodo ex ipsa materia et quoddammodo generica incompleta que est forma corporis vel forma mixti. et quoniam Ari. dicit quod modo ex materia et forma est secundum alterationis intelligit quod modo ex materia et forma specifica. ¶ Ad 2^{am} ad ostendendum quod generatio est mutatio boni totum super eum positum spalis in hoc totum. scilicet habet. Ad ostendendum quod omne ratoris dicitur quod si sub generatio est ens in actu. id est habet formam super eum positam et specificam. tunc generatio est altera et forme subales essent accidentia: sed hoc non necesse est si subiectum generationis sit compositum ex materia et forma generica incompleta et cetera.

Secundo Sciendum est quod Ari. in hoc 3° c. ostendit quod generatio et corruptio sunt operationes proprias et diuisione in tres partes. In prima soluit duas quodestiones. et respondit sex conclusiones. Prima tangit quod non cum quoddammodo supponit. videlicet aliquid generatur aut corrumpitur simpliciter. Supponit hoc. In generatione simpliciter necesse est aliquid subiacere et esse transmutationem de aliquid in aliquid vel de laborare sit sanum. et contra ex parte magnum et ex magno parum. ¶ 2^a tangit duas rationes ad preterit negatiuam quodestiones. prima. si aliquid generatur simpliciter hoc esset ex nihilo simpliciter. omnis est impossibile. nam probatur quod sicut generatio quoddammodo sit ex nihilo esse quoddammodo. ita generatio simpliciter sit ex nihilo esse simpliciter. Pro 2^a ratione supponit quod simpliciter aut si significat primum. id est principale. aut significat tunc si est vel. ex hoc sic arguitur. si aliquid generatur ex nihilo esse simpliciter. vel si esset ex nihilo esse principale vel ex nihilo esse vel. si ex nihilo esse principale. scilicet ex accidente eo quod subdistinguitur non ex nihilo esse alioquin. nec ex nihilo esse vel quod tunc ex nihilo aliquid fieret. ¶ 3^a tangit quoddammodo distinctionem per solam quodestiones et hoc. ex nihilo esse simpliciter aliquid generari potest intelligi dupliciter. uno modo ex nihilo esse in actu esse tunc in potentia. alio modo ex nihilo esse in actu esse in potentia. ¶ 4^a tangit aliam quodestiones que est. hoc. videlicet si habet possit generari simpliciter. vel corrumpi: et arguitur quod non. quod tunc generari ex nihilo esse in potentia. vel si tale ens est per accidentis vel potentia subiecta. si esset in potentia subiecta tunc esset actu accidentis quod est simpliciter. quod accidentis non potest esse sine subiecto. nec est in potentia accidentis. quod tunc esset actu subiecta: et sic ex ipso generari simpliciter subiecta. et si habet per quod philosophi maxime timeant concedere ex nihilo aliquid fieri. Soluit quodestiones dicendo quod illud ens in potentia non preponit esse ens in actu aliquorum accidentium. quod tunc accidentia possunt separari a subiectis. In 2^a parte Ari. mouet aliam quodestiones ex eadem solam soluit quodestiones preterit. et respondit sex conclusiones. Prima tangit quodestiones et causas quodestiones et hoc. ostendit quod quodestiones generatur simpliciter et hoc quod sit continue. et dicit quod huius sunt due cause. una que est primum in motu vel putat efficiens: alia que est materia et de tali quodestiones quodestiones. ¶ 2^a ostendit per quod causa deducta est predicta quodestiones et hoc. de causa effici-

ciens dicitur esse prius quam dicebat quod est quoddammodo mouens immobile per omne tempus a quo primum mobile semper mouetur. et de tali determinante est alterius sermonis. sed dicendum est de causa perpetuitatis generationis in specie. scilicet quod est de causa que est materia propter quam generatio et corruptio sunt nec semper deserunt naturam. et per hoc erit manifesta solutio. ¶ Tertia conclusio tangit solam conclusionem elusionis. et dicit quattuor. primo quod questio est sufficiens et rationabilis quod queritur que sit causa perpetuitatis generationis. quod illud quod corruptum semper corruptum non ens: quod quidem non ens neque est subiecta nec quale nec quantum. 2° remouet primam falsam solutionem. et dicit quod non est dicendum generationem deficere eo quod subiectum eius sit infinitum sicut quoddammodo dicunt: quia non est possibile aliquid infinitum esse in actu. 3° remouet secundam solutionem falsam et dicit quod non oportet dicere quod generatio non deficit eo quod totum sit infinitum potentia. et non actu. quod hoc est in sensu. 4° soluit quodestiones et dicit propter corruptionem unius esse generationem alterius et contra. necesse est transmutationem. id est generationem esse inquietem. id est perpetuam. ¶ 4^a tangit intentum et est hoc. videndum est quod est aliquid dicitur simpliciter generari et corrumpi. alia vero non simpliciter. ¶ 5^a tangit solutionem principalis questionis et hoc. dicendum est sic prius dictum est. scilicet quod ens diuiditur in substantiam et accidentem. ideo aliquid generatur simpliciter sic subiecta. et aliquid secundum quid sicut accidentis. ¶ 6^a conclusio est hoc. id est substantia est duplex generatio. quedam est generatio simpliciter. sicut quando ex terra fit ignis. et vniuersaliter quando ex elemento minus principali et imperfecto fit elementum principale et perfectum. alia est generatio secundum quid. que fit ex contrario. et similiter est in accidentibus. nec est dicendum sicut quiddam dicunt. scilicet quod generatio simplex est quando ex insensibili sit sensibile. credunt enim quod ens diuidatur per sensibile et insensibile. sicut dicunt scibile esse ens et ignoscibile esse non ens. hoc autem est falsum. quia ignis et aer sunt minus sensibilia quam aqua et tamen generatio ignis et aeris ex aqua vel terra est generatio simpliciter.

Tertio Sciendum est quod Aristo. in tertia parte huius capituli soluit tres questiones minus principales. et diuiditur in duas particulas. In prima intendit tres conclusiones in quibus epilogat ea que dicta sunt. Prima. visum est quod generatio unius est corruptio alterius. et hoc propter materiam et contra. visum est etiam qualiter generatio simpliciter et generatio quoddammodo possunt saluari per se habet et accidentis: et per magis subiecta et minus subiecta. et per magis sensibile et per minus sensibile. ¶ Secunda conclusio. visum

Generationis et corruptionis

est qdā gnātiō simplr. et qdā gnātiōe qdā: non tñ eadē gnātiōe q̄uis q̄libet gnātiō vni⁹ sit corru-
ptio alteri⁹ et e contra. vt discens non dicit simplr
gnāti. s; plāta dī simplr gnāti. Et subdit qd cā pp
quā qdā gnātiō simplr. qdā vero nō: definita
ē i pntis vbi dcm ē qdā significāt substantiam nō dñr
simplr gnāti. Subdit tñ qd i oī gnē est gnātiō sim-
plr et fm qd s; ordinē vni⁹ ad alter⁹. ¶ 3° dcm
ē qd sit gnātiō simplr. et qd s; qd. et qd mātiā ē cā qre
generationes sunt cōtinue: et qd generatio vni⁹
est corruptio alteri⁹: et e contra. Et hec de primo ar-
ticulo. ¶ Quātum ad secundum ponitur.

Cōclusio In corruptione substantiali non
fit resolutio vsq; ad mātiā p̄mā
ex pte formaz subaliū. pbat. qz eadē forma acci-
dētiā remāct i corrupto q̄ p̄fuit i genito. vt p; i gnā-
tione elemētoz subaliū. q̄ etiā remanet aliq̄ alia
forma subalis. p; p̄ia. qz si def op^m aut acci⁹ mi-
grabit de subō i subm. aut subm gnātiōis et alēatio-
nis erit mātiā p̄mā: et cōpositio scda p̄cedet p̄mā.
Et hec de secundo. ¶ Quātum ad tertium.

Primo dubitat. Utz sit eadē mātiā dñio
rū. Ad solūcū hū dubiū ē suppo-
nendū qd Aristo. i vltia p̄icta hui⁹ capli soluit tres
dubitatiōes. p^a. qre ip̄ ex n̄ ē i cō: sit gnātiō: et ex
ente i nō ens corruptio. soluit qd cā est eo qd gnā-
tio vni⁹ ē corruptio alteri⁹. nā gnātiō entis ē corru-
ptio nō entis. ¶ 2ª dubitatio ē hec. vtz vni⁹ cō-
trariōz iter qd ē generatio debeat dici ens: et alte-
rū nō ens. dicit p̄hs qd nō. eo qd mā dbeat dici nō
ens. ¶ 3ª dubitatio. vtz sit eadē mātiā dñioz.
aut alia et alia. Soluit duplr. p qd est eadē: qz alī
n̄ fiēt trāsinutatio vni⁹ ex alio. 2° qz mā ē eadē fm
s; bāz: alia et alia tñ s; cē. Et his p; solutio ad du^m

Secundo dubitat. Utz gnātiō vni⁹ sit
corruptio alteri⁹ i substantijs.
p̄io solōne hui⁹ dubij ponunt p̄ due sup̄pōnes.
p̄ma: generatio subalis ē forma subalis genita. et
corruptio subal ē forma subalis que corrūpitur.
¶ Scda sup̄pō. nō ē ponibile nātr mātiā cē s; re
forma subali: id recedēte vna forma subali necē
ē aliā iroduci. 2° ponit talis distīn? In ista ppōe
gnātiō vni⁹ ē corruptio alteri⁹. pōt duplex cē p̄di-
catio. s. formalis ita qd p̄pō significet idem eē p qd
supponit subm: et p qd supponit p̄dicatum: et sic est
falsa. forma. n. genita non ē forma corrupta. alio
modo potest eē p̄dicatio consecutiva v̄l causalis
ita qd p̄positio significet illud p quo supponit p̄di-
catum seq ad illud p quo supponit subm: et sic est

vera. ad gnātiōes. n. vni⁹ sequitur corruptio alteri⁹.

Tertio dubitat. Utz i accitib⁹ gnātiō vni⁹
sit corruptio alteri⁹ et e s. p̄io solōe
hū dubij ponunt due sup̄pōes. p̄ia. duplicia sūt
accitia. qdā hñt dñiū. et qdā nō. Scda sup̄pō. du-
plicia sūt accitia hñtia dñia: qdā s; q̄rū necē ē vni⁹
icē subō. alia s; q̄rū nō ē necē alēz icē subō. Ex
his dñr tria. p qd i accitib⁹ nō hñt dñiū n̄ ē necē
qd gnātiō vni⁹ sit corruptio alteri⁹ vel e contra. 2°
d qd i accitib⁹ hñtib⁹ dñiū q̄rū nō ē necē alēz icē
s; bō non o; qd gnātiō vni⁹ sit corruptio alteri⁹: vel
e s. 3° d qd i accitib⁹ hñtib⁹ dñiū q̄rū necē ē alēz
icē subō generatio vni⁹ est corruptio alterius.

Rationes soluantur ex primo notabili.

Veritur tertio. Utz aliq̄ eadē
q̄litas nūero vel aliq̄
forma accitialis q̄ p̄fuit i genito rema-
net i corrupto. ¶ Arguit p̄mo qd non.
qz nulla forma subalis remanet eadē in genito et
corrupto. q̄ ē nulla for^a accitialis. an s; p; qz tunc
nō eēt corruptio cū n̄ eēt mutatio hui⁹ totū in h̄ to-
tū: et p; p̄ia. qz aut q̄litas migraret de subō i subz:
aut cōpositioni 2° cederet p̄ma. ¶ 2° arguit sic
yle. i. mā p̄ ē subm gnātionis. qd generatio sit circa
subm seclū ab oī forma tā subali q̄ accidentalī.
¶ 3° arguit sic aucte Ari. dicētis qd gnātiō ē mu-
tatio hui⁹ totius in hoc totū nullo. ensibili ma-
nente eodez. igitur nulla q̄litas aut qualitas pōt
manere eadē in genito et corrupto. q̄. In oppo^m.
est auctoritas p̄hi i p̄nti tex. dicentis qd in genito
et corrupto manet eadem passio. ¶ In ista qōne
erunt tres articuli sic in alijs. ¶ Quātū ad p̄mū.

Primo sciendū qd difficultas questionis
stat in duab⁹ difficultatibus. p̄i-
ma. vtrū in genito et corrupto maneat eadē for-
ma subalis: et ista soluta est p̄us. ¶ Scda. vtrum
subm formaz accidētiālū sit mātiā p̄: aut totum
cōpositū: et de h̄ due sunt pbabiles opiones: p̄ po-
nit duas distinctiones. quaz prima est qd duplex
est subm alicui⁹ forme. qdā est subz p̄m et inbesio-
nis: et illud cui p̄beret ipsa forma. aliud ē subm
secundarium et denoiationis de qua denoiatiue
p̄dicat ipsa forma. ¶ Secunda distictio. duplices
sūt forme accidētales: qdā sūt spūales q̄ nō sūt
q̄re nec extēse. alie sunt corporales que sūt q̄re
et extēse. Ex his dñr duo: primo qd cuiuslibet for-
me corporalis tā subalis q̄ accidētales mātiā ē p̄-
mū et imediatū subm. pbat sic. qz sicut est in hōie
ita ē in oībus cōpositis substantiālib⁹. sed hō nō est

Primus

subiectū immediatū forme accidentalis. s3 solū corp^o vel matia hois. g matia ē immediatū s3m cuiuslibet forme corporalis: et n̄ totū cōpositū. mior p3. q2 color manet idē p^o corruptionē hois. g n̄ erat i hoie tan q3 i s3bo immediato. alias accūs migraret d̄ subo i subm. aīs p3 ad s3sū. z^o dicit q^o materia n̄ ē subm̄ dnoiatōis ipaz formaz accidentaliū. s3 totū cōpositū. p3. q2 materia pma n̄ dī alba neq3 n̄ gra. s3 totū cōpositū. ¶ z^o opio stat i vna suppone z vna distinctōe. Suppo ē hec. oīs forma accidentalis cōsequitur eē cōpletū alic^o cōpositū s3alis saltē si sit corporalis. p3. q2 accūs fluit a pncipijs indiuidui. Distinctō est hec. duplices sūt forme corporales accidentales: qdā sūt q̄ cōsequūt eē specificū aut indiuiduale ipi^o cōpositū: alie sūt q̄ cōsequūt eē corpis ipi^o capiēdo corp^o p altera pte cōpositū. aut forma mixti. Ex his dñr tria. p^o nullius forme accidentalis corporalis sola materia ē pncipiū z immediatū sub3 q2 alr staret cōpōnē s3 stare sine cōpōnē pma. z^o dī q^o alic^o forme accidentalis corporalis corp^o hē ag gregatū ex materia z forma corpeitatis. vel ag gregatū ex materia z forma mixti ē p^o z immediatū sub3. vt p3 d̄ q̄titate de cicatrice z d̄ alijs formis q̄titate cōtibus. 3° dicit q^o alic^o forme accidentalis corporalis cōpositū ex materia z forma specificā ē sub3 p^o mū z immediatū: vt p3 d̄ sanitate z risibilitate. hec opio cōfirmat p Alri. i pcedēti tractatu dicētē. In subo alteratiōes due sūt s3 rōnē. i. s3 formā. s3 aut s3 mās. g cōp^o ex mā z forma ē sub3 alcatōis. z p oīs sub3 cuiuslibet q̄tatis corporalis.

Secundo sciēdū est q^o in isto z^o tractatu Alri. dēminat de alcatōe z itē dīr duas cōclōes. ¶ pma tāgit itēū z ē hec. dīcam^o de gñatōe z alcatōe qd sūt z q̄l dñt. q2 ias dīrim^o ipas eē distinctas trāsmutatōes adinuicē. ¶ z^o cō tāgit. 5. dñas iter gñationē z alcatōnē. z etiā iter alios mot^o: pma ē ex pte ēmini z est hec. aliud ē suba. z aliud ē passio q̄ est apta nata dīcī d̄ subā: sed gñatio ēminat ad subā. alteratio aut ad passionē. ergo gñatio z alcatō dñt ex pte ēmino. rū. z^o dñā ē ex pte dīffinitionū ipaz. q2 alteratio est qñ manēte eodē subo sensibili trāsmutat i his passionib^o aut a dñijs aut a medijs. vt cū corp^o est sanū ip3 est manēs vniū z idē sit laborā. z metallū rotūdū manēs vniū z idē sit circulare. s3 gñatio ē qñ idē totū trāsmutat nullo sensibili manēte eodē vt subo sic ex toto semine generat sanguis. ex aq̄ aer. z ex toto aere aq̄: z maxime fit istud qñ ex sensibili gñatur i sensibile vt cū ex aq̄ generatur aer: 3° dñā: q2 si i genito z corrupto repiat aliqua cōis

passio illa manet eadē i vtroq3. vt puta qñ ex aere gñat aq̄ si ambo sūt diaphana z frigida nō e3 bu iusmodi passionē eē alterā i aere z i aq̄. s3 suffic q^o illud qd est sub3 sensibile nō maneat idē vt declarat p exēplū. Ex h̄ pōt elici 3° dñā q^o si fiat trāsmutatio penes sub3 passionē manēte eadē ē gñatio. Si vō fiat trāsmutatio penes passionē subo manēte eodē est alteratio. 4° dñā. q2 trāsmutatio q̄ ē iter dñā s3 q̄titate vocat augmētatio. z trāsmutatio ad locū vocat latio. z trāsmutatio ad q̄litate vocat alcatō. s3 trāsmutatō ad s3 vocat gñatō z corruptio. 5° dñā. q2 subm positūū suscepibile gñatiōis z corruptiōis ē yle. s3 sub3 aliāz trāsmutatōz ē substantia suscepibile dñioz. i. substantie sensibiles. ¶ Cōsequēter recapitulat que dicta sūt

Tertio sciēdū ē. q^o circa hūc textū icidunt tres difficultates: pma. q̄liter ē saluabile q^o eadem q̄litas numero remaneat i genito z corrupto cū dīffinitōe generatiōis. Ad quaz respōdet q^o dī gñatiōis non negat qñ aliqd accūs sensibile possit manere idē numero i genito z corrupto. s3 negat idē sub3 sensibile posse manere sub gñatiōe z corruptiōe. dicit enī q^o nullo sensibili manēte eodē i subo. ¶ Scdā difficultas. q̄liter ē saluabile eadē formā mixti manere i genito z corrupto. cū tñ corp^o mixtū sit subm sensibile. Ad quam rādetur q^o pōt saluari intelligendo p subm sensibile cōpositū ex mā z forma specifica. ¶ Tertia difficultas. vtz oēs forme accidentales manēt eedē in subiecto genito z corrupto. Pro huius solutio ne ponitur talis distinctio. triplices sūt forme accidentales. qdā consequūt eē cōpositū ex mā z forma corpeitatis sicut q̄titas. alie consequūt cōpositū mixtū siue cōpositū ex mā z forma mixti si cū cicatrix z figura. alie cōsequūt eē cōpositū specifici sic sanitas z risibilitas. Ex his dñr tria. p. q^o oēs forme accidentales formā corpeitatis consequentes remanēt eedē i genito z corrupto. z^o dī q^o oēs forme accidentales formā mixti cōntes remanēt eedē i numero i corruptiōe alic^o mixti. Et tñ v^o q^o forme accidentales eē specificū cōsequentes n̄ manēt eedem in genito z corrupto. vt corp^o hominis genitum est sanū vel egrum. sed corpus ei^o corruptum neq3 est sanum neq3 egrum. z sic de pamo.

Conclusio respōsalis. Aliqua forma accidentalis manet eadē in numero in genito z corrupto. aīs p3 q2 si sit aliq3 hō vni^o hñs cicatricē z nūc moriat ille bō. vel g cor rūpetur cicatrix vel nō. si nō. habet itēū. si corru pat aut itez de nouo gñatur. aut nō. si nō ergo fā

Generationis 7 corruptionis

taſticū eēt 7 ſeſū pēpe cicatrices i hoib⁹ mortu
is ſi gnētur. aut ergo gnābī a deo vel a celo vel a
q̄cūq; alio generāte nālī. qđ ē falſū. qz talia agētia
naturalia nō ſūt. pductiua taliū effectū nīſi for
te p modū iſtrumēti. nec generabit a generāte vo
lūtario. qz tale poſſz nō pducere cicatricē. 7 ſic ſta
ret vnū hoīez bīc cicatricē quā non bīet qñ corru
pt⁹ eſt. 7 hec de 2º articulo. ¶ Quātū ad 3º.

Primo dubitat. Utrū augmētatio fiat ex
aliq̄ corpe. Ad ſoluēdū h̄ dubiū ē
ſupponēdū qđ Ari. in iſto 3º tractatu dēſminat de
augmētatiōe: 7 diuidit in duo capla. ¶ In p̄ di
ſcutit q̄tuor qōnes. 7 diuiditur i q̄tuor ptes. p̄ma
ps tāgit p̄mā qōnē. 7 ē hec. vtz augmētatio diſſe
rat ab alijs mutatiōib⁹. Ad quā rīdetur qđ augmē
tatio diſſert ab alijs mutatiōib⁹ nō ſolū penes fmi
nos ſz etiā penes modos tranſmutatiōis. p̄mū p
bat qđ generatio eſt circa ſubaz. augmētatio ſo
circā magnitudinē. 7 alteratio circa paſſionē. 7 la
tio circa locū ad vbi. 2º pbat. qđ nō eſt necē qđ il
lud qđ gnatur vel alteratur mutet locū. ſz necē ē
qđ illud qđ augmētatur mutet locū. ponit tamen
vñaz iter motū locale 7 augmētationē. qz illd qđ
mouet locale nō necio accipit maiore locū qđ p̄uſ.
ſz illud qđ augmēta nēcio accipit maiore locū qđ
p̄uſ. ¶ In 2ª pte mouet 7 ſoluit vnā qōnē qđ eſt
hec. vtz augmētatio fiat ex aliquo actu icorpeo.
vel ex aliq̄ actu corpeo. ſi ex aliquo icorpeo vtrū
ex icorpeo ſepato a mā. vel ex icorpeo cōiūcto
materie. hāc qōnē ſoluit p tres cōſiones. p̄ma.
augmētatio nō ſit ex icorpeo ſepato a corporeo.
pbat. qz ſi mā ex qđ ſit augmētatio eēt incorporea
ſeq̄ret qđ eēt iextēſa ita qđ nullū poſſideret locū. 7
ita eēt ſicut pūct⁹ vacuus vel corpuſ ſenſatiū. cōis
eſt ipote. ergo 7 aīo. ipoſſibilitatē cōis. pbat. qz
illd qđ auge ē i loco. igr illd ex qđ auge ērit ēt in
loco. ¶ Fa 3ª. augmētatio nō ſit ex aliq̄ icorpeo ex tē
te i corpe. pbat trib⁹ rōib⁹. p̄ma. qz tūc ſeq̄retur
qđ augmētatio nō eēt cū p̄iali corruptiōe. p̄z. qz aug
mētatio fieret ex materia eſſeta ab illo corpe ſine
corruptione ei⁹. cū materia nīl ſit illi⁹ corpi. ſic
vas non corrūpitur ſi ab eo vinū abſtrahatur. Fa
rō. qz ea rōe qđ i vno corpe eēt vna tal materia ea
dē rōe poſſent eē iſinite. 7 ſic iſinita poſſēt gnari
ex vno. etiā rō. qz aer nō vñ ſic gnari ita qđ exeat ex
aq̄ ipa remanēte. ¶ 3ª 2ª ē hec. augmētatio ſit ex
aliquo actu corpeo. p pbatōe ponit duas ſuppō
nēs. p̄ma. qđ eadē materia ē ſbī gnatiōis 7 augmē
tatiōis. Ex quo inferit 5º platonē qđ pūcta 7 linez nō
ſunt materia augmētatiōis. ¶ Fa ſuppō. illd poſt

qđ ſūt hec vltima eſt materia quā non eſt poſſibi
le eſſe ſine paſſionibus 7 ſine forma ſbali. Ex his
probat cōſluſionez duabus rōnibus. p̄ma. qđ
qđ generatur: generatur ex aliquo 7 ab aliquo
agente ſimili fm ſpeciez vel fm genus. ſed illud
ex quo aliqd gnatur ē materia qđ non eſt alicuius
corpi cōis ſepati. qz nullum eſt tale. igr ē alicui⁹
corpi ſenſibilis ſiue corporei. Secunda rō. aug
mentatio eſt pexiſtentis quantitatis additamen
tum. diminutio vero minoramentum. igitur illd
ex quo aliud augetur eſt actu corporeum.

Secundo dubitatur. Utrū ci⁹ qđ augetur q̄libz
ps augeatur. Ad ſoluēdū hoc dubiū
eſt ſupponēdū qđ Ariſto. in tertia parte mouet 7
ſoluit tertiā qōnem que eſt hec. vtrum ſit poſſibi
le aliquid augeri. 7 intendit tres cōſluſiones.
p̄ma tangit duas conditiones augmētatio
nis. p̄ma. eius quod augetur quelibz pars au
getur: 7 eius quod diminuitur quelibet pars di
minuit. ¶ 2ª cōſluſio. augmētatio ſit adueniēte
aliq̄ extriſeco. diminutio vero ſit aliq̄ recedente
¶ 3ª cōſluſio tāgit vnū argumētū. p̄bas qđ nīl
poſſit augeri. 7 ē iſtud. oē qđ augetur: augetur ab
aliq̄ adueniēte. aut igr adueniente aliq̄ corporeo
aut icorpeo. nō corporeo qz tē duo corporea eſ
ſēt in eodē loco. ſcilz id qđ auge 7 id qđ augetur
nec 2º. qz ipolē ē magnitudinē ſepari a mā. Alia
cōſluſio tāgit reprobatōnē āriquoꝝ dicētiū qđ in
augmētatione nō aduenit aliqd extriſecum. dice
bant enī qđ ſi ex aq̄ fieret aer erat augmētatio. ſi
iprobat p̄hs duab⁹ rōnib⁹. p̄ma qz ibi nō auge
tur aer. ſz generat. neq; aqua corrūpit. neq; aliqd
cōmune ad vtrūq; qz vtrūq; nīl ē cōmune qđ
ſit enī i actu. p̄o ſcōa rōne ponit tres ſuppoſiti
ones quarum due p̄ime ſuppoſite ſunt. Tertia
eſt hec. qđ oportet illud quod augetur remanere
idem poſt augmētationē 7 ante. Ex his ſic arguit.
illud quod generatur vel corrūpuitur nō manet
idem ante 7 poſt. ſed illud quod alteratur vel au
getur manet idem ante 7 poſt. igitur illud quod
augetur non generatur.

Tertio dubitatur. Utrum alitum augea
tur. Ad ſoluēdum hoc dubiū eſt
ſupponendum qđ Ariſtoles in quarta parte hu
ius capituli ſoluit quartam queſtionem que eſt
vtrum id cui aduenit alimentum augeatur. vel
ipſum alimentum. videtur enī vtrūq; augeri
eo qđ vtrūq; ſit maius. Hanc ſoluit ponendo
talem cōſluſionem: id cui aduenit alimentum
augetur. Hanc cōſluſionem probat philoſo

Primus

phus q̄tmoz rōnib⁹. Prima. illud augetur quod
manet idē i tota trāsmutatōe. s3 id cui aduēit ali
mentū manet idē i tota trāsmutatōe. igit. maiore
pbat p sile. q2 si gutta aque ponat in vino: aq̄ nō
diciſ augeri eo q̄ corripit. s3 vinū manet idem.
Secūda rō. q2 sicut ē in alteratione ita ē in aug
mētatione. s3 non dicim⁹ q̄ q̄litas q̄p alteratōes
acgritur alteretur. s3 illud i quo acgrit illa q̄litas.
ergo etiā cibus adueniens nō augetur sed id cui
aduenit. Tertia rō. oē qd augetur alteratur.
igitur illud augmentat⁹ ⁊ alteratur in quo est p̄n
cipium augmētationis ⁊ alteratiōis. s3 in illo cui
aduenit alimentū ē p̄ncipiū augmētatiōis ⁊ alte
ratiōis. igit. 4. rō. illud nō auget⁹ qd igreditur
alter. sed poti⁹ generat⁹. s3 alimentū igredit⁹ alte
rū. igit nō auget⁹. ⁊ p̄ns id cui aduenit alimentū
augetur.

Rationes solumtur ex dictis:

Veritur q̄rto. Utz quantitas
mētatiōes. aut p aliquā aliā mutatōes
de leui possit ab entitate matie sepa

ri. C Arguit p̄mo q̄ sic. q2 p rarefactōes depdit
quātitas p̄existens. g ⁊ cetera. anteccedēs p3. q2 si
remaneret eadē quātitas sc̄q̄rctur q̄ eadez q̄ti
tas eēt pedalis ⁊ bipedalis. Sc̄do sequit⁹ q̄ con
densatio ⁊ rarefactio essent motus locales ita q̄
propter ip̄os nihil acgreretur nisi situs loc⁹ aut
vbi. Secundo sic. in corruptiōe substāiali corū
pitur quantitas corrupti. igitur p aliquam muta
tiōe nāles pōt quātitas realiter separi ab entita
te matie. anis p3. q2 in corruptione subali corū
pit totū cōpositū qd ē subiectū cuiuslibet accētis
ico existēis. igit corripit etiā quelibet eius for
ma accētalis i eo existens: ⁊ per cōs corripit
q̄titas. 3. sic. in augmētatiōe p̄rie dicta q̄titas
pōt corripitur adueniēte posteriori. igit q̄titas
pōt realiter separi ab entitate matie. anis patz
quia termini motus sunt icōpossibiles. igit q̄ti
tas pōt ⁊ quantitas posteri or q̄ sunt termini mo
tus augmentatiōis sunt icōpossibiles. ⁊ p cōs ad
ueniēte q̄titate posteriori necē ē q̄titate pōre cor
rumpi. C In oppo^m ē auctoritas p̄bi dicentis q̄
illud quod auget manet idē sub vtroq̄ termino
augmentatiōis.

Primo sciendū est p solutione qōnis q̄
sunt soluēde tres difficultates ta
cte in trib⁹ augmentis. Prima. utz in rarefactiōe
aliqua q̄titas de nouo acgratur. ⁊ i cōdensatiōe

aliqua quātitas p̄cedens corumpatur. Ad quas
ridetur q̄ nō. pbat sic supponendo q̄ vna portio
aeris pedalis rarefiat p̄mo siue fm quālibet pte3
quousq̄ fiat bipedalis. tunc arguit sic. aut q̄titas
p̄iens corripit. aut non. si nō. habet intentū. si sic.
aut corripit in instāti. aut in tpe. non in instanti.
q2 aut noua quātitas i eodem instanti inducetur.
aut non sed in eodem. vel erit maior vel mior vel
equalis. si maior vel minor. ergo continens mo
uebitur in instāti. ⁊ similr corp⁹ otentuz. quia in il
lo instanti acgret maiorē locū vel minorē q̄ prius
Si equalis tūc nō erit rarefactio nec condensa
tio. si in alio instanti. igitur in tempore medio ma
teria erit sine quātitate. si acgrat p̄tibit ⁊ successi
ue aut igit fm ptes extēsiuas aut itēsiuas. non p3
partes itēsiuas q2 quātitas nec intēdit nec remit
titur. alias suscipiet magis ⁊ minus. non fm par
tes extēsiuas. q2 eque primo rarefit fm quanli
bet partē extēsiuam. ⁊ per cōsequens non pri⁹
rarefit i vna q̄ i alia. Ex hoc seq̄ q̄ si portio aeris
bipedalis rarefiat etiā vsq̄ ad q̄titate cētū pedū
sine additiōe noue matie remanebit semp eadē
q̄titas nō tūc q̄lis. Sc̄do sequit⁹ q̄ p rarefactio
nē aut cōdensatiōe nulla entitas de nouo acgrit
nisi loc⁹ vel situs. C 2. difficultas. utz i corruptiōe
subali corripit etiā q̄titas cōpositi subalis. Ad
quā ridet p̄ ponēdo talē supponē q̄ cōpo^m ex mā
⁊ forma corporeitatis ē p̄mū ⁊ adeq̄tū cuiuslibet
forme accētalis corpalis subm. Ex his dī q̄ i cor
ruptiōe cōpositi subalis nō corripit q̄titas ip̄i
cōpositi. p3. q2 si corripere. tūc necesse eēt aliam
d nouo gnāri: vel igit illa adueniret subo q̄to vel
subo nō q̄to. nō ē dicendū q̄ adueniat māe q̄te: q2
tunc due q̄titas eēt s̄t i eodē. nec māe non q̄te
q2 nulla tal ē. Ex h seq̄ q̄ manet eadē q̄titas nu
mero igēito ⁊ corrupto. p3 q2 māet idē s̄bz q̄tita
tis. s. cōpo^m ex mā ⁊ for^a corporeitatz: ḡ ēt manet ea
dē q̄titas. C 3. difficultas: utz i augmētatiōe q̄tita
te posteri ori adueniēte corripatur pōr. Ad quā rī
detur q̄ nō. imo sic ētitas māe p̄existēis stat cū ētitate
māe adueniētis. sic ēt q̄titas māe p̄existēis stat cū
q̄titate māe adueniētis. Ex his seq̄ q̄ i māe pō
nēda vna for^a corporeitatis q̄ ē sibi coetna a q̄ls for^a
specifica realr distincta nō sepabit ab ea x̄tute agē
tis nālis. 2. seq̄ q̄ i q̄ls ētitate māe ē ponēda vna
q̄titas realr nō sepabilis ab ea x̄tute agētz nāl. 3. se
q̄tur q̄ i nullo d nouo acgrit aliq̄ pō ētitatia māe.

Sc̄do sciendū ē q̄ Ari. i isto. 2. c. dēmiat ⁊
pōit cōditōes augmētatiōis. ⁊ itēdit sex
dēlones. C Pri^a rāgū sex cōditōes augmētatiōis. s.

Generationis et corruptionis

tres negatiuas et tres affirmatiuas. Prima. o3 id qd augetur manet idē. 2^a. augmentatio fit adueniēte aliq. et diminutio fit aliq. recedēte. 3^a. ei⁹ qd augetur qlibz ps debz augeri. 4^a. augmentatio nō d3 fieri p vacuū. 5^a. pp augmentatōez nō debent poni due magnitudines i eodē loco. 6^a. augmentatio nō fit ex aliq. icorpeo. ¶ 2^a conclusio tāgit p bationez triū pma3 additiōnū: et p declarat tertiam p duas distinctiōes. P^{ria}. illud qd augetur bz duplices ptes. s. anonomeras et homiomeras. ptes anonomere augētur qn ptes homiomere augētur. 2^a. illud quod augetur habet duplices partes. et fm illas fit augmentatio. alie sunt māles et fm illas nō fit augmentatio. 2^a declarat pma3 additiōne et dīc q ista ē itelligēda de eisdē ptrib⁹ de qb⁹ itelligitur 3^a additiō. s. de ptrib⁹ formalib⁹: et etiā d ptrib⁹ anonomeris. 3^a declarat sedas additiōez: et dīc q augmentatio fit adueniēte aliq. puta cibo vt nutrimento qd ē 3^{iu} ei qd augetur: s3 i fine ē sibi sile et uertitur in subaz ei⁹ qd augetur. ¶ 3^a conclusio tāgit quādā dubitatōez: et ē bec. qle d3 ē illd p qd fit augmentatio. Rndet q d3 ē tale i potētia qle ip3 augmentatū ē i actu fm se. nō fit i actu. s3 uertit i subaz aliti. alias nō ēēt augmentatio s3 gnatio. Ex hifert q illud p qd fit augmentatio aliqd patit. pbat pbs duob⁹ signis. p^{mo}. si aliq3 fūdat aqua i vino aq patitur a vino: ita q aliq. mō sapit nāz ei⁹. 2mo. qn obusibile addit igni patit aliqd ab igne. ¶ 4^a conclusio tāgit ueniētiā augmentatōis cū gnatioe et vna dīam nutritōis ab augmentatōe. ueniētia ē bec quia sic ynuerfale aīal non generatur. nec bō ynuerfale. s3 hic. sic ēēt nō augmentat aliqd vlt. dīa ē bec q obm augmentatōis ē po^a caro q3ta: et obm nutritōis ē po^a caro. ¶ 5ª conclusio tāgit tria correlaria. p^{mo}. qlibet nutritur q3diu uiuit: nō tñ sp augmentatur aut diminuitur. 2mo. obm augmentatōis et nutritōis sūt idē s3 subaz: sed differūt q3 s3 q illud obm ē po^a caro. q3ta tūc ē obz augmentatōis. s3 fm q ē po^a caro ē obz nutritōis. 3mo correlariū. idē ē organū po^a nutritiue et augmentatiue. ¶ 6^a d3 tāgit modū augmentatōis et ē bec. augmentatio bz fieri p b3 aliq. mā aduenit q fac illd cui aduenit ēē mai⁹. si xpo ipa for⁹. i. ipa x⁹ formatia nō cōuertat ipsā māz i f3az aliti tē nō fit ppe augmentatio vt declarat de vino et aq sed destruitur ipm vinū sciēdū q circa hunc textū icidunt tres difficultates. P^{ria}. vtz illi⁹ qd augmentatur vel auget māia sit eadē nūero subytroq3 ēmino augmentatōis. Ad quā rñ. letur dupl^r. p^o additiōal^r: q3 si totū sint sue ptes simul sum

pre tunc nō remanet idē i numero subytroq3 ēmi no augmentatōis. p3 et sit illud totū qd d3 augeri a. b. et po adueniēs sit. c. arguitur sic. a. b. real^r d3 fligitur a toto aggregato ex. a. b. et c. igr totū qd d3ebat augeri real^r distiguitur ab ipso aucto. 2°. soluitur cathegoreumatice supponēdo q totum dicat etiā entitatē real^r distinctā ab entitate oīuz suaz partiū simul suptraz. tūc dī q illud quod augetur remanet ynū et idē numero subytroq3 ēmi no augmentatōis: quia alit^r seqtur q nemo diu vi uēs possit iuste saluari aut iuste danari pp actū ab eo eliciti i pncipio sue vite. p3 cōia q3 si non remaneret ynū idē i numero nō ēēt ille qui producit actū meritoriū aut demeritoriū. ¶ 2^a difficultas. vtz ei⁹ qd auget qlibet pars augeatur. P^{ro} solōne hui⁹ difficultatis ponitur talis distinctio. duplices sūt ptes eius quod augetur. quedam sunt māiales. alie sūt formales. partes māiales sunt ille partes qbus positis vel remotis non pp hoc ponitur aut corripitur vita: cuiusmodi sūt hūo/res. alie sunt formales quibus abscissis statim auferitur vita sicut caro sāguis et os. Ex his dī q illi us quod augetur necesse est quālibet pte3 formalem augeri: sed non est necesse de partibus materialibus. ¶ 3^a difficultas. q est diffinitio augmentationis. Ad quā rndetur q sūt due. vna q data est ab Aristo. i. precedenti capitulo et est bec. augmentatio ē pexistētis q3ritatis additamentū. alia solet dici q est bec. augmentatio est uersio alimentī in subaz aliti facta ab aīa mediāte calore naturallivt viuens pfectā acqrat quāritatē. cū dīcī. conuersio. tangitur causa formalis. cu3 dī nutritiōi tāgitur cā māialis. cū dī scā ab aīa tāgitur causa efficiēs pncipalis. cū dī mediāte calore nālī. tāgit cā efficiēs instrumentalis. cū dī. viuens perfectaz acquirit quantitates. tangitur causa finalis.

Conclusio rñialis. nulla quāritas materialie inherens pōt p augmentatōne. aut p quālibet aliā mutatiōnez ab entitate materie realiter separari. patet. q3 vel ēēt praefactionē vel cōdensationem: aut p gnationē aut per corruptionē aut augmentatōez. s3 qdlibet horū ē impossibile: vt pbatū ē i p^o notabili. g^o 2°.

Primo dubitatur. Vtz sit dēterminādū de tactu. Ad solūendum hoc dūbiū est supponendū q Aristo. in boc. 4° tractatū dēterminat de tactu: et intendit octo cōclusiones. ¶ P^{rima} tāgit itētiū: et est bec. p^{mo} dīcēdū ē de nā elementop: et de vocatis elementis si sint aut non: et vtrū ynū qd3 ipsoz sit sempiternū aut ge

Primus

nitiū. et vix generentur ex se iucē. aut oia ex vno.
et etiā d. terminādū ē de oibus his de qbus anti-
qui determinauerūt. ¶ 2^a cōclusio est hec. deter-
minandū ē de mixtiōe. qz antiqui determinauē-
rūt de cōgregatiōe et segregatiōe. igit determinā-
dū ē de mixtiōe. pbat cōiaz. qz mixtio est cōgrega-
tio qdā. ¶ 3^a cōclusio. determinandū est de agere
et pati. pbat duplī. pmo. qz determinandū ē de cō-
gregatiōe et alteratiōe et de mixtiōe. igit de agere
et pati. 2° pbat. qz oēs antiq siue ponētes pncipia
plura siue vnu ponebāt actiōez et passiōez. Et sub-
dit qz qdūqz agūt et patiunt a se iucēz illa coicant
in mā. ¶ 4^a cōclusio. determinandū ē de actu. pro-
bat qz determinandū est de facere aut pati. igit
de tactu. 13 cōia. qz ipōssibile ē ista agere vel pati
q nō possit se tangere. ¶ 5^a cōclusio. pmo deter-
minādū ē de tactu. pbat qz d illo pmo ē determi-
nādū qd pōt fieri sine alio. et nō cō. sed tactus pōt
fieri sine actione et passiōe et mixtiōe et cō. igit pmo
determinādū ē de tactu. ¶ Sexta cōclusio. tact⁹
dī multiplex sicut fere vniūqz alioz nōiū quo-
ruqz aliq sūt equiuoca a casu. et aliq scōm pri⁹ et po-
sterius. ¶ Septia cōclusio tangit tres conditiōes
tactus. pma. tactus ē eoz qz hnt positionē. et
positio ē eoz qz hnt locum. 2^a. ad hoc qz aliq se tan-
gāt requirit qz babeāt vltia sūt. tāgere enī ē vltia
simul habere. 3^a cōdi⁹. tangētia debēt esse actia et
passiua adiuicē. pbat qz qdūqz hnt grauitatem.
aut leuitatē aut abo sūt. talia agūt et patiunt adiu-
icē. sed qdūqz se tangunt illa hnt grauitatē et le-
uitatē. qz qdūqz se tāgūt agunt et patiunt adiuicē.
pbat minorē. qz qdūqz se tāgant illa hnt passiōē
igit sūt sursum vel deorsum. et p cōs hnt grauitates
et leuitatē. Ex his infert diffinitioez tactus ppe di-
cti. et ē hec. Tactus est eoz quoz diuersis magni-
tudinib⁹ et pōnez hnt b⁹ vltia sunt simul ipis exi-
stētib⁹ motiuis et mobili⁹ adiuicē. ¶ Octaua
cōclusio tāgit duas suppositiōes. pma. duplex ē
mouēs. quoddā ē qd in mouendo mouet. aliud ē
qd in mouēdo māet immobile. sūt v⁹ eē in agente.
mouēs enī videt eē agens. est tñ differētia eo qz
non est pōle omne mouēs agere. Secūda suppo-
tāgit mobilia se tāgere aliqū. pprie scilz qn vnu
ē mouens et altez mobile sic qz agūt et patiunt a
se iucem. alia vō se tāgūt ipsope q se tangūt sine
actione et passiōe. Ex his infert diffinitionez tact⁹
metaphorici. et est hec. Tactus metaphoricus
est quando aliquod mouens immobile tangit al-
terum a quo non tangitur. vt nos dicimus tristi-
tiam tangere nos. sed nos non tangimus tristitiā.

Secūdo dubitat. Vt sit agat vt patiat assibi
sibi. ad h⁹ du^m solucdū ē supponi qz Ari-
st⁹ i h⁹ s⁹ t⁹ statu dēmiat d agē et pati. et diuidit i tria c^a
In primo oñdit qualia dñr esse actiua et passiva
et itedit duas cōclusiōes. ¶ pma cōclusio tāgit p-
mā opinionē cū ei⁹ pbatōe. et cū solutiōe cuiusdā
obiectiōis. et est hec. suscepim⁹ ab antiq opinōes
drias. nam qdā dicūt oē simile eē ipassibile a sibi
simili. pbat. nō. n. magis videt altez eē actiuū qz
altez. Qñ dicebat qz puus ignis corūpebatur a
magno igne. Ad h⁹ rñdebāt qz hoc erat pp dñria-
tē eo qz multū et paucū dñriant. ¶ 2ª cōclusio tan-
git opinionē democriti et est hec. Solus democri-
tus dicit idē simile agere vel pati a seipso vel a si-
bi simili. et nō cōtingit dissimili a ad se iucē agere. s3
si dissimili a aliqd agant vel patiant. h non ē s3 qz dis-
similia sed fm qz aliquo mō sūt similia. Et subdit qz
ille opinōes sūt subdñrie et non dñdictorie qz ispicit
unt ad pticulares acceptiōes. et nō vniuersalr ad
oēs modos. ¶ 3ª cōclusio ē reprobatiua scde opi-
nionis. et est hec. rōnabile ē sūte nihil pati a simili.
pbat duab⁹ rōib⁹. pma. qz nō videt p qd altez sit
magis actiuū qz altez. 2^a rō. si sūte pateret ab oī-
no sibi simili seqret qz idē possit pati a seipso. et per
cōis nihil erit immobile aut icorruptibile. ¶ 4^a cō-
clusio est reprobatiua pme opinōis. et est hec. dis-
simile nō patit ab oīno dissimili. pbat exēplo et rō-
ne. exēplo qz nec albedo patietur a linea. nec liea
ab albedine nisi fm accis eo qz accidit lineā eē al-
bam vel nigrā. Rōne sic. qz qdūqz nec sūt contra-
ria nec ex dñris illa non agunt nec patiuntur adiu-
icē. sed oia dissimilia nec sūt dñria nec ex dñris. igit.
¶ 5ª cōclusio determinat veritatē dictoz et est
hec. actiua et passiva a se iucē dñr esse similia gñe et
dissimilia spē. pbat exēplo et rōne. Exēplo sic. corp⁹
. n. natū ē pati a corpe et sapor a sapore. Rō ē hec.
qdūqz sūt actiua et passiva adiuicē illa sūt dñria. s3 dñ-
ria sūt dissimilia specie et dissimilia gñe. ¶ 6^a s. tāgit vnu
correlariū et ē h. nec ē agēs sibi assimilare passiu.
probat quia agens et passum sunt dñria. sed vnum
dñrū corūp⁹ et aliqd vt sibi assit ipz. 7^a s. oñdit qd
hietatis pdicta opio beat ponēdo alē cōclusiōem.
nos dicim⁹ aliqd pati duplī. vno mō. p mōs subi
vt dicim⁹ hominē cale fieri et ifrigidari. alio mō ali-
qd dñr pati p mōs dñr vt tñmini vt dicimus calidūz
friges fieri et laborās sanari. sūt est de agente. illi. n.
de prima opinione respiciebāt ad dñrium. et illi de
2^a ad subiectū. ¶ 8ª cōclusio cōpat agēs et pati-
ens et est hec. nō oē agēs ē passibile. probat dua-
bus rationibus. et vno exēplo. pma ratio sicut se

Generationis et corruptionis

babet mouēs ad mobile. ita agens ad patiens. sed est aliqd mouens immobile sicut ē mouens p̄mū. igit̄ etiā est aliqd agens ipassibile. ¶ **Scda ratio.** quēq; nō hnt eandē mām illa sūt ipassibilia adinuicē. i. mutuo. sed aliqua agētia nō habent eandem mām cū passionibus. igit̄ talia sunt ipassibilia. Exemplo sic. medicina facit sanitatem. igit̄ nihil patit̄ a sanitate. sed cibus facit sanitatē et aliqd patitur a sanitate: ifrigidatur aut̄ aut calefit. ¶ **Nona cōclusio** est hec. quēcūq; nō coicant i mām illa nō sunt passiuā adiuicem. sed quēcūq; habent eadē mām illa agunt et patiunt̄ adiuicem. probat̄ dupliciter. p̄mo qz quēcūq; hnt eandē mām illabnt cōtraria: igit̄ sunt actiua et passiuā adiuicem. 2° qz quēcūq; hnt eandē mām vnū est i potētia ad q̄litates alterius. igit̄ illa sunt actiua et passiuā adiuicē. qz cōtrariū est eadē potētia. an̄s pbat qz actu frigidū est potentia calidum. ideo p̄ntē calefaciēte calefit. ¶ **Decima cōclusio** tagit̄ que causa sit actiua et passiuā. et est hec. causa efficiēs ē actiua et non finis. qz finis nō mouet nisi scdm̄ metaphoram sed efficiens inducit speciem qua p̄ntē cessat motus: habitibus enim p̄sentibus cessat motus. māxō secundū qz materia est passiuā.

Tertio Dubitat̄. Vtq; dissimile agat in sibi dissimile. vel simile agat i sibi simile. et vtrūq; idē agat i seipm̄. ¶ **Ad soluenāū** hoc dubiū p̄ prima pte ponunt̄ aliq̄ distinctiones. p̄ma. agēs et patiens possūt capi dupliciter. vno mō p̄ significatiōis. et sic nō solū sūt dissimilia sp̄s. sed etiā sūt dissimilia genere generaliss̄mo. Alio mō possūt capi p̄ denotatiōis. et sic capiuntur hic. ¶ **2^a** distinctio. agens et patiens esse dissimilia sp̄s pōt̄ intelligi tripl̄r. vno mō. qz sint dissimilia sp̄s eēntiāli. vtrūq; requirit̄. et sic nō ē necē agēs et patiens eē dissimilia. alio mō sp̄s accit̄ali: vt corpus calidū et corp⁹ frigidū. 3° mō aliq̄ eē dissimilia sp̄s pōt̄ intelligi qz sint dissimilia i gradibus eiusdē sp̄s. sicut corpus h̄ns tres gradus frigiditatis: et aliud fer. et talis dissimilitudo sufficit ad actionē. Sed p̄ 2^a pte ponūt̄ aliq̄ distinctiones. p̄ma. duplex est actio. qdam ē actio vniuoca qn̄ agēs iducit s̄lēs formā i sp̄s cū sua forma. vt qn̄ hō generat boiēs aut calidū generat calidū. Alia est ac⁹ equoca qn̄ agēs gnat formā distinctaz sp̄s a sua forma. ¶ **2^a** distinctio. duplex est actio vniuoca. qdam ē reflexa. alia directa. ¶ **Tertia.** idē agens i seipm̄ pōt̄ intelligi dupl̄r. vno mō p̄ locutionē grā p̄ris. et sic idēz pōt̄ agere in seipm̄. alio modo p̄ locutionē gratia totius. et sic idē non potest agere i seipm̄

saltem actionē vniuoca et directa.

Rationes solvuntur ex dictis

Veris quinto. Vtrū idiuissibile sit actiuum aut passiuum

¶ **Arguitur** p̄mo qz sic. qz idiuissibile pōt̄ alēari: q̄ ē actiuū aut passiuū. an̄s p̄s. qz aia q̄ ē idiuissibilis pōt̄ mutari de q̄litate cōtraria i q̄litate cōtrariam ergo pōt̄ alterari. an̄s pbat qz aia pōt̄ mutari de ignorantia i scia: et de scia i ignorantia. ¶ **2°** sic. intelligentie agunt i ista inferiora. et tñ sūt idiuissibiles. q̄ idiuissibile pōt̄ eē actiuū. ¶ **3°** sic. intelligentie et aie intellectiue possūt localit̄ mouere et moueri. q̄ possunt agere et pati. et p̄ns idiuissibile est actiuum et passiuum. ¶ **In** oppositum ē Ari. In ista questione et.

Primo sciendū est qz hoc 2° capitulo de terminat̄ Aristō. de mō agendi et patiendi fm̄ antiquos. et diuidit̄ i tres partes. In prima recitat̄ opiniones antiquoz et intendit tres conclusiones. p̄ma tangit̄ opinionē Empedoclis et est hec. Empedocles dicit qz actio sit per poros quo ingredit̄ agens p̄ncipale. et p̄ hūc mōm sit visio et ois sēsatio et ois mixtio. dicebat enī diaphana corpa eē transeuntia p̄ suos poros. ¶ **2^a** cōclusio tagit̄ opinionē democriti et leucipi. qui voluerunt saluare oia naturalia ponēdo solū vnū ens. i. corpus idiuissibile. oia enī dicebant cōponi ex corporibus idiuissibilibus. ideo dicebat̄ actionem fieri p̄ talia corpora idiuissibilia. ¶ **3^a** cōclusio tangit̄ tertiam opinionē cū eius probationibus. et est hec. Mellissus dicebat qz erat tantū vnū ens infinitū et immobile. qz eēt immobile pbat̄ sic. qz vel reciperetur in vacuo vel i pleno. non in pleno p̄ penetrationē dimensionū. non i vacuo qz vacuū non est. qz eēt tantū vnū pbat̄ sic. qz si eēt plura illa non possent distinguī nisi p̄ vacuū. qz sit infinitū pbat̄ sic. qz non possent finire nisi per vacuū. modo vacuū non est. Et subdit qz mellissus ppter has rationes ponebat oia eē vnū ens. qd̄ est simile de mentie. nullus enīz pōt̄ eē ita demens vt fateatur ignem et glaciē eē vnum ens. 2° subdit qz aliqui per assuetudines credunt apparētia. i. multa esse vnum sicut apud mellissum ignis et glacies vidēt̄ esse vnum ens.

Secundo sciendū est qz Aristō. i scda pte huius capitulo cōparat̄ opiniones adinuicem. et intēdit tres conclusiones. p̄ 1^a tagit̄ duas cōuenientias et duas dīas inter opinionē leucipi democriti et mellissi. p̄ma. leucipus

Primus

mouebat saluare appetitas sēsuū vt gnationes z
corruptiōes z multitudiez entiuū p cōgregatiōem
z segregatiōez atōmaluū. s3 mellissus nō. Scda.
vterq3 dicebat vacuū nō eē purū ens. Tertia. leu-
cipus ponebat ifinita plena. s. ifinita corpa atō/
malia. mellissus hō ponebat tñ vnū ens. Quar-
ta. mellissus nullo mō cōcedebat vacuū eē. leucip/
aūt cōcedebat ip3 eē iter corpora atōmalia nō
tñ cōcedebat ipm eē pure ens. Quira. vterq3 pn-
nebat q nūq3 ex vno simplr fiunt multa nec ex o-
multis vnū. z h dicebat mellissus. quia negabat
multa entia. s3 h dicebat leucipus q dicebat ētia
nobis apparētia eē vnū ens. ¶ Scda conclusio
tāgit tres cōparatiōes inter leucipū z empedoclē
q3 leucipus dicebat actionē z passionē fieri p va-
cuitates existētes inter corpora indiuisibilia. sed
Empedocles dicebat q actio z passio fiebāt per
poros. z⁴. q3 ad opinionē. Empedoclis vī seq opi-
nio leucipi. q3 Empedocles ponebat q agēs sine
penetratiōe dimēsiōnū pōt intrare passum. ideo
oportebat poros eē vacuos. nō tñ dicebat totum
corp⁹ eē vacuū. ideo oportebat inter illos poros
ponere valde pua corpa. q a leucipo vocabant i/
diuisibilia. z⁴. q3 leucipus appenter saluabat gūa-
nones z corruptiōes tā elemētōz q3 mixtoz. sed
Empedocles nō poterat saluare gnationē z cor-
ruptionē elemētōrū. ideo ponebat ea ignabilia
¶ Tertia cōclusio tāgit qtuor cōparatiōes inter
leucipū z platonē. p¹ia. q3 leucip⁹ resoluebat oīa
entia i corporea indiuisibilia. plato hō resoluebat
corpora in supficies. supficies in lineas. z lineas
in pūcta. Scda q3 leucip⁹ posuit ista corpa indiuisi-
bilia eē ifinitaz figurarū. plato hō non. Tertia
q3 leucipus saluabat pūctā opinionē p indiuisibi-
lia distātia penes vacuū. plato hō solū saluabat
p contactum eo q non ponebat vacuum.

Tertio sciēdū q3 Aristo. in tertia pte huius
capituli reprobat aliq3 pūctarum
opinionū. z itēdit duas cōclusiōes. p¹ia tāgit q-
tuor rōnes reprobantes opionē leucipi. p¹ma. cor-
pa indiuisibilia nō pnt agere vel pati. q actio z pas-
sio nō sūt p corpa indiuisibilia. aūs pbat. q3 si h eēt
possibile hoc eēt pp vacuū. hoc tñ est falsū cū va-
cuū non sit. q aūt leucip⁹ bēat ponere corpa indi-
uisibilia agere pbat tript^r. p¹mo q3 figure circūari
attribuit caliditatem. q alicui alij o3 attribuere
frigiditatem. z² q3 leucipus ponebat graui⁹ z le-
uius. q3 ponebat caliditatem z frigiditatem. z p³ oīs
ponebat agere z pati non posse fieri nisi p corpa i/
diuisibilia. z³ q3 leucip⁹ ponebat duruz z molle q

sūt actiua z passiuā. aūs pncipalis rōnis pbat q3
indiuisibilia nō hnt aliquā qūlitem actiua vī pas-
siua s3 solū figurā. pbat q3 vel illa eēt sepabil^r vī
insepabilis. nō sepabilis q3 tūc nō ageret nec pa-
teret p illū. nec insepabil^r q3 oīa eēt simul in eodē.
Ex h isert cōtra platonē. q3 si corp⁹ eēt cōpositus
ex pūctis nō possz rarefieri eo q pūcta n pnt fieri
maiora nec minora. z⁴. rō. pua corpa z magna sūt
eiusdē rōnis. igitur si pua sūt indiuisibilia ita z ma-
gna. z⁴. q3 vel oīa eēt eiusdē nāe vel diuersarūz.
si eiusdē nāe. igit ex ipis o3 fieri vnū cōtinuūz. si
diuersarūz ergo magis ponēdū est q ille nāe eēt
cāe eaz actionū z passionū q3 eaz figure. 4^a. rō. si
indiuisibilia mouent i vacuo. vī mouent a se vī ab
alio. si ab alio q3 illud nō ē dabile. nec a se. q3 vnū
q3 q3 mouēs se est h3 aliq3 mouēs z aliud motū z
sic idisibile erit disibile. ¶ z⁴ conclusio tāgit tres
rōnes reprobantes opionē empedoclis. p¹ma q3
vel illi pori eēt pleni vel vacui. non vacui q3 ne-
gat vacuū. nō pleni q3 tūc illi pori supfluerēt. cor-
p⁹ eni cōtinuū possz ita bene pati sine poris. rīdet
empedocles q3 illi pori sūt ita pui q nullū corpus
pnt recipere. h reprobat p¹bs dupl^r. p¹mo q3 icōuēi-
ens est cōcedere pua vacua z negare magna. z²
si vacuū est ipm est locus. s3 oīs locus pōt reple-
ri corpe. z⁴. rō. q3 vel actio fieret p cōtactū vel non.
si nō q3 supfluūt pori. pori eni ponebāt pp cōtactū.
si sic igit supfluūt pori. sine poris eni pōt fieri con-
tactus. Tertia rō. oīa corpa sūt disibilia. igitur nō
o3 ponere poros vt agens ingrediatur passus q3
diuidēdo passū poterit ingredi in idipm.

Conclusio rīsalis. Indisibile nō pōt eē
actiuū z passiuū. p3 q3 indi-
uisibile non est indiuisibili contrarium.

Primo dubitat. Vt passum debeat pa-
ti h3 q3 libet ei⁹ pte. Ad soluedū h
dubiū est supponēdū q3 Ari. i h vltio e⁹ defīniat
de modo actiōis z pass. oīs fm opinionē. p¹ā. et
diuidit in tres ptes. In p¹ma ponit. s. additiōes re-
q3itas ad actionē z passionē. ¶ p¹ā. patiens ē actu
ōrium z dissimile agēti s3 ē simile p¹āte. i. potētia
z⁴. passus patit^r h3 q3 libet ei⁹ pte q3 titatiuā ad p¹is
eēntialis oīas. z³. si passū sit magis dispositū ma-
gis patit^r. z si sit min⁹ tē min⁹ patit^r. z iō dicebāt an-
tig q3 magis porosū erat magis passibile. z q3 me-
tallica erat multū porosā. iō facile patiebāt. 4^a. q3
passū est actu z indiuisum: s3 tamen ē potētia diui-
sibile. 5^a. agēs o3 eē approximātū passū ita q3 tan-
gat ip3. Et subdit vnā obiectiōnē. q3 ignis calefa-
cit corp⁹ lōge distās ab eo. soluit p¹bs q3 ignis p ca-

Generationis et corruptionis

refacit aerem. et aer calefactus calefacit corpus.

Secundo dubitatur. Utrum passus debeat esse ubique diuisibile. Ad soluendum hoc dicitur quod est supponendum quod Aristoteles in secunda parte huius capituli fert quod corpus quod dicitur pati dicitur esse ubique sui diuisibile. probatur duobus rationibus. prima. quia passus dicitur esse ubique passibile. sed si non esset ubique diuisibile non esset ubique passibile. Et ratio. quia si aliqua pars esset indiuisibilis tunc ipsa totum non esset continuu. modo oporteret passum dicitur esse continuu. Ex hoc inferunt quod non dicitur esse actu diuisum. Subditur namque obiectio necesse quod passum dicitur ubique pati sed non possit ubique pati si non sit ubique actu diuisum. soluit negando minorem. quia diuisibilitas non requirit nisi ratione contactus. ideo sufficit quod sit diuisibile. et non actu diuisum.

Tertio dubitatur. Utrum actio et passio fiant per reale diuisionem patientis. Ad soluendum hoc dicitur quod est supponendum quod Aristoteles fert alias duas conclusiones. prima quod actio et passio non fiunt per reale diuisionem patientis nec per ingressum aliorum corporum. probatur. quia videmus idem corpus manens continuu fieri aliquid fluens. et aliquid congelatum sine diuisione sui et sine ingressu aliorum corporum. secunda. augmentatio non solum sit per introitum corporum nec per inuersionem positiones eorum quia partes tunc ante non fierent maiores. sed solum fieret quedam appositio.

Ad rationes ante oppositum. Ad primam dicitur quod actio potest capi dupliciter. vno modo per se. puta uertit cum motione. alio modo per quamdam mutationem secundum qualitate. tertio modo per mutationem de qualitate actiua vel passiua cuiusmodi sunt qualitates etie speciei. ad indiuisibilitatem autem agit actio per se secundo modo dicta. sed non actio per prius dicta. Et per hoc soluntur alie due rationes.

Veritur Sexto. Utrum quattuor elementa remaneant

formali in mixto. Et arguitur per hoc. quia vniuersum quod componitur ex his quod resoluuntur. sed

vniuersum quod mixtum resoluuntur in quattuor elementa ergo vniuersum quod mixtum saltem componitur ex quattuor elementis. et per omnia in vno mixto perfecto remanent etiam quattuor elementa. et sic in vno mixto est vnum elementum predominans. ergo in vnoquoque mixto saltem remanet entitas vniuersi elementis. et confirmatur. quia quodlibet mixtum mouetur secundum elementum predominans. et sic per diuisionem mixtionis quod est mixtio est miscibilium alteratorum vniuersi. Ex illa formantur due rationes. prima. mixtio est miscibilium alteratorum. ergo non est miscibilium corruptorum. et per omnia mixtabilia remanent incorrupta secundum suas proprias etitates. Et ratio conclusio probatur. quia mixtio est vniuersi miscibilium. necesse est

etitates ipsorum miscibilium remanere reales et etitatiue in mixto. et ratio. quia vniuersi est realis relatio quod requirit extrema realia distincta. Et in oppositum est auctoritas philosophi dicitis elementa esse per se in mixto et non actu.

Primo sciendum est quod per declarationem minorum quodis ponuntur per aliquam suppositionem. prima. in mixtione occurrunt. 5. primo dicitur esse miscibilium appropinquatio sine vniuersi. 2. dicitur esse eorum proportio ita. 3. sicut sunt sic proportio data quod vniuersi non possit ouertit reliquum in se bas ei necesse est. 3. regit miscibilium alia. ita quod vniuersi sic agit in alio et esse. quod corripit per qualitates aliarum et esse. 4. regit eorum corruptio ita quod dicitur etitate nihil remaneat nisi sola materia. 5. regit ouersio eorum in etiam etitate. 6. sicut etitate mixti. Et ratio suppositio. in isto simplici solui sunt tres etitates. scilicet etitas materiae. et etitas forme. et etitas etti resultans ex vniuersi materiae cum forma. sunt et quattuor etitates qualitatium et aliorum accidentium ipsius etti. Et ratio suppositio in mixto sunt solui quattuor etitates. prima est etitas materiae. secunda est etitas forme. tertia est etitas etti resultans ex illis quod vocat mixtum. quarta est etitas forme accidentium necio contritum formam mixti. Ex his sequitur per hoc quod in mixto compositio ex elementis solui remanet dicitur etitate mixti elementari prima etitas quod est materia. 2. sequitur quod forme subalis elementum non remanet reale et etitatiue in mixto et esse quod dicitur esse. 3. quia illa dicitur corrumperetur. 3. sequitur quod in mixto non remanet etitas totius elementum cum non remaneat forme subalis. 4. sequitur quod mixtum est ita simplex simpliciter reali et etitatiua. et sic est ut. 5. quia sic est ut dicitur etitate etiam resultans ex vniuersi vniuersi forme subalis cum materia. sic mixtum dicitur etitate etiam resultans ex vniuersi simplicis vniuersi forme mixti cum materia. Et ratio suppositio. elementum forma formalis manet in mixto est forma subale elementum reale et etitatiue remanet in mixto sic quod materia ipsius mixti sit quod dicitur aggregatum ex materiis quattuor elementorum. et forme subalis mixti sit quod dicitur aggregatum ex quattuor formis substantialibus elementorum tale forma mixti realiter integrabitur et etitatiue constituitur. sed elementa remanere virtualiter est quod in mixto sunt similes qualitates sicut in elementis.

Secundo sciendum est quod Aristoteles in isto vltimo tractatu determinat de mixtione. et diuidit in quattuor partes. In prima intentione dicit quattuor conclusiones. Et prima agit vniuersi questionem que est hec. Utrum mixtio sit possibilis. secunda agit vniuersi argumentum probans quod non. quia vel ambo mixtabilia manerent in actu proprio. vel vnu maneret et aliter corrumperetur vel ambo corrumperentur. non prius quia tunc non est mixtio sed inuersionem positionis. nec ratio quia tunc mixtio est eorum quod habet esse simpliciter. igitur illa quorum vniuersi esse et aliud non. non miscetur. Nec ratio. quia que

manent for
in mixto

Primus

nullo modo sunt entia illa. nullo modo sunt mixtabilia
C3^a 2° tangit solonem predictae dubitationis ponendo
 duas mixtionis a generatione augmentatione et alteratione. differt enim a generatione. quia si ex materia aduenit
 forme aliquid generetur non dicimus formam misceri. sicut si
 ex lignis generetur ignis non dicimus lignum misceri
 igni. sed ligna corrumpi et ignem generari. sed differt ab
 augmentacione quia dicimus hoc corpus augeri cibo. et tamen
 non dicimus ipsum misceri cibo. differt enim ab alterati
 one. quia quantitas secundum quam fit alteratio non miscetur sub
 eodem virtutibus saluetur in actu completo et perfecto. nec est
 distincte quantitates miscetur in eodem subiecto. Ex his infer
 quod falsum dicebant illi qui affirmabant omnia aliquid esse mi
 xta. omnes enim quodlibet mixtibilium esse separabile. nulla autem
 quantitas est separabilis. **C**4^a conclusio tangit solutio
 nem rationis probantis mixtionem non esse possibilem per quo
 ponit duas suppositiones. Prima tangit tale diuisionem.
 entium quodam sunt in actu et quedam in potentia. 2° dicitur
 quod mixtabilia non manent in mixto in actu sed in potentia.
 primum probat quod ex ipsis sit unum tertium. 2um probat quia
 postquam composita sunt et mixta adhuc possunt separari.
 igitur remanent in potentia. Ex his dicitur ad rationem
 quod non remanent in actu nec corrumpitur alterum neque
 ab eo. manet autem virtus eorum. **C** In secunda parte Aristotelem. in
 quit motus secundum quem fit mixtio et intendit tres conclusio
 nes. Prima tangit duos modos scilicet quos antiqui opinan
 bantur mixtionem fieri. primum. quod mixtio fiebat per
 iuxta positiones partium insensibilium per sui puritatem
 Secunda quod quilibet pars unius mixtibilis ponitur iuxta quam
 libet partem alterius mixtibilis ut ordinem diceretur
 mixtum frumento. **C** 2^a 2° tangit tres suppositiones. pri
 ma. non est deueniendum ad aliquid minimum corpus.
 secunda. omnes totum esse homogeneum. tertia quod in ultima mixti
 one omnes quodlibet partem mixtibilium esse cum quilibet parte al
 terius. his suppositis reprobatur dictos modos sit
C Tertia 2° tangit rationem reprobantes illos modos
 et est bec. scilicet predictos modos non est mixtio. probat quod
 mixtabilia saluatur scilicet proprias formas. igitur nul
 la est ibi confusio aut mixtio sed solius compositio. **C** In 3^a
 parte huius capituli ostendit quod sunt mixtabilia. et intendit
 quatuor conclusiones. prima tangit unam diuisionem et est
 bec. entium quodam sunt actiua et passiua ad iuicem ut il
 la quorum est eadem materia. alia vero non ut illa que non coi
 cant in materia. **C** 2^a 2° non coequantia in materia non sunt
 adinuicem mixtabilia ut sanitas non miscetur corpo
 ri. **C** 3^a actiuorum et passiuorum adinuicem modicum unum
 non est mixtibile cum multo maius. probat quod gutta
 vini non miscetur mille milies ampore aque. pro
 bat quod minus transmutatur in maius et non transmutan
 tur ambo in unum tertium. **C** 4^a 2° illa sunt mixtib.

lia adinuicem que sunt actiua et passiua adinuicem ade
 quata in potentijs et virtutibus sic quod unum non pos
 set aliquid conuertere in suam naturam. sed ambo conuer
 titur in diuersum id est in mixtum generatum ex illis. non enim
 generatur alter ex illorum sed medium commune. scilicet mixtum. Ex his
 infer quod mixtabilia sunt tria. quia sunt actiua et passiua
 adinuicem. **C** In quarta parte ostendit quod sunt faciliter mixti
 bilia et que non et intendit tres conclusiones. Prima. per
 ua sunt purius facilius mixtabilia quam magna magis
 quia pura iuxta se posita facilius se transmutant quam
 magna. **C** 2^a bene diuisibilia et bene transmuta
 bilia terminis alienis sunt faciliter mixtabilia. pro
 bat quod talia faciliter diuiduntur in duas puras par
 tes. **C** Tertia. multum passibile cum parum passibi
 li non faciliter miscetur. ut per se de ere et stanno et simi
 liter de locutione balbutientium.

Tertio sciendum quod circa hunc textum inci
 dunt tres difficultates. Prima utrum
 mixtio sit possibilis. Pro solutione huius difficulta
 tis dicitur primo quod mixtio non solum est unum actus
 sed est quoddam aggregatum ex tribus actibus. scilicet ex ap
 proximatione mixtibilium et alteratione et corrupti
 one eorum et resolutione. Ex his dicitur quod mixtio est
 possibilis quia omnes eius cause sunt possibles ut pos
 set inductiue probari. **C** 2^a difficultas. utrum dis
 finitio mixtionis in textu posita que est bec. mixtio
 est mixtibilium alteratorum unio. sit bene assignata
 Ad hoc responderetur quod sic dummodo sit ibi predicatio causa
 sit quod sit sensus. mixtio causatur ex unione mixti
 bilium alteratorum. **C** 3^a difficultas quod potest saluari
 quod elementa non remaneant in mixto relictis et entitatiue cum
 diffinitione mixtionis. iste enim conueniens est bone. mixtabilia
 si alterata. igitur non sunt corrupta. similiter sunt unita
 igitur non sunt corrupta. Pro solutione prime conueniens est quod alte
 ratio est principium preteriti temporis. ideo stat mixtabilia
 prius esse alterata et posterius corrupta et resoluta in naturam
 mixti. scilicet per solutionem secunde conueniens est potest dici quod ostendo mix
 tionem esse unionem non est proprie predicatio formalis dices. hoc
 est hoc. sed magis causa. ut dicitur quod elementa non sunt unita in
 mixto sed suas proprias entitates. si tamen unita sunt proprias
 virtutes. aut saltem sunt filices quantitates sic postea videbitur
 rursus. Elementa non manent formaliter
 in mixto. per quod sequitur quod unumquodque
 mixtum esset relictis pluribus suppositis. conueniens est ipse. per tamen
 conueniens. quia quilibet forma substantialis unita materiae disposita
 constituit unum suppositum. cum in quolibet mixto essent quatuor
 forme substantiales coniuncte suis materijs seque
 retur quod ibi essent quatuor supposita.

Primo dubitatur. Utrum entitates elemē
 torum remaneant in mixto secundum
 m z

Generatiōis ⁊ corruptiōis

*prae substantia
es elementorum
⁊ sunt mixti
et remissi*

eē remissū. pro solōne hui⁹ dubij supponēdū est q̄ tres sūt opiniones dicētū entitates elemētōz remanere in mixto. p̄ia est Auiicēne que stat in duab⁹ supponib⁹ ⁊ duob⁹ dictis. p̄ima suppo. forme substantiales elemētōz non possūt intēdi nec remitti. substantia enī non suscipit magis neq̄ minus. Scōda. q̄litates elemētōz p̄nt realit̄ itendi ⁊ remitti. forme enī reales accētals cōtrariū hñtes suscipiunt magis ⁊ minus. C. primaz dictū. elemēta remanēt in mixto fm̄ suas formas substantiales nullo mō subalter mutatas. Secūdu. qualitates elemētōz remanēt i mixto fm̄ eē remissū ⁊ p̄portionatū. hāc reprobat cōmentatoz p̄ quo ad suppos. q̄si q̄litates elemētōz possūt remitti nō remissa forma substantiali sequit̄ q̄ substantia elemēti possit remanere corrupta qualibet q̄litate elemēti illius cū sit eadē rō de pte illius q̄litate sicut de ip̄a qualitate. Opinio vero cōmentatoris stat i duab⁹ suppositionib⁹ ⁊ duob⁹ dictis.

p̄ima suppo. forme substantiales elemētōz sunt realiter intensibiles ⁊ remissibiles sicut q̄litates elemētōz. Scōda. q̄tū remittit de q̄litate elemēti tñ remittit de ei⁹ forma subali. primū dēs. elemēta remanēt i mixto fm̄ eē remissū. Scōz dictū. q̄litates elemētōz ēt manēt i mixto fm̄ eē remissū. ⁊ dic q̄ n̄ ē icōueniēs formas icōpletas que sūt q̄lī medie inf̄ subas ⁊ accētia suscipe magis ⁊ minus cū q̄lī modi sūt forme elemētōz. Nec opio v̄r̄ dīcē p̄ho i p̄ntis iō relinq̄t. Opio at̄ Alberti ē q̄ elta manēt i mixto fm̄ eē ligatū ⁊ non fm̄ esse libez. q̄ tñ ille tres opiones ponit pluralitatem sine necessitate ⁊ concedunt in quolibet mixto eē plura supposita. ideo relinquende sunt.

Secundo dubitat. Utz elta remaneant i mixto f̄ aliq̄s realitates. Ad soluedū h̄ du⁹ ē supponēdū q̄ ē q̄dā opio Aureoli q̄ stat i duab⁹ supponib⁹ ⁊ duob⁹ dictis. p̄ima. q̄ sic mediū iter q̄litates cōtrarias p̄ponit ex extre mis sic etiā mixtū ex elemētis. Scōda. mediū iter qualitates cōtrarias nō p̄ponit ex ip̄is qualitatibus cōtrariis. s̄z p̄ponit ex q̄busdā realitatibus trūcatis. i. diminutis ip̄az qualitatū extremoz q̄ realitates amittunt nomē ⁊ rōnes ip̄oz extremoz ita q̄ ex eis resultat vna q̄litas de etiā sp̄e distincta a qualitatibus extremis. primū dictū. forme subales elemētōz nō remanēt i mixto. Scōz. i mixto manēt q̄dā realitates ip̄oz q̄ nō sūt forme nec ptes eoz. s̄z amittūt nomē ⁊ rōne totū ex q̄b⁹ resultat entitas mixti. Cōtra quē ponit talis. In mixto nō remanēt aliq̄ realitates elemētōz. p̄z q̄ vel il

le eēnt sube vel accētia. nō accētia quia non eēnt ptes substantiales mixti. non s̄be q̄z vel eēnt mā vel forma vel totū p̄positū quozū quodlibet negat.

Tertio dubitat. Qualit̄ remanēt elemēta i mixto. pro solōne hui⁹ dubij ponunt aliq̄ distinctiōes. p̄ia. q̄druplicia sunt mixta: q̄dā sūt que gñant ex quattuor elemētis. alia sūt q̄ generātur ex duob⁹ vel trib⁹ elemētis. alia sunt que gñant ex elemēto ⁊ mixto. alia sūt que ex nullo elemento gñant. s̄z solū gñant ex mixto.

Scōda distinctio. elemēta remanēt i mixto. pōt i rēlligi duplici. vno mō i actu. alio mō i potentia.

Tertia distinctio. duplex ē potētia. q̄dā ē potētia remota que cōiē vocat̄ potētia subiectiua vel receptiua. alia ē potētia p̄p̄inqua q̄ cōiē vocatur potētia respectiua. potētia p̄p̄inqua ē duplex. quedā ē includens actū ⁊ stans sub actu. alia est excludēs actū ⁊ trāsiciens adueniente actu.

4^a distinctio. triplex ē actus. quidam ē actus virtualis. alius ē actus perfectionalis. alius ē actus formalis. remanere in actu virtuali est eodē modo remanere in aliquo quo effectus remanet in sua cā efficiēte vniuoca vel equiuoca. sed remanere in actu perfectionali ē eminenter ⁊ fm̄ similitudinē cōtineri i aliquo sic obiectū i potētia.

5^a distinctio. actus formalis ē duplex sicut ⁊ potentia. q̄dā est act⁹ simplr q̄ nullo mō ē p̄mixtus potētie. Alius ē act⁹ formalis n̄ simplr q̄ ē medi⁹ inf̄ purā potētia ⁊ purū actū.

6^a distinctio. act⁹ formalis simplr est duplex. q̄dā ē cōplet⁹. ali⁹ ē incōpletus. remanere in actu formali simplr ē remanere fm̄ suas p̄pas formas subales saluatis eoz rōnib⁹ specificis. remanere aut̄ i actu simplr ⁊ p̄fecto est remanere f̄z suas p̄p̄ias formas subales saluatis rōnibus in eē intēso. sed remanere i actu formali icōpleto est remanere fm̄ p̄p̄ia formā substantiale saluata ei⁹ rōne specifica in eē tātū remissū. sed remanere in actu formali nō simplr est remanere nō i pura potētia cuiusmodi est potētia subiectiua. nec i puro actu cuiusmodi est remanere i puris formis specificis. sed est remanere i potētia media iter potētia remotā ⁊ purū actū q̄ potētia vocatur potētia formalis aptitudinalis. Ex his dī p̄mo q̄ elemēta manēt i mixto i potentia nō solū i potētia subiectiua. sed etiā i potētia p̄p̄inqua. 2° v̄r̄ q̄ elemēta nō remanēt i mixto i actu virtuali. mixtū. n. non est cā efficiēs equuoca nec vniuoca elemētōz. 3° v̄r̄ q̄ elemēta nō manēt i mixto i actu perfectuali. q̄ nō solū manēt i mixto f̄z similitudinē: imo etiā f̄z ali quē aliū actū. 4° v̄r̄ q̄ elemēta nō manēt i mixto

Secundus

factu formali simpli. siue opleto siue icopleto qz i mixto n saluat rōes specificce formaz elemētoz. nec l eē remisso. nec i eē itēso. 5. dī q elemēta manēt i mixto i actu formali actuali. n simpli. hē dēu i potētia formali actuali. nō tñ sic q aliqua actualitas vlt realitas elemēti alia a mā remaneat in mixto ex qua reali z ēritatiue oponentur mixtur. sed sic sunt i potentia actuali q ipossibile est mixtum resolui quin resoluat in qtuor elementa. Ex his sequitur q in mixto sunt solū tres entitates considerāde. pma est matia mixti constituta ex materijs elementoz. alia est forma substantialis mixti resalutās ex quadā pportione elementoz. resolutoz i ipaz formā mixti q nullo mō oposita ē ex formis subalib elemētoz. s3 dicit entitatē specificce distinctā cōtra formas elemētoz. z est ita simplex ēritatiue sicut forma elementoz. 3. est entitas ipsius mixti constituta. ex matia z forma mixti. Erit igitur considerandū q matia informata a forma mixti ē vna potētia nō solū subiectiua sed etiā actualis per quā ipsa est proxime resolubilis vel saltē reddit mixtū resolubile pxiē in naturas qtuor elementoz. 2. segtur q i mixto nō remanēt qitates elementoz. alias accidens migraret de subiecto in subiectū. s3 bene remanent similes qualitates. non tamen scōz ita intensū esse.

Ad rationes

Ad primā dicit q aliquid resolui in aliud pōt itelligi dupliciter. vno mō resolōe sepatia tāti q scilz sepat partes vnitue cōponentes aliqd totū. z sic ccedit maior z negat minor. Alio mō pōt itelligi q aliqd resoluat i aliqd resolutōe pductiua sicut genitū resoluit in corruptū z corruptū in genitū mediāte pductōe alicui noue forme. z sic negat minor z ccedit maior. Ad scōdaz dī q i quolibz mixto est vnu elementū pdominans tēte hēst in sū b qtitatibus. sic mixta tēra ptes qitates sūtes qtitantib tēre hnt z s3 eē magis itēsi hnt qz habeāt qitates sūtes qtitantib alioz elemētoz. i nullo tñ mixto est elementū pdominans reali z entitatiue. Ad tertiā dī p sic dēu est in 3. notabili z 2. q elemēta ppter hē corrūpuntur vel dār corrūpi qz remanēt s3 potētiā pmixtā actui. 3. dī q elemēta in generatione mixti non corrūpuntur corruptio ne simpliciter: sed solū corruptione s3 quid. quādo enī ex minus notabili generatur magis notabile est generatio simpliciter et corruptio. secundū quid. Et hec de primo de generatiōe z corruptione dicta sufficiant.

habe.

dā aliqlē notitiā scōi libri de generatiōe qritur p Utz qitates elemētoz sint forme subales ppe ipoz passionēs.

*Qualitates
elementorum
sunt
forme*

Arguit pmo q sint forme substantiales qz qtitates elemētoz sūt pncipia cuiuslibet mor ipoz.

igit sūt nature elemētoz: z pns sūt materie vel forme. s3 euidēs est q nō sint materie. ergo necesse ē q sint forme sbales ipoz. 2. sic. q sint passionēs qz nō sūt accntia elemētoz. igit necesse ē q sint passionēs vel dñe eēntiales elemētoz. anō p3. quia si eēnt accntia tūc possēt adesse z abesse subō pter subiecti corruptionem: z sic ignis non esset calidus. 3. sic. ista sūt i mā naturali. ignis ē calidus. aer ē humidus. ergo de eēntia subī vel pxiū ei: z pns qitates elemētoz sūt forme subales vel pxiē passionēs ipoz. In oppositū arguit. nullum accidens ē forma subalis. iste qualitates sunt accntia. q iste qitates nō sūt forme subales ipoz elemētoz. q non sint pxiē passionēs patz quia non cōueniunt omni neqz soli neqz semper.

Primo

sciēdū ē q p declaratiōe terminorū qōnis ponuntur aliq suppos. pma ē hec. necesse est i aqua ponē vna frigiditatē de 3. spē qualitatis reali distinctā ab illa de 2. spē qtitatis q ppe vocat frige factiuitas. qz stat vnaqz reali sepati sine alia. igitur ille frigiditates reali distinguuntur ab inuicē. anō p3. qz si aq sit sime calida ipa adhuc ē frige factiua sūpīus. imo de scō dposito calefaciēte ipa frige factiuitas seipaz. igit necesse ē ponere i ipa vna frigiditatē a qua ipa formatr dicatur frige factiua: sūf ē i alijs etis. in igne. n. pter caliditatē de 3. spē qtitatis ē vna alia calitas de 2. spē qtitatis q ppe vocat calefactiuitas a q ignis dī formali calefactiū. 2. suppos. qitates de 3. spē qualitatis sunt reali distincte ab ipsis: z ab eis reali sepabiles. p3 de frigiditate i aq. 3. suppos. qualitas de 2. spē qualitatis ē realiter eadē cū ipsis elementis z ab ipsis realiter isepabilis. Ex his dñr duo. pmi q caliditas z cetera qualitates de tñ spē qualitatis non sunt forma subales nec ppe passionēs elemētoz. p3 qz iplicat dī

Generationis et corruptionis

dictionē p̄p̄iā passionē separari a subo: s; vt oñsuz ē nō ip̄licat illas qualitates separari ab elementis. 2° dī q^o qualitates de sc̄da sp̄e sūt p̄p̄e passiōes elemētōz: et nō sūt forme subales. et sic nec d̄ eēntia ip̄soz. p̄mū p3: q2 oīs aptitudo ē p̄dicabilis d̄ subo cui⁹ ē aptitudo i 2° mō dicēdi p se. 2^m p3: q2 nulla relatio siue aptitudinalis siue actualis ē de eēntia absoluti. igr̄ ille q̄litates q̄ sūt qdā relatio/ nes aptitudinales n̄ sūt de eēntia elemētōz q̄ sūt entia absoluta. Ex his sequitur p̄mo q^o qualitates elemētōz nō sūt d̄ eēntia elemētōz etiāz cōsidera torū vt actiua et passiua. acc̄ns enī nō est de eēntia sube. 2° sequi q^o q̄litates p̄me nō sūt p̄p̄e passiōes elemētōz s; sūt ab ip̄sis elemētis realī sep̄abiles

Secundo sciendū est q^o i isto sc̄do libro i q̄ Aristo. dēminat d̄ natura ḡnatoz et corruptoz sunt tres tractat⁹. In primo dēminat de principio formali et materiali elemēto rī. et diuidit i tria capitula. In p̄o dēminat de ip̄o principio formali et materiali: et intendit octo cōclusio nes. ¶ Prima tāgit iterum et ē bec. dēz ē de mix tione de tactu de agere et pati et ḡnatiōe et corru ptiōe tā simpli q̄ s; fm qd et de alteratiōe. id oportet cōsiderare de corpib⁹ q̄ vocant elementa. pbat. q2 ḡnatio et corruptio insunt oib⁹ ḡnābilib⁹ et corru ptilib⁹ per ista quattuor corpora sensibilia. s; p quattuor elementa. ¶ 2^a cōclusio tāgit opiones antiquoz de principio materiali. et est bec. quidam antiquoz dicunt p̄ncipiū materiale eē vnum. puta aerē aut ignē aut aliqd̄ mediū corp⁹ qd̄ est sepabi le a q̄litatibus sensibilibus. alij vero ponūt plura p̄ncipia mālia. nā qdā ponunt duo. s; ignē et terrā. alij ponunt tria. s; ignē terrā aquā. alij ponūt quat tuor. s; ignē terrā aquā et aerē quēadmodū Empe docles q̄ dicebat generationē et corruptionem in entibus fieri p̄ cōgregatiōem et segregatiōem ip̄soz. ¶ 3^a cōclusio tangit reprobationē ponētū plu ra p̄ncipia et est bec. illi qui ponunt plura p̄nci pia vidētur confiteri ea q̄ apparent sc̄dm sc̄iūm. dicunt. n. ḡnatiōem et corruptionē fieri p̄ ip̄orum cōgregatiōem et segregatiōem. aut p̄ q̄libet aliam mutationē. ¶ 4ª cōclusio tangit aliaz reprobatio nem eoz q̄ ponebāt vñū p̄ncipiū māle esse corp⁹ mediū sepatū a d̄rietatib⁹: et est bec. peccant illi q̄ ponunt vñā māliam extra p̄dicta elemēta corpo reā et sep̄abile a d̄rietate. pbat q2 ip̄ossibile est corpus sensibile esse sine contrarietate: sed tale corpus medium ē corp⁹ sensibile. igr̄ nō potest eē sine d̄rietate. maiore pbat q2 oē corpus sensibile ē graue aut leue. calidū aut frigidū. ¶ 5ª cōclusio

tāgit tres rōes reprobātes opinionē platonis que erat q^o p̄ncipiū māle esset vñū pande ceos. id est vñū receptiū oīuz formaz. p̄ma q2: bec opinio nullam habet determinationē. non enī. dicit mani feste an illud pande ceos esset corpus separatū. i. distinctū ab elementis. 2^a q2 plato nō recte vritur mā. dicit. n. materiā esse subiectū in actu: sicut au rum subiicitur operibus aureis. et sic ḡnatio esset alteratio. Impossibile est. n. enunciare q^o illud ex q̄ sit ḡnatio et corruptio sit ens in actu. 3ª ratio. q2 dicebat mān p̄mā esse planitiē. i. superficies. hoc p bat. q2 dicebat entia vltimo resolui ad planitiem. ¶ Sexta cōclusio tangit p̄ncipiū māle fm vnita tē et est bec. nos dicim⁹ eē vñā māliā corpōz sen sibiliū nō sep̄abile a q̄litatibus sensibilibus: sed sp̄ est cū d̄rietate ex qua generātur vocata elemē ta. pbat q2 calidū nō ē mā frigidū. nec ecōtra. ergo p̄ter illa tria necesse est ponere vñā materiā que sit subiectū amboz. ¶ Septima cōclusio tāgit or dinē illoz et est bec. p̄mo est corpus sensibile in po tentia. 2° sunt d̄rietates vt caliditas et frigiditas: 3° quattuor elemēta trāsmutātur adinuicē p alte rationē et nō sunt trāsmutabilia sicut dicebat em pedocles. semper enī sunt sub d̄rietate. ¶ Oc taua. necesse est determinare de p̄ncipio formali elemētōz que sunt qualitates contrarie.

Tertio sciendū q^o Aristo. in hoc 2° capitulo dēminat de principiis formalibus elemētōz: et intendit talē cōclusionē. quattuor quali tates p̄me sūt d̄fferētie elemētōz. Ad hāc cōclu sionē p̄bādā ponit duas sup̄pōnes. p̄ma. d̄rie ele mētōz sūt qualitates tāgibiles. p3 q2 corpus sen sibile est etiā tāgibile. tāgibile. n. est illud cuius est sensus tactus. ergo necesse est q^o s; tāgibilitatē d̄riā differāt q̄tuor elemēta: et subdit vñā obiectionē: visus est p̄or tactus: ergo obiectū visus est p̄us ob iecto tactus: et p̄sequēs corpora sensibilia debēt distingui p̄ obiecta visus. Soluit q2 visibile nō est passio corporis s; q^o tāgibile est. sed fm q^o aliud: ¶ Sc̄da sup̄positio tāgit numez qualitātū tāgi biliū et est bec. Iste sunt d̄rietates sc̄dm tactū. cali dū frigidū humidū siccū graue leue molle lu bricū aridū lene asper grossūz subtile. Ex his p̄ bat suā p̄ncipalē cōclusionē duabus rationibus: p̄ma. quattuor elemēta distinguuntur p̄ qualitates actiuas et passiuas: sed graue et leue nō sunt quali tates actiue et passiuę: quattuor vero qualitates p̄me sunt actiue et passiuę. igr̄ quattuor elemen ta nō distinguuntur p̄ graue et leue. sed p̄ quattuor qualitates p̄mas. maiorem pbat q2 o3 elemēta

Secundus

de aduicē actia z passiuā eo q̄ mutātur z miscētur aduicē. miorē pbat p scda pte. qz calidū congregat bōgenea. z segregat ethrogeneā. s3 b̄ sibi accit. frigidū āt ogregat bōgenea. iō calidū z frigidū sūt actia z passiuā aduicē. sed illō būidū n̄ terminat p̄po termino. ē tñ bñ terminabile termino alieno. siccū bō eō. iō būidū z siccū sunt qualitates passiuē. Scda rō. oēs q̄litates tāgibiles reducuntur ad quattuor qualitates p̄mas. ergo q̄litates p̄me sūt dñe elemētōz. añs pbat iductie. nā subtile reducit ad būidū. būidū āt est bñ repletū uuz z nō bñ terminabile p̄po termino. s̄l̄r subtile ē bene repletū uuz z terminabile termino alieno. z grossū reducit ad siccū. s3 lubricū reducitur ad būidū. lubricū enī ē būidū passū a siccō sicut oleum. z aridū reducit ad siccū. aridū. n. ē p̄fecte siccū. siccū. n. ē coagulatū p̄pter defectū būidi. sed molle reducitur ad būidū eo q̄ cedit z nō resistit tāgētī: z b̄ ē p̄priū būidi. dūz āt reducitur ad siccū. nā dūz ē quod nō cedit tāgētī p̄pter qd ē coagulatū. z subdit q̄ būidū dñr multiplici vno modo p būido simpli. alio modo p būido mixto. z illud ē duplex. qdā b3 būiditātē superficiētē. aliud b3 būiditātē intrinsecā. z s̄l̄r dñr siccū. Ex his i fert q̄ oēs alie qualitates tangibiles reducuntur ad istas quattuor qualitates p̄mas. z iste non reducuntur ad alias. ideo necesse est q̄ sint tantum quattuor qualitates p̄me.

Conclusio m̄salis. q̄litates elemētōz n̄ sūt q̄tuor passiones p̄prie ipsoz. p3. quia p̄nt realr separari ab ip̄is. terra. n. p̄nt humefieri. z aqua p̄nt calefieri.

Primo dubitatur. Utrū caliditas z frigiditas sint q̄litates tñ actiuē: būiditas vero z siccitas sint tñ passiuē. p solutiōe huius dubij ponitur talis distinctio. aliquid dicitur actiuū aut passiuū. dupl̄. vno mō simpli. alio mō i respectū. Ex his dñr duo. p̄ q̄ caliditas z frigiditas sūt simpli actiuē z passiuē. dñr tñ actiuē in respectu tñ. z: qz humiditas z siccitas sūt q̄litates simpli actiuē z passiuē. eo q̄ sūt dñia i mā cōicātia dñr tñ passiuē ad caliditātē z frigiditātē. illō enī qd ē maioris actiuitatis dñr actiū i ordie ad illud qd ē minoris actiuitatis. z illō qd ē maioris resistētie dñr passiuū respectū illi qd ē minoris resistētie.

Secundo dubitatur. Utrū qdlibet elemētū debeat sibi vna q̄litatē i sūmo. p solōeb' ubi ponit talis distinctio: vnu elemētū de terminare sibi vna q̄litatē i sūmo p̄nt itelligi duplici. vno mō p̄ibi q̄litas sit simpli sūma iter oēs

q̄litates eiusdē sp̄ei illi corpori suiciētes. alio mō q̄ illa q̄litas sit sūma i ordie ad aliā q̄litatē sibi inherētē. Ex his dñr duo. p̄. q̄ nō ē necesse quodlibet elemētū sibi de terminare vna q̄litatē i sūmo p̄. p3. qz nihil p̄hibet aliq̄ q̄litatē alic' mixti ēē itēsiores caliditate ignis. ¶ 2º dñr q̄ vnu qdlibet elemētū de terminat sibi vna q̄litatē i sūmo z: mō. p3. qz ignis dñr sūme calid' in comparatōe ad suam siccitatē.

Tercio dubitatur. Utrū aliq̄ q̄tuor qualitates p̄marū insit cuius elemento p̄mo. Ad qd breuiter r̄idet q̄ p̄ p̄t capi duplici: vno modo vt dicit p̄mitatē totalitatis. alio mō vt dicit p̄mitatē calitatis. siue v̄l̄tatis. 3º mō dñr p̄ comparatiue vt est idē quod alio prius: z sic illa vocat p̄mitas inherētis. Ex his dicuntur tria. p̄mo q̄ cuiuslibet elemētōz insunt due qualitates p̄mitate totalitatis. ignis. n. fm̄ q̄libet sui partes ē calidus z siccus. z: dñr q̄ nulla qualitas inest alii cui elemento p̄mo p̄mitate calitatis siue v̄niuer: salitatis posterioris. siccit. qz nulla predicatur dñr aliquo elemento f3 q̄ ip̄s. falsum est enī q̄ ignis f3 q̄ ignis sit calidus. 3º dicitur q̄ cuiuslibet elemētū inest vna qualitas p̄mo p̄mitate inherētis. sic q̄ nulli alteri prius inheret. vt igni caliditas. aque frigiditas. z terre siccitas.

Ad rationes Ad p̄mā dñr q̄ qualitates bene sūt p̄ncipia naturalia sed nō p̄ncipia p̄ncipalia. ¶ Ad scdaz dñr cōcedēdo totū ar. dñr. n. q̄ sicut aq̄ potest calefieri sic z ignis p̄nt ifrigefieri seu ifrigidari. ¶ Ad tertiam dicitur q̄ ille propositiones sūt in materia contingentī. Et hec de prima questione.

Veritur 2º. Utrum caliditas ignis z caliditas aeris differant specie. ¶ Et arguitur p̄ q̄ sic. quia cōsequuntur formas eēntiales specie distinctas. ergo differunt specie. tenet consequentia. quia cāz sp̄e differētū effect' debet ēē sp̄e dñtes. ¶ 2º sic. caliditas ignis nāliet inheret igni. z violēter inheret aeri. igitur differunt specie. tenet cōia. qz natura z violentū specie differunt. ¶ 3º sic. leuitas ignis z aeris differunt specie. ergo z eoz caliditas. tenet cōia. qz leuitas est effectus caliditatis. añs p3. qz inclināt ad loca specie differentia. ergo differunt. ¶ In opp' arguitur auctoritate philosophi.

Primo sciēdū q̄ aristo. in isto 3º capitulo ostendit nūc elemētōz ex cōmplexionib' q̄tuor q̄litatū p̄marū. z intendit duas conclusiones. ¶ Prima. tñ sunt quattuor elemē

Generatiōis et corruptionis

ta. pbat pbs dupli. pmo rōne sic. qz solū sunt qtuor combinationes qlitatū possibiles. igr solū sunt qtuor elemēta. anō p3 qz nō possunt ī toto imāginari nisi sex cōbinationes qlitatū pmax. s. calidi et frigidi. humidi et sicci. calidi et sicci. calidi et humidi frigidi et humidi. frigidi et sicci. due pme sūt ipossibiles. qz tria nō sūt nata cōbīnari adīuicē. igr sūt tm̄ qtuor possibiles et p cōns sūt tm̄ qtuor elemēta. 2ª cōns p3 qz quālibz cōplexionē qlitatū cōsequi vñū elemētū. ignis. n. ē calidus et sicci^o. aer hō est calidus et humidus. aq̄ hō frīgida et humida. terra frīgida et sicca. 2° pbat suā cōclusionē auctoritari bus antiq̄z qz nullus antiquor posuit elementa excedere numez qternariū. q̄ sūt tm̄ qtuor elemēta. anō pbat iductiue. qz qdaz posuerūt vñū. alij duo. alij tria. alij qtuor. ¶ 2^a 2° tangit qnq̄ proprietates elemētoz. pma. licet qnq̄ vñū elemētoz reperiat simplex. sepe tm̄ repitur mixtū alteri aer semp̄ miscet vaporib^o aq̄ terrestrib^o. et inde est qz sepe vocamus illō qd est sūt igni ignē et illud qd est sūt aeri aerem. 2^a. ignis est supabūdantia caliditatis. sic glacies ē supabūdantia frigiditatis. congelatio. n. et arsis sūt qdaz supabūdantie. ista frigiditatis. hec hō caliditatis. et ppter h̄ dicebāt ex igne et glacie nihil gñari. 3^a. loca naturalia ignis et aeris sūt sursum. aq̄ hō et tē sūt deorsū. 4^a. igni triatur aq̄ et aeri terra. pbat qz ista sūt ex qlitatibus triis. 5^a. quodlibz elemētoz sibi deteriat vñā qlitatē vt terra est magis sicca q̄ frīgida. aqua magis frīgida q̄ humida. aer magis humidus q̄ calidus. ignis vero magis calidus q̄ sicci^o.

Secundo sciēdū est qz Aristo. ī isto 2° tractatu determinat de trāsmutatiōe elemētoz. et diuidit ī qtuor capitula. In primo ostēdit q̄ facili trāsmutatur et q̄ nō. et itēdit qtuor cōclusiones. ¶ Prima. elemēta sūt adīuicē trāsmutabilia. pbat dupli. p qz h̄ apparet ad sensum. 2° qz nisi cēnt trāsmutabilia nō eēt polē fieri alteratiōez. ¶ 2^a 2° qdlibz elemētū pōt gñari ex qlibet. pbat qz q̄cūqz h̄nt qualitātē fm̄ quā nata sūt alterari. illa possūt adīuicē gñari. s. elemēta h̄nt qualitates fm̄ quos possūt adīuicē alterari q̄ cē. minore pbat. qz ignis p caliditātē triatur aq̄ et terra p siccitātē aeri. et similr de alijs. ¶ 3^a 2° ī h̄ntibus simbolū. i. cōueniētiā ī aliq̄ qualitate sit facili^o trāsire q̄ ī nō h̄ntib^o simbolū. pbat. qz facili^o est trāsmutare vñū q̄ multa. s. ī h̄ntib^o simbolū nō o3 trāsmutare nisi vñā qualitātē. ī nō h̄ntibus o3 trāsmutare duas. q̄. minore pbat exemplis. nam si ex igne fiat aer et trāsmutet siccitas

ī humiditātē statī manēt qlitates aeris. s. caliditas et humiditas. similr si ex aere fiat aqua o3 mutare humiditātē ī frigiditatem. si autē ex igne fiat aqua o3 mutare caliditātē ī frigiditātē. Ex hoc i fert qz pōt fieri circulatio ī gñatione elemētoz. nā ex igne generat aer. ex aere aqua. ex aqua terra ex terra ignis. ¶ 4^a 2° ex duob^o elemētis nō h̄ntibus simbolū pōt generari 3°. nō autē ex elementis simbolizantibus. pbat pmo exemplo. quia si ī igne corripat caliditas. et ī aqua corripat humiditas remanebūt frigiditas et siccitas q̄ sūt qualitates terre. similr si ī aere corripatur humiditas et ī terra frigiditas remanebūt qualitates ignis. Secundo probat cōclusionem ratione. quia sumus videtur generari ex aere et terra. modo flamma que est ignis est fumus ardēs. igitur ignis generatur ex aere et terra. Secundam partem cōclusionis probat. quia vel corrumperetur qualitas simbola. et sic non remaneret nisi qualitates contrarie que non possunt reperiri ī aliquo elemento. vel corrumperentur qualitates contrarie et sic non remaneret nisi vna qualitas ī ambob^o ex qua nō pōt elemētū cōstitui. Ex dictis infer qz si ex vno elemēto fiat alterū simbolizās solum corripit vna qlitas. si autē ex duob^o fiat vnum tertium. tunc corrumpuntur due qualitates.

Tertio sciendum ē qz Aristo. ī h̄ 2° capitulo intendit talem cōclusionē. Vñū elementum non est materia alterius. probat pbi^o philosoph^o quinqz ratiōibus. prima quia si sic: quodlibet elementum esset aer. probat consequentiam quia aer fm̄ antiquos ponitur ens eē ī actu. et ponitur manere idem ī tota trāsmutatione. ideo adhuc vepz dicere de eo qz est aer. Secūda ratio. materia debet successive manere sub contrarijs s. aer nō potest manere successive sub contrarijs eo qz sibi determinat certam combinationem qlitatum. Tertia ratio quia si ex aere fieret aqua esset generatio sed alteratio. quia subiectum nō net vnum et idē. Quarta ratio quia tūc esset aer et aqua. probat quia tunc ex aere fieret aqua et adhuc maneret aer. Quinta. elementa naturalia sibi determinant qualitates contrarias. ergo vñū non est materia alteri^o. Remouet quādam objectionem. quia aliquis posset dicere qz ignis est aer calidus. et aqua aer frigidus reprobat dupli^o ceter. primo quia sequeretur qz cū ex aere fiat aq̄ esset solum alteratio. Secundo sequeretur qz idē esset naturaliter calidum et naturaliter frigidum aer enim cum esset ignis esset natural^o calidus. et

Secundus

eum eēt terra eēt naturatē frigidus. Ex his inferat qd oz aliam eēt materiam tōez que sit mā qrtu or elementoz. probat qd elementa sunt adinuicē transmutabilia. ergo eorum est materia cōis. tñ illa non est aliquod corpus medium.

Conclusio rñsalis. Caliditas ignis et aeris sūt eiusdē spēi specialiffi/ me. p3 qz si nō: sequeretur tria incōuenientia. p qz vni eēt plura tria. frigiditati enī aque cōtrariā caliditas ignis et caliditas aeris. 2. sequeretur qd in elementis habentibus simbolū nō erit faciliōr transitus q̄ in non hñtibz simbolū. 3. sequeret qd erunt plures q̄litates prime q̄ q̄tuor.

Primo dubitatur. Utz elemēta extrema sint adinuicē transmutabilia. Ad soluendū hoc dubiū est supponēdū qd Aristō. in secūda parte huius capituli reprobat errozes quozundam dicentiu sola elementa sibi inuicē imediata esse transmutabilia adinuicē. et itendit duas conclusiones. ¶ Prima. elementa non sūt infinita. probat quia si essent infinita i quol3 eēt infinite cōtrarietates. et p consequēs in quolibet eēt infinite qualitates. falsitatem cōis probat dupl. p qz nullius elemēti mā ē infinita. 2. qz vñ elemētū nō possz i aliō dūerti als oporteret infinitas q̄litates gñari. et pbat cōiam. qz cū ignis haberet transmutationē ad alia elementa oportet etia3 qd bñt ad ea dñctatem. ¶ Scda. 2. elementa extrema sūt adinuicē transmutabilia. pbat qd elemēta extrema hñt adinuicē dñctatē. q̄ sunt adinuicē transmutabilia. añs. pbat supponēdo qd ignis et aq sūt extrema elemēta iter q̄ mediat aer qd pōt i vtrūqz trāsmutari. Ex his sic arguit. aer h3 dñctatē ad vtrūqz. igr ignis et aq hñt adinuicē dñctatē. añs pbat supponēdo qd dñctas ignis ad aerē sit sic nigrū ad albū. et dñctas aeris ad aquā sic humidū ad siccū. et ponat qd aer trāsmutet in aquā. vel igr remanebit albedo vel nō. si sic. igr aq dñctabitur igni. si nō tūc aq erit nigra et humida. i ea. n. gñabitur nigredo. ponat vltēri aerē trāsmutari i ignē. vel g remanebit siccatas vel cornipēs. si remaneat segtur qd ignis dñctat aque humide. si corūpatur tunc ignis erit humidus qd est ipōse.

Scdo dubitat. Utz elemēta sint adinuicē cōparabilia. Ad soluendū h dubiū ē supponēdū qd Ari. i h3. ca. reprobat errozes empedoclis. et diuiditur i duas ptes. In pma reprobat pñm erroz et ē bec. elemēta nō sūt trāsmutabilia s3 tñ sūt cōparabilia s3 eq̄litate. Cōtrariū erroz rē ponit pñs talē cōclonē. Imposē est elemēta eē

trāsmutabilia et eē adinuicē cōparabilia s3 eq̄litate. pbat qz vel sunt cōparabilia s3 q̄ritatē sic qd q̄stuz est de materia in vno pugillo aque est tantum in decē pugillis aeris. et tñc necesse est habere aliqd cōmune ipis p qd mēsurātur. et illud cōmune erit materia. et p cōsequēs ipsa erūt trāsmutabilia. vel possunt esse cōparabilia in posse agere sic qd quā tū aqua potest ifrigidare. tantū aer potest calefacere. vel possunt cōparari in posse pati. sic qd quā tū vnus pugillus aque pōt ifrigidari. tantū de cē aeris possunt calefieri. et ad vtrūqz cōparatiōnē segtur ipa esse cōparabilia.

Tertio dubitat. Utz empedocles posset saluare naturales trāsmutationes. Ad soluendū hoc dubiū est supponēdū qd Aristō. in scda parte huius capituli itendit vñ cōclonē reprobatē 2. errozē empedoclis. et ē bec. Empedocles nō potuit saluare mutatōez i reb3. pbat pñs iductie. p de augmētatiōe cū s3 ip3 etia sint transmutabilia. seq̄ qd nō pōt fieri augmētatio s3 soluz iuxpositio ipoz. ¶ 2. pbat d gñatōe et corruptiōe. et p qd sūt a casu et fortuna vt dicebat empedocles. qz q̄ fuit a nā sp et vt i pl. b. f. ut. silf q̄ fuit a casu nō ip fuit nec i plib3 silf fuit. igr gñatōes q̄ fuit a natura nō fuit a casu. alias nō apper cā pp quā ex boie gñat bō. et ex frumto frumtū et n oliua. Oz nō hñt a lite vel amicitia pbat. qz l3 litis sit segregare et amicitie cōgregare. tñ accidit qd p talē cōgregationē fiāt gñatōes et corruptōes. De moru locali pbat q̄tuor rōib3. pma. qz nō determinat qd modo lis vel amicitia moueāt. vel abo sur sū vel abo deorsū. vel aliud sur sū aliud deorsū. scda qz s3 empedocle amicitia magis mouet q̄ lis saltē pter nā3. amicitia. n. congregat diuersa etia simul qd nō pōt eē sine violētia. sed lis segregat mouēdo vñqz ad ppriū locū. Tertia rō. qz segtur qd null3 eēt moru localis nisi per litē vel amicitia3. Quarta rō. qz dicebat aliquo tpe durare amicitiam et aliquo tēpore durare lites. ergo opoz. et eē aliquas causas mouentes lite et amicitia priores. Postea probat de alterationib3 anime. qz ipse dicebat omnia eē elementa vel ex elementis. vel igitur aia est elemētū. et sic sibi nō cōuenit nisi q̄ litas vñius elemēti. vel ex elementis. et sic sibi nō conueniunt nisi alteratōes corporales.

Ad rationes Ad pñm dñ cōcedēdo añs et negādo añs. qz tales nō sunt effect3 p se illarum formarū subaliū. sed solū p accēs. ¶ Ad scdaz concedēdo añs et negādo consequentiā. qz nālitas et violentia sunt dñe ac-

Generationis et corruptionis

cidentales et non essentielles. **C** Ad tertiam dñe gando añs. omnis. n. leuitas est oī leuitati eadē in specie. et omnis caliditas omni caliditati. **C** Et hec de questione.

Verit tertio. Utz q̄litates p̄me sūt p̄cipia actiua mixti gñati ex elementis. **C** Arguit primo q̄ sic. qz cuiuslibet actiōis p̄ncipium bz dñuz. sed sole q̄litates bz dñum. igr̄ ille qualitates p̄me sūt p̄cipia illoz gñatoz. **C** 2ª sic. illud est agens p̄ncipale talium gñationū quo posito ponuntur vel remoto remouētur gñatiōes mixtoz. s3 positis v̄l remotis q̄litatibz p̄mis ponunt vel remouētur gñatiōes mixtoz. igr̄ q̄litates p̄me sūt p̄cipia actiua talium gñationū. **C** 3ª sic. gñatio nis mixti ē aliq̄d p̄ncipiū et n̄ gñans yn̄ ueriale eo q̄ est gñans equocū. s3 o3 q̄ sit aliq̄d gñans particulare et non aliud q̄s qualitates p̄me. **C** In op positum est auctoritas p̄bi.

Primo sciendū est q̄ p̄ declaratiōe terminoz q̄stionis sūt soluēde tres difficultates. **C** 1^a p̄ria. vtz aliq̄d accñs sit p̄ncipiū p̄ductiū alicui accñtis. 2ª solutiōe huius ponuntur tres distinctiōes. Prima. cāz agētū qdā sunt mediate et qdā immediate. 2^a. cāz agentū qdāz sūt p̄ncipales et qdā instrumentales. 3^a. cāz agentūz qdā sūt eēntiaīr subordinate. alie subordinate accidētālī. Ex his dñ ad difficultatē q̄ nullū accñs est p̄ncipiūz p̄ncipale totatī productiū alicuius accidentis. p3 qz p̄n^m p̄ductiū est nā. nā at nō dñ de accñtibz. **C** 2ª difficultas. vtz accñs sit p̄ncipiū p̄ductiū alicui sube. Ad quā breuīr rñdetur q̄ nō. p3 p̄ maximā scotistaz q̄ tat est. qñ cūqz aliq̄ cā equiuoca est totatī p̄ductiua alicui⁹ effectus illa est nobilior illo effectū. s3 si accñs eēt p̄ductiū sube eēt cā equoca respectu sube. et p̄ cñs eēt nobilior suba. **C** 3ª difficultas. q̄ cā p̄ncipalis p̄ductiōis mixti ex elemētis. Ad quāz dñr tria. p̄rio q̄ cāe instrumentales sūt qualitates p̄me 2° q̄ cāe p̄ncipales immediate sunt q̄ttuor elemēta. 3° q̄ cāe p̄ncipales mediate sunt agētia v̄lia.

Secundo sciendū est q̄ Aristo. in isto 4° capitulo determinat de gñatione mixti et elemētis. et diuiditur in duas ptes. In p̄ria soluit quādā q̄stioēs. s. vtz gñatio mixti ex elementis sit possibilis et intendit tres conclusiones. **C** 1ª Prima tangit ynāz suppositiōes et est hec. elemēta bznt māz cōmunē et adiūicē sunt trāsmutabilia. hec. n. coiter se consequūtur. hāc suppositiōes pbat qz alī non possēt saluari gñatiōes ex rebus

nisi sicut domus sit ex lateribus et lapidibz. pbat cñaz qz si elemēta non bzant materiā cōmunēz ipa n̄ corrūpūt simplī. sed solū mixta ponunt. sal sitatē cñtis pbat qz tunc non q̄libz pars mixti eēt mixta. nec quelibz pars carnis eēt caro. sed ynā pars erit ignis et alia aqua. **C** 2ª tangit ynūz argumentūz p̄bans q̄ mixtum non possit generari ex elementis qz vel elementa remanerēt vel corrumperent. nō p̄mū qz tūc nō eēt generatio sed in xtrapositiō. si 2^m tunc nō remanebit nisi materia **C** 3^a cōclusio tangit solutiōem q̄stiois et ē hec. i generatione mixti corrūpuntur excellentie qualitatū. et reducuntur ad quādā p̄fectionē mediā et tunc corrumpunt elementa. et nō generatur ynū ex alio. nec manet sola materia. sed de ea sit ynā forma media. s. forma mixti. et ex diuersa p̄portiōe q̄litatū elemētōz iūctoꝝ sunt diuersa mixta.

Tertio sciendū q̄ Aristo. in tertia pte hui⁹ capituli intendit talē cōclusionem. oia mixta circa mediū ex nā sunt cōposita ex q̄ttuor elementis. pbat inductiōe et ratiōe. inductiōe sic. p̄mo de terra. qz ipa ē locus naturalis mīxtorum existentiū circa mediū. ergo est in ipis. s. aqua probat duplīr. p̄mo qz oportet alia mixta eē terminata qd non pōt fieri sine aqua. Scdō qz nisi eēt ibi aqua terra flueret. de igne et aere probat qz mixta sunt ex terra et aqua. igitur ex igne et aere. pbat cñam. qz generatio debet eē ex dñis. modo ignis et aer contrariantur aque et terre. rōe sic. Ex eisde sumus ex qbus nutrimur. s3 nos nutrimur ex quattuor elementis. igitur sumus ex quattuor elemētis. minore pbat qz plante nutriūtur ex quattuor elemētis. igr̄ et q̄libz mixtū circa mediū existens. añs pbat signo. qz rustici volētes plātas irrigare mīscēt aquas stercorebus. Ex his infert q̄ rōnabile est magis ignem nutriri q̄ quattuor elementa. pbat qz q̄cqd nutritur. nutritur p̄ formā. s3 ignis inter alia elemēta bz magis rōnez forme eo q̄ naturaliter fertur ad extremum mūdi. forma enī erit supremū et termin⁹ omniūz rñsalis. qualitates p̄me nō sunt p̄ncipia effectiua gñatiōis mixti ex quattuor elementis. patet quia nullum accidens est p̄ncipium p̄ductiū sublatīe.

Cōclusio dubitatur. Utrū trāsmutationūz nālium sint q̄ttuor p̄cipia. s. māle formale efficiēs et finale. Ad soluendū hoc dubium est supponēdū q̄ Aristo. i b̄ scdō tractatu de terminat de causis trāsmutationis. et diuiditur in tria capitula. In p̄mo oñdit q̄ sūt p̄cipia trans/

Secundus

mutationū. et intendit quinque conclusiones. ¶ Prima tangit unā compositionē. inter ppe. ua et corruptibilia. qz in vtriusqz repiuntur duo vel tria principia. scilicet materia forma et efficiens. qz in generationibz repiat materia pbat ponendo talē distinctionē. ensiū qdā sūt sp. alia nūqz. alia xō qnqz sunt. alia qnqz non sūt. vt sūt gñabilia et corruptibilia. igitur i ipis o3 eē materiā q sit susceptiua taliū trāimutationū. maria. n. est principiu quo quis pōt eē et non eē. qz requiratur forma: pbat qz finis est principium generationis. s3 finis et forma idē sunt. igitur requirit forma. 2o qz forma ē rō vniuersaliūqz sube ideo ē principiu generationis. ¶ 2a conclusio tāgit duas opinioēs antiqz de cā efficiente. de rō pmo qz antiqui alig somnauerūt de cā efficiente. s3 nullus eoz sufficienter dicit quid ipa sit. Prima opinio fuit platonis ponentis nās spētū ydeas esse cās agentes. et dicebat particularē res fieri per participationem et susceptionē istaz ydearum et corrumpi p obiectionem illaz. Alia opinio fuit dmo criti et leucipi dicentium mās eē cās generationū. dicebāt. n. qz corpora iduissibilia cōgregabāt se et disgregabāt se. et p talē cōgregationē et disgregationē. dicebāt fieri generationes et corruptiones. ¶ 3a conclusio tāgit reprobationē istaz opinionū. Prima opinio reprobatur duabus rationibus prima est. ideo fm platonē semp sunt et materia semper est disposita. ergo non pōt assignari ratio qre quādoqz sunt gñationes et quādoqz nō. 2a rō qz p illas ydeas videm⁹ alias cās requiri ad agendum. vt ad sanitatē regnū medic⁹. ad doctrinam regnū doctor. igitur ydee nō sūt sufficientes cāe agentes. De scda opinione dicit qz est magis nāt qz pma. In oibus. n. siue nālibus siue artificialibz assueti sumus dicere: hoc ē efficiens quod est principium motus. Sed ista opinio deficit tripliciter primo quia materie est pati et moueri. alterius xō cause est mouere et agere. aqua. n. ex seipsa non facit animal nec lignus lectū. 2o deficit qz religit principiozē partē. scilicet formā. 3o deficit qz attribuit potentias actiuas et passiuas elementis. et relinquunt causas celestes que sunt cause principiozē res. ¶ 4a conclusio tāgit tertiā opinionē cū ei⁹ reprobatoe. et ē bec. qdā dixerūt oīa fieri aut corrumpi cōgregatione aut segregatione: qz calidi est disgregare. et frigidi ē cōgregare. ideo ponebāt calidū et frigidū esse cās agentes: sed bec opinio deficit tripliciter. pmo. qz ignis et alia elemēta sunt solum mouentia mota bñtia mouētia immobilia priora ipsis. 2o qz attribuit actionē causis instrumētali-

bus et relinquunt cās principales: et est iste ac si diceret securim vel aliqd instrumētū eē cās principalē actōis. 3o deficiunt qz ignis et qlibz cā instrumētalis si nō dirigeret a principiozē agere deterius se hret qz aliqd artificialiū eo qz corrumpet ista mixta. Concludit qz pter calidū et frigidū ē ponenda aliqua cā efficiens pōri ipsis. ¶ 5a conclusio. ppetuitas motus celi est cā ppetuitatis corruptōis et generationis. pbat duabus rationibus. prima. qz p motum celi cōtinue nobis reducit generatio. scilicet per motum solis. igitur rē. 2a ratio. motus localis ē pōr motu generationis. igitur ē cā eius. anis. pbat. qz qd mouet localit habet eē: s3 qd generatur nō ē. cum igitur rationabilius sit ens eē cās non ētis qz econtra sequitur qz rōnabile ē motū localem eē pōrem motu generationis et esse causas eius.

Secundo dubitatur. Utrūqz motus celi i obliquo circulo sit causa ppetuitatis gñatōis et corruptōis. Ad soluendum hoc dubiū est supponendū qz aristo. in secunda partebuius capituli ostendit quis motus celi sit causa generationum et corruptionū: et intendit tres conclusiones. ¶ Prima. pmo motus celestis nō est causa generationum et corruptionū. pbat. qz ille motus est simpliciter vnus. et ad nos nullam habet diuersitatem. igitur non est causa generationis et corruptionis. pbat cōiamqz idem sūt se hīs semp ē nātū facere ideoz. igitur cū generatio et corruptio orientur sequitur qz ille motus non erit causa generationū et corruptionū. Consequētiā pbat. quia dīozum contrarie sunt cause.

¶ Scda conclusio. mor⁹ solis sub obliquo circulo ē causa perpetuitatis. pbat. qz ille mor⁹ est cōtinuus et ppetu⁹. et h3 diuersitates ad nos penes accessū et recessū. igitur et subdit qz cā ppetue ē accessus et causa absentie est recessus. Ex his infert tertiā conclusioē que est bec. Tps generatōis semper est equale tempori corruptōis. probat. quia per accessum solis res generāt. igitur et per recessū corripūtur. Dīoz enim contrarie sunt cause. sed tēp⁹ accessus est equale tempori recessus.

Tertio dubitatur. Utrūqz oīa generabilia et corruptibilia habeāt determinatā periodū siue durationem. Ad soluendum hoc dubiū est supponendū qz Aristoteles in hoc secundo capitulo ostēdit omnia generabilia et corruptibilia habere determinatā periodū: non tam eandē. qz qdaz habent maiorem et quedā minorem et intendit quinque conclusiones. ¶ Prima tāgit quandā obiectionē. qz sepe videmus aliqz corru-

Generationis et corruptionis

ptiones esse fortiores generationibus. Ad hoc respondet philosophus qd hoc non contingit ex pte periodi. sz ex cōfusione aliaz cārū. vel ex pte melioris vel peioris di. pōis materie. ¶ 2ª pbat ppetuitatē gñatōis ex parte cāe efficiētis. qz natura facit de possibilib⁹ qd meli⁹ ē. sz meli⁹ ē ēē qd nō ēē. ēē āt yni⁹ spēi nō pōt sp i vno indiuiduo cōseruari. ideo natura perpetuat ipsum p continuas et ppetuas gñatōes. ¶ 3ª tagit correlatiōem. et ē h. rōabile ē gñatōes et corruptōes circularit⁹ fieri quāqz enīz ex aq fit aer. et ex aere ignis. et ex igne iterū aq. cā. n. ipoz sūt circulatōes. ¶ 4ª tagit solutiōes cuiusdā dubitatōis quā qrebant antiq⁹ qd ē bec. qre ē q elefita cū infinito tpe relinquant suas ppos regiōes q ipa nō sūt penit⁹ separata ab iuice. Rndet q ē pter cās superiores ordinātes: et transmutantes ipas ad gñationē ipoz iserioz. ¶ Quinta tagit quoddā correlatiūz ga opoztet motore p^m semper ēē. qz si mor⁹ ē motor ē. et si scper mor⁹ ē oz scper motore ēē. et si sint plures mor⁹ oz plēs motores ēē. Et si qrat vñ habet mot⁹ cōtinuitatē aut ex parte mobilis aut ex parte loci vel termini acquisibilis per motū. Rndet q non ē ex parte termini. qz talis terminus nō ē cōtinuus nec extensus. nec ex parte pmi hoc ē. qz p^m mobile nō est in loco. dicitur igitur q bz cōtinuitatē ex cōtinuitate pmi mobilis.

Ad rationes Ad primā dī q suffic pncipius effectiuūz pncipale habere dīuz vel in se vel in suis qualitatibus instrumētis. ¶ Ad secundā dī negando maiorem. securi enī posita vel remota ponit vel reouetur sectio. et nī securis non est agens pncipale ¶ Ad tertiam p³ solutio in pmo notabili.

Verit⁹ quarto. Utrum oē gñabile necessario generabitur

¶ Arguitur p q non omne gñabile necessario gñabitur. antip⁹ est gñabilis: ergo antiebrist⁹ necessario gñabitur. cōclusio est falsa. ergo aliqua premissarū. non maior. g⁹ minor. ¶ 2ª sic. si oē generabile necessario generabitur. oē generabile necio erit. et si oē generabile necio sit omne generabile erit incorruptibile. ¶ 3ª sic. si oē generabile de necitate generet. sequitur q omne futurū de necitate euenit. cōsequens est ipote. ergo et antecedens. ¶ In oppositū est auctoritas philosophi dicentis q si verū est dicere hoc erit. aliquādo erit verū dicere hoc ē.

Primo sciendū q questio potest dupliciter solui. vno modo fm opinionē

phi. et pro solutione eoz ponuntur due distinctiones. Prima. aliquid est generabile dupliciter. p modo subiectiue. et est illud quod est subiectū generationis sicut materia. alio modo terminatiue. et est illud quod est terminus generationis. sicut est forma vel totū cōpositū. ¶ Secūda distinctio. duplex est generatio. qdaz est substantialis. alia est accidentalis. questio autē intelligit de generatione substantiali. Ex his dicuntur tria fm Aristo. Primo. q omne generabile subiectiue de necessitate generabitur subiectiue. patet. qz oia materia de necessitate generabitur subiectiue. igitur omne generabile subiectiue de necessitate generabitur subiectiue. antecedens patet. ga omnis materia habet formam. vel igitur illa forma semper erit in materia. vel non semper erit in materia. quia tūc aliquod generabile ēē ppetuum. igitur aliquando desinet ēē in materia. v⁹ igitur materia manebit sine forma. et hoc est manifeste impossibile. vel acquirat aliaz formā et sic generabitur subiectiue. ¶ Secundo dicitur q de qualibet specie generabilium et corruptibilium de necessitate aliquod indiuiduū generabitur terminatiue. patet. qz esse specificum ēz aristo. ppetuo cōseruabitur et non in indiuiduis que sūt. igitur necesse est alia indiuidua de nouo pducī euz sit necesse ēē specificum cōseruari. ¶ Tertio dicitur q nī oē indiuiduū gñabile de necitate gñabitur. patet. quia quodlibet indiuiduum contingēt accipit ēē. ergo qdaz indiuiduū cōtingenter ē. sz ēz hītatē rīdet q nullum gñabile siue subiectiue siue terminatiue de necessitate gñabitur.

Secundo sciendū est q ari. in hoc vltio capitulo soluit quinqz questiones. et diuiditur in quinqz partes. In pma soluit primā qōnē que est bec. Utrū oia generabilia de necessitate gñabuntur. aut oia non de necessitate gñabuntur. aut aliqua et aliqua nō. Soluit aristo. q aliqua de necessitate gñabunt. et aliqua nō. pbat. qz sicut est de fore et non fore. ita est de generari et nō gñari. sz aliqua de necitate erūt et aliq nī. igitur aliq de necitate gñabunt. vt ouerfo solis ad tropicos. et aliq nō vt incisio vestis. In 2ª pte soluit secundā questionē. p ponendo talē suppositiōnē. in cōtialiter subordinatis ē cōia necessaria ab ēē posterioris ad ēē prioris. vt si domus ē fundamentū ē. et si lateres sunt luti sūt. Quēstio est bec. vtrum ēē cōia sit necessaria ab ēē prioris ad ēē posterioris. Respondet p⁹ q nō nisi i ill⁹ qb⁹ ē simpliciter necessariū posteri⁹ euenire.

Primus

Tertio sciendū qd Arist. i. tertia pte huius capli soluit triā qōnē q est h. vtz gñatōes sint ppetue s3 rectū aut s3 circulū. hāc soluit p du as cōclōnes. ¶ 1^a. generatōes nō sūt ppetue s3 re ctū. pbat qd rēqret q ea q sp eēt nō sp eēt. Cō/ sequēs est ipole. igit z asis. pbat cōiaz. qz cū ppe/ tuo eēt generatōes seqret q sp eēt generatio/ nes. s3 qz generātia sūt finita z aliqñ non eēt. z p cōis nō eēt sp generatōes. ¶ 2^a. nece ē oēs ge neratōes eē ppetuas s3 circulū i eēntialf ordina/ tis. pbat qd i eēntialf subordinatis nece ē gñatio/ nes eē ppetuas z nō fm rectū. igit fm circulū. Et subdit qd cāhui ppetuitatis ē imobilitas pmi mo bilis. nā pmius motor ppetuo mouet celū. iō nece est celū i nities circūuolui. z per cōis nece est ge/ nerationes z corruptiones eē perpetuas.

Conclusio nīsalis. nō oē generabile ne/ cessario generabit aliquādo.

¶ Hec cōclusio satis p3 per rōnes ante oppositū. ¶ 1^a. dubitat. Utz aliq generetur fm circulū z aliq nō. Ad soluendū hoc dubiū est supponendū qd Arist. i. qrtā pte huius capli soluit qrtā qōnē q est hec. Quare est qd aliq reueratur. z aliq nō. i. qre est qd aliq generatur cir culariter z aliq nō. hāc qōnē soluit pbs. qz fm di/ uersitatē numeralē sūt generatōes fm rectū ita qd i eis nō sit reuersio. idē. n. homo erit idē animal postqz corruptus est. sed s3 sp3 sūt generatōes fm circulū. z sit reuersio. sicut ex aqua fit aer z ex aere aqua non eadem in numero sed in specie.

Secdo dubitat. Utz idē i numero possit rei/ terari. Ad soluendū hoc dubiū est sup ponendū qd Arist. i. vltima pte huius capli soluit qntā qōnē q est hec. vtz oia generabilia eodē mō reuertāt post corruptionē. Ad quā ridet qd nō. qz aliq reuerteretur eadē spē. illa. i. qz substantia d/ pit z corūpit. alq. n. gñantia reuertitur eadē nu mero. illa scilicet quoz substantia remanet vt idē sol numero redit supra hemi peritū nostrum.

Tertio dubitatur. Utz cessante motu celi cessent generatōes z corrupiones Ad soluendū hoc dubiū ponitur talis suppositio Celū agit in hec iseriora triplici istrumēto. i. mo/ tu lumie z influentia. Ex his v3 pmo qd cessāte alte ro illoz tatū nō est nece simplr gñationes z cor/ ruptiones cessare. 2° v3 qd cessāte quolz illoz sit non est nece fm p3r generationes z corruptio/ nes cessare. p3 qz cessantib3 illis tribus si stupa ap poneretur igni cōbureretur ab igne. Tertio vici tur qd illis cessatibus implicat cōtradictiōez gene

neratōes z corruptiones cōes cessare. patet qd ponatur qd illa eēt. vel ergo corrupetur homo vel non. si corrupetur igitur non cessant corru/ ptiones: si non corrupetur. igitur adhuc viuūt. z p consequens adhuc est motus naturalis cordis z caloris naturalis. z sic adhuc remanerent gene/ rationes z corruptiones. v3 tamen qd cōditiona/ lis est necessaria fm Aristotelem ppter reproba/ tionem antecedentis.

Rationes ante oppositum soluuntur ex dictis. Et hec de secundo d ge/ neratione z corruptione dicta sufficiant.

Arca ^{iniri} ^{u3 p}
mi libri metho
roz qrit p. vtz
ipfio methco/
rica sub ratiōe
formali nālica
tis mixti iper/
fecti sit adeq/
tū scie methco
rice sub3. z ar/
guū p qd nō. qz
qcgd est subm
māle scie mer

theorice ē ps s3iua corpis nālis. s3 ipfio methco/ rica nō ē ps s3iua corpis nālis. igit ipfio meth/ orica nō ē sub3 materiale scie methorice. maior p3. qz corp3 naturale ē adequatū toti3 phie natu/ ralis sub3. igit cuiuslibet ptis naturalis phie sub3 materiale ē ps s3iua corpis nālis. minor p3. qz ipfio ē qualitas z nō corp3. ¶ 2°. sic. ois rō forma lis s3iua se h3 ad subm māle sic simplex abstra/ ctū ad suū simplex cōcretū. s3 nālitās mixti ipfci nō se h3 ad ipfionē metheoricā sicut simplex abstra/ ctū ad suū simplex cōcretū. igit nālitās mixti ipfci nō ē rō formalis s3iua isti3 scie. maior p3 p cōdi/ tiones rōis formalis s3iue positas i pma questi/ one pmi phicoz. minor p3. qz vtrūqz ē cōplexus z absolutum. ¶ 3°. sic. quicqd ē sub3 scie metheorice de illo ē scia nālis ab alijs p3ib3 phie distincta. s3 de ipfione metheorica nō ē scia naturalis ab alijs p3ibus phie naturalis distincta. igit ipfio me/ theorica nō ē subm metheorice. maior p3. qz scia metheorica est pars s3iua phie naturalis ab ali/ is p3ibus phie distincta. minor p3. qz parte p3. qz ipfiones metheorice sunt simplices qualitates z possibiles al3 se h3e. z qz de eis non pnt forma ri. pponēs necessarie cū oīuz taliū suba possint p

Metheoroꝝ

nullo supponere. igit̃ de ip̃is nō ē scia. minor p̃ z^a pte p̃z qz imp̃ssioes metheorice nec sp̃ nec i plib⁹ eueniūt. nec ordinate sūt. imo sūt f̃m nālē iordi nationē. igit̃ nō sūt a nā. z sic sūt a casu z fortuna: qz sūt ex sp̃ z frequēter. vt dī scōo phicoz. a casu pluit sub cane. igit̃ de eis nō est scia nālio. 5^a p̃ minoris p̃z qz i scia metheorica def̃minat de multis de qb⁹ def̃minatū ē i alijs p̃nb⁹ phie: vt p̃z de galatia q̃ ē de nā celesti. igit̃. ¶ In opp^m arguit̃. d̃ imp̃ssione metheorica ē scia z nō alia q̃ scia metheorica. nec sub alia rōe q̃ sub nālitate mixti imp̃sci. igit̃ imp̃ssio metheorica sub rōe formalinālitate mixti ip̃sci est adeq̃tū scie metheorice subm.

Primo sciendū q̃ p̃ declaratōe f̃minoz qōnis sūt soluende tres difficultates tacte in trib⁹ argumētis. Prima: vtz imp̃ssio metheorica sit māle subz scie metheorice. Pro solutōe hui⁹ difficultatis ponūt̃ p̃ due regule fundamētales. p̃ma. subz māle alicui⁹ scie ē illud de q̃ passiones adeq̃te talis scie sūt ppter qd̃ z potissime demonstrabiles. ¶ 2^a. q̃nūqz aliq̃ scia est ps subiua alci⁹ subm māle vni⁹ ē ps subiua sub māl alci⁹. ex q̃ seq̃t̃ q̃ q̃qd̃ ē s̃bm scie metheorice illd̃ ē ps subiua sub adeq̃ti phie nāl: z ponunt̃ tres distinctōes. p^a ē duplex ē nā. qdā ē nā naturās. z ē oē p̃n^m it̃riscū op̃positi nālīs sic materia z for^a. alia ē natura naturata z ē natura op̃posita ex p̃ncipijs it̃riscis cuiusmodi ē oē op̃o^m ex mat̃ia z for^a. ex q̃ seq̃t̃ q̃ natura vltio mō capta ē idēz qd̃ corp⁹ naturale cū corp⁹ nālē sit a natura naturate principiatum z ex mat̃ia z for^a op̃positū z eō. 2° se q̃t̃ q̃ nā illo mō capta ē mat̃iale s̃bm toti⁹ phie natural. 3° seq̃t̃ q̃ q̃qd̃ ē s̃bm i scia metheorica illd̃ ē ps subiua nature naturate z op̃posite. s̃. ip̃i⁹ op̃positi naturalis. ¶ 2^a disti⁹. ip̃ressio cap̃i tripl̃. vno mō cōi⁹ p̃ q̃cunqz derelicto ex cōiūctōe vlt̃ cōiūctione duoz corp̃oz vel duaz q̃litatū. sicut̃ dici m⁹ q̃ i cera manet ip̃ssio sigilli. 2° mō cap̃i p̃p̃e p̃ alteratōe z cōmixtiōe q̃litatū p̃maz siue p̃ q̃bus dā q̃litatib⁹ derelictis ex alteratōe q̃litatū p̃marū sic dicim⁹ inflāmatōez z coruscatoez eē ip̃ssioes metheorologicas. 3° mō cap̃i magis p̃p̃e p̃ qdā mixto ip̃scō derelicto ex actōib⁹ oīuz illarū q̃litatū. sicut̃ dicim⁹ niuē z pluuiā eē ip̃ssioes metheoricas. z isto vltimo mō cap̃itur ip̃ssio metheorica in titulo questionis. Ex q̃ seq̃tur q̃ ip̃ssio metheorica est vni⁹ corp⁹ naturale op̃positum ex mat̃ia z forma mixti imperfecti sicut̃ nix z pluuiā. Secundo sequitur q̃ ip̃ssio metheorica est pars subiectiua corp̃is naturalis z sp̃s natur̃ natu-

rate. ¶ 3^a distinctio. imp̃ssio metheorica pōt supponere tripl̃. vno mō material̃ p̃ termino significato. z sic est vni⁹ op̃lexū. alio modo simpl̃ p̃ q̃ ditate significata siue circūlocuta. s̃. pro quadaz natura cōicabili p̃scie cūlibz supposito cōposito ex materia z forma mixti ip̃sci. z sic ē q̃ditas subiuualis hui⁹ scie. 3° modo potest supponere personāliter pro supposito quiditatis significate z circūlocute. s̃. p̃ qdā indiuiduo op̃posito ex mā z forma mixti ip̃secti. Ex his dī ad difficultatē. p̃ q̃ corp⁹ simplex nō ē adeq̃tū subz māle scie metheorice: p̃z qz nō p̃dicat̃ i recto d̃ aliq̃ p̃ncip̃i cōsiderato in scia metheorica. nix. n. n̄ ē corp⁹ simplex nec pluuiā nec aliq̃ alia ip̃ssio metheorica. 2° qz corp⁹ simplex nō ē ouertibile cū adeq̃tis passioib⁹ h⁹ scie. s̃. bi. n. oueniūt passiones celi z elem̃toz. 3° quia simplex ē vna op̃ditio repugnās mixto ip̃secto d̃ q̃ p̃ncipal̃ hic tractat̃. ¶ 2^a dictū. q̃qd̃ ē s̃bz scie metheorice ē mixtū ip̃sectū. siue corp⁹ op̃positū ex mā z forma mixti ip̃secti. alias nō posset p̃dicari in recto de p̃ncipal̃ cōsideratis in ista scia. s̃. de niue de gradine. de tonitruo: de fontib⁹. de lanceis ardetib⁹. z alijs metheoricis ip̃ressionib⁹. ¶ 3^a dictū. ip̃ressio ē adequatū subm māle scie metheorice. p̃z qz oia cōsiderata i scia metheorica sūt ad imp̃ssionē metheoricā reducibilia. aut p̃ mōz p̃ncipioz. aut p̃ mōz p̃tiū subiuarū vel it̃egraliū. aut per modū passionū de ip̃a aut de suis p̃tib⁹ d̃mōstrabiliū. Alię difficultates soluentur in sequentibus.

Secdo sciendum q̃ 2^a difficultas tacta in 2° argumēto est ista. Utruz nālitas mixti ip̃secti sit rō formalis subiua hui⁹ scie. Pro solutōe hui⁹ difficultatis ponunt̃ alique suppositiōes. p^a. subm māle z subiectū formale alicuius scie se debent habere sicut̃ concretū z suuz abstractū. 2^a. natura capta p̃ op̃posito naturali ē materiale subiectū toti⁹ phie natural. z nālitas ē rō format̃ s̃biua ip̃i⁹ subz. 3^a sup̃pō. sic oē aīal bz suā p̃p̃am aīalitatē. ita oīs nā bz suā p̃p̃az nālitatez. z sic aīalia sp̃e dīa h̃nt p̃p̃ias naturalitatez sp̃e dīites. ita etiam oia corpora naturalia sp̃e dīa habent naturalitatez sp̃e differētes. 4^a. oē mixtūz imp̃scū ē natura. i. corpus naturale a qualibet alia natura specificē distincta z bz naturalitatē sibi p̃p̃iaz a naturalitate alioz corp̃oz naturaliuz specificē distincta. 5^a. ista tria sūt synonyma imp̃ssio metheorica. mixtū imp̃scū. z corp⁹ naturale op̃positum ex materia z forma mixti ip̃sci. Ex hoc seq̃tur q̃ natura i cōi siue corp⁹ naturale est materiale subiectū toti⁹ philosophie naturalis: z naturalitas in

Primus

edū ē rō formalis ei⁹ substa. sic ē natura mixti im
pfcī. siue corp⁹ naturale mixtū ipfcī ē subm ma
teriale alic⁹ ptis phie. z naturalitas mixti ipfcī est
ei⁹ rō formalis substa. Ex his dī ad difficultates
q⁹ naturalitas mixti ipfcī ē adeqta rō format scie
metheorice. p³. q² natura ē mixtū ipfcī z subm
adeqtu materiale b⁹ scie. igr⁹ naturalitas mixti i
pfcī ē adeqtu subz formale ei⁹. t³ oīa. q² semp ab
stractū subī materialis ē adeqta rō formalis sub
iectiua talis subiecti. z² q² q² cūq⁹ isunt ipfcīōi me
theorice siue mixto imperfecto illa sibi insunt a
sua p³pa natura siue specifica naturalitate.

Tertio

sciēdū q² 3^a difficultas tacta i³ ar² ē
ista. Utz dī ipfcīōne metheorica sit
scīa naturalis ab alijs ptib⁹ phie naturalis speci
fice distincta. z tāgit tres naturales difficultates.
p³. vtz dī ipfcīōne metheorica sit scīa. Ad quā pt fa
citr rīderi q² dī ipfcīōne metheorica ab oī exntia z
p³dicato tīgēti pscīdēte ē scīa. pbat. q² oīs bīr⁹ p
ōmōstrationē potissimā acqst⁹ ē scīa. s³ dī ipfcīōne
metheorica ē bīr⁹ p³ dī mōstrationē potissimā acqst
tus. igr⁹ minor p³ faciēdo talē dī mōstrationē. Qē
corp⁹ ppositū ex materia z forma mixti ipfcī ē
gīabile per isāmationē per coagulationē aut p
aliq⁹ sitem alterationē. sed oīs ipfcīō metheorica
ē corpus ppositū ex mā z forma mixti ipfcī. igr⁹
oīs ipfcīō metheorica ē gīabilis p isāmationē z p co
agulationē vel aliq⁹ sitem alterationē. C² 3^a dif
ficultas partialis. vtz de ipfcīōne metheorica
sit scīa naturalis. cū impressiones metheorice vi
deantur eē casuales z fortuite. p solutōe huius
difficultatis ponitur talis p³o. Tres sūt p³peta
tes cuilibet effectui casuali z fortuito copulatiue
conuenientes. p³ma. effect⁹ talis dī fieri ex sēper
z frequenter. z⁴. effectus casualis dī eūēire pter
itentionē agentis. z⁴. effectus casualis non ē na
tus fieri ex illa cā ex qua sit magis q² ex quacun
q² alia. alī casus eēt cā per se z nō per accūs. Ex
his dīr tria. p³m. alicui impressioni metheorice cō
uenit p³ma conditio effect⁹ fortuiti. p³. q² aliqua
ipfcīō metheorica sit ex sēper z frequenter. p³
de cometa z de yride. C² 3^m. alicui ipressioni me
theorice conuenit secūda dīditio effectus fortuiti
p³. q² eclipses solis z lune euenerūt pter itēdōz
mouētū orbes. q² vnusquisq⁹ motor intēdit mo
uere z mouet suū mobile regulariter z continue
nec motor lune habet sollicitudinē de motu solis
nec motor solis de motu lune. C² 3^m dictū. nulli
impressioni metheorice conuenit t³ia dīditio effe
ctus fortuiti. patet. q² quelz impressio metheori

ca est nata euenire regulari z determinata cā nā
li qua posita semper talis effect⁹ metheorice⁹ poni
tur. Ex quo sequitur q² nulla impressio metheo
rica sit a casu aut a fortuna. sed quelibet sit a nā
ideo de impressione metheorica est scīa natural.
C² 3^a difficultas partialis est ista. vtz scīa methe
orica sit ab alijs ptib⁹ phie naturalis specificē di
stincta. Ad quā rīdetur q² sic. p³. q² subm ei⁹ est
species nature siue corporis naturalis. z sōm for
male eius est naturalitas specificē distincta a na
turalitatibus aliorum corporū naturalū.

Conclusio

mālis. ipfcīō metheorica sub
rōe naturalitatis mixti ipfcī
ē adequatū scie metheorice sūm. p³. p³ p³ma pte
q² impressio metheorica est adequatū subm ali
cuius icie z non alteri⁹ q² scie metheorice. C² 3^a
ps dclōnis p³. q² naturalitas mixti ipfcī ē rō for
malis alicuius subiecti naturalis z non alterius
q² ipfcīōnis metheorice. siue mixti imperfecti
quod idem est.

Primo

dubitat. vtz sit saluabile de ipfcīō
one metheorica eē scīaz. cū soli⁹ ē
mini siue dclōis scībīl sit scīa. p solōe b⁹ dubij sūt
supponēde tres difficultates. p³. vtz t³min⁹ q² subi
citur i dclōe scībīl v⁹ res significata p talē t³minū
sit subm scie. Ad quā rīdet p tria dclā. p³m. ipole ē
aliquē terminū eē subz scībīl i scīa reali. pbat
q² sequerētur tria inconuenientia. p³m. q² oīs scīa
eēt de terminis z acceptib⁹. z²m. q² subm scībīl non
scītur directe s³ solū reflexe cū t³mini solū cogno
scāt actu reflexo z non directo. z³m. q² surdus vel
cecus vel dormiens nō haberēt scīaz. q² si t³minus
mētalis eēt subm dormientes nō bērent scīaz. z
si t³min⁹ vocalis eēt subz surdi nō haberēt scīetiaz.
z si terminus script⁹ eēt subm ceci nō bēret scīam
C² 2^m. dclā. t³min⁹ q² subijci i dclōe scībīl ē soluz
subz scībīl p accūs z p moduz signi illi⁹ q² dīre
cte scīt. C² 3^m. dclā. significatū t³mini siue nāl q²ti
tas significata p terminū q² subijci i dclōe scībīl
est subm per se z directe scībīl. p³. q² de tali xifi
cāt oēs passiōes demonstrabiles. z² q² p diffinitio
nē talis qd itatis tales passiōes dmonstrāt. C² 3^a
difficultas. vtz dī vel significatū totale conclusi
onis sit obiectū totale sciētie adequatū. Ad quā
rīdet p tria dclā. p³mum. nulla conclusio ē obz to
tale sciētie. z²m. conclusio demonstratiōis est solū
obiectum scībīl indirecte z per modum signi
illius quod primo z directe scīt. z³m. significatū
totale conclusionis est obiectū totale primo z di
recte scībīl. p³. q² scā demonstratiōe frequenter

Metheororum

elicitur et postea seclusa omni propositione vocali mentaliter scripta adhuc scientificè cognoscimus homines esse risibilem. igitur illud significatus totale. scilicet hominem esse risibilem est subiectum scientie. **C** 3^a difficultas. utrum scientia de impressione metheorica sit de re vel de termino. Ad quam respondetur ex duobus quod est de termino indirecte per modum signi illius quod scitur: sed est perfecte primo de re et per modum illius quod directe scitur.

Secundo dubitatur. Utrum sit saluabile de impressione metheorica esse scientiam. cum scientia non sit singularium neque corruptibile neque eorum que sunt extra sepe et frequenter. per solutionem huiusmodi sunt soluende tres difficultates. **C** 1^a prima. utrum singularium impressionum metheorologicarum possit esse scientia. ad quam dicitur tria. primum quod solius rei veritas est per se et potissime scientia. per quod de sola re veritas est passio potissime demonstrabilis per suam diffinitionem. 2° quod rei singularis ab existentia et ab omni accidentalitate prescindens est scientia per quid sed non potissime. per quod quia passiones superiorum sunt propriè quid de singularibus eorum demonstrabiles sed non potissime. 3° singularium existentium et circumstantiarum nullum modo est scientia. quia talia singularia sunt corruptibilia et entia per accidens. **C** Secunda difficultas. utrum eorum que sunt extra semper et frequenter sit scientia. Ad quam breviter respondetur quod eorum quod nullo modo sunt semper nec frequenter non est scientia. sed eorum que sunt semper vel frequenter in ordine ad causas sic quod positae suis causis ipsa semper vel frequenter ponuntur talium est scientia: cuiusmodi sunt impressiones metheorice. quia posita causa naturali pluvie semper vel frequenter ponitur pluvia. **C** Tertia difficultas. qualiter est saluabile de impressione metheorica corrupta et non existente esse scientiam. cum tamen scibili destructo destruat scientia. Ad quam respondetur per quatuor dicta. primum. quolibet quiditas scibilis habet quintuplex esse. primum est esse cognitum. 2um est posse. 3um est esse producibile. 4um est aptitudinalis existentia. 5um actualis existentia que vocatur esse reale subiectivum. **C** 2um dictum. quolibet quiditas scibilis est incorruptibilis et perpetua secundum quatuor prima esse. per quod quilibet res scibilis habuit ab eterno aliquod esse cognitum et obiectivum cum fuerit ab eterno obiective cognita a deo. sed sit corruptibilis quantum ad esse cognitum et obiectivum quod habet ab intellectu nostro. quolibet etiam habuit esse posse cum fuerit possibilis produci. et esse producibile cum ab eterno fuit nata produci. et esse aptitudinalis existentie cum ab eterno fuerit apta nata existere. sed quilibet res cre-

ata sit corruptibilis secundum esse reale et subiectivum: **C** Tertium dictum. destructo scibili solus quantum ad esse obiectivum et cognitum destruitur scientia in illo intellectu in quo scibile destruitur sed tale esse patet. quia scientia est cognitio. igitur actu sciti est actu cognitum. et per hoc si aliquod scibile in aliquo intellectu non habeat esse cognitum et obiectivum talis intellectus non habet cognitionem neque scientiam de tali scibili. **C** Quartum dicitur. scibili destructo secundum esse reale et subiectivum non est necesse scientiam destrui. patet. quia de re absente et non existente possumus habere actualem cognitionem per speciem intelligibilem illius rei. et etiam per cognitionem habitualement. igitur ad destructionem rei secundum esse reale et actualis existentie non sequitur destructio cognitionis actualis neque habitualis rei.

Tertio dubitatur. Utrum de impressione metheorica possint formari propositiones cause affirmatiue de inesse quorum copula sit partem temporis que sint necessarie. pro solutione huiusmodi dubij ponuntur aliqua dicta. primum. in propositionibus necessariis copula solus dicit propositionem predicati cum subiecto prescindendo et indifferenter se habendo ad quodcumque esse. Ex hoc sequitur quod ad veritatem propositionis necessarie requiritur et sufficit quod predicatum et subiectus supponant per eodem in esse cognitum vel in esse producibile. 2um dictum. ad veritatem istius. omnis homo est animal sufficit quod homo et animal sint idem secundum esse cognitum vel producibile. patet. quia sicut intellectus potest vere componere ea que sunt idem secundum esse reale. ita potest vere componere ea que sunt idem sed esse cognitum vel producibile. Ex quo sequitur quod sicut ad veritatem propositionis necessarie sufficit veritas unius singularis. ita ad veritatem istius: omnis homo est animal sufficit veritas alicuius istarum que sequuntur. omnis homo cognitus est animal cognitum. omnis homo existens actualiter est animal actualiter existens. **C** 3um dictum. iste sunt proprie veritatis: omnis homo cognitus est animal cognitum. omnis homo possibilis est animal possibile. omnis homo producibilis est animal producibile. omnis homo aptus natus existere est animal aptum natus existere. licet ista sit origo. omnis homo actualiter existens est animal actualiter existens: eo quod partes subiecti sibi invicem insunt contrigenter: et similiter partes predicati. Ex quo sequitur quod ista est propria veritatis. omnis homo est animal. per quod quia ad eius perpetuam necessitatem sufficit perpetua necessitas alicuius illarum quodque proponuntur. modo quatuor prime sunt perpetuo necessarie. **C** Ex his patet solutio ad dubium.

Primus

Rationes solvuntur ex dictis.

Veritur 2° Utrum sit necesse hunc mundū inferiorē eē 2° i nuū latōib⁹ supiorib⁹ vt tota h⁹us ei⁹ inde gubernet. Arguit^r p^o q^o non. q^o im possibile ē hūc mūdū eē cōtinuū latōib⁹ supiorib⁹ q^o nō est necesse. an⁹ p^o p^o q^o celi z inferiorū vltima n⁹ sunt vnū. 2° q^o celū z ista inferiora nō cōicant i mā s⁹ dnt spē. mō d⁹ia spē nō pnt adiūicē cōtinuari. Et cōfirmat. cōtigēs ē hūc mūdū eē cōtinuū lationi bus supiorib⁹ cū oppo^o non iplicet dictionem. C^o 2° arguit. si ois virt⁹ ist⁹ mundi inferioris guber naret a celo sequerent^r tria icōueniētia. p^o q^o act⁹ volūtatis nō eēnt liberi cū gubernarent a cā nālī. 2° quia celū ageret p^o prudētiā z cognitionem cū gubernare sit actus prudētiē. 3° q^o nihil possz cor rumpi nec violēter moueri cū gubernare sit ali qd ad suū finē bonū dirigere. C^o 3° arguit sic. mul te actiones in istis inferioribus non gubernantur a lationib⁹ supiorib⁹. i⁹g⁹. an⁹ p^o per articulū pari sientez. dicere q^o ignis nō obureret motu celi cessā te. error. C^o In oppositū ē auctoritas philosophi.

Primo sciendū ē q^o p^o declaratiōe f⁹mino nū qōis sit solūde tres difficulta tes. p^oima. vtz sit necesse hūc mundū inferiorē eē cōtinuū latōib⁹ supiorib⁹. p^oio solōne huius dif ficultatis ponit vna suppo. q^o est bec. mūd⁹ inferior non ē aliud q^o spera ois gnābiliū siue aggrega tū ex oib⁹ gnābilib⁹ z corruptibilib⁹ cōtēta inter cō cauū orbis lune. 2° ponunt tres distincōes. p^oia ē h. duplex ē neciū. qdā ē neciū simplr z abso lute. z ē illō cui⁹ dictionū iplicat dictionē. aliō ē neciū naturalr. z ē illud cui⁹ oppo^o nālī nō ē pos sibile. z sic capitur i titulo qōis. C^o 2° difficultio. cō tinuū pōt capi duplr. vno^o vt dic⁹ cōtinuitatē idiuisi onis z vnitatis. z sic illa sūt cōtinua q^o sic sūt adiūicē indiuisa q^o eoz vltima sūt vnū. aliomō capitur cōtinuū vt dicit cōtinuitatē imed iatiōis z idistātie z sic illa dnt cōtinua q^o sic sūt idistātia ad se iuicem q^o immediate se tangūt. C^o 3° disti⁹. latio supior pōt capi duplr. vno^o materialiter z p^o denoiato scilicet p^o corpe celesti sur sū lato. alio mō formalr z p^o significato. z p^o illis motib⁹ corpoz celestiū sur sū latoz. C^o Ex his dico ad difficultatē p^omo q^o nō ē necesse hunc mundū inferiorē eē cōtinuū latōibus supiorib⁹ capiēdo neciū p^omo mō z cōtinuū. p^omo mō z latōes supiores scdo mō. 2° ē necesse hūc mun dū eē cōtinuū latōib⁹ supiorib⁹ capiēdo neciū 2° mō. z cōtinuū 2° mō z lationes superiores p^omo mō. p^o

q^o vltimū istius mūdi inferioris z vltimū spere lu ne immediate se tāgūt. C^o 2° difficultas. vtz ois vir tus istoz inferiorū gubernet^r a supiorib⁹ corpozib⁹ p^oio solōne hui⁹ difficultatis ponunt due suppo nes. p^oima. ois virt⁹ istoz inferiorū z eē ipoz vel opatio naturalis effectiue pducit^r z ouersat i suo eē naturali a deo tanq^o a cā pncipali. z a celo tan q^o a cā instrali: cuiuslibet. n. opatiōis naturalis de⁹ ē causa pncipalr effectiua. z celū eē causa instralis pductiua. C^o 2° ponitur talis disti⁹. gubernare capif duplr. vno mō moralr z cognitiue. z sic est vn⁹ act⁹ prudētiē q^o alijs dirigit aliquē in suū op timū finē. z sic nō capif bic. alio mō capif naturali ter z directiue. z sic gubernare ē aliqd in suū bo num naturale cōseruando aut pducēdo dirigere z ad suā opationē naturalē iclinare z sic capif bic Ex his d⁹ ad difficultatē q^o ois h⁹ naturalis a cor pozibus celestibus gubernat. p^o q^o omne eē natu rale z ois opatio naturalis istoz inferiorū effectiue z instrumētaliter pducitur z cōseruat a corpozib⁹ celestib⁹. Alia difficultas soluci⁹ f⁹rio notabili

Secundo sciendū est q^o iste liber metheo rozum Aristo. in quo ipse deter minat de impressionib⁹ metheoricis diuidit in q^o tuor libros parciales. C^o In p^omo determinat de impsionib⁹ ignitis. z diuidit in q^o tuor tractatus. In p^o determinat de cā impsionū z diuidit in q^o tuor capitula. In p^o determinat d⁹ cā naturali z effi ciente ipsaz. z diuidit in duas p^oes. C^o In p^oma tāgit q^o tuor cōclusiones. In p^oma tangit ea q^o deter minata sūt i libris pcedentib⁹ z est h. Dicitū ē p^o de causis z pncipijs nature z de oī motu natura li. z de astris ordinatis i celo z d⁹ supiori latōe celi. z de elemētis corpoz z que z quot sunt z de cor pmutatiōe adiūicē: z de gnatione z corruptiōe in cōi. C^o 2° tāgit ea q^o sunt determināda in h⁹ libro z ē bec. reliq⁹ p^o pntis methodi quā oēs antiqui vo cabant metheorologicā: est adhuc cōsideranda in qua sunt det⁹mināda ea q^o veniunt f⁹z naturā in or dinationē. s. de lacte idest de galacia. de cometis. z impressionib⁹ ignitis. de spiritib⁹. i. de ventis. d⁹ terremotib⁹. tiphonib⁹. z alijs icēssionib⁹. C^o 3° tā git ea q^o det⁹minata sunt in libris seqntibus z ē h. cōsiderandū ē de aialibus z plātis vniuersat⁹ z pri culariter. C^o 4° resumit ea q^o dicta sunt in pcedē tib⁹ libris z ē bec. det⁹minatū ē pus a nobis d⁹ vno quoz corpoz circulariter motoz z de q^o tuor ele mentis. z dictum est q^o ipsoz ē duplex motus. s. a medio z ad mediū. z dicitū ē q^o illud qd oib⁹ substat est terra. p^o gminet ē ignis. z illud qd oib⁹ substat est terra.

Metheororum

et illud quod est pinguis igni est aer. et illud quod est pinguis
fre est aqua. Dictum est etiam quod totum mundum quod est circa ter-
ram consistat ex quattuor elementis. ¶ In secunda parte prin-
cipali ostendit causas impressionum et ostendit quattuor co-
clusiones. ¶ Prima tangit unam suppositionem et est hec.
necesse est hunc mundum inferiorem esse continuum latitudi-
nibus superioribus ut omnis virtus eius de gubernetur. probatur du-
plex per quod motus circularis est perpetuus. 2. quod motus
naturalis est primus motus hoc est ceterorum aliorum mo-
tuum. et sic infinitus eo quod non habet locum ad quem finiat.
¶ 3. tangit duo correlaria. Primum. quattuor ele-
menta sunt cause materiales eorum accidentium que sunt in elemen-
tis impressionum metheororum. 2. virtus corporum circu-
laris motorum est causa efficiens impressionum. ¶ 3. 4.
2. resumit ea que determinanda sunt. ¶ 4. 5. est
hec. ignis aer aqua et terra possunt fieri ex se invicem et
unumquodque ipsorum est in unoquoque potentia. et in ipsis est
unum et idem subiectum. materia in quod ultimo resolvuntur.

Tertio sciendum est quod circa hunc textum occurrunt
tres difficultates. Prima. qualiter est
salvabile quod omnis virtus istorum inferiorum gubernetur
a celo cum tamen metheorica sit de his que sunt in
natura inordinatio. id est. inordinata abusive tamen
pro solutio huius difficultatis dicitur primo quod metheo-
rica dicitur a meta quod est trans vel sursum. et theorum quod est
videre vel videre. et logos quod est sermo. quasi sermo de
sursum visus. quod principalior pars impressionum metheo-
rorum sit in superioribus elementis. 2. dicitur quod celum est sim-
pliciter primum elementum corporum quod prima pars princi-
palis totius mundi corporalis est celum. scilicet ignis est primus
elementum in genere siue in spera generabili et corrupti-
bili. 3. dicitur quod iste comparativus inordinatio non ca-
piat hic positive scilicet per suo positum cum hoc ad-
verbio magis. valeret. non tantum inordinatus sicut
magis inordinatus. alio modo capiat negative ut tan-
tum valeat sicut non ita ordinatus. Ex hoc sequitur quod im-
pressiones metheoricas fieri secundum naturam inordina-
torem quod sit primum elementum non est aliud quam ipsas fieri
ita non ordinate sicut corpora celestia. 2. sequitur quod
simul fiat ipsas fieri a celo et cum hoc fieri a natura
inordinatio quod sit celum a primo tanquam a cetero mo-
ta. et a secundo tanquam a causa propinqua. ¶ 2. 1. difficul-
tas. utrum motus celestes sint cause efficientes im-
pressionum metheororum. et quattuor elementa sint
cause materiales ipsarum. Pro solutione huius dif-
ficultatis dicitur primo quod motus celestes sunt cause
efficientes removere ipsas. per quod motus celi effectus
concurrit ad productionem naturalem cuiuslibet
entis naturalis. 2. dicitur quod actiones qualitatum prima-
rum et actiones qualitatum sequentium alterationum

qualitatum primarum sunt cause efficientes ipsarum
ipsarum. per quod per inflammationem que est accensio vel
qualitas consequens alterationem qualitatum pri-
marum generantur omnes impressiones ignite. et per coagu-
lationem fere generantur omnes impressiones aquee et
terree. 3. dicitur quod quattuor elementa sunt cau-
se materiales omnium impressionum cum quodlibet mixtum
siue perfectum siue imperfectum componatur ex elem-
tis. 4. dicitur quod cause materiales propinque sunt
quedam mixta imperfecta cuiusmodi sunt vapor
et exalatio. ¶ 3. 4. difficultas. utrum quattuor elementa
sint ad invicem in potentia et habeant idem subiectum
et materiam in quod ultimo resolvantur. Pro solu-
tione huius difficultatis dicitur primo quod nulla en-
titas unius elementi est vel esse potest cum entitate al-
terius elementi. alias eadem materia numero simul
informaret pluribus formis substantialibus specie
distinctis. etiam tria simul essent in eodem. ¶ 2. dicitur
quod quattuor elementa sic sunt inter se invicem in po-
tentia. quod ex uno potest generari quodcumque aliud.
et quod est materia unius elementi illud est in pote-
tia. non solum fundametaliter et subiectiva. sed in pote-
tia formali et respectiva aptitudinaliter ad recipien-
dum formam substantialiter alterius elementi. ¶ 3. dicitur
quod cum ex uno elemento generatur aliud sit resolu-
tio usque ad materiam primam cum in quolibet corpore
simplici sit una forma substantialis. ¶ 4. dicitur
quod materie quattuor elementorum sunt eadem ma-
teria in specie et non in numero. ¶ 5. dicitur quod qua-
tuor elementorum est unum et idem subiectum in specie in
quod ultimo resolvuntur. scilicet materia prima. nec est ideo
veniens in corporibus simplicibus fieri resolutio
usque ad materiam primam. hoc autem fortassis est incon-
veniens in corporalibus mixtis.

Conclusio responsalis. necesse est hunc
mundum inferiorem esse continuum
lationibus superioribus ut tota virtus eius de gu-
bernetur. per quod celum non agit in ista inferiora nisi
mediate lumine motu et influentia. scilicet ista non possunt
deseri ad mundum inferiorem per vacuum. igitur iter ce-
li et istum mundum inferiorem non est vacuum. et per consequens
iste mundus inferior immediate tangit celum.

Primo dubitatur. Ut in ista propositione:
omnis virtus eius gubernetur ide-
ly virtus distribuitur per qualibet operationem mundi
huius inferioris. et ly omnis distribuat pro quolibet
singulari istius mundi inferioris. Pro solutione prime
partis ponitur una suppositio que est hec. guber-
nare est aliquid in suum esse naturale et in suas ope-
rationem naturalem. et universiter in suum bonum natu-

Primus

tale pductiue et cōseruatiue dirigere. ¶ 2° ponit talis distictio triplices sunt opatiōes istoz inferioroz. qdā sunt opatiōes nāles vt mot^{us} lapidis deorsū et frige factio aque. alie sūt violente vt calefactio aque. alie sūt neutrales siue libere cuiusmodi sūt oēs opatiōes libere voluntarie. ¶ 3° ponuntur tria dicta. p^{ri}mū nulla actio violenta istoz inferioroz gubernatur a corporib^{us} celestib^{us}. p² q² nullū cor^{pus} rumpens altez aut inclinās ei dispōez malam et discōueniētiā gubernat ipsuz. vt p³ ex sup^{ra} pōne. s³ corpa celestia cū causāt opatiōē violētā i istis inferiorib^{us} p^{ri}mu^m eis dispōnē. malā et discōueniētiā. igit^r non gubernant ista inferiora quo ad actōes violētās. ¶ 2° dictū. nulla opatio voluntaria et libera gubernat a corporib^{us} celestib^{us}. q² ad nullā opatiōē volūtariā et liberā occurrūt effectiue. cū tales depēdeant mere a volūtate. alias bō nō eēt oīs suoz actiū. ¶ 3° dictū. q² oīs opatio nālis istoz inferioroz gubernat a corpib^{us} celestib^{us}. p³ q² corpa celestia ad oēm actionē naturālē effectiue occurrunt et p³ tales actiones naturales dirigunt ista inferiora in suū bonū naturale. Ex hoc sequitur q² in illa p^{ro}pōne ly virt^{us} solum distributiue p^{ro} opatiōe naturali. ¶ Sed p^{ro} solutiōe 2^{ae} partis dubij ponūtur tria dicta. ¶ p^{ri}mū. q²libet spēs hui^{us} mundi inferioris gubernatur a corpib^{us} celestib^{us}. p³ q² corpa celestia p^{ro} suos motus nūtiūtur assimilare ista inferiora superioribus q²ntum possūt perpetuando ea eo modo quo p^{ro} p^{ro}petuari. sed ista inferiora non p^{ro} p^{ro}petuari in aliquo idiuiduo cū quodlibet tale aliqui corripatur. ideo solū p^{ro}petuantur in eē specifico p^{ro} cōtinuā et p^{ro}petuā g^{ra}tiōne et corruptionē diuersoz idiuiduoz eiusdē spēs. ¶ 2° dictū. cuiuslibet spēs hui^{us} mundi inferioris aliqd idiuiduū gubernatur a celo. p³ q² spēs non pōt cōseruari nisi in aliquo idiuiduo. ¶ 3° dictū. nō q²libet idiuiduū gubernatur a celo. p³ quia multa indiuidua istius mūdi inferioris corripūtur a celo et mouentur ab eo violenter mediante ta^{men} cā secunda. modo corripere aut violētē mouere aliqd repugnat isti actui q² ē gubernare. Ex hoc sequitur q² ly ei^{us} distribuitur p^{ro} q²libet specie hui^{us} mūdi inferioris. 2° p^{ro} cuiuslibet talis spēs aliq² in diuiduo et nō p^{ro} q²libet idiuiduo isti^{us} mūdi inferioris. Dubitatur. Utz de mēte Ari. fuerit ponere oēm actōem naturalē ita necessario dependere a celo q² per im^{possibile} ipso secluso nulla posset fieri actio naturalis. p^{ro} solōe hui^{us} dubij ponuntur q²tuor decā. p^{ri}mū. de mēte Aristot. fuit ponere p^{ri}mā cāz non

posse agere ad extra nisi mediāte celo. p³ q² scōm Ari. mot^{us} celi sub obliquo circulo ē cā generatio nū et corruptionū et oīuz actionū nāliū. ¶ 2° de mēte Ari. fuit ponere p^{ri}mā causā de necessitate agere ad extra et nō libere. p³ q² s³m Ari. p^{ri}ma cā nō potuit nō pducere motū celi. nō potuit etiam nō pducere g^{ra}tiōes et corruptōes. nō potuit ēt nō cōseruare celū cū s³m eū oīa ista sint necessaria et p^{ro}petua. ¶ 3° de mēte Ari. ē q² iplicat cōditionē p^{ri}mā cām pducere res naturales. celo non occurrēte effectiue. p³ q² s³m eū p^{ri}ma causa nihil agit nisi mediāte 2°. p³ ēt ex p^{ro} decō. ¶ 4° dictū. de mēte Ari. fuit ponere q² celo et motu celi p^{ro} im^{possibile} secluso iplicat aliquārē naturalem eē et aliquā opatiōē naturālē fieri. p³ ex p^{ro}cedentib^{us} dictis. Ex his manifeste apparet q² de mēte Ari. necessario ē q² oīs h^{ab}et^{ur} naturalis gubernat a corpore celesti sic q² iplicat cōditionem aliquā h^{ab}et^{ur} naturālē eē et nō gubernari a corporib^{us} celestib^{us}.

Tertio dubitat^{ur} utz s³ h^{ab}et^{ur} celo per im^{possibile} vel possibile secluso pos^{set} fieri aliq² actionālis. p^{ro} solōe h^{ab}et^{ur} dubij ponūt^{ur} q²tuor dicta. p^{ri}mū. q²qd p^{ri}ma cā agit vel cōseruat mediante celo aut quacūq² alia cā: pōt id se sola agere et cōseruare. p³ q² p^{ri}ma cā se sola pōt facere oīa q² nō iplicāt cōditionē. s³ nullus effectus pductus a p^{ri}ma cā mediante secunda implicat cōtradictionē. igit^r q²libet talis effect^{us} pōt pducī a p^{ri}ma cā se sola. etiā istud dictū ē snia vnius articuli parisiēsis. ¶ 2° dictū. p^{ri}ma cā nō agit d^e necessitate ad extra. s³ penit^{ur} libere et cōtingēt ad istuz sēfū. q²qd p^{ri}ma cā agit ad extra pōt nō agē. et q²qd pducit pōt nō pducere. et q²qd cōseruat ad extra pōt non cōseruare. ¶ Tertū dictū. motu celi p^{ro} im^{possibile} vel possibile secluso adhuc possent entia naturalia i suo eē pducī et cōseruari et oēs opatiōes naturales fieri. p³ ex p^{ri}mo decō. ¶ 4° dictū. si p^{ro} possibile vel ipōtē in hoc instanti corripere^{nt} mot^{us} celi adhuc p^{ro} aliqd tēpus agentia naturalia natural^{iter} pducerent suas naturales actiones. p³ q² ponatur in illo instanti q² app^{ro}ximetur stuppā vltimo disposita ipsi igni. aut ignis corrumper^{et} stuppā. aut non. si non. igit^r agēs nāle debite app^{ro}ximatū passo vltimo disposito non ipedito nō ager^{et} in ipsū. et q² non ipediatur p³ q² adhuc p^{ro} illo instanti ē mot^{us} celi. si ignis cōburat stuppā. cum non possit eā cōburere in instanti. alias esset virtutis infinite. igit^r comburit eam in tempore se^{que}te corruptionez mot^{us} celi.

Rationes

soluuntur ex superiorib^{us} decis.

Metheoroz

Verif 3: Utrū vnūqđq inferi⁹
elementū sit naturātr lo/
caturū in supficie concava superioris
elementi. Arguit primo qđ nō qđ vnū/

qđq elementū ē alteri elemēto ōrū. igr alteri⁹
corruptiūz z pōis nō est alterius locatiū. C 2°
sic terra nō est locata in supficie cōcaua aque. qđ
ēēt totali circumdata ags qđ repugnat nature vi
uentium. igr vnūqđq elemētū iserius nō ē nātr
locatū in cōcauo alteri⁹. C 3° sic. qđ si ignis esset
nāliter locatus in concavo orbis lune sequeretur
duo iconuenientia. p̄mu z qđ ignis posset cōburere
copora celestia cuz p̄p̄rius actus ignis sit cōbu
rere corpus sibi app̄ximatū. 2^m qđ tūc ignis nō
ēēt elementum nobilissimū cum non esset in loco
medio qui est nobilissimus. C In oppositum est
auctoritas philosophi.

Primo sciendū qđ 2^m ca^m h^o tractat⁹ est
de qđtitate elemētōz z diuidiū i
tres partes. In prima intendit q̄tuor cōclusiōes
C 1^a prima cōclusio tangit quādā dubitatiōez z ē
hec. aliqđ dubitabit quō se bz aer ambiens terrā
ad alia elementa corporū. C 2^a Scda z compati
ram ad corpora celestia in q̄titate z ē hec. mani
festum ē nobis qđ z quāta sit quātitas terre i con
paratione ad magnitudines celestes ambientes
eam. pbat qđ ias pbatū ē p astrologica theorema
ta qđ terra est multo minor q̄busdā corporib⁹ ce
lestibus. C 3ª cōclusio tāgit q̄titate aque z ē hec.
q̄uis q̄titas aque nō sit manifesta. tñ aqua ē mlt
to minor celo. pbat p̄mā ptem qđ tota natura aq
non est cōstans z separata a quolibz elemento sic
terra. igitur eius q̄titas non ē ita manifesta sicut
q̄titas terre. Secundā ptez pbat qđ non ctingit
aquā ēē segregatā a corpore locato circa terram
v̄puta a mari z fluminib⁹. igr aqua nō est multo
maior q̄ fra. z pōis ē minor multo celo. C 4^a 3°
tangit q̄dā dubitatiōē. v̄tz mediū inter celum
z terrā sit vnū corpus fm nām aut plura. z si plu
ra quot z q̄ta sūt z in q̄b⁹ locis sunt determinata
C In scda pte reprobat aliqđs opiniōes de natu
ra celi. z intendit q̄tuor cōclusiōes. C 1^a p̄ia tan
git aliqua que p̄us dicta sūt de celo z est hec. oīm
est p̄us de primo elemento. i. de celo quale sit fm
v̄tutē qđ totus locus supior plenus est illo corpo
re celesti. z ista opinio nō solū est n̄ra sz ē antiq̄ p/
orū hoīū. C 2^a 3° tangit vnā opiniōez de celo
z est hec. anaxagoras putauit celuz ēē idem igni
z hoc pbat duplr. primo qđ fm antiquā appella
tionem celū dictū ē ether quasi ignis semp ardēs

vel quasi sempiternae ardens. 2° qđ putauit oīa su
piora ēē plena igne. iō putauit v̄tutē qđ est in celo
vocari ethera. i. corp⁹ semper ardēs. C 3^a cōclu
sio est hec. antiq̄ recte vocauerūt ether nō qđ sit sē
per corp⁹ ardēs. sz qđ ē corpus semp currēs. z est
aliqđ diuinū. nec ē idē alicui ipōz que apud nos
sūt. C 4^a cōclusio tāgit cām p̄p̄ quā Aristō ap/
probat antiquā opiniōē antiquoz z est hec. non
dicim⁹ semel neq̄ bis neq̄ raro easdē opiniōes
reiterari in hoīibus sed infinites. C In 3^a pte re
probādo duos errores opiniōis anaxagore sol
uit questionē p̄us motā in vltia conclusionē p̄me
pris z itendit q̄tuor cōclusiōes. C 1^a prima cōclu
sio tangit alios errores z est hec. q̄cūq̄ dicunt qđ
corp⁹ ambiens oīa corpora. i. celū astroz est pur⁹
ignis. z inter mediū terre z astroz ēē aerem solū
si considerassent sufficienter ea qđ oīa sunt p ma
the⁴ theoreu⁴ forte desisterēt de hac puerili opio
ne. valde. n. puerile est putare vnūqđq astroz ēē
ita purū sicut apparet aspicientibus imo sunt mul
to maiora sic dictū est prius. C 2^a cōclusio tāgit
reprobationem p̄mi erroris z est hec. si totū celū
ēēt plenum igne sequeretur qđ vnūqđq aliorū
elementoz ēēt iam anihilatū a celo. C 3^a conclu
sio tangit reprobationem scdī erroris z est hec. i/
termediū int celū z frā nō est plenū solo aere. p/
bat qđ aer mltū excederet cōlitate cois analogie
ad alia corpora elemētalīa. Ex h̄ insert qđ inteme
diū celi z terre nō solū ē repletū duob⁹ elemētis
. i. aere z igne. qđ terra non hēret illā p̄portionem
ad ignē z aerem quā bz b̄re. qđ cades est p̄portio
pris ad ptem z totū ad totū. sed ps aeris bz talēm
p̄portionē ad ignē qđ ex vno pugillo aeris fiunt
decē ignis. z ex vno pugillo aque decē aeris. z ex
vno pugillo terre decem aque. igr et ā illa elemē
ta fm se tota debēt b̄re illā p̄portionē adinuicem
quā tñ nō hērent si inter celū z terrā ēēt solū ignis
z aer. C 4ª cōclusio remonet quādā cauillationē
qđ aliqđ posset dicere qđ nō ē sile de pte z de toto
cū ex pte aque fiat ps aeris. sed ex tota aqua nō
fit tot⁹ aer. Dicit p̄hs qđ nihil differt si qđ dicat ea
nō fieri ex se inuicem oīmō dicat ea ēē equalia
fm v̄tutē eo qđ sz equalitatem v̄tutis debeāt
magnitudines adinuicē p̄portionari. Ex hoc in
fert tertiam cōclusionem p̄us pbatā.

Secundo sciendū est qđ circa 3^m capitū/
lum huius tractatus mouet z
solut quāsdā q̄ōnes. z diuidit⁹ duas ptes. In p̄ia
itendit q̄tuor cōclusiōes. C 1^a p̄ia 3° tangit tres
questiones z est hec. quomōsūt ordinata duo ele

Primum

metra. s. ignis et aer i ordine ad positionē pmi cor-
poris. i. celi. ¶ 2^a qd rāgit ppter quā cāz caliditas
cātur i his locis q sūt circa trā a superiorib⁹ astris.
¶ 3^a qstio. cū ex aere fiat aq. et ecōtra. qre nubes
nō sūt in sūma regione aeris. ¶ 2^a conclusio rāgit
duo argumēta qbus arguit q i sūpma regiōe
aeris fiant nubes. ¶ 1^a pmiū. qto loc⁹ ē frigidior
tāto i eo magis sūt nubes: s. sūpma regio aeris
ē frigidior alijs. igit i ea sūt nubes. minore pbat
tripli: qz qstū alijs locus est a terra remotior tan-
to ē frigidior ppter distantia a reflexiōe radioz
solis. 2° qz sūpma regio aeris nēst ppe astra cali-
da. 3° qz ipa nō est ppe radios a terra reflexos q
sūt cā caliditatis eoz q sūt ppe terrā. ¶ 2^a argu-
mētū qz ibi sūt nubes ybi iā radij desinūt qz i im-
mēsu spargūtur. s. i sūpma regione aeris iā desi-
nunt radij p hoc q nimiū spargūtur. ergo i ea ge-
nerant nubes. ¶ 3^a conclusio rāgit argumētū i op-
positū. et est hec. ex solo aere q est circa terrā gnat
aq ergo i sūpma regione nō sūt nubes. anis p-
bat quia non ex omni aere nata est fieri aq: s. i lo-
lū ex aere qui est velut vapor. ¶ 4^a conclusio rāgit
solutionē vni⁹ argumenti pbandō q non omnis
aer qui est circa terrā sit vapor: qz tunc ignis mul-
tum excederet aerez et aquā. 2° qz distantie supe-
riores sunt plene aliquo corpore et non igne quia
exiccarentur oia alia. ergo sunt plene aere. et per
sequens aqua est circa totam terrā et nō aer. 3°
quia vapor est circa terrā. ergo et aq. tenet conse-
quentia qz vapor est aque disgregatione. vapor. n.
sit p disgregationem aque. ¶ In scda pte soluit
primā questionē. et itendit quattuor conclusiones:
¶ 1^a prima resumit vni⁹ qd supra dictū est. s. q a
terra vsq ad lunam ē alter corpus ab igne et ae-
re. s. aqua. rāgit etiā ordinationē ignis et aeris et ē
hec. ignis est ppinquior celo et sub igne ē aer. pro-
bat. qz ignis ē sincerior et lenior q aer. ¶ 2^a conclu-
sio rāgit aliqua icidētia. pmiū. ignis in sua spēra
mouet circulariter a motu celi. et per hoc disgre-
gat calefacit et rarefacit. scdm. qualitates prime
quodāmodo i sequitur motū ita q elementa ppi-
quiora celo sunt calida: et illa que sunt remotio-
ra a celo sūt frigida. ¶ Tertia cōclusio tangit lo-
cū aque et terre et ē hec. in medio illoz ē ele. nen-
tū grauissimū. s. terra. et elemētū frigidissimū. s.
aqua q sunt adinuicē segregata. Ex hoc infert q
aer qui ē circa trā ē calidus et humid⁹ ppter vaporē
et aer q ē circa ignē ē calidus et sicc⁹ ppter exalatio-
nē. ¶ Quarta conclusio tangit duas differentias
inter vaporē et exalationē. prima. nā vapor ē ca-

lidus et humidus. s. nā exa⁹ a⁹ōis ē calidus et siccus. 2^a
vapor ē aqua i potētia. et exalatio ē ignis in po^a.
¶ Tercio sciēdū q qrtū capitulum soluit du-
as qōnes pmi⁹ motas. et diuidit i du-
as ptes. In pma itendit qtuor conclusiones. ¶ 1^a pri-
ma. i aere q ē sursum nō pnt fieri nubes. pbat p⁹h⁹
trib⁹ rōnibus. p⁹ia. qz ille aer ē velut ignis eo q
ē calidus et siccus sicut ignis. 2^a ratio. qz talis aer
mouet circularit⁹ cū celo. iō di⁹ p⁹git et disgregat.
et sic ex eo nō pōt fieri nubes cū aliqd nō possit cō-
desari. 3^a ratio. qz in talia aere nō sūt vēti. igit nec
nubes. ¶ 2^a 2° aer supior mouet circularit⁹. pro-
bat. nā ignis ppter hoc mouet circularit⁹. qz ē cōti-
guus celo qd mouetur circularit⁹. igit etiā cū aer
supior sit cōtigu⁹ igni mouet circularit⁹ donec iue-
niat impedimētū. s. mōtes detinentes aerez ne mo-
ueat circularit⁹. ¶ 3^a conclusio rāgit vni⁹ argumen-
tū et ē hoc. si in illo loco sūmo aeris nō generet aq
segit q ignis nō bz ppe se cōtū. et p⁹nis nūqz corrū-
pet. Soluit q aliqui corrūpit. qz vrute celi sit ali-
qua ps ignis min⁹ leuis et tūc descēdit ad locum
in quo iueniet sibi contrariū qd ipm pōt corrūpere.
¶ 4^a 4° recapitular q dicta sūt. ¶ In 2^a pte sol-
uit scdm qōnē pus motā. et itendit qtuor cōclu-
siones. p⁹ima ē q de caliditate causata a sole vi-
dendū ē in libro de sensu cū sit qdā passio sensus.
2^a resumit qōnē pus motā. s. p quā cāz celū et sol
causēt caliditatē cū fm suā nām non sint calida:
¶ 3^a rāgit causā caliditatis i istis inferiorib⁹ et ē h:
calor causat i istis inferiorib⁹ a motu corporū cele-
stium. pbat p⁹h⁹ quattuor rōib⁹. p⁹ima. qz motus
pōt disgregare aerē et ignire corpa calefacta. igit
celū p suū motū cāt calitatē in istis inferiorib⁹. 2^a
rō. sepe videm⁹ ppter motū celi et solis fieri estus
et calorē. 3^a rō. qz in istis inferiorib⁹ corpa violēter et
velocissime mota motu suo causāt calorē igitur et
motus solis. Quarta ratio. motus ignis circula-
riter spargit per aerē et causat i eo calorē in istis
inferiorib⁹. ¶ Quarta 2° ē hec. corpa celestia nō
sūt calida. pbat duob⁹ signis. p⁹imum quia velo-
cissime mouent⁹. et nō non igniūtur. igitur signum
ē q non sunt calida. scdo qz sol aliqñ apparet pa-
lidus. igitur signum ē q non est calidus. et.

¶ Conclusio r⁹ alis. Unūquodq elementū
cū in cri⁹ ē naturalit⁹ locatus
i vacuo elemēti supioris. p⁹ qz fra v⁹ eē i cōcauo
aq nāl⁹. et aq i vacuo aeris. et aer in cōcauo ignis:
et ignis i cōcauo pmi elemēti scilicet celi et ē.

¶ Primo dicit⁹ ita. Utz qtuor elemēta sint
adinuicē equalia. Ad soluendū

Metheororum

hoc dubiū ē supponēdū q̄ p̄ defensione eoz que ponunt in p̄ notabili sūt soluēde tres difficultates. ¶ Prima. qualis ē saluabile ignē eē maiore oib⁹ alijs elemētis et ppter sui actiuitatē non cor rumpere alia elemēta. Ad quam dicit p̄mo q̄ ignis ē in concano orbis lune neq̄ ibi lucet neq̄ ibi aparet nobis. sed latet nos eo q̄ est in decuplo rarior aere. ideo est infēfibili⁹ aere. Scōdo dicit q̄ ignis nō corrumpit ista inferiora. p̄mo. q̄ guberna⁹ a deo disponente ipsuz ne ea corrumpat. 3. q̄ reperatur ab influentia celi. 4. q̄ tēperat a frigiditate medie regionis aeris. 5. q̄ virt⁹ ignis tātum est dispersa i materia ignis ppter sui raritatem q̄ non ē fortis satis ad destruēdū ista inferiora. ¶ Scōda difficultas. qualis ē saluabile aquaz eē maiore terra cū maior cōgregatio aquarū sit i infinitū minor terra. Ad quā dicit p̄mo q̄ maxima cōgregatio aq̄rū est magnū mare. et sūt multa alia maria mediterranea. sunt etiā multe aq̄ p̄ aerē disperse ad terrā ad irrigatōem plantarum et viuientium ordinate. sunt etiā multe in stagnis et fluuijs. et multe sunt aque fontales fluuiales et puteales. multe sunt etiā in cauernis et viscerib⁹ terre. Ex his dī q̄ si ex his esset vna aq̄ cōgregata illa eēt maior q̄ terra. ¶ 3. difficultas. vtruz elementa quattuor sint sibi iucem eq̄lia. de equalitate extēsiua dicit q̄ ignis ē i decuplo maior q̄ aer. et aer in decuplo maior q̄ aq̄. et aq̄ in decuplo est maior q̄ terra. De equalitate raritatis et densitatis dicitur similiter. de equalitate in q̄litatebus actiuis et passiuis dicitur q̄ vni⁹ quodq̄ elemētū ē alteri equale in ip̄is q̄litatebus actiuis et passiuis tam virtualibus q̄ formalibus. ita q̄ tantū ignis habet de caliditate q̄tum habet aer de humiditate. aqua de frigiditate et terra de siccitate. et q̄tas virtutem habet ignis ad se calefaciendū si fuerit factus frigidus tantaz habet aer ad se humectandum si factus fuerit siccus. et tantā aqua ad se frige faciendū si fuerit facta calida. et tantā virtutes habet terra ad se desiccandū si fuerit facta humida. De equalitate in m̄a dicit q̄ si eēt ois terra in vniū aggregata. et ois aqua in vna aquā. et omnis aer in vniū aerē. et ignis in vnum ignem. et oia mixta essent in q̄tuor elemētis resoluta fm̄ p̄portione elemētoz q̄ sunt in talibus mixtis tūc esset tantum de m̄a in vno elemēto sicut i alio. non tñ m̄a vni⁹ elemēti esset eque extēsa et eque rara sicut m̄a alteri. s̄ si materia vni⁹ eēt tātū cōpressa sicut m̄a alteri tūc eēt eq̄les. et ista sūt de p̄portione quā nāliter debēt b̄re elemēta. s̄ de illa quā dīsa

cto hnt dī q̄ nō ē nālī scibile e⁹ q̄tatis sūt elemēta. aut quā p̄portione p̄ nunchabent inter se.

Secundo dubitat. Utz motus localis sit p̄ se calefacti⁹. Ad soluendū hoc dubiū dicit p̄ q̄ in aliquib⁹ casib⁹ motus localis ē frige facti⁹. p̄ ex p̄tētijs. p̄ma. q̄ sepi⁹ mouemus potagiū vt ip̄m frige faciam⁹. et facies domi cellaz euentantur vt frige fiant. et in estate aqua currens est frigidior q̄ aqua stans. et etiam videmus ventū extinguere ignē candele. videm⁹ et q̄ homines maiores sudores emittūt post motū q̄ durante motu. 2. dicitur q̄ aliqui motus localis est calefacti⁹. patet q̄ propter velocē motum sagitte plūbee liquefiunt. et ex motu lapidis cōtra fusile sit ignis. et sufflamus in ignem ad fortificandum ip̄sum. et curretes et agonizantes fortiter calefiunt. et duo ligna contra se fortiter fricata calefiunt. R. usici etiam ad calefaciendū manus percutiunt ad humeros. etiam per multam confricationem deponimus maculas ex sagimine vel cera factas supra pannus. ¶ 3. dicit q̄ aliquādo motus localis ē causa caloris soluz per accidens. patet q̄ p̄ motus locales aliquādo appropinquamus calefacti⁹ calefactibili vel econtra. igitur talis motus ē p̄ acc̄s cā caloris illius calefactibilis. ¶ 4. dicit q̄ ois motus violenter multum cōfricati⁹ est per se calefacti⁹. aliquādo tñ per accidens licet in tali motu locali sit cōfricatio. tñ non calefacit ppter aduentū alterius corporis frigidi. vt puta aeris. causa autē totalis quare talis motus calefacit ē velox et violēta cōfricatio corporis frigidi. Ex hoc sequitur q̄ motus localis de sua natura non est calefacti⁹. quia tunc ois motus localis p̄ se calefaceret. 2. sequitur q̄ motus localis non solū ē per accidens calefacti⁹ s̄ p̄ se. p̄ q̄ aliqui aliq̄ calefit et illi⁹ calefactionis nulla pōt assignari p̄ se cā nisi mot⁹ localis. p̄ de currete. 3. sequitur q̄ motus localis non iō est per se calefacti⁹. quia sit p̄mus motuum ex eo q̄ calor sit prima qualitas iter omnes qualitates. patet p̄mo quia non omnis motus localis est p̄mus motuum. 2. quia tunc ita bene eēt causa frige factionis sicut calefactionis cū p̄mus motuum sit causa alioz motuz. 3. quia illud ē causa per se quo posito ponitur effect⁹. et quo remouo remouetur effectus. sic autē non est de motu locali respectu alioz motū. 4. sequitur q̄ motus non ideo calefacit vt rarefaciat et disgreget partes corporis motui. quid raritas et desitas cōsequuntur caliditatē et frigiditatē. et non econtra.

Primus

§. sequitur qd motus localis non id calefacit. qz aer qui est naturaliter calidus sortitur caliditate sua a corporibz duris velociter motis. p3 qz qñ aliqz fricat simpliciter duos pannos causat calore. z tamē manifestū est qd iter eos est aer medius.

Tertio dubitatur. U. z oē lumē sit calefactiū. Ad soluedū hū dubiū est pmo supponēdū qd lumē lux z color sūt tres q̄litates reatr distincte. p3 qz lux est vna q̄litas reatr inherēs corpori lucido z lumē est vna q̄litas reatr inherēs corpori luminoso. z color est vna q̄litas reatr inherēs corpori terminato. z supponitur qd multoties p̄hi vtiūtur luce z lumine tanqz noibz synonimis sicut i isto libro. 3. supponitur qd i quolibet astro sunt supponēda tria q̄b. agit in ista inferiora. f. mor. lumē z influētia. 4. supponitur qd multoz astroz influētia est frigefactiua. 5. supponitur qd ois mor. z oē lumē corporis luminosi ē natū cāre caliditate. Ex his dī ad dubiū qd oē lumē est calefactiū. z licet de facto aliqz astruz frigefaciat. hū tñ est de rōne influētie superātis virtutē luminis.

Ad rationes Ad p̄mā dī qd vñū elemētū q̄rū ad suā subāz z q̄z. tñ ad suā q̄litate est alteri dīū id nec subā nec q̄litas vñū elemētū est loc. alteri. tñ q̄litas vñū elemētū nō est dīa q̄litate alteri elemētū. id sup̄ficies cāua vñū elemētū ē loc. alteri. ¶ Ad 2. dī dī qd l3 de facto ppter vñū salūtē terra nō sit locata i sup̄ficie aq̄ tñ fm debiti ordinē nālē elemētoz tota terra dī ē circūdata aq̄s. ¶ Ad 3. dī dī negando vtrāqz cōiāz. z ad p̄bationē p̄me dī qd ppter hoc ignis nō pōt destruere alia elementa. qz mā ei est nimis rara. ideo actiuitas ipsius ignis est tñ disp̄sa qd nō pōt agere i ista inferiora. ¶ Ad p̄bationē dī qd locus qd est cāuū orbis lune est multo nobilior q̄ sit loc. medi. i quo ē tra.

Veritur q̄rto. Utruz media regio aeris sit sp̄ frigida

Arguitur pmo qd non. qz vel ēē frigidā nālī vī violente. nō nālī cū q̄libet p̄s aeris sit nālī calida. nō violēter. qz nō ē semp frigida cū nullū violētū sit p̄petuū. ¶ 2. sic. infima regio aeris semp ē calida. igitur a maiori media regio aeris semp est calida. tenet cōiā qz magis videtur qd infima regio aeris sit frigida q̄ media. cū pl. distet ab igne z corpibz celestibz q̄ media. ¶ 3. sic. aliqñ i media regiōe aeris liq̄fuit nubes z aliqñ nives. vt p3 i altissimis mōtibz. igitur aliqñ media regio aeris ē calida. z p̄ cōiā nō est frigida semper. In oppositum est auctoritas p̄hi.

Primo sciēdū qd p solōne hui. qōnis sūt soluēde tres difficultates. p̄ma. q̄t sūt regiones aeris. p̄o cui. solutōe ponit pmo talis sup̄pō. Alius ē loc. ignis z regio ignis: sūt de alijs elemētis. qz loc. ignis ē sup̄ficies cāua orbis lune. S3 regio ignis vel ē spaciū qd ē iter cāuū orbis lune z cūerū orbis aeris vel ē tot. ignis cōtētus i illo spacio. Ex hī sequitur qd tota regio ignis ē ab orbe lune exclusiue vsqz ad aerē exclusiue. z tota regio aeris ē a sup̄ficie cāua ignis vsqz ad sup̄ficiē trē z maris exclusiue. z tota regio aq̄ est a sup̄ficie aeris cōtēte mare vsqz ad sup̄ficies trē q̄ est sub mari. alle aut aq̄ a mari nō hnt regionē p̄p̄iā. z regio trē ē a sup̄ficie maris z aeris cōtēte terrā vsqz ad cētrū terre. Ex his dī qd sūt tres regiones aeris. f. sup̄ma media z infima. Sup̄ma regio aeris est a sup̄ficie cāua ignis vsqz ad illā p̄tē aeris exclusiue quā ignis z corpora celestia desinūt directe calefacere vltra p̄p̄iā nāz ip̄i aeris ppter nimīā distantiā. S3 infima regio aeris durat a sup̄ficie trē z maris ascēdendo vsqz ad illā p̄tē quā reflexio vel refractione radiōz solis non plūs calefacit vltra p̄p̄iā nām eo qd radij nimis disp̄gūtur. S3 media regio aeris durat a sup̄ma regiōe aeris exclusiue vsqz ad infimā exclusiue. ¶ 2. difficultas. vtrū vñū dīū sit alteri fortificatiū p̄ antipistasis. p̄o solōne hī diff. cōtatis sup̄pōit p. qd solū iter q̄litates actiual z pass. uas ē antipistasis. 2. eadē hī i corpe cōdēfato ē fortior seipsa i corpe rarefco. p3 qz q̄to aliqd ē magis vñū tāto ē magis actuali. z forti. id hī vñū i corpe cōdēfato ē fortior seipsa disp̄sa i corpe rarefco. ¶ 3. ponit talē distinctio. duplex ē dīū. qd dā ē penetrās. z ē illud qd appropinq̄ta puo igni immediate penetrat z corrūpit ip̄s. aliud ē circūstās z ē illud qd alteri appropinq̄tū nō corrūpit ip̄s. S3 fugit aut fugat ip̄s. ¶ 4. sup̄pōit qd oē dīū actiūū z passiuū alteri appropinq̄tū. aut corrūpit ip̄s aut fugit aut fugat ip̄s. de p3 de aq̄ iactata infra ignē. de 2. p3 de aq̄ q̄ est i lignis positis supra ignē q̄ statiz fugit ad extremitates lignoz. de tertio p3 de igne fugante ac uā q̄ est i lignis. ¶ Ex his dī qd vñū qd dīū est alteri fortificatiū. saltē p accidens z p antipistasis. p3 quia vñū qd dīū contrariū alteri appropinq̄tū si sit debilius si pōt fugit ad aliū locū i quo cōgregātur oēs partes z sic fortificatur. z si nō pōt fugere ad aliū locū fugit in seip̄s cōdēfando seip̄m z itez fortificatur. Dicitur tñ 2. qd tale contrariū nō fugit sub

Metheororum

huo subiecto. alio migraret de subiecto in sub/
iectum. dicitur etiam quod motus quo unum dicitur fugit reliquum
est quodammodo naturalis eo quod quodlibet nititur conservare se/
ipsum. ¶ 3ª difficultas: utrum frigiditatis medie re/
gionis aeris sit aliquid causa positiua. Pro solutioe huius
dicitur primo quod media regio aeris non est calida saltem vl/
tra caliditatem sue proprie nature. per quod non potest dire/
cte calefieri ab igne nec a corporibus celestibus. pr/
pter nimiam distantiam ab eis. nec etiam potest calefieri a
reflexione radioz solis. ut patuit in prima difficul/
tate. 2° dicitur quod frigiditatis medie regionis est aliquid
causa positiua. per primo quod frigiditas medie regionis
est effectus positiuus. 2° per quod assignando tales causas
una causa efficiens est per antiperistasis. quod propter calidi/
tatem infime et superme regionis frigiditas medie re/
gionis se vnit et fit fortior. 3^a causa est influentia pla/
netarum frigidorum quod fortius influunt in media regione ae/
ris eo quod ibi non est caliditas extrinseca impediens eorum
influunt. 3^a causa est frigiditas vaporum versus ad media
regionem ascendunt. causa vero finalis est salus viuendum

Secundo

sciendum quod Aristoteles in hoc secundo
tractatu determinat de impressionibus
nibus ignitis: et diuidit in tria capita. In primo determi/
nat de impressionibus non diu durantibus: et diuiditur in
duas partes. In prima determinat de causa et modo generationis
talium impressionum. Et ita dicit sex conclusiones. Prima.
determinat de his quod dicta sunt. os dicere causas pro/
pter quam flamma accendit et stelle cadentes et capre sal/
tantes apparere circa celum. omnia enim sunt eiusdem speciei
et sunt propter eandem causam. differunt tamen secundum magis et minus
¶ 2^a dicitur tangit causas materiales et est hoc. cum terra est cale/
facta a sole a terra eleuat duplex exalatio. una va/
porosa quod propter noie vocatur vapor: et alia fumosa quod
propter noie vocatur exalatio: et differunt tripliciter. primo
quod prima est humida et calida. 2^a est calida et sicca. 3^a
dicitur quod illa ascendit sursum propter calidum. et prima ma/
niet sub secunda propter sui granitate. 3^a quod prima est
noziata propter noie et vocatur aer. alia vero vocatur ignis.
potest etiam addi 4^a quod prima eleuatur ab humiditate
terrestri. alia vero ab eius caliditate. ¶ 3^a dicitur tangit
modum generationis earum et est hoc. a calore solis ele/
uatur per cauina. id est exalatio calida et sicca versus ad su/
perma regionem aeris: et ibi a calore ignis inflamatur
et tunc fit impressio ignita. quod possit inflamari probatur
sic de fumo approximato igni quod statim fit flamma.
flamma est species siccis ardoris. ¶ 4^a dicitur ponit tria
istarum impressionum et est hoc. iste impressiones differunt
secundum multitudinem et dispositionem per cauinatis. id est exala/
tionis. probatur quod si magna fuerit lata et longa vocantur sti/
pule ardentes: et si materia solus fuerit longa et fuerit

plus inflamata secundum longitudinem quam secundum latitudinem et
quodammodo sinitillat vocatur eges. id est capre saltantes
et qui non sunt sinitillates vocatur daly. qui vero exa/
latio successiue ignis et modicum durat dicitur sy/
dera volantia. ¶ 5^a dicitur tangit motum earum et est hoc. qui
exalatio calida et sicca inflammat citra superma regio/
nem aeris tunc extenditur a frigore medie regionis
aeris et virtute illius motus plus inflammatur:
et talis motus est similis pectioli et non exultioni. Sub/
dit duas conclusiones. Prima ut impressiones ignite
moueantur per medium diuidendo ipsas. Soluit quod aliquae
impressiones mouentur per medium ipsas diuidendo: ut per
quando mouentur motu circulari in superma regio/
ne: et quando mouentur motu extrusionis citra su/
perma regionem. aliquando etiam est una continua infla/
tio sumi sine hoc quod tota impressio moueatur per medium.
probat per simile de lumine superioris cadele descendente
ad inferioris cadele propter sumum. ibi enim est continua infla/
matio sumi. ¶ Secunda conclusio. quomodo mouetur talis impres/
sio. dicitur quod quicquid mouetur sursum et quicquid deorsum. ut in
primis tamen mouetur ad latum. probatur quod propter eius calidita/
tem impeditur ne moueatur deorsum. et propter frigidi/
tatem medie regionis impeditur ne moueatur sursum.
ostenditur quod moueatur ad latum. ¶ Ultima conclusio tan/
git locum generationis earum et est hoc. omnes habent impressiones
nes generantur sub luna. probatur signo quia motus
earum apparet nobis multum velox quod non fieret nisi
essent valde propinque nobis.

Tertio

sciendum quod circa hunc textum incidunt
tres difficultates. Prima est de cau/
sa in partem impressionum. Pro cuius solutione de causa materiali
dicitur per quod causa materialis omnium impressionum ignitarum est exala/
tio calida et sicca: sed materia remota est corpus terrestre
participans de humiditate pingui et aerea. de causa effi/
ciente primo dicitur quod omne calefaciens terram faciens eam ex/
alare et fumare est causa efficiens remota ipsarum ut sol
et astra: sed causa efficiens propinqua est calor a quo immediate
inflamatur talis exalatio. et de causa finali dicitur primo quod causa
finalis propinqua est generatio ignis: sed causa finalis re/
mota est salus viuendum. ¶ 2^a difficultas est de pro/
prietatibus ipsarum impressionum. Et primo de loco dicitur quod
aliquae generantur in superma regione aeris ut coluene
pyramidales cadele et lacee ardentes et tizio siue
daly: quodammodo vero generantur in media regione ut ca/
pre saltantes. ignis farus. sydus volans. et draco tor/
tuosus. Et quodammodo in infima regione ut stipule arden/
tes et dumus ardentes. multe tamen earum generantur in ali/
bet regione aeris. ¶ 2° dicitur de duratione ipsarum: illa
quod sunt in superma regione aeris diu durant sed alie ut in
primis paucum durant. ¶ 3° dicitur de motu earum quod ille

Primus

que sunt in suprema regione aeris ut plurimum
mouentur circulariter ad motum summe regionis.
sz alie uti p^hib^o extruduntur a frigiditate medie
regionis ad lat^u vel ad deorsu^m. ¶ 4° d^r de figu
ra eaz q^u aliqui figurantur figura altri: aliqui figu
ra draconis: aliqui figura cadele ardētis ut sepis
sine exptū ē sup sepulchra z cadauera mortuoz
ppter piguedinē trestre ipsius cadaueris: aliqui
aut figurantur alijs figuris sz diuersa inflamationē
z dispositionē materie. ¶ 5° d^r de magnitudine
ipaz q^u qñ mā est multa z tota simul icēditur z nō
sūt nimis distātes a nobis. tūc nobis apparēt ma
gne: sz qñ mā est pauca: z qñ mā nō tota simul icē
ditur: z qñ sunt nimis distātes a nobis tūc nobis
apparēt parue. ¶ 6° d^r de tpe ipaz pmo q^u sūt
i tpe calido z estivali. z^o q^u sūt tā de die q^u de no
cte. 3° q^u solū apparēt de nocte vel saltez ppe no
ctē z nō de die eo q^u maius lumē. s. lumen solis
offuscat min^u lumē. ¶ 3ª difficultas. utz imp^ossio
nes ignite sint eiusdē spēi spālissime. pro cuius
solutiōe d^r pmo q^u nulle imp^ossiones ignite disse
rūt spē eēntiali. p^z q^u multē hnt figuras accitales spe
cifice distinctas. pro solōne tñ argumentorū po
nitur talis regula. Omne ocretum p^odicabile de
nominatiue de imp^ossione ignita ē distinguēdū
eo q^u pōt capi p significato. z sic infert distincti
onē specificā. vel potest capi pro d^onomiatio. z sic
stat cum idētitate specifica. pōt h^o p^oacticari euz
dicim^u q^u ip^ossionē alia est alba: alia rubea. Ex hoc
seq^u q^u oēs ip^ossiones ignite sūt i p^odicamēto s^ob
repōibiles sub eadē spē spālissima cui^u nomē sim
plex est inoiatū. vocet tñ ipsa spēs imp^ossio ignita.

Conclusio r^osalis. Media regio aeris
est semp frigida z debet itel
ligi in plaga bone terre z tēperate habitationis.
Cause eius sunt assignate in tertia difficultate.

Primo dubitat. Utz biatus voraginez
z sanguinei colores sint imp^ossio
nes ignite. Ad soluēdū hoc dubiū ē supponendū
q^u Aristo. i. z¹ pte hui^u capituli dēminat de qbus
daz ip^ossionib^u q^u gñantur p illuminationē z colora
tionē exalatiōis. z i^o p^o eius inflamationē z inten
dit sex cōclusiones. ¶ 1ª prima. aliqui serenitate ex
istente appent multa fantasmata in celo. puta bia
tus bochini. i. voragiēs. z sanguinei colores. ¶ 2^a
conclusio tangit duas sup^ones. p^oma. cā materi

alis istoz ē eadē sicut z aliap ip^oressionū ignitarū.
z⁴. aliqui aliqua exalatio q^u est sursum ab igne istā
matur. aliqui exalatio ppter violētiā extinctionis
incenditur. aliqui vero non ignit sz colorat. ¶ 3^a
conclusio tangit modū gñatiōis. z ē bec. exalatio
nimis spissa z aliquantulū transpārēs suscipit re
fractionē radioz. z tales refractiones faciūt ap
parere colores z maxime puniceū apparet pur
pureū. pbat rōne sic z simili. rōne. q^u puniceus co
lor z purpureus maxime apparent ex albo z ni
gro mixtis. i. ex albo viso p nigrum. pbat sic. q^u si
in aere fuerit vapor tūc astra orientia v^o occiden
tia supra illū vaporem causant colorem punice
um. ¶ 4^a conclusio tāgit duo corolaria. p^onum.
in aere denso pōt fieri talis rarefactio q^u solū ap
parebit color z non figura. pbat de quibusdam
specul^u i qbus solum apparet color z non figura.
z^o isti colores nō durant eo q^u materia eoz velo
cit^u cōsumitur. ¶ Quia cōclusio tangit d^oiaz isto
rum z est bec. biat^u appet lumine interrupto pro
pter aliquō nigrum itermidiū. z ppter hoc credit^u
habere aliquā p^ofunditatē in medio. z aliqui ex tali
bus qñ magis cōgregātur sunt daly. i. sc^ossioēs sz
vorago ē qñ lumē tale est aggregatū z cōtinuū si
ne apparitiōe tal^u obsecuri in medio. ¶ Sexta z
tangit diuersitates talium colorū z ē bec. q^u albū
visum p nigrū facit multas diuersitates. ut p^z de
flāma in fumo. Et subdit q^u sol phibet tales co
lores apparere de die z simili. phibet apparitio
taliū colorū de nocte pter puniceū z purpureum
quia alij colores sicut alurgus z viride non appa
rent nec pñt discerni de nocte pp similitudinē
quā hnt cū obscuritate noctis. Consequenter re
capitulat ea q^u dicta sūt. Ex his dicitur ad dubiū
q^u iste imp^ossiones non sunt proprie ignite nisi for
te sūt apparentiam z etiam sūt potentiam.

Secundo dubitatur. Utz de nocte sere
nitate existente appareant bia
t^u voraginez z sanguinei colores. ¶ Pro solōe bu
i^o dubij sūt soluēde tres difficultates. Prima. q^u ē
causa istaz imp^ossionū. dicit^u q^u cā mālis ē exalatio
calida z sicca sursum eleuata. cā efficiēs ē lumē ali
cui^u astri i^odiēs sup talē exalatiōēz hntē aliqui d^o
uersitatē i raritate z dēstite i grossitie z subtilita
te. Ex h^o seq^u q^u iste imp^ossioēs sic gñantur cum exa
latio fuerit eleuata a tra z extēsa p aerē z fuerit i
medio spissior z i extremitatib^u subtilior tunc lu
men alicui^u astri p^otrāsies supra eam facit q^u ptes
extremales apparent rubee. pars x^o media ap
paret nigra. z quia nigz min^u mouet visum q^u ru

De theoror

bell. id partes extremales apparent ppingiores
 et ps media apparet distantior. id credim⁹ ibi eē
 quandā apturas q si sit magna vocat vorago. et si
 sit pua vocat hiatus. etiā albū visū p nigrū appet
 rubeum id lumē astrī visū p illā exalatiōez appet
 rubeum. sic causantur sanguinei vel rubei colo
 res. ¶ Secunda difficultas ē d ppetatibus eoz
 p de colore dī q est color rubeus vī puniceus eo
 q album visū p nigrū appet rubeus. 2° de tpe. p
 dicit q coiter sunt i tempore calido et estiuāli. Se
 cūdo qz appent serenitate existēte. hoc est qn aer
 depuratus ē a nubibus. Tercio dī q appet citi⁹
 de nocte qz die. qz mai⁹ lumē offuscāt minus lu
 men de die. ¶ 3° videndū ē de sonis q audiunt
 tpe quo appent tales ipssiones qz aliqñ sunt silēs
 vocib⁹ humanis. dī q tempore illo multe exalati
 ones exites itra frā petūt exitū et cū repiūt aliqz
 strictā viā violenter exeūt et causāt sonū. et putat
 ab audientib⁹ q sit tal⁹ vox būana quaz imagina
 tur sic cāpana sonās vī dicere qz ad volum⁹ ima
 ginari. ¶ 3ª difficultas. cū ipssiones gñentur val
 de remote a celo qre est q credimus aliquas esse
 in celo. dī q ppter nimā distātiā visus a re vi
 sibili visus bene pcipit distātiā vltēriorem ipius
 visibilis a celo. id vulgares coiter appellāt nubes
 celū sic tempus duz dicūt tps eē serenū vī obscu
 rum. dicunt etiā pluuias cadere a celo qz igno
 rant distātiā nubium a celo.

Tercio dubitat. Utz vapor et exalatio sint
 corpora mixta a se inuicē et a quolz
 elemēto spē distincta. Pro solutiōe dubij ponūtur
 primo aliqne opinionēs. prima ē cōmētatoris q
 vapor et exalatio sūt qdā mixta imperfecta habētia
 formas et qūitates elemētoz f3 eē remissū. Alia
 ē opinio q sūt qdā mixta imperfecta habētia formas
 et qūitates elemētoz solū virtuali et nō reali et
 entitatiue. Alia est opinio q sūt de natura illius
 corporis a q eleuatur. Alia est q sunt de nā ipi⁹
 corporis qd ex eis gñatur. Et est vltia opinio me
 dia q dicit q si vapor et exalatio cōsiderentur fm
 formas substantiales qz hñt sic sūt de nā illi⁹ cor
 poris a quo eleuātur. f3 si cōsiderent fm dispōnes
 qūitatiuas quas hñt: sic sūt eiusdē nature cū cor
 pore qd ex eis gñatur. Nō obstatibus tñ istis opi
 nionib⁹ ponit pbabit talis cōclusio. vapor et exa
 latio sūt mixta imperfecta ex elemētis et virtuali cōpo
 sita a se inuicē et a quolz elemēto spē distincta. p3
 qz i exalatione videm⁹ sensibit ppetates duo
 rū elemētoz. exalatio enī ē sicca et terrestis. id
 et virtuali continet sbalem terre formā. exalatio enī

terre ascendit sursum naturalr sicut ignis. et ē ca
 lida inflāmabilis. igitur continet virtualiter for
 mam substantialem ignis.

Ad rationes Ad primā dī q ē natura
 liter frigida naturalitate
 coi. sed nō naturalitate nature sibi ppe. dī etiā q
 nō semp de facto ē frigida: tñ qñ ex natura ipi⁹
 medic regiōis i terra bona et tpate habitatiōis sē
 p est calida. ¶ Ad scōaz dī negādo cōaz. et ad p/
 batiōez dī q est maior rō de supma et ifima qz de
 media. qz supma est calida pp ppiqratē ad ignē
 et ifima ē calida pp ppiqratē refractiōis radio
 rum. mō vtrūqz deficit in media regiōe. ¶ Ad
 tertiā dī q aliqñ p accis media regio aeris est re
 misse calida pp quā caliditatez sufficit liqfacere
 nubes et nives. semper tamen de natura sua de
 bet esse frigida:

Aeris quinto. Utz cometa sit d
 natura celesti. Arguitur
 p q sic qz oē qd mouetur nāliter mo/
 tu circulari est de natura celesti. f3 cō/
 meta mouet naturalr motu circulari. vt p3 p expi
 entiam. igit est de natura celesti. Et cōfirmat au
 ctōritate Ari. dicentis q multe stelle fixe sūt na
 te accipe comam. ¶ 2° sic. astronomi accipiūt/
 multa iudicia ex cometis. puta mortalitates prin
 cipiorum. bellā et seditiones. iudicia autem astro
 nomorum sūt ex motu corporū celestū. igitur co
 meta est corpus celeste. ¶ 3° sic. cometa nō ē de
 nā elemētoz. igit est de nā celesti. añs p3 dupliciē.
 pmo. qz si cometa esset d natura elemētalī statī cōsu
 meretur et nō duraret cui⁹ oppo^m appuit p experi
 entia. 2° qz exalatio calida et sicca nō videtur pos
 se ascendere vī qz ad supmā regiōē acris ppter
 frigiditatē medie regiōis expellētē talem exala
 tiōē. ¶ In oppositū est auctoritas phi.

Primo sciendū ē q in isto 2° c^o determi
 nat Aristo. de cometa et diuidit i
 duas partes. In prima determinat de cometa f3
 opinionem antiquorum. et intendit quattuor con
 clusiones. ¶ Prima conclusio tangit intentum et
 est hec. dicamus dubitatus illa que dicta sunt ab
 alijs de cometis et galacia. ¶ Secunda cōclusio
 tangit tres opinionēs antiquorum de cometa. p^a
 est opinio anaxagore et democriti qui dixerūt co
 metam esse simpbasū. i. coniunctionem plurium
 stellarum errantium eo q videantur se tangere
 ¶ Secunda opinio est italicorū qui fuerunt de se/
 cta pythagore dicētium q cometa esset vna de
 stellis errantib⁹ et dicebāt cometaz raro nobis ap

Primus

parere eo q̄ fere est ſēper circa ſolē. ideo non ap-
paret nobis niſi cū exiit a radijs ſolaribus. ¶ 3^a
opinio ſit hypocrateſiū q̄ dixerūt cometā q̄tū ad
corpus eē vnam ſtellarū errantium. ſz dicūt eaz ac-
cipere comā ex refractiōe viſus ab humore eleua-
to vſq; ad ſupremā regiōez aeris. Et ſubdit q̄ ſz
ipſos non apparet cometa inter tropicos. qz va/
por hic eleuatus ſtatim cōſumitur a vehemēti ca-
lore ſol. dnt etiam q̄ nō apparet ſub aſtro. qz l3
multi vapores eleuentur. tñ qdlibet aſtrū habet
minore partez aeris ſub ſe eleuatā. iō rarefactio
ſolis ad viſum noſtrū fieri nō pōt. Dnt vltra q̄ ta-
le ſyduſ tardiffime mouet. iō apparet poſt lō guz
tps motuū aſtroz. z qñq; apparet deſicere z itez
redire poſt longum tps. ¶ Tertia cōcluſio tāgit
reprobationem iſtarū opinionū. z p̄ pbat duabus
rōnibus q̄ cometa nō ſit aliqua ſtellarū errantium.
¶ Prima qz ſequeret q̄ cometa nunq; apperet
extra circulū aialū. i. extra circuluſ zodiacū. pro-
bat tñ cōiam. qz planete ſemp mouētur ſub zodi-
aco. z^o pbat falſitatē cōiſis. qz multi comete viſi
ſunt extra zodiacū. ¶ Secunda rō. qz ſi cometa
eſt vntus planetaz ſequeret q̄ nunq; poſſet ap-
parere ſil p̄le ſcomete. falſitatem cōiſis pbat qz
p̄leſ vno ſepe ſil facti z viſi ſunt. z^o pbat vna rō
ne q̄ corpus comete non ſit de natura celeſti z co-
ma de natura elementi. qz ſi ſic ſequeretur q̄ illa
ſtella aliqui eſſet ſine coma. ſed nūq; talis viſa eſt. p3
qz nunq; viſa ē ſtella erratica p̄ter quinq; ſtellas
ſol3 z lunam. 3° reprobat q̄ ſolū circa ſeptērio-
nē appent comete. qz magnus cometa fact^o fuit
circa terrā q̄ vocatur achaya. i. circa egnociūz. z
poſt ſecutus ē magnus fremotus z magnus flu-
xus maris. ſi miſi multi comete facti ſūt circa au-
ſtrū vt p3 qdā cometa ſcō ſub Menone glorio-
ſiſſimo p̄ncipe athenienſiū in mēſe decēbris ſole
exiit circa tropicos byemales. hoc at dicebāt eē
ipole. ¶ Coſequenter ponit duas nouas rōnes
ad pbandū q̄ nō ſit vn^o planetaz. p̄ma ſi cometa
eēt ſtella erratica ſeq̄ret q̄ nulla ſtella fixa poſſet
h̄re comā. cōis ē falſū. qz ab Aſtriſto. viſū eſt i ſemo-
re canis ſtella quandā accipe comā licet debilez.
¶ Secunda rō. ſi cometa eēt aliquis planetaz ſe-
q̄ret q̄ nūq; poſſet diſpere a viſu noſtro niſi p in-
greſſū ad radios ſolares. cōis ē falſum. qd pbat
qz viſi ſunt multi comete qui paulatī cōſumeban-
tur aſi greſſū ad radios ſolares vt p3 de cometa
ſupradicto. ¶ Subdit tres rōnes q̄ p̄mā opinio-
nem. ¶ Prima. ſi cometa eſſet cōiunctio pluriū pla-
netaz tunc poſt diſſolutiōez comete apperent ta-

les planete. pbat cōiam. qua nos quandoq; vidi-
mus ſtellas cōiunctas que poſt ſepationē nobis ap-
parent. Secūda ratio. ſi cometa eſſet cōiunctio
planetaz ſeq̄retur q̄ qñcūq; planete cōiungerent
cāret cometa. cōis ē falſū vt p̄ egyptios q̄ viderūt
planetas cōiūgi. z tñ ex tali cōiunctiōe nō gñabat co-
meta. ¶ 3^a rō. qz comete aliqui appent maiores z
aliqui minores. ſz ſtelle p̄ diſtātiā a nobis n̄ appent
maiores neq; minores. ſz fere indiuiſibiles. ¶ 4^a
cōcludit q̄ iſte opiones cū ſuis cauſis ſunt falſe:

Secundo ſciendum eſt q̄ Aſtriſto. in etia
pte huius capituli determinat
de cometa. ſm opinionē p̄p̄iā. z itendit ſeptē cō-
cluſiones. ¶ Prima 2^a tāgit tres ſuppoſitiones.
p̄ma. exalatio ignis qui eſt pars p̄ma mundi qui
eſt ſub celo eſt calida z ſicca. z^a ſuppoſitio. aer ſu-
preme regionis mouetur circulariter ſicut ignis
z celū. Tertia in ſuprema regione aeris faciliter
inſlāmatur exalatio calida z ſicca. ¶ Secunda
cōcluſio tāgit modū generatiōis comete z eſt hec:
cū exalatio eleuata ab iſtis iſerioribus vſq; ad ſu-
prema regiōē aeris fortis z multa ppter motū
celi z calorem ignis inſlāmat. et ſemper noua
exalatio eleuatur ad fortificandū eam z ſit ſtella
que qualitercūq; ſit figurata vocatur cometa.
z ſi omniquaq; ſimiliter fuerit figurata vocatur
cometes. ideſt ſtella comata. Si autē ſit figurata
ſm longitudinē vocatur pigonas. i. ſtella barba-
ta vel caudata. ¶ Tertia cōcluſio. ſyduſ volās
ſit quando exalatio eſt multū debilis z ſit motus
quaſi ſtelle cadētis. ſed cometa ſit quādo mate-
ria eſt groſſior z ſit ſyduſ mouens. vt declarat p̄
ſimile de cumulo ſtraminū. ¶ Quarta cōcluſio
tāgit duos modos comete z eſt hec. quādo in ſu-
prema regione aeris eſt multa exalatio que vir-
tute ignis inſlāmat tūc apparet cometa p̄ ſe ſine
aliqua ſtella. ſed quādo ſub aliquo aſtroz erran-
tiū vel nō errantiū ſit aliqua exalatio que ppter
p̄p̄inquitatē ad tale aſtrū inſlāmat tūc apparet
tale aſtrū habēs comā quēadmodū halo apparet
circa ſolē z lunā. ¶ Quinta cōcluſio tangit motū z
eſt hec. qñ cometa habet corpus de natura cele-
ſti z comā de natura elemēti tūc mouet ad motū
aſtri. Sed quādo corpus z coma ſunt de natura
elemēti tūc mouetur tardius qz mouetur circu-
lariter ad motū ſupreme regionis aeris. Ex hoc
iſert q̄ cometa nō eſt rarefactio viſus noſtri ab
exalatiōe vſq; ad ſolē ſicut dixerūt hypocrateſes
quēadmodū halo. qz cometa ſit ſepe per ſe z ſre-
quētius q̄ circa ſolē vel aliquā aliā ſtella. ſed ha-

De theoror

lo sēp sit circa aliquē determinatū planetā. ¶ 6^a 2° cometa ē nāe calide & sicce. pbat p̄s duob^o si gnis & tribus exp̄ientijs. p̄mū. qz cū fuerit cometa fuit maxime siccitates ita vt prohibeant pluuię. Scōz signū. qz pp multaz multitudinē exalatiōis calide & sicce hūiduz nō pōt euaporari. p̄ia ex per̄ientia. qz q̄to comete sūt pauciores minores & rariores tāto sūt minores & rariores venti. & q̄to fuerit maiores tāto sūt maiores venti & sicciores anni. 2^a experientia. oli a vento eleuat^o est i aere vnus magnus lapis & portat^o ē i fluuijs egis. po/ sica i vespere scūs est magnus cometa byemis sic ca & v̄ctus borealis pp d̄rietatez ventoz. 3^a expe rientia. qz sub p̄ncipe nichomacho factus est pa/ ucis diebus cometa magnus circa circulum eq/ noctialem & eo tpe scūs est magnus ventus circa eozibū. ¶ Ultra cōclusio t̄git locum & tps ḡia/ gionis comete. & est bec. cometa raro ḡiatur inter tropicos. qz ibi calor solis & astroz oio consumit exalatiōem eleuataz a terra. cū raro sit cometa qz mā ex qua sit sepi^o trāsit ad ḡiatiōē galacie.

Tertio

sciēdū qz de nā comete incidūt ali/ que difficultates. ¶ p̄ima. qd est cometa. dī qz est exalatio terrestis calida & sicca grossa pinguis & viscosa hīs p̄es multum cōpa/ ctas eleuata vsqz ad sup̄mā regionem aeris. & ibi pp vicinitatē ignis & viscositatē eius isflāmata est ¶ 2^a difficultas. q̄ ē dīa cometaz. dī qz qm mā ē circularis & in medio ē multū cōpacta & in extre mitatib^o ē rara & discontīua: tūc sit stella comata. s̄ qm mā in vna pte est multū cōpacta & i alia est p̄tensa in lōgū tūc sit stella candata. s̄ qm aliq̄ ps extremitatē ē multū rara & discontīua sit stella barbata. ¶ 3^a difficultas. q̄ est diuersitas coloruz in cometis. dī qz qm mā comete est multū rara aparet color albus. s̄ qm est medioeriter cōpacta apparet color rubeus. s̄ qm mā est multum com pacta apparet color puniceus quasi carbonis ar/ dentis. ¶ 4^a difficultas. de pluralitate cometaz. vbi dī qz sūt possunt apparere gn̄z comete. p̄i/ mus est de mā valde rara. 2° est de mā valde cō/ pacta. 3° est de mā eq̄l̄r p̄cipante raritatez & dē sitatem. 4° est de mā plus p̄cipante densitate. ¶ 5^a dif/ ficultas est de duratiōē comete. dī qz qm mā ē ma gis cōpacta & cōtinue eleuat^o noua exalatio: plus durat cometa. & aliq̄ exp̄tū est cometa durare p q̄draginta dies. ¶ 6^a difficultas est de signis co mete. dī qz quicqz sūt. p̄mū. cometa est signum magne caliditatis & siccitatis. 2° ē signū multu

dinis ventoz. 3° est signū belloz. 4° ē signū sedi tionū. 5° ē signū mortalitatis p̄cipū. ex h̄qz tē ḡiatur colera & corrumpitur hūidū. ¶ 7^a dīi/ cultas est de loco comete. dī qz sēp ḡiatur in re gione ignis vel in sup̄rema regione aeris.

Cōclusio responsalis. Cometa non est de natura celesti. patet quia ei^o ma teria est exalatio calida & sicca. Ex hoc sequitur qz est de natura elementi.

Primo dubitatur. Vtrū galacia sit imp̄f/ fio ignita. ad soluendum hoc du/ biū est supponendū qz Aristo. iboc 3° capitulo b^o tractatus determinat de galacia. & diuiditur in tres partes. In prima determinat de galacia fm opinionem antiquoz. & intendit tres conclusiōes ¶ p̄ima tangit p̄imā opinionē & eius repro bationem. & est bec. Pythagorici dixerunt galaci am fieri ex hoc qz sol aliq̄ delatus est p̄ illam viā a p̄betōte. & illa via exusta ē a calore solis. & ideo facta est alba. hanc reprobat sic. qz sequeretur qz circulus zodiacus esset totus adustus & alb^o. cōiaz pbat. qz non solū sol s̄ errantia sydera p̄ ipm se/ runtur. falsitatē cōitis pbat. qz circulus zodiacus est nobis de nocte manifestus. & tū non apparet adustus neqz albus nisi aliqua ps eius copuletur ad circulum lacteum. ¶ 2^a cōclusio t̄git scōaz opinionem. & est bec. anaxagoras & Democritus dicunt galaciam esse lumen quorundam astrorū sol. n. sub terra latus nō respicit quedā astra. qdā vero aspiciuntur ab ipso & sic lumen quorundam astroz non ipedit a radijs solaribus imo apparet nobis. & tale lumen dicūt esse galaciam. hanc re/ probat duabus rationibus. p̄ima qz sequeret^o qz nō sēp apper eadē galacia. nec ub ei^o dē astris: falsitatē cōitis pbat. qz videmus sēper idem lac. & sub eis dē astris. pbat cōiam. qz cōtinue alia astra aspiciuntur a sole eo qz nō manet sēp i codē lo co. & sic oporteret sole translato lac transferi. 2^a rō. qz p̄ astronomica theuromata demonstratum ē qz sol est multo maior terra. & qz distantia astro rū a terra est multo maior q̄ distantia solis a ter/ ra. igit oportet qz conus vmbre terre alicubi ppe solem terminetur. & sic necesse ē solem respicere oia astra & non ipediti a terra. ¶ 3^a conclusio tan git tertiam opinonē. & est bec. qdā dixerūt p ga/ laciā ēē refractionē l luminis nostri visus a sole. s̄ cut dicebant de cometa. hāc reprobat p̄s dua bus rōnibus. p̄ima. qz seq̄ret^o qz galacia cum sit cōtinue deberet apparere i alio & in alio loco. pro bat cōiaz. qz qm aliqd videt^o in speculo ipodūbile ē

Primus

q̄ ip̄s appeat in eodē loco si res visa vel spectm moueat. modo sol et astra cōtinue mouēt. 2^a rō. q̄ galacia appet de nocte nobis aspiciētib⁹ i aq̄. et tñ sol tē nō pōt refrangi ad vīſū nostr̄ cū sit sub terra. Consequenter recapitulat que dca sūt. Ex his dī ad dubiū q̄ galacia nō ē ip̄sio ignita. patet. q̄ galacia nobis appet sine inflammatioē cuiuscunq̄ exalationis.

Secundo dubitatur. vtz galacia sit de nā elemē tali. Ad soluedū h̄ dubiū ē supponē dū q̄ ari. in 2ª pte b⁹ capitū dēterminat d̄ galacia s̄m opinionē ppam. et intendit tres cōclusiones. C¹ p̄ia tūgit modū gnatiois galacie resūmēdo vñ qd̄ dictū ē p̄i⁹. et est h̄. Dicam⁹ galaciā sic fieri q̄ multe exalatōes calide et sicce eleuātur vsq̄ ad sup̄mā regionē aeris a motu stellarū q̄ sunt in circulo lacteo: et p̄ lumē illaz stellarū refractū supra talē exalatiōē appet ibi lac et albedo q̄ vocatur lac siue via lactea. pbat p̄ per sile. q̄ halo apparet pp̄ refractionē lumis solis vel lune s̄ vapo rē. igit̄ a s̄tificut accit̄ s̄ vnum astrū sic d̄s accidit circa totū celū. 2° pbat a minor. q̄ si mor⁹ vni us astri posset eleuare totā exalationē. vt ex ea generetur cometa. rōabile est q̄ mor⁹ plūz astro rū possit eleuare exalatiōē supra quā appet galacia. 3° pbat signo. q̄ galacia nō gnāi i signo aia liū. eo q̄ mor⁹ solis et planetaz dissoluit totā exalatiōē que ibi eleuat. igitur signū est q̄ galacia generatur ex exalatione. Et subdit q̄ circulus lacteus est maximus et excedit multū tropicos: et ē plen⁹ astris maximis et frigidis. et pp̄ p̄p̄initatē vnius ad alterz appet aliud alteri cōiungi. C² conclusio tangit aliud signū ad pbandū q̄ galacia gnēi ex exalatōe. i pte maior circuli lactei sūt plura astra et sub ea apparet maior claritas ppter h̄ q̄ plura astra sufficiūt eleuare maiorē exalatiōē. igit̄ signū ē q̄ galacia gnāi ex exalatōe. Subdit q̄ ista astra spica sunt valde iord̄nata ne hnt manifestū sitū i celo eo q̄ viz pnt d̄sticte p̄bēdi. C³ conclusio acceptat cāz galacie p̄us positā: et infert diffinitionē galacie q̄ est hec. galacia ē maxi mi circuli ppter disgregationē cāta. Cōsequēter recapitulat q̄ dicta sūt. Ex his dī ad dubiū q̄ cū noua trāslatōe textus p̄bi est. pbabil̄ defensibile galaciā ēē de nā elemē tali. p̄s tenendo q̄ galacia nunq̄ appareat nisi de nocte serenitate existēte et eleuata exalatōe sub circulo lacteo.

Tertio dubitatur. vtz galacia sit de nā celesti. Ad soluedū hoc dubiū sūt solue de tres difficultates. C¹ p̄ima. q̄l̄ est saluabilis

gnatio galacie s̄z Albertū et alios q̄ tenēt cū antiq̄ trāslatōe q̄ galacia sit de natura celesti: dī q̄ i illa pte celi in q̄ apparet galacia ē magna multitudo stellarū. iō tota illa ps celi est dēfior q̄ alie ptes stella. n. ē dēfior ps orbis. iō lumē astroz magis refrāgit̄ in illa pte celi q̄ in alia ppter ei⁹ dēfita tē: et sic lumē astroz magis apparet i illa pte q̄ in alia. et tale lumē vocat galacia. C² 2^a difficultas. qd̄ est galacia. dī q̄ est qdā circulus lacteus in celo apparēs p̄tēsus a pedibus geminoz p̄ p̄ncipiū sagittarij et itez rediēs in signū geminoz: et dicit̄ a galas q̄ est lac et cios circulus quasi circulus lacteus. Ex hoc segtur q̄ causa materialis galacie est illa pars celi supra quā sic refrāgit̄ lumē astro rū: sed causa formalis est lumē sic refractū. C³ 3ª difficultas. vtz de mēte Aristo. sit ponere galaciā ēē de natura celesti. dicitur p̄mo q̄ l̄z cōtradictio sit iter nouā et antiquā translationē textus p̄bi: tñ probabilis est antiquā translationem fuisse s̄m opinionē propriam Aristotelis et nūq̄ fuisse s̄m opinionem nouiter adinuētā ab aliquo discipulo Aristo. pbat q̄ in 3ª opinione ip̄robat illā opinio nē q̄ tenet cū noua translatione q̄ galacia cause ē ex refractōe luminis ad vīſū nostrum. 2° dicit̄ q̄ galacia ē de nā celesti. patet p̄mo q̄ si esset d̄ natura elementalī possemus aliqñ sensibiler p̄cipere talem exalationem eleuatam ēē maiorem et aliqñ miorē. et sic posset apparere galacia aliqñ maior aliquando minor. 2° q̄ tñ possemus sensibiler percipere talem exalationem cōsumi cuz exalatio continue consumatur. et sic tandem possem⁹ percipere galacias deficere. 3° q̄ si galacia generaretur ex exalatione sequeretur q̄ apparet esse in diuersis locis hominibus existentibus in diuersis regionibus vt posset pbari per artēz perspectiūā protrahēdo lineam a puncto galacie vsq̄ ad vīſum nostrum.

Ad rationes Ad primaz dicit̄ q̄ cometa non mouetur p̄ se motu circulari. sed solum p̄ accidens ad motū astri sub quo generatur. vel ad motū supreme regionis aeris in qua sit. ideo non mouetur tali motu secundum naturam neq̄ contra naturam. sed solum preter naturam. C² Ad scđam dicitur concedendo antecedens. et negando consequentias. q̄ licet iudicia astronomie primo sumantur ex motu corporum celestium possunt tamen aliquando sumi ex multis effectibus naturalibus istorum inferiorum. C³ Ad tertiam dicitur negando ātecedens. et ad primam probationem dicitur assignan

De theoror

do causam durationis comete positam in 3° nota
bili. ¶ Ad secundam probationem dicitur q^d nō
est inconueniens multam exalationem valde cō
pactam resistere frigiditati medie regionis et ascē
dere per mediam regionem aeris:

Aeris sexto. vtz pluuiā gñeret i
media regiōe aeris. ¶ Ar
guit primo q^d non. qz pluuiā est subalr
aqua: sed locus nālis gñationis aque
nō est media regio aeris. igr pluuiā nō gñat i me
dia regiōe aeris s3 in loco aque. ¶ 2° sic. ois ipres
sio ignita est leuior pluuiā. igr ois impssio ignita
gñatur in supiori loco q3 pluuiā. sed aliq ipressio
ignita gñatur in media et ifima regione. g pluuiā
gñatur in loco iferiori q3 sit media vel ifima regio
aeris. ¶ 3° sic. vapor nō pōt ascēdere vsq ad me
diā regiōe aeris. g in media regiōe aeris nō gñat
tur pluuiā. anis pbat duplr. pmo qz vel moueret
sursū ab extriseo vel intriseo. nō ab extriseo:
qz nō pōt dari aliqd extriseū expellēs vel attra
bens vaporē sursū. nō ab extriseo. qz forma sba
lis vaporis ē pncipiū effectiū mor^o deorsū. igr
nō pōt ēē pncipiū effectiū mor^o sursū. nec calidi
tas vaporis. qz accēs se solo nō pōt ēē pncipiū
totali pductiū mor^o. 2° qz vel moueret nālī. et h
tūc gñatio pluuię ēē violētia. et n pcpim^o aliqd
violētū extriseū. ¶ In opp^m ē auctoritas phi.

Primo sciendū ē q^d aristo. in isto 3° tracta
tu dētermiat de ipressionib^o humi
dis. et diuidit in tria capitula. In pmo dētermiat
de pluuiā et itēdit septē cōclusiōes. ¶ 1^a p^aia cōclu
sio tāgit itētū et est hec. dicam^o de 2° loco post sup
mā regiōe aeris. et de loco q est circa terrā. s. de
ifima regiōe aeris qz iste locus ē cois aq et aeri. et
etiā de oib^o ipressionibus hūidis. dicam^o et de im
pssionib^o accñtalibus in eis et sumam^o oium pnci
pia et cās. ¶ 2ª cōclusio tāgit cāz efficiētē istaz
ipressionū et est hec. Causa efficiēs p^aima et princi
palis ē motus solis in obliquo circulo qui bz con
gregare et disgregare mām eleuatāz. ille. n. pp p
pinquitatē vel recessū ad nos est cā gñatiōis et cor
ruptiōis. ¶ 3ª cōclusio tāgit cām mālē. cā mālīs
ipaz est vapor eleuatus ab hūiditate terre a radi
is solis vel ab aliquo cānte inferius caliditatem
releuante vaporē. ¶ 4ª cōclusio tāgit gñatiōē
pluuię et ē hec. cū vapor eleuatur ad supiores lo
cū inter ista duo vltia loca ptes calide supius tē
dunt et reliquūt ptes grossiores et frigidas q pp de
relictionem caloris et pp frigiditatem loci cōden

sant^o et itēz in aquam conuertuntur. et fit pluuiā d
scendens pp sui grauitatē. ¶ 5ª cōclusio tāgit ois
serentiā vaporis nubis et caliginis et ē hec. vapor
ē exalatio eleuata ab aq et ab hūiditate ēre vlt aq.
s3 nubes ē vapor cōdēsatus q cōuertit i aquā. s3
caligo est resolutio nebule q debebat conuerti in
aquā ideo magis ē signū serenitatis q3 pluuię. ca
ligo. n. ē velut ymbra sterilis. ¶ 6ª cōclusio tan
git circulū iter ista. et ē hec. i gñatiōe istoz est circu
lus qz aqua siue hūidū pmo eleuat a terra. et cū ē
in media regione aeris cōuertit i nubem et nubes
itez cōuertit i aquā et illa itēz reuertit i terrā. iō
iste circulus ifegit circulariōēz solis. qz qñ sol ē su
pra frā eleuat vapor. et qñ est sub terra itēz reuer
titur. et etiā pbat p antiquos dicētes q talis ele
uatio ē de scēsus vaporis et quidā sum^o circulari
ter fluēs a terra ad mediā regiōē et itēz refluēs
a media regione ad terrā. ¶ 7ª cōclusio tāgit oīaz plu
uiāz et ē hec. qñ vapor hūidus eleuat p calidita
tē et cōdēsatus pp frigiditātē cadit p puas gut
tulas vocatur pccades. si vero p maiores ptes
vocatur pluuiā. solet supaddi 3^m. qz quādo cadit
per latas ptes vocatur lambroceres.

Secundo sciēdus ē. q^d aristo. in isto 2° ca
pitulo dētermiat d rore et pru
ina et niue. et itēdit sex cōclusiōes. 1ª prima tangit
gñationem roris et pruine et ē hec. qñ vapor modi
cus et subtil fuerit eleuatus nō multū alte ppter
paucitatem caloris eleuātis ipz. et fuerit frigidat^o
a frigiditate noctis talis vapor latus deorsū dē
ros et pruina. ¶ 2ª cōclusio tangit duas oīas in
ter rorē et pruina. p^aia qz pruina fit qñ vapor con
gelat. s3 an q3 sit ros o3 q^d nō sit rāt calor q conu
met vaporē eleuatū neqz q sit rātū frigus q va
por ogelet. 2ª oīa qz pruina fit i tpe frigido et in
locis frigidis. s3 ros fit loco et tpe tpatis. Ex h in
fert q vapor ē calidior aq. h3. n. caliditātē ipz ele
uātē. 2° infert q illd qd est āplioris frigiditatis q3
aq pōt ipz vaporē ogelare. ¶ 3ª cōclusio tāgit triplicē
cōueniētiā iter rorē et pruina. 1^a p^aia qz ros et pru
ina nō sūt nisi serenitate et trāgillitate exite. 2^a qz
ista n sūt flāte aliq vento ipetuofo. pbat signo qz
pp h ista gñant qz vapor n disgregat nec a longe
eleuat a terra. 3ª ros et pruina nō possunt gñari in
mōtib^o nec in locis altis. pbat duab^o rōnib^o. p^ama
qz vapor ille eleuatur a locis humidis et submis
sis. iō calor puus eleuans ipsum non pōt eleuare
ipm ad locum multe altitudinis s3 dimittit ipz p
te terrā. 2^a rō qz in altis locis est maxim^o ventus
q facit dissoluit illū vaporē. ¶ 4ª cōclusio. ros

Primus

fit sēp flāte austro z nūq̄ flāte borea pter q̄ i pon-
tho. qz ros nō fit i tpe frigidō s3 tēpatō. auster at
facit tēpiē. boreas xō facit tps frigidū. qz boreas
ē frigidus. i pōtho at ē ecōuerso. auster at nō facit
sic tēpiē vt fiat vapor. boreas aut p suā frigidita-
tē facit antipistafim z cōgregat calidū. ideo plus
euaporat. hoc pbat signo. putei. n. plus euaporāt
flātib⁹ boreis q̄ austeribus. tñ vērī boreales cōu-
mūt vaporē ante q̄ multiplicētur. australcs ve-
ro nō pmittūt vaporē cōgregari. ¶ 5ª conclusio tā-
git numez ipressiōnū aqueaz z est bec. a loco in
quo generātur nubes veniūt tria corpora. s. nix
grādo z pluuia. ¶ 6ª cōparat aliqs eaz adiūicē
z est bec. pluuia z nix pportionabilī se habent ad
rozē z pruina. z nō differūt nisi s3 magis z min⁹.
nix. n. z pruina sunt idem. ros vero z pluuia sunt
idē. s3 differūt s3 multū z paucū. pbat qz pluuia
fit ex multo. vaporē sic ifrigidatō z in loco multū
distante a terra. sed ros fit ex paucō vaporē z in
parua distātia a terra: s3 est de pruina z niue. cū
enim cōgelatur nubes fit nix. cū aut cōgelatur p-
pe terrā paruus vapor fit pruina. Ex hoc infert
qz nix z pruina sunt signū tps z medie regionis
frigide. nō. n. cōgelaretur in tpe z regione in q̄ eēt
multa caliditas si nō supueniret frig⁹. oz etiā ibi
esse calidū qd facit frigidū euaporare.

Tertio sciēdū qz circa hūc tex. icidūt tres
difficultates. ¶ 1ª prima difficul-
tas est de signis pluuię. dī qz p̄mū signū pluuię ē
rubedo matutina solis. z signū serenitatis est ru-
bedo serotina solis. Secundum signū qz quando
sol z luna apparēt coloris pallidi est signū pluuię
3^m. defectus rois in tempore apto ad rozes. 4^m
signū quasi ifallibile. qñ luna in nouilunio habet
cornua valde obtusa z magna est signū qz illa lu-
na erit pluuiosa. sed qñ luna habet cornua acuta
signū est serenitatis. Aliud signū quasi ifallibile ē
qñ sol respiciit in ortu z supra ip̄z apparet nubes
nigra z lōga ad modū turris. tūc si nubes statim
dispeat tūc est signū pluuię future in illo die. sed
si nubes diu pmaneat significat serenitatē z raro
accidit oppositū. Aliud signū. quādo stelle i celo
nō apparent ita spisse imo apparēt plus distātes
q̄ solitū sit eas apparere tūc est signum pluuię.
Aliud signū. sintillatio aeris in lampade ardēte.
Aliud signū. quādo est mutatio vētoz ab austro
vsqz ad aquilonē exclusiue p occidentē est signū
pluuie. Etiā sumi possunt signa ex parte aialius.
sicut cantus ranaz. cātus cornoz. biridines bas.

se volātes. musce z pulices fortiter tangentes: z
ones auide pascētes. mugitus boum z vaccaz i
cāpis z pascuis eleuatio capitū z festina reuerſio
ad tectū. ¶ Secūda difficultas. de accidētibus
istaz ipressiōnū dicitur p̄mo de pluuia qz est ac-
cidēs eius cadere p guttulas aliquando maiores
aliquādo minores. aliquando etiā pluuia est dul-
cis z aliquādo amara. aliquādo etiā cū pluuia ca-
dūt rane vermes z multa alia animalia. De niue
dicitur qz cōseruat blada. De roze dicitur qz aliqñ
feter ita qz putrefacit herbas. z blada collecta tē-
pore rois putrefiūt. quia aliquādo est dulcis vt
mel. De pruina dicitur qz adheret pilis et herbis
Astroz sunt multa alia signa z accidētia q̄ ppter
eoz multitudinē dimittūtur. ¶ Tertia difficul-
tas. in qua regione aeris generatur ros. Pro so-
lutione huius difficultatis ponūtur quatuor di-
cta. p̄mū est cōtra albertū qz ros nō generatur in
superiori parte medie regionis aeris: qz vapor
ita subtilis z paucus nō posset ascēdere p mediā
regionē aeris. ¶ Secūdo dicit qz ros non gene-
ratur in media regione aeris in qua pluuię z nu-
bes generātur p̄mo quia ibi sunt venti. Secūdo
quia requirit locū tēperatū. ¶ 3^m dictū. ros nō
ascēdit a terra ad summitatem herbaz folioz z
arboz: sed descēdit ab infima regione aeris su-
pra herbas folia z arbores. ¶ 4^m dictū. ros ge-
neratur in inferiorē regione aeris ex cōdēsatiōe va-
porz. Ista quatuor dicta patēt ex scdo notabili.

Conclusio respōsalis. Pluuia generat
i media regione aeris. pbat
qz in illa regione aeris generatur pluuia in q̄ est
tāta frigiditas qz vapor tñ fōt cōdensari qz ex eo
fiat nubes: s3 solū hoc est i media regione aeris.
ergo solū i media regione aeris generat pluuia.

Primo dubitat. Utz grādo generetur i
media regione aeris. Ad soluen-
dū s3 dubiū est supponēdū qz Ari. i. h. 3° z vltimo
ca? hui⁹ tractat⁹ deſminat de grādine: z diuidit
i duas ptes. In p̄ma deſminat de grādine s3 opi-
nionē antiquoz: z intendit quattuor cōclusiones.
¶ 1ª prima tāgit itentū z est bec. grādo generat i
media regione sicut pluuia. s3 differt i hoc qz sicut
nix generat i media sic pruina gñat in ifima. z sic
pluuia i media sic ros in ifima. grādo vero nō h3
aliquid qd s3t genereſ in ifima sicut ip̄a in media.
Subdit qz oportet determinare ea que accidūt
circa nāz grādinis q̄cūqz nō sunt seducētia a ve-
ritate s3 sūt rōnabilia. ¶ 2^a cō tāgit duas q̄stio-

Signa pluuię.

De theoror

nes. **C** Prima est. quod potest generari gradus ita quod aqua non descendat antequam congeletur. **C** 2^a. quod in hyeme minus fiunt grandines. et magis fiunt in tempore veris et autumnii. et vniuersaliter in tempore temperato. cum tamen grando appareat ut cristallus. id est. ut aqua congelata. **C** 3^a conclusio tangit et reprobatur solutionem antiquorum. **C** Ad primam questionem dicitur quod nubes quandoque dissolvitur in parvas guttas que propter paruitatem manent in aere et postea ille partes congregantur et faciunt guttas magnas que vocantur grando. hoc reprobatur philosophus. quod congelata in quantum cuiusmodi non possunt iterum congelari. **C** 4^a conclusio tangit opiniones anaxagore ad primam questionem. et est hec. in estate magis fit grando. quod tunc calor sufficit eleuare nubes et expellere in superiorem locum magis frigidum in quo propter frigoris conuertuntur in aquam et congelantur. hanc reprobatur philosophus tribus rationibus. **C** Prima. quod grando non generatur ita alte. probatur. quia in altis montibus apparent niues et non gradines. **C** Secunda. quia aliquando cum cadunt grandines in nubes celi audiuntur mirabiles soni. hoc tamen non possunt si generarentur multum distanter a nobis. **C** Tertia. quod grando fit in figura rotunda. quod non fieret si generaret multum distanter a nobis. Ex his dicitur ad dubium quod grando non generatur in media regione aeris. patet. quia grando generatur ex nube conuersa in guttas postea congelatas. sed nubes generantur in media regione aeris.

Secundo dubitatur. utrum grando magis generetur in tempore temperato quam in hyeme aut estate. Ad soluendum hoc dubium est supponendum quod ari. in secunda parte huius capituli definitur de grandine secundum opinionem propriam. et intendit tres conclusiones. **C** Prima tangit solutionem primae questionis. et est hec. grando sic generatur. nam per calorem solis eleuatur a corporibus humidis quidam vapor humidus et calidus usque ad mediam regionem aeris. et ibi propter frigiditatem loci conuertitur in nubem. et nubes conuertitur in aquam descendente per guttas que cadendo per infimam regionem propter eius caliditatem per antipistissimam in frigidantur et fortiter congelantur. et si generetur remote a terra sit rotunda. **C** 2^a conclusio tangit solutionem secundae questionis. et est hec. grando minus fit in estate et in hyeme quam in alijs temporibus anni. probatur per hoc estate. quod in estate aer est nimis siccus. sed in vere et autumno aer est magis humidus. et viget satis magna caliditas. igitur tunc possunt fieri plures euaporationes. et etiam tunc infima regio est satis calida

ad candum antipistissimam. sed in hyeme corpora sunt nimis frigida. ideo calor est nimis debilis ad faciendum humidum euaporare. et est media regio est tunc frigida nimis. ad causandum antipistissimam. **C** Tertia conclusio est hec. grando magis fit in tempore calido. probatur. quod calidum multum iuuat ad congelationem aquae. probatur duobus signis. primum. quod multi cum volunt aquam in frigidare vel congelare per faciunt eam cale fieri. 2^m. quod in puncto citius calefiebat quo fortius erat congelata et contra.

Tertio dubitatur. Quot sunt signa gradinis. dicitur quod sunt sex. primum est quod congelatur et apparet ad modum cristalli. 2^m signum est quod mortificat vegetabilia. hoc propter suum frigus. 3^m. quia quandoque tempore grandinis audiuntur magne exalationes calide et sicce que petunt exitum et mouentur per talem nubem frangendo eam. ideo causant sonum. 4^m. cum grandine cadit pluuia hoc fit propter quam antipistissimam. 5^m. quod quandoque est angularis: quandoque rotunda quandoque reote generatur. 6^m. in grandine quandoque apparent imagines hominum et porcorum propter virtutes celestes tunc vigentes. Ex his patet quod quandoque sunt impressiones humide quasque ducuntur in infima regione aeris. scilicet ros et pruina. sed alie tres generantur in media regione. scilicet pluuia nix et grando: et huius gradus congelatur et perficiatur in infima regione. tamen principaliter generatur in loco ubi generatur nubes et c.

Ad rationes Ad primam dicitur concedendo maiorem et negando minores. Et ad probationes dicitur quod vnumquodque eorum elementorum potest naturaliter generari in loco alterius dummodo sit aliquid quod moueat ipsum ad motum alterius. ut si aliquis poneret ignem infra aerem naturaliter. quod ex tali igne possunt generari aer naturaliter. **C** Ad secundam dicitur concedendo animum et negando contrarium. quia non est inconueniens quod multus vapor altius descendat quam pauca exalatio. ideo non est inconueniens quod aliqua impressio humida altius generetur quam impressio ignita generata ex debili exalatione. **C** Ad secundam dicitur per quod forma substantialis vaporis est principium talis ascensus. nec est inconueniens eandem formam naturalem per diuersa principia instruere esse principium contrariorum motuum sicut forma substantialis aquae per suas propriam frigiditatem frigesacit. sed per caliditatem sibi impressam ab igne calefacit. sic forma substantialis vaporis per suam caliditatem quam consequitur quedam leuitas ascendit. et quando frigesacit per suam frigiditatem quasque consequitur grauitas

Primus

Descendit. vel dicitur quod caliditas est principium per du-
crum talis ascensus vel saltem leuitas consequens
illam caliditatem. idem dicitur ad 2^{am} probationem quod talis
motus est naturalis ex parte principij instrumentat. scilicet ex
parte leuitatis et caliditatis vaporis: licet forte sit
violentus ex parte forme substantialis vaporis.

Veritur

septimo. vtrum fontes et
flumini generentur ex
pluuiis aquis receptis in visceri-
bus terre. C. Arguitur primo quod sic. quia tem-

porale pluuias fontes et flumini sunt maiores quam tem-
porale estiuale. et hoc non est nisi quia talis aqua aug-
mentatur ex aduentu pluuias. igitur fontes et flumini
generantur ex aquis pluuiis. C. 2° sic. fontes et
flumini non generantur in concavitatibus terre ex
vapore conuerso in aquam cum sepius maior aqua
exeat a fontibus et fluminibus quam sit maior pars aeris
igitur generantur ex aquis pluuiis. C. Tertio
sic. quia vel aqua ascenderet ad officium fontis
naturaliter vel violenter. non naturaliter quia aqua
non ascendit sursum naturaliter. non violenter
primo quia ibi non videtur aliquod violentans. Se-
cundo quia generatio fontium non esset naturalis
C. In oppositum est auctoritas philosophi.

Primo sciendum est quod Aristoteles in isto
quarto tractatu determinat de
fontibus fluminibus que generantur intra concavi-
tates terre. et diuiditur in duo capitula. C. In pri-
mo determinat de generatione fontium et fluminum.
et diuiditur in duas partes. In prima deter-
minat de ipsis secundum opinionem antiquorum et inter-
dit tres conclusiones. C. Prima tangit intentum
et est hec. dicamus adhuc de ventis et omnibus spi-
ritibus de fontibus et fluminibus et de mari: non multum
curando de opinionibus antiquorum. quia de his
nihil aliud dixerunt nisi quod vulgo dicitur. C. Se-
cunda conclusio tangit opinionem antiquorum
et est hec. aliqui opinabantur quod ventus non esset
aliud quam aer motus ita quod eandem res dicunt ven-
tum aerem et nubes. quia cum fuerit quiescens di-
citur aer. et cum fuerit motus dicitur ventus. et cum
aer fuerit ingrossatus dicitur nubes. et credunt sa-
pienter dicere omnes ventos esse unum ventum. et
omnes flumines esse unum flumen. Ex hoc infertur quod
multi melius dicunt sine inquisitione quam isti anti-
qui cum inquisitione eo quod dicitur eorum esse leue et me-
dicum. et subdit quid intendit determinare. C. 3^a
conclusio tangit opinionem antiquorum de fluminibus
et est hec. eleuato vapore descendit pluuia in terras

tanquam in aliquem magnus ventrem: et ibi congre-
gatur in hieme propter multitudinem pluuiarum
et illam multitudinem pluuiarum continue fluentes
ab illo ventre terre dicunt esse flumines. probant
duobus signis. primum. quia flumini sunt maiores in
hieme quam in estate. et hoc non est nisi quia ille con-
cavitates terre sunt in hieme plus replete aquis
pluuiis. 2um signum quia aliqui flumini sunt per-
petui et aliqui non. et hoc non est nisi propter abunden-
tiam aquarum pluuiarum in aliquibus locis. hanc
reprobat philosophus quia sequeretur quod talis
venter terre esset maior tota terra. quia si tota aqua
que fluit per annum ex fluminibus congregaretur ipsa
excederet magnitudinem terre.

Secundo sciendum est quod Aristoteles in 2^a
parte huius capituli determinat
de fontibus et fluminibus secundum opinionem propriam
et intendit quinque conclusiones. C. Prima tangit
unum modum generationis fluminum et est hec. si-
cut supra terram ex aere generatur aqua. sic etiam
inter partes terre est multus vapor qui propter fri-
giditatem terre condensatur et conuertitur in aquam. et illa
aqua petens exitum fluit extra terram et continue
resoluitur in vapores. ideo continue augmentatur
talis aqua. et sic causantur fontes et flumini. hoc pro-
bat duobus signis. primum quia videmus quod fodi-
untur loca bassa et fouee et in illis reperitur aqua
discurrens ab illis locis terre. 2um signum quia fon-
tes et flumini secundum naturam fluunt ex motibus. probat
philosophus ratione et experimentis. ratione quia sicut mo-
tes sunt porosi. ideo ibi potest aer subgredi terram
et propter frigiditatem terre conuertitur in aquam. 2° pro-
bat experimentis de monte pnafo. et Asia de monte
caucasio. in idem de monte pyreno circa occiden-
tale equinoctium. de motibus etiam circa scythias
et lybiam et multis alijs motibus ut ad longum pa-
tet in textu. C. 2^a 3° recapitulat que dicta sunt
C. Tertia conclusio probat quod in terra sunt aliqui loca
susipientia multam aquam sicut concavitates
terre quod circa archadiam aliqui flumini absorbentur a ter-
ra. etiam in asia sub monte caucasio est stagnum sub quo in-
grediuntur plures flumini et ibi mare non habet effluxum. idem
intra sub terram et egreditur longe bene per trecenta
stadia. et exit aqua dulcis et potabilis. et in europa
est quidam flumen qui absorbetur a terra. et ite-
egreditur. quod non esset nisi sub terra essent ma-
gne concavitates receptivae multam aquam

Tertio sciendum est quod circa hunc textum
identur tres difficultates. C. Prima

De theoroy

Utrum aqua naturaliter ascendat ad officium fontis. Pro solutione huius difficultatis ponuntur quatuor casus in quibus aqua potest naturaliter ascendere. **Primus.** si in aliquo vase pleno aqua ponatur aliquid grauius aqua: tunc illa aqua illi graui naturaliter cedit et ascendit supra illud graue. **Secundus casus.** si aqua fuerit calefacta et ex tali aqua vapor fiat virtute caliditatis illius vaporis aqua naturaliter ascendit: ut patet de fumo aque bullientis. **Tertius casus.** quia natura abhorret vacuum: ideo aqua naturaliter ascendit ad replendum vacuum. **ps** duplici experientia. **prima.** quod si aliquis calefaciat fialam. aer calefactus in fiala rarefit. tunc si statim talis fiala ponatur supra aquam frigidissimam propter frigiditatem talem condensatur aer fiale. et tunc aqua ascendit ad replendum vacuum. **z^a.** inuenies sepius bibunt vinum cum calamo attrahendo aerem illius calami. et tunc statim vinum ascendit ne fiat vacuum. **Quartus casus** est propter equalitatem quod quilibet pars aque naturaliter tendit ut sit eque alte vel eque basse sicut alia. ideo si fiat foramen in naui nunquam aqua cessabit ascendere quousque sit ita alta sicut aqua que est in fluuio. **secundo** ponitur talis super officio. quod prima officio fontium et fluuioz coiter est in altis montibus. **Ex his** dicitur ad difficultatem quod aqua naturaliter ascendit ad officium fontis. **ps** quia aqua naturaliter nititur equari loco a quo sumpsit originem. sed locus a quo fons sumpsit originem est altus ideo aqua naturaliter ascendit quantum potest quousque adequatur suo loco naturali. **Ex quo** sequitur quod officia fontium artificialium non debent fieri altiora quam sit locus originis ipsius fontis. hoc potest declarari de foramine facto in naui. **Secunda difficultas** cum fontes et fluuij generentur ex vapore conuerso in aquam qualiter est possibile quod fontes et fluuij sint perpetui. **Dicitur** quod intra terram sunt multi pori qui naturaliter non possunt remanere vacui. ideo oportet quod repleantur aliquo subtili vapore qui propter frigiditatem terre statim conuertitur in aquam. ideo ne sit vacuum subtrat nouus vapor qui continue conuertitur. et sic continuatur fluxus fontium et fluuioz. et quantum riuuli alicuius fontis vel fluuij plus distant a loco sue originis: tanto sunt latiores et maiores. quod continue reperiunt nouum vaporem conuersum in aquas. **Tertia difficultas.** utrum aqua fontium et fluuioz sit naturaliter maior in estate quam

in hyeme. **Dicitur** primo quod naturaliter est maior in estate quam in hyeme. quia calor existens extra terram facit eam per attritionem esse magis frigidam. ideo facilius resoluitur vapor in aquam. per accidens tamen ratione aquarum pluuiarum et aliarum impressionum humidarum que resolunt in aquam fluentem ad fluuios est maior in alijs temporibus quam in estate etc.

Conclusio responsalis. Fontes et fluuij non generantur ex aquis pluuialibus receptis in visceribus terre. solet communiter probari tribus signis. **Primum.** quia experimentum est aquam pluuialem non descendere intra terram decem pedes. **Secundum.** quia sub magnis rupibus et lapidibus reperiuntur magni fontes et fluuij: per eos tamen non potest aqua pluuialis descendere. **Tertium.** quia in cacuminibus montium reperiuntur fontes. et ibi non possunt ascendere aque pluuiiales etc.

Primo dubitatur. Utrum regio habitabilis possit fieri inhabitabilis. **Ad** soluendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in isto ultimo capitulo determinat de causis durationis fluuioz. Et diuiditur in duas partes. In prima determinat de permutatione fluuioz in terram siccam et e contra. Et intendit tres conclusiones. **Prima conclusio** tangit talem permutationem. et est hec. Eadem loca terre non sunt semper arida nec semper aquosa. sed permutantur secundum generationes et exitus fluuioz. **Ex hoc** infertur quod arida terra et aquosa permuratur. quia sit mare ubi est terra arida et e contra secundum quandam ordinem et periodum. probat per simile. quia sicut in animalibus et plantis status et senectus augentur et minuantur per caliditatem et frigus et per motum circumlarem solis. sic propter eandem causam fontes et fluuij augentur et diminuantur solum. In hoc tamen differentia est. quia viuens augetur secundum se totum: fluuius autem augetur aut diminuitur solum secundum partem. **Ex his** infertur quod necesse est fontes exsiccare locis factis aridis. quia fluuij primo ex magnis fiunt parui. deinde fiunt omnino aridi. Similiter mare est crescens et ascendens. et aliquando terra sit arida. **Secunda conclusio** tangit causam propter quam talis transmutatio later nos. quia generatio talium sit per longissimam successionem temporum. Et vita hominis est brevis. quia certissime fiunt corru-

Primum

ptiones hominum in preliis in infirmitatibus et in carissimis. etiam quosdam late: eo quod transmigrant de regione in regionem et propter eandem causam latet transmutatio terre habitabilis in terram inhabitabilem. **Tertia conclusio** probat duobus signis quod terra transmutetur de terra habitabili in terram inhabitabilem. Primum signum. quia egyptus fuit terra inhabitabilis propter paludes. et continue terra exiccata est ex paludibus. et tamen latuit talis transmutatio. ut fert Homerus. secundum signum. regio argorum erat sic paludosa et paucos poterat nutrire. et terra micena erat sicca. et factum est contrarium:

Secundo dubitatur. Utrum durationis fluuiorum sit aliqua causa. Ad soluendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in secunda parte huius capituli determinat de causis durationis fluuiorum. et interduas conclusiones. Prima tangit causam transmutationis fluuiorum secundum antiquos et est hec. illi qui ad pauca respiciunt dicunt talem transmutationem esse factam per mutationem totius uniuersi. Credunt enim quod omnia sunt de nouo facta. Re probat eos philosophus quia derisibile est quod propter transmutationem factam in aliqua parte terre dicamus totum uniuersum transmutari: cum terra sit fere nihil in ordine ad celum. **Secunda conclusio** tangit duas veras causas permutationis fluuiorum. prima est ex parte corporum celestium quia sicut in partibus unius anni accidit transmutatio per motum solis sic quod in aliqua parte anni est hyems in qua est abundantia aquarum. et in alia est estas. que est sicca. sic per influentiam celi accidit abundantia fluuiorum et nubium. ut probat exemplo de diluuiio facto sub deucalione et etiam alijs exemplis. Secunda causa est ex parte inferiorum. quia aliquando in montibus sunt concavitates magne in quibus est magna frigiditas conuertens multum vaporem in aquam. In alijs autem locis sunt pue concavitates. id est ibi paucus vapor. probat hoc ex tribus exemplis. primum est de terra egypti que facta est totaliter arida. et maxime circa mare rubrum. secundum exemplum. circa methodium paludem facta est tanta diminutio fluuiorum quod iam non sciunt supernatare naues sicut solebat. tertium exemplum. in asia fuit fluxus cuiusdam stagni. postea stagnum fuit factum paruum et tandem exiccatum et postea reuersum. Ex hoc isertur quod ex quo tempus non deficit non semper fluxit nylus. sed erat quandoque locus sic. Consequen-

ter recapitulat ea que dicta sunt.

Tertio dubitatur. Utrum ubi nunc est mare aliquando fuit terra sicca et e contra. Pro solutione huius difficultatis ponuntur modi generationis montium. primum est ex fluxu maris et aliarum aquarum impetuosarum congregatur multa terra et fit mons. secundus modus. venti impetuosus congregant multam arenam et multas terrestres citates et fit mons. tertius modus. per terremotum fit aliqua apertura in terra et sic fit vallis magna. ideo fit mons magnus. quartus modus est per influentiam desiccatiorem et refectiuam terre. et ideo eleuatur terra et sub ea fit magna concavitas. et sic fit mons. dicitur tamen probabiliter quod ita alti montes sicut aliqui repertiuntur non possunt naturaliter totaliter corrumpi. nec possunt totaliter de nouo generari nisi fuerit terremotus naturalis et uniuersalis. parui tamen montes qui naturaliter fiunt possunt etiam naturaliter corrumpi. et in loco in quo sunt potest fieri naturaliter valles. Ex his dicitur ad dubium quod ubi nunc est mare aliquando fuit terra sicca. hoc satis patet ex dictis.

Ad rationes Ad primam dicitur quod bene probat aquam pluuialem aliquo modo augere fluuios: sed non probat fluuios principaliter generari ex aquis pluuiarum. **Aliæ rationes** soluantur ex tertio notabili. **Et hec de primo methexorum dicta sufficiant. Et sequitur secundus.**

Metheoroz

Inici /
tius
secūditibz me
theoroz. Que
ritur pmo vtz
loc^o in quo est
mare sit locus
natural^{is} aque
C Arguit pri
mo q non. qz
ois locus natu
ralis est princi
piū generatio
nis locati: z in

eo locatū nātr gescit. s3 aqua nō generat nātr in
loco maris nec in eo nālī gescit. ergo loc^o in quo
est mare nō est loc^o nālīs aque. C 2° sic. aqua na
turaliter debet circūgirare terrā z alit^{er} locari q̄
terra. sed mare nō circūit terrā nec locatur altius
q̄ terra. ergo locus in quo est mare nō est locus
nālīs aque. minor pz p pma pte p simile de alijs
elemētis. p scda parte pz qz terra est altior q̄ lo
cus maris. C 3° sic. locus in quo est mare est loc^o
maris in q̄tū mare. ergo nō est locus nālīs aque.
anō pz duplī. pmo qz in eo nālīter generatur z cō
seruatur mare. z qz ipsius maris est aliq̄s locus
nālīs z nō est ali^{us} nisi ille in quo est mare. ergo zē.
C In oppositum est auctoritas philosophi.

Primo sciendū est q Aristot. i 2° libro me
theoroz dēterminat de spir^{itu} tibi^{us}
z vētis. z diuidit i tres tractatus. In pmo tra
ctatu dēterminat de mari. z diuidit in duo capi
tula. In pmo dēterminat de generatōe maris. z
diuidit in duas ptes. In pma intēdit q̄tuor cōclu
siones. C Prima tāgit intētū z est bec. dicamus
de mari z ppter quā causā tāta aque multitudo
sit salsa. z quid sit principū gñatōis maris. C 2^a
cōclusio tangit tres opiniones antiquoz de gñā
tione maris. pma fuit eozū qui versatur circa co
gnitiōē de dijs. s. hesiodi z aliorū poetaz dicē
tium qz in terra erāt fontes qui erāt picipia z ra
dices maris ideo ex illis gñabatur mare. dicebāt
etiaz terrā esse maiorez ptez totius vniuersi. ideo
dicebāt oīa alia eē z moueri circa terrā tāq̄ cir
ca honorabilius elementum. C 2ª opinio est quo
rūdā dicentū terrā fuisse a pncipio. totā copertā
aquis. z ppter calozē solis fuisse ex vna pte exic
catā z residuū aque dixerunt eē mare. z dicūt qz
tandē tota terra exiccabitur. C 3^a fuit opinio di
centū terrā fuisse calefactam a sole. z ppter hoc

emississe sudorē z illū sudorē dicūt esse mare. pbat
signo qz sic sudor ē salsus. ita mare ē salsū. Et sub
dit quādam opinionem de causa salsedinis maris
z est bec. sicut aqua collata p cineres est salsa ita
aqua trāsiciens per terras quodāmodo adustā a sole ē
salsa. C 3^a cōclusio tāgit reprobationē prime opi
niōis. z pzo ponit tales distinctiones aquaz que
sūt circa terrā. quia qdā sūt fluētes sicut aque sō
tales. alie sūt stationarie. z iste sūt duplices. que
dā sūt stātes p artē sicut putcales. qdā sūt stātes
sine arte sicut aque stagnales z paludose. z ipso
bat dictā opinioēz duabus ratiōibus. p^{ri}ma. si aq̄
fontales eēt pncipiū gñatōis maris. vel igitur
aq̄ eēt stātes vel fluētes. nō p̄mū. quia aqua sta
gnalis nō pōt esse pncipiū tāte multitudinis aque
sicut est mare. nō z^m. quia oīs aqua fluens z sōta
lis est dulcis. mare autē nō est dulce. z^a ratio quia
sūt multa maria que possūt vbiqz circūdari. z nō
nō apparēt ibi aliqui fōtes vel fluuij itantes i tra
ipsa maria que sunt pncipia eoz. igit. C 4^a con
clusio tāgit cās fluxus maris ab aglone i meridiē.
p^{ri}ma cā. qn mare ex maiori loco venit ad mino
rē locū tūc pp āgustia loci vibrat bic z ide: z iō tūc
i lato loco appet modica vibratio z i puo maiori vi
bratio. z^a cā. qz mare sēp fluit ad aliud mare pro
fūdus. vt pbat de meothide palude q fluit i pō
tū z pūrus in egeū. 3^a cā. qz locus aglonis ē mul
tū altior q̄ loc^o meridionalis. ideo mare fluit ab ag
lone i meridiē. anō pbat signo. qz ātig dixerūt so
lez nō moueri sub terra s3 occultari a nobis pp al
titudine terre circa polū arcticū. C Lōsequenter
recapitulat que dicta sūt zē.

Secundo sciendū est q Aristot. in scda pte hui^{us}
capituli reprobat qdā alias opinioēs
de generatōe maris z itendit septē cōclusiones
C Prima tāgit intētū z ē bec. dicendū ē de gñatōe
maris z de causa salsedinis z amaritudinis eius.
C Secūda cōclusio tāgit secūdā conclusionem
z est bec. quidā antiquoz dixerunt mare esse p̄mū
omniū aquaz z locuz naturalēz aque. pbat sic.
similiter est i aqua z in alijs elementis. sed in alijs
ita est qz i loco naturali illius elementi est maior
eius pars que est principium omniūz que sunt d
natura talis elemēti. vt pbat de igne. igitur simili
ter in loco naturali aque est maior pars aque. scz
mare qd est principū omniū aliarū aquarūz. pro
bant sic signo. omnes enim fluuij fluunt a mari z
iterum redeunt ad mare. hanc reprobat sic qz ma
re est sapidum z nō ē simplicius z purius aq̄s flu
uiorū vel fontū. q̄ non ē pncipiū eoz. anō pbat. qz

Secundus

propter hoc qd mare colatur per terrā est sapidū
z salū. ¶ 3^a conclusio tāgit duas supponēs p scda
opinione. Prima. circa terrā est aqua: circa aquā
ē spera aeris. circa aerē est spera ignis. ¶ 2^a sup
positio. sol mouetur circulariter circa terrā z aq
z disgregat z eleuat quod est subtile z dulce vī
q ad mediā regionē: z illud ibi conuertit in aquā
z itē descendit in terrā. ¶ 4^a conclusio tangit
secundā opinionē antiquoz: z est bec: oēs antiq sē
deridendi qui dixerunt solē cibari humido: z pp
hoc dicebant solem moueri circulariter: quia ea
dē loca nō pnt sp ei pberē alimentū. hāc pbat siq
q: flāma nutritur humido i oleo. q signū est q sol
nutrit humido. hanc reprobāt quinqz rōib⁹. pma
q: sequerē q sol nō solū renouaret de die i diē
sicut dicebat Eraclitus: imo ē q cōtinue eēt ali
us z alius sol: qz continue cōsumebat alios z ali
os humores. ¶ 2^a rō. ignis euaporās humidum
ab aq nō nutrit illo humido p ipz eleuato. ergo si
mītr sol non nutrit humido p ipz eleuato ab aq.
¶ 3^a rō. qz eadē rōne alia astra nutritētur humi
do. cōs ē falsū. si. n. totū humidū esset eleuatū nō
sufficeret nutrire tot z tanta astra. ¶ 4^a rō. si sic
seqrē q sol augmētaret z moueret velocius p
pter humidū nutritiū ei⁹. ¶ 5^a rō. qz videmus
vapores eleuatos uerti i aquā: z itēz descēde
re deorsū. ergo sol nō nutrit ab eis. ¶ 5^a conclusio
tāgit locū maris z est bec. potabile z dulce qd est
in mari fert sursū ppter leuitatē s3 falsū z grossū
remanet iseri⁹ ppter gravitatē. iō ille loc⁹ iserior
est sibi uenies. cēt. n. irrōnabile q aque non eēt
aligs loc⁹ sicut alioz elementoz: z sic loc⁹ vbi est
mare est pprius locus aque z non pprius locus
maris. pbo p sile in aialib⁹: qz qn nutrimentū est
in stomacho bonū z subtile mittit ad singula mē
bra: z sit nutritio eoz. grossū aut mittit foras. isert
correlariū q ppter hoc q locus in quo est mare
est locus n. is aque. ideo oēs fluuij fluūt ad ma
re. ¶ 6^a conclusio tāgit vnā dubitationē z est bec.
cū tāta mltitudo fluuijz itret mare qre ē q ma
re nō auget. soluit qz fluuij nō sūt s3 paulatiz fluūt
ad mare: z sic cōtinue sol ab eis eleuat potabile z
dulce z reliquit solū grossū z terrestre. ideo non
pōt tū augeri. pbat p sile de aqua paulatiz effu
sa ab aliquo vase cōtinue ab aliquo cōsupta. ¶ 7^a
conclusio tāgit opinionē platonis z est bec. dcm pla
tonis in pbedrone est ipossibile. s. q oēs fundi ma
ris z fluuijz sunt pforati: z i medio terre est fons
aqz q dī tartarus a quo p talia foramina veniūt
mare fontes z fluuij z alia reumata: qz ille tarta

rus aliquā mouet sursū z aliquā deorsū: z aliquā ad
latus ppter diuersitatē in diuersis partibus ter
re aque exeūt ad diuersa loca. z licet ille tartar⁹
sit pncipiū oīum aquaz. tū aque possunt habere
diuersos saporēs fm diuersas partes terre p qz
fluūt. hāc reprobāt qtuor rōnib⁹. ¶ Prima. qz se
querē q fluuij nō magis fluerēt subtus aquā q
desup: sed solū ad locū ad quē flueret talis tarta
rus. ¶ 2^a rō. qz seqrē q semp deberet eē eadez
qntitas fluuijz. p3 cōtra. qz semp ille tartarus cō
derat equalis. qntū. n. exiit de aqua ab eo subitrat
tū in eo de aqua. ¶ Tertia ratio. oēs fluuij vi
dētur terminari ad mare: z nullus subitrat terrā
nisi p aliā partē exeat. ergo nō oēs redeūt ad illū
tartarū. ¶ 4^a ratio. qz sequerē q fluuij ppe exi
tuz a tartaro eēnt maiores. cōs pbat p sile de q
busdā fluuijs circa mare. Cōsequenter recapitu
lat q dicta sūt. Solet addi qrtā opinio Democri
ti q tū nō ponit hic i textu: z ponit suo loco.

Tertio sciēdum q circa hūc textū icidunt
tres difficultates. ¶ Prima vtrū
tota terra debeat esse realr coopta aquis. pro
solutōe huius difficultatis ponūtur tres opinio
nes pbabiles. Prima est Alberti q stat in duob⁹
dictis. Primū. terra est coopta magno mari qua
si corrigia lata cingēte ipsā a polo arctico vsqz ad
polū antarcticū: z itēz ecōtra. 2^m. terra ē ex vtra
q parte discoopta mari. Ex hoc sequitur q tota
terra nō est de facto coopta aqz. 2° segtur q ad
salutē viuētū terra nō debz eē nātr coopta aqz.
p3 qz sunt multa viuētia que nō possunt genera
ri nisi vbitria elemēta se tāgūt. hoc aut non eēt si
tota terra eēt coopta aqz. ¶ Scda opinio stat in
vna suppositōe q est bec. terra est in vna sui parte
gibbosa. ideo gibbositas terre trāscēdit sperā aq
z est altior aqua. Ex his ponit duo dicta. Primū.
terra subiecta aqz est rotūda. 2^m. terra habitabi
lis est extra aquā ad modū cuiusdā montis z gib
bositatis. Ex hoc segtur q terra ppter salutē vi
uētū facta est gibbosa. ideo nō est totalr coopta
aqz. ¶ Tertia opinio est pbabilior: z stat pmo i
vna suppositōe que est bec. vna pars terre ē ari
da. ideo est leuior altior z est habitabilior. alia est
coopra aqz et humida: ideo est grauior z bassior.
Ex hoc segtur q vna pars frē leuat supra aquā
eo q alia pars terre est pōderosior. ideo est ppin
quior centro mundi. Scdo stat in vna distinctiōe
que est bec. duplex est cētrum terre. s. gravitatis
siue ponderositatis: z illud non est in medio terre
cū vna pars terre sit grauior alia. sed est bene in

Metheororum

medio mundi. ideo centrum gravitatis terre est
bñ cētrū mūdi. aliud est cētrū equalis distācie qđ
eq̃r distat a q̃libet pte circūferētie aque. Ex his
ponitur duo dicta. **Primo.** elemētū terre qđ cō
plectit totā terrā tam habitabilē q̃ inhabitabilē
illud est rotūde figure. p3 ponēdo pedē circini in
cētro equalis distācie terre: z faciēdo circulū cir
ca circūferētiā. **2^m** dcm. toni elemētū aque
est rotūde figure. p3 ponēdo pedē circini in cētro
mūdi z faciēdo circulū circa circūferētiā aque.
Ex his legitur q̃ terra non est totalr coopta ags.
Aliē difficultates patebūt in dubijs.

Conclusio ^{risalis.} **Locus** i. quo nūc est
mare est loc⁹ nālis aque. p3
p^{mo}. ois aqua naturalr mouetur z fluit ad locū
i q̃ ē nūc magnū mare. z q̃ ipi⁹ aq̃ ē alijs locus
z nō alius q̃ loc⁹ in q̃ est nūc magnū mare. q̃ zc.

Primo ^{dubitat.} **Utz** tota t̃ra semel exic
cabit a sole. Ad soluendū hoc du
biū est supponendū q̃ Aristo. in vltima parte bu
tus capituli recitat quandā opinionē de ppetuita
te maris: z itēdit quātuor cōclusiones. **1^a** Prima
tangit illā opinionē z est hec. quidā putant q̃ ma
re semel sit sit cū mūdo. hāc. pbat qz mūdos est ppe
tuus. ergo mare est ppetuū. **2^a** Scda cōclusio cō
parat istā opinionē ad fabulas esopi: qz sicut eso
pus dicebat fabulose terrā fuisse pmo coopertā
ags: z postea fuit qdā charibdis q̃ bis absorbit.
p^{mo} ausu fecit apparere mōtes: z scdo iūlas. z
tertio sorbebit z faciet t̃rā oīno aridā. Silt^r demo
critus dicebat totā multitudinē aque pmo esse fa
ctā cū mūdo z tādē desiccare z siccare: iste aut ser
mo est iuenis poetis z nō inquirētibus verita
tē. **Reprobat** Aristo. istā opinionē. qz nō videtur
ppter quā causāz tota terra fuisset aliquādo sub
mersa ppter gravitatē z aliquādo nō. Terra. n.
semp fuit gravis. ergo eaz semp oportuit eē sub
aqua. **3^a** Tertia cōclusio tāgit quādā solutionē z
est hec. q̃ sol eleuat aquā z sic exiccat terra. **Re
probat** qz sicut oportet solē eleuare aquā z terrā
exiccari: sic oportet ex illa aqua fieri pluuiam: z
itēz terrā humectari. nec oportet q̃ hoc tñ sit se
mel sed semp aut sepius: z sic terra nō desiccabi
tur. **4^a** Ultima cōclusio tangit motiū eoz z est
hec. videmus aliqua loca esse altiora z sicciora q̃
p^{us}. Subdit q̃ rōnabilius est dicere solē eleuare
aliquas partes aque: z itēz postea descēdere q̃
totū mundū pmutari z de nouo fieri zc.

Secundo ^{dubitat.} **Utrū** mare fuerit
eternū z perpetuū. Ad soluē

dum hoc dubiū est supponendū q̃ supponendo
eternitatē mundi cū Aristo. ponuntur aliqua di
cta. **1^a** **Primo.** mare totū est generabile z corru
ptibile. patet quia est corpus naturale cōposituz
ex materia z forma. **2^a** **Scdm** dcm. multe par
tes maris sunt de nouo generate ex fontibus z
fluuijs. patet per ingressus fluuijz ad mare. Ex
hoc sequitur p^{mo} q̃ nūc nō sit aliqua pars in
mari que fuerit ante mille annos. **Scdo** sequit^r
q̃ mare fm quālibet sui partē que nūc est: est de
nouo genita. **3^a** **Tertium** dcm. semp fuit mare.
p3 qz ab efno fuit vep dicere mare est. **4^a** **Quar
tū** dcm. vnū z idē mare semp fuit nisi itelligendo
de eodē f3 quālibet sui partē. nec itelligendo de
eodē f3 pncipalē partē: sed itelligēdo de eodem
fm ouenientia z successionē in eodē situ z figura
quēadmodū nos dicimus q̃ est idē secana q̃ sem
per fuit parisijs. Ex hoc sequitur q̃ mare de sa
cto est ingenitū z corruptū ad sensum preceden
tis dicti. dicitur tamen f3 veritatē q̃ mare est de
nouo factum sicut fuit mundus. fecit enim celus
terram mare z omnia que in eis sunt.

Tertio ^{dubitat.} **Utz** mare debeat flue
re z refluxere. p^{2o} solutione dubij
ponitur alique distictōes. **1^a** **Prima.** duplex est
mare. qđdā est mare magnū qđ dicitur oceanus:
aliud est mare mediterraneū: z fm descriptionē
factā sub Julio cesare sunt triginta maria mediter
ranea. **2^a** **2^a** distinctio. maria mouentur multis
modis. p^{mo} p vētos. quādo. n. est vētus ipetuo
sus eleuat supiorē partē maris extra p^{rios} limi
tes: ita q̃ multotiens fit talis inundatio q̃ aliqñ
fit diluuius particulare. z^o mō apparet moueri p
hoc q̃ ex vno latere sunt z augentur fluuij: z ex
alio diminuitur. ideo mare mouetur ex illo loco
altiori ppter abundantia aquaz ad illū locū bas
siorē ppter diminutionē aquaz. 3° modo mare
mouetur vnū in aliud eo q̃ vnū est in loco altio
ri q̃ aliud. vnde tres sunt cause quare vnū ma
re est altius alio. p^{ma}. qz vnū est situatū supra ter
rā altiorē q̃ aliud. z^a. qz est generatio aque mul
te i vno loco z diminutio ex alio. 3^a. qz ē cūrfus
multoz fluuijz in vna parte maris z nō in alia.
Solet addi 4^a. qz i vno latere est magnus calor
q̃ sufficit diminuerē mare. i alia autē ē magnū fri
gus qđ sufficit multos vapores conuertere i aq̃
maris: z ppter istā causam fluunt maria septē
triōalia i maria australia. 4° modo potest fluere
mare fm dñiūm lune: ita q̃ bis refluxit: z de tali
motu ponuntur aliqua dicta. **Primum.** luna ē cā

Secundus

Fluxus et refluxus maris. p3 per experientia et rationem. experientia sic. q2 qm luna ascendit supra bemi sperium tunc ipsa mare incipit fluere a puncto orientis vsq3 ad punctum meridionale. et a puncto meridionali vsq3 ad punctum occidentis defluit. et a puncto occidentis vsq3 ad angulum noctis. i. vsq3 ad punctum directe oppositum puncto meridionali iterum fluit. et ex illo puncto vsq3 ad punctum occidentis refluit. ratione sic: q2 luna per influentia spalem mediate suo lue est causa eleuationis quarunda partiū maris eo q2 lumen in occasu medij densioris refrangitur. et quanto magis accedit ad lineam perpendiculararem et directam tanto magis refrangit. Sunt tñ aliquæ difficultates soluende. pma est. qre ē q2 astrologi volētes iudicare de natiuitatib3 hominū magis aspiciūt ad stellas exītes in oriente et ascendētes q3 ad stellas exīstentes in meridie et descendentes. cū tñ maiorem vigorem habeant in meridie q3 in occidente. dicitur q2 hoc est q2 in meridie planete descendūt. id continue debilitatur virtus eorū. in oriente autē ascendunt id continue fortitur virtus eorū. ¶ 2ª difficultas. ppter qd luna causat talem tumorem in mari. dicit q2 principaliter ē ppter suam ppiā influentiam p quam h3 diuiz super hūida. ¶ 3^a difficultas. quare non omnia maria equatū fluit et refluunt. dicitur q2 hoc est pp differentia grossitie et subtilitate. ¶ 4^a. quare sē maiores fluxus in hyeme q3 in estate. et in vere q3 autumno. dicitur q2 est q2 fluuij incidentes in mare sunt maiores in hyeme q3 in estate et minus euaporantur a celo. ¶ Quinta. q2 talis fluxus magis fit in pleni lunio. dī q2 est propter maius dominium lune.

Ad rationes Ad primam dicitur q2 aqua naturaliter quiescit in loco vbi nūc est mare nisi violente moueantur ab aliquo extrinseco vel ab alio planeta. vel etiam nisi moueantur per accidens a loco altiori ad bassiozem. ¶ Ad secundam probationem antecedentis dicitur q2 aqua naturaliter generaretur in illo loco nisi esset extrinsecum impediens. ¶ Ad tertiam dicitur q2 licet aqua naturaliter debeat locari in loco altiori q3 sit terra. tamen non est inconueniens aliquas partes terre per accidens altius eleuari q3 aqua propter causam dictam in tertio notabili. et maxime propter salutem viuētium. Ad tertiam dicitur q2 maris in quantum mare non est aliquis locus: eo q2 mare ē vnū mixtū ideo mixtū nō h3 locus nisi ratione elementū pñiantis.

Veritur secūdo. Utrū mare sit salsum ex admixtione siccī terrestris cū humido. ¶ Arguitur primo q2 nō. q2 omne salsum ē calidum et siccum. s3 mare nō est calidū et siccū. g mare nō est salsum. maior p3. q2 falsedo sit ex sic eo terrestri et adusto qd est calidum et siccū. minor p3 q2 mare est aqua frigida. ¶ Secūdo sic. si mare eēt salsum: sequeretur q2 nō haberemus simplex elementū de aque. Secūdo seqr̄etur q2 tanta multitudo siccī terrestris admisceretur cū aqua maris quanta est aque multitudo maris. ¶ Tertio sic: si falsedo maris cāretur ex admixtione siccī terrestris sequeretur primo q2 alij fluuij essent falsi sicut mare. 2° quia cōtinue mare fieret magis saluz. 3° q2 sub pol' mare nō eēt salū cū ibi nulla aut pauca sit euaporatio. In oppositū ē Aristo.

Primo sciendum est q2 Aristo. i. isto secūdo capitulo determinat de falsedine maris. et diuiditur in tres ptes. In pma determinat de causa falsedinis eius secūdū opinionē antiquorū. et intendit tres cōclusiones. ¶ Prima conclusio tāgit primam opinionē et est hec. quidā dixerunt mare a principio eē genitū et ab ipso esse eleuatum id qd ē dulce et potabile. grossū autē et terrestre eē relictū. ideo mare pp tales terrestres itatē est salsum. hanc reprobatur sic. q2 quātū eleuatur de hūido a mari tāntū iterum cadit in ipsū. ¶ Secunda cōclusio tāgit secūdā opinionē et est hec. qdā dixerūt q2 fluuij currētes ad mare transeunt per quasdā ptes terre a quib3 accipiūt virtutes falsedinis deferendo secū multitudinē terrestreitātū. hanc reprobatur tribus rōnibus. prima q2 si sic: seqr̄etur q2 fluuij deberēt magis eē falsi. Secunda rō. q2 nō vī eē possibile q2 tanta aque multitudo fieret falsa ex admixtione modici terrestris nisi etiam fluuij fierent falsi. Tertia ratio. quia secundum eos mare non est nisi multitudo aquarū fluuiāliū. ergo si mare esset salsum: etiam aque fluuiāles essent falsæ. ¶ Tertia conclusio tāgit tertiam opinionem et est hec. aliqui dixerunt sudorē terre esse mare. et ppter hoc mare esset salsum. s3 autem magis pertinet ad poesim q3 ad veritatē. hanc reprobatur tribus rationibus. ¶ Prima. ois falsedo causat p resolutionē vel commixtionem. vt declarat exemplis. sed ista opinio non declarat q2 illorum modorū causetur falsedo in mari. g est insufficiens. ¶ 2^a rō. sudor cātur i aialib3 ex abundā

da hūoz. s3 infra nō appet tāta multitudo humo-
rū q̄ta est mltitudo maris. igr. ¶ 3^a rō. qz segr̄ q̄
ptes terre sicce calefacte deberēt sudare. nō est
falsū. q̄rū cūq̄. n. tra calefiat nūq̄ videt sudare. z
subdit p̄ ma opinio magis verisimilis q̄ ista:

Secundo sciendū est q̄ Aristo. in 2^a pte
huius capituli determinat de
causa salcedinis maris z intēdit duas cōclusiōes
¶ Prima tangit tres suppositiōes. prima ē bec.
duplex ē exala^o q̄ eleuatur a terra. qdā est calida
z sicca. alia ē calida z humida. z vtrūq̄ ē p̄m^o sal-
cedinis maris ¶ 2ª suppositio. s3 sp̄ maneat vnū
z idē mare fm spēm. tñ alique pres maris cōtiue
gñantur z alique corrupūt vt pbat p̄ simile
de alijs elementis z de flāma. ¶ 3ª suppositio. sa-
por salis catur ex cōmixtione alicui⁹ sicci terre
stris idigesti z adusti cū hūido. pbat q̄tuor signis.
p̄m^o qz supfluūz alimenti ē amarū eo q̄ ē indi-
gestum. 2^m est de vrina q̄ est amara p̄ aduisione
3^m est de sudore. 4^m est de aqua colata p̄ cineres
¶ 2^a cōclusio tangit cāz salcedinis maris z ē bec.
ppter illud qd nūc dictū ē. alij dixerūt mare fie-
ri ex terra adusta. s3 hoc est dicere incōueniēs. iō
rōnabile est dicere q̄ eleuatur duplex exalatio.
vna que ē calida z sicca z illa inflāmat z cōuertit
in frefre adustuz z commiscetur cum alia que est
humida z cadit in mare. ideo catur salcedo in ma-
ri. pbat per simile de tota aqua z de partibus aq̄
Secundo pbat octo signis. p̄mū. qz aque au-
strales z autūnales sūt magis salie q̄ alie eo q̄
auster fiat in locis calidis z maiores exalatiōes z
vapores causat q̄ alij venti. tales autem aque sūt
grauiores pp̄ multitudinez terrestris itatum. Se-
cundū signū. qz aqua maris est calidior alijs. z h̄n
est nisi ppter cōmixtionem exalationis calide z
sicce adhuc retinētis virtualiter suam caliditatē.
quecūq̄ enim sūt ignita habent caliditatez in po-
tenta. vt probat de calec z cinere. z de supfluita-
tibus aialium. Tertium signū. si quis in mari po-
suerit vas cerēum subtile vndiq̄ clausum ingre-
diū aqua dulcis. z hoc quia non ingrediantur ter-
restre itates. Quartum signū. qz aqua maris sub
equali qualitate est grossior z grauior alijs. ideo
multe naues possunt supernatare in aqua maris
que in aqua dulci submergerentur. z propter eaz
causam oua supernant in aqua salsa si fuerit ple-
na. Quintum signū. fm fabulas in palestia ē vnū
stagnū ita salū q̄ si quis p̄iceret hominē aut bo-
uem non poterit submergi. Sextum signum. ve-

stimenta lota in mari sunt sordida ppter frefre-
itates. Septimū signū. in terra thionia est fōs aq̄
salie in quo propter sui grossiētiem nulli p̄sces na-
scuntur. Vltimum signum. in Arabia est qdā fōs
in quo nascuntur calami quibus combustis ho-
mines cōmiserunt cineres euz z aqua decoquūz
z post euaporationez aq̄ relinq̄ multitudo salis.

Tertio sciendū q̄ Aristo. in tertia parte h̄i
capituli determinat de salcedine ali-
orum fluuiorū. z intendit tres cōclusiōes. ¶ Pri-
ma tangitur inter primū z secundū. z tangit du-
as obiectiones. Prima. boreas est ventus frigi-
dus. igitur etiam auster q̄ pcedit a polo opposi-
to tantū distans a sole sicut boreas. Soluit q̄ au-
ster transit sub equinoctiali p̄ regiones calidas
ppter vias solis. ideo auster est calidus rōne loci
p̄ quem stat. 2^a obiectio boreas adducit nobis se-
renitates. auster aut adducit pluuias. ergo ē fri-
gidus cum pluuiā generetur ex frigido. Soluit
q̄ ideo auster causat pluuiam. non qz igrossat nu-
bes. sed qz venit a longissimis regiōibus. z d̄fert
secum nubes q̄ sūt cā pluuię. sed boreas venit a
ppinquis. ideo fugat nubes a nobis z causat se-
renitatem. ¶ 2^a conclusio tāgit alias duas obie-
ctiones que ponuntur inter secundū z tertium si-
gnum. Prima. si salcedo maris causaretur ex cō-
mixtione sicci terrestris cū aqua maris: sequere-
tur q̄ semper z continuatiue mare fieret magis
salū. probat oīam qz cōtiue admisceret sicci
terrestre cum aqua maris. z sic cōtiue p̄ solē ele-
uatur a mari qd est subtile z dulce. Soluit q̄ nō
pōt eleuari subtile z dulce quin etiaz aliquid ele-
uetur de terrestri propter nimiam eorum cōmi-
xtionem. etiam fluuij dulces intrantes mare con-
tinue impediunt ne mare fiat magis salūz 2^a ob-
iectio si cum dulci z subtili eleuaretur aliqd de sic-
co terrestri: sequeretur q̄ propter eorum cōmix-
tionem talis vapor eleuatus esset salū. Soluit
q̄ ideo propter hoc non est salū ppter paucita-
tem sicci terrestris in comparatione ad dulce ele-
uatum. ¶ 3^a 2^a tangit sapes aliorū fluuiorū z ē
bec. si alq̄ fluuij iueniēnt h̄re salcedinē v̄l aliqd ta-
le: ista non h̄nt ex suis generationib⁹. nec frunt in
ipsis sicut salcedo fit i mari. s3 tales aque h̄nt huius
modi sapes a p̄tib⁹ terre p̄ q̄s trāscūt. s̄tr̄ dicēdū
ē de alijs q̄litarib⁹ vt de coloribus. z de his ponit
quedam exempla que patent i textu.

Conclusio responsalis. Totū mare d̄z
ē salū. p̄ qz in toto mari est

Secundus

causa falsedinis. s. admixtio siccæ terrestris adusti
eū humido. igitur totū mare est salūz.

Primo dubitatur. Utz diuersoz fontū
z fluuioz sint diuersi exiti. Pro
solutione huius dubij sunt vidēde cause natura-
les effectū fontium z fluuioz. Refert Isidorus
q̄ est qdā sōns cuius potus abbreviat vitā. aliū
cōmouet libidinez. aliū prodest oculis. aliū sa-
nat antiquas infirmitates. aliū capillos reddit
aurcos. Refert Seneca q̄ sunt quedā aque iſe-
ctiue ita q̄ si quis ex eis biberit mori. cuiusmodi
est aqua cuiusdāz fontis que facit herbas areſce-
re si sup̄ ipsas spargat. Refert etiā q̄ est quoddā
stagnū in quo si homines prospiciant moriūtur. z
est quidā sōns qui mutat ligna in lapides: z si hō
ex eo bibat eius viscera fierent lapidea. Refert
et q̄ est aliū sōns de quo bibentes recipiunt sa-
mē. est etiam aliū de quo bibentes mebrantur
Refert Albert⁹ q̄ est quidam sōns de quo si bi-
bant oues nigre fiunt albe z ecōtra. Est etiā aliū
sōns de quo si quis bibat reddi bone memorie.
Est etiā aliū de quo bibētes reddūtur obliuioſi.
Est etiā aliū sōns mulieres steriles secūdās z sa-
nās freneticos. Est z aliū sōns de quo si latro bi-
bat manifestabitur eius malicia. Isroz aut effe-
ctuum possunt assignari aliquæ cause naturales.
Prima est natura terraz a gbus et p quas fluūt
tales fōtes. 2^a causa. sicut herbe z lapides habēt
quasdā occultas virtutes z naturas sic etiā aque.
3^a causa ē diuersitas z cursus influentiaz cele-
stii sup̄ra tales aquas aut etiā sup̄ra loca a gbus
z p que fluūt tales aque. 4^a cā est diuersa dispo-
ſitio z cōmixtio quoz qualitātū z aliaz qualita-
tū: z etiā diuersa dispositio bibentis. qd̄ enīz vni
bibenti est sanū alteri est mortifer.

Secundo dubitatur. Utz in fontibus et
fluuiis sit diuersitas colorum
Pro solutione dubij sunt assignāde cause nāles
q̄rūdā ppetatū fontū z fluuioz. vñ refert Pli-
ni⁹ q̄ sūt qdā aq̄ que in eaz origine sūt calide. z i-
recedēdo fiunt frigide. sicut sūt aque existentes i
sicilia. cā aut talis caliditatis est q̄ tales aque trā-
seunt p aliquos meatus terre q̄ sunt sulphurei z
valde calidi. z inde ē q̄ coiter tales aque hñt sa-
pores sulphuris z sūt valde penetratiue z exicca-
tiue. z sanāt infirmitates cātas ex abundātia hu-
midit̄ in eis fiat balneū. Refert seneca z Alber-
tus q̄ i lybia est gdam sōns cui⁹ aqua in meridie
ē ita frigida q̄ est ipotabilis. s. i occasu z in ortu
ē q̄si tepērata z tepida. Lā aut nālis proprietatib⁹

ē diuersus aspect⁹ solis cū diuersitate nature ipsi
us fontis recipiētis talē aspectūz. Narrat etiā se-
neca q̄ ē qdā stagnū in quo natāt lapides. cā nā-
lis ē q̄z grauitas illius aque excedit grauitatē la-
pidis pp cōmixtionē terreſtreitantiū. De coloribus
aut aq̄z refert Seneca q̄ aliquæ sūt aq̄ rubee ali-
que albe z aliquæ nigre. cā nālis est color terre in
quo recipiuntur tales aque. iuxta. n. mare rubrū
terra in ripis ē rubea. vel dī q̄ hoc ē ex cōmixtio-
ne q̄litatū p̄maz in corpore fōtis. diuersitas. n. co-
loz cātur ex diuersa cōmixtiōe q̄litatū p̄maz. vt
patebit i de sensu z sē ſato. Refert etiā Isidorus
q̄ in ydumea ē qdā sōns q̄ q̄ter in anno mutat co-
lorē. aliqui. n. ē sanguineus. aliqui ē alb⁹. aliqui viri-
dis. aliqui lutulē tus. z istius varietatis ē eadē cā
naturalitatis sicut p̄us. de ſaporib⁹ aut fontium
refert Isidorus q̄ aliquæ aque puteales z fonta-
les sūt false. Lā aut naturalis est q̄z trāseunt p ve-
nas terre sulphureas z adustas. Refert et Se-
neca q̄ ē qdā sōns q̄bz ſaporē vini. z ē quidā ali⁹
q̄bz ſaporē aceti. Lā aut nālis ē diuersitas nārū
terre in q̄ z p quā transit talis aq̄. vel ē etiam di-
uerſa cōmixtio vaporū z exalationū. ¶ Sed re-
ſtat quedā diſſicultas ſoluēda. q̄ ē bec. q̄ ē cā nāt
pp quā aqua calida citi⁹ cōgelat q̄ frigida. Pro
ſolōne b⁹ diſſicultatis ponūtur tres ſuppōes. p^a.
q̄to aliq̄ aqua ē magis calida tāto est magis ra-
ra z diſperſa. p³. q̄z p̄p̄um est calidi rarefacē. 2^a.
q̄tum aqua ē magis diſperſa tanto t⁹ eius z re-
ſiſtentia ē debilioz. Tertia. q̄to aqua ē mioris re-
ſiſtentie ad alteras extrinſecū tanto citi⁹ alterat⁹
a tali alterante. Ex bis dī q̄ aqua calida citi⁹ cō-
gelat q̄ frigida. q̄z pp nim. ā rarefactionē aq̄ cali-
de ē mioris reſiſtētie ad frigus extrinſecū. z pōt
citi⁹ alterare z cōgelare aquā calidā. ¶ 3^a. virum
diuerſe aque ſint diuerſaz valitudinū. p ſolōne
b⁹ dubij ponūtur aliquæ ſuppōes. p^ama. aq̄ cur-
rentes sūt meliores nō currētibus. p³. q̄z magis
purgantur z depurant⁹ a terreſtreitantiū. Se-
cūda. aque currentes ſup lutū nullo modo corru-
ptū sūt meliores q̄ aque currentes s̄ arenā vel
ſabulonem. quia tale lutū magis purificat. Terc-
tia ſuppoſitio. aque currentes ad orientem ſunt
bone. poſtea aque currentes ad aquilonē. deinde
currentes ad occidentem. Peſſ. me sūt aut que
currunt ad meridiēz. Causa naturalis ē. q̄z aque
currentes verſus meridiem pcedunt a locis fri-
gidiffimis. ſ. ab aquilone: z ideo sūt grauiffime z
peſſime. Et enī documētū inſallibile q̄to aq̄ ē le-
uior tāto ē melior. ille enī q̄ fluūt ad aquilonē ve-

De theoroy

nūit a meridie p regiōes calidas. ideo sunt raro
res leuiores z subtiliores. ille aut q fluūt contra
occidētē sūt adhuc meliores qz continue sol eas
i:equit z eas purificat. sz ille que fluūt vsus oriē
tē sūt optime qz sol semp opponit eis z oēs puri/
ficantur a radijs solaribus. ¶ 4^a suppositio. iter
aquas in qbus repiuntur mineralia illa i qua iue
nitur aurum ē melior. deinde illa in qua inuenit
ferruz. pessima autem illa in qua inuenitur cuprū.
z ideo talis aqua inter sicut animalia.

Ad rationes Ad p^{ma} dicit q oē salis
ē calidū z siccz formalit
vel virtualiter. etiā mare ē calidum virtualiter z
etiā siccz. ¶ Ad scōdam dicit cōcedēdo seque
las p p^{ma} sui pte. nec oīs ē incōueniens ppter
salutē viuētū. Ad hoc. n. qz causetur sal sedo nō
requiritur tanta multitudo sicci t^{re}stis q^{tu}m ē
de humido. ¶ Ad tertiā d^r negādo oīaz p quali
bet pte. ratio p^{mi} ē. ppter fluxū fontū z flumioz
pauca exalatio eleuata ab ipsis nō pōt tantuz cō
misceri qz causet sal sedinē. Ratio secundi posita
est in illa cōcōne tertiij notabilis. Ratio tertiij. qz
mare nunqz ē in loco ita calido quin ex eo possint
emitti maxime multitudines vaporum z exala/
tionum. Et hec de questione.

Veritur 3° Utrum ventus sit
exalatio calida z sic/
ca lateraliter mota circa terrā. ¶ Ar
guū p^{mo} qz non. quia sequerentur
tria inconuenientia. p^{mu}m. quia tunc maiores
venti deberent fieri in estate qz in alijs tempori/
bus. 2°. sequeretur qz maiores venti deberēt fla
re in meridie z in oriēte qz in sept^rione z ab ori/
ente. 3°. sequeretur qz ventus nō esset impressio me
theorologica. sed solū eēt mā ipressiōnū metheo/
rologicaz. p³ p^{ma} z secūda cōsequētia. qz i estate
z in meridie sunt plures calores. ergo si vētus sit
exalatio calida in eis erūt plures venti. 3^a oīa p³
qz exalatio calida z sicca est mā ipressiōnū. ¶ 2°
arguit sic. nos distinguimus vētos penes calidū
z frigidū. humidū z siccz. ergo non oīs vētus est
exalatio calida z sicca. Cōfirmat etiā p experien
tiā qz experiūtur sensibilt magnos vētos eē mul
tum frigidos. etiā experiūtur exalationē calidā z
siccz sursus eleuatā i flāmari. ergo ex ea nō gene/
rat vētus. ¶ 3° arguit sic. si vētus moueret late
ralit. vel hoc eēt motu nāli vel violēto. nō nāli qz
cū vētus sit exalatio calida nāli mouet sursū. nō
violēto p^{mo} qz nō videt aliqd extrisecū violen
tās. 2° qz si sit aliqd tale: citi^o moueret illā exala/
tionē deorsū qz ad lat^o. 3° qz oī motui violēto op
ponitur mor^o nālis. Querat ergo qz sit mor^o nā
lis vēti. z eo dato talis oīs poni in diffinitōe vēti z
nō motus lateralis. In opp^o est auctoritas p^{hi}:

Primo sciendū qz Aristot. in isto 2° tracta
tu determinat de spiritibus z vē
tis. z diuidit in tria capitula. In p^{mo} determinat
de g^{ra}tōe vēti z de p^{nc}ipio mor^o ei^o. z itēdit qn
qz cōtiones. ¶ 1^a p^{ma} tāgit itentū cū duab^o sup
pōmb^o z est hec. dicam^o nūc de spiritib^o sumētes
p sup^one illud qd p^{us} dixim^o. i. qz due sūt spēs
exalatiōis quaz vna est humida. z alia est calida:
vtriqz tū nō est vnū nomē ipositū nisi vtrāqz ve
limus appellare sumū. 2^a sup^o. cū sol moueat
in suo circulo et accedat ad nos eleuātur ab istis
iferiorib^o vapores z exalatiōes. vapores eleuati
ouertūtur in pluuiā z sole recedēte cadunt deor
sum. propter hoc in nocte sunt plures pluuię qz in
die. licet nobis hoc lateat propter somnuz z i hye
me qz in estate. sed alie exalationes calide z sicce
eleuantur quia sol non solum eleuat humidum:
immo etiam terram siccā z propter hoc eleuant
exalationes sicce. ¶ Secunda cōclūsiō tāgit mo
dum generationis venti z est hec. per accessiōē
solis eleuantur exalatiōes calide z sicce vsqz ad
mediam regionem aeris. quare pelluntur ab ea
ppter antip^ostasim eo qz media regio aeris ē fri
gida z exalatio ē calida qz cū pellit a media regio
ne aeris. z a suo calore: ipediā ne directe descen
dat deorsū necesse ē qz talis moueatur deorsū la
teralit. ¶ Tertia cōtāgit opionē ātiq^oz de vē
to z ē hec. qdā antiq^o dixerūt qz i suba est idēz aer
ventus nubes pluuiā z aqua. cū. n. est tranquillus
vocatur aer. cū mouetur vocatur ventus. cū at
ipissatur z ingrossatur vocatur nubes. cū autēz
in aquā resoluatur z descēdit guttatis vocat plu
uia. cū hō talis pluuiā ē deorsū z ibi gescit. ppter
grauitatē vocatur aqua. Hāc opiones reprobat
duab^o rōmb^o. p^{ma}. qz cūqz descerūt i accidētibus
nālib^o itēqntibus formas nāles oīnt in suba. sed
ista gngz oīnt in accitib^o nālib^o cōsequētib^o suas
formas nāles. qz oīnt i suba. minores. pbat. aqua
enī est nāliē frigida z humida. vētus autē est exala
tio calida z sicca. aer enim ē calidus z humidus:
2^a rō. si ventus eēt aer motus z nō aliud: q^{ra}tur d
p^{nc}ipio sui mor^o. nō pōt p^o dici de vētis sicut de flu
uijs. nā fluuij icipiūt moueri ab aliquo fōte z cō
tinue mouētur ad loca decliniora. sic non ē de vē
tis. nec pōt dici qz p^{nc}ipiū mor^o vēti sit mor^o cir
cularis celi. qz tūc vent^o semp moueretur cū cur

Secundus

lariter. et sic sequetur duo inconuenientia. p^m. q^d semper effervescit^r cum semper aer superne regionis sit motus circulariter. 2^m. q^d iter cacumina altorum motuum non esset ventus cum ibi aer non moueatur circulariter. sequeret^r etiam q^d omnes venti deberent moueri circulariter ab oriente versus occidentem. ¶ Quarta 3^a vent^{us} est exalatio calida et sicca. probat pluribus tribus signis. Primus. quia quando est abundantia humiditatis sunt maiores pluuie. et quando est abundantia siccitatis sunt maiores venti. 2° signum est q^d pluuia est ex vapore humido. et ventus est exalatio calida et sicca. Et subdit q^d si fuerit annus pluuiosus: annus sequens erit ventosus. ideo anni permutantur adiuicem secundum ventos et pluuias. et non solum secundum hoc accidit in diuersis annis. immo etiam in diuersis partibus anni eiusdem. et etiam in diuersis regionibus. 3° signum. q^d ventus facit cessare pluuias. et est. 2° signum est q^d sunt ex materiis contrariis. 3° signum. q^d veniunt plures venti a polis mundi tam a septentrione et a meridie quam ab occidente et oriente. et hoc quia ibi est maior multitudo exalationis sicce ergo signum est q^d generantur ex exalatione calida et sicca. ¶ Quinta 5^a tangit principium motus ventis. Et primo supponit q^d motus ventis est obliquus et lateralis. et aer q^d circa illam exalationem sequitur motum eius. ¶ 2° mouet quoniam. videlicet. s. ventus incipiat moueri superius vel inferius. Soluit q^d incipit moueri superius. probat dupliciter. p^{ri}mo. quia antequam ventus appareat nobis videmus nubes moueri prius. Secundo. quia cum illa exalatio calida attingit mediam regionem que est frigida repellitur ab ea deorsum: hoc fit latera liter. ergo ventus primo incipit moueri sursum. deinde mouetur hic inferius. Subdit q^d sicut flum^{en} prope principium est minor: et recedendo fit maior: sic venti prope locum a quo eleuantur sunt minores. et recedendo sunt maiores propter hoc q^d continue inueniunt nouas exalationes. Ex hoc inferunt q^d boreas et versus septentrionem est minor: et versus austrum est maior. auster vero versus meridiem est minor. versus septentrionem est maior.

Secundo sciendum est q^d aristoteles in isto secundo capitulo determinat de causa cessationis et commotionis ventorum: et intendit quatuor conclusiones. Prima tangit causam generalem cessationis et commotionis ventorum. et est hec. Sol facit cessare ventos et commouet eos. Primam partem probat duabus rationibus. p^{ri}ma. quia sol per suam nimiam caliditatem consumit debiles et paucas exalationes que sunt materia ventorum. ergo sol facit cessare ventos. 2^a ratio. quia sol per nimiam caliditatem tantum exiccatur terram q^d ab ea non po

test eleuari exalatio ex qua possit generari ventus probat per simile quia si quis proieciat modicum combustibile infra magnum ignem: ignis tantum exiccatur illud combustibile q^d ex eo non potest exire fumus. et opposite cause sunt cause commotionis ventorum. Ex hoc resumendo conclusionem cum suis causis insert q^d circa ortum orionis. id est talis stelle que est prope signum canceris magis maxima tranquillitas versus ad eriseos et peridromos. id est versus ad ventos autumnales vel versus quo sol oriatur sub stellis sic vocatis. ¶ Secunda conclusio tangit causam specialem cessationis ventorum et est hec. propter duas causas cessant venti. prima propter nimium frigus potius terre clauduntur ideo nulla potest exire exalatio. et propter calorem dupliciter. primo quando calor consumit paucam exalationem eleuatam. secundo quando calor tantum exiccatur terram q^d ex ea non potest eleuari exalatio. ¶ Tertia conclusio. sol est causa commotionis ventorum. probat quia calor solis est potens eleuare exalationes quas propter debilitatem caloris non potest consumere. subdit q^d cum sol oriatur sub orione est indiscretus et difficilis quantum ad ventos. secundo subdit q^d ethesie id est tales venti autumnales sunt post versiones id est postquam sol incipit se vertere a nobis. et flant in diebus: et cessant in noctibus. dat causam quia cum sol est cum orione: tunc exalatio consumitur propter nimiam caliditatem solis. sed post orionem calor solis est debilior. ideo tunc fiunt venti. Subdit causam quare de nocte cessant quia in nocte propter frigiditatem congelatur exalatio et in die propter calorem solis exalatio eleuatur. ¶ Quarta conclusio tangit quandam dubitationem que est propter quid venti boreales continue flant post tropicos estiuales. id est in autumno. sed venti australes flant post tropicum hyemalem. Soluit q^d terra que est sub septentrione est plena aqua et niue. ideo illis liquefactis a sole post tropicos estiuales magis flant venti australes. Et subdit q^d auster venit ab estiuu versione a tropico canceri et non venit ab altera versa id est a polo antarctico. Ad hoc probandum supponit q^d due sunt partes terre habitabiles. una est iter tropicum estiuale et inter circulum antarcticum. declarat quia illa que est sub via solis est inhabitabilis propter nimium calorem. nullus enim habitans super terram habet solem supra caput. Ex hoc inferunt q^d terra non est habitabilis secundum circulum propter nimium calorem. probat per rationem quia ambulando a septentrione versus austrum inueniuntur partes ita

Metheororum

calide q̄ nō possūt habitari. ⁊ ābulando ab austro
versus septentrionē repiunt ptes ita frigide q̄ nō
pnt habitari. ḡ trā nō ē habitabilis s̄z circulū s̄z fo
luz pcedēdo ab oriente ad occidentē. 2. pbat p
expiētā. q̄z naute sunt expti q̄ habitatio t̄re s̄z
longitudinē est maior q̄ s̄m latitudinē. ⁊ se habet
ad ē āsicut q̄nq̄ ad tria. ḡ trā nō ē habitabilis s̄z
circulū. Ex hoc pbat tria. p̄ q̄ auster non venit a
polo ātārtico. q̄z boreas q̄ venit nobis a polo ar
ctico nō ̄tingit ad illos qui sunt ppe poliū antar
cticū. ḡ etiā ventus q̄ venit a polo antarctico non
p̄tingit ad nos. sed auster p̄tingit ad nos. ḡ auster
non venit a polo antarctico. Ex hoc infert q̄ bo
reas non venit ab illo polo. boreas enim est ypo
geios. i. ventus non longe flans. postea pbat q̄
auster non venit a tropico hyemali. q̄z tūc ēēt ali
ventus q̄ veniret a tropico estiuāli. s̄z nō est aliq̄
nullus enī videt flare ex illo loco ad nos eo q̄ nō
bnt ibi. 3. repellēs cū regio cōiūcta tropico esti
uali nō sit excellēt calida nec excellēt frida. Ex
hoc cludit 3. s̄. q̄ auster venit nob̄ a tropico estiuā
li. ¶ 5. 2. tāgit magnitudinē illi⁹ venti. ⁊ ē bec. s̄z
sub tropico estiuāli nō sint multa loca sumātia sic
sunt circa polum. tamen ad illuz locum continue
veniunt exalatiōes que ibi cōgregantur. ideo au
ster qui venit ab illo loco ē ventus magnus. ⁊ etiā
maior q̄ boreas. ⁊ etiā remotius flans. ¶ Con
sequenter recapitulat que dicta sūt.

Tertio sciendū q̄ Aristo. in isto 3. c. 2. deter
minat de loco ⁊ de ̄rietate vento
ruz. ⁊ itendit. 8. c. lones. ¶ Prima tāgit intentū
⁊ est bec. dicamus de loco vētoz. ⁊ qui venti sunt
cōtrarij ⁊ quos non ̄tingit simul flare. dicamus
etiā qui sūt vēti ⁊ quot sūt numero. ⁊ de al̄ is pas
sionibus ventoz de q̄bus dictum est in pbleu. ma
tibus. ¶ 2. 2. tāgit q̄t. uoz sup̄dēs. p̄ma. orizon
est circulus rōnīdus faciēs decisiōnē habitātūz
in alia parte terre ab habitatione n̄ra. i. circulus
q̄ diuidit vnū hemispheriū ab alio. i. partem celi vi
sam a pte celi nō visā. 2. 3. suppositio. illa dñr ̄tra
ria s̄z locum q̄ maxime distant s̄m locū: sicut illa
dñr cōtraria s̄m formā q̄ maxime distant s̄m for
mā. 3. 4. suppositio. quecūq̄ opponūtur s̄m diame
trū in eodē orizōte illa maxime distāt s̄m locum.
4. 4. suppositio. a. sit occidēs equinoctiale siue pun
ct⁹ orizōtis circa quē occidit sol quādo ē egnocitiū.
⁊ huic pūcto sit ali⁹ pūct⁹ s̄m diameṭz oppositus
i. oriēte egnocitiale ⁊ sit. b. ⁊ tūc sit ali⁹ diameṭer or
togonaliter icidēs sup̄a. a. b. diameṭz q̄ pcedat
a puncto. id est septentrione ad punctū oppositū

qui ē i meridie ⁊ sit. t. sed locus in quo oritur sol in
estate. puta i lōgissimis diebus q̄n est sub tropico
cancri vocet. 3. id est oriens estiuale. s̄z occidens
estiuale siue locus in quo occidit sol q̄n est in tro
pico cancri vocet. e. sed loc⁹ i quo oritur sol in tro
pico capricorni. i. in hyeme vocet. d. id est oriens
hyemale. sed locus occidentis hyemalis vocetur
g. ⁊ tunc diameṭri. a. 3. dicantur ad. g. ⁊ a. d. ad. e
¶ 3. 2. conclusio tangit ventos cōtrarios ⁊ est bec. vē
tus veniēs ab occidēte egnocitiale dicitur zephirus.
⁊ cōtrarius illi vocat̄ apeliōres qui venit a septen
trione q̄ vocatur boreas. ⁊ illi cōtrarius est auster
q̄ venit a meridie. sed ille qui venit ab oriēte esti
uali vocatur quiquias. ⁊ ei cōtrarius ē lips q̄ ē in
occidēte hyemali. alius vocatur cur⁹. alius elge
tes. ⁊ isti sunt vēti cōtrarij s̄m diameṭrū. Subdit
vētos minus p̄cipales. quidam enim sunt venti
s̄z quos non sumitur cōtrarietas sicut ē trequias
⁊ messes. Subdit 2. cām ppter quā a septentrione
veniūt plures vēti q̄ ab austro. quia terra sub se
ptentrione est habitabilis. ⁊ multo plus de pluvia
⁊ niue reponit in illa parte terre. ideo illa pars ter
re calefacta a sole ⁊ nix liquefacta causat plures
ventos. sed in parte meridionali mā cōsumit pro
pter nimium solis ardorē. ¶ 4. 2. tangit ventos
principales ⁊ est bec. quattuor venti venientes a
quattuor pūctis principalibus orizontis sūt vēti
p̄cipales. scilicet aperquias auster apeliōres ⁊
zephirus. ¶ 5. 2. cōclusio reducit oēs vētos ad du
os ⁊ est bec. oēs venti reducūtur ad australem ⁊
borealem. quia oēs ventos frigidos vocam⁹ bo
reales. ⁊ omnes calidos vocamus australes. Ex
hoc concludit q̄ venti orizontales reducuntur ad
austrum. sed venti occidentales reducuntur ad
boreā. cum orientales sint calidiores. Occiden
talib⁹ dat causā quia venientes ab oriente ma
gis sunt sub via solis cōtinue q̄ alij. ¶ 6. 2. conclu
sio tangit ventos quos simul contingit flare ⁊ est
bec. non est possibile ventos cōtrarios secūdu
m diameṭrum simul flare. quia alter eorum facit al
terum cessare. ille enim cessabit qui est debili⁹ ⁊
patitur violētiam ab altero. sed venti qui non sūt
cōtrarij per diameṭruz possūt simul flare vt ori
entales ⁊ boreales. ¶ 7. 2. tāgit tria accētia ven
torum. primus. vēti cōtrarij maxime flant s̄m tē
pora cōtraria. pbat exēplo. circa equinoctiū ver
nale flat quiquias. sed circa equinoctiū autūna
le flat lips. circa solstitium estiuale flat zephirus.
circa hyemale curus. 2. 3. venti sepe coincidunt
adinuicē vt parz de aperquia ⁊ trequia ⁊ algere.

Secundus

z maxime habet ipetū qñ sunt ppe se iuicē z sūt
serenissimi iter alios ppter hoc q amouēt nubes
a nobis. 3° accñs. vēti flāt f3 gyrū. pbat exēplo.
p̄mo ponēdo oriētālē. z cñr alios. p̄bat z^o rōe
qz sol mouet circulariter. ideo p̄mo eleuat exala
tiones i oriēte: postea h̄sus austrū z h̄sus occidē
tē. ¶ 8ª celo tāgit vnū effectū vētoz. venti ōrij
aut faciūt idē aut faciūt ōriū: qz lips est effectiū^o
humidi. silf gngas: sed algetes z eurus sūt sicci: f3
meses est vētus nebulosus: z appuias algetes z
tregas sunt grādinosi z frigidī: f3 auster zephirus
z eurus sunt estiuosi: z gngas facit celū cōdesatus
nubibus. ¶ Cōsequēter recapitulat q̄ dicta sūt.

Conclusio rñsalis. Vt^o ē exalatio cali
da z sicca lateralr mota cir
ca terrā. hec conclusio p̄z ex ter. p̄mi notabilis zc.

Primo dubitat. Utz sol faciat cōmoue
re z cessare vētos. Ad soluendū
hoc dubiū ponitur p̄mo talis diffictio. solē moue
re z facere cessare ventos pōt itelligi duplī. vno
mō vt est idē qz generare multā exalationē ex q̄
natus est fieri vētus: z facere cessare est idē qz cō
sumere talē exalationē vel p̄hibere eleuationez
talis exalatōis. alio mō mouere ventos est mo
uere illā exalationē illic genitā ad hāc ōriam loci
vel ad illā: z facere cessare est idē qz gescere illaz
exalationē vel remotionē z corrūpere cās moti
uā illi^o exalatōis. Ex hoc soluūtur qñqz difficul
tates. ¶ Prima qd est generatiūū exalatōis ex
q̄ ōz fieri ventus. Ad quā ōf qz p̄ncipale calefa
ctiūū talis exalatōis ē sol. p̄z. exalatōes. n. eleuā
tur a corporib^o terre srib^o grauib^o grossis z aquo
sis: z hoc nō est nisi p calefactionē talis exalatōis.
p̄ncipale aut calefactiūū t̄re nō est ignis cū ignis
nō possit calefacere mediā regionē aeris q̄ est sibi
ppinquoior. nec etiāz aer. qz licet aer sit nātr cali
dus est tñ debilī calidus z paruc actiuitatis i or
dine ad resistētiā terre. ergo oportet qz p̄ncipale
calefactiūū terre sit sol cū sol sit magis calefacti
uus iter corpora celestia q̄uis multe stelle z con
stellatōes multū cooperātur ad eleuationem hu
iusmodi exalatōis. videmus. n. qz sole silf se hñte
fuit apud nos maiores z minores caliditates. Cā
aut talis diuersitatis nō videt posse accidere nisi
ppter diuersā cōstellationē. Ex hoc p̄z qz sol etiā
quodā mō z p accñs est cā corrūptōis talis exala
tionis. qz sicut nauta p suā p̄ntiā est cā salutis na
uis. ita p suā absentiā est cā submersiōis nautis.
sic etiā sol p sui p̄ntiā est cā eleuatōis exalatōis. z
p sui absentiā est cā q̄re nō multa exalatio eleua

tur. ¶ 2° ōf qz sol est p se cā q̄re a t̄ra nulla eleua
tur exalatio. p̄z qz aliqñ sol ppter nimiā p̄pingta
tē ad nos tñ calefacit z ericcat terrā qz ipsa non
pōt emittere exalatōes. ¶ 3° ōf qz sol est aliqñ
cā cōsūptōis exalatōis eleuare. p̄z qz aliqñ sol p
pter nimiā caliditatē cōsumit totā exalationēz ele
uatā: z sic p̄z solutio scōe dubitatōis. ¶ 3ª dubi
tatio. q̄ est cā effectiua mor^o lateralis vētoz. ōf qz
sunt due p̄ncipales: vna ē leuitas z caliditas exa
latōis q̄ nata est mouere ipsā exalationē sursum:
alia est frigiditas medie regionis q̄ nata est p an
tiperistatim expellere exalationē calidā deorsū.
ppter igit frigiditatē medie regionis exalatio nō
pōt ascendere sursum z ppter ei^o caliditatē z leuita
tē nō pōt directe expelli deorsū f3 lateralr. ¶ 4^a
difficultas. ppter quā cām mouet talis exalatio
magis ad vnū lat^o q̄ ad aliud. ōf qz hoc nō est a
frigiditate medie regionis: cū. n. frigiditas fuerit
fortior in ortu expellet exalationē ad meridiez z
vocabitur vētus borealis: z cū fuerit fortior ad
meridiē tūc expellet exalationē ad ortū z vocabi
tur auster: z si fuerit maior frigiditas ad oriētem
tūc expellet exalatio ad occidentē z ecōtra. Et si
media regio ex neutra parte fuerit frigidior illa
exalatio gescet in aere. ¶ 5ª dubitatio. vtrū sol
sit aliquo mō cā talis motus z talis getis: ōf qz p
accñs est cā talis motus z formalis getis: qz q̄to
isima regio aeris est calidior tāto media est frigi
dior. z q̄to media est frigidior tāto fortius expel
lit illā exalationē. ideo q̄cqd ē cā maioris z mino
ris caliditatis isime regionis illud est cā maioris
et minoris frigiditatis medie regionis: z p cñs p
accñs erit cā mot^o z getis illius exalatōis.

Secundo dubitat. Utz tñ sint duodeci
vēti. Ad soluendū hoc dubium
est supponendū qz ōes coicidūt in quatuor vētos
p̄ncipales. s. i subsolani q̄ est i oriēte: in fauoniū q̄
est i occidentē: austrū q̄ est i meridiē: i boreā q̄ ē i se
ptētrione. laterales aut ducuntur in octo minus
p̄ncipales vētos quoz duo ponūtur i oriēte sub/
solano. vnus versus septētrionē z est vulturnus:
alius versus meridiē z est eurus. in occidente po
nuntur duo alij: vnus versus septentrionē z vo
catur choruz. alius est versus meridiē z vocatur
africus. duo alij ponūtur cū austro. vnus versus
orientē z vocatur euroauster. alius versus occi
dentē z vocatur africanus auster: duo alij ponūtur
cū boreā vnus versus orientē z vocat aglo. alij
versus occidentē z vocatur sircinus. Si aut veli
mus cognoscere diuerstatē eoz oportet ab oriēte

De theoror

ad occidētē tres diametros ptendere orthogo/
naliter supra se iuicē. Prima linea a medio oriē/
tis ad mediū occidētis. 2^a linea a pūcto q̄ ē h̄sus
septentrionē ad pūctū occidētis q̄ ē h̄sus austrū.
3^a a pūcto occidētis q̄ ē h̄sus austrū ad pūctū oc/
cidētis q̄ ē h̄sus septentrionē. et sic h̄ntur sex vēti

Meridies

sibi iuicē 3^{ij}. 4^a linea debet esse a pūcto medio
meridiei ad pūctū mediū septentrionis. 5^a debet
ēē a pūcto meridiei h̄sus oriētē ad pūctū septen/
trionis ycrsus occidētē. 6^a debet ēē a pūcto meri/
diei h̄sus occidentē. et i q̄libet puncto linee debet
poni v^o vētus. ista p̄nt patere p̄ practica^z figure

Septentrio

Tertio Dubitat. Utrū boreas debeat ēē se/
renus. Ad soluendū hoc dubiū est
supponendū q̄ ois ventus nātr est calidus et sic/
cus cū vent^o non sit aliud q̄ exalatio calida et sic/
ca. 2° supponit q̄ ventus potest per accidens: di/
ci frigidus. q̄ ip̄o flante vt in plurib^o aer sit frigi/
dior. s̄l̄ ventus per acc̄ns p̄t dici calidus. quia

ip̄o flante vt in plurib^o aer ē calidior. s̄l̄ ē d^o cali/
do et sicco. ē ventus dicitur nubilofus. s̄ vt i plu/
ribus q̄ eo flante in aere sunt nubes: et serenus
si ip̄o flante appareat serenitas i aere. 3° supponi/
tur q̄ stat vnū ventū fm naturā loci a q̄ fiat ēē ca/
lidū. et tñ pp aliquam aliam circūstantiam erit
humidus. Ex his dñr quatuor. p̄mo q̄ auster ē cali

Secundus

duz et siccus. p³ quia flat a loco ficciori et calidiori scilicet a meridie. 2° boreas est frigidus et humidus. patet q² flat a loco frigidiori et humidiori scilicet ab arctico. 3° boreas est siccus et serenus tamen in estate quam in hyeme. bec 3° p¹mo p³ experientia. 2° p³ rone: q² boreas flat nobis de ppe. Et sic deservit nubes nostras ultra nos: et p consequens remanet nobis aer siccus et serenus. 4° auster est calidus et humidus. patet quia auster flat in magna distantia a nobis. igitur affert nobis nubes aliaz regionum ad nos: et sic apud nos causat pluuiam.

Ad rationes Ad primam dicitur concedendo sequelam pro tertia parte: et negando eam pro alijs duabus partibus. quia in estate est tanta caliditas quod prohibet terram exalare. et consumit totam exalationem eleuatam a terra: et in hyeme est tanta frigiditas quod tantum constringitur terra quod omnes pori terre clauduntur: et sic terra non potest exalare. Ad secundam dicitur quod omnis ventus naturaliter et intrinsece est calidus et siccus. extrinsece tamen a loco et ab alijs circumstantijs extrinsecis potest esse frigidus et humidus. Ad tertiam dicitur quod mouetur violente a frigiditate medie regionis expellente et a caliditate ipsius exalationis resistente. Et bec de questione.

Veritur quarto. Utrum terre motus sit naturaliter possibilis. Arguitur primo quod non: quia terra naturaliter quiescit in medio.

igitur terra non mouetur naturaliter in medio: et per consequens terremotus non est naturaliter possibilis. Secundo sic. si terremotus esset naturaliter possibilis. vel igitur terra moueretur circulariter vel recte. non circulariter: ut patet per experientiam. non recte quia vel moueretur sursum vel deorsum. non deorsum cum semper sit deorsum. non sursum: quia vel naturaliter vel violente. non naturaliter quia terra naturaliter ascenderet. non violente quia non videtur aliquod extrinsecum violentans quod possit esse sufficiens ad violente mouendum terram. Tercio sic. quia si terremotus esset naturaliter possibilis sequerentur duo inconuenientia. primum quia a proportionem minoris inequalitatis fieret actio: patet per consequentia quia terra est maioris resistentie. et exalatio inclusa in terra minoris actiuitatis. 2° sequeretur quod terremotus non fieret miraculose. consequens est falsum ut patet de ter

remotu facto tempore passionis domini. In opo positum est auctoritas philosophi in textu.

Primo sciendum est quod Aristoteles in isto 3° et ultimo tractatu determinat de agitatione et corruscatione. et diuiditur in tria capitula. In primo determinat de agitatione. id est de terremotu. et diuiditur in tres partes. In prima determinat de terremotu secundum opinionem antiquorum: et intendit quatuor conclusiones. Prima tangit intentum et nominat aliquos qui locuti sunt de terremotu: et est bec. Anaxagoras dicebat aere naturaliter moueri sursum: et dicebat quod solum illa pars terre in qua nos habitamus est sursum: alia vero est deorsum. dicebat tertio etiam quod aliquando aer subintrat concavitates terre et appetens moueri sursum nititur ascendere et mouet terras. hanc reprobat quadrupliciter. primo. quia cum ipse non assignet recte centrum mundi: sequitur quod corpora grauia non mouentur circumque terram sed solum circa illam partem in qua nos sumus. Secundo ponit terram esse planicongure. hoc autem est falsum: quia ambulantes continue supra terram continue vident alium et alium orizontem: alia et alia astra. Tercio si terra naretur supra ipsum aere sicut ipse dicebat sequeretur quod tota terra deberet continue tremere et moueri. Quarto quia secundum istam opinionem non posset assignari causa propter quam magis fieret motus terre in vna regione quam in alia nec in vno tempore quam in alio. Tercia conclusio tangit tertiam opinionem: et est bec. democritus dicebat quod aqua pluuialis recipitur in visceribus terre. et quando in eis non potest plus recipi de aqua fit violentia vel fractura terre: et sic fit terremotus. hanc non reprobat philosophus cum sit superius reprobata. Quarta conclusio tangit tertiam opinionem et est bec. Anaximenes dicit quod terra primo fuit depluta: et postea fuit tantum calefacta a sole et desiccata quod necesse fuit eam frangi et partes eius cadere intra concavitates terre: et ex hoc fiebat terremotus. hanc reprobat tripliciter. primo quia tunc fere tota terra esset nunc submersa cum continue fiant pluuiie et desiccationes terre. Secundo quia non posset assignari ratio quare in vno loco fieret magis terremotus quam in alio. Tercio quia sequeretur quod continue deberet fieri minor terremotus. et tandem deberet cessare quod ille concavitates replerentur: et finaliter erunt totaliter replete.

Secundo

sciendū ē qd Aristot. in scda pte
hui' capli' determinat de tremo-
tu f3 opinionē ppriā z itēdit duas conclusiones.
C p̄ia tāgit duas supponēs. p̄ia. terra de nā
sua ē sicca. f3 ppter nubes cōtinue icidentes supra
ip̄as bz multā humiditatē ppter quā terra calefa-
cta a sole ē cā multe exalatōis. nō solū extra trāz
f3 etiā infra trā. z qñ exalatio totalr exiit sūt magni
v̄tū. qñ v̄o manet totalr infra terrā sūt magni tre-
mor'. z qñ parti exiit z p̄tīz manet sūt parui v̄tū
z pui tremor'. 2ª suppo ponit subtilitatē exala-
tionis posse facilliter p̄transire z penetrare partes
terre z ppter hoc velocissime mouet itra terram
z ppter h̄ cāt velocē motū i trā. C 2^a 2° tāgit cāz
tremor' z ē h̄. nec aer nec aq̄ sūt cā tremorus
sed exalatio calida z sicca exiit itra terrā z petēs
exiitū velocissime mouet itra cōcavitates terre z
causat tremorū. 3^a clusio nē pbat p̄h̄s nouē
signis. p̄mū. qz maxi tremor' sūt exiitē trāglita-
te aeris q̄ trāglitas cātur ex eo qd tota exalatio
ex q̄ d3 fieri v̄tū manet infra trā z ibi cōtinue mo-
uet z cāt tremorū. Subdit causillationē. qz v̄tū
sūt tremor' tpe v̄etoz. Soluit qd h̄ est irrōnabi-
le nisi loq̄ndo de puo tremotu cū puo v̄eto. 2^m
signū. qz sūt maiores tremor' de nocte q̄ de die.
z i meridie q̄ i alia pte diei. qz hora illa ē magis
trāglia. 3^m signū. qz maximi tremor' sūt i locis
spōgiosis z cāuis z maxime circa mare eo qd in
talib' sūt multe exalatōes icluse q̄ cāt tremorū.
4^m signū. maiores tremor' sūt tpe autūnali z
x̄nali eo qd itra illo tpe ē magis spōgiosa. 5^m signū
qz in corpe aialiū spūs moti cāt tremorem z spa-
simū igr̄ similit̄ exalatio mota itra corpus terre cāt
tremorū. 6^m signū. aliquotiēs v̄tū ē qd mor' terre
nō cessat quousqz talis exalatio irrūpēs terram
exiuerit z cāuerit max^m v̄tū z aliqui exiuit mul-
ta sauilla z icinerauit ciuitates. pbat de q̄busdā
isulis. 7^m signū. qz an tremorūz cōiter audiunt
magni soni. z h̄ nō est nisi mor' veloc exalationis
petētis exiitū. 8^m qz tpe tremorus apparet aer
nebulosus z sol obscurat absqz nube ergo signus
ē qd v̄tū absorbet a trā. 9^m signū. qz circa eclipses
lunē sūt tremor'. ita qd si eclipsis debeat fieri i
medio noctis tremorū sit i p̄ncipio noctis. z
si debeat fieri eclipsis i auroz tremorū sit i me-
dio noctis. pbat h̄ qz i p̄n. d̄ficilū ē z calor. z tūc
p̄ antipistatiz fortificat exalatio iclusa itra terrāz.

Tertio

sciendū qd Aristot. i tertia pte hui' ca-
pituli ponit septē accitū tremor'
primū. qñ ē fortis tremorū aliqui durat p qd

dragita dies. aliqui p v̄nū annū. aliqui p duos z nō
diut'. Cā hui' ē magna multitudo exalatōis iclu-
se itra terrā. 2^m accitū. aliqui accidit ante tremor'
tū qd audim' multos sonos ppter hoc qd exalatio
nes pcutiūt cōtra latā cōcavitatem terre z diuer-
se exalatōes exiūt p diuersos poros diuersimo
de figuratos z cāt diuersos sonos. 3^m accitū.
qd tpe tremor' aliqui extra terram fluūt magna
multitudo aq̄. z hoc ē ppter motū exalatōis fran-
gentis terrā z dātis exiitū aq̄ icluse in aliquib' cō-
cavitatib' terre. 4^m accitū. aliqui cū tremoru
scā ē inundatio maris z p̄ticulare diluuiū ppter
exalationē exiitē z eleuātē ptes maris. 5^m acci-
dens semp tremor' sit i medio loco. z p̄m. modi-
cas pte terre habitabilis. f3 venti sūt f3 magnā
q̄tūtatē terre. 6^m accitū. aliqui exalatio mouet itra
terrā ad latus z sit tremor' seu tremor. z aliqui
mouetur ad sursum z sit pulsus. 7^m accitū. in in-
sulis sūt pauci tremorūz. qz frigiditas maris
tantūz infrigidat exalatōes qd nō h̄nt v̄z exiitū
a terra. Solet addi octauū qd vent' exiēs tpe
tremor' ē infectu' z idigest' pter h̄ qd nō attigit ibi
lumē neqz calor. C Cōn̄ recapitulat ea qd d̄cā sūt.

Conclusio

responsalis. Motus terre ē
nāliter possibilis. p3 quia ei'
causa est exalatio calida z sicca iclusa itra terrā. z
ibi violente est velocissime mota. f3 talis cā est pos-
sibilis. igitur. d3. n̄. itelligi de motu terre i p̄ticula-
ri idest scōz aliquas particulares p̄tem vel regio-
nez. z non de tremotu in vniuersali qd simul sit
scōm omnes partes terre. quia nulla multitudo
exalationis est naturalr possiblis qd possit simul
mouere totā terrā. debet etiā itelligi qd ille mor' ē
violentus ipsi terre. z motus exalationis est ipsi
exalationi naturalis. f3 autē Albertū sūt septēz
spēs tremorus. sc̄. scissio. percussio. perforatio.
ruina. subuersio. tremor. z titubatio. zc.

Primo

dubita'. Vtrū coruscatio sit im-
pressio metheorologica. Ad sol-
uendū hoc dubiū est supponēdū qd Aristot. in isto
z c. d̄tēmiat de coruscationē z tonitruo f3 opi-
nionē ppriā. z itendit ḡnqz cōclōnes. C p̄ima tā-
git intētū z ē bec. dicam' p̄mo de coruscatione z
tonitruo. z post de t̄p̄hōe z c̄uep̄bia z fulmine. bo-
rū enī idē est p̄m'. C 2^a 2° tāgit q̄ttuor supponēs
cū vno correlario. p̄ima suppositio. duplex exa-
latio eleuat ab istis iseriozib'. qdā sicca. qdā būida
2^a. ista duo si nūl cōsistentia eleuandū sursum. 3^a.
ex istis ad mediam regionē eleuatis z ibi ingros-
satis sit nubes. 4^a. nubes ē d̄fior in parte supiori

Secundus

¶ In'eriori. qz ps supior medie regionis ē frigidior nec in t'la ē calor sufficiens disgregare nubem. **Cor^m**. ppter spissitudinē nubis in superiori pte fulmina nō pōt ascendere q̄uis sint leuia: sed oīa expellunt ad terram sicut videm^r aliq̄ descendere ad terram ppter vehemētes p'ectiōes. ¶ 3^a 2°: tangit gñationē tonitruū z ē bec. exalatio calida z sicca eleuata cū vapore z iclusa in nube ppter frigiditatem nubis petens exitum mouetur huc z il luc z facit magnā p'cussionem frangendo latera nubū. z ex tali p'cussione z fractiōe cātū son⁹ qui vocat^r tonitruū. pbat^r a simili qz sum⁹ exis i fra lignū aliq̄ i flāmat^r z petit exitū z rumpendo lignum facit sonū. similr qū flamma mouet^r aerē cāt sonū. z vocat^r a fabulis tonitruū regis vulcani. Et subdit qz diuersitas sonoz attēdit ex diuersitate nubis i cōdēitate z raritate. ¶ 4^a 2°: tangit modū coruscationis z ē bec. coruscatio sit ppter inflammationē exalatiōis existentis i nube eo qz expellitur a frigiditate nubis. z cū exit nubes apparet nobis tal' i flāmatio. ¶ 5ª cōclusio opat ista adinuicē z ē bec. coruscatio sit posterius q̄ tonitruū. p̄us tñ appet nobis q̄ son⁹ tonitruū audiatur eo qz visus anticipat auditū z p̄us p'cipit suū obū q̄ auditus. pbat p simile qz p̄us p'cipim⁹ actū re mi q̄ audiam⁹ sonū ictus. Ex his rñdet ad dubium qz exalatio iclusa i ter ptes nubis nō pōt ascēdere sursum eo qz nubes in supiori pte ē spissior. 2° dī qz talis exalatio a vehemēti frigiditate supioris ptes nubis multū vehementer expellit deorsū z si pōt exit nubē. 3° dī qz talis exalatio i flammāt propter altez istoz. aut propter violentam ex'pulsionez a frigiditate nubis. aut qz caliditas illi⁹ exalationis p'antiperistatim se fortit. car tñ qz in flammāt illam exalationem. 4° dī. qz lumen illi⁹ exalationis i flammate creuntis nubem apparet nobis z vocat^r fulgur. nec differt a flumine nisi fm multum z paucum. fm cū z discōt^m. s; tardum z velox. dī vltimo qz coruscatio ē i p'essio methexica. p; qz est exalatio inflammata cuius lumen post exitū a nube apparet nobis.

Secundo dubitat. Utz tonitruū si extincio ignis in nube. Ad soluedū hoc dubiū est supponēdū qz Aristo. i vltimo c^o b^o libri determinat de coruscatione s; opinionē antiquozum z intendit duas cōclusiones. ¶ P^{ri}a est bec. qz tangit opinionē anaxagore z ēpedoclis qz cōueniūt i trib⁹. p qz dnt qz in nubibus icludit^r qdā ignis. 2° splendorē ei⁹ nobis apparētē vocant coruscationē. 3° extinctionē illi⁹ ignis a frigidita

te z humiditate nubis vocant tonitruū. dnt in vno qz anaxagoras dicit qz ille ignis descendit a suaspera itra ptes nubis. s; empedocles dicit qz ille ignis erat inceptus intra nubem a radijs solarib⁹. P^{ri}mo reprobat p̄s anaxagorā duptr. p qz de natura ignis est ascendere z nō dscēdere. igr irrationabile ē dicere illū ignē descendere a sua spera. 2° qz nō eēt maior cā qre ille ignis dscēderet tpe nubis q̄ serenitate tps exñte. 2° reprobat ēpedoclem triplr. pmo qz seq̄ret qz eodē mō deberet fieri in q̄z nube z in q̄z pte nubis cū il pra q̄z cadāt radij solares. 2° qz similr poss; dici de niue gradine z alijs i p'essionib⁹. 3° qz similr in aqua calefacta ab igne deberet gñari ignis z ei⁹ lux deberet vocari coruscatio. z ei⁹ extinctio deberet vocari tonitruū. ¶ 2^a 2°: tangit scōaz opionē z est bec. qdā dnt coruscationē nō eē ignē. s; ap parere solū ad modū ignis: pbat p simile de illo qz de nocte pcutit supra mare. tñc appet ibi qdam fulgor sine igne. similr dicebāt de partibus nubis. Reprobat eos p̄s dicens qz nō erant assueti nec itensibiles i refractiōe radioz. appet enīz fulgur ppter refractionē alicui⁹ radij. z magis appet de nocte q̄ de die. qz de die mai⁹ lumē obfuscat minus lumē. Consequēter recapitulat istas opiniones z opinionem p^{ri}am. vt p; in textu. Ex his dicitur ad dubium. qz tonitruum non est extinctio ignis in nube. qz non apparet ratio propter quaz ignis descenderet intra partes nubis.

Tertio dubitat. Utz diffinitio tonitruū sit sufficiens que ē bec. tonitruum est sonus fact⁹ i nubib⁹ ex violēta p'cussione exalationis calide z sicce d latera nubis. pro solutione dubij sūt soluende alique difficultates. P^{ri}ma ē de quid nois ipsius tonitruū. dī pmo qz nātū loq̄do tonitruū non est sonus factus in nubibus. nec est ipa nubes. nec est ipa exalatio mota infra nubem. s; est vnū mixtū i p'fectū cātū ex alteratiōe ipsius exalationis a frigiditate nubis cōcomitāte sono. Ex hoc sequitur qz non in omni sono ē tonitruū. 2° dī qz ad cāndum tonitruū nō sufficit aer vapor vel nubes. 3° sequitur qz d; ibi esse exalatio ventosa non facit i flāmabilis violenter mota inter partes nubis. ¶ 2ª difficultas. vtrum se per fiat tonitruū cū coruscatione z cō. dī pmo. qz de facto tonitruū s; p fit cū coruscatione z coruscatio cum tonitruo. nō tñ semp audit^r tonitruū ppter nimā distanz. nec semp apparet coruscatio ppter hoc qz illa exalatio i flāmata nō exit nubē. iō nō pōt nubes appere ppter spissitudinem

De theoror

nubis. et hoc debet intelligi de magnis tonitruis et de notabilibus coruscantibus. ¶ 3ª difficultas. utrum simul tpe fiat tonitruum et corruscatio. dicitur primo. q^d p^rus tpe sit tonitruum. p^r q^d tonitruum sit p^r motu exalationis intra ptes nubis. s^c corruscatio sit ex eo q^d ppter tale motu violētū islāmatur ipsa exalatio. et sic motus ille ē cā talis islāmationis iō tonitruū factū durante motu pcedit corruscationem. ¶ 4^a difficultas. utrum tonitruum sit magis timendū in vna nube q^m in alia. d^r p^rmo q^d pōt eo gnosci triplr. p^rmo ex distantia corruscationis et tonitruū. q^m corruscatio simul sit cu^m tonitruo. tūc valde timendū ē tonitruum. s^c q^m corruscatio nobis apparet diu ante tonitruum: tūc non est timendum. ex hoc b^r fundamentū opinionis vetularū q^d q^m inter corruscationē et tonitruū alijs pōt cōplete dicere vnum aue maria. tūc tonitruum nō est timendum: 2° pōt hoc iudicari ex colore nub^{is} q^d quando nubes est alba est signum multe et magne exalationis. et est signū pauce et rare nubis. iō illa magna exalatio potest faciliter exire illam nubem sine magna violentia. ideo tale tonitruum nō est timendum. similr q^m nubes est multum nigra est signum magne densitatis nubis et pauce exalationis. ideo illa modica exalatio non potest facere magnam violentiam. et sic tale tonitruum non est timendum. sed quando nubes sunt rubei vel viridis coloris vel alicuius alterius tunc signum est maxime densitatis nubis et fortis exalationis ideo ante q^d tam fortis exalatio possit penetrare tam densam nubem oportet maximam fieri violentiam. ideo tale tonitruum est timendum. 3° potest cognosci ex parte soni. quia quando sonus ē grossus et continuus tale tonitruum est mediocriter timendum. sed quādo sonus ē interruptus tale tonitruum est paucuz timendum. sed quando sonus est ad modū fractionis papyri. tūc signum est q^d est ibi magna violentia. ideo tale tonitruum ē valde timendū. Ex his dicitur ad dubium q^d diffinitio tonitruū est sufficienter assignata. non ē tamē diffinitio formalis sed est magis diffinitio descriptiua et passionalis.

Ad rationes Ad primam dicitur concedendo totum argumentum negando tamen ultimam cōsequentiam. q^d talis motus est violentus terre. et per hoc idem dicitur ad secundam. ¶ Ad tertiam dicitur negādo seq^lā p^r vtraq^{ue} sui pte. et ad p^rationē p^r d^r q^d exalatio est maioris motiuitatis q^m vna pars tre sit resistencie. ¶ Et h^{oc} d^r 2° meteororū oca sufficiat.

Inca^{ti}us
librū

metheororum
queritur prio:
Utrū typho et
euephias fiant
exalatione ex
pulsa a nube d^r
orsū. et arguit
p^r q^d nō. q^d seq^l
rēt duo incon
uenientia. pri
mum. q^d nūq^{uam}
tales vēti isri

gidarēt cuius oppo^{si} patet p^r expericiā. 2^m. seq^l
retur q^d tales venti nūq^{uam} fierēt serenitate exīte
cui^{us} oppo^{si} ē expertū. 3^m. sic. q^d p^rpetas typhonis
ē mouēi circarī et eleuare a tra festucas et arbo
res. q^d typho nō expellū dorsū a nube. 3^m. sic. typho
et euephias sē spēs vēti. ergo nō ascendunt circa
mediam regionem aeris sicut nec vētus. et p^r ois
nō expellūtur a frigiditate superioris ptis nubis
¶ In oppositum est auctoritas phi.

Primo sciendū q^d Ari. i isto 3° libro ster
minat de qbusdā alijs impressio
nib^{us} metheorice ex exalatione calida et sicca g^{ra}na
tis. et diuiditur tres tractat^{us}. In p^ro determinat de
fulmic et balde. et diuidit i duo c^{ap}. In p^ro determinat de
flumic. et diuidit i duas ptes. In p^ro determinat de ty
phone et euephia. et itēdit sex cōclōes. ¶ P^ria tan
git itēti et ē h^{oc}. dicam^{us} d^r residuis ip^si^{us} oib^{us} cāris ex
exalatione calida. ¶ 2^a c^{ap}. tāgit d^r fiaz euephie a
porib^{us} et ē h^{oc}. cum exalatio eleuata fuerit segrega
ta p^r modicas et subtiles ptes sp^{irit}is diffusas fiunt
tonitrua et corruscationes. Si aut talis exalatio fu
erit multa et spissior. nec fuerit segregata. nec sub
tilis: sit ventus q^d d^r euephias. Ex hoc infert acc^{us}
ei^{us}. ¶ P^ria^m. euephias ē vētus violēt^{us} q^d celeritas q^d
segregat exalatio cāt violētā. 2^m. tpe g^{ra}nationis
euephie accidit obscuritas sup^{er} terrā q^d cū mltitu
die exalatiōis dūc multū secū de nube. 3^m accis:
post euephiā accidit pluuia et aq^{ua} mltitudo. et hoc
p^r multitudinē vaporū ouerfor i nubē et nubis
ouerse i pluuia tpe q^d sit euephias. ¶ 3^a c^{ap}. tangit
g^{ra}natiōes typhonis et ē bec. cū exalatio repellit a
nube sit q^d dā vētus fortis flans ad modū turbis
de loco amplo i angustū vt i portis et vijs. et hoc ex
eo q^d pars rep^ressā reuoluit in pte subsequentez
p^r h^{oc} q^d cū talis exalatio p^rigit ad terras reflectit^{ur}
et ps sequēs ipellit pōrē. iō necesse est q^d illa pars

Tertius

priorisra sequēte inuoluat. et ex illa inuolutiōe circulari moueat. reflectēdo se ad lat. ¶ 4°: tāgit tres conueniēcias et tres dīas inter typhōnem et euephīā. Prima dīa qz euephias ē vēt' magnus. typho autē ē vēt' pū' et debilis. 2^a. qz euephias dī recte repellit et nō mouet circularit' sic typho. 3^a. qz si exalatio fuerit icolorata tūc ē typho. s; si fuerit talis exalatio colorata et idigesta ē euephias. Prima conueniēcia. qz vēt' mouet deorsū p expulsiōē a nube. 2^a. qz nullus eorum sit flante borea. 3^a. quia null' eorū sit in locis et tēpibus nimium frigidis aut nimium calidis. qz nimia frigiditas impedit exalationem eleuari: et nimia caliditas consumit exalationē eleuatā. ¶ 5° conclusio tāgit effectū typhonis et est h. typho secū ducit illa supra q' reflectit qnqz eradicando arbores et quandoqz alia eleuando. qz supra quecunqz incidit typho illa motu circulari vertit. et ea secū sursum eleuat. ¶ 6°: tāgit generationē icēssionis et ē h. cū exalatio fuerit subtilior et expulsa a nube et ignis infra nubē sit icēssio. et talis exalatio ignita colorat nubem.

Secundo sciēdū ē q' Aristō. i secūda pñci pali ptehui' capítuli determinat de fulmine. et itēdit quatuor cōtiones. ¶ 1^a: tāgit gnationē fulmis et spēs ei' et ē bec. Si i ipa nube fuerit multa exalatio subtilis et expellat a frigiditate nubis sit fulmē. Si autem talis exalatio ppter nimiam subtilitatē non fuerit adurēs vocat algēte. si autē fuerit grossior et multū adurēs vocat soloenta. ¶ 2^a: tāgit dīas illaz penes effect' et ē bec. pñmū fulmē ppter eius nimiam subtilitatem et velocitates ptransit et penetrat illa supra que cadit ante q' igniat. s; aliud ppter ei' nimiam tarditatem adustio puenit ei' motū locale. et sic pñs exurit illa supra q' cadit. et postea penetrādo colorat et dī nigrat. Ex hoc infert q' corpora resistētia et dura sepe patiūtur et cōminuuntur a fulmine. s; illa q' nō sunt resistentia et dura nihil patiūtur. pbat duo' bus exēplis. pñmū qz irramē. i. ferrum vel calybs clipei aliqui fuit a fulmine liqfactū et tñ signū eius nihil passū ē. 2°. aliqui fulmen ptransit vestimenta et nō adurit ea: s; interficit hoies eis indutos. ¶ 3ª conclusio pbat q' fulmē sit exalatio icēssa. qz aliqui oculis videm' fulmē venire sicut exalatio icēssa ut patuit de tēplo obusto i epheso. qz flāma dñi: dī scēdens ferebat deorsū ad multas pres. q' signū ē q' fulmē est exalatio ardēs. pzetiam de lignis in igne positis. ex quibus exit paruus fumus qui in exitu inflammat. ¶ 4ª cōclusio mouet et soluit

duas dubitationes. Prima. quare illa que percutiuntur a fulmine videntur moueri ante q' percutiuntur. Soluit q' cum tali fulmine semper prece dit vētus qui nō vī eo q' non habet colores et mouet illa que debent percutia fulmine. Secunda. quare tonitrua diuidūt corpora dura. Soluit q' fulmen comburit albores et similia. s; tonitruum suo sono frangit arbores et corpora dura.

Tertio sciēdū ē q' circa typhonē et euephiam icidūt due difficultates. Prima: quō gnantur. dī q' exalatio inclusa infra nubem a frigiditate nubis expellitur deorsum vsqz ad terram. et si talis exalatio non inflāmata expellatur dēorsum circūgiratiue. et per loca stricta: et materia sit multum vnita generatur ventus qui dicitur typho. sed si talis exalatio non inflammat et multum expersa pellatur deorsum p loca āpla et lata motu recto multū ipetiosa dicitur euephias. Ex hoc p3 q' materia typhonis est exalatio calida et sicca multū cōpñsa. sed materia euephie est exalatio calida et sicca multū sparsa. 2° segtur q' motus typhonis est circularis et circūgiratiuus. motus vero euephie est lateralis vel rectus. Tertio segtur q' typho p locū strictū et angustū mouet. euephias p locū latū et amplū. Quarto segtur q' eius cā intrinseca efficiens est frigiditas nubis et extrinseca caliditas exalatiōis. Quinto segtur q' isti vēti differūt a fulmine eo q' sūt sine inflāmatione. ¶ Secunda difficultas est de effectibus typhonis et euephie. pñmus effectus typhonis est. typho ledit corpora humana. oculos et faciē pñmū tat. Secūdus. eradicat arbores et plātas. Tertio. euellit maximas turreas et grādia pinacula. Quartus. aliquādo eleuat hoies a terra et eos reducit sine lesione et aliquādo eos portat p vnā vel duas leucas. pñmus effectus euephie est. qz obscurat aerē rōne grosse exalationis mixte cū aere. Secūdus. euephias aliquādo incēditur in aere et appareret quasi diluuiū ignis rōne dilatatiōis materie.

¶ Circa naturā fulminis icidunt quatuor difficultates. ¶ Prima: quomodo differunt fulgur corruscatio. fulmē. et incēssio. dicitur q' si exalatio inflāmata in nube exiens nubē statim disparet dicitur fulgur: et si expellatur a frigiditate nubis: et statim spargatur p aerē dicitur corruscatio: sed si inflāmata exalatio violenter et velocissime expellat deorsū a frigiditate nubis percutiendo frāgēdo. et cōminuēdo corpa supra q' cadit dī fulmē. cū autē tal' exalatio inflāmata apparz colorare

Metheoror

In fine

in fine

aerē causando quādam rubedinē in aere: vel etiā in flāmā nouas exalatōes multū dispās in aere vocatē esse. ¶ 2^a difficultas. quot sunt spēs fulminis. dī q̄ sūt due pncipales. qdā ē penetrās. aliud ē adurēs: solet addi q̄ aliud ē frāgēs: et aliud denigrās. ¶ 3^a difficultas. quot sūt effectūs fulminis. dī q̄ sūt decē. Prim^o est. qnq̄ fulmē liq̄facit gladiū nō ledēdo vaginā: et liq̄facit pecuniā nō ledēdo bursā: et qnq̄ consumit ossa. nō ledēdo carnes. Lāhui⁹ ē q̄ tale fulmen ē subtile et penetratiuū. ideo facili⁹ p̄trāsīt corpora porosa et diu manet supra corpora dura et cōpacta. iō ea cōsumit. 2° fulmē aliqui nō exurit s̄z solū frāgit et diuidit corpora. h̄ autē ē pp̄ grossitiē exalatōis. 3° fulmē denigrat nō cōburēdo. 4° aliqui cōburit domos ecclesias et ciuitates et h̄ pp̄ eoz altitudine. 5° corpora p̄cussa a fulmine h̄nt odorē sulphureū. 6° qnq̄ vētus p̄cedit fulmē. qnq̄ succēdit fulmen. et qnq̄ sit ē cū fulmīe. 7° aialia p̄cussa a fulmine si fuerit venenosa sūt non venenosa et ecōtra. 8° oē conestibile p̄cussū a fulmine ē venenosū. 9° fulmē aliqui adurit doliū i q̄ ē vinū remanēte vīo. tale trīvinū est venenosū. 10° nullū aial p̄cussū a fulmine euadit mortē excepto boie. Solet addi alius q̄ aial dormiēs p̄cussū a fulmine repit mortuū oculis ap̄tis: et aial vigilans p̄cussū a fulmine repit mortuū oculis clausis. Solet addi alius q̄ vñūq̄q̄ p̄cussū a fulmine se h̄nt h̄sū fulmē. alius fulmen aliqui occidit puez i vtero mris mīe illesa. ¶ 4ª difficultas. vtz sint aliq̄ corpora q̄ nō possint penetrari nec ledi a fulmine. dī q̄ oīs arbor h̄ns cori cē sine poris ē ipenetrabit a fulmine cuiusmodi ē laur⁹. etiā ē vñū aial marinū qd̄ vocat̄ coru⁹ marin⁹ cui⁹ pellis nunq̄ pōt penetrari a fulmine et.

Conclusio

causantur ex exaltatione calida et sicca a frigiditate nubis deorsum expulsa. hec conclusio satis patet ex dictis.

saloni

Primo dubitat. vtz halo cā p̄ refractōez ignis ad visū nr̄s. Ad soluendū h̄ dubiū ē supponēdū q̄ Ari. i. h. 2° c^o determinat de balone. et diuidit i duas ptes. In p̄ma determinat in generali de accitibus halo et yridis et quarūdā alioz impressionū. et intēdit septem cōclusiones. ¶ Prima 2° tāgit intentū et ē hec. dicamus de halo et dyride qd̄ sit vtrūq̄ et pp̄ quā cās sūt. et de paraleliis et h̄gis: et hec oīa sūt pp̄ easdē cās: et p^o oīcam⁹ de passionib⁹ et de accitibus circa vñūq̄q̄ ipoz. ¶ 2^a 2° tāgit q̄ttuor accitia ipi⁹ halo. p^o halo apparet sepe integer et totus circulus. 2^m halo

sit circa solē et lunā et splēdētia sydera. 3^m halo nō min⁹ sit de nocte q̄ de die. nec min⁹ in meridie q̄ i sero. 4^m halo min⁹ sit i ortu et circa occasū. ¶ 3^a 2° tāgit accitia yridis. Primū. ipsi⁹ yridis nunq̄ ē integer circulus. 2^m yris nunq̄ apparet maior se micirculo. 3^m sole oriēte aut occidēte ē maxima portio ipsi⁹ yridis et decisio minoris circuli. 4^m sole leuato sup̄ nr̄m hemisperiū ē minor portio yridis et decisio maioris circuli. 5^m i autūno et in breuiorib⁹ dieb⁹ pōt yris apparere oī hora diei. in estate aut nō sit circa meridiē. 6^m nō sūt simul plures yrides q̄ due. 7^m oēs yrides h̄nt eōles et eōdes colores. 8^m colores yridis supioris sunt obscurores. 9^m colores exteriores yridis sūt econtrario positi p̄m sitū colorib⁹ yridis iterioris. color p̄me circūferētie yridis iterioris est punice⁹. alius yridis et ali⁹ alurgus. S̄z yridis supioris minima p̄teria ē punicea et p̄portōabil⁹ d̄ alijs. Sepe etiā appet s̄achos et isti colores n̄ pōt depigi a pictoribus. ¶ 4^a 2° tāgit q̄ttuor accitia paralelioz et virgāz. p^o paralelij et h̄ge sp̄ sūt a latere solis et non sub sole neq̄ ex opposito solis. 2^m paralelij non sūt de nocte. 3^m sp̄ sūt circa solē. 4^m frequēter i ortu et occasu solis et raro in meridie excepto i bosso ro. ibi. n. cū sole appruerunt paralelij. et p̄māserūt vsq̄ ad occasum. ¶ 5^a 2° tāgit eām istāz impressionum et est hec. cā oīuz decōz ē refractio. q̄ oēs p̄dicte ipressiōes sūt p̄refractiones: differunt. n. s̄z q̄ diuersimode sit refractio ad solē v̄l ad aliq̄ alioz fulgidorum astroz. ¶ 6^a 2° tāgit solutionem cuiusdam qōnis q̄ ē hec. vtrū yris possit fieri a luna de nocte. sicut sit a sole de die. Soluit p̄ q̄ sic. q̄ hoc latuit antiq̄s pp̄ q̄ttuor. Primo q̄ raro sit de nocte. iō pp̄ raritatem eos latebat. 2° q̄ colores yridis latent de nocte pp̄ tenebras. 3° q̄ yris nō pōt fieri de nocte nisi solum in vna die mēsis nāt. 4° q̄ nō sit in plenilunio luna oriēte aut occidente. Ex hoc isert in quinquaginta annis solum bis cōperi yridē de nocte. ¶ 7^a 2° tāgit tres supponēs valētes ad sequentia. Prima. an q̄ iste impressiōes gñent⁹ os visum refrangi ab aq̄ v̄l ab aere vel ab alijs densis corporibus superficie plenam habentibus. et sic apparebit p̄ ea que ostēsa sunt circa visum. i. circa p̄spectiuam artem. ibi enim ostensum est q̄ radius visualis refrangitur in occursum medijs rarioris vel densioris. 2ª ratio. speculorum quedam representant solum colorē et non figuram propter sui paruitatem. quedāz representant figurāz et colores simul. Tertia. aliqui color speculi apparet obscurior aut pp̄ obscur

Tertius

colorem speculi aut propter debilitatem visus.
Ex his patet solutio ad dubium.

Secundo dubitatur. Vt halo debeat apparere circularis figure. Ad solvendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in 2^a parte primi capiti determinat de halo in spali. et intendit quatuor conclusiones. C¹ Prima tangit intentum et est hec. videlicet cam^o primo de figura halo. et quare sit circularis figure. et vix fiat circa solem et lunam. et similiter circa alia astra. in omnibus. non est eadem ratio. C² 2^a conclusio tangit tres suppositiones. prima suppositio. existere vaporis in aere sit refractionis visus nisi talis vapor fuerit parvus et regularis partium. probat signo. quod si illud in quo apparet halo consistat et odessetur signum est pluvie. sed si disgregetur et distrahatur est signum venti. scilicet si paulatim consumatur et marcescat est signum serenitatis. Primum probat quod talis consistencia materie supra quam apparet halo significat vaporem odessari. ideo continue apparet nigrioris coloris. et significat tamen illam materiam converti in nubem et pluviam fieri. probat 2^m quod si partes adiuvicem distrahantur. et tunc talis divisio fiat a vento ipsa est signum venti. ideo videmus quod ab illa parte a qua primo distrahuntur primo veniunt venti. probat 3^m quod sicut aer propter calidum interceptum non potest odessari. sic etiam cum talis vapor marcescit signum est quod hoc calidum interceptum quod segregat et marcescere facit tale vaporem. et non permittit eum odessari ad generationem nubis vel pluvie. 2^a suppositio. vapor a quo sit refractionis est iter visus et astrum. scilicet solem et lunam. et propter hoc non apparet halo ex opposito sicut yris. 3^a suppositio. cum scilicet refractionis fiat a puncto medio vaporis ad oculos eius partes necesse est halo esse circulum vel partem circuli. probat primo ratione naturali. quod radii incidentes ab eodem signo in idem signum refraguntur vndeque sunt equales angulos et circulariter. sed radii incidentes supra nubem in qua apparet halo sunt diversi. igitur 2° probat ratione mathematica ponendo quod a. sit visus b. astrum et pertrahatur linea perpendicularis ab a. i. b. per medium caliginis siue nubis in puncto. e. et signentur tria puncta eque distantia ab e. in circulo siue nubis. scilicet d. g. z. a quibus frangantur radii luminosi ad lineam perpendicularem et occurrant in puncto. a. tunc ibi intelliguntur tres trianguli qui sunt. a. b. g. a. b. d. et a. b. z. qui sunt equales ut posset praedicari per aliquas propositiones mathematicas. dicantur igitur tres linee perpendiculares supra lineas. a. b. ad punctum. e. ab illis tribus punctis. g. d. z. in nube signatis. tunc constituantur tres per trianguli qui sunt a. g. e. a. d. e. et a. z. e. et isti trianguli sunt equales: scilicet si linee duntur recte ex diversis partibus in idem punctum: et

sunt plures quod due: igitur tale punctum est centrum circuli. potest probari etiam per unam propositionem geometricam. si plures linee recte plures quod due a diversis partibus puncti entos et equales in idem punctum ceciderint: tale punctum est centrum circuli. C³ 3^a tangit colores halo: et est hec. in nube clara in qua apparet halo oportet intelligere quodam specula quorum unumquodque est inflexibile propter parvitatem: et omnia simul repugnant unum lumen: propter hoc halo apparet coloris albi: sed in extremitatibus apparet coloris nigri propter maiorem albedinem alterius partis. C⁴ 4^a tangit illud circa quod sit halo: et est hec. halo sit sepius circa lunam quam circa solem. quod sol est calidior: ideo statim consumit vaporem supra quem deberet apparere halo: et halo apparet circa cetera astra propter easdem causas circa ea: tamen potest apparere circa parvum et sterilem vaporem. quod modicum lumen per astrum non posset penetrare densum vaporem. id cum halo apparet circa alia astra est signum serenitatis et non sterilitatis. Ex hoc patet solutio ad dubium.

Tertio dubitatur. Vt radius solaris reflectatur in medio uniformi. pro solutione huius dubii sunt praedecarandi aliqui termini. Primus. visus siue radius visualis est lumen multiplicatum ab obiecto visibili usque ad visum non per motum localem sed per continuam generationem luminis. et ille est duplex: quidam est radius visualis perpendicularis: et est lumen multiplicatum a corpore lucido usque ad visum secundum lineam rectam: et sic diffinitur a per spectivis. radius rectus est qui cadens super aliquam superficiem relinquit ex utraque sui parte duos angulos rectos et equales. radius obliquus est qui cadens supra superficiem relinquit ex utraque sui parte duos angulos inequales. C² Secunda distinctio. duplex est radius: quidam est recte multiplicatus: et est ille qui per medium uniformem libere praecedit a corpore lucido ad visum. Alius est radius reflexus: et est ille qui propter densitatem alicuius medij non potest ulterius transire: sed reuertitur circa corpus luminosum. Alius est refractus: et est ille qui in occursum alicuius medij praecedit ulterius usque ad visum: sed non recte immo ad latus: et hoc dupliciter: vel recedendo a perpendiculari: vel accedendo ad perpendiculares. Alius terminus est linea incidentis: et est linea per quam lumen incedit a corpore lucido ad visum: et si incedat ad superficiem vocatur linea perpendicularis si oblique vocatur linea incidentis. Sed linea reflexionis est linea per quam lumen reflectitur a superficie ad visum versus partem in qua est visibile: sed linea refractionis est linea per

De theoroy

quā lumē trāsies mediū refrangit a ppendiculi
vel ad ppendiculi. Terti^o termin^o. angulus inci
dētie ē angulus causat^{us} ex illa pte supficiēi versus
quā inclinā obiectū visibile et linea incidentie.
Sed angulus reflexiōis est angulus causatus ex
alia extremitate supficiēi et ex linea reflexionis.
Quartus termin^o. cathec^{us} ē radius visualis pce/
dens ab aliq corpore luminoso vsq ad punctū ad
qđ occurreret totus radius visualis reflexus si re/
cte ptenderet p supficiē a q reflectit. Secūdo po
nunt alię regule. C^o prima. radius visualis sp
pcedit a visibili ad visū. qz visio nō fit extra mit/
tendo sz itus suscipiēdo. C^o 2^a regula. lumē multi
plicat p mediū aut in istāti aut saltē i tpe impcepti
bili p pultimā dispositiōez mediij. C^o 3^a. lumē se dis/
fūdit orbiculariter nisi repiat aliqđ opacum resi/
stens. C^o 4^a. a qlibz pūcto corpis luminosi ad qđli
bet pūctū mediū multiplicat lumē vsq ad visum.
p3 pyna3 ppositiōē p spectiue. qđlibet punctum
corpis luminosi qđlibet pūctū mediij illustrare ne
cessē ē. C^o 5^a regula. radi^o ppendiculi est fortissi
mus. quia ē magis diūctus. iō quāto aliqs radius
magis accedit ad ppendiculi tātō fit fortior. et qđ
toplus recedit a ppendiculi tātō fit debilior.

C^o 6ª regula. radi^o ppendiculi nūqđ refrāgit sed
sp transit p mediū qđ sibi occurrit aut reflectit in
seip3 a tali medio. C^o 7ª regula. quicūq p trahitur
linea a loco in q appet esse res visa p reflexiones
vsq ad visū talis linea dī cathec^{us}. C^o 3° dñr qñq
ad dubium. Primū dictū. ois radi^o obliq trāsies
supra aliquas supficiē p mediū diuersaz diapha
neitātū refrangitur i occurſu noui mediij. vt p3 d
bacculo oblique existēte i aq p media pte. C^o 2^m
ocm. radi^o visualis obliq in occurſu mediij ratio
ris refrāgit a ppendiculi. C^o 3^m ocm. radi^o visua
lis obliquus in occurſu mediij densioris refrangit
ad ppendiculi. qz qđto aliqs radi^o repit maiorē
dēſitatē tātō magis accedit ad ppendiculi. C^o 4^m
ocm. radius visualis non refrāgit in medio vni/
formi: qz cum mediū sit vniſorme nō ē maior rō q
re refrangit i vna parte mediij q̄ i alia. C^o 5^m ocm.
radius visualis reflectitur in medio vniſormi. et
etiam in occurſu mediij densioris si nō possit tran
ſire tale medium. Primū patet de habentibus
debiles oculos qui suam vident faciē in aere. Se
cundum patet de facie visa in speculo

Rationes soluitur ex dictis.

Tertius

Veritur secūdo. Utz colores yridis sint veri colores. Arguit p̄rio q̄ sic. q̄ color puniceus yridis et allurgus sūt veri colores et sūt colores yridis. ergo colores yridis sūt veri colores. ¶ Scōdo sic. nullus sensus decipit circa suū p̄p̄iū sēibile. s̄z sensus iudicat in yride eē veros colores. ergo i yride sūt v̄i colores. ¶ Tertio sic. nullū sēibile cōe pōt concipi a visu sine p̄p̄io obo visus. s̄z i yride p̄cipiū sēibilia cōia. s̄. magnitudo et figura. igit̄ et in yride est p̄p̄iū obiectū visus. Et confirmat q̄ sanchos est ver⁹ color. ergo a minori quilibet color yridis est verus color. aī p̄s q̄ visus videndo colores qui d̄ s̄ā chos aliquid videt vel nihil. nō nihil cuz visus solū p̄cipiat colorē. si al. qd. s̄. sanchos est ali. s̄. color. ¶ In oppo^m arguit. si in yride eēnt veri colores vel illi veri colores essent subue in nube vel in medio. n̄ in nube. q̄ nubes n̄ ē aliud q̄ aqua. modo aqua proprie non habet colorē sed diaphaneitatez. et similit̄ arguetur de medio.

Primo sciēdū q̄ Ari. in isto 2° tractatu determinat de yride. et diuiditur i duo capitula. In primo determinat de colore yridis. et diuidit i duas p̄tes. In prima determinat d̄ gnatione yridis et intēdit tres cōclusiones. ¶ Prima cōclusio tāgit v̄nā suppositiōem ḡnālē et est hec. radius visualis nat⁹ est refrāgi ab oī corpore plano sicut s̄ aer et aqua. De aere pbat q̄ tuor signis. p̄mū q̄ ātipbōtū p̄p̄ debilitatē sui visus accit q̄ s̄ per videbat similitudinē sue faciei in aere ip̄m respiciētē. et hoc ē p̄pter refractionē ip̄i faciei i aere. ergo signū ē q̄ i aere sit refraction. 2^m signū. sūmitates nauū. s̄. malli aspiciētibus a longe i mari vident̄ breuiiores et grossiores. et hoc nō est nisi p̄pter refractionē visus i aere. Tertius signū. q̄ cū flante euri tūc res appent maiores p̄pter refractionē ad aerem ingrossatū flante euro. Quartū signū. tēpore caliginis sol et alia astra orientia et occidentia vidētur maiora q̄ i medio celi p̄pter refractionē ad aerē caliginosū. d̄ aqua pbat sic. q̄ i aere sit refraction. igit̄ et i aqua. cuz aqua sit densior aere. Ex hoc isert q̄ ex reflectione luminis solis a nube aquosa ad visū nostrū gnatur yris et color yridis. pbat q̄ nubes rorida est sicut quod d̄ speculū a qua radius visualis reflect. s̄. et propter puitatē solū ostēdit colorē et n̄ figurā. ¶ 2^a cōclusio tāgit sex d̄ias inter halo et yridē. Prima q̄ yris sit ex reflectione luminis nubis ad visum.

halo sit ex refractione luminis a vapore ad visū. 2^a d̄ia. q̄ yris s̄ sit a longe et ex opposito solis. s̄ halo sit de ppe et circa solē. 3^a d̄ia est i varietate color. q̄ yris appet nigra eo sit reflexio luminis a nube aquosa. s̄ halo appet alba eo q̄ sit refractione a vapore raro. 4^a q̄ yris est puniceus coloris et nō halo. pbat q̄ lucidū visū p̄nigrū appet puniceū. igit̄ lumen solis reflectū contra nubē roridā et nigram appet puniceū. antecedēs pbat d̄ igne viso p̄sumū et de sole visō tpe caliginis. 5^a q̄ cū nube supra quā appet yris sit maior densitas q̄ in vapore supra quē appet halo. ideo color puniceus est p̄ncipalis color yridis. et color albus est p̄ncipalis color ip̄i halo. 6^a differentia. quia i yride ē maior pluralitas et diuersitas colorū q̄ in halo propter densitatem et diuturnitatē nubis supra quam apparet yris. ¶ 3^a cōclusio tangit generationē coloris yridis et est hec. colores yridis cāntur p̄p̄ reflectionē radiorum solis a nube rorida ad visū nostrū. pbat p̄his p̄rōne q̄ yris nunq̄ sit nisi q̄n sol ē in vno extremoz. et nubes rorida ex opposito. et visus noster i medio. 2° pbat trib⁹ signis. p̄mū signū. i hyeme circa lucernas apparent circuli hīs coloreys yridis maxime flātib⁹ vētis australib⁹. et s̄ ē p̄p̄ refractionem luminis candele. igit̄ signū ē q̄ colores yridis cāntur ex refractione luminis. Scōm signū. q̄ in aqua totius maris fursū mora a remis nautaz appent tales colores sic in yride. et hoc p̄pter reflectionem luminis solis ad quam eleuatam. Tertium signum. quia quando quis est in aliquo loco ex vna parte tenebroso et ex alia parte versus soles rorat subtilib⁹ rorationibus apparent similes colores yridis. et hoc propter refractionem luminis solis ab aqua rorida. ergo signum est q̄ colores yridis causantur ex refractione luminis a nube rorida.

Secundo sciendum est q̄ Aristoteles in secūda parte huius capituli determinat in speciali de coloribus yridis. et intēdit sex cōclusiones. ¶ Prima tangit tres suppositiones. prima. album siue fulgidum visum per nigrum apparet puniceum. Secunda. visus protēsus est debilior. idest quanto visus magis elōgatur a visibili tanto sit debilior. Tertia. nigrum est velut negatio albi. ideo quod videtur post de sectionem visus apparet nigrum. Ex hoc isert q̄ tuor. p̄mo q̄ radius visualis non potest se ita intense multiplicare a lōge sicut facit de prope. ideo quanto plus intenditur tanto sit debilior.

2° fert q^d alba visa a lōge apparēt nigriora. 3° in fert q^d uubes vise īspeculo vti aq^d appent nigrio res q^d si vidētur in aere. q^d īspeculo vel in aqua visus ppter refractionē debilitatur. 4° sicut visus ppter debilitatē fac albu appere nigrū. sic ēt facit min⁹ albu appere magis nigrum. Et subdit q^d nihil dīr visibile īmutari a visu z visum īmutari a visibili. ¶ Secda cōclusio. oīs yris d³ appere tricolor. pbat q^d tot sūt colores in yride quot sūt loca in nube īgb⁹ sit reflexio. sed ī nube sunt tria loca. pbat q^d vbi est fortior reflexio lūis ad nubē. ibi apparet color puniceus. z vbi appet magis debilis reflexio ibi ē color viridis. z vbi ē adhuc debilior ibi appet alius color q^d dīr allurgus. Subdit q^d si ī yride fuerit aliq^s alius color illē ē īsensibilis. ¶ Tertia cōclusio tāgit sūtū colorū z ē bec. q^d cūq^s est solum vna yris tūc ī supiori circūferentia apparet color puniceus. ī media color viridis. in īfima color allurgus. sed q^d cūq^s simul apparēt due yrides quelib³ eaz ē tricolor z situant^r colores econtrario. q^d in yride īferiori que ē pncipalior colores situantur s³ sūtū iam positi. ī yride autē superiori situantur econtrario ita q^d puniceus situatur in circūferentia īferiori. viridis in media z allurgus ī supiori. ¶ Quarta conclusio tangit vntū aliū colorē yridis z ē h. In yride ex iuxta positionē puniceī z viridis cātur color q^d dīr sanchos. pbat Aristo. quattuor signis. Primū. q^d in nigerrima nube ppter maiore iuxta positionē z sensibilitatē puniceī z viridis apparet intērior sanchos. q^d signum est q^d sanchos causat ex iuxta positionē puniceī z viridis. Secūdu signū. marcescente yride color puniceus mutat in sanchos ppter iuxta positionē albedinis z raritatis nubis. 3° signū q^d ī yride scā luna appet magis sanchos eo q^d ppter maiorem nigredinez fortius apparet color puniceus. 4° signum. q^d flores aliq^s ppter iuxta positionē lucerne z alioz colorū videntur variari in coloribus. ¶ Quinta cōclusio tāgit duas dīas in ter duas yrides simul apparentes. Prima. q^d yris supior ē obscurior yride īferiori. pbat q^d reflexio yridis supioris ē remotior. id est debilior. z p⁹ oīs obscurior. 2^a dīa. colores ipaz yridū sunt cōrio positi. z hoc ppter fortiorē vel debiliore reflexionem luminis. hoc pbat signando differētiā yridis per litteras. ¶ 6^a conclusio. nō possūt appere plures yrides q^d due. probat q^d reflexio luminis continue elongatur z fit debilior. ergo vltra secundam yridem est ita debilis q^d non potest vltcrius causare aliam yridem.

Tertio

sciendū q^d Aristo. īfmo 2° capitulo determinat de figura yridis z intēdit octo conclusiones. ¶ Prima cōclusio tangit aliquas supposiōes z cōclusiōes mathematicas ad mathematice pbādū figuram yridis q^d Ari. deducit p lras sicut p³ in textu. ¶ 2^a cōclusio probat mathematice figurā z eā declarat p lras. ¶ 3^a cōclusio tangit cētz yridis z est bec. cētz yridis ē ille pūctus a quo oēs linee ducte ad circūferentiam sup apem circuli sūt ppendiculares. ¶ 4^a conclusio tāgit cās acci^m yridis z est bec. primum acci^m. colores yridis apparent fortiores in extremitatib⁹ yridis circa frāz q^d in medio eo q^d nubes ē ibi dēfior q^d ī medio. 2^m acci^m. yris raro sit a luna. pbat duplr. p¹ q^d nūq^s sit a lūa nisi ī pleilunio. 2° q^d luna ppter debilitatē sui lūis nō sufficit eleuare tantos vapores q^d sup eos possit cārī yris. 3^m acci^m. yris maxime sit ī illa pte hemispherij q^d sol maiores eleuat vapores. pbat q^d ex eis gñat nubes sup quā d³ cārī yris. ¶ 5ª cōclusio tāgit figurā yridis z ē bec. yris pōt appere s³ semicirculū z nō s³ maiore portionē. pbat q^d cētz astri z cētrū yridis sūt ī eadē linea. s³ ab astro ad yridē non possit trahi linee recte nisi fm semicirculū. igit. ¶ 6ª cōclusio. astro exīte ī ortu vel ī occasu yris appet fm maiore portionē q^d pōt apparere. probat q^d yris z astz sūt ī eadē linea. q^d quāto astz est magis ppe frā sūt ī ortu z ī occasu tāto magis eleuat yris sup orizōtē nostrū. z q^d astro magis eleuat supra orizōtē nostrū tāto maior apparet. ¶ 7^a conclusio cū astz fuerit eleuatū supra orizōtem yris apparet fm portione m minorem circuli fm quā potest apparere. probat quia centrum astri z centrum yridis sunt in eadem linea. ergo quāto astz magis eleuatur supra orizontem nostrum tanto magis deprimatur yris sub terra. z quāto magis deprimatur sub terra tanto nobis apparet mīnor. Ex hoc infert q^d sole existente in meridie yris apparet fm minimāz portionem semicirculi fm quam illo die possit apparere. cum sol illo die nō possit plus eleuari supra orizontem q^d sit eleuat⁹ in meridie. ¶ Octaua conclusio tangit tempus apparitionis yridis z est bec. post egnociūz autūnale yris pōt apparere oīhora diei. pbat q^d maiores circuli quos sol describit diebus breuiorib⁹ supra orizontem sunt minores semicirculo. sed minores circuli quos sol describit in estate sūt maiores semicirculo. ideo cum sol ī estate peruenit ad meridiem etiā cētrū yridis tūc depmūt sub orizōte q^d etiā tota circūferētia yridis ē sub orizōte

Tertius

Conclusio rñsalis. Colores in yride ap-
parētes nō sūt veri colores.
pbat qz ois verus color catur ex cōmixtione q̄li-
tati p̄maz: s; i lumine solis nō est cōmixtio q̄lita-
tū p̄maz. nec i nube nec i guttulis descēdētib⁹ a
nube cū sint corpora dyaphana q̄ nō sūt suscepti-
ua taliū colorū. alias mediū p qd videt color esset
coloratū. Pro solōne tñ argumentor ponit talis
regula logicalis. Ois ēmin⁹ cōis sequēs verbuz
ip̄ortās actū aie cognitūuz ampliāt ad ea q̄ sunt
vel pūt eē vel imaginari eē sub forma finini sup-
ponētis. Ex q̄ sequitur q̄ ista ppō est cōcedēda. In
yride video tres colores cū colores ampliētur
ad ea q̄ pūt imaginari. z tñ ista ē negāda. aliq̄s co-
lores video in yride: qz cū ly colores pcedit li vi-
deo nō pōt ampliari virtute act⁹ cognitūi.

Primo dubitat. Utrū yris sit forma rea-
lis dyaphanalis. vel specularis:
Ad solūedū hoc dubiū est supponēdū q̄ illud est
ens reale qd pōt cōuari i eē sine q̄cūq; operatōe
nri intellect⁹. Scdō supponit q̄ forma dyaphana
lis nō ē aliud q̄ sititudo alicui⁹ visā p aliqd̄ dya-
phanū: vt lumē sol⁹ visū p vitru⁹ vt aerē vt aliqd̄
corp⁹ dyaphanū dī forma dyaphana: sed forma
specularis est res vel sititudo rei visā in aliquo
corpe polito z tñ q̄si in speculo nō p refractionē
a tali corpe vt facies nra visā i speculo dī forma
specularis. Ex his ponūtur aliq̄ dca. ¶ Primū.
yris nō est nubes a q̄ reflectit lumē solis. p; qz ea
posita nō statim apparet yris. ¶ 2^m. yris nō ē lu-
mē solis reflectū a nube. p; qz posito lumine solis
nō sp̄ ponit yris. ¶ 3^m. yris est sititudo siue spēs
sēnsibilis ipsi⁹ luminis solis visā i guttulis cadētib⁹
a nube rorida q̄si i qbusdā specul⁹ paruis z discō-
tinuis onidētibus colorē solū z nō figuram. Ex h
sequitur q̄ licz reflexio luis sol⁹ fiat a nube rorida:
illa tñ in qbus appet yris sūt ptes gutte parue p
pe se inuicē cadentes a nube rorida z non ip̄a nu-
bes. ¶ 4^m. yris nō ē forma realis nisi ad vnū sē-
sū abusiūm. s; q̄ yris est sititudo forme realis. s;
ipsius luis solis. ¶ 5^m. yris nō ē forma dyaphana
lis. p; qz yris nō sit p refractionē. s; sit p reflexio-
nē a nube rorida. ¶ 6^m dictū. yris est forma spe-
cularis. p; qz yris nō est aliud q̄ sititudo luis solis
visā in guttulis cadentibus a nube rorida velut i
qbusdā speculis. Ex hoc sequit q̄ yris z sitr colo-
res yridis in nullo sūt subiectiue. p; qz yris z colo-
res yridis hnt eē in nube rorida solum apparēs z
speculare. z nō hnt eē ibērēs z reale. z; sequitur dī-
finitio yridis. yris est apparitio triū colorū i nube

rorida z speculari z nō hīs eē ibērēs z rē oppo-
sita corpori luiso se hntū s; ordine nri z figurā se
micirculi vel saltem minoris portionis q̄ circuli.

Secundo dubitat. Utrum ois yris debe-
at solū apparere tricolor. Pro
solutione hui⁹ dubij ponuntur aliq̄ suppositio-
nes. Priā. oēs colores mediij cānt ex cōmixtio ne
colorum extremorum. ex qua sequit scda. qz si in
yride debeant appere aliqui colores mediij o; ibi
aliqd̄ eē supplēs vicē coloris albi. z aliqd̄ supplēs
vicem coloris nigri. 3^a. cum lumē solis appeat al-
bum pōt supplere vices coloris albi. z cū obscuri-
tas z densitas nubis appeat nigra pōt supplere
vicem nigri. Ex qua sequitur 4^a q̄ colores yri-
dis appent ppter diuersam cōmixtionem luis cū
obscuritate nubis. Si. n. lumen solis bēat domini-
um supra obscuritatem nubis sicut in loco i quo
sit maior reflexio apparet color magis tendens
ad albedinē. s. color puniceus: sed si obscuritas nu-
bis habeat dñiū supra lumē solis sicut in loco i q̄
est minor reflexio ibi appet magnus color tēdens
ad nigredinē. s. color allurgus. Si vero. obscuri-
tas nubes z claritudo luminis solis medio modo
se habeant sicut in loco i quo sit media reflexio ibi
apparet color equaliter tēdens ad albedinem z ni-
gredinem sicut color viridis. z; ponuntur aliqua
dicta. primum. in yride nō apparet color simplicif
albus. 2^m. i yride non apparet color simplicir niger.
3^m. i yride solū appent q̄tuor colores mediij. i. pu-
niceus viridis allurgus z sanchos: ista dicta patēt
per experientiam sensibilem. 4^m. color sanchos
nō apparet virtute reflexionis luminis solis a nu-
be nec virtute apparitionis luminis solis in gut-
tulis roridis: sed solum appet ex iuxtapositione du-
orum diuersorū colorū. s. puniceī z viridis. Ex his
sequitur primo q̄ yris simpliciter apparet quat-
tuor colorum: z; sequitur q̄ yris solū debet appa-
rere tricolor intelligēdo de coloribus apparētib⁹
virtute reflexionis luminis solis z nō virtute iux-
tapositionis duorum colorum.

Tertio dubitatur. Utrum possint solum si-
mul apparere due yrides. Pro so-
lutione hui⁹ difficultatis ponūtur aliquę suppoēs
Priā. qz yris nō apparet pprie in nube: sed ma-
gis apparet i guttulis cadentibus a nube rorida
Scda duob⁹ existentib⁹ in diuersis p̄tib⁹ hemispe-
rij non apparet p̄cise eadē yris: hec conclusio pōt p-
bari p distinctionem diametrorū tractorūz a nube
ad oculū. Tertia suppo. licet diuerse yrides appa-
reāt di. ersis hominib⁹ existētib⁹ in diuersis locis

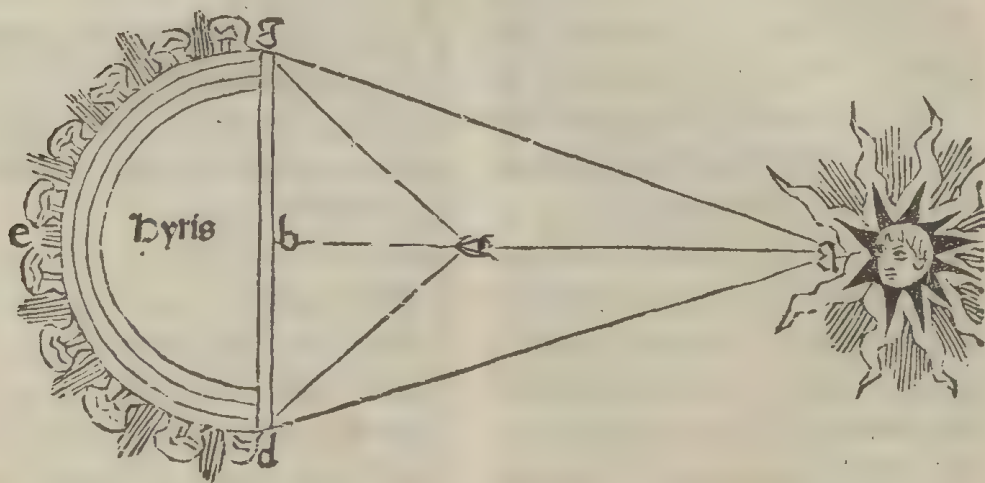

Metheoroz

in oēs capiuntur p vna yride p equalentiā. 4^a. di-
sticte guttule vident a diuersis hominib⁹. iōbñt di-
stictas apparitōes z distictas reflexiōes. ¶ 2° po-
nunt aliq⁹ dicta. Primū. de virtute fmonis tot sunt
vel pñt eē yrides quor sunt boies aspicientes yri-

dem. si sint in diuerso situ hemispherij. ¶ 2^m dictū
nulli eidem boi pñt simul appere plusq⁹ duo yri-
des. patet p expientā. ¶ Et hec de itio articulo.

Rationes soluuntur ex dictis.

Veritur tertio. Utrum virge z
paralelij semper fiant
a latere solis. ¶ Arguitur primo q⁹
non. qz circūquaq⁹ solem aliquando ē
nubes regularis z aliquādo est nubes di-
cōtinua. ergo circūquaq⁹ solem possunt apparere virge z
paralelij: tenet cōia: quia super nubes regularem
pñt appere paralelij: z circa nubē discōtinuā pñt
apparere virge. ¶ 2° sic. quia sequeretur q⁹ vir-
ge z paralelij essent de nā celesti. tenet cōia. qz nō
eēnt aliud q⁹ radij solares transcurrentes per nubes
exulētes a latere solis. ¶ 3° sic. qz sequeret⁹ q⁹ boi
bus existētib⁹ in diuersis ptib⁹ hemispherij appare-
rēt alie z alie virge. apparerēt etiā alij z alij pale-
lij. tenet cōia. quia exñtib⁹ in diuersis ptibus hemi-
spherij apparet alia z alia nubes lateralis. ¶ In
oppositum est auctoritas philosophi.

Primo sciendū ē q⁹ Arist. in isto 3° tracta-
tu z vltimo determinat de qbus-
da alijs ipressionib⁹ metheorologicis. z diuiditur

i duo capitula. In pmo determinat de paralelijis
z virgis. z diuiditur in duas ptes. In prima deter-
minat de generatione eorum z intendit tres conclusi-
ones. ¶ Prima tāgit intentū z est hec. virge z pa-
ralelij sūt ppter easdē cās sicut halo z hyris. pro-
bat. qz paralelij fit ex refractione lumis solis ad
visū: z sūt virge. ¶ 2ª cōclusio tāgit gnationē vir-
gaz z est hec. virge sūt ex eo q⁹ radius solis inci-
dens p nubes. i. trāsfiēs p aliq⁹s ptes nubis refran-
git ab aliquo humido circa nubē: z ideo videntur
nubes colorate ispicientib⁹ fm rectū aspectum z
ppter paruitatem nō vñ figura: sed soluz color ra-
dioz z ppter irregularitatē al: qñ cōtingit ibi vide-
re colores puniceū viridē z sanchos. ¶ 3ª cōclusio
tāgit gnationē paraleloz z est hec. cuz nubes fue-
rit maxime regularis z spissā z lumē solis foriter
refrang. i. supra talem nubē tūc apparet ibi color
alb⁹ ad similitudinē alterius solis regularis. regu-
laritas enim speculi facit colorem in illo speculo
apparentem esse regularem.

Tertius

Secundo sciendū est q̄ Aristō. in ista pte
hui⁹ capiti determinat de acci-
tibus ip̄oz. ⁊ itendit vñā cōclonē in qua tāgit qn/
q̄ accitūa paralelioz ⁊ cās eoz: p̄mū. paraleliū
est magis signū pluuię q̄ virge. pbat. q̄ nubes
supra quā apparet paraleliū est dēfior. ideo ex
ip̄a magis pōt generari pluuiā. 2^m. paraleliū au-
stralis ē magis signū pluuię q̄ borealis. pbat q̄
nubes australis citius ouertit i aquā q̄ borealis.
3^m. paraleliū sūt circa oritū ⁊ occasū solis ⁊ nō in
meridie. pbat. q̄ sol in meridie est nimis altus.
ideo radius visualis satis debet pōt refrāgi vsq̄
ad terrā nube intermedia existēte dēfā: ideo tūc vi-
sus nō pōt p̄cipere paraleliū. 4^m. paraleliū ⁊ vir-
ge nō sūt supra solē nec sub sole sed a latere solis
pbat dupl̄r. p̄mo q̄ sol cōsumeret tales vapores
si fierēt sub sole ⁊ ppe solē: sed si fierent sub sole
⁊ distāter ab eo. tunc radius solis minus sparge-
retur ad lat⁹. ideo fieret nimis debilis refractio.
5^m. paraleliū ⁊ virge non fiunt valde ppe solem
nec valde remote a sole. p̄mū. pbat. q̄ statim sol cō-
sumeret vapozē supra quē deberet apparere pa-
raleliū: 2^m. pbat. q̄ tūc radius solis ēēta spar-
sus ⁊ debilis q̄ nō possēt reflecti ad terrā.

Tertio sciendū q̄ circa hūc textū incidūt
tres difficultates. C^a prima quid
est paraleliū ⁊ qd sint virge. Soluitur q̄ virge
sunt radij solares p̄p̄diculariter pcedētes a so-
le ad visū p̄ nube dīscōtinuā siue pforatā aut ori-
nuā ⁊ rarā quas vulgares vocāt chordas tento-
rij solis: sed paraleliū est nubes rozida ⁊ splendi-
da sequēs solē ⁊ exp̄mēs effigiē solis. C^a Scda
difficultas quō generātur virge ⁊ paraleliū. Sol-
uit q̄ virge generātur dupl̄r. p̄mo quādo nubes
non est vñdīq̄ continua: sed certis locis videtur
ēē pforata tunc radij solares pcedentes p omnia
foramina nubis refracti supra quosdā vapores
existētes in illis foraminibus nubis apparent ad
modū quarūdā chordaz albar. secūdo modo ge-
nerantur quādo nubes est vñdīq̄ cōtinua: sed est
magis rara in vna parte q̄ in alia. tūc radij sola-
res penetrāt nubē in partibus raris: ⁊ sic causan-
tur virge quādoq̄ nigre quādoq̄ virides ⁊ quā-
doq̄ punicee p̄m diuersū dominū claritatis lu-
minis cū obscuritate nubis: sed paraleliū sic ge-
neratur: q̄ aliquādo a latere solis est vna. nubes
grossa rotūda ⁊ regularis ⁊ radij solares refrāgū-
tur ad eam: ⁊ faciūt ibi apparere quasi aliū solem
vel effigiē solis que vocatur paraleli⁹. a para qd
est iuxta. ⁊ clyos sol: quasi imago solis apparens

iuxta solē. C^a Tertia difficultas. qui sunt reatr ⁊
entitative paraleliū et virge. dicitur p̄mo q̄ non
sunt lumen solis. Secūdo. dicitur q̄ nō sunt ip̄a
nubes. dicitur tertio q̄ virge sunt ibi apparētes
colores causati ex transitu radioz solis per nu-
bem discontinuam vel raram. dicitur quarto q̄
paraleliū est apparens effigies ⁊ similitudo so-
lis causata ex refractione radioz solis a nube
existente a latere solis.

Conclusio responsalis. Virge ⁊ parale-
liū semper sūt a latere solis.
hec conclusio satis patet ex dictis.

Primo dubitatur. Utz mineralia gene-
rentur in viscerib⁹ terre. Ad sol-
uendū hoc dubiū est supponendum q̄ Aristō. in
isto secūdo capitulo determinat de mineralibus
⁊ intēdit quatuor cōclusiones. C^a prima tangit
intentū. ⁊ est hec. dicendū est nunc de causis p-
pter quas sūt ea que sunt inclusa infra terram.
C^a Secūda cōclusio tangit duas suppositiones.
Pr̄ia sicut supra terrā est duplex exalatio: vna
sicca ⁊ alia humida. sic etiā infra terrā est vna va-
porosa ⁊ alia fumosa. Secūda. sicut infra terrā
est duplex exalatio: sic etiā ibi generantur dupli-
cia corpora. quedam fossibilia. et alia metallica.
C^a Tertia conclusio tangit generationē fossibi-
lium ⁊ est hec. ista exalatio sicca inclusa sub terra
est materia omniū fossibiliū sicut sunt omnia ge-
nera lapidis et omnia liquefactibilia sicut sul-
phur ⁊ alia plurima: ⁊ sunt quedā fossibilia que
sunt velut puluis coloratus. C^a Ultima conclu-
sio tangit modum generationis metallicoz ⁊ est
hec: omnia corpora metallica fiunt ex exalatio-
ne calida ⁊ humida existēte sub terra: ⁊ maxime
si fuerit coagulata ⁊ cōgelata: talia tamē nō segre-
gant sicut ros ⁊ pruina. s̄ alr q̄ sūt ex mā aquea.
ideo possunt liq̄fieri a calore ignis. sic nō est de ro-
re ⁊ pruina. imo magis cōsumuntur ab igne. solū
aut aux nō igni iter metalla. nō ē. n. liq̄factibile
p ignē. Cōsequēter recapitulat que dicta sunt.

Secūdo dubitat. Utz cuiuslibet metalli sint
q̄tuor cause. Ad soluendū hoc dubiū
est supponendū q̄ metalla sic generātur. p̄mo ē cō-
mixtio vaporis ⁊ exalatiōis. ⁊ postea talis exala-
tio vaporosa lōgo tpe decoquitur ⁊ a frigido terre
cōstringit cū exalatione fumosa. ⁊ illa sūt idurātur
fit metallū. 2° supponit q̄ metallū nō est fluxibi-
le ⁊ liq̄factibile: eo q̄ in metallo est abūdātia va-
porū humidoz. au ⁊ aut ppter optimā cōmixtionē
vaporū cū exalatione non est ab igne liq̄factibile

De anima

nisi forte eēt isoriffimo igne p valde longuz tps. Ex his dī pmo q oīuz liquefactibū mā pma ē vapor humid⁹ cuꝝ sicco trestri ipsi aque cōmixto. 2. sol z influentia alioꝝ astroꝝ sunt cāc efficientes remore oīum metalloꝝ. sꝫ sulphures z argentuz viuū sūt cāc efficiēs ppinqua ipōꝝ. qꝫ virtute caloris sulphuris vapor z humidus cōmīxet cū pigui trestri in argēto viuo z ibi calor sulphuris digerit z adunat terreū z aqueū. z frigiditas argēti viui illa cōdensat z idurat z fit metallū. 3. dī q omnia metalla sūt corpora mixta ex elemētis. 4. dicit q oīa metalla sūt terea quodāmo. 5. dicit q eoz forma subalis est quedam forma mixti impfecti z illa est eozum cāformalis. De cā finali dicitur q forma z finis coincidunt. ideo illud quod est eoz forma est causa finalis ipōꝝ.

Tertio dubitatur. Utꝫ sint septē metalla a se inuicē z a quolibz corpe simpli ci z mixto specificē distincta. pꝫ solutione hui⁹ dubij dicitur q nullum metallū est simplex elemētum. putet qꝫ nullū simplex elemētū est liquefactibile. modo fere quodlibet metallū est liquefactibile. C. Secūdo dicitur q sunt metalla. septē planetis comparata. sꝫ plūbū saturno. stannuz ioui. ferrū marti. quz sol. es veneri. argentum viuiꝫ mercurio. z argentū lune. 3. dī q tāꝫ sunt septē metalla a se inuicem z a quolibet corpe simplici z mixto specificē distincta.

Rationes soluunt ex dictis. C. Et h dī libris metheozoz dēā sufficiunt C. Incipiūt qōes pꝫiles supra libro de aīa Magistri Joānis de Magistris doctoris Parisien. sio scdm mentē doctoris subtilis Scoti.

ē subiectuz in hac scia c⁹ pncipia sꝫiua igrunt. z dī quo passionē tā pꝫie qꝫ cōes dīant. sed anima ē huiusmodi. minor pꝫ per plꝫ in isto p dīre. Inqui

rimus autē cōsiderare nām z subaz ipf⁹ aīe. postea quēcūqꝫ accidūt circa ipam quoz quedā propne passionē aīe vidēt eē. alie aut cōes C. 2. arguit sic. de corpe aiato non ē scia. g. nō ē sꝫm adeqꝫuz h⁹ scie. aīis patet. qꝫ de corpe animato non pnt formari. pꝫōes necessarie. g. de corpe aiato non ē scia. aīis pꝫ. ista. n. ē cōtingens oē corꝫ aiatū est cōpositū ex corpe z aīa cū illa vniō aīe cum corpe sit penitus cōigēs. z tñ est ibi pꝫicatio dīffinitionis de dīffinito. C. 3. arguit. oīs quiditas subiectiualis ē incōplexa. sꝫ corpus aiatū nō est qditas incomplexa. g. nō ē qditas sꝫiualis. z pꝫōes. ē subm hui⁹ scie. minor pꝫ qꝫ corꝫ aiatū est aggrega⁹ ex vna quiditate gñica. sꝫ ex qditate corꝫis z ex vna dīa idiuiduali. sꝫ ex qditate corꝫis z qditate dīali. sꝫ ex qditate aiati. g. ē reatr cōplexū. Confirmat. quia corꝫ aiatū ē vera dīffinitio quiditatiua. ergo ē vere z reatr cōplexū z non solū vocatr. In opposituz arguitur qꝫ sicut se bz scia ad sciam. ita subz ad subiectū. sꝫ scia h⁹ libū ē pꝫ subiectiua pꝫie nālis. g. subiectū h⁹ scie ē pꝫ subiectiua subiecti pꝫie nālis scilicet corꝫis nālis. sed aīa non est pars subiectiua corꝫis naturalis. imo corꝫ aiatū. ergo aīa non est subm hui⁹ scie. imo corpus animatū. In hac qōne erant tres articuli. C. Quantum ad primum.

Primo sciedū ē q p declaratione tmino nū qōes ponunt aliq supꝫōes. pꝫ ma. corꝫ animatū ē cōplexū vocale circūloquēs vnam quiditatē specificā reatr constitutam ex qdam quiditate generica. sꝫ ex corpe. z ex quadā quiditate dīali. sꝫ ex aiato. C. 2. illa qditas cōcretiue designata ē subm materiale. z qditas illa abstractiue designata ē rō formalis subiectiua. Dēū ē enim q subm materiale z subm formale debēt se hꝫe sicut abstractū z concretū quēadmodū methaphysica ē de ente sub rōe entis vel entitatis. sic hec scia est de aiato sub ratiōe aiati. C. 3. supꝫpositio. nulla passio aīe cōiūcta ē dīalis de ipsa aīa. sed de toto cōposito. pꝫ p plꝫ p huius dicētē. non 2tingit aīam misereri aut addiscere aut itel ligere sed hominem. C. 4. supꝫpō. oēs passionē aīe sūt dīales de toto cōposito tanqꝫ de subo qd z de anima tanqꝫ de pncipio quo. pꝫ per aristo. 2. huius dicentem. q anima est pncipium quo viui mus sentimus z sꝫm locū mouemur z intelligi m⁹. Ex his sequitur primo q aīa nō est subiectuz h⁹ scie. pꝫ. qꝫ de ea non dēmonstrāt passionē hui⁹ scie. 2. sequitur q de aīa non est hic determinandum tanqꝫ de subiecto adequato: sed tanqꝫ dī pncipio formali adequati subiecti.

Primus

Secundo sciendū est. q. ille liber de aia in quo Ari. determinat de corpore aiato et de ei⁹ principio formali et de passionibus ei⁹ diuidit in tres libros partiales. In pmo determinat de mō cognoscēdi aiaz et de opinionibus antiquoz circa aiaz. et diuidit in tres tractatus. Primus ē de mō cognoscēdi aiaz. et diuiditur in tria capla. p¹mu⁹ ē de utilitate et dignitate huius scie. et diuidit in tres partes. ¶ In p¹ma parte tāgit vnā cōclonē q. tāgit p¹mitatē hui⁹ scie et est bec. Scia de aia est p¹or. s. rōne dignitatis et honorabilitatis. pbat q. nos opinamur sciaz esse de numero bonoz honorabiliū. et opinamur vnā sciaz esse nobilioz et honorabilioz altera. aut q. ē certior aut q. est melior aut honorabilioris subiecti: sed scia de aia ē certior et melior et honorabilioris subiecti. ergo scia de aia ē p¹ma siue honorabilior inf oēs scias nāles. ¶ In 2ª parte p¹hs oñdit utilitatē hui⁹ scie. et itēdit duas cōclones. P¹ma tangit p¹ma utilitatē et est bec. scia de aia videtur mltū p¹ficere ad oēs veritatē et ad oēs sciaz speculatiua. 2ª tangit scōz utilitatē et est bec. scia de aia est maxime utilis ad nāz. i. ad sciaz de nā. probat q. aia est p¹ncipiū aialū. mō aialia sūt p¹ncipaliores partes entū nāliū. ¶ In 3ª parte oñdit q. sunt dēfiniāda circa aiaz. et ponit istā cōclonē. Opor tet cōsiderare et cognoscere nāz et substantiā ipsius aie et q. cūq. accētia ei⁹. quoz accētiū qdā vident eē passiones p¹prie ipsi⁹ aie. qdā vero sunt passiones cōes eo q. oibus aiatis insunt et c.

Tertio sciendū. q. circa hūc textum icidunt tres difficultates. P¹ma vtz scia de aia sit simplr honorabilior oibus alijs sciētijs. P²o solōne hui⁹ difficultatis ponūtur aliquē sup pōnes. ¶ P¹ma. scia accipit suā honorabilitatē a subo et a certitudine suaz d¹rationū. 2^a suppo. scia diuina. s. metaphysica hz deū et itelligētiā p subo. et pcedit ex p¹mis p¹ncipijs q. sūt certissima. Ex his d¹ p¹ q. si metaphysica sit de ente tanq. de subo scia de aia erit nobilioz ex pte subiecti q. metaphysica. cū subz scie de aia sit honorabili⁹ q. subz metaphysice. qditas. n. corp¹is aiati est simplr p¹fectior qditate entis. 2° d¹ q. si scia de aia h¹ret aiaz p subo nō eēt honorabilior inter oēs scias nāles. scia. n. de corp¹is aiato esset scia nālis nobilioz ea. 3° d¹ q. scia de aia iter scias nāles ē honorabilior. p. q. ei⁹ subz ē corp¹is aiati qd ē digni⁹ et honorabili⁹ iter entia nālia. ¶ 2ª difficultas. vtz scia de aia sit utilis ad oēs v¹itatē. Rñdet cōmētator q. sic itelligēdo p oēs v¹itatē sciaz speculatiua q. ē

ppter vtz. ¶ 3ª difficultas vtz quedā sint p¹p¹ passiones aie et qdā cōes. Rñdet cōmētator q. sic. exponit m¹ b¹ dupl¹r. p¹ p¹ passiones p¹pas itelligunt passiones ad q. s. hūdas aia nō idiget corp¹is sic est imaginatio p¹intellectū. s. passiones cōes sunt ad q. s. hūdas aia idiget corp¹is sicut sūt passiones at¹ tribute hūti et cupiscibili. 2° exponit q. p¹ passiones p¹pas itelliguntur passiones q. ueniūt p¹mitus aie: et ppter aiaz ueniūt corp¹is vt sēsus et imaginatio et p¹ cōes passiones itelliguntur ille q. i aia exi sūt ppter corp¹is vt sūt sōn⁹ et vigilia: et h¹ itēdit antiqua trāslatio dicens. boz accētiū quedā sunt passiones aie. et quedā accidūt aie ppter corpus. Et bec de p¹mo. quantū ad secundū.

Conclusio rñsalis. Corp¹is aiati sub rōne aiati ē adeq. tū h¹ scie subz: p. p¹ duas suppōnes. p¹. scia de corpore aiato est dignior et honorabilior inf scias nāles. p. q. corpus aiati est dignius et p¹fecti⁹ inter oia entia naturalia. 2ª suppo. scia d¹ aia si aliq. sit ē min⁹ honorabil⁹ q. scia de corpore aiato. p. q. corp¹is aiati ē p¹fectius q. aia. Ex his sic aguit. Ois scia honorabilior inf oēs scias nāles ē de corpore aiato. vt p. p¹ p¹am suppōnē. s. bec scia ē honorabilior inter oēs sciē tias nāles. vt p. p¹ textū. q. bec scia est de corpore animato tanq. de subiecto.

Primo dubitat. vtz ois scia sit de nūcro bonoz honorabiliū. p¹ solōne h¹ dubij sūt solūde due difficultates. p¹ma difficultas. vtz ois scia sit bona. p¹ solūde ponitur tā dist¹in⁹. Aliqd ē bonū tripl¹r. vno mō bonitate transcendenti et ētitatiua et hac bonitate oēs ens formaliter d¹ bonū. alio mō aliqd d¹ bonū bonitate perfectiōali et q¹litatiua: et sic ois for¹ p¹ficiēs aliqd s¹ b¹ ē bōa. alio mō aliqd ē bonū bōitate morali et circū stātiōatiua. et sic solū sub¹ b¹ susceptible vtutis et vtij d¹ bonū qn actu sustinet vtutē vel ei⁹ op¹m. Ex his d¹ tria. p¹rio q. ois scia ē formal¹ bōa p¹ bōitate. s. bonitate trāscēdēti. q. ois scia est ens. 2° d¹ q. ois scia est bona 2° mō. s. bōitate perficiēte. scia. n. p¹ficit suū sub¹ et ē ei⁹ p¹fectio. 3° d¹ q. nulla scia ē bona formal¹ bōitate morali. ¶ 2^a di. vtz ois scia sit honorabilis. Ad quā rñdet doctor scis per duas diffinitiones. p¹ma diffictio ē. s. q. duplex est bonū: quoddā ē bonū ordinatū in finē: et illud vocat¹ bonū laudabile. laudam¹ enī bonū equū quia bñ scit currere: aliud ē bonū honorabile qd ē p¹ se appetibile. ¶ 2ª dist¹in⁹ duplex ē scia: qdā ē scia p¹ctica: alia ē speculatiua. ¶ 2° ponit talē suppōnes q. speculatiue scie d¹nta p¹ctici eo q. speculatiue

Aliquid bonū
speculatiue

Bonū d¹nt

Scia d¹nt

speculatiue
scis diffictio
a p¹ctici

De anima

*speculatiue
per analogiam*

si pp scire. p̄ctice ho ppter op^o. p̄t tñ addi 3^a di
stī. q^o scie speculatiue sūt duplices: qdā sūt pp se
trāficat ē methaphysica. z ille sūt maxie bonora/
biles: alie sūt pp se z ppter aliud. cuiusmōi si scie
admiculatiue. vt logica. Ex his dñr duo: p^o q^o ois
scie p̄ctica ē de nūero bonoz laudabiliū z nō bo/
norabiliū. z^o q^o ois scie speculatiue ē honorabilis:
nulla tñ ē maxie honorabilis nisi illa q^o ē tñ pp se.
Ex h^o seq^r q^o p̄ctici pp p̄ctica nō sūt bonorabiles.
z^o seq^r q^o speculatiui sūt simplr magis honorādi.

Secūdo dubitat. vtruz dignitas z honorabili/
tas scie sumatur ex dignitate z hono/
rabilitate subi. p solōe h^o dubij ponūtur aliq sup/
pōnes. p^a. bonorabilitas ē qdā relatio supponis
bonorādoz adiūicē a q^o formaliter dñr vnū suppo/
ni alteri i dignitate. ¶ z^a suppo ē ista. relatio p̄t
reperi iter triplices entitates. s. inter ētitates scia/
rū: z iter ētitates suboz certitudinū z dñationuz.
Ex his elicif tal^r distīn^o. scia p̄t dici bonorabilis
duplr. vno mō bonorabilitate intrīeca z formali
formalr sibi iherēte z denoiante ipāz formalr ēē
bonorabilē. alio mō scia p̄t dici bonorabilis ho/
norabilitate extrīeca subi vel certitudinis scie.
Ex his dñr duo. p^o q^o bonorabilitas intrīeca z for/
malis scie nō sumit ab honorabilitate subi s^z a p/
p̄ia entitate ipius scie. z^o dñ extrīeca subiua z
sūt bonorabilitas certitudinis sumit ab extrīeco
s. a subiecto z a certitudine dñationū.

Tertio dubitat. Vtr sit saluabile subm^o
scie ēē aiaz. p̄o solōe h^o dubij est
supponēdū. de subol^o scie ē vna opio mltū pba/
bil^r. q^o stat i duob^o dñis z vna suppone. suppo ē h^o.
ē vna ps phie nāl^r cōtinēs sub se sciaz de aia. scias
puoz nālū. sciaz d aialib^o. p^z. q^o oia ista entia sci/
bilis i istis sciētis sūt entia nālā. ¶ Primū dñz.
corp^o aiatū ē adeq̄tū subz z totale illi^o p̄tis phie
nālīs. ¶ z^m. aia ē adeq̄tū subz p̄me p̄tis illi^o p̄tis
phie nālīs. s. scie date in libris de aia.

Ad rōes an op^m. Ad p̄mā negat aiaz. z ad
p̄bationē negat maior. q^z i scia nō
solū igrūtur p̄n^a ēēntialia subi z passiones ei^o. s^z
etiā igrūtur p̄mā p̄nci^a ēēntialia p̄tū z passiones
eaz. ¶ Ad z^m dñ negādo aiaz p̄ncipalis argu/
mētī. z ad p̄bationē scōi aiaz dñ q^o illa est necia.
oē corp^o aiatū ē cōpositū ex aia z corpe: si istud
bū ē sit p̄cise cōplexiū extremoz z nō ipoteteē
subiū ēē obiectiū. ¶ Ad tñā dñ q^o istud cōple/
xū corp^o aiatū p̄t capi duplr. vno mō vt ē qdā
a ggregatū ex duab^o gditatib^o gditatiue cōstitue/
tib^o vna gditatē tertiā nobis ignotā. z sic ē cōple/
xū nō solū vocale sed etiā reale. alio mō p̄t capi
pur ē qdā vox cōplexa circūloquēs nobis illā q/
ditatē tertiā q^o est ignota. z sic est icōplexū nō solū
vocale sed etiā reale. Et hec de questione.

Aerif

z^o Vtr vlt sit posterius
singulari. Arguit p^o q^o sic:
q^z dñstructis singularib^o dñstruit vlt. g
vlt ē posterius singularib^o. s^z oia. q^z ne
cesse ē destructo p̄ozi dñstruē posterius. s^z nō ē. Lō
firmat: q^z si vlt ēēt p̄us: vel g i illo p̄ozi ēēt p̄us in
singularib^o aut nō. nō ē dicēdū q^o sit p̄us i singu/
larib^o. q^z i illo p̄ozi singularia nō sūt. nec ē dicēdū
q^o nō sit i singularib^o. q^z tñc vlt ēēt ydea sepata.
Arguit z^o q^z cūq^o duo sic se hñt q^o ouertunt^r s^z cēn
di cōiaz: z vnū ē cā alci^o vt sit illud qd ē alci^o q̄ubz
mō cā nāl^r p̄us oī alio. s^z aliq^o vlt z sūt supm^o
sic se hñt q^o ouertūtur s^z cēndi cōiaz z supm^o ē cā
q̄re vlt ē. g supm^o ē p̄us vlt. mior p̄z d sole z sup/
posito sol. ¶ Arguit 3° q^z qd efficiue cātur ab itel/
lectu ē posterius singularib^o. s^z vlt cātur ab itelle/
ctu efficiue. g ē posterius singularib^o. minor p̄z p cō/
mētatorē dicētē. Intellect^o ē agēs vltatē i reb^o.
Lōfirmat auctē phie dicētis: al. n. vlt aut nūl est
aut posterius singularib^o suis. Lōfirmat etiā auctē
themistij dicētis: vlt ē tenuis silitudo suoz singu/
lariū. talis at silitudo nō p̄t cārī nisi ab intellectu.
¶ In opp^m arguit. ois diffinitio gditatiua dñ p
simplr p̄oza. s^z i diffinitōe gditatiua ponūtur p̄di/
cata q^o sunt vltia respectu diffiniti. ergo vltia sunt
simpliciter p̄oza singularibus.

Primo

scidū ē q^o p declaratōe t̄minor
qōnis ponūtur alique diffictōes:
Prima diffictio. vlt capif duplr. vno mō scōe i/
tētiōalr z p significato. s. p ipa vltate q^o ē qdā re/
latio rōnis fundata i nā vlt cognita cōparata ad
multa singularia cognita. alio mō p̄me itētiōalr z
p denoiato. z sic vlt nō ē aliud q̄ vna nā cōis de
multis p̄dicabilis. z de isto q̄rit p̄is qō. ¶ z^a di/
fictio. vlt ēē p̄us singularib^o p̄t intelligi duplr.
vno mō i cēndo. alio mō i cōgscēdo. vtr aut vlt
sit p̄us cognitū q̄ sit singulare aut cō h^o vltū ē in
phēio p̄mi p̄bicor. ¶ z^a diffictio. vlt ēē p̄us sin/
gulari i cēndo: p̄t itelligi triplr. aut p̄oitate t̄pis
aut p̄oitate nature. aut p̄oitate ordinis vel p̄fe/
ctōis. vlt aut z singulare sūt t̄pe sūt. s^z singulare ē
p̄us nā vlt. vlt. n. accipit ēē subiuū z exītie a sin/
glari. s^z vlt etiā ē posterius singulari p̄fectōe. singu/
lare. n. p̄fecti^o ē quolibet suo vlt. Ex his sūt soluē
de tres diffictates. p̄ima diffictas. vtrū sit
aliq nā vltis realr multis cōicabilis. Ad quā rōde

Primus

tur q sic. pbatur tripliciter. pmo q plus realiter
conueniunt for. et plato q for. et brunellus. ergo.
z i aliq reali conueniunt z illd reale non pot ee aliqd
singulare qz p quodl3 singulare e. nec illd reale pr
ee ocept^o vl aliqd signu ad placitu instituti. g nece
e q sit aliq na vltis. z^o ro. iste ppones ocedunt. co
lor e pmi ob3 vius. ho e pmo risibilis. vel g subie
cta supponit personaliter p aliquibus supposi
tis illoz suboz. z sic ppones erut false. vl suppo
nit simplr p oceptu. vl malr p ipi finet signis insti
tutis: z sic vr adbut q ppoes eent false: z sic ne
cesse e q supponat p na coi. 3^a ro. qz subm scie re
alis e ens reale z n vox n3 ocept^o n3 aliqd singla
re. g e aliq na vltis realis. maior pz: qz nulla scia re
alis e d vocib^o aut oceptib^o. et singulariu no e scia
C^o z^a difficultas e. vtz illa na sit vna aliq vnitare
reali miore vnitare numeri. p soloe b^o difficultatis
ponit aliq suppones. p^o suppo. qcad ouit alicui
bz se aut vltia pscioe ouit ei ip mo dicedi p se.
bz pz Aluicena dicet q equitas e tm equitas. ex
helicu talis disti: natura vtz e vna pot intelligi
duplr. vno mo qditate z eentiali ita q vntas de
ea p dicei i p modo dicedi p se. z sic na n3 e vna n3
plures n3 vltis n3 pticularis. alio mo pot intelligi q
na sit vna dnoiatue: z sic na pot dici vna. z^a sup
po e qz vntas e ppa passio entis. io q3 e titate se
gtur sua ppa vntas. 3^a suppo. oe pdicatu qd dno
minatiue pdicat d singulari pt p dnoiatodez extri
seca pdicari d q ditate vlt nisi tale pdicatu ponat
drias iter ipa. io qcunq vntas e dnoiatue pdi
cabilis d singulari: illa et dnoiatode extrinseca e
pdicabilis de qditate vniuersali. C^o 4^a suppo. in
qlibet singulari sunt due vntates d eo p dnoia
tionē extrinseca pdicabiles. pma vntas vocat sibi
ppa qua bz ab indiuiduo entis i ipo reperto: ido
vniuersale est vnu tali vnitare. scda vntas voca
tur vntas indiuidualis qua bz a propria differen
tia indiuiduali. Ex his dnr tria. pmo q quacunq
opatione intellectus seclusa na vniuersalis bz vna
vntate osequete iuam ppia entitate q vocatur
vntas sibi ppia q pben d3 dici vntas gnica nec
specifica nec numeralis. non generica neq speci
fica. quia illas bz ab intellectu vt postea videbit.
nec numeralis q talis vntas est minor vnitare
numerali. z^o d q na vniuersalis e vna p dnoia
tionē extrinsecam ab vnitare ppia sui suppositi. 3°
d q etiā qditas vniuersalis habet vnitatem rea
le. f. vnitare minoz sui suppositi. z hoc p dnoia
tionē intrinseca. Ex his pot directe rnderi ad dif
ficultatem q quiditas vniuersalis seclusa quacu

q opatione intellect^o e vna quada3 vnitare reali q
est minor vnitare numerali vocatur vntas sibi p
pria. C^o 3^a difficultas. vtz qditas comunis sit vni
uersalis seclusa opatione intellect^o. pzo solone
hui^o difficultatis ponit talis distinctio. aliqd e vni
uersale duplici. vno mo i po^a. z sic oe illud qd e
aptu ee in multis e vniuersale. alio mo aliqd est
vniuersale in actu z ad ip3 regunt due relatoes.
pma e aptitudo ad ee in multis q ppe vocat coi
cabilitas. z^a e relatio dicibilitatis a q vniuersale
formali d de multis. vniuersale eniz e vnum in
multis z de multis. Ex h^o ponitur talis suppo q se
clusa qcunq opatione intellectus qditas cois bz p
maz habitudine q est coicabilitas multis. qcunq
eniz opatione intellect^o seclusa ista qditas huma
nitas e multis coicabilis: s3 qditas cois no bz roez
dicibilitatis a se. sed eam bz ab intellectu conside
rante illa qditate per modu vni^o obiecti intrinseci.
considerate etiā illud obm intelligit esse comunicabi
le multis qbus attribuit ipsum obm esse intellectū.
ideo statim ipsa qditate sic intellecta fundat vna
relatio dicibilitatis a q relatione qditas vniuersa
lis d formali z i actu vniuersalis. io bn dicebat
cometator q intellect^o fac vniuersalitate i rebus:
Ex his d q illa qditas e vniuersalis in actu z for
malit mediate opatiōe intellect^o causate i ipa rela
tionē dicibilitatis. io ha e ppō phi q vniuersale
in actu aut nihil e: aut e posterius singularib^o.

Secundo sciendū est q Aristot. ostēdit in
z^o c^o difficultatē hui^o scie. z itē
dit pncipalitē talē cōclusionē. Scia de aia est peni
tus difficillimorum. hanc probat querendo octo
difficultates circa aiaz. z intendit. iz. cōclusiones
C^o Prima tāgit pma difficultate3. f. istā q est vna
qstio cois ingrens de mo inuestigandi qd qd e. vtz
f. sit vna cois scia ad inquirēdu qd qd e cuiuslib3
diffinibilis sic e vna cois scia ad ingrenduz ppia
accitia cuiuslibet sibi scibilis q vocat d ratio. qz si
no sit vna tūc erit difficult^o igrere qd qd est anime:
eo q circa vnu qd qd scibile erit ali^o modus scien
di suū qd qd e: z si sit vna cois scia erit mani^m vtz
illa sit d ratio vel diuisio. adbut erūt mltie dubita
tiones ex qb^o pncipijs debeat pcedere talis scia.
Alioz. n. alia sūt pncipia vt numeroz z planoz.
C^o z^a tāgit scda3 difficultatē z hec est. difficultas
est i quo gne sit aia. z qd sit. vtrū. f. sit h aliqd z sba
aut qle aut qtrū aut aliqd huiusmodi alioz pdica
mentoz. z vtrū sit eoz q sunt potētia aut endele
chia. i. actus. C^o 3^a tāgit tertiā difficultatē. vtz aia
sit pibilis aut ipibilis. z vtrū oēs aie sint eiufdez

De anima

speciei aut nō. et si nō sint eiusdē speciei. vtz spē differant aut genere: et hoc questus ē eo q̄ antiq̄ determinātes de aīa solū determināt de aīa humana. ¶ 4.ª tāgit q̄ntā difficultatē q̄ ē hec. vtruz sit eadē rō aīe f̄m oēs aīas aut alia sicut de aīali. rō. n. aīalis f̄m vñūq̄q̄ alias ē altera et altera. vt equi canis bois et leonis: et subdit remotiōem dubij. qz aliq̄s possēt dīe q̄ alias vñe eēt aliqd̄ separatū a singularib⁹. dicit. p. q̄ nō. aīal. n. vñe aut nihil ē aut posteri⁹ ē singularib⁹. et si. et vt si aliqd̄ cōe p̄dicet. ¶ Quinta tāgit q̄ntā et ē hec. si nō sint multe aīe. s̄z sint p̄les p̄tes et p̄les potētie ei⁹: vtrum sit p̄ determinādū de tota aīa q̄ de partib⁹. i. de potēt. tijs ei⁹. etiā ē valde difficile cognoscere quat̄ partes. i. potētie aīe ad inuicē differāt. ¶ 6.^a tangit scitā et ē hec. vtz sit prius determinādū de p̄tib⁹. i. de potēt. tijs aut eoz actib⁹ vt de intellectu q̄ de itelligere: et de sēsu q̄ de sētire. et vtruz sit pri⁹ de terminādū de actib⁹ q̄ de obiectis: aut de obiectis prius q̄ de potēt. tijs. vt prius de sensibili q̄ de sēsiu. et de itelligibili q̄ de intellectu. ¶ 7.^a tāgit septimā difficultatē et ē hec. vtz necesse sit cognoscere qd̄ qd̄ ē aīe ad cognoscēdū accētia aīe. et etiam ad cognoscēdū qd̄ quid ē aīe necesse sit cognoscere accētia aīe. hoc autē ē difficillimū. f̄m pbat. qz nō solū ē vtile cognoscere qd̄ qd̄ ē sube ad cognoscēdū cās accētiū vt i mathematica nō sufficit cognoscē qd̄ rectū et qd̄ obliquū qd̄ linea et qd̄ planū ad cognoscēdū q̄ angli māgli sūt cōles āgulis rectis. sed etiā eōuerso oportet cognoscere accētia ad cognoscēdū qd̄ qd̄ ē sube. qz accētia magnā p̄tē cōferūt ad cognoscēdū qd̄ qd̄ est. pri. mū pbat. qz habem⁹ dare cognitōem accētiū aīe aut oīm aut p̄tū m. ḡ necesse ē qd̄ qd̄ est dare de qd̄ qd̄ est ipsius aīe. etiam pbat. qz oīs demonstratiōis p̄ncipiū ē qd̄ qd̄ ē. Et subdit remotōez dubij q̄ nō f̄m q̄ scūqz diffinitōes atigit cognoscē accētia. ideo ille f̄m quas hoc non pōt fieri debēt dici diffinitōes dyaletice q̄ s̄t casū et vane oēs. ¶ Octaua tāgit octauā q̄ ē hec. vtz oēs passiones aīe sint et cōes corpori. aut vtz sit aliqua p̄pria passio ipsius aīe. Et subdit q̄ hoc dubiū ē necessario de terminādū. nō t̄m ē facile. pbat arguēdo ad vtrāqz p̄tē. p̄ qz aīa vt i p̄tib⁹ nihil videtur posse facere aut pati sine corpore ergo oēs ei⁹ passiones sūt etiā cōes corpori. Aliis p̄z. qz aīa nō videt irasci cōsiderare aut omnino sentire sine corpore. ¶ In oppositū arguit. qz itelligere videt cē maxime p̄p̄ius aīe. ¶ 9.ª cōclusio tāgit vñā solōnē aditionalez ad hāc qōnē et ē hec. si itelligere sit fantasia aut non

sit. sine fantasia nō attinget aīam itelligere sine corpore. ¶ Decima tangit correlariū copulariū cōpositū ex duabus cōditionalibus solutiū istius qōnis. vtrum anima sit separabilis et ē hec. si aliq̄ opationū aut passionū anime sit p̄pria ipsi aīe cōtinget ipam aīam separari a corpore. Si vero nulla opatio sit sibi p̄pria nō erit separabilis. pbat per simile qz sicut multa cōueniūt recto inquātum rectū ē: vt tāgere enēā sperā f̄z p̄cū. non t̄m hoc si bi cōuenit f̄m q̄ rectū separatū a mā. ideo rectū ē inseparabile eo q̄ semp ē in aliquo corpore. ¶ Undecima soluit qōnē categorice et est hec. oēs passiones aīe. s̄z attribute virtuti cupiscibili et irascibili sūt cōes aīe et corpori. pbat p̄ exēplariter. vt de ira et māfuetudine. de timore et misericordia. et de confidētia. de gaudio amore et odio. Scdō. pbat rōe. sic qz oīs passio aīe facta cū passione a trāsmutatiōe i corpore ē cōis aīe et corpori. sed oēs passiones aīe cōcupiscibiles et irascibiles sūt trāsmutationes et passiones corporis: q̄ sunt passiones cōmunes aīe et corpori. ¶ Tercio. pbat signo sic. qz iste passiones variant f̄z dispositionē corporis. ergo sunt cōes aīe et corpori. aīis pbat. qz qd̄ i nullo mō puocant a magnis et duris pass. onib⁹. alij autēz mouent a paruis et debilib⁹ pass. onib⁹. ¶ Duodecima tangit tria correlaria. pri. mū. oēs tales passiones aīe sūt i materia. Scdō. cor. m. oēs iste passiones aīe debēt diffiniri p̄ mās. vt ira ē mor⁹ bui⁹ corporis aut potētie ei⁹. ¶ 3.^m. p̄bi est cōsiderare d̄ aīa aut d̄ oī aut d̄ hac aīa. s̄z cui⁹ sint iste passioes ¶ Tercio Sciēdū q̄ circa hunc textū icidūt tres difficultates. pri. ma. vtrum scia de anima sit de numero difficillimoz. pro solutione dubij ponunt alique sup̄pōnes. ¶ pri. ma sup̄pōitio. facilitas est potētia qua aliquid ē potens facere aut pati cum paucō labore. sed difficultas est potētia qua aliquid est potens facere vel pati ab aliquo cum magno labore. Ex hoc sequitur q̄ facilitas et difficultas nō habēt fieri circa impossibilia. potestas enīz nō habet imposse pro obiecto. ¶ 2.º sequitur q̄ facilitas et difficultas hūt solum fieri in agentibus cum labore: et pena: sō deo nihil ē facile aut difficile. ¶ Secūda sup̄positio in oī cognitione duo cōcurrunt. s̄z obiectū cognoscibile et potētia cognitiua. ideo necesse est q̄ facilitas aut difficultas in cognoscēdo proueniat aut ex parte obiecti cognoscibilis. aut ex parte potētie cognitiue. ¶ Tercia sup̄pō. obiectum formale intellect⁹ nostri ē entitas que ē equaliter reperibilis in oī ente. ¶ Quarta sup̄pō q̄ sequit

Primus

excedenti intelligibilitas q̄ ē p̄pa passio entis ē cō
tr repibilis in oī ente. iō oē ens est cōtr intelligibi
le. ¶ 5^a sup̄pō. ip̄se est q̄ difficultas in intelligē
do pueniat ex parte obi cognoscibilis cū oīa oba
sint cōtr intelligibilia. ¶ 6^a sup̄pō. necesse ē facili
tatē aut difficultatē in cognoscēdo puenire ex pte
potētie cognoscitīe. Ex his dī p̄ q̄ scia de aīa est
de numero difficilimoz ad istū sensuz q̄ acq̄sitio
scie de aīa est valde difficilis. 2° dī q̄ difficultas i
cognitōe aīe nō puenit ex pte aīe cognoscibilis s̄
ex parte ipsius intellectus cognoscētis. aut saltem
ex pte corpis coniūcti intellectui cognoscētī. p̄z. q̄
ex pte illi⁹ p̄aēt difficultas quo ablato aufert̄ dif
ficultas. 7° quo posito ponit̄. sed ablato corpe con
iūcto intellectui aufertur difficultas que erat i co
gnitōe aīe. 7° posito corpe coniūcto ponit̄ illa difficul
tas. 8° ex pte corpis coniūcti puenit difficultas i co
gnitōe aīe. ¶ 7^a difficultas. vtz aīe sit aliq̄ p̄pa
passio. Ad hāc rīdet albert⁹ ponēdo talē sup̄pōez
Aliud ē aliquā potētiā cōicari corpi 7 ipsaz cōica
ri cōicanti corpi. illa enī dī cōicari corpi q̄ vti⁹ cor
pore vel organo corporeo tanq̄ i n̄stro sicut poten
tia vīsiua. sed illud dī cōicari i cōicanti corpi q̄ cōicāt
cū aliqua potētia que vti⁹ organo corporeo tanq̄ in
n̄stro. Ex his dicit duo. p̄ q̄ aīa intellectiua siue intel
lectus cōicāt cōicanti corpi. q̄ aīa intelligēdo idiget
potētiā fāstifica q̄ cōiūcta est organo tanq̄ suo i n̄stro
sed intellect⁹ nō cōicāt corpi q̄ nō vti⁹ corpe tanq̄
i n̄stro. Ex his iūfert q̄ ē aliqua potētia aīe que nō
cōicāt cū corpe. cōicāt tñ cū aliq̄ potētia cōicāte
cū corpe. s. cū fāstia. iō est i t aliq̄ passio p̄pa aīe.
sic q̄ illa nō ē cōis corpi tanq̄ ei⁹ i n̄stro aut organo n̄
ē tñ sic p̄pa q̄ cōicet cū aliq̄ potētia cōiūcta cū ali
quo organo. vī tñ p̄ dīci ad difficultatē q̄ intelligē
ē passio cois aīe 7 corpi. nō tñ corpi tanq̄ i n̄stro. s̄ tā
q̄ subō denotatōis. 2° pōt dīci q̄ nō i p̄licat adiecti
onē aīaz b̄re vñā p̄pā opationē quas reat̄ exercē
pōt sine corpe. iō ad istū sc̄fū intelligere esset p̄pa
passio aīe. ¶ 7ª difficultas. vtz diffinitōes dyale
tice sint vīles ad demonstrādū. hec difficultas sol
uit̄ p̄talē diffinitionē. aliq̄ diffō pōt dīci dyalectica
trip̄r. vno⁹ q̄ constituta ē per artē dyalectice⁹ diffini
endū. siue p artē datā i thopiciis. alio mō aliq̄ dif
finitio pōt dīci dyalectica. q̄z ponit̄ ex terminis dy
lecticis q̄ sūt quatuor p̄dicata. 7 iste diffōes dyalecti
ce sūt vīles ad dīandū. 3° mō aliq̄ diffōes dīr
dyalectice. q̄z ex p̄dicatis p̄babilib⁹ 7 accītalibus
diffōes sūt constitute. 7 tales sūt iūtiles ad dīandū.
hec p̄z p̄z p̄mētatoz dīcēt q̄ oīs diffō p̄ quā nō
cognoscit̄ accīta. s. demonstratīe nō dī diffō mī

equoce. aut q̄z i ea ponit̄ aliq̄d falsū. aut q̄z opōnit̄
ex causis remotis 7 ex causis accītalib⁹. Et hec d
p̄ articulo. ¶ Quantum ad 2^m ponitur talis
Conclusio rāsalis. vīe simplr ē p̄ singlī
bus. p̄z aūcē 7 rōne. p̄ aūcē
ari. in p̄ posterioroz dīcētis aliq̄ cē simpliciter p̄rio
ra sicut vniuersalia 7 aliqua esse p̄ora q̄ ad nos s̄
cūt singlīa. rōe sic. illd ē simplr p̄us alio a q̄ n̄ con
uertit̄ subsistēdi cōia. sed ab vti⁹ ad singlī nō ouer
tīt subsistēdi cōia. 8°. cū hoc tñ stat q̄ vīe nō sit actu
7 complete vīe nisi ab intellectu. 7 hec de secūdo
articulo. ¶ Quantum ad tertium.

Primo dubitat̄. vtz qd̄q̄ aīe sit ab intel
lectu n̄ro cognoscibile. p̄ solōe b⁹
dubij sūt solūde tres difficultates: ¶ 1^a. vtz qd̄
tas sōe sit ab intellectu cōiūcto cognoscibilis. p̄ solōe
b⁹ ponit̄ aliq̄ diffinitiones. ¶ 1^a. aliq̄ ē intelligibi
le dupl̄r. vno⁹ cōceptu icōplexo p̄ quē intelligit̄ sim
plex qd̄itas 7 eēntia rei. alio⁹ cōceptu cōplexo p̄ quē
intelligit̄ aliq̄d p̄dicatū in eē tali qd̄itati. ¶ 2^a diffi
ctio. aliq̄ ē cognoscibile cōplexo cōceptu dupl̄r.
vno mō d̄ ē secūdo adiacēte. alio mō de ē t̄tio ad
iacēte. ¶ 3^a diffictio. aliq̄d pōt cognosci cōceptu
cōplexo de ē t̄tio adiacēte dupl̄r. s. quo ad p̄dicata
ta eēntialia. 7 quo ad p̄dicata accītalialia. ¶ 4^a vi
fictio. aliq̄ ē cognoscibile tā q̄ ad p̄dicata eēntia
lia q̄ accītalialia dupl̄r. s. cōceptu p̄po 7 cōceptu cōi.
Ex his dī ad difficultatē q̄ qd̄itas s̄be ē intelligibi
lis ab intellectu cōiūcto cōceptu p̄po 7 icōplexo. p̄z. q̄
intellect⁹ cognoscit̄ istā p̄pōez. oīs suba ē ens p̄ se. 8°
adeq̄te cognoscit̄ qd̄itates p̄ q̄b⁹ supponit̄ t̄mī illi
us p̄pōis. 2° dī q̄ qd̄itas sube ē cognoscibilis cō
ceptu cōplexo de ē secūdo adiacēte. ista enī. p̄pō. lba ē.
ē p̄fē cognoscibilis ab intellectu. 3° dī q̄ qd̄itas s̄be
ē cognoscibilis ab intellectu quo ad p̄dicata tā eēnti
alia q̄ accītalialia conceptu cōi. 4° dī q̄ qd̄itas s̄be
ē cognoscibilis ab intellectu cōiūcto quo ad p̄dicata
accītalialia sibi p̄pa. Ultio dī q̄ qd̄itas s̄be nō ē cog
scibilis cōceptu cōplexo quiditatio sibi p̄po q̄z dīe
eēntiales adeq̄te 7 ouertibilī constitutēs ipas spēs
sunt innoiate 7 noiantur per quasdā p̄petates ac
cītales. q̄ aliq̄n s̄cū ipa qd̄itate ouertibiles. ¶ 2^a
difficultas. vtz subā cognoscit̄ p̄pam spēs aut
p̄ spēm accītis. Ad quā p̄bat̄ rīdeō q̄ qd̄itas
subā cognoscitur ab intellectu p̄ p̄pam spēm pro
batur ponēdo q̄ eadē spēs nūero nō pōt adeq̄te
7 diffictē repit̄are duo obiecta p̄ modū diffictoz
Ex his sic arguit̄. intellect⁹ ponit̄ dīam iter qd̄ita
tē substantīe 7 accītis. ergo cognoscit̄ substantiam 7
accītis. aut ergo p̄ eadē spēm. s. p̄ spēs accītis aut

De anima

p[er] diuersas sp[eci]es. Si p[er] eadē. aut illa rep[re]s[en]tat solus acc[iden]s et sic p[er] eā cognoscitur solū acc[iden]s. et sic p[er] eā nō cognoscitur substantia. aut illa rep[re]s[en]tat substantiam et sic p[er] eā nō cognoscitur acc[iden]s. aut sit rep[re]s[en]tat substantiā et acc[iden]s. vel ergo rep[re]s[en]tat ea distincte vel indistincte. nō distincte q[ui]a h[ec] ē suppositū. ergo indistincte. et p[er] o[mn]es p[er] tale sp[eci]es nō p[ot]est intellect[us] ponere distinctionē inter substantiā et acc[iden]s. iō necesse ē q[uo]d intelligatur p[er] distinctas sp[eci]es. ¶ 3^a difficultas. vtrū prius intelligat substantia q[uam] acc[iden]s. Ad quod r[ati]o d[icitu]r q[uo]d prius intelligitur substantia q[uam] acc[iden]s. p[ri]mo q[ui]a quodcu[m]q[ue] ali quod nomen est cōc[ur]rit duabus quiditatibus illa q[uod] ditas que p[ri]us significatur p[er] tale nomen etiā prius intelligitur a tali nomine. sed quiditas sube p[er] prius significatur no[m]i[n]e entis q[uam] quiditas acc[iden]tis. ergo p[er] prius intelligitur substantia q[uam] acc[iden]s. Solutio autem huius difficultatis magis patebit in sequenti dubio.

Secundo dubitatur. vtrum acc[iden]s ducat nos i[n] cognitionē substantie. Ad soluendū hoc dubium est supponendū q[uo]d sunt quatuor p[ro]babilis opinioniones de modo p[er] quē acc[iden]s ducit nos i[n] cognitionē substantie. p[ri]ma stat i[n] vna distinctione et duabus supponib[us]. distinctio est hec. duplices sunt substantie. quedā sūt diu[er]se q[ui]tati bus s[en]sibilibus. et ille cognoscitur mediantib[us] talib[us] q[ui]tati bus. alie sūt septe et ille cognoscitur mediantib[us] suis effectibus. ¶ 2^a p[ri]a suppo. solū acc[iden]s nō ē motiū alicui[us] potētie sensitiue s[ed] s[ecundu]m sub rōe acc[iden]tali q[ui]a mouere ē agere q[uo]d ouenit toti cōposito. ¶ 3^a Secda suppo. i[n] cognitione substantie o[mn]i ponere tres p[ro]cessus. In p[ri]mo sub rōe acc[iden]tis sensibilibus mouet sensū exteriorē. In secūdo sub rōe alicuius acc[iden]tis fantastabilis mouet fantasiā. In tertio q[ui]ditas suppositi v[er]itate luis intellect[us] agentis irradiatis s[ed] fantasiā h[ec] v[er]itates mouēdi intellectū possibile causādo. vna sp[eci]es rep[re]s[en]tat quā q[ui]datis ip[s]ius suppositi. Et sic p[ri]mo q[uo]d acc[iden]s ducit nos i[n] cognitionē sube. 2° q[ui]a p[ri]mo cognoscit suba q[uam] acc[iden]s cognitione intellectuā. ¶ 4^a stat i[n] duabus supponib[us]. p[ri]ma. suba ē causa acc[iden]tis. se cūda. cā tualit[er] cōtinetur i[n] suo effectū. Ex his dicunt duo. p[ri]mo q[uo]d p[ri]mo intelligit quiditas acc[iden]tis fātafati. 2° q[ui]a intellect[us] vidēs q[ui]datis sube v[er]tuali[ter] inclusā i[n] q[ui]datis acc[iden]tis sicut cā i[n] effectū abstra hit vna sp[eci]em p[ro]p[ri]am sube p[er] quā intelligit subam ¶ 3^a opinio stat i[n] tribus dictis. p[ri]ma. q[uo]d intellect[us] p[ri]mo cognoscit quiditatez acc[iden]tis fantastati. 2° q[uo]d ab illa quiditate sic cognita abstrahit quiditatem etis

et eā cognoscit. 3° mediante illa quiditate etis cognoscit quiditatem p[ri]mo et immediate etentā sub ente. s. q[ui]datis substantie. ¶ 4^a opinio stat i[n] duob[us] dictis. p[ri]ma. q[uo]d ab acc[iden]tibus fantastatis p[ri]mo abstrahit q[ui]datis entis que p[ro]p[ri]am sp[eci]em cognoscit. 2° q[uo]d postea sit descensus ad quiditatem substantie que et p[ro]p[ri]as p[ro]p[ri]am cognoscitur. 3° q[uo]d sit p[ro]cessus ad quiditatem acc[iden]tis que vltimo p[ro]p[ri]as sp[eci]em cognoscit. ¶ 5^a stat i[n] trib[us] supponib[us]. p[ri]ma. intellect[us] mouet a fantasmate. et fantasia mouet a s[en]su et cōsensu ab o[mn]i. 2^a. potētie sensitiue sūt solū motiue ab acc[iden]tib[us]. 3^a est. sic estimatiua que est supior ad s[en]sitiuas p[ot]est ex sp[eci]ibus s[en]satis elicere sp[eci]es nō s[en]satas sic et i[n] az[ur] ip[s]i intellect[us] que ē supior ad v[er]itates s[en]sitiuas p[ot]est ex sp[eci]ib[us] fantastatis elicere sp[eci]es non fantastatas. p[ri]mum p[ri]mo q[ui]a ouis ex sp[eci]e lupi s[en]sata elicit speciem inimicitie nō s[en]sata[m] et ex sp[eci]e m[er]is s[en]sata elicit sp[eci]em amicitie nō s[en]sata. id ē intellect[us] sua v[er]itate a sp[eci]ibus acc[iden]tium fantastatis ex[er]citib[us] i[n] fantasia potest elicere sp[eci]es substantie non fantastata p[er] quas conceptu p[ro]p[ri]o et distincto cognoscit quiditatem substantie.

Tertio dubitatur. vtrū p[ri]mo sp[eci]em positiū s[ed] p[ri]mo scē planū tangat planū i[n] puncto. p[ro]b[us] solone ponunt due opinioniones p[ro]babilis. p[ri]ma stat i[n] trib[us] supponib[us] et vna distinctione. ¶ 1^a suppo. i[n] linea nō s[ed] ponenda p[ri]ma i[n] diuisibilia. s[ed] quālib[et] p[er] lineā et quodlib[et] q[uo]d ē i[n] linea est diuisibile i[n] infinitas p[ar]tes p[ro]p[ri]as abiles. s[ed] i[n] superficiibus non s[ed] ponende linee diuisibiles s[ed] i[n] latitudine. imo quodlibet quod est i[n] superficie ē reat[ur] diuisibile i[n] infinitas superficies. s[ed] i[n] corpore s[ed] ponende diuisibiles superficies s[ed] i[n] profunditate. imo corp[us] et quelib[et] pars eius et quodlib[et] q[uo]d ē i[n] corpore est reat[ur] diuisibile i[n] infinita corpora p[ro]portionabilia. ¶ 2^a Secda suppo. tangere aliq[uo]d corpus s[ed] i[n] aliquā p[ar]te p[ri]mo est tangere ip[s]um sic q[uo]d quelib[et] pars illius p[ar]tis sit ei imediata. ¶ 3^a. quelib[et] p[er] sp[eci]es i[n] infinitas p[ar]tes p[ro]p[ri]as abiles. ¶ Distinctio est hec. aliquid tangere aliud p[ot]est intelligi du p[ri]mo. q[uo]d i[n]f tangens et tactū nullū sit medium et s[ed] ip[s]e est aliqua duo se tangere. p[ri]mo q[ui]a vel tangunt se s[ed] i[n] diuisibile vel s[ed] i[n] partem diuisibile non p[ri]mum q[ui]a p[ri]mam supponem nulla talia s[ed] ponenda. nec secundum p[ar]tes diuisibiles. q[ui]a quelib[et] pars est diuisibilis i[n] duas medietates. et inter illas duas p[ar]tes essent finite medietates alio modo aliqua se tangere est illa sic p[ro]tendi versus se inuicem sic q[uo]d saluatis eorum p[ro]p[ri]is figuris non possūt p[ro]p[ri]i p[ro]tendi. Ex his d[ic]t

Primus

pñio q̄ p̄fēcē s̄pēricū sup̄ra p̄fēctē planū
tāgit ip̄m fm̄ aliq̄ p̄tē. p̄z. q̄z sic p̄tēditur vsus ip̄z
planū q̄ saluata eius figura non pōt p̄p̄ng. p̄tē
di. sc̄do d̄r q̄ p̄fēcē s̄pēricū positū s̄ p̄fēcē planū n̄
tāgit ip̄m fm̄ aliquam partē sic q̄ tangat illā p̄tē
fm̄ se totū capiēdo totū sincat̄hegozeumatice. p̄s
q̄z q̄cūq̄ p̄tē data illa est diuisibilis i ouas medie
tates. idēo vna illaz non tangit vltimā medietatē
alteri. cōp̄is. t̄tio d̄r q̄ s̄z i finitas p̄tes p̄portio
les s̄pēricū tangit planū q̄ q̄cūq̄ parte data fm̄
quā s̄pēricū tangit planū ad huc attingit dare mi
norē in i finitū fm̄ quā s̄pēricū tangit planū. Se
cūda op̄io. p̄fēcē s̄pēricū positū s̄ p̄fēcē planū
tāgit planū in p̄ūcto idiuisibili. p̄z. q̄z vel tāgit ip̄m
fm̄ partē diuisibilē vel fm̄ p̄ūctum idiuisibilē. nō
fm̄. q̄z n̄ ēēt p̄fēcē s̄pēricū. imo aliqua pars ei
ēfēt p̄fēcē plana. non tamē est sic intelligēdus
q̄ illa puncta idiuisibilia se tangūt. eoz enī vltia
n̄ sūt s̄t cū nō b̄cānt vltima. sed per illa p̄ūcta co
pus sp̄icū 2 planū se tangūt tāq̄ p̄ eoz vltima.

Ad rationes Ad pma dicens qd argu/
singulari qtu ad esse subiectiuu z qtu ad actu
pletu ylio. non tamen pbant de yli i potetia. z si
milis of ad secundam z tertiam. Ad auctes tñ rñ
detur qyle in actu bñ causaf ab intellectu sed nō
vniuersale in potentia. Et hec de questione.

q **Veritur** tertio. vtrum cognoscibile sit in cognoscente s3 eē reale. ¶ Arguitur primō q sic. actus intelligendi est cognoscibilis a potētia intellectiua ⁊ est in potētia cognosciuiua s3m esse reale. ergo cognoscibile ē in cognoscente s3m esse reale: ⁊ confirmatur q3 potētia intellectiua est cognoscibilis ab anima intellectiua ⁊ tñ ē in ea s3m esse reale. ¶ Secundo sic. omnia cā naturalr pductiua alitius effectus realis est simul secundum eē reale cum effectu reatr pducto in instanti pductionis sed obiectum est naturalis causa saltem prialis pductiua ipias actus intelligēdi. ergo in instāti ipi⁹ actus obiectum s3m eē reale est simul cū ipō actu sed ipē actus secundū eē reale ē in intellectu. ergo ⁊ ipm obiectum. maior p3 q3 cā naturalis nō agit in effectum secundum quālibet distātiā. sed seipm approximata ē suo effectui. Et cōfirmatur q3 vel obi⁹ ē i intellectu. vel spēs obiecti. ij spēs obi. q3 in anima non sūt nisi tria. s. intellectus. habitus. ⁊ potētia. igitur o3 obiectum sibi esse. ¶ Tercio sic arguitur. vnūq3q3 est in intellectu co modo quo cognoscitur ab intellectu. s3 obiectū cognoscitur ab

intellectu fm eē reale. ergo ē in intellectu fm esse
reale. Et confirmatur qz illa duo cōuertuntur eē
in intellectu z eē cognitū ab intellectu. igitur z illa
duo secundum eē cognitū ab intellectu fm esse
reale. z eē in intellectu secundum esse reale. qz si
aliqua conuertantur eodem vtrobiqz dico aduc
conuertentur. z p qns illa qna ē bona hoc ē cogni
tum ab intellectu secundum eē reale. igitur hoc ē
in intellectu secundum eē reale. ¶ In oppositū
arguitur auctoritate pbi dicentis. nullus enī exi
stimat qz in anima sit lapis aut homo. z dicit qz la
pis non ē in anima sed species lapidis.

Primo sciendum est q. p. declaratione ter-
minorum questionis primo ponit-
tur aliquae dictiones. ¶ Prima. cognoscibile esse
in cognoscente secundum eē reale pōt intelligi du-
plicit. pmo modo q. habeat esse reale ab intellectu
ita q. sicut cognoscibile ē in reali loco f3 eē q̄rita-
tium. ita sit in intellectu fm eē dimensionatium
male. alio nō pōt intelligi q. si sit in intellectu f3 eē
reale sic q. sit cognituz sub illo ē reali. ¶ Secun-
da distinctio. obiectuz cognoscibile habet duplex
esse. i. eē obiectiū z subiectiū. d. esse subiectiū
dñr duo. pmo q. ē illd esse qd terminat actōez ipsi-
pducētis realis. z. q. nō distinguit ab eē exītie rei
saltē reali. Ex hoc sequitur q. eē subiectiū n ē aliū
q̄ eē reale ē actualis exītie qd idē ē. S3 p. decla-
ratione ipsi- eē cogniti ponit talis suppo. Qñcūqz
intellect- cognoscit aliqd obm̄ ibi sūt cōsiderande
tres entitates realr distincte. pma ē entitas ipsi-
potētie intellectue. z. 4^a ē ētitas ipsi- obiecti- cogno-
scibilis i cognitōe intuitiua vel ētitas spēi intelligi-
bilis in cognitōe abstractiua. 3ª est entitas ipsius
act- intelligēdi q. ē vna qualitas absoluta. de pma
spē q̄litatei realr. inherēs ipsi potētie intellectue a q.
po^a intellectiua formatr. z. intrinsece dñr itelligēs
z ip3 ob3 cognoscibile p dñr minatoz extrinsecā dñr in-
tellectū z cognitū. Ex h3 dñr q. eē intellectū siue eē
cognitū sebz ad ip3 cognitōez sic ē albi ad albe-
dinē. z. sequitur q. cognitio ē cā formalis ipsius esse
cogniti. 3° sequitur q. eē cognitū est realr idē cū ipsa
cognitōe dñs solū suppositatr. Cognitio. n. sup-
ponit p actu intelligēdi. cognitū xō p ob3 intelli-
gibili. vltimo sequit- q. cum dicimus eē cognituz
duo dicim^o. i. ipm esse z ipm cognitum qd recipit
esse sic ex vnione albedinis cūz suo sub3 pullulat
vñū esse qd vocat- ē albi. sic ēt ex eo q. cognitio
vñū intellectui resultat vñū ē extrinsecū qd vo-
cat- ē cognitū. Ex his dñr pmo q. eē cognitum est
ens reale. p3. q1. realr est idē cū ipsa cognitōe q. ē

De anima

enoreale. 2° sequitur q^d eē cognitū nō est eē reale
p³ q² il'ud eē nō cōsequitur aliqua realitas i obō
cognito a qua subm cognitū dicatur reale.

Secundo sciendū est q^d Ari. i isto 3° c^o pōit
ōram iter nālem z alios artifi.
sciētficos. z intēdit q²ttor cōclusiones. C¹ p¹ima
tāgit dīaz iter dialēticū z p¹hicū. z ē bec. p¹hicus z
dīalēticus dīnter dīfiniūt. p¹bat q² p¹hicus dīfi
nit p¹mām z dīalēticus p¹speciem. ergo. a¹is p¹bat
duobus exēplis. p¹m^o dīalētic^o sic dīfiniūt irā. ira est
dīri doloris vel cōrristatōis appetit^o. s³ p¹hic^o sic
dīfit ipaz. ira ē ascensūs sanguinis seu caloris cir
ca cor. 2^{m^o} ex^{m^o}. dīalētic^o sic dīfiniūt domū. domus
ē coopimētū nos p¹hibēs a ventis ibzib^o z cauma
tibus. s³ p¹hic^o eā sic dīfiniūt. domus est quoddā cō
positū ex lignis lapidib^o z laterib^o. C² 2° tangit
solōnē vniūs qōnis. z est bec. cuz sūt tres dīfini
tiones dom^o. s. vna q² solū dā p¹formā. alia p¹māz
alia 3° q² cōpōit ex vtrifq² illaz est pprie nālis
Solut^o q^d ē illa q² ē ex vtrifq². C³ 3° tāgit dīaz i
ter p¹hicū z mathēaticū z metaphisicū z ē bec. ille
q² considerat de passioib^o q² nō sepātur a mā s³ q² non
sepantur ē nālis. s³ ille q² cōsiderat s³ abstractionē
q² nō in rei veritate nō sūt abstracta. sed sūt passioēs
corpōis ille ē mathēmatic^o. s³ ille q² cōsiderat illa q²
i rei veritate sūt abstracta ille ē p¹m^o p¹hūs. s. meta
phisic^o. C⁴ 4° tāgit corr^{m^o} p¹ncipalr itentū z est h^o
q² passioēs aīe nō sūt separabiles a mā vt deside
rū z timor. ideo nō sūt sicut linea z superficies.

Tertio sciendū ē q^d circa hūc textū incidūt
tres difficultates. p¹ima vtz dīa
lētic^o bēat dīfinire p¹formas. p²o solutiōe huius
difficultatis ponunt due supponēs z vna dīst^o p¹
suppō. logic^o soluz cōsiderat ppōēs cōstitutās ex ē
minis secūde itētōis z eas nō exercet p¹termios p¹
me itētōis. 2^a cāe vt cāe sūt de cōsideratiōe me
taphisici. Distictio ē h^o duplices sūt dīfinitiōes lo
gice. q² dā sūt dīfinitiōes significatē siue de actu
significato. z tales dātur p¹secūdas itētōes. alie
sūt dīfinitiōes exercite. i. cōrespondētis illis de
actu signif. cato. Ex h^o dī p¹mo q² l^ogic^o dīfit p¹ oēs
cām tā de dīfinitiōib^o exercitis q² significatis. 2°
q² logic^o p¹ciue dīfiniūt p¹cām finalē z ē p¹formalē
qm forma coicidit cū fine. p³ q² logic^o p¹ciue est
dīfatiū^o. mō cā potissima ad dēmōstrādū ē cā finalē
ideo logic^o dīfiniūt p¹cām finalē vt formalē coicidē
tē cū finē. C² 2^a difficultas vtz potissima dīfini
tio p¹hica sit cōposita ex materia z forma. p²o soluti
one hui^o ponūtur due suppositiōes. p¹a q² ditas. p¹hi
cā ē r¹r cōposita ex mā z forma. 2^a dīst^o potissima

z cōtinere oīa p¹n^o cēntialr cōstitutē^o ipm dīfiniūt
Ex his dī q² potissima dīfinitiō p¹hica dī vari per
māz z formā tanq² p¹n^o cōstitutē^o cēntialr q² ditatez
p¹hice dīfinibile p³ q² ptes dīfinitiōis sūt ptes rei
C³ 3^a difficultas q² r¹r dīnt ille tres dīfinitiōes qua
rum vna dā p¹mām. alia p¹formā. alia p¹vt runq².
p¹ solutiōe hui^o difficultatis ponūtur due suppo
sitiōes. p¹ma. cā formal^o ē mediū ad potissime de
mōstrādū cāz mām. s³ Ari. p¹mo posterior. 2° tri
plex est dīfinitiō q² dā ē p¹m^o dīfatiōis. alia ē 2° dī
fatiōis. z alia ē tota dēmōstratiō potissime demon
stās. Ex his rīdeo ad dī. q² dīfinitiō data p¹for
mā ē p¹m^o dīfatiōis. p³ p¹mā supponē. z dīfinitiō
data p¹mām ē 2° dīfatiōis p¹mā suppositiōis. s³
data p¹vt runq² ē tota dīfatiō potissime dēmōstrās

Conclusio rīat. Cōgscibile nō ē i cogno
scēte s³ eē reale. p³ q² stat co
gnoscibile eē puz nō ens z habere eē cognitū i co
gnoscēte igr cognoscibile nō ē i cognoscēte s³ esse
reale. 13 2° q² s³ dēf^o o^o idē simulerit. z nō erit reatr
z p³ aīs de antix^o z de existētia ei^o z de multis ali
is q² intelligim^o q² nō nūdū sūt p¹ducta.

Primo dubitatur. vtz sit ponēdū vñū eē
cognitū i obō cognito q² nō idēti
ficetur r¹r intellectui nec po^o itellectiue nec obō in
telligibili. p¹o solutiōe hui^o dubij s³ solūde tres
difficultates. p¹ma. si sit tale eē cognitū q² dīr. p¹b^o
dēclaratione ponūtur due supponēs. p¹ma si q² dīta
res sint ab eterno s³ eē q² dītat^o ille p¹cidūt ab eē
exntie reali z ab eē itētionali. ideo sic p¹ vtutē agē
tis nālis ille q² dītas trabūt ad eē realis exntie ad
eē. sic ē vtutē potētie itellectie trabūt ad eē cogi
tū z itētōale i aīa. iō sic p¹ actiōes agētis realis in q²
dītate acqritur exntia realis. sic etiā q² intellect^o
intelligit aliquā q² dītatē i ipa q² dītate cōceptibili acq
ritur vñū eē nō reale. s³ diminutū z itētionale q²
vocatur eē cognitū. 2ª suppō. quicūq² po^o inelle
ctiua cognoscit aliquā q² dītatē cōceptibile sunt ibi
cōsiderāde q² nq² entitates reales z due relationes
rōnis. ē. n. ēritas ipi^o q² dītatē cōceptibilis vel eius
spē i intelligibilis. 2^a ē entitas potētie itellectiue. 3^a
est ēritas ipi^o intētōis q² ē vna q² litas ablata de
p¹ma spē q² lītatis. z q² ista intellectio ē actiue p¹du
cta a potētia itellectiua saltē p¹sona^o. iō ē vna r¹o
realis ipi^o potētie itellectiue p¹ducētis ad ipam q²
lītātē p¹ductā q² vocatur p¹ductio actia. z q² illa q²
lītātē ē p¹ducta. iō ē vna r¹o q² lītatis p¹ducte ad potē
tiā itellectiua z p¹ducētē q² vocatur p¹ductio passi
ua. z p¹ illā itellectionē po^o itellectiua actie cogno
scit ipm obm s³ q² b³ eē i aīa iō ē ibi vna r¹o rōm

Primus

q̄ vocatur cognitio vel cōceptio actiua sūdata in
ip̄a intellectuē et terminata ad obiectū cognitū
fz q̄ ē cognitū. id ē ibi vna relatio rōnis et eius cō
cretiū ē acipe vl̄ dicere. et q̄ obzē passiue cognitū
mediāte ip̄a intellectuē. ideo i ip̄o obo cogito fz q̄
cognitū ē sūdatur vna rō rōnis q̄ vocat̄ cōceptio
passiua a q̄ format̄ d̄r obm eē cōceptū vl̄ cognitū
Ex his seq̄ q̄ eē cognitū siue eē cōceptū qd̄ idē ē
sebz ad illā cōceptionē passiua sicut effectus fōlis
ad suā cām fōalē. 2.º segtur q̄ eē cognitū nō ē ali
quid reale. fz ē eē ens rōnis diminutū. p3 q2 idēti
ficatur cū passiua cōceptione q̄ est relatio rōnis. 3.º
segtur q̄ illō eē cognitū nō ē i p̄dicamēto nisi sal
tem reductiue. p3 q2 nō ē ens reale. 4.º segtur q̄ n̄
oz eiº obz bēre eē reale fz sufficit q̄ bēat eē obiectū
vel eē itētionale. ¶ 2.º diffi. qd̄ ē s̄bm ip̄iº eē cogi
ti. ad quā r̄n̄. q̄ eiº s̄bm ē obm cognitū s̄m q̄ cogi
tū est. p3 q2 cōceptio passiua obi cognitū est s̄biue i
obo cognito saltē codē mō q̄ entia rōnis b̄nt i s̄bm
fz ens cognitū est i illo obo cognito. p3 cōia q2 cā
formalis et suº effectº sūt i eodem s̄biue. añs p3 q2
cōceptio passiua ē rō sūdata i obo cognito fz q̄ co
gnitū ē et terminata ē ad ip̄am intellectuē. gº ē s̄bi
ue i obo cognito. 13.º cōia q2 rō ē s̄biue i suo sūda
mēto. Ex h̄ segtur q̄ obm d̄r cognitū format̄ et p
denoiatiōē it̄insecā. ¶ 3.º di. vtz necesse sit pōe
re illud eē cognitū vt ex̄is i obo cognito. Ad quā
r̄ideo p̄babit̄ q̄ sic. et maxime ad soluēdū istā ma
ximā q̄ ipote ē trāfire de d̄dictorio i d̄dictoriū sine
aliqua mutatiōē. id obm nō pōt trāfire de non esse
cognito ad esse cognitum sine aliqua mutatiōe i
ip̄o obiecto cognito.

Secundo dubitatur. Vtrum sint ponēde
opiniones antiquoz d̄ eēntia aie
Ad soluēdū h̄ dubiū ē supponēdū q̄ Ari. i vltio
tractatu huiº libri determinat̄ d̄ opinionibº ātiquo
rū circa eēntia aie. et diuiditur in .12. capla. p̄itum
ē de opinione antiquoz diffiniētū aiam p̄ motiº
2.º est de opinione antiquoz diffiniētū aiaz p̄ co
gnoscitiū. 3.º ē de opinione ātiquoz diffiniētū
p̄ motiū et cognoscitiū s̄it. 4.º est de tribº p̄ que
antiqui diffinierūt aiam. 5.º est de d̄dictiōe opini
onū in cōi eoz qui diffiniebat̄ aiam p̄ motū sui ip̄i
us. 6.º est de disputatiōe d̄ opiniones democriti et
platonis de motibº aie q̄bus mouet corpº. 7.º est
de iprobatione opinionis d̄itis aiam eē armoniā
corpoz. 8.º mouet et soluit dubiū circa id qd̄ ē ai
mā moueri. 9.º est de iprobatione opinionis d̄itis
aiaz. eē numez seipz mouētē. 10.º ē d̄ iprobatione
d̄itiū aiaz eē ex elementis vt. suosimili sentiat vnu

qd̄q. xi.º q̄rit an oia opa aie attribuantur toti aie
aut diuersis p̄ribus aie attribuant̄ diuersa opa et
a. q̄ sit viuere. xij.º. querit quomodo p̄tes aie par
tibus corporis distribute sunt.

Tertio dubitatur. Quot sint opiniones an
tiquoz circa eēntia anime. Ad illō
dubium respondetur q̄ antiquoz opiniones tan
guntur in illis versibus qui sequuntur.
Sic sunt ponentes animas primi sapientes.
Ignē d̄mocrītº arhomos leucippº pythagōrasq̄.
ponit anaxagoras intellec. ac elemēta.
Empedocles plato ponit numeros et ydeas.
Alc t̄bales animā memorabitur eē motiū.
Alra dyogenes: eracritus eē vaporē.
Comparat et almeon hāc immortalibus ypus.
Dicit aquā genitā tragas ex sanguine natam.

Ad rationes Ad p̄maz d̄r q̄ actus itel
ligendi ē i aia dupl̄r. vno
mō s̄it acc̄is in subo. et sic est in aia s̄m eē reale. alio
mō s̄it obm cognoscibile i potētia cognoscēte. et sic
non est in aia s̄m eē reale. et similr d̄r ad cōfirmati
onē. ¶ Ad secundā d̄r q̄ sufficit q̄ obm sit p̄us in
se vel in sua sp̄e. ad confirmationē d̄r q̄ sp̄es itel
ligibilis est in intellectu et nō ip̄z obm. Et ad p̄ba
tionem d̄r q̄ subbitu cōtinetur sp̄es itel ligibilis
¶ Ad tertiā d̄r q̄ obm bene est in intellectu s̄m
esse reale si illa reduplicatio reitet̄ actus cogni
scendi et non actum eēndi. Et h̄c de questiōe.

Explicit primus liber d̄ anima.

Arcum secū
dum
librū de anima
Queritur p̄mo
vtz aia intelle
ctiua sit forma
subālis hominis
Arguit̄ q̄ nō qz
si sic sequeretur
q̄ hō nō eēt ge
nerabil̄ nec cor
ruptibilis. cōis ē
ipote. ergo et an
cedens. p3 cōia

qz illud non ē ḡnabile cuius nulla ps eēntialis est
generabilis. sed nulla ps eēntialis hominis ē ḡnā
bilis. ergo nullus homo ē ḡnabilis. m̄oz p3 q2 mā
non est generabilis. S̄it si forma subālis eius eēt
aia ip̄a nō eēt generabilis sed creabilis. s̄it nulla
ps hois ē corruptibilis. mā enim non est corrupti
bil̄ nec anihilabil̄ nec etiā anima rōnalis. Et con

De anima

firmat maxime fm illos q tenet q totū nō dicit
entitatē distinctā a pib⁹ simul ūptis. qz sibi gñā
re v⁹ tali gñatio terminaret ad eē māe. v⁹ ad eē
aie vel ad ipaz vnionē aie cū mā. vel ad ipz opo
tū. nō p⁹ mū. qz mā ē p⁹ m⁹ gñatōis. ergo non ē fmi
nus. neqz. 2^m. qz aia rōalis ē fmin⁹ creatōis. ergo
nō ē fmin⁹ gñatōis subalis. non 3^m. qz vnio est
relatio siue forma accñtalis respectiua. ergo non
ē fmin⁹ gñatōis subalis. nō. 4^m. p⁹ mo qz sic gñatō ē
simplr vna. ita fmin⁹ gñatōis ē simplr vn⁹. 2° qz to
tū nō ē aliū qz presimul sūpte. igr si presimul sū
pte nō fminēt gñationē nec totū. ¶ 2° sic. p⁹ rōnem
cōmētatoris. 3° hui⁹. oē recipiēs aliqd necesse ē vt
sit denudatū a forma specificā recepti z sua suba
nō sit suba recepti. s3 aia intellectiua recipit oēs for
mas nāles igr aia intellectiua nō ē forma nāl. ma
iorē dēclarat. qz nece ē vt sc⁹ sus recipiēs colorē ca
reat colorē z sc⁹ sus recipiēs sōnū careat sōno. Ex
his manifestū ē q illa suba q dī intellect⁹ nālis nec
ē corp⁹ nec forma i corpe. s3 ē omnino imixta cu3
mā. ¶ 3° sic. si aia intellectiua eēt forma substātiā
bois seqret q aia rōnalis eēt qsta z extēsa saltē p
accñs z ē q mā eēt intelligēs. nō ē icōueniēs ergo
z aīo. p3 p⁹ ma cōia. qz qstas subiectiue ē i toto cō
posito p. igr p accñs ē i qlibz pte toti⁹ opoiti. z sic p
accñs aia rōal erit qsta. s3 2ª cōia p3. oīs for⁹ cōicat
suū effectū formālē suo subiecto. igr si aia rōnalis
sit forma iformās mās seqt qz cōmunicat ei⁹ effcū
formālē ipi matie. effect⁹ aut aie rationalis ē esse
intellectiū z p cōis mā erit intellectiua z posit⁹ intelli
gere. ¶ In oppositū ē auctoritas pbi i p⁹ hui⁹ scōi
dicētis aiam esse substantiā z eē formam. igitur
est forma substantialis:

Primo sciēdū ē q de qstione ē vna opio
cōmētatoris erronea q potest ap
pūctuari ad gñz diffinitiones. z qtror dicta z ad
duas octoes. ¶ 1^a p⁹ a di. duplex ē forma: qdā est
for⁹ assistēs q ē solū p⁹ m⁹ opatiū. alia ē forma ibe
rēs q ē p⁹ m⁹ exndi z opandi. ex⁹ p⁹ m⁹. sic itelligētia
ē p⁹ m⁹ opādi respectu sui orbis z nō dat sibi eē z sūtr
ē de aia intellectiua f3 eū. ex⁹ m⁹ scōi. vt for⁹ ignis
est prin⁹ exndi ipi⁹ ignis z ē opandi. ¶ 2^a di. du
plex ē act⁹. qdā ē piberentiā z iformationē sic aia
cogitatiua ē act⁹ corpis organici p exntiā z opatio
nē. ali⁹ ē act⁹ p assistētiā z opatōez. z sic fm eū aia ē
act⁹ corpis hoīs z itelligētia ē act⁹ sui orbis. ¶ 3^a
di. hō p⁹ capi duplr. vno. p⁹ p⁹. z ē entitas realr z
eēntialr cōstituta ex corpe qd ē alia ps opoiti tāqz
ex mā z qdā aia q pprie nō ē aia intellectiua tāqz ex
for⁹ substātiāli specificā. z illa vocat aia cogitatiua

vt ratio ptiarīs vel vis extimatiua. alio⁹ pōt ca
pi hō p entitate aggregata ex illo opoito z aia in
tellectiua assistēte illi opoito z ē sic sic cū dicim⁹
q celū pōt capi duplr. vno. p⁹ qdā opoito ex mā
z for⁹ substātiāli celi. ali⁹ p aggregato ex illo opo
ito z itelligētia mouēte celū. ¶ Quarta di. itelli
gere capi duplr. vno. p⁹ itelligē ptiarīs. z sic in
telligē nō ē aliū qz spectari res vtimerse sūt cōiti
onib⁹ ptiarib⁹ mālīb⁹ z fātasmatib⁹. alio⁹ p itelli
gere vtr. z sic nō ē aliū qz itelligere qditates abstra
ctas a cōitiōibus ptiaribus māe z a fātasmatib⁹
pri⁹ ē actus adeqz aie cogitatiue seu rōi ptiarī
ri. s3 2^m itelligē ē act⁹ adeqz anime itellectiue.
¶ Quinta di. aia intellectiua capi duplr. vno.
cōmunit z ipropē. z sic aia cogitatiua q ab alijs vo
catur rō ptiarīs pōt dici intellectiua. alio⁹ potest
capi pprie p qdā substātiā separata assistēte ipi boi
q ē prin⁹ vniūs actus in boie. i. ipi⁹ itelligē vtr.
¶ 2° ponunt qtruo dēā. p⁹. aia cogitatiua ē for⁹
substātiāli hominis. z p eā specificē hō cōstituit⁹ eē
specifico boīs. z specificē distinguit a quol3 qd nō
hō. p3 qz bz actū specificē diffictū a for⁹ specificā
cuiusqz qd nō ē hō. qd ē itelligere ptiarīs. ¶ 2^m
dēā. aia intellectiua ē vna sba abstracta z separata. i. q
dā itelligētia assistēs boi sic itelligētia mouēs celū
assistit celo. p3 qz deī opp⁹ aia intellectiua erit corp⁹
i corpe z sic erit corruptibil⁹ ad corruptōez corpis
¶ 3^m dēā. anima intellectiua nō p cōplātaut cūgit
homini p assistētiā. s3 solū in ānis discretōis. p3 qz
incōueniēs ē tā nobilē substātiā eē in aliq in q fru
straret suo pprio actu. mō aia intellectiua an an
nos discretōis hoīs frustratur suo ppo actu q ē in
telligē vtr. ¶ 4^m. sic mor⁹ celi ē effectiue ab itelli
gētia mouēte celū assistēte celo z nō sibi inherente
sic mor⁹ nauis a nauta assistēte nauī. ita anima in
tellectiua ē p⁹ m⁹ intellectōis nō inherēs s3 assistēs q
cōplatur homini aduētiētib⁹ ānis discretōis z ab
ipō sepat ipis abeūtib⁹. ¶ 3° ponunt due octoes
¶ Prima. anima intellectiua nō ē for⁹ subal⁹ hoīs
saltē p inherentiā s3 solū p assistētiā z appropatio
nē. pba⁹ qz hō an ānos discretōis z post ē eiusdē
spēi spālissime. igr bz eandē formā substantialem
specificā. s3 homo an ānos discretionis non habz
animā intellectiua p forma substantiāli specificā.
igr anima intellectiua nō ē for⁹ substātiāli specificā
hoīs. Cōfirmat qz hō puer z hō adule⁹ sūt eiusdē
spēi spālissime. ergo habent eandē formā substan
tiāli specificā. s3 p tertiū z qrtū dēā hō puer non
habet animā intellectiua. g⁹ anima intellectiua nō
ē forma subalis specificā hoīs. ¶ 2° d⁹ d⁹ itētiōe

Secundus

ari. fuit ponere aiam intellectiua nō eē formā subā
lē hoīs. pbat qz ppetates aie intellectiue non
pnt conuenire alicui qd sit corp⁹ aut vtus in corpe. il
las aut ppetates demōstrat pbs de aia intellecti
ua in 3. dī tamen qz bec opinio est erronea taz in
phīa qz in fide vt patebit in dubijs.

Secundo sciēdū ē qz iste secūdus liber in
quo aristo. determinat de subā
aie diuiditur in quatuor tractat⁹. In p. determinat
de aia diffinitive. et diuiditur in duo capla fz du
as diffōes anime. In p. ponit pma eius diffōem et
diuiditur in duas partes. In prima intendit qui
qz conclusiones. Prima conclusio continuat oca
distinguentis et est bec. In primo libro deā sūt que
accepim⁹ ab antiqs de aia. modo incipiem⁹ deter
minare de aia et que sit ppa diffō ipi⁹. ¶ 2. dī oclū
tio tangit sex diuisiones valentes ad igrendū diffi
nitiones aie. p. 4. quoddā gen⁹ eoz que sunt. i. enti
um. aliud ē subā. aliud accns. 2. dī b. generis. f. sub
stācie aliud ē sicut mā qz fm se non ē hoc aliqd. i. in
actu. alterz vero est sicut forma et spēs fz quam. et
sic suppoim⁹ dī hoc aliquid. i. ens in actu. et 3. dī cō
positū ex his. f. mā et forma. Subdit qz mā ē potē
tia. forma vero ē ēdelechia. i. act⁹. 3. dī endelechia
. i. act⁹ ē duplex. quidā ē sicut scia. i. sicut act⁹ p. m. 2.
ali⁹ ē sicut cōsiderare. i. sicut act⁹ secūdus. 4. dī b. qz
quedā sūt corpa. aliqua nō. 5. dī corpoz quedā sūt
pbica qz sūt pncipia alioz. i. artificialiū subē. z alia
nō sūt pbica. 6. dī corpoz pbicoz. alia bnt vitam et
alia nō. illa aut habent vitā qz augmentū alimētus
et decremētū recipiūt. ¶ Tertia dī tangit vñū cor
relatiū et est hoc. oē corpus physicū pncipās vita
ē substantia cōposita. ¶ Quarta tāgit gen⁹ diffini
ti ipius aie. et est bec. aia ē act⁹ siue forma. pbat qz
aia est subā et nō est corp⁹ cōpositū nec mā. igr ē for
ma. Qz nō sit corp⁹ pbat dupl. p. qz oē corpus vi
uū bz vitā. aia vñ nō bz vitā. igr. 2. qz aia ē eoz qz sūt
in subō fz corp⁹ nō est eoz que sūt in subō. igr. Qz nō
sit mā p. qz mā est subm. aia vñ nō ē subm fz eoz
que sūt in subō. ¶ Quinta tāgit diffinitionē cōem
et est bec. necesse ē aiaz eē spēs. i. formā corpozum
pbicoz bntes vitā in potentia. In scda pte expla
nat diffinitionē aie. et sūt intendit gn qz cōclones. p.
ma tāgit pbationē prime partis. et est bec. aia ē ac
tus p. m. pbat qz act⁹ dī dupl. sicut scia et cōside
rare. manifestū est aut qz aia est act⁹ sicut scia. sed
scia est act⁹ p. m. igr ē aia est act⁹ p. m. m. minorem
pbat qz scia est prior generatōe qz cōsiderare. cō
cludit qz aia est act⁹ p. m. corpozis pbici in potē

ria vitā habentis. ¶ 2. dī tangit pbationem scde
pris et est bec. aia est actus p. m. corpozis organi
ci. pbat qz oē corp⁹ habēs aiam est organicū. igr
aia est act⁹ p. m. corpozis. aīs pbat a
minori. qz plante que sūt corpa multum simplicia
bnt corpus organicū. igr a fortiori corp⁹ bnt vitā
est organicū. aīs pbat qz partes plantarū sūt or
gana ipaz vt folium est coopim⁹ fruct⁹. et ramus ē
fructiferus. et radices sūt similes ori. vñūqz enī
f. os et radices trahūt alimētū. Ex hoc infert qz si
ē aliqua cois diffō aie qz est ista. anima est act⁹ p. m. *defini*
mus corpozis pbici organici potentia vitā bntis.
¶ 3. dī tangit rationem vñius dubij. et est bec. nō
oportet querere si anima et corpus sint vñū sicut
nec de cera et figura. nec vñū de materia et de eo
est materia. probat qz qzuis vñū et ens dicantur
multipl. vñū tñ p. p. dī de actu. ¶ Quarta
dī ē bec. aia est forma subālis corpozis et h. dictū
est vñū de omni. aīs probat tribus rationibus. p.
ma. id qd ē rō et quoddā erat eē alic⁹ ē ei⁹ forma sū
stāialis. sed anima est ratio et quoddā erat eē cor
pozis pbici. igitur est forma substantialis eius. se
cunda rō. illud quo ablato alterum nō manet nisi
equiuoce est forma substantialis ei⁹. sed aia abla
ta a corpe non manet corp⁹ organicū nisi equiuo
ce. ergo rō. minorem pbat per simile in accitib⁹.
qz si aliquod artificialium est corp⁹ pbicū vt dola
bra forma dolabre ablata remanet dolabra solū
equiuoce. igitur similiter erit de anima. Subdit
qz aia non est rō et esse corpozis artificialis sed phi
ci corpozis habentis in seipso prin⁹ motus et quie
tis. tertia. sicut se habet ps anime ad partē corpo
ris. ita tota aia ad totū corp⁹. sed ps aie vñ eē for
ma substantialis pris corpozis. igitur anima ē for
ma substantialis totius corpozis. minorem pbat qz si
cut oculus est alis ita visus est anima et eius pu
pilla est materia. sed visus est forma substantialis
et ratio oculi. igr pars anime est for⁹ substantialis p
tis corpozis. minorem pbat. qz oculo deficiente visu nō
est oculus nisi equiuoce sicut oculus lapideus seu
depictus. ¶ Quinta dī tangit gn qz correlaria. p.
qz aia ē act⁹ corpozis pbici bntis vitā in potētia. nō
tñ qz ab eo sit ablata aia fz sic qz habeat aiaz. semē
non est tale corpus in potentia cuius aia ē actus.
2. dī. sicut visus est forma organi ita anima est for
ma corpozis. 3. dī. sicut ocul⁹ est pupilla et visus ita
al⁹ est anima et corpus. 4. dī. non est manifestum qz
anima sit sepeparabilis a corpore aut quedā ei⁹ par
tes si sit partibil. pbat qz act⁹ quarūdā priū sp. f. i

De anima

corpore. quedam vero eius partes nullius sunt corporis. Quintum inani^m est. utrum anima sit actus corporis sicut nauta navis.

Tertio sciendum q̄ circa hūc textū incidūt
tres difficultates. **C**prima. vtz mā
fz se fit h̄ aliqd z ens i actu. p̄ro solōne h̄ difficult
tat̄ pōit tal̄ distīn̄ duplex ē act⁹. qd̄ i ē eēntialis z
entitatiu⁹ a q̄ aliqd dī forma tr̄ existerē vī eē ens.
z sic capit p̄h̄s actū 9⁹ methac cū dicit. act⁹ at est rē
existerē. ali⁹ ē act⁹ fōalis p̄ quē aliqd fōalr z spe
cifice dī. ab a⁹. z sic capit p̄h̄s actū 2⁹ metha. cū dī
cit. act⁹ ē qd̄ distīguīt z sepat. Ex his dīr duo. p̄ q̄
mā fz se. i. seclūta forma nō ē i actu fōali z spe
cifico. p̄ p̄ auctōes dīnta. i. h̄ z p̄ 1⁹ ē cōmēto z mā p̄
ma n̄ ē p̄ se fōata neq̄ aliqd p̄ se i actu. z 4⁹ eodē
cōmēto. mā ē potētia forma. z 4⁹ ē cōmēto 4⁹ vbi dīc
sic. manifestū ē ex hoc q̄ fba ē i fbo. h̄. n̄. p̄ū ē for
me vt sit fba i fbo. Subdit duas dīas iē formā fba
stātalē z accn̄s q̄ accn̄s n̄ ē p̄ se p̄posite. forma
sō subalis ē p̄ p̄posita fba. z 4⁹ equocō forma fba
stātalīs dī ēē i subō z accn̄s. Subiectū enī accn̄
tis ē corp⁹ p̄positū ex mā z forma. z est aliqd extīs
i actu z nō indiget aliquo i suo eē accn̄te. Sub
iectū aut̄ forme fbalīs nō dī ēē i actu fm q̄ ē fba
nisi per ip̄as formā z indiget forma vt sit i actu et
vt sit fba i maxie accn̄tū. p̄ū. 4⁹ ē cōmēto 7⁹ mā
nō dī ēē nisi per formā. 5⁹ est cōmēto 8⁹ hoc igitur
indīduū nō est hoc nisi pp̄ suā formā z nō p̄ suaz
māz. mā enī nullo. bz ēē i actu i nālīb⁹ fm q̄ est
mā z ēē non ēē i actu nisi forme. Et subdit q̄ h̄ est
valde manifestū i formīs rez simplicīū. qm̄ si for
ma fuerit ablata nīl remanet. z dī q̄ mā est i
actu essentiali z entitatiuo seclū. a q̄ cūq̄ forma.
p̄. q̄ mā p̄ma ē fba. ergo est ens. aīz pbat cōmēta
toz q̄ mā est vna p̄ū q̄ cum auferī ēē subā auferī
fz indīduū. **C** z 3⁹ difficultas. vtz totū p̄positū
fit h̄ aliqd a mā vel a forma. p̄ solōne h̄ difficult
tat̄ p̄ponitur talis distīn̄. idīduū ēē hoc aliqd
pōt intelligi dupl̄. vno q̄ fit hoc aliqd specificē.
hoc est dictū q̄ sit repositū i deēmiata spē spā
līssima. alio modo pōt intelligi q̄ sit hoc aliqd nu
meratr̄. hoc ē dictū q̄ habeat p̄n̄ sue cōicabilita
tis i se a mā vel a forma. z p̄n̄tū tūe suppo
nes. p̄. a. nīl qd̄ ē p̄ alic⁹ qd̄tatīs cōis pōt ēē p̄n̄
quo aliqd dī hoc aliqd numeratr̄. p̄. q̄ tale p̄n̄
cipiū d̄z ēē i cōicabile. z 4⁹. mā z forma sūt partes
cuiusl̄z qd̄tatīs p̄bice dīffīnībīs. Ex his dī p̄ q̄
p̄positūz dī hoc aliqd specificē hoc est dictū repōi
turi i determinata spē spālīssima per suā formāz
fbalē specificā. p̄. q̄ dīa specificā quē ē spēi spā

liffimē cōftruitua fumitur a forma ſubāli ſpecifica
 z^o d^r q^d p^oſitū nō d^r hoc aliqd nūerat^r a mā nec
 a forma. p³ per ſuppōſes b^o p^oſitas. 3° d^r q^d p^oſi
 tū ē hoc aliquid numerat^r a ſua p^oſa d^ria indiui
 duali. vt viſum eſt in logica. ¶ 3^a di. vtz natura
 lia ſint p^on^a artificialiū. p ſolone b^o difficultatis p^o
 ponunt due ſuppōſes. p^oma continet duas d^rias
 quas ponit cōmētator i iſto ſcdo. cōmēto 8° iter ar
 tificialia z nālia. p^oma qz in nālib^o ablata forma ſū
 ſtāciali nihil remanet vñū z idē noie z diſſōe. ſed
 ablata forma artis remanet vñū z idē nomie z
 diſſōe. vt cuz auferitur figura ſecuris ferrū rema
 net vñū z idē ſicut aū. 4^a qz nomē in naturalib^o
 p^o d^r de forma. ſecūdo de p^oſito. In reb^o ā^r arti
 ficialib^o nomen p^o d^r de mā. ſecundo de aggrega
 to. 3° qz nomen in artificialibus denoiat indiuiduū
 ſube ſm ſuū. p^oam diſſōem que eſt mā. In reb^o
 aū^t nālib^o denoiat indiuiduū ſube ſm ſuū formā.
 Secūda ſuppō. forma artificialiū dicit vñā tertī
 entitatem real^o diſtinctam a qualibz forma ipſius
 entis naturalis. p³ per duas auctoritates cōmen
 tatoris in iſto ſecūdo. cōmto octauo: p^oma. indiuidu
 um ſubſtantie nō d^r de artificiali niſi ſm mā^o ian
 ſbi grā de ſecuri ſm q^d eſt cor^o p^oferretū z forma ē
 in eo accēſ. 8° forma artificialiū dicit vñā formā
 accēſalē reat^r diſtinctā a qualibz forma rei nāli.
 ſcdo. cū figura ſecuris auferi remanet vñū z idē
 ferrū ſicut aū noie z diſſōe. ergo ablata forma ar
 tificiali ab ēte naturali remanet p^oſe idē natura
 le. z per conſequēs p^oter entitatem illius rei natu
 ralis erat ponēda vñā forma artis a qualibz for
 ma naturali tā ſubſtāciali q^d accēſali rir diſticta
 z^o ponunt due diſtinctiones. ¶ p^oma. triplex ē p^o
 cipiū: quoddā eſt p^on^a effectiū qd effectiue cau
 ſat aliquā rem. aliud ē p^on^a ſubiectiū quod ē ſbz
 alie^o rei. aliud ē p^on^a cōſtitu^o rei quod ē p^on^a iteg
 liter cōſtituēs aliqz rez: ¶ Scda di. artificiale ca
 pitur triplr. vno^o: p^o denoiato z ſic naturalia non
 iūt aliquo mō p^oncipia artificialiū ſaltē inq^orum
 bz. alio^o: capitur artificiale p^o ſignificato. ſ. p^o ipā
 forma artis. z ſic naturalia ſūt p^oncipia ſubiectiua
 artificialiū. qz ſunt ſubiecta formarū artificialiū.
 3° modo capitur artificiale p^o aggregato ex māz
 forma artis. z ſic naturalia ſūt p^oncipia itegrat^r
 cōſtitutiua artificialiū. z vtroqz iſtoz duoz modo
 rū pōt itelligi auctas p^obi dicētis p^oncipia p^obica eē
 p^oncipia a^o i^oz i. artificialiū. Et h^o d^r p^o articulo

Conclusio rñalis. Anima intellectiua cñ forma subalis bois. p3 p tres rationes prius positas in quarta conclusioe

Secundus

secundus prius primi capituli huius secundi.

Primo dubitat. Vtqz diffō aie sit sufficiēs
Ad soluedū hoc dubiū sūt soluē/
de tres difficultates. Prima vtz aia sit act⁹ p⁹m⁹.
Pro solutōe hui⁹ difficultatis ponit p⁹ talis suppo.
aligs act⁹ dī p⁹mus quadrupl^r. p⁹mo mō simpl^r z
sic solus de⁹ ē act⁹ p⁹mus. 2° mō aligs act⁹ dī p⁹mus
qz p⁹mo iformat māz. z sic forma corp⁹itatis aut for
ma mixti dī act⁹ p⁹mus. 3° modo aligs act⁹ dī p⁹m⁹
qz ē pfectior act⁹ iter omnes act⁹ informātes ma
teriā. z sic forma specifica sez aia dicit^r act⁹ p⁹mus.
4° mō aligs dī act⁹ p⁹mus. qz ē actus pducti⁹
alicui⁹ opatiōis. z sic q⁹libet forma dī actus p⁹mus
respectu cuiuslibz opatiōis ab ea effectiue pducte
Ex hoc elicī tale documētū q⁹ q⁹icūqz est aliqua
forma q⁹ ē pncipiū effectiū alicui⁹ opatiōis illa for
ma ē act⁹ p⁹mus. z opatio ill⁹ forme ē act⁹ secūd⁹.
z habēs formā ē i actu p⁹mo. z bñs opationē est in
actu. 2° z illud qd ē i potētia ad bñdū formā est in
po⁹ ad actū p⁹mū. illud tñ qd bz formā z nondū bz
opationē ill⁹ forme ē i potētia ad actū 2^m. Ex his
dī q⁹ aia nō ē act⁹ p⁹ nec 2°. de p⁹ est euidēs. de 2°
p⁹ qz aia p⁹supponit formā mixti vt postea videbit^r
2° dī q⁹ aia ē act⁹ p⁹m⁹ 3° z 4° modis. p⁹ p⁹ diffōes
illoz actū. C⁹ 2° dī. vtz corp⁹ organicū qd ē im
mediatū aie subz sit pura mā aut sit cōpo⁹ ex mā
z ex aliq⁹ forma subali. Ad quē breuī rīdet^r q⁹ aī
aduētū cuiuscūqz aie ē ibi forma mixti cū forma
organizatiōis: siue ille sint cedē siue difficte vt po
stea vīdēb^r. C⁹ 3° dī. vtz corp⁹ organicū sit solū vi
uēs i potētia. Ad quā rīdet^r q⁹ est duplex potētia
qdā ē potētia ad actū p⁹mū. alia ē potētia ad actū
2^m. Ex his dīr duo p⁹mū q⁹ corp⁹ organicū ē in
potētia ad actū p⁹mū aīqz sit cūctū ipi aīe. 2° dī
q⁹ corp⁹ organicū aīe cūctū ē viuēs i potētia q⁹
ē ad actū 2^m qz pōt enā facere opationes vitales.

Secundo dubitat. vtz diffō aie h⁹ ouēiat
oi z soli aīe. Ad illud du^m rīde
tur dupl^r. p⁹ fm cōmētorē ponēdo talē diffictōz.
dupl^r ē act⁹ p⁹m⁹ qd piberētiā z iformatōez. ali⁹
ē p assistentiā z appropatiōē. 2° ponit talis suppo
aia intellectiua est qdā intelligētia assistēs hōi que
ē p⁹m⁹ aliqz opatiōm hōis. Ex his dī p⁹ q⁹ nō est
dabilis aliqua diffō cōis aīe vniūce oueniēs ol
b⁹ spēbus aīe. pbat qz perfectio pure equoce dī
d aīa rōali. z de alijs vtiūb⁹ aīe. 2° dī q⁹ bec diffō
ouenit aliquib⁹ itelligentijs. p⁹ qz fm cōmētorēz
itellect⁹ agēs z itellect⁹ possib⁹ sunt itelligentie
assistētes. z ipis ouenit ista diffō. al^r rīdet^r q⁹ act⁹
p⁹m⁹ dī solū de actu periberētiā z iformatiōez. 2°

q⁹ ois aia ē intellectiua est actus p⁹ informatōez. 3°
dī q⁹ bec diffō ouenit omni z soli anime.

Tertio dubitat. vtz aia rōalis sit subā assi
stēs hōi. p⁹ solone b⁹ dubij sūt soluē
de tres difficultates. C⁹ p⁹ma. vtz aligs stans i pu
ris nālibus nō admittēs aliqz auctem p⁹bi z theo
logiā habeat magis cedere aīam itellectiūā ēē
formā substantiālē hōis qz oppo⁹. Ad quā breuiter
rīdetur q⁹ sic. p⁹ qz homo stans in puris nālib⁹ ex
peritur in se q⁹ glibz homo p⁹mo intelligit. z est p⁹
z per se itellectiūus. z nō per suā mām neqz per
aliquā itelligentiā assistentes. qz illa posset sepa
rari. q⁹ ē per suā formā substantiālē. sed euidens ē
q⁹ illud a quo aligs dī p⁹mo intelligere vel ēē in
tellectiūū est aīa rōalis. ergo euidens ē i puris nā
lib⁹ aīaz itellectiūā ēē formā substantiālē hōis. C⁹ 2° dī
ficultas. vtrum de mente Ari. sit ponere aīaz itel
lectiūā ēē formā subālē hōis. Ad quā respōdetur
q⁹ sic. p⁹ p⁹ qz in q⁹ta cōclusionē hui⁹ capituli dicit^r
q⁹ vlt^r dictū ē de oi aīa qd sit qz est subā. i. forma sū
stantiālis. Et h⁹ pbat quatuor rōnib⁹ vt patuit. 2°
qz Ari. in iz^o metaphisice querit vtrū aliq⁹ cā for
malis remaneat post corruptionē ppositi. rīdet^r q⁹
sic. z exemplificat de aīa itellectiua. ergo aīa itel
lectiua est cā formalis siue forma subālīs hominis
C⁹ Tertia difficultas. vtrū sit fide tenēdū aīam in
tellectiūam ēē formā subālem hōis. Ad hāc respō
deo q⁹ sic vt p⁹ p⁹ multos articulos p⁹sentēs. quo
rum vnus ē q⁹ dicere aīaz itellectiūā solū esse i
hōie sicut nauta in navi est error.

Ad rationes Ad p⁹mam dī negando se
quelā p⁹ vtrāqz pte. qz for
ma nō ē illud qd gñatur aut corumpitur. sed to
tum compositū. ad cōfirmatiōē dī q⁹ torum cōpo
situm dicit entitatem 3^m real^r distinctā a p⁹tibus
simul sumptis. Ad secundam dī q⁹ aliqd pōt reci
pere aliud dupl^r. vno mō subiectiue. alio mō obie
ctiue. conceditur q⁹ oē recipiens aliquid subiecti
uē ēē denudatum a forma specifica recepti. sed ne
gatur obiectiue. Ad tertiā dī negando sequelā
p⁹ vtrāqz pte. rō p⁹mi ē qz q⁹ntitas nō ē in p⁹ toto cōmē
to specifico. s⁹ ē p⁹ i toto mixto. rō scdī ē qz i h⁹ dīnt
for⁹ substantiālis z accitā. for⁹. n. accitā cōdicat suū esse
ctū formālē suo subō. sed forma substantiālis cōi
cat suū effectū formālē toti cōmēto. Et h⁹ de q⁹stīōe.

Queritur 2° vtz i eodem hōie
vegetariūū sensitiūū
z itellectiūū real^r distinguant^r. Arguit^r
primo q⁹ sic p⁹ viam cōditionis. qz q⁹icū
qz de aliquibus duobus verificantur p⁹dicata cō

De anima

Edictoria quorū alter e reale illa distinguitur realiter. Sed de vegetatio intellectivo et sensitivo verificatur predicata edictoria. quorū alter est reale. igitur vegetatio sensitivum et intellectivum realiter distinguitur maior pars per primum principium quod nullo eodem reali potest verificari sit duo edictoria quorū alter e reale. minor pars quod anima sensitiva e exte. anima autem intellectiva non e exte. et sensitivum sentit intellectivum autem intelligit et non sentit. Et confirmatur per viam positivam. quod quicūque aliquid duo sic se habent quod unum prius tempore generatur. illa distinguitur realiter. sed anima vegetativa prius tempore generatur quam sensitiva. et sensitiva quam intellectiva. quam vegetativum sensitivum et intellectivum in eodem realiter distinguntur. minor pars quod for. primum vivit vita plate. postea vivit vita embryonis. et ultio vita intellectiva. 2. sic per viam contrarietatis. quod quicūque aliquid duobus istis predicata tria illa realiter distinguntur. sed in eodem sit sensitio et intellectio insunt predicata tria. igitur in eodem vegetativum sensitivum et intellectivum realiter distinguntur. maior pars quod ipse est tria sit eadem ineffe. minor pars quod sit et semel anima intellectiva assentit isti. hec fornicatio non e fienda. et anima sensitiva seu appetit sensitivum assentit isti. hec fornicatio est fienda assensus autem triorū sunt trii. igitur in intellectivo et sensitivo sit sit assensus trii. et confirmatur per viam specificam distinctionis. quod quicūque aliqua duo sic se habent ad unum 3. quod unum specificam distinguitur ab a. 3. et alter non. illa duo specificam et realiter distinguntur inter se. sed sensitivum in boie non distinguitur specie a sensitivo in equo et intellectivum in eodem boie specificam distinguit a sensitivo in equo. igitur in eodem boie sensitivum et intellectivum realiter distinguntur. maior pars quod quicūque aliqua duo sunt eadem specie quod est eiu. dem speciei cum uno est eiusdem speciei cum altero. minor pars quod potentia visiva in boie et in equo sunt eiusdem speciei. igitur et anima sensitiva in boie et in equo sunt eiusdem speciei. 3. sic per viam realitatis distinctiois. quicūque aliquid duo sic se habent quod unus e primum realitatis convenientie aliquid duorū inter se. et alter e primum realitatis convenientie illa distinguitur realiter. sed anima intellectiva e primum realitatis convenientie hominis et equi et anima sensitiva e primum realitatis convenientie eorū. igitur et anima sensitiva et intellectiva in eodem realiter distinguuntur. maior pars quod primum maxime reducibile ad primum primum impossibile e id e e primum realitatis convenientie et orie aliquid duorū inter se. minor pars quod primum ad secundum primum quod plus conveniunt homo et equus quam homo et lapis. igitur in aliquid reali plus conveniunt. sed illud reale non e materia. quod in oib. istis e materia. nec anima intellectiva. quia in equo e anima intellectiva. igitur illud reale e anima sensitiva. Et confirmatur per viam separabilitatis

quod quicūque aliqua duo sic se habent quod unus potest separari ab alio illa realiter distinguuntur. sed anima intellectiva potest separari ab boie et non anima sensitiva. igitur anima sensitiva realiter distinguitur ab anima intellectiva. minor pars quod anima intellectiva e aliquid propria operatio quam potest exercere sine corpore. sensitiva autem non e propria operatio quam potest exercere sine corpore. igitur anima intellectiva e separabilis a corpore et non sensitiva. et prout sunt inter se separabiles. In oppositum autem implicat edictioes repere causas forle sine suo effectu forle. igitur si in eodem homine tres est tres anime realiter distincte. eent et in homine tres est sectus forles realiter distincti. et prout id e homo eent tria animata. pars contra. quod e anima est effectus formatus anime.

Primo sciendum quod per declarationem minorum quodis ponit aliquid suppones. Prima suppositio. sensitivum intellectivum et vegetativum capiuntur hic per ipsos eentis anime et non per potetias anime. 2. quicūque alique due forme sit icopoles in eodem subo adveniēte vna cedit alia statim. 3. oēs forme distincte spe spālissima sunt icopossibiles in eodem subo. 4. quicūque alique due forme sic se habent quod vna continet alias et utraque ille sunt icopoles in eodem subo salte nātū. quod altera illarū eent frustra. vñ illa forma dīctualr orie re alia quod potest principiare oēs effectus operatioes propriates alias ories ea seclusa. Ex his sequitur quod forma corporis mixti et utraque continet formam corporeitatis. pars quod formam mixti necessario consequitur omnes effectus consequentes formam corporeitatis cuius modi est eent et exten. 2. sequitur quod anima intellectiva et utraque continet vegetativam et sensitivam. pars. oēs operationes quas potest exercere anima sensitiva et vegetativa illas potest exercere anima intellectiva ipis seclusis non tñ seclusis organis. 3. sequitur quod anima intellectiva non et utraque continet formam corporeitatis aut corporis mixti. pars quod non omnes effectus necessario consequentes formam mixti necessario consequuntur animam intellectivam. pars quod eent et positum ex triis eent et exten sū eent corruptibile non necessario consequuntur animam intellectivam. Ex his eliciuntur aliqua dicta. Primum. quod in eodem homine non sunt tres forme subales que sunt predicata que de eo predicantur. 2. quod forma substantialis a qua sumit ultimum predicatum. sit predicatum specificum et utraque continet oēs formas subales a quibus sumit predicata eentia superi ora. 2. dictum. in eodem boie non sunt ponende quatuor forme substantiales elementorū. pars quod in eodem boie e forma mixti que continet et utraque oēs formas subales elementorū. 3. dictum. in eodem homine non sunt ponende tres forme subales quot sunt partes ethro genee. pars quod eadem eentia anime potest bñe potentias

Secundus

specificè distincta a quibus pres etherogenee specificè distinguuntur. 4.^m dictū. in eodem boie non ē ponenda forma corporeitatis realr distincta a forma mixti. p3 q2 forma mixti vtuallr cōtinet formā corporeitatis. igitur sūt icōpossibiles in eodez. 5.^m dictū. in eodem boie est ponēda forma mixti distincta realr ab eius aia intellectiua. p3 triplr. p q2 aia intellectiua non cōtinet vtuallr formā mixti vt pbatū est. z2 q2 aia est actus alicuius cōpositi subāl. f. corporis organici. igit ē actus alicuius iformati forma subālī z nō alia forma q3 forma mixti. igitur Tertio q2 remanet idē corpus numero i cōiūctōe aie z post ei⁹ separationē. vt p3 de corpore xpi in triduo. igit remanet eadē forma subālī ipi⁹ corpis mixti z illa ē forma mixti. 6.^m dictū. in eodem boie nō est ponēda aia intellectiua realr distincta a vegetatiua z sensitiua. p3 q2 aia intellectiua vtuallr cōtinet vegetatiuā z sensitiuā. ideo sūt incōpossibiles in eode. Ex hoc sequitur q2 i boie solū repiūtur due forme subāles. f. forma mixti q est forma subālī informans mās. z aia intellectiua q ē forma subālī informans cōpositū ex mās z forma mixti. z2 sequit q2 hō non ē cōpositus ex aia intellectiua z mā nuda. imo est cōposit⁹ ex aia intellectiua tāq3 ex forma subālī z ex corpore mixto tāq3 ex mā. illud nō corpus mixtū nō ē corp⁹ de gñe sēnisi reductiōe q2 nō est superius eēntiale ad hominē. nō p̄dicat enī de homine p̄dicatiōe dicēte s est hoc. s3 p̄dicatiōe dicēte hoc est ex hoc sicut ps integralis d to eo. 3.º sequitur q2 i boie solū est vna forma subālī q pprie o3 vocari forma boīs. f. aia intellectiua. forma enī mixti nō dī pprie forma boīs nisi p locutiōnē gñā p̄tis eo q ē forma subālī corporis hominis sciendū est q2 ari. in isto scdo cō inquit secūdā diffinitionē aie z diuidit in duas ptes. In p̄ma itendit sex cōclusiones: C¹ prima tangit intentum z est bec. o3 nos accipere aliā diffinitionē aie quā o3 iuestigare ex effectib⁹ ei⁹ cū ipa nos lateat fm sensum. z4^m p̄tē pbat. q2 ex icertis s3 nām nobis tū certis sit notū qd fm nāz certū est. p̄mā s3 o partem pbat q2 nō solū o3 ostendere qd sit aia diffinitiva rōne. s3 etiam o3 ostendere ppter qd siue cā ppter quam passiones aie insūt ipi aie. Ex hoc infert q2 quedā diffinitiones sūt cōclusiones d̄fationis. quedā mediū siue p̄ncipiū. pbat ex^o mathematico vt ista diffinitio mālīs thetragonismi est 32 d̄fatiōis. thetragonismus est orthogonū eglaterale equale quadrangulo altera pte longiori. z ista diffinitio thetragoni

smi dicit cām solis ppter qd thetragonismus ē mēdiū rei inuentio. Et subdit q2 modus inueniendi p̄p̄iam diffinitionē aie ē d̄rare p̄p̄iam d̄rām aiat ab iaiato que ē viuere. d̄m enī p hoc qd ē viuere C² z4 tangit modos viuendi z ē bec. viuere d̄r māl triplr. f. de intellectu. de sensu. de motu. z gete fm locum. z de motu fm alimentū aut augmētū. z d̄cremētū. C³ cōclusio ostendit quib⁹ cōueniat vltimus modus z est bec. oia vegetatiua hnt istum vltimū modū. pbat q2 oia hnt potētiam z p̄ncipiū p qd pnt suscipere aug^m z decre^m fm d̄ria loca. pbat q2 nō augētur sic sursum q non deorsum sed sūt sursum z deorsum: z vtr oia vegetabilia aluntur z viuūt vsq3 in finē z quousq3 pnt alimētum suscipere. C⁴ 4.º tangit d̄rām iter modos viuendi. z p̄ inter p̄m z alios. q2 possibile est p̄mū modū viuēdi separi ab alijs. alios aut separi ab h ē impossibile i mortalibus. pbat q2 mani^m est aliqua eē vegetatiua q hnt istum modū viuēdi z non aliū z2 ponit d̄rām inter sensitiuū z fm locū motiuū q2 multa aialia que nec s3 locū mouentur neq3 q̄escunt vt ostrēe z ocbe d̄r viuere. z non solū viuere sed etiā sensitiua eē. Ex h infert q2 sēsus tactus inest oibus aialib⁹: pbat q2 sicut vegetatiuū pōt separari a sensitiuo z ab alijs. ita sensus tact⁹ ab alijs sensibus z non eo: ergo sic vegetatiuū est vna ps aie quā oia vegetatiua p̄ticipant. ita sensus tactus est vnus sensus quē oia sensibilia p̄ticipant. C⁵ cōclusio recapitulat ea que dicta sūt. z dicit q2 aia est solū eoz que dicta sūt p̄ncipiū z est determinata ipis. f. vegetatiuo intellectu z sensitiuo z fm locum motiuo. C⁶ 6.º tangit duas q̄stiones. Prima vtz vegetatiuum sensitiuū z intellectiū sūt vna totalis aia aut sint diuerse ptes ipius aie. secūda questio si p̄dicta sint ptes aie vtz sint separata fm rōnem tm. aut fm locū. z subdit q2 in aliquib⁹ ista questio est difficilis. f. aliqb⁹ aut non. Soluit secundam z p̄ dicit q2 in aliquib⁹ vegetatiuū z sensitiuū nō sūt distincta loco. pbat d̄ aia vegetatiua q2 plante sepate z decise ad huc videntur viuere. ac si cēt in eis vna aia in actu z plures in potentia. z2 pbat de sensitiua. q2 in aialib⁹ annulosis ptes decise vidētur ad huc viuere z habere sēsu f̄tatiā z appetitū. Vltiūz pbat q2 vbiū q2 ē dolor z tristitia ibi ē appetit⁹. s3 vbiū q2 ē sēsus ibi ē dolor z tristitia. g vbiū q2 ē sēsus ibi ē appetit⁹. z2 se excusat d̄ intellectio z dicit q2 d̄ intellectiua z p̄spectiua potētia nihil ad huc dictū ē eo q2 vtr eē alterz genus aie. z pōt seprai ab alijs sic ppe

De anima

tuū a corruptibili. 3. dī q̄ reliq̄ ptes aīe nō sūt se/
pabiles sic aliq̄ dīr. sūt tñ distictē rōe. pbat q̄ cor/
act⁹ distiguūtur. i. significari z opinari. ¶ In 2.
pte pīcipali ponit pīcipā dīstīōē aīe z itēdit duas
dīstīōes. ¶ Pīcipā tāgūt vñā dīstīōē aīe z ē bec.
sicut ē duplex pīn^m quo scīm⁹. s. scīa z aīa scīēs. ita
duplex ē pīn^m q̄ sanamur. aliō sic sanitas aliō sic
sanabile. z hōz pīncipioz scīa z sanitas sūt sic spēs
z forma: aīa at z sanabile sūt sic subz z passiones.
act⁹. n. actiuoz sūt i patiēte disposito. iō duplex ē
pīn^m q̄ viuim⁹. s. sic forma z sicut subz. Ex hī fert
dīstīōē aīe q̄ ē bec. aīa ē pīn^m q̄ viuim⁹ scīm⁹ z ēz
locū mouemur z itelligim⁹ pīnū. ¶ 2.^a dī tangit
alia correlaria. pīnū. anima ē corpis act⁹. pbat q̄a
subā dī triplr. i. dī mā q̄ ē potētia. dī forma q̄ ē act⁹
z dī opōsito qd ē aīatū: i. z aīa nō ē mā neqz opōsitū
¶ 2.ª i. fert q̄ corp⁹ nō ē act⁹ aīe s. z aīa est act⁹ cor/
poris. ¶ 3.ª i. fert q̄ aīa neqz ē corp⁹ neqz sine cor/
pore eo q̄ ē aliqd corpis z aliqd quod ē i corpore.
¶ 4.ª i. fert q̄ aīa nō ē act⁹ cuiusqz corpis idēter. p
bat quia vñā quisqz actus est i sua potētia z i sua
pīcipā mā in q̄ natus aptus est fieri.

Tertio

sciēdū q̄ circa hūc textū incidunt
tres difficultates. Pīma vtrum re/
tragonism⁹ sit medic rei iuētio. Pro solutiōe hui⁹
difficultatis ponunt p̄ due dīstīctōes. ¶ Pīma
dī. ē. figuraz q̄drilateraz qdā hīr oēs angulos re/
ctos z vocant orthogona. qdā vero nō. ¶ 2.ª dī. si/
guraz orthogonicaz qdā cōsistunt ex oibus lateri/
bus eq̄lib⁹ z vocantur q̄drata thetragonismi. qdāz
hō nō. in q̄libet tñ duo latera sibi opōsita sunt eq̄/
lia. z illa vocant orthogona alīa pte lōgiora. ¶ 2.^a
ponunt aliq̄ suppos. pīma suppos. in qualz supfi/
cie rectoz anguloz due recte linee q̄ angulum re/
ctū cōcludūt dīr totā supficiē cōtinere q̄a vñā men/
surat lōgitudinē supficiē tetrāgularē. aliō hō la/
titudinē. ¶ 2.ª suppos. tota supficiē tetragoni con/
surgit ex ductu vñi⁹ eaz i aliā. ¶ 3.ª suppos. i ortho/
gono alīa pte longiori due linee cōtinētes ipsū cūz
sūt ieq̄les si accipiat media linea in pportōe z du/
eas i seipam fiet q̄dratū eq̄le quadrāgulo alīa pte
lōgiori qd p̄ i numeris. s. n. mai⁹ lat⁹ orthogoni al/
tera pte lōgiori nouē palmaz sumat linea i ppor/
tōe media iter bas sex palmas quadratū huius li/
nee erit eq̄le orthogono alīa pte lōgiori. ¶ 2.^a dī
ficultas. vtr pīa dīstī aīe cūeniat oī aīe. aut so/
lū aīe intellectiue. Ad quā pōt p̄rideri q̄ illa cūn/
ctio copulatiua posita iter ptes dīstīōis aīe potest
cūngere iter act⁹ significatos ita q̄ sit sēsus. aīa ē
qd significat pīnū pīn^m q̄ scīm⁹ viuim⁹. z signi/
cat pīnū pīn^m q̄ scīm⁹ z significat pīnū pīn^m

q̄ ēz locū mouemur. z significat pīnū pīn^m quo
itelligim⁹. aliō mō pōt cūngere iter actus exerci/
tos: z est sēsus anima est pīnū pīn^m quo viuim⁹
z quo scīm⁹ z q̄ itelligim⁹ z quo ēz locū moue/
mur. p̄ modo cūenit oī aīe. scdo mō cūenit soli aīe
intellectiue. pōt scdo dici q̄ aīa est qdā eguocūz
ad animā intellectiua sensitiua z vegetatiua: z prin/
cipale analogatū ē aīa sensitiua. iō sufficit q̄ tota
dīstīō cōueniat pīncipali analogato. p diuersas
tñ ptes cūeniat alijs analogatis. pōt tertio dici
q̄ sicut in dīstīōnibus hōa absoluuntur a det/
minato tēpore. sic etiā cūnctiones absoluuntur a
suo spāli actu qui est copulare vel dīstīgere z reti/
nent solū actū generalem. ideo in ista dīstīōne
aīe. z non tenet nec copulatiue nec dīstīctiue. sed
pīcise dicit actū generālē cūnctionis p̄scindendo
ab actu copulatiōis vel dīstīctiōis. ¶ 3.^a dī. vtrū
aīa vegetatiua z sensitiua sint loco z situ dīstīcte si/
cut opinabatur plato. Pro solōe huius difficulta/
tis ponit p̄ opio platonis q̄ ē bec. q̄ aīa sensitiua est
in cerebro. aīa nutritiua in epate. aīa appetitiua i
corde. z anima vegetatiua in mēbris generatiuis.
z dī q̄ in eodē aīa vegetatiua z sensitiua nō dīstī/
guunt loco z situ. p̄z sūt icōpossibiles in eodem
cū vñā cōtineat virtualiter aliā. z bec de pīmo.

Cōclusio

responsat. In eodē hōie vegeta/
tiuum z sensitiuū z intellectiuū
nō dīstīguunt realit. hōc oīo latis p̄z in p̄notabili.
dubitat. Vtr oīs aīa sit extēsa ad
extēsiōē corpis. Pro solutione
hui⁹ dubij ponunt aliq̄ dīcā. Pīmū. nulla aīa intel/
lectiua est extēsa neqz per se neqz p accīs. p̄z ga/
si cēt extēsa ad extēsiōē corpis tunc diuideret
ad diuisiōē corpis. scdo ga corrumpetur ad cor/
ruptionē corpis. tīo quia nō possz cognoscere nūl
obiectū extēsiū. 4.^a q̄ spēs itelligibilis cēt extēsa
z sic nō possz rep̄ntare obī in extēsiū. ¶ 2.^a dīcū:
aīas sensitiua esse extēsa est p̄bleuma. hoc p̄z quia
ad vtrāqz pte sūt rōes eq̄ p̄bables. p̄z pīmo formā
do sex rōnes p̄bates q̄ aīa sensitiua sit extēsa. Pī/
ma. oīs anima sensitiua ēeducta de potētia subi/
extēsi. i. gr est extēsa. 2.^a oīs anima sensitiua corrup/
pit ad corruptionē subiecti extēsi i. gr est extēsa.
3.^a omnis aīa sensitiua est pceptiua subi extēsi. i. gr
est extēsa. 4.^a ē impossibile ōia sūt inesse eidē indi/
uisibili. sed aīe sensitiue sūt inesse delectatio z tristi/
tia. i. gr aīa sensitiua nō ē indiuisibilis. s. bz ptes di/
uersas sūt quas ista ei insūt. 5.^a idē subz indiuisibi/
le nō pōt simul accipe duo accētia solo numero.

Secundus

ofia. s3 anima sensitiva sit suscipit duas sēsatiōes solo nūero dītes. vt p3 de sensatōe pedis 7 ma/ n°. 6^a. sēsitiua diuidit ad diuisionē subī extēsi. igr ē extēsa. p3 aīo in aīalib⁹ annulosis. ptes. n. angui le a se inuicē diuise vident^r adhuc se inuicē habere animā sēsitiuā: 2° p3 ponēdo sex rōnes pbantes opp^m. p^oia. oīs forma subalis educta de potētia suboz spē distinctoz ē inextēsa. als subiecta spē di stincta essēt vnū vnitate cōtinuitatis. sed aīa sēsitiua educit de potētia suboz spē distinctoz vt de po^o sāguinis carnis 7 ossis. g^o zē. C^o 2° rō. nulla opatio forme extēse facta in vna pte subī extēsi remittit aliā opationē factā in alia pte subī. vt p3 de igne. s3 opatio aīe sēsitiue facta in vna pte sibi remittit aliā opationē factā in alia pte subī. igr aīa sēsitiua nō ē extēsa. C^o 3° rō. oīs forma extēsa pōt sit recipere dūa in sūmo s3 diuerfas ptes. s3 anima sēsitiua nō pōt recipe sit dūa in sūmo scdm diuerfas partes. Sūma. n. tristitia in vna pte remittit delectatōez in alia pte. C^o 4° rō. oīs forma extēsa ē d se indif ferēs ad q̄cūq; q̄titate. s3 aīa sēsitiua nō ē d se idnī ad q̄cūq; q̄titate. igr nō ē extēsa. C^o 5° rō. nulla forma extēsa pōt tēdere in obī extēsi. s3 aīa sēsitiua tēdit 7 cōgscit obī inextēsi. dicit. n. Aīuicēna q̄ extēsiua ex spēb⁹ sēsatis elicit spēs amicitie q̄ sūt inextēse. C^o 6° rō. nlla forma extēsa pōt moue re suū obī ppiū 7 suā ppiā 7 nālē inclinationez s3 aīa sēsitiua pōt mouere subī suū ppiū 7 suam ppiam 7 nālē inclinationez. g^o. Cōfirmat qz forma in extēsa cuiusmodi ē aīa itellectiua nō pōt hūaliter cōtinē formā extēsa. igr aīa sensitiva q̄ cōtinē in itel lectiua ē inextēsa. C^o 3° dictū. rōes isti⁹ pbleuma tis ad vtrāq; pte sūt solubiles. p3 p̄ticiatī. C^o 4° dcm. pbabili⁹ ē dicē animā sensitiuam 7 similiter vegetatiuā ē inextēsas sīc d aīa itellectiua q̄ op postū. vt p3 maxime p̄ticiatī rōez h⁹ pbātē.

Secundo dubitat. Utz anima itellectia sit tota in toto corpe 7 tota i q̄lz pte corpis. Ad istō du^m rñdes ponēdo tria dicta. p^o. qz tota ētitas aīe itellectiue ē in toto corpe. 7 tota ētitas ē in q̄lz pte corpis. p3 ga aīa itellectiua ē indiuisibil. g^o. vbi cūq; ē tota ē. s3 ē in q̄lz pte cor poris igr. C^o 2°. q̄libet potētia aīe fm suā totā en nitatē ē in toto corpe. g^o. in q̄lz pte corpis. p3 ga vt postea pbat. po^o aīe realr idēficant cum ēēntia aīe. C^o 3° dcm. n q̄libz potētia aīe itellectiue pōt exercē q̄libet suā opationez in q̄libet pte bois. vt hō nō pōt videre manib⁹ nec audire pedib⁹. qz aliq potētie regrit dēterminata organa ad exercitiū sui act⁹ q̄ sunt in dēterminata pte corpis.

Tertio dubitat. Utz aīa itellectiua sit in corruptibilis. Pro solōe hui⁹ ponū tur q̄tuor dēa. p^o. aīa itellectiua ē icorruptibilis. p3 p̄ aūctē Ari. dicētis aīaz itellectiua ēē sepabi les ab alijs sīc icorruptibile a corruptibili. 2° p3. qz aīa itellectiua h3 p̄am opationē quas pōt exer cere sine corpe. C^o 2° dcm. incorruptibilitas est dīabilis de aīa. p3 ga p̄dicat de aīa in scdo mō di cēdi p se. C^o Tertū dcm. p statu isto nō possum⁹ a pōri dīare animā itellectiua ēē icorruptibilez p3 ga itellect⁹ iūct⁹ nō pōt hūture p̄a bīe aliqūē cceptū q̄ditiuū p̄pūm ipī aīe itellectiue. vt p batū ē in p. C^o Quartū dcm. itellect⁹ iūctus nō pōt a posteriori dīare aīaz itellectiua ēē incor ruptibile. p3 ga vī illa dīatio sumere ex pte actiū aīe itellectiue a nobis cognoscibiliū. 7 hoc nō. ga q̄libet tal ē corruptibil. aut ex pte obiecti. 7 hoc nō. ga icorruptibilitas obiecti nō arguit icorruptibili tatem po^o sīc nec mutabilitas. n3 ex pte finis. ga p illā cōez maxmā oīs finis alie⁹ po^o aut ē intrinsec⁹. 7 sic ē ei⁹ act⁹ vī ei⁹ opatio. aut ē extrinsec⁹. 7 sic ē obī potētie. mō nō erit dīabile neq3 ex pte act⁹ n3 ex pte obi. g^o nec ex pte finis.

Ad rationes Ad p^o dī negādo miore cū ei⁹ pbatōe. qz pbatio vī sup̄dere qz in boie sit aīa sēsitiua qd ē falsū. s3 ē ibi aliqd hūalr cōtinē aīaz s. sēsitiuā. Ad cōfirmatio nē dī qz adueniēte aīa itellectiua corrūpi⁹ sensitiua. C^o Ad scdaz dī negādo miore cū ei⁹ pbatōe. illi enī a scēsus nō sūt in ipa ēēntia anime sīt tpe simultate adeq̄tionis. sūt tñ sīt simultate i mediati onis. Ad cōfirmationē dī negādo miore cū ei⁹ pba tōe. rō at pbatōis postea patebit. C^o Ad ttiā dī qz idē realr cōtinēs plura formatr 7 ex nā rei distincta pōt ēē p̄n^o realis cūenientie 7 realis dīe. mō aīa itellectiua cōtinē p̄a formatr 7 ex nā rei distin cta. vt postea videbit. Et ad cōfirmationē. negatur minor cū ei⁹ pbatōe qñ. n. corrumpi⁹ sortes nulla aīa corrumpi⁹ s3 solū sepaī anima itellectiua a cor pore 7 corrumpi⁹ entitas compositi.

Veritur 3° Utrum potētie aīe sūt q̄litates absolute ab ēēntia anime 7 ad se inuicē realr di stincte. Et arguit p qz sic p viā dīdictōis q̄ncūq; de aliqb⁹ duob⁹ p̄dicantur duo dīdictoria quoz vnū ē reale illa distinguunt realr. s3 de dua bus potētijs anime 7 de ēēntia anime p̄dicantur p̄dicata dīdictoria q̄p altex ē reale. ergo potētie aīe itellectiue realr distinguunt adīnīccm 7 ab ēēntia aīe. p3 minor ga ēēntia anime est in pede. 7

*Ubi dicitur p tota in toto corpe
et in quolibet pte corpis tota*

De anima

Primo Sciendū ē q̄ p declaratōe fīnino
rū qōis ponunt aliq̄ distinctōes.
C prima distinctio duplex ē distin? qdā ē fabri
cata p op?rione intellectū? z illa cōi noie pōt voca
ri distin? rōis. alia ē distin? q̄ est pter opatōes intel
lectū? z illa cōi noie pōt appellari distin? real. **C** 2^a
distin? q̄ duplex ē distinctio pter aiaz. qdā est eēn
tialis. alia ē realis. alia ē formalis. z alia ex nā rei.
2° ponunt aliq̄ oca. p̄mū. q̄cūq̄ distinguuntur sp̄e
sp̄alissimā illa distinguuntur eēntialr. x p̄mū q̄cū
q̄ sūt eiusdem sp̄is sp̄alissimē illa sūt eadē eēntia
liter. z^m. q̄cūq̄ aliq̄ oū sic se h̄it q̄ vno pducto
n̄ implicat altēz non eē pductū. vclē vno corru

Secundo scienduz q̄ iste scōs tractatus
in quo x̄ri. definitur de poten
tije aīe diuiditur in duo capitla. In p̄mo definitur
de numero potentiaz aīe. In 2º de ordine ipsaz
p̄mū capitulū diuiditur in duas ptes et intendit

Secundus

duas conclusões. ¶ Prima tãgit numerum potentiaz aie et est hec. Quicq sunt gñā potentiaz aie. s. vegetatiuū sensitiuū appetitiuū et fz locum motiuū et intellectiuū. 2ª ostendit qbus insunt ille potentie et ē hec. Quibusdā inē solus vegetatiuū vt plantis qbusdā sensitiuū vt aialib⁹. et illis omnib⁹ inest appetitiuū. pbat duabus rōnib⁹. pma omne hñs sensum bz appetitū. oē animal bz sensum: ergo bz appetitum. pbat minorem qz omnia aialia habent sensum tactus. 2° pbat maiorem. qz omne hñs sensū bz lenitiam circa dulce et tristitiā circa amarū vel triste. ergo habet appetitū. tenet cñā qz appetitus ē occupiscentia delectabilis. 2^a rō: oē habens sensum alimēti habet appetitū. sed omne aial habet sensum alimēti. igitur bz appetitū. minorem pbat qz oē animal bz tactū. sed tactus est sensus alimenti. pbat qz tactus ē p se circa sicca humida calida frigidaqz. Ex qbus omnia viuētia aluntur. alij autē sensus nec alia sensitina aliqd cōferunt nisi fm accidens. nihil enī cōfert in alimento sonus nec color neqz odor. maiores pncipalem pbat qz oē hñs sensum alimēti bz esuriam et sitim igitur habet appetitū. tene cñā qz esuries et sitis sūt appetitus qdā. pbat p diffinitionē eoz. Esuries vō est appetit⁹ calidi et sicci. sitis vō ē appetitus humidi et frigidi. Sñr cōtinuat suam pncipalē cōclusionē et dicit q alijs inest moti⁹ fz locum. et alijs inest itelligere vthoibus. ¶ In 2ª pte cōparat aiam et figurā adinuicē et itendit duas cōclusiones. ¶ Prima tangit quatuor cōueniētiās iter aiam et figurā. pma est. sicut figura non ē aliqd pter triangulum et pter alias pticulares figuras. sic aia nō ē aliqd pter pticulares aias. 2^a qz sic est vna cōmunitis rō figure q cōuenit oib⁹ figuris et nulli ē ppria. sic etiā ē vna cōis diffinitio aie q est cōis oib⁹ aiabus et nulli ē ppa. 3^a qz sicut ridiculum ē q̄rere vnam rōnem figure cōmunes et tñ non assignare ppiam diffinitionē cuiuslibz fz ppiam et indiui/duā speciē. sñr suis cōueniētiās p̄dere cōez diffinitionē aie et non ponere q cōtineat ppiam diffinitionē cuiuslibz aie. 4^a qz sicut i figuris semp posteri or cōtinet p̄ores. vt trigonus ē i tetragono. sic etiā i aiab⁹. vt vegetatiuū ē in sensitiuo. ¶ Secunda tãgit duo correlaria. pñm qrendū ē qd sit aia vni/uscuiusqz viuētis et que sit aia plante hois et bestie 2^m. sensitiuum non ē sine vegetatiuo. sed vegetatiuum ē sine sensitio vt in plantis. similiter alij sensus non pnt ē sine tactu. sed tactus bene p̄t ē sine alijs. pbat qz mltā sūt aialia q bñt tactus. nec vi

sum nec odoratiū habētia. etiā sensitiuum p̄t esse sine motuo fm locū. Sensitiuoz. n. quedā sūt motiua fm locū et qdam nō vt oche et osiree. et etiam i corruptibilib⁹ rōcinatiū non p̄t ē sine alijs. sed alia sūt bene sine rōcinatiuo. Consequenter recapitulat ea que dicta sūt.

Tertio sciendum ē q circa hūc textum icidunt tres difficultates. ¶ Prima q̄liter ē saluabil⁹ gnari⁹ numer⁹ potentiaz. dum tñ ille potentie sint eedē numero. et per cñā sint eedē spē et genere. Ad quas p̄t dici pmo q bene saluatur numerus potentiaz quinaris penes numer⁹ gnariū formalē et realē. qz potētie aie sunt quinqz formalitates aut realitates eiusdē aie. non sunt tñ quinqz res. 2° p̄t dici q lz iste quinqz potentie i eodem boie nō distinguantur realiter. in diuersis tñ distinguuntur realiter. 3° dicitur q potest saluari quinaris numerus potentiaz p gñicam et specifi carn distinctionem actiū et obiectoz. vt postea videbitur. ¶ Secunda difficultas. qualiter ē saluabile appetitū eē potentiam animē distinctam cōtra sensitiuū. et tñ non ē modus viuendi sibi distinctus. Ad quam rīdetur q modi viuendi accipiuntur penes sepabilitatem. ita q illi modi viuēdi sūt distincti quozum vnus ē repibilis sine alio. sed appetitum non ē repibile sine sensitiuo nec ecōtra. iō non pnt poni p distinctis modi viuendi. sed potētie p̄sificantur et distinguuntur fm p̄sitatez et distinctionē obiectozum. mō appetitum et sensitiuū bñt obia distincta. ideo sunt distincte potētie. ¶ Tertia difficultas. vtz si^a sit aliquid pter particulares figuras. et aia pter pticulares aias. Ad quam rīdetur q p̄t itelligi dupl^r figuram eē aliqd pter pticulares figuras. vno mō q sit aliqua natura vltis real^r exñs extra oia singularia et extra oēm intellectum real^r distincta ab istis singularib⁹ sicut imaginabatur plato et sic non ē aliqd pter pticulares. alio mō p̄t itelligi q sit aliquid distincta ex nā rei ab illis real^r tñ exñs i illis pticularib⁹ figuris dās ipis nomen et rōnem. et sic figura est aliquid preter particulares figuras.

Conclusio rñsat. potētie aie nō sūt q̄litatez absolute a se iuicē et ab eēntia aie real^r distincte. p3 qz tē eēt p̄cessus. i. finitū i potētijs. p3 cñā qz tales q̄litatez effectie fluereht ab eēntia aie. et sic aia eēt potēs. pducē suas potētiās effectie. aut igr p potētiā r̄r distinctā ab ipa et sic erit p̄cessus i iſitū. aut p potētiā r̄r eadē cū ipa. et lz nō qz pari rōne standū fuisset. i p̄mis potētijs.

De anima

Primo dubitat. Utrū potētie aīe a se iui-
cem distinguuntur penes absoluta
et respectiua. Pro solutiōe hui⁹ ē supponendū qd
potētis aīe est vna opinio q̄ stat i trib⁹ dictis. p̄mū
aīa ē vna eēntia a qua effectiue fluūt ptes potētie
mediātib⁹ gb⁹ ipsa est pductiua p̄mū opationū
spē dilictaz. 2^m. ipsa eēntia aīe est p̄ncipiū p̄nci-
pale pductiū taliū opationū. et ille potētie sunt
q̄litates instrumētales instrāliter pducētes tales
opatiōes. 3^m. potētie sensitiue sūt subiectiue i toto
posito. s. ex aggregato ex potētia aīe et organo et
nō i eēntia aīe. s. alie potētie sunt subine i eēntia
aīe. ¶ Est alia opinio cōis q̄ stat i trib⁹ dictis. p̄mū.
potētie anime non addūt sup̄a eēntiā aīe nisi vni
respectū ad actū et ad obiectū. 2^m. potentie anime
sūt qdā eēntia constituta ex eēntia aīe tanq̄ ex abstra-
cto: et sicut ex māli et ex respectu ad actū vel obie-
ctū sicut ex forma. 3^m. dictū. potētie nō distinguūt
a se iuicē nec ab eēntia aīe penes materiale. s. so-
lū penes rōnes formales sibi additas.

Secundo dubitat. Utrū potentie anime
distinguant a se inuicem et ab
eēntia aīe. Ad soluendū hoc dubiū ē supponedū
qd potētis anime ē vna opinio noīaliū q̄ primo
ponit talē regulā. Quicūq̄ volum⁹ cognoscere si
significatū et notatū alicui⁹ termini notatiui obe-
mus accipe suā totalem distīonem qd noīo. et illud
quod ponet i recto erit significatū illius termini. et
illud qd ponetur i obliquo erit notatū. vt scdm
eos intellectus est actus aīe vel anima potēs itelli-
gere. idō anima ē ei⁹ significatū et act⁹ itelligendi ē
ei⁹ cōnotatū. et ponit duas sup̄pōes. p̄ma. omnes
termini notatiui sūt distinguēdi eo qd possunt ca-
pi p̄ significatū etiā p̄ notatū. 2^a. noīa potentiaz
aīe sūt termini notatiui. p̄ q̄ intellectiui rep̄ntāt
aliq̄d notatū. vel extrinsecus a suo significato
s. ponūt vñā di. aīe. potentie anime p̄nt capi tri-
pl̄r. vno modo p̄ significatū. alio modo p̄ nota-
tis siue notatis. et 3° mō p̄ aggregato ex signifi-
catū et notatū siue notatū. ex his saluāt duas disti-
cultates. p̄^a ē utrū potētie anime sensitiue realr
distinguantur a se iuicem et ab aīa. Pro solutiōe
isti⁹ ponuntur due sup̄pōitiones. p̄ma qd i hoīe nō ē
aliq̄ aīa preter animam intellectuā que ē tota
in qualibet pte corporis. sed in brutis ē tñ aīa sē-
situa q̄ extenditur ad extensiones corporis. ita qd
vna ps anime ē in vna parte corporis et alia ps in
alia pte corporis. 2^a po^a sēsitua ē aīa vel ps aīe ifor-
mans determinatū organū vt po^a visua ē aīa vt
ps aīe informans organū visus. Ex h̄ sequitur qd

hic non capitur po^a sensitiua pro organo nec pro
disposiōe accituali organi. nec p̄ aggregato ex aīa
vt parte aīe et organo. s. p̄cise pro ip̄a anima vel
parte aīe informāte organum. ex his ponuntur ali-
qua oca. p̄mū. po^a visua in brutis auditua odorati-
ua et gustatiua realr distinguuntur. p̄ q̄ ptes aīe in-
formantes organū visus auditus et odoratus et gu-
stus realr distinguuntur saltē i brutis. ¶ 2^m dictū
po^a tactiua est eadē realr cū alijs q̄tuor potētis
sensitiuis. p̄ q̄ in oi pte corporis ē aliq̄ ps aīe ifor-
mans organū tactus. et illa ē potētia visua et tacti-
ua 3^m. potētia tactiua i pede realr distinguitur ab
alijs potētis sēsituiis. q̄ pars aīe informās pedē
realr distinguitur a p̄bus aīe informātib⁹ q̄tuor
organū aliaz potētiaz. 4^m ē qd quicq̄ potētie aīe
in hoīe non sūt a se inuicem et ab aīa nec re nec ra-
tione distincte. et h̄ capiēdo potentias p̄ significa-
tis. p̄ q̄ eadē est aīa que tota informat totū cor-
pus et tota informat q̄libz partē corporis. ¶ 2^a dis-
fi. est de alijs potētis a potētia sēsitua. s. de itelle-
ctu et voluntate p̄ qua ponuntur duo oca. p̄mū. in
intellect⁹ nec volūtas nec re nec rōe distinguuntur si
capiant p̄ significatū q̄ significatū itellētis ē aīa.
et sūt significatū volūtatīs. 2^m oca. itellētis et vo-
lūtas a se inuicē re et rōe distinguuntur si capiant
p̄ notatū. aut aggregato ex significatū et nota-
tis. p̄ q̄ notatū intellect⁹ ē act⁹ itelligēdi et no-
ta^m volūtatīs ē act⁹ volēdi. mō isti act⁹ r̄r distinguūt

Tertio dubitatur. vtrū iste sint cōcedēde. aīa
ē tua potētia. intellectus est volun-
tas. sensus visus ē sensus tactus. intellectus vult
et voluntas intelligit. R̄ndetur qd fm sc̄m Tho-
mam iste sunt simplr negande. p̄ ex sua opiniōe
recitata in p̄ dubio. sed fm noīales iste sunt i p̄mo
nis rigore cōcedēde. p̄ q̄ in his est idē p̄ quo sup-
ponit subiectū et predicatū. aliter tñ respondēt po-
nendo duas regulas. p̄ma. de vltimate abstractis
nihil concretīue predicatur nisi in p̄ modo dicēdi
p̄ se et abstractiue nisi identice. 2ª regula. quando
cūq̄ aliqua duo distinguuntur formati. quecūq̄
qd predicata sic se habent qd nō p̄nt predicari nisi
formaliter si illa vere affirmētur de vno non p̄nt
vere affirmari de alio. o. illa autē pdicata vñr pdi-
cari formaliter que ponūt distīctionē formalem
inter illa que formati distinguuntur. Ex hoc seq̄r
q̄ iste sūt cōcedēde. aīa est intellectus. eēntia aīe
est voluntas p̄ pdicationē idētificam. Sc̄o seq̄r
qd iste sūt falsē. volūtas intelligit. intellect⁹ vult et
siles. et si fiat syllogismi expositi. contra regulas
debent solui per artē datā in p̄ncipio prior. qd si

Secundus

fit in pma figura maior d3 resolui in vna de oi si sit affirmatiua. et in vna de nullo si sit negatiua. et in tertia figura altera pmissa deb3 resolui in vna d omni vel in vnam de nullo.

Ad rationes Ad pma dñ negando maiorem. qz de illis que sunt eadē reat distincta tñ ex nā rei et formalr pñt p dicari pdicata ddictoria quoz altez est reale. vt visum est in p notabili. ad cōfirmationē dñ negando añs cū suis pbationib⁹. qz solū ille qualitates q sūt pñcipia instralia reat distincta a pñcipijs pñcipalibus debēt pprie dici nāles potentie. saltez capiēdo potētiā nālē vt ē spēs qualitatī. Ad secū dā pbationē dñ q potētiā obiectiua ē eiūsdē gñis cū actu s3 non potentia productiua et subiectiua. Ad scdaz dñ q isti trij modi viuēdi agendi bñ cludunt distinctionē ex nā rei et formalr et similt pōt dici ad cōfirmationē. Ad tertiā dñ q aliqd agere p eēntiam pōt intelligi duplr. vno mō sic q in agendo a nullo dependeat. et sic solus de⁹ agit p eēntiam. alio modo sic q sua eēntia sic imediatum pñcipium agendi. et sic agēs creatū pōt agē p eēntiā suā. ad cōfirmationē dñ q i potētiā separata remanet potētiā visua et auditua et gñaliter oēs potētie. nō possēt tñ in opatiōe vñ in suos effectus exire pp defectū organorum. Et hec de q mone dicta sufficiant.

Meritur 4.⁹ vtz potētie distincta gñatur p act⁹. et actus p obiecta. Et arguit p q nō. qz qñ cūq ē aliqd qd ē pñcipiū distinctiuuz alicui⁹ ab alio eo cōclusio secludit distinctio ei⁹ ab alio: sed actib⁹ et obiectis seclusis non secludit potētiā distinctio. ergo potētie nō distinguntur p act⁹ neqz act⁹ p obiecta. minor p3 primo de actu. qz sōr. dormiente adhuc ei⁹ potentia visua et auditua distinguit. et tñ ipoz nullus est act⁹. 2.⁹ p3 de obiectis. qz quocūq colore et sono destructis adhuc distinguit spēs visua et auditua. Et cōfirmat qz potētie sūt pōres actib⁹. et obiecta sūt extrinseca potētijs. igr potētie nō distinguntur p obiecta neqz p act⁹. pma ps añtis p3 qz potētie sūt cāe effectiue actiū. igr sūt pōres et actibus et potētie sūt distincta actiū. 2.⁹ ps añtis p3 qz obiecta sūt alteri⁹ gñis a potētijs. vt color et sonus nō sūt eiūsdē gñis cūz potentia visua et auditua. 3.⁹ sic sūt potētijs specificē distinctas hñe idē obiectū adeqñ et cū dē actū specificū. ergo potētie nō specificē distingunt p obiecta neqz p actus. añs p pma pte p3 duplīter. pmo qz intellect⁹ et voluntas bñt p obiecto

ens sub rōne entis. 2.⁹ p3 d potētiā visua hominis et asini q distingunt spēs. et tñ bñt idē obiectū adeqñ tum. s. colorē. 2.⁹ ps añtis p3 de intellectu et voluntate q sūt potētie distincte et tñ pñt hñe eundē actū specificū cū sint circa idē obiectū. Et confirmatur qz stat eandem potētiā hñe actus specificē distinctos et obiecta specificē distincta. ergo potētie nō distinguntur neqz p actus neqz p obiecta. añs pro pma pte p3 primo de actib⁹ simplicib⁹ ppositiuis diuisiuis et discursiuis intellectus. silt de actibus intellect⁹ circa pñcipia et circa cōclusiones. oēs enī isti actus specificē distinguntur. de voluntate etiā p3 qz voluntas hñ actum odij et amoris q distinguntur spēs. 2.⁹ pars añtis p3 qz intellect⁹ pōt intelligē gñitates specificē distinctas. voluntas pōt amare obiecta specificē distincta. 3.⁹ sic. oēs spēs ētis ab soluti bñt dñas formales intrinsecas p quas distinguntur specificē a qualibet alia specie. s3 spēs potētie anime sūt sex spēs entis absoluti. igr bñt dñferentias formales intrinsecas p quas se inuicē specificē distinguntur. Et cōfirmat qz eadē potētie numero ē circa obiecta distincta numero et distincte potētie sūt circa idē obiectū i numero. igr distinctio potētiāz nō sumit a distinctione obiectoz. In oppositū est auctoritas pñi.

Primo sciendū ē q p solutione questiōis sūt quattuor tñmi declarandi pñmus ē potentia. 2.⁹ ē distinctio. 3.⁹ ē actus. 4.⁹ ē obiectum. Pro declaratiōe pñmi termini ponūtur alie que distinctiōes. 1.⁹ pñma. duplex ē potētiā. qdā ē potētiā obiectiua. alia ē subiectiua. 2.⁹ di. potētiā subiectiua ē duplex. qdā ē actiua q ē pñm trāsmutandi altez i qñtū altez. alia ē passīua q ē trāsmutādi pñm ab altero i qñtū altez. 3.⁹ di. po⁹ actiua ē duplex qdā est vñualr pceptiua siue cognitiua. alia ē pductiua. 4.⁹ di. potētie cognitiue sūt duplices qdā sūt eiūsdem ordinis sicut sunt potētie subordinate. alie sūt alteri⁹ ordinis sicut sūt potētie dñpate. p declaratiōe scdñtmini ponit talis distinctio. duplex ē vñitas. s. intrinseca et formalis. alia ē extrinseca et obiectiua. intrinseca et formalis ē triplex. s. generica specificā et numeralis. p declaratiōe tñj tñmi ponit talis distinctio. duplices sunt actus alicui⁹ potētie. qdā sūt act⁹ adeqñi q p se pñ cantur d oibus actibus pductis ab aliqua potētiā. alij sunt act⁹ iadequati q nō vñt pdicantur de actib⁹ pductis ab aliqua potētiā. 3.⁹ p declaratiōe quartī termini ponuntur alie distinctiōes: pñma. alic⁹ potētie ē duplex obm. s. pñmarij et scdñarij. 2.⁹ di. obm pñmarū est triplex. quedā ē pñmarium pñmi

De anima

tate generationis quod via generationis per cognoscitur ab ipsa potentia. aliud est primarium per se per se perfectio quod est perfectio iter omnia per se perceptibilia ab ipsa potentia. aliud est primarium per se per se perfectio quod per se per se perfectio de omnibus per se perceptibilibus ab aliquo potentia. ¶ 3° vi. obz ade quatuor est duplex: quod dicitur est formale et motu. aliud est male et terminatum. ¶ 4° vi. oba potentia per se ad iunctum se habere tripliciter. per se in ordine superioris et inferioris sic obz sensus cois et oba quod sensus particularium. sicut obz intellectus et obiectum sensus. alio per se habere per se in ordine prioris et posterioris sic obz potentie nutritive et augmentative. 3° per se habere sicut dispersa sic quod vni nullo modo alteri subordine. ¶ 5° vi. pot non per se distingui nisi ex parte alicuius istorum quatuor. scilicet aut ex parte virtutis intrinsecas et formalium. aut ex parte substantiarum. aut ex parte obiectorum. aut ex parte actuum. ¶ 2° ponunt aliqui suppositiones. prima. omnia virtutes specificas siue sit entis absolute siue sit entis respectu intrinsecas et formalis est per virtutes intrinsecas et formales: et omnis distinctio numeralis est per virtutes individuales. Ex his virtutibus per se potentie intrinsece formales distinguunt per virtutes intrinsecas et formales quod virtutes sunt nobis innotate. idolo co distinctio intrinsece et formalis videtur distinctio extrinseca et obiectiva. ¶ 3° vi. quod omnes virtutes specificas distincte distinguunt per aliter istorum distinctiue. aut per actus adequatos specificas distinctos. aut per oba adequata specificas distincta. siue sint potentie dispersas. siue potentie subordinate ita quod iste omnes sunt formales. actus adequatus duarum potentiarum sunt specificas distincti. vel oba adequata sunt specificas distincta. ergo pot sunt specificas distincte. ista tamen omnia non valent. pot distinguunt specificas. quod oba distinguunt specificas. ¶ 4° vi. quod pot dispersas per se distingui per se per actus. per se et per se distinguunt per obiecta. et per distinctio extrinseca. et obiectiva sciendum est quod istud 2° ca^m in quod Aristoteles determinat de potentia vegetativa

Secundo

dividit in tres partes. In prima determinat de ordine istarum potentiarum. et iterum sex conclusiones. ¶ prima tangit iterum et est bec. omnes accipe quod sit vni quod istorum. et quod sit intellectuum sensitivum et vegetativum ¶ 2^a tangit ordinem et est h. prius determinandum est de actibus quod de potentia et obiectis quod de actibus. primum per bat quod actus et operationes secundum rationes sunt potes potentie. 2^a per bat quod oba sunt potes actibus et operationibus ¶ 3^a conclusio tangit vni correlativum et est bec. omnes per terminare de alimento et quod est obiectum aie vegetative et de generatione sicut que actus eius quod de anima intellectiva. ¶ 4^a tangit ordinem iterum potentias et est bec. per determinandum est de anima vegetativa quod de alijs. per bat quod anima vegetativa per se est viventibus. et est poten

tia maxime cois. ergo. animas per bat quod secundum ipsam vivere inest omnibus viventibus. Et subdit quod eius actus sunt generationis et augeri alimento vni. ¶ 5^a conclusio tangit vni correlativum et est bec. quod naturalissimum opus in viventibus quicquid sunt perfecta et non orbat et generatione spontaneam habetia est generare sibi simile. per bat per exemplo sic. anima. n. generat anima. et planta generat plantam. Ratione sic. omnia viventia illud appetunt per propter hoc faciunt quicquid faciunt secundum naturam. scilicet quod principat eum divinum et imortale. et hoc sit quando sibi sit. ¶ 6^a tangit vna distinctionem finis. et est bec. duplex est finis. scilicet quo et gratia cuius. Ex hoc infertur quod viventia non per se coicare in ipso eum divino eo quod contingit aliquod corruptibilium vni et idem numero manere. id vni quod eorum coicat per se per se. scilicet quod remanet vni et idem spe et non numero. In secunda parte comparat corpus ad animas penes calitatem et iterum tres conclusiones. ¶ 1^a tangit calitatem aie respectu corporis. et est h. anima est causa et per se viventis corporis triplici gratia cause. scilicet forme finis et efficietis. per se per bat duabus rationibus. prima. quod anima est causa omnes eum ipsi corpori viventis. igitur est causa foris corporis. animas per bat. quod anima dat vivere omnibus viventibus. igitur dat eis eum. 2^a causa quod vivere est viventibus eum. 2^a ratio anima est actus et ratio corporis viventis. igitur est causa formalis corporis viventis. 2^a per bat duabus rationibus. 1^a intellectus artificis operatur per formam artis. igitur natura operatur propter formam corporis viventis. et sic forma corporis viventis. scilicet anima est eius finis. Secunda ratio. omnia corpora viventia sunt instrumenta aie. anima est finis corporis viventis. Et subdit quod finis dicitur dupliciter. scilicet finis quo et finis gratia cuius. 3^a quod anima est principium unde sit motus in corporibus animatis. et est causa efficiens corporum animatorum. animas per bat inductivum quod anima est per se motus secundum locum et etiam est principium alterationis. probat quod est per se sensationis. ergo et alterationis. 2^a consequentia quod sensationis est alteratio. quod dicitur est per se augmenti et decrementi. probat. quod quicquid aliter habet animas. sed quicquid augmentatur aut diminuitur aliter. ergo quicquid augetur aut diminuitur habet animam. ¶ 2^a conclusio tangit opinionem empedocles cum eius reprobatione et est bec. Empedocles non bene dicit ponendo plantas deorsum augeri propter motum terre. et sursum per motum ignis. per bat duabus rationibus. prima. quod empedocles non bene accipit sursum et deorsum in plantis. ergo. animas per bat dupliciter. per quod non est idem sursum et deorsum in omnibus viventibus et in toto universo. hoc tamen opinabatur empedocles. 2^a quod credebatur radices in plantis esse deorsum sed hoc est falsum. per bat. quod caput animalium est sursum. ergo et radices plantarum. per bat etiam quod congruit instrumenta dicere eum alia

Secundus

aut eadē ab opatōb⁹. z^a rō. qz si in nutritiōe non sit aliqd pbiēs alimētū leue statī ascēdet sursum z graue deorsū. z ē corruptel aiati. qz pōere aliqd pbiēs quod ē aia: z per oīs aia est cā alimēti z augmētī. ¶ 3^a 2°: tangit reprobationē scđi erroris z est bec. qbuidā videt q ignis simplr sit cā alimēti z augmētī. pbat. qz ipz solū inter alimēta alit z augmētā. Cōtra istos ponit talē distinctōez. ignis ē quodāmo cā elemēta. nō tñ ē cā simplr. pbat duab⁹ rōnib⁹. p^{ma}. augmētū ignis ē infinitum quousqz fuerit combustibile. s; oīum nā cōstātū ē. certus ēmin⁹ augmētī z magnitudis. hoc autē est effect⁹ aie z nō est effect⁹ ignis. z^a rō. forma est magis p^{ma} augmētī qz mā. qz aia qz ignis.

Tertio sciētiū qz circa hūc textū incidunt tres difficultates. ¶ 1^a. vtz aia sit cā effectiua corpis aiati. p solōeb⁹ ponūt due distinctōes. p^{ma}: duplex ē cā effectiua. qdā ē productiua. alia est conseruatiua. ¶ 2^a di. aiam eē cāz efficiētem corpore aiati pōt intelligi dupl^r. Uno⁹ q ad subam corpore animati. ita qz entitas corpore animati sit effectiue producta ab aia. alio modo quo ad suas operationes sic qz aia sit p^{ma} effectiue productiuū cuiuslibet operationis ipsius aiati. Ex his dī p q anima corpore animati non est causa effectiua productiua corpore animati cuius est aia. sed est tantū causa conseruatiua. z^o dī q anima ynius animati est causa productiua alius animati corpore. vt anima patris est causa productiua filij. 3° dī q anima alicuius corpore animati est principium omnium operationūz vitaliū illi⁹ corpore animati. z ad istū sensum itēdit Aristo. in textu. p. 3. qz per hoc pbat aiam esse causam efficiētem corpore animati eo qz est pncipiū cuiuslibz corpore animati. ¶ 3^a difficultas. vtz actus z operationes sint pōres potentijs. pro solutione huius difficultatis ponuntur tres opōnes. prima est alberti que stat in yna distinctione z duobus dictis. ¶ prima distinctio est bec. aliqd est prius dupl^r. Uno modo quo ad nos. alio modo p^{ma} naturā. z quodlibz ill⁹ op⁹ est duplex. qz qdā ill⁹ op⁹ est prius quo ad esse. aliud est prius q ad cognosci. primo enim cognoscimus oba. postea cognoscim⁹ actus. z ultimo cognoscim⁹ potētias. ¶ p^{ma} dictum. potentie sunt priores actib⁹ quo ad eē. sed non quo ad cognosci. ¶ 2° dictum. obiecta z actus sunt priora quo ad nos. z quo ad cognosci suis potentijs. Ex hoc infert qz potentie nō distinguuntur per actus aut per obiecta a priori sed solum a posteriori z quo ad nos. ¶ 3^a opinio

ē sancti Thome que stat in duabus supponib⁹. z duobus dictis. p^{ma} suppositio. potētia dicit quēdam ordinem z relationem ad actum z ad obiectum tanqz ad terminum. secunda. terminus relationis precedit ipam relationem z relationes a pōri z essentialiter distinguuntur per suos terminos. ¶ p^{ma} dictum. actus z obiecta sunt priora ipis potentijs. qz sunt termini iparum potentialium. ¶ Secundum: potentie a priori z essentialiter distinguuntur per actus z obiecta sicut due relationes per terminos suos. ¶ Tertia est opinio media que concordat istas duas. z stat in yna distinctione z duobus dictis. ¶ Distinctio est bec. potentie possunt capi dupliciter: Uno modo materiali ter p^{ma} id quod sunt. s. vt sunt quedam qualitates absolute. Alio modo possunt capi formaliter. scz sub ratione formali potētie. z sic dicunt respectū z habitudinem ad actus z ad obiecta. ¶ p^{ma} dictum. potentie p^{ma} modo capte a priori distinguuntur per differentias absolutas nobis innotas z a posteriori p oba z actus. ¶ Scđm dictū potētie scđmo modo capte a pōri distinguuntur per actus z oba sic relationes p suos terminos. ¶ Tertia di. vtz ex 3^a cōtione scđe partis sit p bonā consequentiā deducibile aiata eē determinata ad maximum z minimum z non inaiata. Ad quā rōde qz sic qz habere determinatū terminum augmentationis z augmētī est effect⁹ aie. ergo ybiqz regit aia illa habent determinatū terminū magnitudinis z augmētī. qz habere determinatū terminū magnitudinis z augmētī nō est effect⁹ ignis. imo eius effectus ē augmētum in infinitum. s. s. est de effectū cuiuslibz alius inaiati. ergo inaiata non habēt certū terminū magnitudinis z augmētī.

Cōclusio rāialis: potentie distinguuntur per actus z obiecta. bec p dī intelligi p^{ma} de potētijs diipatis z non subordinatis. dī etiam intelligi de actib⁹ z obis adequatis z nō iadequatis. dī 3° intelligi de distinctōe specifica z non numerali. debz quarto intelligi de distinctione extrinseca z obiectiua z non de distinctione intrinseca z formali. bec conclusio satis patet ex primo notabili.

Primo Dubitatur. Utrum idem sit obiectum potentie augmentationis gñe z nutritie. Ad solūcū h⁹ du^m ē supponēdū qz i 3ª parte b⁹ capli definiat⁹ d obō potētie vegetatiue. s. de alimento. z diuidit in duas partes. In p^{ma} itendit tres cōtōes. ¶ p^{ma}. determinandum est p d alimento. pbat. qz potentia vegetatiua que est

De anima

eadē eū gñatiua distinguit ab alijs potētis p suā opationē que est circa alimētum. q̄ p determinā dum est de alimēto. ¶ Scda 2ª tangit tres additio nes alimēti. prima. alimētū vñ eē dñū corpi alito. scda. n̄ oē dñū ē alimētū sui dñi. sed solū dñia q̄ nō tñ gñantur ex se inuicē sed ēt ex se inuicē augmē tant. primaz pte pbat q̄ multa dñia sūt ex alteru tris: vt sanū ex laborante: z tñ nō nutritur nec au gmentatur ex alterutris. Secūdam pte pbat q̄ aq̄ est alimētū ignis. ignis x̄o nō ē alimētū aque Tertia. alimētū est aliū ab eo qd̄ aliū. z hoc ē ma nifestū in corpib⁹ simplicib⁹. ¶ Tertia 3ª tangit vñā dubitationē z est hec. quidā dicūt simile ali z augeri per suū sile z qdā dicūt ecōner so. f. q̄ dñū aliū per suū contrariū. pbat tripliciter. p q̄ sile n̄ pa titur a sibi sili. 2° q̄ nutritiō trāsmutat in subāz aliū. sed oīs transmutatio est dñio in dñiūz vñ me diū. 3° q̄ alimētū patitur aliquid ab eo qd̄ aliū l3 nō cō. sic factor dom⁹ nihil patitur a materia s3 e/ cōtra. institutor enī. i. edificator solū mutat i actū ex ocio. Soluit dubitationem per distinctionez. alimētū enī dupl^r considerat. vno q̄ fm q̄ pñio bz dñiam z nōdū est decoctū. z sic ē dñium ei qd̄ aliū. alio q̄ fm q̄ fit z est decoctū z digestū z sic ē simile ei quod alitur. Ex his manifestū est q̄ isti dicunt quodāmodo recte z quodāmodo non recte.

Secundo dubitat. vtz in nutritōe sint tñ tria. f. alens. q̄ alitur z quod aliū Ad soluedū hoc dubiū est supponēdū q̄ ariū. in vltima pñeula b⁹ capli intendit tres ocloes. pma ondit qd̄ sit illud quod aliū z est hec. aiatū in q̄tum huiusmodi ē corp⁹ qd̄ alitur. pbat q̄z nihil nō p ticipans aia alitur. ideo alimētū est potētia aiatū z nō fm acciō. ¶ 2ª tangit dñiam iter act⁹ ipius aie vegetatiue q̄ sūt nutrire augere z gñare sibi sille ex pte obi. q̄ idē alimētū fm q̄ ē potētia q̄ tum. ē obm̄ potētie augmētatiue. z fm q̄ ē aliqd̄ cōseruans subām nutritibilis ē obm̄ potētie nutritie z fm q̄ est factiūū generatiōis est obm̄ potētie ge neratiue. ¶ Ultima tāgit q̄q̄ correlaria. p^m ē. pñ cipiū illoz actūū est vñ aie vegetatiue q̄ disponit alimētū. z alimētū est illud p quod aia vegetatiua vñ aliquid agere. 2^m. in nutritōe tria sūt. f. alēf qd̄ ē aia. quod aliū. z ē corp⁹ bñis aiaz. z quo aliū. z est alimētū. 3^m. potētia generatiua ē pma potētia aie vegetatiue. pbat. q̄z finis aie vegetatiue ē gñare sibi sile. q̄ aia vegetatiua appellanda ē potētia ge neratiua. t3 cñs q̄ a fine iustū est oia appellari. 4^m illud quo alitur est duplex. pbat per sile. q̄z illud quo nauis gubernatur est duplex. quoddā est mo

uēs solū sicut manus. aliud est mouēs z motū sic themo. 5^m. omne aiatū bz calozē. pbat. q̄z necesse est alimētū decoq̄ aīq̄ alitū ex eo nutritiā. deco ctio aut sit p calozē nālem. ergo oē alitū bz calozē nālē. Cōsequē recaptat que deā sūt.

Tertio dubitat. vtz nutritio sit possibilis. Ad soluedū hoc dubiū o3 p vide re a quo fiat nutritio. Ad quod rīdeī q̄ fit ab aia tāq̄ ab agente pñcipali. a caloze tanq̄ ab agente instāli. a caloze extrinseco. vel a frigore tāq̄ a cā coadiuuāte. 2° o3 videre ex quo fia nutritio. Ad quod rīdeī q̄ fit ex cibo decocto z digesto i sōa/ cho. 3° o3 scire vbi fiat digestio siue nutritio. Ad qd̄ rīdeī q̄ pma digestio fit in ore per masticatiōem cibi. 2^a fit in stomacho per decoctionē cibi quo d̄ cocto magis puz mittit ad epar. z itez ibi digerit z ibi fit separatio magis puri a min⁹ puro. z mitti tur magis puz ad cor. z iterū fit digō illi⁹ maior depuratio. z itez mittit ad singulas ptes viuētis. z itez ibi digerit z magis puz ouertit i sba3 mē bzoz z min⁹ puz cōuertit i pillos. 4° o3 videre qñ sit nutritio. Ad qd̄ rīdeī q̄ q̄dū aial viuit taz vi u aial nutritur. 5° pp qd̄ fit nutritio. Ad qd̄ rīdeī q̄ ē pp hoc vt humidū radicale depdū p actionez calozis nālis per conuersionem humidū cibalis recuperetur. Et hec de questione.

Rationes soluantur ex dictis.

Nutritur 5° vtz sit necesse pōe re sensum agentē a sē su passiuo formāl^r z ex nā rei distinctū. ¶ Et arguit p q̄ non q̄z ari. z cōmēta tor multis auctib⁹ affertū q̄ oīs sensus est h̄t⁹ pas siua. q̄ nullus sensus est agens. z per cñs non ē po nēdus sensus agens a sē su passiuo ex nā rei z for māl^r distinct⁹. Et cōfirmat per rōnes phi. pma. qñ sit sēsatio tūc qdā sit alciatio i sētiēte. 2° q̄ sēs⁹ sē sus eēt h̄t⁹ actiua sequeat q̄ sē p fieret sensatio z sine q̄cunq̄ z extrinseco. p3. q̄z sēsus bz sibi sub3 ap proximatū. in organo enī est obm̄ sensus. ¶ 2° sic. obm̄ est cā productiua act⁹. q̄ non o3 ponere sē sū agētē ad pducendū actū. aīs p3 per p̄m in p caplo b⁹ tractat⁹ qui dicit q̄ pñcipia actiua sēsati onis sunt extrinseca. f. sensibilia. Et confirmatur. q̄z si eēt aliquis sensus agens vel ageret in sensibi le vel in organū. non in organum q̄z corrūpet ip3. nō in sensibile q̄z tunc sensatio fieret ex mittēdo z nō int⁹ suscipiēdo. ¶ 3° sic. non ē ponenda plurali tas sine necessitate. hoc ē sine rōc euidēte. aut sine notabili auctē. aut sine certissima expiētia. s3 nec

Secundus

rō evidēs nec notabil' auctoritas: nec expiētia cogunt ponere sensū agētē ex nā rei z formalr distinctū a sēsu passiuo. igr nō ē ponēdus sensus agens ex nā rei z formalr distinct'. mior posset patere soluendo auctes rōes z expiētiās. Et cōfirmat qz visio ē actio imanēs. ergo visio manet i agēte. Ex hī sic arguit. i. qd qz manet visio illd ē sēsus passiuus s; i sēsu agēte manet visio. g' sēsus agens est sēsus passiu' nō distinct' a sensu agēte. ¶ In oppo'. arguitur qā ē ponēdus intellectus agens ex nā rei et formalr distinct' ab intellectu pati. ergo ēt est ponēdus sensus agēs ex nā rei z formalr distinctus a sensu passiuo. tenet dīa. qā oīs rō p quā pōt pbari distit: intellectus ab intellectu pati agentis potest etiā applicari ad sensum agentē z passiuū.

Primo Sciendū est q' p solōne qōnis sūt soluēde tres difficultates. p̄ia vix ex auctoritatib' Ari. z cōmētatoris possit eui dēter pbari q' de mēte eoz fuerit ponere sensum agētē. Ad quā rīndetur p q' sic. p̄ p̄ Ari. in 2^a tractatu pbanrē aiāz eē pncipiū effectiuū corporis aiati. z q' ē pncipiū cuiuslibz opatōis ipsius corporis aiati. i. motus local' sensatōis z alioz. Ex his sic arguit. oīs sensus q' ē pncipiū pductiuū alicuius sensatōis ē s. sus agēs. s; sēsus visus z q'libz ali' est pductiuus v. sōis. igr sensus visus est sēsus agens. 2^a auctas ē aristo. 9° methaphy^o dātis q' videre est opatio imanēs. igr manet i agēte. s; evidēs ē q' manet i sēsu. ergo est ponēdus sensus agens. 3^a auctas ē cōmētatoris dīctis q' sēsus sūt potentie patiētis s; q' suscipiūt spēs sensibiles. s; sūt potētie agētes s; q' iudicāt d' obis. 4^a auctas ē q' p̄bō z cōmētator ponūt intellectū agētē distinctū etiā ab intellectu poss. bili. g' etiā pnt ponere de sensu. tenz dīa. qz oīs dīatio evidēnt pbanz vnuz pōt evidēter pbarē aliud. ¶ 2^a di. vtrum appareat aliq' necessitas p̄ quā oporteat ponere sensū agentē distinctū a sensu passiuo. Ad qd rīndet q' nulla apparet impossibilitas saltē dīctōis qn possint saluari oēs operatōes sensuū non ponēdo sensū agētē non distinctū a sensu passiuo. p̄ qz sine iplicatione dīctōis eadē potentia pōt eē passiuā receptiua alicuius forme z effectiue pductiua eiusdē. ¶ 3^a di. vix de facto sit ponēdus sensus agēs realr distinct' aut saltē formalr a sensu passiuo. p solōne buius disti. ponuntur pbabit' aliqua dīa. p̄mū. sicut i eadē eēntia aīe ponunt' due formalitates quaz vna vocat' volūtas z alia intellectus. sic in eadē pot' aīe pnt poni due formalitates sicut in potētia visiuā ponūt' due. vna que vocat' visus agēs. z alia

vocetur visus poss. bilis. z ille distinguunt' a se invicem ex natura rei z formalr. ¶ 2^a dīa. sensus agens cū obo est p̄m^o cātr pductiuū ipi' spēi sensibilis. z sensus possibilis ē p̄m^o mātr receptiuū illi' spēi mātr sensibilis. ¶ 3^a dīa. sensus agens cū obiecto in cognitione intuitiua z cum spē sensibili i cognitione abstractiua est p̄m^o effectiue pductiuū ipsius sensationis. z sensus possibilis est p̄ncipiū receptiuū ipi' sensationis. ¶ 4^a dictum: sensus agēs nō realiter distinguitur a sensu possibili. sed solum ex nā rei z formaliter p̄mum. p̄ qz non est ponēda pluralitas sine nēcitate. 2^a p̄ de sensu actiuo z de sensu possibili verificantur p̄dīcata dīctoria quoz alterum est reale z vnum nō predicatur de altero in p̄mo modo dicēdi p se igitur distinguuntur ex nā rei z formaliter. aīō p̄ qz sensus agens est pductiuus sensationis z nō sēsus possibilis. Similr sensus possibilis est receptiuus sensationis z nō sensus agens. etiā sensus agens est nobilior sensu possibili. cū oē agens sit pstantius passio. Ex hoc sequitur error dīctū oēm potētiā sēntiuiā se hīre pure passiue ad ipm actū sentiēdi qz aut actus sēntiēdi adēquate pducitur ab obo. aut a spē s. sibili. aut a pot' aut ab aliquib' illor sit. nō ab obo nec a spē s. sibili. qz tūc se pte p poss. bile vel impote spē sensibili a sēsu adhuc posset pducere sensationem cū sit ci' cā totalis. ergo effectiue pducit' a pot' sola. vel a pot' cūz obo vel spē. z sic pot' nō se habebit pure passiue. ¶ 2^a seg' error dicentium sēsu eē virtutem passiuā respectu obi z spēi sēnsibilis. z virtutem actiuā respectu sensationis qz iplicat dīctionē idē oīo i distinctum seclusa opatiōe intellectus esse p̄m^o actiuum z passiuum alicuius entitatis. z tū secundū istos sensus eēt potentia passiuā receptiua illius sensationis z effectiue pductiua eiusdē.

Secundo sciendū ē q' Aristo. i isto tercio tractatu dēterminat de potentia sēntiuiā: z diuidit' in sex capla. In p̄o dēterminat d' sēsu z sensibili in cōi. z diuidit' in quatuor ptes. In p̄ma tendit duas dēctōes. ¶ p̄ma. dicam' vlr d' oī sēsu qd sit p moueri z pati. pbat duab' rōib'. p̄ma qz cū sit sēntiō tūc sit quedā alteratio i sēntiēte g' z qdā passio. Et subdit q' quidā dicūt sīte pati a sēnti. z qdā dicūt hoc eē ipote. scdā rō. si sensus eēt sēnti actiua tūc eēt irrōdabile. qz sensus non sēntirent se. z q' nullus sensus sēntiret absq' extrīseco qz in eis sunt ignis terra z alia elemēta qz ē sēsus p se aut s; accis. Ex hī fert q' manifestū ē q' sensus nō est actu sēntiuium. i. principium sentiēdis sed est

De anima

potentia passiva. id est sensus non sentiunt seipos sine senti-
uo sicut combustibile non comburitur a seipso sine combusti-
uo. ¶ 2^a 2° tangit quidam distinctionem et est hec. quod aliquid
sentiunt duobus modis. scilicet actu et potentia: quod quod in pote-
tia audit aut videt dicimus ipsi audire et videre licet
dormiat. alio modo aliquid dicitur audire quod iam pervenit ad
actum audiendi: et sensus dicitur duplex. scilicet potentia et actu
et sic sentire. Ex hoc insertum quod non est idem sensus pati et mo-
ueri. et ipsum agere et movere. probatur quod motus est aliquid
passivum licet imperfectum. Subditur quod non oportet quod passus ab
aliquo agere passus et moueri tamquam a seipso. ¶ 2° insertum
quod passus quicquid est a seipso quicquid a seipso. quod secundum quod patitur
est dissimile et postquam passus est sentire. ¶ In 2^a parte distinguit
potentiam. et intendit quatuor conclusiones. ¶ Prima tan-
git unam distinctionem potestatis et est hec. homo est in potentia sciens
duplex. uno modo quod nondum habet scientiam sed eam potest habere
alio modo quod iam habet scientiam sed nondum operatur secundum eam. De
sensu tamen ille due potentie. propter quod cum dicimus ipsum esse
potentia sciens. dicimus ipsum nunc esse receptibilem
scie. sed cum dicimus ipsum esse actu scientem dicimus
ipsum operari cum voluerit nisi aliquid extrinsecum impe-
diat. ¶ 2^a 2° tangit aliam divisionem et est hec: ille qui est in po-
tentia sciens potest non sit in actu per hoc quod est alteratus per
doctrinam et multoties mutatur ex proprio habitu. sed ille qui
est in potentia: non sit in actu eo quod transiit de non agere ad
agere: quia de ocio ad actum. ¶ Tertia 2° tangit
unam distinctionem. et est hec. duplex est passio quedam est
corruptiva que sit a proprio. alia est perfectiva per quam acqui-
ritur quantitas que est actus eius quod est in potentia. ¶ 4° 2° 2°.
sensus passus passione perfectiva que est transitus de poten-
tia in actum que non est alteratio corruptibilis. aut oportet po-
tere aliud generis alterationis. probatur quod non est rectum dice-
re sapientem cum sapiat alterari neque edificatorem cum
edificat. ¶ In 3^a parte applicat distinctionem potentie
passus positam et intendit tres conclusiones. ¶ Prima est. mu-
tatio de prima potentia ad primum actum sita gerente: et
cum sensitivum generatum est habet sensum sicut sciens habet
scientiam: et quando sit in actu tunc dicitur actu sentire. sicut sci-
ens dicitur actu considerare. Subditur tamen divisionem. quod principia
activa huius operationis. scilicet sensationis. sunt extrinseca. scilicet vi-
sibile et audibile et reliqua sensibilia. hoc probatur quod sen-
sus in actu est singularium. scientia autem universale. et hec universale
sunt quodammodo in ipsa anima. ideo in parte eius est
intelligere cum velit: non tamen sentire eo quod regitur
extrinsecum. scilicet sensibile. ¶ 2^a conclusio resumit divisio-
nem potentie passus rostram et est hec. aliquid est in potentia
duplex. ut dicimus puerum esse in potentia ad gubernan-
dum exercitum: et dicimus expertum esse in potentia ad
gubernandum ipsum. ¶ Tertia conclusio recapitulat ea que

dicta sunt. ¶ In quarta parte determinat de sensibilibus
corum et intendit. 6. conclusiones. ¶ Prima tangit inten-
tum et est hec. videndum est primum de sensibilibus secundum
unumquemque sensum. ¶ 2^a tangit primam divisionem sensi-
bilium et est hec. sensibile dicitur tripliciter. quorum duo dici-
mus sentire per se et 3° per accensum. ¶ Tertia tangit
quam et est hec. sensibile per se aliud est proprium unius
cuiusque sensus. et aliud commune omnium. ¶ 4^a tangit dif-
finitionem sensibilia per se et proprii et est hec. sensibile per
se et proprium est quod non potest sentiri altero sensu. et cir-
ca quod non contingit errare. ut visus apud colorem. et au-
ditus apud vocem. et gustus apud saporis. sensus tactus
habet plures varias sensibilia que appropriant tactui quod non
decipiant circa sensibilia. probatur ut visus non decipi-
tur in colore quod color sit. nec auditus in voce que vox
sit: sed in colore quod sit et ubi sit. ¶ Quinta tangit nu-
merum sensibilibus communium et est hec. Sensibilia com-
munia sunt hec. motus numerus figura magnitudo. probatur
quod hec sensibilia non sunt propria alicui sensui. sed communia
omnibus. aliquid enim motus est sensibile tactui et visu. Subditur
quod hec sunt sensibilia per se. ¶ Sexta conclusio decla-
rat sensibilia per accidens et est hec. sensibile per accidens
est ut si albus sit diarius filius: diarius filius erit sensibi-
le per accidens. quod accidit albo esse diarii filius.

Tertio Sciendum quod circa hunc textum incident
tres difficultates. prima utrum sen-
sus decipiat secundum suum proprium obiectum. Ad quam videtur
commentator quod sensus non errat circa suum proprium obiectum
maiori parte. visus enim non errat in colore ut sit albus
vel niger. auditus non errat in voce utrum sit gravis
vel acuta: sed isti sensus errant in apprehendendo varias
individuos sensibilibus istorum. Solet tamen mirari quod quat-
tuor obiectis sensus nunquam decipitur circa pro-
prium obiectum. primum quod sit determinata dispositio
eius organi. 2° quod sit determinata dispositio medij.
3° quod sit determinata distantia obiecti ad organum
4° quod obiectum sit proportionatum potentie. ita
quod sit tante magnitudinis quod possit movere poten-
tiam. ¶ Secunda videtur. ut sensibilia communia sint a quo
libet sensu perceptibilia. Dicit Themestius quod sic cu-
ius opinio potest confirmari duabus auctoritatibus
philosophi. prima. sensibile per se aliud quidem proprium est
uniuscuiusque sensus. aliud vero commune omnium.
Secunda. huiusmodi sensibilia non sunt alicui propria.
sed omnibus communia. Sed commentator respondet quod non. et dicit
sic. Aristoteles non intendit quod unumquodque istorum quinque
sic commune unicuique sensui ut intelligit themestius.
sed tria eorum. scilicet quies motus et numerus sunt communia om-
nibus. Figura autem et magnitudo sunt communia tactui et

Secundus

visui. **C**etia dis. vtz sēfībilia cōia sint sensibilia p se. Ad quā rīdeī p̄babit̄ q̄ sic. p̄z primo duabus auctib⁹ p̄bi. p̄ma. sensibile dī tripl̄r. quoz duo q̄ dē per se dicim⁹ sentire. vñū aut̄ f̄m accis. duozū aut̄ aliō qdē ē p̄pū vniuscuiusq̄ sēsus. aliō at̄ cōe oium. Scda ē. postq̄ enumerauit sensibilia cōia dicit sic. p se quidē igr̄ sunt sensibilia bec. z. pbat p auctoritatē cōmētatoria. p̄ma. cū declarat ex du ob⁹ modis eēntialib⁹ modū p̄pūz incipit declara re cōez. z codē cōmēto dicit. q̄z autē bec sēfībilia .f. p̄pūa z cōia sunt attributa sensib⁹ eēntialr. In scūpa pre dicit sic. deinde cū Ari. declarat duos modos sensibiliū p se z p̄pūoz z cōiūz incipit de clarare 3^m modū qui est sensibiliū p accis. in etia dicit sic. deinde dicit ea que sunt sensibilia p se. i. rez sensibiliū per se. pbat ēt duab⁹ rōnibus. p̄ria. q̄z lz color accidat cōtati tñ nō diuiditur ab ea. se cūda. q̄z sēfībilia cōia sūt cōia sensui cōi.

Conclusio rīsalis. Necessē ē ponere sen suz agentē a sensu possibili ex natura rei z formaliter distinctum. p̄batur. q̄z est aliquod p̄ncipiū productiū sentationis z non est aliud q̄ sensus agens. ergo est ponendus sen sus agens. aīis p̄z quia principium operationis vi talis est vitale. Secunda rō. nobilior dīa alicui⁹ generis constituit nobiliorē speciem sub illo gene re. sed potentia actiua est nobilior dīa q̄ potētia passiua z constituit potētiā vegetatiuā. ergo si po tentia passiua constitueret sensitiuā potētia vege tatiua esset nobilior q̄ potentia sensitiua.

Primo dubitat. vtz potētia visīua sit po⁴ sēfīa ab alijs pot. tīs specificē t i nicta. Ad solūedū hoc dubiū est supponēdū q̄ ari sto. in hoc z. c. determinat de potētia visīua z ei⁹ obō. z diuiditur in quatuor partes. In prima dēf minat de visibili z intendit duas conclusiones. p̄ ma. color est per se visibilis. q̄ sit visibilis pbat q̄ illud est visibile cuius est visus tanq̄ obī. sed est visus color tanq̄ obiecti. ergo color est visibilis: q̄ sit visibilis per se probat. quia color in se bz cau sas propinquas propter quam est visibilis. **C** Se cunda conclusio. color non est visibilis sine lumie pbat q̄z color est motiuis dyaphani f̄m actum sz dyaphanū non est actu dyaphanū sine lumine: er go color non est visibilis sine lumine. In secūda parte determinat de dyaphano. z intendit tres cō clusiones. **C** prima. dyaphanus est visibilis. pbat q̄z est receptiū luminis z coloris. ergo ē visibi le. **C** Secunda conclusio. dyaphanum non est

primo per se visibile. probat dupliciter. primo q̄z illud non est per se visibile quod nō est visibile nisi p aliquod extraneū in eo receptū: ergo nō est per se visibile. z. q̄z illud nō est visibile p se p̄ quod nō ē visibile per nām p̄pam. sed rōne alicuius natu re superioris exitis in eo. sed oia dyaphana sūt vi sibilis p nāz alicuius superioris in eius exitia. igr̄ z. minorē pbat q̄z aqua nō videt̄ f̄m q̄ aqua. nec aer f̄m q̄ aer. sed q̄z in ipis est aliqua natura cōis que ēt reperitur in celo. **C** 3^a tangit comparatio nē dyaphani z luis. z est bec. dyaphanū nō debet habere ex se aliquod lumen in actu sed solum in potentia. probat q̄z susceptiū coloris debet cē sine colore. z susceptiū soni debet esse absōnūz idest sine sono. sed dyaphanus est susceptiū luis. ergo debet esse actu sine lumine. cum autem est sine lumine dicitur tenebra z cūz babe lumen dī citur lucidum. z bec conclusio pater in fine tertie partis. In terna parte determinat ari. de lue z i tendit duas conclusiones. **C** p̄ma tangit diffiniti onem luminis. z est bec. lumen est actus dyaphāi f̄m q̄ dyaphanum est. probat q̄z illud in quo susci pitur lumen est dyaphanum in potētia. z f. ti actus dyaphanū per lumē in eo receptum. igr̄. **C** Se cunda conclusio tāgit reprobationē duoz errorz circa nām z motum luis. p̄m⁹ error ē aliquozūz. f. democriti z suozū sequacium dicentium q̄ lu men est corpus defluens a corpore lucido per mi nutas partes. Contra hoc sic arguitur. q̄ si lumen esset corpus sequeretur q̄ duo corpora essent sit in eodem loco quod est impossibile: Secundus er roz est ēpedoclis dicentis q̄ lumen successiue mlti p̄catur per medium. hoc tamen est impercepti bilis. Hoc reprobat Aristō. q̄z lz talis mltiplicatio luis i paruo spacio cēt iperceptibilis. est tamē val de magnū dubium z quasi incredibile q̄ i tāto spa cio q̄tū est spaciū ab oriente ad occidentem talis multiplicatio sit iperceptibilis. **C** In quarta par te Aristoteles determinat de visibilibus innominatis. z intendit quatuor conclusiones. **C** p̄ma lucida innominata non videntur in lumine. idest in medio illuminato. sed in tenebra: vt putredies quercuum. capita. squame. z oculi p̄scium z no ciluca idest vermis de nocte lucens. z quia istis non est vñum nomen commune impositum. ideo dicuntur visibilia innominata. Subdit quia in istis sunt duo scilicet lux z color. lux eozū bene videtur in tenebris. sed non proprius color eozūz. **C** Secunda tangit duo correlaria. p̄m⁹. color nō

De anima

videi sine luce. pbat qz ppria nā coloris est q nō moueat nisi mouēdo dyaphanū i actu. sed nō est dyaphanū i actu sine luce. z^m. si ponatur corp^o coloratū s visū ipz nō videbitur. z hoc est pp hoc q inter visū z coloratū non est dyaphanū. ¶ 3^a conclusio tangit falsitatē erroris democriti dicentis p q mediū plenū i pedit visionē. z^o qz si formica esset in celo. z totū mediū eēt vacuū possem^o eā vidēre. Hoc reprobatur pbs qz visio fit per hoc q sēsus aliqd patitur a medio. z per cōis si nō sit mediūz nō erit visio. Ex hoc isert q i oī sensatōe mediū ē necessariū. probat p qz visio nō potest fieri per vacuū z^o qz nullū sensibile tāgens sēsū facit sensatōez. q i oī sensatione necessariū est mediū. z est eadē rō de sono z tangibili sicut de visibili. lz hoc nō appareat in sēsū tact^o. ¶ 4^a conclusio tāgit quādā questionē. z est hec. vtrum oīz sēsibiliū sit idē mediū dīc aristo. q nō qz mediū per quod multiplicat^o sonus est aer. sed mediū odoris nō est tm aer qz pīscēs odorāt i aqua z nō i aqua tm qz oīa respirātia odorāt. sed ē aliqd cōe illis quod est inoiatum. Ex his p3 solutio ad dubium.

Secundo dubitat. vtz color sit adequatū potentie visive obm. Ad solutōē hoc dubiū ponūtur aliquę supponēs. pma. lumē lux z color sūt qualitates absolute adinice reat^r distictę z i subiectis reat^r distictis subiecte p3. quia lux est vna qualitas absoluta reat^r in hē rēs lucido a qua format^r corp^o lucidū dī lucidū. sed lumen est vna qualitas absoluta reat^r in hē rēs medio lūinoso extēsa ad extēsiōē mediū lūio si a qua mediū dī format^r lūio sū. sed color ē vna qualitas secūda cōis plexiōē corp^ois colorati cāta ex diuersa cōmixtiōē qūitatū primaz reat^r in hē rēs corp^ois fīminato a q format^r corp^o fīminatum dī coloratū. ¶ 2^a suppo. lumē pōt videri sine colore z lux sine luce nō ē. ¶ 3^a suppo. obz adequatū d3 adequate z ouertibil^r p̄dicari de quolibz p se pceptibili a potētia c^o est obm. Ex hoc sequitur q nec lux nec lumē nec color est adequatū potentie visive obz nisi color imponatur ad significanduz aliqd cōe illis tribus.

Tertio dubitat. vtz ad vidēdū. reqratur me^m pp lumē vel pp colores. p solutōē h^o sūt soluēde due difficultates. ¶ 1^a. vtz lumē mltiplicet p mediū i instāti vel successiue. Ad quā breuif^r rīdetur p q sp de facto multiplicatur successiue. pbat^r qz si nō. tūc motus fieret nāl^r i instāti. z^o dī q nō implicat cōditionē lumē multiplicari i instāti. ¶ 2^a diffi. vtz ad vidēdū colores

reqratur lumē pp mediū vel prop^o colores. Ad quā breuif^r rīdetur q lumē reqratur pp colores z nō pp mediū. p3 per experiētiā qz si oculus sit in medio tenebroso poterit videre colores exītes in medio lūoso. sed si oculus fuerit i medio lucido z colores fuerit i me^o tenebroso ocul^o nō poterit videre colores. ergo requirebatur lumē pp colores z non propter medium.

Rationes an opp^m solutū ex ocis. Et h^o d^o qōne dicta sufficiant.

Meritur 6° vtz sonus sit adequatū obm audit^o. ¶ Et arguitur p q non. qz quicquid est obz adequatū audit^o illud per se p̄dicat^r de quol3 pceptibili a sensu auditus. sed son^o nō p̄dicat^r de quol3 per se pceptibili a sensu auditus q son^o nō ē adequatū z p̄pū obm audit^o. mior p3 qz numer^o z magnitudo sunt sensibilia per se pceptibilia ab auditu. z tamen de ipis non p̄dicat^r sonus per se. ¶ Secundo arguitur sic. nullū sensibile cōe est adequatū z p̄pū obm audit^o. sed son^o est sensibile cōe. ergo sonus non ē p̄pū z adequatū obm auditus. minor p3. qz sonus ē mor^o. lz mor^o ē sēsibile cōe. q son^o ē r^o sibile cōe. ¶ 3ª aguit. null^o son^o pōt p̄cipi ab auditu. q son^o nō ē p̄pū z adequatū obz audit^o. an3 p3. qz vel idē son^o nū p̄cipet a diuersis audietib^o vel ali^o z ali^o. nō ali^o z ali^o. qz faciēs sonū solū facit vñū nūero. nec idē son^o nūero audit^o a distictis audientib^o. qz tūc aut son^o migraret de subiecto in subm. aut sil^o eēt i distictis subis nūero qz vtrūqz est impossibile. ¶ In opp^m ē auctas phi.

Primo sciēdū q ar. i. h. 3. c. dēminat de audibili z auditu. z diuidit in quatuor partes. In pma determinat de gñatiōe soni. z itēdit sex octoes. ¶ pma tāgit duas diuisiones p̄ia diuissio. duplex est son^o. qdam est son^o i actu z qdā in potētia. z^a. qdam hñt sonū vt es z oīa corp^o dura. alia nō hñt sonū vt lana z oīa corp^o mollia. ¶ scda cō tāgit nūez eoz q occurrūt ad generatōez soni. s. pcutiēs p̄cussū z mediū. pbat. qz oīs son^o sit cū p̄cussione z ictu. sed in oī p̄cussione z ictu sūt ista tria i g^r zē. ¶ t̄tia cō tāgit qūa debent eē p̄dcā z est hec. p̄dcā debēt eē dura z cōcava z leuia. dura quidē qz mollia male sonāt eo q incuruant se. leuia qz aspera nō tangunt fm multas p̄tes. debēt eē cōcava. qz illa meli^o retinēt aerem. ¶ q̄rta cō tāgit mediū p qd sit son^o z ē hec. mediū aut ē aqua vel aer. i aq tm min^o audit^o qz in aere. Subdit q ad h^o q fiat son^o nō sufficit p̄cussio in aere. sed o3 q sit p̄cussio corp^ouz firmoz in aere.

Secundus

vel ad aerē. ¶ 3ª conclusio tangit gñationē soni reflexi q̄ vocat echon. z̄ hec. sonus echon sit qñ aer motus i q̄ gñatus est sonus iuenit obstaculuz pp qd̄ flectitur. z̄ subdit q̄ echon vñ fieri sed nō manifeste p̄cipit pp debilitatē reflexionis. probat per sile de lumie. lumē. n. multiplicatū reflectitur qz alr̄ eēnt tenebre. nī perfectius reflectitur ab aq̄ q̄ ab aere. ¶ 6ª conclusio tāgit vñū correlariū z̄ ē h̄ recte dicebāt antiq̄ dicētes q̄ vacuū ē p̄puz mediū p qd̄ audim⁹. qz aer quē putabāt eē vacuū ē p̄puz mediū p qd̄ audim⁹. In scōa pte determinat d̄ sono q̄tū ad mutationē mediū z̄ organi z̄ itendit tres cōclusiones. ¶ 1^a p̄ia tāgit quō sonus imutat auditū d. q̄ pcutiēs mouet aerē q̄ est vñ z̄ cōtinuus vsq̄ ad auditū. z̄ qz in auditū ē qdā aer intrinsecus z̄ cōnālis. ideo qñ coniungitur aeri extrinsecō deferēti sonū tūc audim⁹. iō aial nō audit i q̄libet pte sui nī si vbi est iste aer cōnāl. s. vel qz nō i qualibz pte sui ē iste aer cōnāl. ¶ 2^a q̄ aer est p se i sōabil. i nī hīs sonū. qz facit̄ cedit pcutiēti. sed cū phibetur cedē siue dissolui. tūc morus ei⁹ ē sonus. ille aut̄ aer qui ē in aurib⁹ d̄ se ē imobilis vt possit p̄cipere oēs diffērentias sonoz. ¶ 3^a q̄ i aurib⁹ ē aer cōnāl z̄ ille ē imobilis de p se. pbat signo. qz in aq̄ non audimus qñ son⁹ nō i greditur vsq̄ ad illū aere z̄ cōnālē sed phibetur p multā reflexionē. z^m etiā pbat si/ gno. qz cōrigit aliqui q̄ ppter motū spiritūū abfēq̄ mortuo exteriori ille aer cōnālīs mouetur z̄ etiā aparet nobis eē qdā corp⁹ i aurib⁹. z̄ p̄ci⁹ audim⁹ qd̄ bene retinēdū requiritur q̄ ille aer sit imobilis salte p se. Et subdit q̄ si q̄rat̄ vtz pcutiēs sonet vel percussum. R̄ndetur q̄ vtrūq̄ qz sonus est mot⁹ aeris cā ex ictu pcutientis sup̄ pcutiū. s. h̄ ē diuersimode qz pcutiēs sonat tāq̄ agēs z̄ pcutiēs tāq̄ passū. ¶ In 3^a pte determinat de dīijs sonoz z̄ itendit duas cōclusiones. ¶ 1^a p̄ia. dīie sonoz nō p̄cipiūt̄ sine sono actuali sicut nec dīie coloris sine lumie. ¶ 2^a tāgit numerū illarum dīiaruz z̄ est hec. p̄me dīie sūt graue z̄ acutū q̄ dīr de sōis fm̄ quādam similitudinē ad cor⁹ tangibilia. qz sic corp⁹ acutū mouet velocit̄ tactū z̄ multū i pauco tpe. ita z̄ sonus acutus auditū. z̄ sicut graue tāgibili p̄puz mouet tactū in multo tpe. ita z̄ sonus.

Secundo sciendū est q̄ Ari. i secūda pte bui⁹ capituli determinat de voce. z̄ itendit sex cōclusiones. ¶ 1^a p̄ia. vox est son⁹ aiat. pbat qz nullū aiatū voces format. ¶ 2^a q̄ vox est son⁹ aialis respirantis. pbat qz aialia carētia sanguine nō vociferāt̄ sicut pisces. z̄ h̄ est pp hoc qz nō respirāt. ideo vox ē sonus aialis respirātis

¶ 3^a q̄ tāgit duas obiectiōes. prima. soni istoz musicaliū sūt voces z̄ tñ nō sūt aiat. Ad h̄ r̄ndet q̄ solū dīr voces ppter similitudinē. Scōa. pisces aliqui extollendo capita ex aquā mouet branchas z̄ cānt vocē. q̄ pisces vociferāt. Soluit q̄ non cānt vocē s. sonū. ¶ 4^a q̄ nī i q̄libz pte aialis r̄spirātis sit vox s. h̄ illā pte sit vox fm̄ quā pte aial suscipit aerē p̄respirationē. z̄ hec ps vocatur vocalis arteria. Ex h̄ isert q̄ aial vñtur aere r̄spirato ad duos fines. p̄mus est ppter necessitatē vite. s. ad refrigerandū calorē cordis. z^o ad vociferandū vt vñum possit alteri suos cōceptus significare sicut lingua p̄ncipalr̄ valet ad gustādū. deinde valet ad loq̄ndū. ¶ Quinta q̄ tangit aliq̄ ex q̄bus isert diffinitio onē vocis. p̄mū. p̄pziū organū respiratiōis z̄ etiā vocis est vocalis arteria q̄ ordiata ē ad pulmōem vt ei deferuiat ad trahēdū aerem. idē est q̄ aialia gressibilia plus hñt de calore i pulmone q̄ i alijs p̄tibz. qz pulmo cūgitur cordi qd̄ ē p̄m calorē nālīs. fm̄ pulmo idiget respiratiōē ad refrigerationē calorē nālīs. Ex his isert diffinitionē vocis q̄ ē hec. vox est rep̄cussio aeris respirati ab aia q̄ est in illis partibus ad vocalē arteriam cum imaginatiōe significandi. Hāc diffinitionē declarat qz nī omnis sonus nālīs est vox. z̄ ad h̄ q̄ formetur vox oz q̄ verberās aere sit aiatū. z̄ q̄ sonus ille sit cuz i imaginatiōe significandi.

Tertio sciendū ē q̄ Ari. in isto 3° capitulo determinat de olphatibili z̄ olphatu. z̄ diuidit̄ in duas ptes. In p̄ma determinat d̄ odore z̄ intēdit tres cōclusiones. ¶ 1^a p̄ia. difficilior ē de terminare de odore q̄ de alijs sētibz. pbat qz hōbz sensum odoratus icertū z̄ peiorē multis aialibus. p̄aue. n. odorat hō. qz hō nihil odorat sine d̄lectatiōe vel tristitia eo q̄ solū p̄cipit intēfos odores q̄ si sint conueniētes delectant. z̄ si sint disconueniētes cānt tristitiam. z^o pbat p simile. qz sic habentes p̄auos oculos non cognoscūt p̄ua visibilia. sic etiā hoies q̄ hñt p̄auū odoratum nī p̄cipiunt puos odores. ¶ Secūda q̄ tangit vñū corollarium z̄ est h̄. determinādū ē de odoribus s. analogiam ad sapores. pbat qz sapores sunt nobis notiores odorib⁹. q̄ t̄c. anīs. pbat qz hēm̄us gustum certiores olphatu. qz gustus est qdam tactus. sed tact⁹ in nobis est certissim⁹. minorē pbat dupl̄. p̄mo qz hō est aial prudentissim⁹. ergo est op̄mi tactus. z^o qz iudicamus hoies ingeniosos vel nī ingeniosos p tactum. nam duri carne sūt sepi m̄te. moles aut̄ bene apti. ¶ 3^a cōclusio. obiecta sensus saporis z̄ odoris eisdem nominibus noīantur.

De anima

et sic sapor alius est dulcis, alius est amarus, alii acerosus, alius austerus, et alius acutus, et alius pinguis ita est de odoribus. Et subdit quarto quod sicut auditus audit et iudicat de audibili, ita visus de visibili et non visibili, et olfactus de odorabili et non odorabili, aliquid tamen de non odorabili dupliciter, uno modo quod nihil habet de odore, alio modo quod aliquid habet de odore sed parum vel prave. ¶ In 4^a parte Aristoteles determinat de medio odoris, et interducat tale conclusionem, tamen aer quod aqua est medium odoris, probat quod pisces odorantur in aqua et filii multa animalia brutia sanguinem et etiam non brutia odorantur in aere, probat signo quod quodam longe alimentum, et si visum est medium odoratu. ¶ Quantum ad secundum articulum.

Conclusio rursus. Bonus est proprium et adequatum auditus obiectum, per quod sonus est illud in quo primo fertur auditus, et sub ratione eius auditus fertur in omnia ad quod fertur, ergo sonus est obiectum adequatum auditus.

Primo dubitatur. Ut per omnia animalia brutia idem organum. Ad solvendum hoc dubium supponitur quod Aristoteles in 3^a parte huius capituli movet quidam questionem et habet. Ut per animalia non brutia sanguinem percipiunt odorem per olfactum vel per aliquem alium sensum et interducat tres conclusiones. ¶ Prima tangit unam rationem per partem negativam et est hec, animalia odorantur per olfactum debent eodem modo odorare, scilicet animalia non habentia sanguinem non eodem modo odorantur sicut homo. minor probat quod boves recipiunt odorem solum respirando atque trahendo aerem et non expirando vel retinendo aerem neque a longe sed a prope. ¶ Secunda tangit duas rationes per partem oppositam, prima quod sensus olfactus est ipsi odorabilis, igitur sic est idem odorabile quod sentitur ab homine et ab aliis animalibus sequitur quod eorum erit idem sensus olfactus. 4^a ratio illi sunt idem sensus quod sunt idem corruptivum scilicet olfactus hominis et aliorum animalium habent idem corruptivum corruptum, nam a fortibus odoribus. ¶ Tertia 2^a tangit solam questionem et habet, idem sensus est olfactus in homine et in aliis animalibus, scilicet non est idem organum neque eodem modo dispositum, declarat hoc per se, quod videmus quod animalia brutia duos oculos habent palpebras cuius pupilla prohibet ab extrinsecis nocumetis, et hec animalia non possunt videre sine motu palpebre, alia vero bene vident sine huiusmodi motu hoc autem non arguit diversitatem in potentia sed solum in organo, ita etiam animalia non respirantia non habent organum olfactus cooptum aliqui pellicula respirantia vero habent cooptum, ideo egerit respirantem ut discooperiatur illa pellicula, id est quod animalia respirantia non odorantur in aqua, quod in ea non possunt respirare. In quarta parte huius capituli determinat de organo olfactus

dicendum sic sapor est passio habens, ita odor est passio siccior organum olfactus est in potentia ad odores sic organum visus est in potentia ad colores. Ex his per solutio ad dubium

Secundo dubitatur. Ut per gustus sit quidam tactus. Ad solvendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in 2^a determinat de gustabili et gustu, et dividit in quatuor partes, in prima determinat de medio gustus, et interducat duas conclusiones, prima gustabile est quoddam tangibile, probat duabus rationibus, prima, illud est quoddam tangibile quod non sentitur per medium cunctum, scilicet gustabile est habens, 4^a ratio in quocumque reperitur humidum illud est quoddam tangibile, sed in omni gustabili reperitur humidum, ergo omne gustabile est quoddam tangibile, minorem probat quod in gustabili quolibet reperitur sapor, ergo in humidum, 3^a ratio quod sapor est in humido tangit in materia. ¶ 2^a tangit quidam obiectionem et habet si nos eamus in aqua et esset ibi aliquid dulce appropinquemus saporem eius, ergo sapor sentitur per medium extraneum. Soluitur quod nos sentiremus saporem illius dulcis, scilicet si est quod commiscetur aque sicut contingit in potu quando aliquis sapor sibi commiscetur, sed non accipit sic in coloribus quod color non videtur per se per alteri commiscetur. Subdit quod sicut visibile est obiectum visus, ita gustabile est obiectum gustus, 2^a subdit quod nihil est gustabile nisi habeat humiditatem vel actu vel potentia, et per hoc ordinavit nam salutem ut per eam gustabilia sic, a sunt humida.

Tertio dubitatur. Ut per gustus habeat obiectum adequatum specifice distinctum a tactu. Ad solvendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in 4^a parte huius capituli determinat de obiecto gustus, et interducat tres conclusiones. ¶ Prima sicut visus est perceptibilis visibilis et non visibilis, percipit, nam tenebras et corpora valde splendida quod videntur obiectum invisibile, si minus auditus est perceptibilis audibilis et non audibilis percipit, nam silentium et valde magnos sonos quod videntur non audibiles, ita etiam gustus est perceptibilis gustabilis et non gustabilis. ¶ 2^a ratio non gustabile est dupliciter, uno modo quod parum habet de sapore, alio modo, quod prave habet saporem. ¶ 3^a ratio, potabile est eodem gustui et tactui. In tertia parte determinat de organo gustus, et interducat tale conclusionem, Organum gustus debet recipere humidum in potentia et non in actu, quod non debeat esse in actu humidum, probat, quod tale organum debet recipere saporem qui est humidus, ergo non oportet actu esse humidum, quod debet esse humidum in potentia, probat, quod aliquid patitur de gustabili recipiendo ipsum, ergo oportet quod perceptionem gustabilis gustus fiat humidus sicut in ipsum gustabile, hoc etiam probat signo, quod lingua intente secca vel humida non bene sentit saporem cum enim

Secundus

gustauit aliquē sapore itensū iudicat oīa fm illuz
saporē. ¶ In 4^a parte determinat de spēb⁹ sapo
ris: et itendit talē cōclusionē. Due sūt spēb⁹ simplici
saporis. s. dulce et amari. spēb⁹ intermedie sūt sapor
piguus. q. ē ppingor dulci. salisus q. ē ppiquior ama
ro. et iter istas spēb⁹ sunt austere pōrbiciū et acutum.

Ad rationes Ad p^{ma} dī q. aliqd ē per
se perceptibile ab auditu
dupl^r. vno mō p^{pp}rie: et de quolibet tali p se p^{di}ca
tur sonus. alio mō cōmuniter et improprie: et de tali
nō p se p^{di}cat son⁹. ¶ Ad 2^{am} dī negādo miores
et ad p^{ba}tionē dī q. si sit p^{di}catio talis sic ē cōcedē
da: sed si sit p^{di}catio formalis sic ē negāda. ¶ Ad
tertiā dī q. est eadē vox numero q. simul p^{ci}pitur
a pluribus audietibus: nō est tñ eadē spēb⁹ audibi
lis. iō diuerse pres aeris ad diuersos auditus dīe
runt diuersas species numero eiusdem vocis in
numero. Et hec de questione.

¶ Veritur 7° vtruz corpa dura
possit se tāgere ¶ Ar
guitur p^{mo} q. sic. q. diuidēs lignū fa
cit securi tāgere lignū. igit^r securis et li
gnum se tāgunt et sunt corpa dura. ergo corpa
dura se tāgūt. anō p³ trip^lr. p^{mo} q. nūq³ securis
diuideret lignū nisi p^{mo} trāsiret totū aerē interme
diuz: et sic tāgeret lignū. 2° q. latera ligni tenent se
curim ita vt nō possit securis extrahi. igit^r latera li
gni tāgant securim: 3° q. oīs aer q. mediat inter se
curim et lignū diuisus ē. igit^r inter securis et lignum
nō est mediū. et p³ anō se tāgūt. 2° sic. q. si non esset
possibile duo corpa se tāgere sequeretur q. graue
nāliter gesceret immediate supra aliqd leuius se qd
eēt debilitatis resistētie q. sit actiuitas ipsi⁹ grauis.
p³ anō. de scēdat graue ad terrā: vel igitur imedia
te tangit terram. et sic b^r p^{po}situm. s. q. duo corpa
dura se tangunt. vel non immediate tangit terrā
et sic inter terram et ipm graue erit mediū. s. aer
et p³ anō graue immediate quiescet supra aerem qui
est leuior graui et minoris resistētie q. graue sit ac
tiuitatis. ¶ Tertio sic. sensu experientia videm⁹
multa corpa se tangere vt afferes caude reple
te vino aurum et argentū in vase argenteo de au
rato se tangunt. etiam ferrū calidissimū positū su
pra lignum tangit ipm eo q. ipm cōburit. ideo te
nendū ē duo corpa se tangere. anō tenet. q. que
rere rōnem vbi viget sensus est debilitas intelle
ctus. In oppositū est auctoritas p^{bi} dicentis q.
ipole est vnum corpus siccum tangere aliud i aq³
et eodem mō i aere nisi mediet aqua vel aer. ē etiā
auctoritas cōmentatoris sic dicentis Cum cōfē

sum fuerit hoc dicimus. s. q. ipole est corpa sic/
ca se tangere in corporibus humidis nisi iter ea sit
aliqd corpus. ¶ Et arguit^r rōne ip^oz q. q^ucunq³
duo corpa dura se tāgūt in aqua sensibilibiter vi
dem⁹ q. iter illa corpa remanet quedāz humidi
tas. subm aut^r humidū nō est corp⁹ duruz. alio b^rū
ditas migraret de subo in subm eo q. prius erat i
aqua. ergo illius humiditatis subm erat aqua. et
p³ anō inter illa duo corpa mediat aqua. et sic ma
nifestum ē q. nō se tāgūt. tāgentia. n. sūt iter q. nō ē
mediū. similiter est in aere l³ non p^{ci}piatur p^{pp}
i perceptibilitatez aeris:

¶ Primo sciendū q. d. qōne sūt due p^{ba}bi
les opiones. p^{ma} opio stat i q^ucunq³
suppōnib⁹ et tribus dictis. p^{ma} suppō. i motu gra
uis et lenis non hōtis resistētiā intrinsecam ni
hil resistit nisi mediū. b^r posset probari inductiue
Secūda suppō. oīs successio i motu cātur ex resi
stētia intrinseca vel extrinseca. 3^a. si nihil resisteret gra
ui graue moueretur eque cito ad locū p^{pi}quū. et
locū distāte. p³ q. moueret^r ad illa loca i instanti eo
q. nulla eēt successio q. per casū nulla eēt resisten
tia. Istā ponit p^{hs} 4°. p^{bi}coz vbi dicit q. si graue
poneret^r in vacuo moueret^r i instanti. 4^a. oē corpus
nāle nāl^r iclinatur ad replendum locū ne sit vacu
uz. p³. q. omnis natura abhorret vacuum. 5^a. si ali
quod graue nitatur replere aliquem locum ne sit
vacuum nihil sibi nāl^r resistit. ¶ p^{mu}m dcm. pos
sibile est duo corpa dura ēt p^{er}fcē plana se tange
re. p³ p^{ex}piētiam. Si cū fierēt due mēse p^{er}fcē
plane fm q^ulibz p^{te} ille tāgerent se. ¶ 2° dcm. si
duo p^{er}fcē plana tāgerēt se nihil prohiberet vnu
separi ab alio fm q^ulibz sui p^{te} ita q. oēs partes si
mul et eodē tpe separarent^r. ¶ 3° dcm. si p^{er}fcē planū
eque cito p³ oēs p^{te} suā separet^r ab alio p^{er}fcē plāo.
non propter hoc sequitur vacuū eē vt si due mē
se p^{er}fcē plane s³ se iuicē ponātur se tāgunt. sic q.
ter illas duas mētas nō mediat aliquod corpus.
et si supior eleuet^r eā cito p³ q^ulibz sui partē. nō p^{pp}
hoc seq^r q. i medio illaz sit vacuū. p³ q. aer circū
dans illas mētas cū nō repiat aliquod mediū re
sistens subito et in instanti mutatur sub qualibz p
te mē⁹ et sic q. in eodē istāti mutatū ē ad extrema
tes illaruz mētas et ad medietates ipaz s³ q. illa
opio ponit duo que directe dīdicunt ari. p^{ma}. q. nā
l^r aliqd corp⁹ mobile mouet^r loca^r in instanti. 2°. q.
duo corpa dura p^{nt} se tāgere sine medio. iō ē
alia opio. o. q. v^l eē p^{bi}. q. p³ ponit duas suppōnes.
p^{ma}. corpa dura sunt illa corpa q. terminant^r
l^{mo} p^{pp}rio et resistūt tangenti. 2° illa corpa dīr

De anima

se tãgere q̄ sũt reali distincta: dũtũter ea nō sũt ali
quod corp⁹ mediũ. ¶ 2. ponit duas distinctiōes. p̄
ma. h̄ p̄pō. duo corpa dura ē pōte se tãgere. h̄z du
plicē sēsũ. 1. opōitũ t̄ diuisũ. sensus opōit⁹ est iste
bec ē pōtis corpa dura se tãgũt. d̄ illo sēsũ intelligĩ
qđ. sēsũ diuisus ē iste. bec p̄nt se tãgere demōstrā
do duo corpa dura. t̄ sic ē h̄a. qz d̄rato ferro t̄ plũ
bo vepz ē dicere. bec p̄nt se tãgere. qz possunt lique
fieri t̄ sũt pōnti: t̄ tũc se tãgēt. ¶ 2. di. duplex ē f̄ os
sibile. qđ d̄ā ē nāliter. aliud ē simplr. qđ. n. q̄rit de
pōtĩ nāliter. ¶ 3. ponit gñqz dicta. p̄mũ. nō ē pōte
vacuũ esse nāl̄. 2. nō ē pōte nāl̄ aliqd localiter
moueri i istāti. 3. si duo corpa dura se tãgerent
tũc tãgerent se f̄m sup̄ficiē diuisibile. 4. si duo
corpa dura p̄fecte plana se tãgerēt ē possibile nāl̄
liter vnũ ab alio nāl̄r separi eq̄ cito f̄m oēs suas
ptes. 5. si vnũ sepat̄r ab alio eq̄ cito f̄z oēs suas
ptes tũc aer circũdās extremitates illoz corpoz
p̄nt mouetur ad extremitates illoz corpoz qđ ad
medietates illoz. atqz moueret i istāti.

Secundo

Sciendũ q̄ aristo. i isto vltimo
caplo determinat d̄ tãgibili t̄ ta
ctu t̄ diuidit i tres ptes. In p̄ma mouet t̄ soluit du
as qđes. t̄ itēdit sex cōclōes. ¶ 1. p̄ia tãgit opatio
nē tact⁹ t̄ tãgibilis t̄ est bec. eadē ē rō de tangibili t̄
tactu. ita q̄ si tact⁹ nō sit vn⁹ s̄ p̄tes nec ē tãgētia
cē plura. ¶ 2. tãgit duas qđes soluēdas. p̄i
ma vtz caroi h̄itib⁹ carnē sit organũ vel medium
tact⁹. t̄ i h̄itib⁹ carnē vtz aliqd p̄porticiabile car
ni sit organũ vel mediũ. 2. qđ. tãgit vtz tact⁹ sit vn⁹
aut plures. ¶ 3. tãgit solutiōnē p̄inc qđis que
posita ē p̄ scđa t̄ ē bec. Sēsũ tact⁹ nō ē vnus s̄z
p̄tes. pbat qz ois sēsũ vn⁹ videt̄ ē vni⁹ d̄rietatis
pceptiũ. s̄z sēsũ tact⁹ nō est pceptiũ vni⁹ d̄rie
tatis tactũ. Igt̄ sēsũ tact⁹ nō ē vnus sēsũ s̄z plures
maiorē pbat iductiue i alijs sensib⁹. minorē pbat
qz sēsũ tact⁹ est pceptiũ calidi t̄ frigidi humidĩ t̄
sicci. Subdit vnā cauillationē qz aliqs dicere pos
set q̄ ēt audit⁹ ē pceptiũ pluriũ q̄lratũ t̄ p̄tũ cō
trarietatus. vt acuti t̄ grauis magnitudinis t̄ pui
tatis aspitatis t̄ leuitatis. H̄ac remouet p̄tes t̄ di
cit q̄ oēs q̄lrat̄es pceptibiles p̄ auditũ sũt reduci
biles ad vnũ cōe obrũ. f. ad sonũ. s̄z sic nō est d̄rie
tatib⁹ pceptibilib⁹ a sēsũ tact⁹. ¶ 4. tãgit p̄mo
vnā rōnē pbatē q̄ caro sit organũ tact⁹. qz pōsi
to tãgibili supra carnē statĩ p̄cipimus ip̄m tangibi
le. ergo signũ ē q̄ caro ē organũ tact⁹. ¶ 2. tãgit
solōnē hui⁹ rōnis negādo d̄nam. qz si supra carnē
extēderetur aliq̄ pellicula tenuissima t̄ poneretur
tãgibile supra eā statĩ percipetur ip̄m tãgibile. t̄ tñ

euidēs est q̄ illa pellicula nō est organũ tactus.
¶ Quia d̄ tãgit solutiōnē scđe qđis t̄ ē bec. Ca
ro nō est organũ tact⁹. pbat duab⁹ rōnib⁹. prima:
ga caro ē mediũ tactus. igt̄ nō est organũ tact⁹.
año p̄z qz in sēsũ tact⁹ mediũ d̄z esse it̄msecũ. sed
tale mediũ nō potest ēē aer nec aq̄ eo q̄ ip̄sibile
est ex aere vel aqua cōstruere corp⁹ aialis. ¶ 2. ra
tio. ga sēsibile positũ sup̄ sensum nō facit sensatiōē
nem. s̄z tãgibile positũ supra carnē facit sensatiōē
ergo caro nō est organũ tact⁹. t̄ ista rō ponitur in
fine istius p̄inc p̄tis. Subdit vnũ argumentũ lum
ptũ ex ista rōnē t̄ ē istud. ille sensus ē vn⁹ cui⁹ ē
vnũ mediũ. s̄z caro animalis est vna q̄ ē mediũ sēs
sus tactus. ergo sensus tactus erit vnus sēsũ. h̄ac
rationem soluit p̄tes negando maiorem. ga si aer
esset nobis vndiqz applicat⁹ tanq̄ p̄s n̄i corporis
tũc esset vnus t̄ idē mediũ p̄ qđ videremus colo
rem. audiremus sonũ. t̄ perciperemus odorez. et
crederemus visum auditũ t̄ olphatũ ēē vnũ sen
sum. t̄ tñ essent p̄tes eũ. habeant diuersa organa si
ue opa. s̄l̄r sēsũ tact⁹ t̄ gust⁹ apparēt ēē in eadem
pte aialis. t̄ tñ ille nō sũt vn⁹ sēsũ. Ex hoc isert q̄
opz tãgibile tãgere mediũ cōnaturale. quia inter tã
gibile t̄ tactũ d̄z ēē mediũ. Ex hoc isert sextaz cō
clusiōnē q̄ est bec. nulla corpa sicca tangunt se sine
medio. pbat qz sicut est in aqua ita est in aere. sed
in aqua cōt̄uētiqz tãgibilia sicca sint sicut sũt ligna
t̄ lapides si approximent̄ sēper erit aq̄ media. igt̄
tur etiam in aere. minorē pbat. qz in illa corpora
erit h̄uiditas aque. ergo t̄ aqua. ¶ In scđa parte
mouet t̄ soluit vnũ dubiũ t̄ ē istud. dubiũ est
de tactu t̄ gustu vtz siāt per mediũ t̄ intendit du
as conclusiōes. ¶ Prima d̄ ad sēsatiōē q̄
sit per sensum tactus occurrit mediũ extraneũ. p/
bat. qz nos non sentimus corpa dura t̄ mollia nisi
mediāte aere vel aq̄. Et subdit q̄ si sēsire m̄ mediā
te aliq̄ pellicula tenui ad quā nō aduertem⁹ crede
rem⁹ tñ sēsire per mediũ extraneũ. iō similit̄ cōtin
git de aere t̄ aqua. ¶ Secūda cōclusiō est. in sen
satione q̄ sit per sensum tactus medium extraneũ
incidentat̄ se habet. probo quia in alijs sensibus
vbi medium per se se habet ad sensationē ppter s̄
q̄ mediũ motũ mouet organũ. s̄z non i tangibilib⁹
quia tãgibilia non agūt p̄mo i mediũ s̄z simul agūt
in medium t̄ organũ sicut simul percussit clipe⁹ t̄
clipeat⁹. ¶ Inertia parte Aristo. determinat de
obiecto t̄ organo tactus t̄ dicit p̄mo q̄ differētie
corpoz f̄m q̄ corpora sunt sunt obiecta tactus. f.
calidũ t̄ frigidum humidũ t̄ siccũ. ¶ Deinde de
terminat de organo tact⁹ t̄ itēdit duas cōclusiōes

Secundus

Prima organū tact⁹ ē in potētia ad b⁹ qualitates tāgibiles. ē tñ denudatū ab eis non simplr sed qdāmodo. qz cū q⁹litates in organo cōstāt in qdam pportione z medietate iō organū ē denudatum ab excellētijs qualitātū z nō pcipit qdlibet tāgibile. s3 solū excellētissimas qualitates. **C**z¹o sicut visus ē vībilis z inuībilis. etiā tactus ē tangibilis z intāgibilis: intāgibile aut dī duplr. vno: qd ē parum tangibile. alio modo qz propter suam excellentiā corrumpit tactum.

Tertio sciēdū qz circabūe textū incidunt tres difficultates. **C**z¹o prima ē vtz sēsus tact⁹ sit vñ⁹ sensus vlt ptes. Pro hui⁹ solōne ponunt p aliq supponēs. prima. in potētia tactiua cōsiderare tres entitates. prima ē entitas ipsi⁹ pot⁹ tactiue. vñ potētia tactiua entitatiue et reali⁹ ē aia vnita organo tact⁹. **C**z²o entitas cōsiderāda. ē entitas ipsi⁹ organi q ē qdā ps ipsi⁹ corpis mixti. s3 qdam nervus extēsus p totū corp⁹. **C**z³o entitas ē q⁹litas cplexiōis ipsi⁹ organi q vocat dīspō vlt p pōz gani. sicut ex formis qtuor elemētoz resultat vna s⁴ forma subalis q vocatur forma mixti. z alie cōrumpunt z nō manēt nisi vtuāl⁹. sic etiā cōrumpunt quatuor q⁹litates pme. z etiā resultat vna qnta q⁹litas q vocat cplexio nālis mixti vel organi q vtuāl⁹ liter cōtinet qtuor q⁹litates pmas. **C**z⁴o suppo. p qto illa q⁹litas cplexiōalis orgāi vtuāl⁹ cōtinet caliditatē ppter b ē pceptiua caliditatis. z p qto tal⁹ qualitas cplexiōalis vtuāl⁹ cōtinet siccitatē ppter b organū tact⁹ vlt potētia tactiua ē pceptiua humiditatis z cō. **C**z⁵o ponunt due difficultates. **C**z¹o prima tact⁹ pōt capi triplr. vno. p ipā potētia aie q ē rea liter aia iformās organū tact⁹. alio modo p ipō organo tact⁹. 3° p ipā q⁹litate cplexionali organi q ē vna q⁹litas numero extēsa p totū corp⁹ vtuāl⁹iter continēs qtuor qualitates pmas fm eē pportio natū. **C**z²o di. vnitas ē triplex. qdā ē itriseca z entitatiua siue format a qua aliqd dī vñū ens intrinsece z format. alia ē vnitas vtuālis a qua aliquid solū dī vtuāl⁹ cōtine vñā entitatē. alia est vnitas extriseca z obiuā a q aliquid dī vñū vnitate sui obiecti. Ex his dñr tria dicta. p^m. tact⁹ ē vñ⁹ sēsus vnitate itriseca z entitatiua. p3 gāsi capiat tact⁹ p potētia tactiua. tūc tact⁹ ē potētia reali⁹ z entitatiue ipā aia. mō euidēs ē qz aia ē vna vnitate itriseca z entitatiua. Si hō capiat tact⁹ p organo tact⁹ sic ē qdā neru⁹ extēsus p totū corp⁹ q ē vñū ens nūe ro. iō tact⁹ sic cap⁹ ē vñ⁹ vnitate itriseca z entitatiua. Si hō capiat tact⁹ p q⁹litate cplexionali disponente ipm organū sic ē vna q⁹litas extēsa numero per

totū corp⁹ subiectiue extis in ipō organo tactus igr euidēs ē qz vna ē vnitate itriseca z entitatiua **C**z³o dñr. tact⁹ ē ptes sēsus p⁹litate vtuāl⁹. patz qz cōtinet vtuāl⁹ plures q⁹litates dñtes spē nō re ducibiles ad aliqd cōe. **C**z⁴o sēsus tact⁹ ē ptes sēsus p⁹litate extriseca z obiectiua. p3 qz ē pcepti uus p⁹lū dñietatū nō reducibiliū ad aliqd cōe ob3 **C**z⁵o di. vtz caro sit organū tact⁹. Ad quā breuif rīdēt p quattuor decā. p^m. caro non est organū tactus. p3 p rōnes textus. 2^m. organū tact⁹ ē qdā ner uus extēsus p totū corp⁹ ad modum retis. 3^m. ille neru⁹ nō est sic extēsus p totū corp⁹ q in qualibet parte corpis sit aliq pars ipsius nerui. 4^m. ille ner uus ē sic extēsus q nō ē dabilis aliqua ps corpis in qua nō sit neru⁹ vel cui nō iuxta ponat neruus z hoc sufficit ad sēsationē. **C**z⁶o di. vtz sensibile positū sup sensū faciat sēsationē. Pro hui⁹ solūone ponit p talis vñū duplex ē imutatio. qdā ē imutatio realis z ē actio duoz suboz sibi inuicē approximatōz hñtū q⁹litates dñias sic ē imutatio aq ab igne. alia ē imutatio aialis siue spūalis z est receptio spēi sēsibil⁹ mediātē q vtuāl⁹ ipā potētia pcipit ipz obm. z talis imutatio format⁹ constituit sensum z sit a sensu quantum sensus est. sed alia mutatio non sit a sensu vel ab organo secundum q est cōpō^m ex dñis. **C**z⁷o ponunt aliq supponēs. p¹ia. qñcūqz aliq duobū q⁹litates vel saltē vtuāl⁹ liter cōtinet eas. vñū reali⁹ alfi approximatuz agit vel patit ab alfo. Secda. organū tact⁹ cōtinet vtuāl⁹ liter qtuor q⁹litates pmas z ei⁹ obiectum est aliqd cōtines aliquā qtuor q⁹litatū pmax vel aliquā ipā rū qtuor qualitātū. Ex b scg⁹ q si obm tact⁹ esset reali⁹ approximatū organo tact⁹ nō ageret vel p tere⁹ ab organo. Tertia. qñcūqz organū vlt mediū imutat reali⁹ z actiue potentia illi⁹ organi imutat vtuāl⁹ z pceptiue sic qz recipit spēm sui obiecti mediātē qua vtuāl⁹ pcipit suū obm. Quarta suppositio. imutatio realis nō ē sēsatio. s3 solū imutatio spūal⁹ vel aialis qd idē est. Ex his dñ p qz tāgibile positū supra tactū imutat reali⁹ ipm tactū z nō vtuāl⁹iter. s3 imutet potētia solū vtuāl⁹ z non reali⁹ **C**z⁸o dñ. qz tāgibile positū supra organū tact⁹ nō facit sēsationē s3 solū realē imutationē ipsi⁹ organo mediātē qua imutatione reali⁹ cōrūpitur sēsus tact⁹. vt si ferz calidissimū poneretur sup neutrū tūc reali⁹ imutaret neruū z non spūal⁹. iō pprie nō esset sēsatio sed realis imutatio.

Coclusio rñsalis. Impossibile est duo cor pora dura se tangere. p3 quia si se tangerent: tangerent se fm supficiē diuisibilē.

De anima

iō si vnū ē q̄ cito separetur ab alio s̄z oēs ptes in medio eēt vacuū v̄ aer circūdas illa corpa i eodē istāti p̄pinq̄ p̄trāsiret sibi locū. z distātē z bec rō pōt declarari p̄ exp̄iētiāz. Si. n. ponant̄ oue mēse p̄fecte plāe si p̄ aduersariū vna tāgat aliā iter ipas̄ nihil ē me^m. iō si sup̄ior eq̄l̄r fm̄ oēs suas ptes ele uel aer ex̄is i extrēitatib⁹ p̄ mouet̄ ad extrēitates q̄ ad mediū. z i illo p̄ori erit vacuū i medio.

Primo dubitatur. Vt ois sensus sit su-
ceptiu⁹ sp̄s sētibiliū sine mā.
Ad solūedū h̄ dubium est supponēdū q̄ Ari. i isto
vltimo tractatu determinat de sētib⁹ extiorib⁹
z de sensu coi. z diuidit̄ in duo capla. In p̄ decti-
nat de sētib⁹ extiorib⁹ fm̄ q̄ imutant̄ ab eoz obi-
iis. z diuidit̄ in tres ptes. In p̄ma itendit quattu-
or octoēs. **C. 1^a** ois sensus ē iusceptiu⁹ sp̄s
rum sētibiliū sine mā. pbat p̄ simile. qz cera reci-
pit formā ānuli sine mā. v̄ sine auro vel sine ere. ḡ
etiā sensus recipit colorē a visibili z sonū ab audi-
bili. z odorē ab odorabili nō recipiēdo māz illozū.
Subdit q̄ organū pō sēsiue ē illd in quo est ipa
potētia sēsiua. sūt eni idē subo s̄z d̄nt rōe. qz po-
tentia est rō ipi⁹ organi. **C. 2^a** est bec. excellentie
sētibiliū corūpūt sensū. pbat qz excellentie sēsi-
biliū corūpūt p̄portione q̄litatū p̄maz que est
forma z rō ipi⁹ organi. **C. 3^a** plāe nō sentiūt q̄
uis habeat aīaz z patiant̄ a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹ in h̄
q̄ calefiūt z ifrigidant̄. pbat. qz nō h̄nt illā p̄portio-
nē qualitātū q̄ regit̄ ad sensū tact⁹. **C. 4^a** tāgit
vnā q̄ōez z est h̄. v̄t oē qd̄ patit̄ a sēibili sit sētiēf
ita qz oē qd̄ patit̄ ab odore sit olphatiēs. z oē quod
patit̄ a colore sit vidēs. Et arguit q̄ sic duab⁹ rōi-
bus. p̄ma. q̄cqd̄ agit in olphatū illd ē odor. ergo q̄
quid patit̄ ab odore h̄z olphatū. **C. Scda.** lux tene-
bre son⁹ z odor vident̄ agere tā in alia corpa iaiata
q̄ in corpa aiata. z tñ sētibile d̄z solū agere in p̄-
p̄riū effectū. ergo omnia p̄ceptibilia h̄nt sensū. Il-
laz soluit ponēdo d̄riaz iter tāgibilia z alia sēsibi-
lia qz oia tā aiata q̄ iaiata patiunt̄ aliqd̄ a qualita-
tib⁹ tāgibilib⁹ s̄z nō oia patiūt̄ ab odorib⁹ z sonis
aliqua tñ iaiata patiunt̄ ab ipis. dicimus enim q̄
aer fetet. ideo aer aliquid patit̄ ab odore. Ex his
patet solutio ad dubium.

Secundo dubitat. Vtrū aliq̄s sēsus exte-
rior nobis deficiat. Ad solūedū
hoc dubiū ē supponēdū q̄ Aristo. in scda pte hui⁹
capli itendit talē octōnē. Tātū sunt qnqz sēsus ex-
teriores pbat. tot sūt s. sus extiores q̄ h̄z p̄fz aīa
ctuz. s̄z aīatū p̄fectuz h̄z solū qnqz sēsus extiores:
iḡ tñ sūt qnqz sēsus extiores. miorē pbat triplr:

p̄ ex pte sētibiliū p̄p̄oz qz sub obo visus nulle sūt
sp̄s que nō possūt p̄cipi ab animato p̄fecto. similē
sub obo olphatus z sic de alijs sētib⁹. igitur aīatū
p̄fectū h̄bz sēsus p̄ceptiuos oīum sētibiliū. z per
ois sūt tot sēsus quot h̄bz aīat p̄fectū. **C. Scdo**
pbat ex parte mediū qz oē mediū vel est diuictus
v̄ caro z sic habem⁹ ipsum vel ē extrisecū v̄ aer
vel aq̄. z sic possum⁹ habere ipsū. igitur p̄fectus
aīatū habet oē mediū sētiēdi. z p̄ oīs habet oēs
sēsus. **C. 3^a** pbat ex pte organoz. qz oē organū ē
a d̄nio alicui⁹ elemētōz. v̄ igit̄ ē a domino aque.
z sic ē oculus. v̄ aeris. z sic auditus. z si alicui ap-
prop̄etur ignis ē olphat⁹ z si alicui approp̄etur ira
erit tactus. Ex his patet solutio.

Tertio dubitatur. Vt p̄p̄ sētibilia cōia
sit ponēd⁹ aliq̄s sēsus p̄ticularis di-
stictus a p̄dictis sētib⁹ extiorib⁹. **C. Ad solūedū**
hoc dubiū ē supponēdū q̄ Aristo. i t̄ia parte b⁹
capituli itendit talē octōnē. p̄p̄ sētibilia cōmunia
nō est ponend⁹ aliq̄s sēsus p̄p̄oz z p̄ticularis
ab alijs distictus. pbat tribus rōibus. prima q̄
omnia sētibilia cōia sētiūt̄ sētib⁹ p̄ticularibus:
ergo p̄p̄ ipsa nō ē ponēd⁹ aliq̄s sēsus. **C. 2^a** rō
nullū obm̄ h̄is sēsuū propriū ab alijs distictum
sētiūt̄ ab alio sēsu nisi p̄ accit̄. z sētibilia cōmunia
sentiunt̄ ab alijs sētib⁹ p̄ se. ḡ nō h̄nt sensū p̄p̄riū
ab alijs distictū. minorē pbat. qz si non. seq̄retur
q̄ mor⁹ nō magis p̄cipetur a visu q̄ hoc quod est
esse cleonis filium. **C. 3^a** ratio. illa non habent sen-
sum propriū ab alijs distictū que per se a pluri-
bus sensibus p̄cipiunt̄: s̄z sētibilia cōmunia
pluribus sensibus p̄cipiūt̄. ergo zc. Subdit vnū
dubium quare p̄cipimus sētibia cōmunia pluri-
bus sensibus. Soluit q̄ est v̄t p̄cipiamus diuer-
sitate inter sētibilia cōia z p̄p̄a. si. n. sētibilia cōia
solū p̄cipiunt̄ ab vno sensū nō viderent̄ dif-
ferre a sētibilib⁹ p̄p̄iis.

Ad rationes ante oppositum. Ad pri-
maz dicitur q̄ inter secu-
ri z latera ligni est aer medius qui virtute natu-
re vniuersalis seruatur ne diuidatur a securi ne
postea sit vacuum. Et similiter d̄r ad alias duas
rationes. Et bec de questione

Teritur 8°. Vtrum p̄ter
sensus p̄tictares
sit ponend⁹ sensus cōmunis ex nā-
rei z format̄ distictus. Arguit p̄ q̄
nō: q̄a actiones sēsuū p̄tictulariū nō
p̄cipiunt̄ a sensu cōmuni. iḡ p̄ter sensus p̄ticu-
lares nō est ponēd⁹ sensus cōmunis. tenet oia qz

Secundus

Aliud propter quod est ponendus sensus communis est ut perciperet actiones sensuum particularium. Ans. p. 3. q. 2. actiones sensuum particularium non sunt qualitates sensibiles. et eadem ratione actiones sensus communis perciperentur ab alio sensu. et sic esset processus in infinitum. 3. q. 2. non posset percipere actiones sensuum particularium nisi etiam perciperet obiecta sensuum particularium et sic idem obiectum per ipsum perciperet a duabus potentibus per se. ¶ 2. sic. sensus communis non potest ponere differentias inter obiecta diversorum sensuum. ergo propter sensus particulares non est ponendus sensus communis. Ans. p. 3. q. 2. si poneret differentiam inter obiecta diversorum sensuum vel esset eodem actu vel diversis. non eodem actu quia impossibile est eandem potentiam eodem actu distincte cognoscere obiecta specificiter distincta. nec diversis. quia vel esset eodem instanti vel in diversis. non eodem quia impossibile est eandem potentiam simul et eodem instanti habere plures actus. nec diversis. quia cum simul ponat differentiam inter illa quod in eodem instanti cognoscat ipsa. ¶ 3. sic. si esset ponendus sensus communis hoc esset maxime ad percipiendum sensibilia communia. sed supra probatum est quod propter sensibilia communia non oportet ponere aliquem sensum. igitur. Et confirmatur quia omnis sensus habet aliquod obiectum adequatum et aliquod organum. et est solus unus differentiarum. sed sensus communis non habet obiectum unum adequatum nec habet organum. nec est tantum unus contrarietatis. igitur. In oppositum est auctoritas philosophi.

Primo sciendum est quod per solutionem questionis sunt solvende aliquae difficultates. ¶ Prima. ut per cognitionem passionum sensuum particularium sit ponendus sensus communis. pro solutione huius difficultatis ponunt aliquae suppositiones. prima. nos experimentaliter percipimus nos sentire. ut cognoscimus nos videre colorem. cognoscimus etiam nos audire sonum. 2. suppositio. visus nihil percipit nisi sit coloratum vel color capiendo colorem put se extendit ad lumen vel lucem. p. 3. q. 2. color est obiectum adequatum visus. Ex ista sequitur tertia. scilicet quod visus non cognoscit suum actum. quia suus actus neque est color neque est coloratus. Ex his respondetur ad difficultatem quod ad cognoscendum actiones sensuum particularium est ponendus sensus communis. p. 3. q. 2. actiones sensuum particularium cognoscuntur ab aliquo sensu. p. 3. per primam suppositionem. et non ab aliquo sensu particulari. p. 3. per 2. et 3. et tertia. ergo ab aliquo sensu communi. per solutionem tamen argumentorum ponitur due suppositiones. prima. quod actiones sensuum particularium directe cognoscuntur et non reflexe. secunda. quod actiones sensuum particularium sunt qualitates sensibiles. id est sensu percipibiles. ¶ 2. vi.

ut ad cognoscendum differentias obiectorum diversorum sensuum sit ponendus sensus communis. pro solutione huius difficultatis ponunt aliquae suppositiones. prima. potentia que ponit differentiam inter aliqua duo debet esse per se cognoscitiva eorum aliter posset decipi in assignatione differentie. 2. nullus sensus particularis potest per se cognoscere obiecta diversorum sensuum. p. 3. q. 2. omne sensibile per ipsum quod est percipibile potest ab uno sensu esse percipibile ab alio sensu particulari. ex his sequitur 3. quod nullus sensus particularis potest ponere differentiam inter obiecta diversorum sensuum. 4. cognoscimus per experientiam quod aliquem sensum ponimus differentiam inter obiecta diversorum sensuum. ut bos ponit differentiam inter saporem et sonum. Ex his rursus ad difficultatem quod ad cognoscendum differentias obiectorum diversorum sensuum oportet ponere sensum communem. p. 3. q. 2. per aliquem sensum cognoscimus differentiam obiectorum diversorum sensuum. et non per aliquem sensum per ipsum. quod per sensum communem. per solutionem istorum ponitur talis suppositio. quod sensus communis primo per unum actum per ipsum distincte et adequate cognoscit obiectum unum sensus. et per alium actum distincte et adequate cognoscit obiectum alterum sensus. et virtute istorum duorum actuum format unum tertium actum virtuale continentem adequate et distinctas notitias istorum obiectorum per quod distinguit et ponit differentiam unum obiecti ab altero. ¶ Tertia dicitur. ut sensus communis habeat unum adequatum obiectum et unum organum et sit solus percipivus unum differentiarum. ad cuius probationem dantur tria. primum. quod obiectum adequatum sensus communis est qualitas sensibilis. omne enim percipibile a sensu communi est qualitas sensibilis. et omnis qualitas sensibilis est percipibilis a sensu communi. ¶ 2. dictum. sensus communis est percipibilis plurium qualitatibus et etiam plurium sensibilibus tam per se quam per se reducibilium ad unum commune obiectum. scilicet ad qualitatem sensibilem. et hoc capiendum qualiter sensibilis per qualitatem sensu percipibili. ¶ Tertium dictum. sensus communis habet unum organum in quo terminantur omnes sensus particulares. et est cor vel cerebrum.

Secundo sciendum est quod Aristoteles in hoc 2. capitulo ostendit numerum sensuum interiorum. et dividitur in duas partes principales. In prima ostendit modum ponendi sensum communem ex parte duorum. scilicet ex parte actionum sensuum particularium et ex differentia obiectorum diversorum sensuum secundum modum deductum in primo notabili. et dividitur in sex particulas sed sex conclusiones quas vult solvere philosophus. In prima ostendit tres conclusiones. ¶ Prima tangit primam questionem et est hec. utrum sensus particulares percipiant suas operationes. aut ille percipatur ab illo sensu. ¶ 2. tangit duas rationes per primam partem et duas per 2. primam rationem per primam partem est talis quod si actiones

De anima

sensuum particularium perciperentur ab alio sensu sequeretur quod unus et eundem obiectum essent duo sensus quod est impossibile. et probatur etiam quod impossibile est aliquem comprehendere se videre colore nisi videat colore. Secunda ratio. quod si actiones sensuum particularium perciperentur ab alio sensu eadem ratio actionis illius sensus perciperetur ab alio: et sic esset processus infinitus. per prima parte ponit alias duas rationes. prima quia sequeretur quod esset idem sensus sui ipsius. secunda. quia sequere. quod visio esset colorata vel esset color: quod est impossibile. Tertia ratio tangit solutionem rationis et primo dat solutionem ad hoc quod rationes factas pro prima parte: et est hoc. tenebra nec est color: nec colorata et tamen percipitur a visu. secundo dat veram solutionem rationis: et est hoc. est aliquis sensus qui percipit colore in potentia coloris et talis non percipit actionem per quam cognoscitur color. aliter sensus est qui percipit colore in absentia coloris. et ille etiam percipit visionem et vocatur sensus communis. In secunda parte soluit secundam questionem que est hoc. cum sensibilis et sensus sint idem actus. quare sensibile non sentitur sicut sensus. Soluit quod cum motus actio et passio sint in patiente. actus enim actui et passivi sunt in patiente et dispositio. idem non movens moveri nec agens pati. sicut est de actu sensibilis et sensui. sicut enim actio et passio sunt in patiente et non in agente. sic est actus sensui et sensibilis non est in sensibili sed in sensui. id sensibile non dicitur sentire sed sensui. In tertia parte soluit tertiam questionem que est hoc. utrum sensus et sensibile sit corruptibilis. Soluit per distinctionem quod duplex est sensus et sensibile. quia quoddam est in potentia. aliud sensibile est in actu et ille sensus in actu sit corruptibilis cum sensibili in actu. probatur quod eorum est idem actus. ergo quod corruptibilis actus unus corruptibilis etiam actus alterius. et per hoc quod unus corruptibilis alterius corruptibilis. In quarta particulari soluit quartam questionem quod si quidam sensibilia corruptunt sensum. et quidam delectant sensum. Soluit quod omnis sensus consistit in quadam simplicitate hoc est in quadam media proportionis. quibus autem proportio corruptitur per excellentiam. ideo excellentes sensibile corruptit sensum. sicut vox excellenter gravis vel acuta corruptit auditum. et excellentes gustabile corruptit gustum. sed sensibilia de nudata ab his excellentibus delectant sensum ut dulcia et salia. et etiam sonus proportionatus in gravi et acuto delectat auditum. temperatum vero ex calido et frigido delectat tactum.

Tertio sciendum est quod Ari. in quinta particulari huius capituli movet et soluit quatuor

questiones que est hoc. Quatuor differunt sensus particularis res a sensu communi ex pre actus. soluit quod unusquisque sensus particularis sentit suum proprium sensibile sibi obiectum. et discernit rationes eius ut visus discernit album a nigro. et gustus dulce ab amaro. et sicut de aliis. sed sensus communis discernit inter obiecta diversorum sensuum. probatur quod nos discernimus inter album et dulce. et vult sentimus quod sensibilia diversorum sensuum ab invicem differunt. ergo necesse est quod hoc fiat per aliquem sensum. illa enim sensibilia sunt. et non per alium sensum. quod per sensum communem. ergo sensus communis ponit rationem inter obiecta diversorum sensuum cum non sit per aliam causam quod per communem. per quod necesse est quod fiat per unum sensum et non per plures et non per aliquem sensum particularem. igitur per sensum communem. autem probatur per simile. quod si ego dicerem. me sentire illud esse album. et alius sentiret illud esse dulce. ego non possem ponere rationem inter album et dulce. igitur sicut si unus sensus cognoscat unum obiectum. et aliter sensus cognoscat aliud obiectum: nullum illorum poterit ponere rationem inter illa obiecta idem manifestum quod ratio duorum obiectorum debet fieri per unum sensum communem et debet fieri in eodem instanti temporis. probatur per simile quod si aliquis ponat rationem inter aliquod duo penes bonum et malum necesse est quod per eodem instanti temporis assignet hoc esse bonum et alterum malum. In vltima particulari movet sextam questionem et est hoc. utrum sensus communis sit unus. Et arguitur quod non quod impossibile videtur quod unus sensus sit iudicet de diversis sensibilibus et dicitur: sed sensus communis sit iudicat de diversis sensibilibus et contrariis. igitur sensus communis non est unus sensus. maiorem probatur. quod impossibile est idem et indivisibile moveri motibus diversis et dicitur: igitur idem sensus non potest moveri a sensibilibus contrariis et diversis. Hoc argumentum soluit per hoc et dicit quod sensus communis est unus et indivisibilis. est tamen secundum esse diversus et quodammodo divisibilis. Contra hanc solutionem arguit per hoc quod si indivisibile possibile est habere potentiam rationis non tamen potest simul habere rationem et actum. Soluit quod sic potest esse quodammodo unus et quodammodo duo se accepit esse unus. sed hoc est finis unius principii et principium alterius est quodammodo duo. sicut est de sensu communi.

Conclusio rationalis. Preter sensus particulares est ponendus sensus communis ab eis formaliter et entitative distinctus. hoc conclusio patet ex dictis.

Primo dubitat. Utrum opinio et fantasia sint idem. Ad solvendum hoc dubium est supponendum quod Ari. in hoc 2. capitulo suum 2. parte determinat de sensibus inferioribus: et dividit in sex particulares. In prima tangit opinionem antiquorum cum eius probatione et est hoc. Antiqui ponebant maxime duas rationes anime. scilicet motum secundum locum et alterum

Secundus

quod est cognituius et actus sunt intelligere et sentire. id non distinguebant inter sentire et intelligere. hanc probat duabus rationibus et duabus auctoritatibus. Prima ratio. sensus cognoscit. intellectus cognoscit. ergo intellectus est sensus. prima auctoritas est empedoclis dicentis quod voluntas ad primum augetur in hominibus et in aliis animalibus quam eis spiritus prestat altera et altera sapere. et est. Domeri dicentis. talis est intellectus in terrenis hominibus qualem in die educit per verorum deorum. scilicet sol. omnes etiam isti antiqui existimabant intelligere fieri per organum corporum. id dicebant ipsum subiacere influentibus celestibus. et ratio. simile sibi cognoscitur. scilicet anima cognoscit omnia corpora. igitur est composita ex omnibus corporibus. et per omnes potentia intellectiva erit organica sicut sensitiua et sic inter ea non erit differentia. Et tangit hoc reprobationem et intendit quoniam rationes. prima ratio. quod beatus est insufficiens eo quod ostendit contra scientiam et cognitionem et non contra ignorantiam et deceptionem quam tamen in pluribus est. In maiori. nam tempore anima est in ignorantia quam in scientia. et quod per eos ostendere omnia esse vera que videntur. et ratio quod per eos ostendere quod deceptio causetur ex contactu dissimilis sicut scientia ex contactu similis. Hoc autem est falsum cum eadem deceptio et scientia sit horum et dissimilium. et ratio. illa distinguuntur que per adinuicem se parari. scilicet intelligere et sentire per adinuicem separari nam sensus est in omnibus animalibus. intellectus est tamen in hominibus. et ratio. contingit intelligere recte et non recte. sensus autem respectu verorum et propriorum sensibilium spiritus verus est. In secunda particula ponit differentiam inter fantasiam et opinionem et intendit tale conclusionem. fantasia non est opinio. probat tribus rationibus. prima. in nobis est fantasari cum volumus eo quod possumus ante oculos nostros fingere idolum. scilicet in nobis non est opinari cum volumus scilicet cum aliquo ratione probabili. id est modo quilibet opinatur cum vult cum opinio fiat concedendo verum vel falsum. et ratio. ad opinionem terribilis aut delectabilis mouemur persequendo vel fugiendo. fantasia autem hoc modo nihil nos mouet. scilicet beatus nos in consideratione fantasmatum. ac si solui viderem idolum rei. et ratio. opinio potest esse intellectu alia. cum scientia prudentia et opinio sint differentie intellectuales considerationis. Fantasia autem ad intellectum nullo modo pertinet. Ex his infert quod fantasia differt ab opinione. differt etiam ab intellectu. et infert quod intelligere non est sentire sensu exteriori et interiori quod est fantasiam. In tertia particula ponit differentiam inter fantasiam et sensum et intendit duas conclusiones. Prima. tangit unam suppositionem et est beatus. si fantasiam est verus seu potest etiam alie secundum quam in nobis sit aliquid fantasma tunc est una de his potestis aut bitibus quibus discernimus verum

a falso. id videtur conuenire cum sensu cum opinione cum scientia et cum intellectu. Et ratio. fantasia non est sensus. probat quatuor rationibus. prima. quod vel est sensus in actu et habet non. quod ille non est dormientibus quibus tamen inest fantasia. nec sensus in potentia. quod est omnibus animalibus. fantasia. non non est omnibus animalibus. ut patet de animalibus imperfectis. secunda ratio. sensus semper est verus. fantasia pluries errat. ergo. tertia ratio. cum sensus aliquid non dicimus quod vel nobis habet vel appetit. sed fiducialiter asserimus. cum autem fantasiam dicimus quod appetit nobis sic esse. quarta ratio. fantastice visiones apparent dormientibus in quibus non fiunt aliquae sensationes.

Secundo dubitatur. Utque fantasia sit intellectus aut scientia. Ad soluendum hoc. dubium est supponendum quod Ari. in quarta particula comparat fantasiam ad intellectum. et intendit duas conclusiones. Prima fantasia non est intellectus nec scientia. probat quod intellectus et scientia spiritus sunt verorum. fantasia autem sepe est falsorum. Et ratio. fantasia non est aliquid compositum ex sensu et opinione. probat duabus rationibus. prima. eadem apparentia fantastica non sunt simul vera et falsa. sed de eodem obiecto habemus apparentiam sensus falsi. et opinionem veram. ut patet de quantitate solis. igitur. et ratio. sequeretur quod eadem opinio sit esse vera et falsa. et quod opinio mutaretur sine mutatione rei aut ipsius opinantis quod est impossibile. In quinta particula diffinit fantasiam et intendit tres conclusiones. Prima tangit quatuor suppositiones. prima. in omnibus que sic se habent ad formam quod aliquid est motum ad formas primi mouentis necesse est ut ipsum motum moueat aliud sic etiam sensus tactus secundum actum necesse mouet aliud contra ipsum. et ratio. fantasia est quidam motus. tertia. fantasia nunquam est sine sensu et est in eodem subiecto in quo est sensus. quarta. motus fantasticus sit a sensu secundum actum. Et ratio. tangit diffinitionem fantasie quam concludit ex dictis. fantasia est motus a sensu facto secundum actum. Et ratio. tangit duas proprietates eius. prima. contingit animalibus multa operari et pati secundum fantasiam. et ratio. contingit eam veram vel falsam esse. probat quod sensus respectu propriorum sensibilium sit spiritus verus tamen contingit sensum mentiri in cognoscendo se possibile per accidens. Ex his infert diffinitionem fantasie plus positam. In sexta particula ostendit quod nonis fantasie. et tangit duas alias proprietates fantasie. prima. fantasia accipit nomen ab ipso lumine. probat dupliciter. quod visus est maxime sensus. et quod fane grece idem est quod videre latine. modo non contingit videre sine lumine. et ratio. fantasie manent in absentia sensibilium similes sunt se sensibilibus. id est animalia multa operantur secundum fantasias. alia que non habent intellectum ut bestie. alia que ex velamento intellectus. aut ex passione. aut ex egritudine. aut

De anima

in sonoythoies. dñr recapitulat ea q̄ dicta sūt.

Tertio dubitatur. Quot sūt sensus iterio-
res. Ad qd̄ breuiter rñdetur q̄ sūt
gñq̄. Primus est sensus cōis z ē i anteriori pte ce-
rebrū q̄ ps est medullosa z bumida. z illa est eius or-
ganū z ei⁹ actus ē cognoscere oba p̄iculariū sen-
sibiliū z cognoscere sēlib. lia tā cōia q̄ p̄a in eoz
absentia. 2⁹ est virtus imaginatiua. z ei⁹ organuz
ē post organū sensus cōis. z cōstitit i maḡ duritie z
frigiditate cerebri. z eius actus est reseruare for-
mas rei sensibilis in absentia rei. 3⁹ est existimati-
ua cui⁹ organuz ē in media pte cerebri q̄ ē calida
pp̄ motū multoz spiritūū. cui⁹ act⁹ ē clicere spēs
nō sensatas a spēbus sensatis sub rōne boni p̄se-
quēdi vel mali fugiēdi. 4⁹ est potētia memoratia
cui⁹ organū est in posteriori pte cerebri. z ei⁹ act⁹
est reseruare spēs sensibiliū i absentia sensibīl. 5⁹ ē
fantasia cui⁹ organū ē i medio cerebri. z ei⁹ act⁹ ē
oponere z diuidere spēs reseruatas in memoria.

Ad rationes an oppo^m. Ad p̄maz dī q̄
actiōes sensibiliū p̄icula-
riū nō sūt q̄lirates sensibiles ad istū sensū q̄ sint
q̄lirates sē su exteriori p̄ceptibiles. sūt tñ q̄lirates
sensibiles ad istū sensū q̄ sūt q̄lirates aliq̄ sensu p̄-
ceptibiles. **Ad secundā dī q̄ sensus cōis p̄ eūdē**
actum z in eodē istāti t̄pis ponit dīam iter oba di-
uersoz sensū. ille tñ act⁹ h̄tualr cōtinet duos ac-
tus p̄cedētes p̄ quos distincte cognita sūt illa ob-
iecta. **Ad tertiā dī q̄ sēsus cōis p̄cipit sēabilia**
cōia z bz vnū obm z vnum organum. vt supra vi-
sum est. Et hec de secundo lib: o de anima.

Intra tertio
u3 l/
brū de aia. q̄rit
p̄mo vtz intel-
lectus agēs sit
potentia aie ab
intellectu possi-
bili z ex nā rei
z formalr disti-
cta. **Arguitur**
p̄ q̄ distinguan-
tur realr. qz in
intellectus agēs
ē p̄stantior z no-
bīlior intellectu possibili. igr̄ distinguitur realr ab i-
tellectu possibili. t3 cōia qz idē nō ē p̄stātius z nobi-
lius se ip̄o. **Arguitur** 2⁹ sic. intellect⁹ agēs est
corruptibilis. intellect⁹ possibilis ē corruptibilis. igr̄
distinguntur realr. an̄s p3 p̄ Alri. dicentē. h̄ qd̄ em

ipole est. passiuus h̄o intellect⁹ corruptibilis z sine
hoc nihil intelligit. **Arguitur** 3⁹ sic. q̄ nō distin-
guantur ex nā rei z formalr. qz nō ē ponēda plu-
ralitas sine necitate. s3 nō est necesse ponere distin-
ctionem formale z ex nā rei inter intellectū agētē
z possibile vt posset p̄bari defendēdo oppositum
Et cōfirmatur auctoritate augustinī dicentis q̄
intellectus z volūtas non sunt plures aie sed vna
aia. z non sūt plures mētes s3 vna mēs. z nō sunt
plures s̄be sed vna s̄ba. **In oppositum ē aucto-
ritas philosophi in littera.**

Primo sciendū est q̄ p̄ solutiōe qōnis sūt
soluende quattuor difficultates
1⁹ prima ē de entitate ip̄i intellectus agentis z
possibilis. vtz. s. sit eadē entitas aut p̄es. p̄ soluti-
one hui⁹ difficultatis ponitur tal sup̄pō. aia bz vni-
plicē cālitatē respectu sui actus. s. cālitatē efficien-
tis. effectiue. n. p̄ducit actū. bz etiā cālitatē cause
mālis recipiētis. subiectiue. n. recipit suū actus.
2⁹ sup̄pō. ipole est idem sub eadē rōne formali eē
p̄n^m effectiue p̄ductiū alicuius z subine recepti-
uum eiusdē. Ex h̄ sequit̄ q̄ aia p̄ distinctas rōnes
formales ē p̄n^m p̄ductiū sui actus z receptiū
eiusdē. Ex his ponit̄ur q̄tuor dicta. p̄mū. in eēn-
tia aie sūt ponēde due rōnes formales siue due
formalitates quaz vna ē intellectus agens. alia h̄o
intellect⁹ possib. z p̄ vnā ē p̄ncipiū p̄ductiū sui ac-
tus. s. p̄ intellectū agētē. z p̄ aliā ē p̄n^m receptiū
sui act⁹. s. p̄ intellectū possibile. 2⁹ dictū. iste due
formalitates nō distingūt̄ur ab aia nec a se iuicē
realr aut eēntialr. p3 qz nō ē ponēda p̄laltas sine
necitate. 3⁹ dñi. isti duo intellect⁹ distingūt̄ur ex nā
rei. p3 qz q̄cūq̄ operatiōe intellect⁹ seclusa distigu-
tur. igr̄ distinguit̄ur ex nā rei. an̄s p3 qz seclusa q̄
cūq̄ opatiōe intellect⁹ vn⁹ eoz ē rō p̄ductiua ip̄i
us act⁹. z ali⁹ ē rō receptiua illi⁹ act⁹. 4⁹ dictū. 3.
isti duo intellect⁹ distingūt̄ur formalr. p3 qz sunt
due rōnes formales q̄b⁹ attribuūt̄ur p̄dicata for-
malr distincta. igr̄ distigunt̄ formalr. an̄s p3. qz in-
tellect⁹ agens d3 agere z intellect⁹ possibilis pati
2⁹ di. vtz intellect⁹ agēs z intellect⁹ possibilis
sint disticte potētie imediate. eēntiam aie p̄ficien-
tes. Ad quā rñdetur p̄ q̄ intellect⁹ agēs z intellect⁹
possibilis sūt potētie aie ex nā rei. z formalr distin-
cte. p3 qz potētia actia z passiuā sūt potētie ex nā
rei. z formalr disticte. s3 intellect⁹ agēs ē po^a actia
z intellect⁹ possib. ē potētia passiuā. igr̄. 2⁹ qz bñt
actus distinctos. igr̄ sūt potētie disticte. 2⁹ dñi.
vna illaz nō p̄ficat aliā. p3 qz in nālibus p̄ficiēs re-
alr distinguit̄ur a p̄ficibili. sed intellectus agens

Tertius

nō reat^r distinguat a pot^o. i. g^r. ¶ 3^m dictū. intellect^o agēs et intellect^o possib^{ilis} immediate p^{er}ficiūt eēntiā aīe: et in ea immediate subiectant^r. sicut formalitas substantiā in eēntia e^o ē formalitas. ¶ Tertia di. vtz intellect^o agētis et possib^{ilis} sit idē act^o: pro solōe hui^o difficultatis ponunt^r duo deā. p^{ri}mū ē istō. intellect^o agēs se bz q^udrupl^r in g^{en}e causē efficiētis. p³ q² intellect^o agēs cū fāta matib^o occurrit effectiue ad p^{er}ducēdū spēs intelligib^{ilis}. iō ei^o p^{ri}m^o act^o ē p^{er}ducere spēs intelligib^{ilem} p^{er}tiā et effectiue. 2° intellect^o agēs cū specie intelligib^{ili} effectiue p^{er}ducit actū intelligēdi. iō act^o scōs ē effectiue p^{er}ducere actū intelligēdi. 3° intellect^o agēs cū spē intelligib^{ili} occurrit ad effectiue p^{er}ducēdū dispōez ad habitū. 4° intellectus agēs nō spē intelligib^{ili} effectiue p^{er}ducit habitū: et sic ip^{si} intellect^o agētis sūt q^uatuor actus. ¶ 2^m de m. intellect^o possib^{ilis} se bz q^udrupl^r in g^{en}e cāc māt. p³ q² p^{ri}m^o subiectiue recipit spēm intelligib^{ilem} effectiue p^{er}ductā ab intellectu agēte et fāta simate. 2° recipit actū intelligēdi effectiue p^{er}ductū ab intellectu agēte cum spē intelligib^{ili}. 3° recipit dispōnē effectiue p^{er}ductā ab intellectu agēte cū specie intelligib^{ili}. et 4° recipit habitū cātuz ab ip^{so} intellectu agēte cū spē intelligib^{ili}: et sic intellect^o pot^{is} sūt quattuor act^o q^u oēs cōicāt i hoc cōi actu q^u est recipe. ¶ 4° di. vtrū intellect^o agēs sit nob^{il}ior intellectu impossib^{ili}. Ad quā respondetur per distinctionē q^u intellect^o agēs et possib^{ilis} possūt comparari adinuicēz dupl^r. vno modo in rationibus formalibus agentis et patientis. et sic intellect^o agēs est nob^{il}ior et perfectior intellectu possib^{ili}. quia ratio formalis intellectus agentis est nob^{il}ior et perfectior rōne formali intellectus possib^{ilis}. alio mō p^{er}it cōsiderari s^{ec}u^o suos act^o et s^{ec}u^o suos fines et sic intellectus pot^{is} est nob^{il}ior intellectu agente quia intellectus possib^{ilis} potest habere vnum actum perfectiorem omni actu intellectus agentis. visio enim beatifica et cognitio summi intelligib^{ilis} est actus intellectus possib^{ilis}. et ille est perfectior quocūque actu ipsius intellectus agentis. etiam intellectus possib^{ilis} potest virtual^r cognitiue attingere obiectum perfectum et hoc non potest facere intellectus agēs. ¶ Tercio. potentia beatificabilis est honozabilior non beatificabili. sic est o intellectus possib^{ilis} respectū intellect^o agētis. i. g^r intellectus pot^{is} est nob^{il}ior intellectu agente.

Secundo Sciendum est q^u iste est tertius liber de anima in quo Aristo^{tes} teles determinat de potentia intellectiva anime:

et diuiditur in quattuor tractatus. in p^{ri}m^o d^{et}erminat de potētia rōnali ipsius anime intellectiue: et diuiditur in quattuor capitula. in p^{ri}m^o d^{et}erminat de intellectu possib^{ili}. et intendit septem cōclusiones. ¶ Prima tangit intentum et est hec. cōsiderandum est de parte anime per quā anima cognoscit: et sapit. siue sit separabilis siue inseparabil^{is} siue secundum locū siue scōm rationē. et quāz differēntiam bz ad alias potentias aīe. et quō sit ip^{si}m intelligere. ¶ 2^a p^{ar} agit p^{er}petates intellect^o. p^{ri}ma est cōditional^{is} et est hec. si intelligere sit sicut sēire cōigit intellectū pari aliqd ab intelligib^{ili} sic sē sū a sē sibi li. 2^a 3^a intellectū eē ipassibilem. 3^a oportet intellectū eē receptiū spēs intelligib^{ilis}. 4^a. intellect^o ē i potētia ad suscipiēdū species et nō bz aliq^u in actu: 5^a. sicut sensitiū se bz ad sē sibi aīa intellectuū se bz ad intelligib^{ilia}. 6^a. necesse ē intellectum esse imixtū. pbat. q^u intellectus oīa intelligit. i. g^r oportet ip^{si} esse immixtū. pbat cōtriaz. q^u si in intellectu eēt aliq^u p^{er}p^{ri}a forma illa p^{er}biberet ne intelligeret formas extraneas. 7^a. intellectus pot^{is} non bz aliq^uā dēf^{icit} minatā naturā sed solū bz hanc naturā que vocat^r intellect^o pot^{is} aīe: et subdit q^u ē ille intellectus quocūque oīa intelligit et nihil ē actu eoz q^u sunt aī intelligere: 8^a. rōabile ē intellectu nō misceri corp^{is}. i. orgāo corporeo. pbat. q^u si ei^o eēt aliqd organū tūc q^ule esset ip^{si}m organū aut cal^{id} aut frigid^{it}at eēt ip^{si}e itelle. et^o. 9^a. intellect^o pot^{is} ē loc^o spēs. et sōdit q^u nō ē tota aīa s^{ed} solū intellectia. neq^{ue} actu bz spēs s^{ed} solū po^{te}st. ¶ 3^a p^{ar} agit duas d^{et}as int^{el}lectū et sē sū. p^{ri}ma ē ex p^{re} ipassibilitatis ip^{so}z et ē bz ipassibilitas sē sū i nō ē s^{ed} ipassibilitati intellectuini. pbat dupl^r. p^{er} ex p^{te} sē sū: q^u sē sū nō pōt sē t^{ir}e p^{er}ua sē sibi aīa ex valde sē sibi. i. post valde excedētia sē sibi aīa. sicut auditus nō pōt audire puū sonū post magnos sonos sed cum intellectus intelligit valde intelligib^{ilia} non minus intelligit infima intelligib^{ilia} sed magis. scōdo. pbat ex p^{te} organi sensus. quia sensus nō est sine corpe. i. sine organo corporeo. intellectus at^{que} ē sine corpe. i. sine organo corporeo. Ex hoc innuit scōdam d^{et}iam. et est hec. q^u intellectus pot^{is} scit actu infima intelligib^{ilia}. i. q^u suscipit omnes spēs oīuz intelligib^{ilium} tunc dicitur sciens s^{ec}u^o actum et cōfessim potest opari secundum seipsum et quodā mō i potētia. s. ad agere. nō t^u s^{ed} sic erat addiscere v^{el} iuēire. i. aīq^u suscipiat ip^{as} species. et pōt seip^{si}z intelligē. ¶ Cōsequē^{nt} ponit scōdam d^{et}iaz p^{ri}ncipalē q^u ē ex p^{te} ob^{iect}i et p^{er}ponit talem suppositionē. Aliud ē magnitudo. i. idividuum magni

De anima

tudinis. et magnitudinis esse id est quiditas magnitudinis. et aliud est aqua id est suppositum aque. et esse aqua id est quiditas aque. Et subdit qd hoc non est verum in omnibus. quia in quibusdam id est suppositum et quiditas. ut dicimus carne et carnis esse id est esse. ideo oportet quod anima per aliam potentiam cognoscat quiditatem et suppositum. Ex his igitur ostenditur quod anima per potentiam sensitivam iudicat calidum et frigidum que sunt aditus suppositi. scilicet malis sed per aliam potentiam intellectivam separatim iudicat esse carnis. id est quiditatem suppositi. et non iudicat eam per potentiam sensitivam nisi reflexe. ¶ 4^a obicitur tunc duas quodestiones. prima. si intellectus est simplex et impassibilis et nihil habet esse commune alicui intelligibili quod intelligit et patitur ab intelligibili cum agens et patiens debeant habere aliquod commune. 2^a. verum intellectus sit intelligibilis. et si sic verum sit intelligibilis sic alia aut aliter. Hanc tamen quodestione sic movet commentator. si intellectus sit de se intelligibilis id est intellectus sit rationem intelligibilitatis tunc omni intelligibili ierit intellectus. quod omni intellectus sit intelligibilis. ¶ 5^a obicitur tunc rationem solonem istarum quodestionum. et per soluit per maiorem quod passio in eo est dupliciter. quedam est corruptio que de qualitate tria in qualitate tria. et tali passione intellectus non patitur. alia est receptiva et perfectiva: et tali passione intellectus patitur. intellectus enim est quodammodo in potentia ad suscipiendum omnia intelligibilia supple per suas species. et actu non suscipit aliquid intelligibilem. probatur quod intellectus est sicut quedam tabula rasa in qua actu nihil depictum est. Solutio secundam et dicitur quod intellectus est intelligibilis sic alia intelligibilia. Et subditur quod in his que sunt sine materia id est intellectus et quod intelligit. in scia namque speculativa est id est quod intelligibile. 2^a subditur quod non semper est consideranda causa intelligendi distincta ab intelligibili. 3^a subditur quod in his que sunt in materia namque verum quod est solus intelligibilis in potentia. probatur quod intellectus est in potentia sine materia.

Tertio

sciendum quod circa hunc textum occurrunt tres difficultates. ¶ Prima. verum intellectus sit materialis sicut immaterialis per cuius solutionem ponitur per tres distinctio aliquid est materiale tripliciter. uno modo quod ponitur ex materia et forma. alio modo quod coicatur corpori. id est organo corporis ut sunt potentie organice. alio modo quod coicatur coicanti corpori. hoc est dictum quod coicatur cum potentia organica. Ex his igitur tria. per quod intellectus est immaterialis per modo quod non est compositus ex materia et forma 2^a quod intellectus est immaterialis 2^a modo quod non est potentia organica siue corporeo organico affixa. 3^a quod intellectus est materialis tertio modo quod coicatur cum fantasia abstractendo ab ea quiditates intelligibiles. modo fantasia est potentia organica. etiam potest dici materialis quod anima intellectiva est perfectio materie. ¶ Secunda difficultas. verum aliquid sit magnitudo et magnitudinis esse. ¶ Pro solutione. unius difficultatis ponitur talis suppositio quod magnitudo est idem quod suppositum. et esse magnitudinis est idem quod esse spiritus. Ex his igitur tria. per quod in omnibus tantum habetur materia que non habetur suppositum addit verum specificam quiditatem unam formalitatem vel realitatem ex natura rei et formaliter distinctam a quiditate specifica. sicut enim quiditas specifica compositione methaphisica componitur ex quiditate generica et quiditate differentiali. sic entitas suppositi componitur ex quiditate specifica et differentia individuali. et per hoc suppositum nihil addit ultra quiditatem specificam nisi ostendam individualiter que est una formalitas contrabens quiditatem specificam ad esse incorporeabile. 2^a dicitur quod in omnibus tantum habetur materia que non habentibus suppositum distinguuntur a quiditate specifica ex natura rei et formaliter. per quod de ipsis verificantur predicata dictoria quorum alterum est reale. suppositum. n. est incorporeabile quiditas specifica non est incorporeabile. ¶ 3^a dicitur in nullo quiditas specifica distinguuntur realem a supposito. patet quod suppositum nullam rem addit ultra quiditatem specificam per quam posset realiter distinguuntur a quiditate specifica. Ad primum tamen ostenditur quod capit suppositum per individuum includente accidentia individualia.

¶ Tertia dicitur. verum singulare sit ab intellectu nostro per se et directe intelligibile. Pro solutione huius ponitur primo alique distinctio. ¶ Prima. triplex est singulare. quodammodo est singulare abstractivum siue abstractum et est entitas suppositi precise comprehendens quiditatem specificam cum differentia individuali et prescindens ab existentia et ab alijs accidentibus. aliud est singulare inclusivum sicut existens prescindens ab accidentibus. aliud est circumstantiale natum. et est entitas suppositi includens existentiam et circumstantias materiales siue accidentia individuantia. ¶ 2^a dicitur. duplex est noticia. quedam est intuitiva que est de obiecto extrinseco et presenti. ut extrinseca est presens. alia est noticia abstractiva que est de obiecto ut prescindit ab existentia et presentia. ¶ 3^a dicitur. duplex est noticia. quedam est confusa per quam cognoscitur quid notis rei. alia est distincta per quam cognoscitur rem quo ad omnia principia intrinseca. propria que contra. ¶ 4^a dicitur. singulare potest capi dupliciter. uno modo materialiter et per subtractionem. sic est una entitas cui attribuitur ostia individualis verum illa ratio formalis que est singularitas. alio modo potest capi formaliter et per significatum. scilicet per rationem formalem singularitatis per quam entitas suppositi intrinsece et individualiter differt a quolibet alio individuo. ¶ Quinta distinctio. ostiam individuum vel singularem esse cognitam potest intelligi dupliciter. uno modo cognitione confusa. scilicet cognoscendo quid notis in suis rationis formalis que est singularitas vel quid notis ostie individualis. alio modo potest intelligi quod sit cognita distincte id est a intellectu per ipsam eo

Tertius

gnoscit oriam intrinsecā z idiuidualē vni^o suppo
siti a quocūq; alio supposito. Ex his ponuntur sex
dicta. p^mū. singulare quibet mō sūp^r est p se ens.
2^m. singulare abstractiū ē solū cognoscibile cogi
tiōe abstracta. p³ q² tale singulare pscidit a p^ria
z ex^ria ei³. 3^m dictū. singulare ex^ris z singulariē
circūstantiatiū sūt cognoscibilia cognitiōe ituti
ua. p³ q² includūt p^ria z existētiā ob^r. 4^m dcm.
singulare cap^rū māl^r z pro entitate substracta isti
rōni formali q² est singularitas ē p se z directe ab i
tellectu n^ro cōiūcto cognoscibili. pbat q² ois po
tencia ponēs oriam iter aliqua duo nēcio cogno
sci illa duo. s³ intellectus ponit oriam iter entitatē
suppositi z entitatē specificā. igr³ cognoscit vtrūq;
z² q² entitas suppositi ē volita z amata. igr³ ab in
tellectu cognita. 3³ oia q² volūtas nō fertur in in
cognitū. 5^m dictū. singulare nō pōt disticte cogno
sci s³ nū cōfūse. pbat q² p statu isto nō possum⁹
ponere oriam in^r duo ob^r nisi p acciō. s³ p sūū vel
locum v^r q² itatē vel figuras. igr³ p statu isto non
possum⁹ cognoscere p^m intrinsecē distinctū z idi
uidui. s³ oia z idiuidualē vel singularitates. posse
mus tñ cognoscere qd nois ipius singularitatis z
orīe indiuidual^r. 6^m dcm. singulare circūstantiōa
tum fm cōceptū distinctiū nō pōt cognosci nisi
reflexe z p lineā spaz. declarat p sic. q² sicut est in
nā ita est i intellectū. s³ nā p^mo intēdit idiuiduum
vagū. z vltimo iducit z pducit idiuiduū signatū.
sic etiā itellect⁹ p^mo itelligit idiuiduū vagū. postea
itelligit indiuiduū signatū. ita q² spēs itelligibilis
p^resentat intellectui singulare vagū. z² rep^rat
nām specificā absolute. z 3³ ip³ singulare signatū
z circūstantiatiū. iō quātū ad istū cōceptū singu
laritatis itellectus reflectit se ad singularia in q²
sūt circūstantie naturales z p quas ponit oriam i
ter singulare z alia que differunt ab eo.

Conclusio n^rialis. In eētia aie sūt ponē
de due potētie itellectiue. s³ i
tellect⁹ agēs z possibilis a seinuicē z ab eētia aie
ex nā rei z formāl^r z nō realiter distincte. Hec cō
clusio satis p³ ex dictis:

Primo dubitatur. Utz scia fm actum sit
eadē cū re scita z itellect⁹ sit idē
cū eo q² itelligit. Ad soluendū h³ dubiū est suppo
nēdum q² Ari. in isto z² c² dcm. inat de intellectu
agente z intendit q² tuor cōclusiōes. C¹ p^rima. ne
cesse ē in aia eē has duas orias q² sūt itellect⁹ agēs
z itellectus possibil⁹. p³ q² in oī nā est aliqd sic mā
q² est in potētia ad recipiēdū oia recipibilia in il
la nā. z aliquid sicut cā agens q² ē pductiū oiu,

q² pducūt in talli nā. s³ in eētia aie o³ ponere
vnā potētiā que sit receptiua spēs itelligibiliū
cuiuslibz itelligibil^r. z vnā aliā potētiā q² sit pdu
ctiua omniū que recipiūt in dicta potētia rece
ptiua. C² 4^a s³ tangit oriam istoz itellectuū ex p
te sui actus z ē bec. hic itellectus. s³ itellect⁹ possi
bilis est talis q² ē potens oia fieri. ille h³o. s³ agens ē
potēs oia facere. pbat q² sicut lumē facit colores
existētes in potētia visibiles eē actu visibiles. sic
intellectus agēs facit itelligibilia i potētia eē in
telligibilia i actu. C³ 5^a cōclusio tāgit q² p³eta
tes itellect⁹ agentis z ē bec. hic itellect⁹. s³ agens
ē sepabilis z impassibilis organo corporeo imixt⁹
z est suba actu z honorabilior intellectu possibili.
pbat dupl^r. p³ q² sem³ honorabilis ē agens pati
ente. z² q² p^m effectiuum est honorabili⁹ mā in
p^m receptiuo. z subdit q² idē est scia fm actū cum
re scita. z h³ o³ itelligi capiēdo identitatē p cōfor
mitate aut itelligendo de identitate respectiua
z non absoluta. C⁴ 4^a 2ª tangit oriam duplicem
inter vtutes cogitatiua z virtutem agentem. z est
bec. potētia cogitatiua. s³ vtus estimatiua est p
o³ tempore i vno q² itellect⁹ agens. h³ dictū q² in
tellectus agens ante q² actu agat p^rsuppōit vtutes
estimatiua egisse. s³ intellectus agens aliqñ itelli
git. aliqñ nō. z⁴ oia. intellectus agēs est sepatus i
mortalis z ppetu⁹ z nō reminiscit post sepatiōez. s³
itellect⁹ passiu⁹. i. vis cognitiua ē corruptibilis.

Secundo dubitatur. Utz act⁹ itellect⁹ agē
tis sit abstrahere qditates itelli
gibiles a fantasmatis. Ad soluendū h³ dubiū est
supponēdū q² de entitate itellect⁹ agentis sūt q²
tuor opinioniones. p^rima sūt cōmētatoris que stat i
tribus dictis. p^mum. homo est entitas cōposita ex
corpore z aia corruptibili q² vocat aia cogitatiua z
multoties vocatur itellectus possibilis siue itelle
ctus corruptibil⁹. z² dictum. cuiuslibz rōne vtēti af
fistit vna suba sepata que vocatur itellect⁹ agēs
vtute cuius homo or itelligere ea que itelligit
3^m dictum. ista suba separata cuiuslibz boi vtēti rō
ne assistens ē vna numero in oibus. Ex h³ infert q²
etiā idē itellect⁹ numero ē in oibus hoib⁹. in vno
hoie tñ gescit z i alio itelligit. h³ aut accidit ex pte
spēs assistentium in fantasia. z² infert q² est eadē
scientia discipuli z magistri. non solum in spē s³ in
numero. bec opinio satis reprobatā ē i scda qōne
secundi. z etiam contra istā opinonē sūt duo arti
culi p^rsentēs exp^rse. z⁴ opinio que v^r ē augusti
ni stat i trib⁹ dictis. p^mū dictū. in aia intellectiua
hois ē vna potētia intellectiua q² vocatur itellect⁹

De anima

possibilis. 2^m dictum. illi potentie assistit qdaz lux
increata. s. p^{ma} cā. z illā vocat intellectum agentē. 3^m
dictū. h^uate illi^o lucis increate intellect^o intelligit
veritates icōmutabiles z increatas z r^{as} eternas
Ex h^uert q^d ē idē intellectus agēs i oibus boibus
s. p^{ma} cā C 3^a opio stat i tribus dictis. p^{mu} dcm.
i eētia aie s^t ponēde due q^litates absolute. s. due
nāles potētie intellective a se invicem. z ab eētia
aie real^r distincte. 2^m dcm. intellect^o agēs h^u illustra
re fantasmatā vt possit gignere suā spēs i intelle
ctu possibili. s. lūmē h^u illustrare mē^m z colores
vt possint gignere suā spēm i mē^o z in organo. 3^m
dictū. intellectus possibil^u h^u effectiue pducere ac
tū intelligendi cum spē intelligibili in eo recepta. 4^a
opinio posita est in p^{mo} notabili.

Tertio dubitat^r vtz intellectus agens beat
oia facere. z intellect^o possibil^u beat
oia fieri. Pro soloe hui^u dubij ponū^r p^o aliqne sup
pōnes. p^{ia}. s. facies p^{nt}ata speculo i tenebris nō
pōt cāre suā spēm in speculo nisi p^{nt}e aliquo lumi
ne. sic etiā qdita^r rei māt^r exis in virtute fāstifica
obumbrata fantasmatib^u z conditionibus idiuidu
atibus nō pōt gignere suā speciē i intellectu possi
bili nisi p^{nt}e aliquo lumie spūali. 2^a sup^o. s. co
lor exis i tenebris nō pōt gignere suā spēs in
medio nec in organo nisi virtute alicuius luminis
irradiantis ipm colorem. s. l^u est de intellectu pos
sibili v^l de qditate intelligibili obūbrata fantasma
tib^u. 3^a sup^o. s. facies p^{nt}ata speculo i medio illu
minato statim gignit z cāt suā spēs in speculo z sic
colores p^{nt}ati lumini ēt cāt spēm i medio z i or
gano sic etiā p^{nt}e intellectu agente illustrāre z ra
diante supra fantasmatā q^d prius obūbrāt spēs in
telligibiles statim qditates intelligibiles gignūt su
as spēs intelligibiles i intellectu possibili. ideo ac
tus intellect^o agētis est irradiare z illustrare fan
tasmatā. qbus illustratis qditates gignūt suas spe
cies in intellectu possibili. Ex hoc sequi^r q^d intelle
ctus agens h^u oia facere. i. h^u illustrare oēs qdita
tes intelligibiles vt possint gignere suā spēm i in
tellectu possibili. sed intellectus possibilis h^u oia
fieri. i. h^u recipere spēs omnium intelligibiliū. pōt
tū aliter rīderi q^d aia n^{ra} est vna potentia actiua
tanti vigoris q^d pōt effectiue producere intellecti
onem omniū intelligibiliū. s. est dictū spēm intel
ligibilem omniū intelligibiliū z actum intelligendi
circa oia intelligibilia. Est etiā vna potētia passiua
tanti vigoris q^d pōt suscipere spēs intelligibiles oīū
intelligibilium z actū intelligendi circa oia intell.

gibilia. C^o Rationes solvūt^r ex dictis.

Veritur 2° vtz act^o intelligē
di sūt q^litates abiolu

q

te ab intellectu z obo intelligibili rel^r
distincte z ab ipis total^r effectiue pdu

cte in intellectu possibili s^tbiectate. Arguit^r p^o p^{ri}
mū. s. q^d non sunt qualitates absolute q^z nulla ac
tio est qualitas. sed ois actus intelligendi est actio
q^z nullus actus intelligēdi ē qualitas absoluta. ma
ior p^z q^z qualitas z actio sūt p^odicā mēta real^r di
stincta. minor p^z q^z ois act^o intelligēdi ē actio ima
nēs que est spēs actiōis. Et confirmat^r q^z act^o intel
ligendi rel^r identiscatur cū intellectu z cū obo in
telligibili ergo nō ē q^litas absoluta. a^us p^z aucto
ritate z rōne. auctoritate Ari. dicētis q^d intellectus
i actu ē idē cū re intellecta vt scia i actu cū re scita.
rōne sic. q^z ipicat d^oditionē actū intelligēdi sepa
ri ab intellectu z ab obo intelligibili. igit^r rel^r ideti
ficatur cū obo z cū intellectu. 2° sic. si actus intelli
gēdi cāretur ab intellectu seq^uent^r q^zq^z incōuenien
tia. p^{mu}. q^d cā māl^u z efficiens coinciderēt i idem
numero. 2^m. q^d r^ocos opposite. s. r^oo actiui z passi
ui fundarent^r i eodē numero. intellect^o. n. eēt p^{mu} p
ductiui actus intelligēdi ēt eēt p^{mu} passiue rece
ptiui ipius act^o. 3° seq^uretur q^d eiusdē ad seipm ef
fet r^oo real^r. intellectus enī rel^rferretur ad seipm rō
ne actiui z passiui. 4° sequeretur q^d p^{ri}ncipiū pdu
ctiui eēt p^{ri}illius q^o p se pducit. p^z q^z illō q^o p se
pducit ē opositū ex intellectu z actu intelligēdi. 5° se
q^uretur q^d potētie intellective nō ueniret diffini^r. po
tentie actiue. q^z nō eēt p^{mu} trāsmutandi alterū in
q^ustū alit^r p^{ri}m seipm. Et cōfirmatur q^z si pducerēt^r
p^{ri}at^r ab obo. seq^urentur sex inconueniētia. p^{mu}s
q^d actus real^r pduceretur a puro nihil. p^z cōia q^z
stat obmēē p^up^u nihil durāte pductiōe ipi^u actus
2^m q^z sequeretur q^d cā nālis posset cāre effectiue
aliquā entitatē nālem p^{ri}m q^z cūq^z distantia indiffe
renter. p^z q^z obm exis in quacunq^z distantia pōt
intelligi. 3° sequeretur q^d cā mere libera nēcio p
duceret naturat^r suūz effectum. p^z cōia q^z si volū
tas obine p^{nt}etur intellectui p aduersarium ipsa
pducit mere nāl^uter z necessario actū intelligēdi
circa ipam. z tū ipa est cā mere libera. 4° sequere
tur q^d entia rōnis ēfēt causa effectiua entis real^r.
p^z cōia q^z stat oba cōplexa z multa entia rōnis eē
obiecta multorum actuum intelligendi. Quinto
sequeretur q^d posset lapis intelligere et q^d asinus
posset affirmare z negare z sillogizare. patet cōia
quia cum lapis z asinus sūt obiecta tallium actu

Tertius

ut tales cābunt a lapide et ab asino. et ita poterūt denotare lapidē et asinū sicut efficiēs denotat suaz cām. 6. sequeret q̄ nullū ens eēt pure passiuum imo oē ens haberet virtutē et potētā pductiua alī cētis realis. s. sue cognitōis. cōis est falsū qz mā pma dī pure passiuā. ¶ 3. sic. act⁹ intelligendi dno minar obā igr sunt subiectiue in obis intellectus et confirmat qz act⁹ actiui nō est in agēte. igr act⁹ intelligendi nō est in intellectu. t3 cōia qz intellectus est agens effectiue pducēs actū intelligēdi. ¶ In opp^m arguitur pmo qz sint qualitates absolute qz act⁹ intelligendi pōt eē quocūqz respectū destructo. ergo est entitas absoluta et nō substantia neqz q̄titas. q̄ est qualitas. aīis p3. qz in sua dīstōe quiditātiua nī includit aliqū respectū. Scōo qz dīstīguat ab intellectu et obiecto intelligibili qz illa rīr dīstīguuntur quorum vnum potest existere realī sine alio. sed obiectum intelligibile et potentia intellectiua possunt realiter existere sine actu intelligendi. igitur act⁹ intelligēdi rīr dīstīguatur a potētia intellectiua et ab obiecto intelligibili. minor p3. qz in intellectu nō potest operari ipis obiectis existētib⁹. Qz sint causati ab obiecto et potentia arguitur sic: qz illud est causa actus intelligendi. quo posito ponitur actus intelligendi. et quo remoto remouet. sed posito intellectu et obiecto potest poni act⁹ intelligendi. et ipis seclusis necessārio secluditur actus intelligendi. igitur actus intelligendi causat a potentia intellectiua et ab obō intelligibili. ¶ 4. arguitur sic. qz sit in intellectu subiectiue qz potētia intellectiua nīl agit extra se. igitur eius efficiēs est in ea subiectiue. et per consequens actus intelligendi est subiectiue in intellectu possibili.

Primo sciendum qz p solōne questionis sunt soluende quatuor difficultates. ¶ pma. vtrum actus intelligendi sint entitates absolute in predicamento qualitatis reponibiles. pzo solutione huius difficultatis ponitur talia suppo. in intellectione alicuius obiecti concurrunt tres entitates. pma est entitas potentie in intellectiue. Secunda est entitas obiecti intelligibilis. Tertia est entitas ipsius actus intelligēdi. Ex his ponuntur tria dicta: p^{mum}. omnis act⁹ intelligendi et vlr omnis actio immanēs est entitas absoluta. Istud dcm p3 per rōnem demonstratiua Sco ti que stat in tribus supponib⁹. ¶ pma. impote est aliquod ens respectuū esse summā perfectiōne alicuius agēis viuētis. p3 qz omne respect⁹ presupponit absolutum eo qz est perfect⁹. ¶ Secunda suppositio. intelligere pfectissimū intelligibile

. s. essentiam diuinam est sūma perfectio intellectus. p3. qz nō est dabilis excellentior pfectio ei⁹. ¶ 3. suppo. si vnus actus intelligendi sit entitas absoluta. omnis actus intelligendi erit entitas absoluta. p3 qz omnes actus intelligendi sūt eiusdē rōnis in absoluto aut respectiui. Ex his formalī sic rō. ois sūma pfectio intellect⁹ ē entitas absoluta. sed aliquis actus intelligendi ē sūma perfectio intellectus. s. intelligere eēntiam diuinam. q̄ aliqz actus intellect⁹ ē entitas absoluta. et vltra. aliquis act⁹ intelligendi est entitas absoluta. ergo omnis actus intelligendi est entitas absoluta. maior p^{rimi} sillogismi p3 per p^{mam} supponem: et minor per scōaz et cōia in 3. p^{me}. scōa vero cōia per 3. supponem ¶ 2. dcm. omnis actus intellect⁹ est qualitas de pma spē qualitatis. p3 qz omnis act⁹ intellect⁹ est entitas absoluta et nullus est suba aut q̄titas. q̄ libz est qualitas et nō qualitas de quarta spē eo qz nō sūt forma vlr figura corporis. nec qualitas dīctā spē. eo qz act⁹ intelligendi nō sūt qualitates sensibiles. nec qualitas de secūda spē. qz non sūt nāles potētie. cānt enī a nālib⁹ potētis. igr sūt qualitates de pma spē q̄litas. ¶ 3. dcm. dēs actōes immanētes spūales et inextēse sūt in pma spē qualitatis. s3 oēs actōes immanētes corpales et extēse sūt i t^{ria} spē qualitatis. pma ps p3 p rōez scāz p 2. dco. Secūda ps p3 qz oēs tales actiones immanētes sūt qualitates sēsbiles. h ē dcm s. sū perceptibiles. ¶ 4. dīstī. vtrum act⁹ intelligēdi sit realī dīstīctus ab intellectu et ab obiecto intelligibili. p solōne huius dīstī. ponitur talis suppo. omne intelligibile ab intellectu vel est ipsemet intellect⁹ vel non est ipse intellectus. sed est aliquid existens in intellectu. vel ē aliquid quod nec est ipse intellectus nec in ipso intellectu. Ex his ponuntur tria dca. ¶ p^{mum}. si intellectus intelligat se. intellectio qua intelligit se ab ipso est realī et eēntialiter dīstīcta. p3. quia si non. sequerent tria inconuenientia. p^{mum}. qz intellect⁹ esset ipsamet intellectio et sic intellect⁹ semper intelligeret se. Secundo sequerēt qz intellectus transiret de contradictorio in contradictorium quoz alterum est reale et absolutum sine mutatione facta in ipso. p3 cōia quia de non intelligere fieret intelligens sine acquisitione alicuius entis realis absoluti. 3. sequerēt qz quando intellectio qua intelligit se non esset qz etiam intellect⁹ non esset. p3 cōia quia per aduersarium intellectio qua intellect⁹ se intelligit et intellect⁹ idem sunt realī. ¶ 2. dcm. si intellect⁹ intelligeret aliquid qd est in eo intellectio actualis qua intelligit seipm ē ab intellectu et

De anima

ab eo quod intelligitur rursus distincta. p. 3. q. 2. si non. sequitur quod intellectio non intelligitur sine ipsa. non est falsum quod stat intellectio non est et tamen ipsam intelligere. ¶ 5^m dicitur. si intelligat aliquid quod nec est ipse in ipso intellectio actus alius quam ipsum intelligit et rursus distincta ab ipso intellectu et ab eo quod intelligitur. quod sit rursus distincta ab intellectu si probatum est. sed quod non sit id quod intelligitur. p. 3. q. 2. id quod intelligitur non est in intellectu. sed intellectio est in intellectu. scilicet. quod stat id quod intelligitur esse purum nihil ipsa intellectio existeret rursus in intellectu. igitur intellectus reat rursus inquitur ab eo quod intelligitur. 3. q. 2. stat id quod intelligitur esse veram substantiam. intellectio vero est quantitas aboluta ut si probatum est. ¶ Tertia dicitur. ut actus intelligendi sit effectus productus ab obiecto et a potentia. p. 1. o. l. one h^o difficultatis ponitur talis suppositio. obiectum capitur hic per obiectum quod. s. p. ipse intelligibili aut per obiectum distinctiue aut distincti. Ex his ponitur quatuor dea primus. obiectum non est causa totaliter productiva alius actus intelligendi. sed partialiter. primus p. 3. q. 2. posita causa totali necessario ponitur effectus. sed posito obiecto non ponitur necessario actus intelligendi. 2. q. 2. obiectum causa totalis equo- ca est perfectio suo effectui. sed obiectum non est semper perfectum actus intelligendi. igitur non est causa totalis equo- ca ipsius actus intelligendi. maior. p. 3. q. 2. o. s. talis causa partialiter continet totum effectum. 3. q. 2. omnis actus elicitur a potentia in intellectu est effectus causa a potentia intellectiva. igitur omnis actus intelligendi est effectus productus a potentia intellectiva. et per hoc non est totaliter productus ab obiecto. 4. nulla causa naturalis totaliter est nata causa esse et effectus. sed obiectum aliquando se se causat actum scientificum. aliquando actum erroneum. et est causa naturalis. quod non est causa totalis talium actuum. 5. p. 3. q. 2. obiectum sit causa partialiter productiva actus intelligendi. p. 3. q. 2. obiectum appetit effectum causa partialiter productiva actus appetit. ut p. 3. per ari. i. vltimo tractatu. quod est obiectum intellectus. 2. q. 2. obiectum concurrunt ad productionem actus in aliquo genere cause non in genere cause materialis eo quod non est subiectum actus. neque formaliter eo quod non est in eodem actu. neque finaliter quod finis et forma coincidunt. quod in genere cause efficientis. 3. illud est causa partialiter productiva alicuius effectus quo secluso et o. alio posito non potest poni effectus. sed secluso obiecto et o. alio posito impossibile est ponere actum intelligendi. ergo obiectum est causa partialiter actus intus intelligendi. 4. q. 2. potentia intellectiva non est causa totaliter productiva sui actus. ergo aliquid concurrunt cum ea effectus et non aliud quam obiectum. ergo obiectum est causa partialiter productiva sui actus. ans patebit in sequenti dicto. ¶ 2^m dicitur. potentia intellectiva non est causa totaliter productiva sui actus sed solum partialiter. primus p. 3. q. 2. posito totaliter actui et passivo debite approximatis et

non impeditis potest sequi effectus quocumque extrinseco secluso et necessario sequi si sit causa naturalis: sed posito intellectu ponitur totale passivum. et per aduersarium ponitur totale actiuum et sunt debite approximata et non impedita. quod posito intellectu necessario ponitur actus intelligendi. quod est falsum. scilicet. p. 3. q. 2. illud est causa actus intelligendi quod laudatur vel vituperatur per actus intelligendi. sed potentia intellectiva laudatur vel vituperatur per suum actum intelligendi. quod est. potest scilicet obiectum per seclum rationem scilicet p. prima parte primi dicti. ¶ 3^m dicitur. aggregatum ex obiecto intelligibili et potentia intellectiva est causa totaliter productiva ipsius actus intelligendi. p. 3. q. 2. ipse positis et debite sibi inuicem approximatis et non impeditis. et quibuscumque alijs potest vel impotest secluso necessario ponitur. vel saltem potest poni actus intelligendi. ¶ 4^m dicitur. inter illas duas causas potentia intellectiva est principalior. p. 3. q. 2. quicquid sunt alie que due cause partialiter concurrunt ad productionem alicuius effectus: illa est principalior que concurrunt per modum cause vltis et dirigetis. 3. in productione actus intelligendi potentia intellectiva concurrunt tamquam causa vltis et per modum dirigetis. ergo potentia intellectiva est causa principalior. ¶ 4^a diffinitio. ut actus intelligendi sit sibi in intellectu. p. solone h^o diffinitio. ponitur tria dicta. ¶ primum. intellectus agens non est primum receptiuum actus intelligendi. p. 3. q. 2. est primum productiuum ipsius actus. ¶ 2^m dicitur. obiectum non est illud primum subiectum receptiuum ipsius actus. p. 3. q. 2. non posset obiectum de nouo intelligi sine mutato reali seclum in obiecto et sic non possemus intelligere eentiam diuinam sine mutato reali seclum in ipsa. 2. q. 2. stat complexa et entia rationis esse obiecta actui. modo illa non possunt esse subiecta intellectus quod est entitas realis per complexa. 3. q. 2. si obiectum esset subiectum actus intelligendi. vel esset obiectum quo. et sic habet in teris. quod obiectum quo est subiectum in intellectu. vlt. obiectum quod. et hoc non quod stat obiectum quod esse purum nihil actu intelligendi realiter circa ipsum exire. p. 3. de actu quo. nunc intelligimus antiprimum et eentiam eius. 4. q. 2. actus intelligendi sunt actiones immanentes. ergo manent in intellectu subiectiue.

Secundo

sciendum est quod ari. i. isto. 3. tractatu determinat de actibus intellectus et compat intellectum ad sensum. et diuiditur in tres partes. In prima determinat de actibus ipsius intellectus. et intendit septem conclusiones. ¶ prima tangit duas operationes intellectus. et est hec. intellectus indiuisibilium. i. apprehensio simplicium est in his circa que non est falsum. sed compositio intelligibilium est in his in quibus verum et falsum est sic est compositio eorum que sunt vera et eorum que supponunt per eodem

Tertius

¶ **2^a** tangit potestatem in istos actus. et est ista. intellectus simpliciter potest esse quod opus. probat per se sum prout ex opione empedoclis. quod sic empedocles dicebat quod primo fuerunt capita sine cervicibus. id est sine collis. postea coniuncta sunt suo collo per concordias et iteque diuisa per discordias. sic est in intellectu sunt per intelligibilia simplicia et dyametri et asymetri. et 2° per intellectum componitur ut dicendo. dyameter est asymetria et aliquando diuiduntur. et subdit quod intellectus simplex intelligit tempora preteritorum et futurorum. sic etiam intellectus componens componit scilicet cum scitis et futura cum futuris. ¶ **3^a** tangit diuisionem eorum quod in intellectu componere est falsum et non in intellectu simplici. primum probat quod si intellectus dicat albus non esse albus componit et falsum dicit. ¶ **4^a** 2° in intellectu componere est verum et falsum per omnia tempora. probat quod non solum falsum aut verum est quod cleon est albus. sed et quod erat vel erit albus. ¶ **5^a** 2° qualiter intelligit indiuisibile in actu. diuisibile tamen in potentia et est triplex est indiuisibile. quoddam est indiuisibile in actu diuisum in potentia. ut longitudo et illud intelligitur actu et est idisum et in tempore indiuisibile. 2um probat. quod tempus est sicut diuisibile et idisibile longitudo. 3um probat. quod per illius idisibiles non intelligitur nisi diuidatur et fiat in actu. ¶ **6^a** 2° tangit quod intelligant alia indiuisibilia et est bec. id diuisibile non secundum quantitatē sed secundum speciem intelligitur in indiuisibili tempore et in indiuisibili parte anime. et non intelligitur per quod est diuisibile secundum actus sed per quod est indiuisibile. 3um autem idiuisibile quod est idisibile tamen secundum actum quod secundum potentiam. ut punctus. intelligitur per priuationem diuisionis que admodum omnia priuatiua intelliguntur per habitum ut malum per bonum et nigrum per album. ¶ **7^a** conclusio tangit diuisionem inter istas duas optiones et est bec. omnia affirmata vel negata aliter de aliquo vera aut falsa est. sed non omnis intellectus verus aut falsus est sed solum ille quod ponit aliquid de aliquo. probat per se quod sicut visus circa iuu. proprium sensibile per se est verum. sed circa sensibilia per actus non semper est verum. sic se habent etiam quod sunt sine materia. intellectus. Et subdit quod idem est scia per actum cum re scita sed scia secundum potentiam est prius re scita. In 2^a parte ponitur. et operatio intellectus ad sensum. prima. quod sicut sensibile agit in sensum et reducit ipsum de potentia ad actum sic et intelligibile agit in intellectum et reducit ipsum de potentia ad actum. 2^a. quod sicut alteratio sensus a sensibili non est alteratio corruptiua nec mortis proprie dictus. mortis enim proprie dictus est actus imperfectus. sed alteratio sensus a sensibili est actus perficiens ipsum sensum. sic est de alteratione intellectus ab intelligibili. 3^a. quod sentire est sicut ipsi dicere siue id est intelligere. id est simplici apprehensione intellectus quod utrumque est simplex. 4^a. quod tamen sensum quod intellectus affirmationem vel negationem eius quod est obiectum

apprehensum ut conueniens vel disconueniens sequitur per secutio vel fuga. 5^a. quod in utraque apprehensione obiectum conuenientis vel disconuenientis sequitur delectatio vel tristitia. amor vel odium. persecutio vel fuga. 6^a. quod in nullo eorum potentia appetitiua alia est a potentia fugitiua et in sensu fugitiuum et appetitiuum non est aliud a sensitiuo nisi secundum esse. sicut est in intellectu. 7^a. operatio. quod sicut se habent sensibilia ad sensum ita etiam fantasmatum ad intellectum. probat quod sensibile facit speciem sensibilem sine qua sensus non sentit. sic et fantasma facit speciem intelligibilem sine qua intelligit. cum. n. bonum aut malum affirmat aut negat aut fugit aut persequitur format fantasma per quod anima sine fantasmate non intelligit. 8^a. quod sicut per sensus particulares operari ponere unum eorum qui apprehendat obiectum omnium sensuum et potest dicitur iter ipsa. ita est operari ponere unum intellectum intelligere omnia. 9^a. quod sicut sensus per species resarmatas imaginatur fantasma aliquid triste vel delectabile. et mouet ad persequendum vel fugiendum. ita intellectus per species resarmatas in memoria. sed est omnia quod appetit sensitiuum mouetur ad persequendum vel fugiendum secundum iudicium sensus. alia tamen per iudicium intellectus est ipsis absentibus. intellectus. n. iudicat de futuris et de ipsis deliberat. 10^a comparatio. quod tamen sensum quod intellectum est aliquid iudicium practicum quod natum est mouere sensum et intellectum ad aliquid persequendum vel fugiendum. aliquid vero iudicium speculatiuum et sine actione. id est non mouet ad aliquid agendum. Et subdit conuenientiam quod verum iudicium utriusque dicitur verum. et falsum dicitur. sed differunt in hoc quod est simpliciter. et quodammodo per quod exponit commentator. quod veritas in intellectu speculatiuo est bonum simpliciter et absolute. sed veritas in intellectu practico est bonum ordinatum ad aliud. 11^a comparatio quod intellectus intelligendo ea que sunt abstracta a materia non intelligit ea esse et existere sine materia. sed intelligit ea non intelligendo materiam eorum sic non est de sensu. Sensus. n. non potest distincte cognoscere albedinem non cognoscendo subiectum. id est 2^a vltima operatio quod sensus nunc quod est res sensata: sed intellectus est res intellecta. ¶ In 3^a parte aristotelem recapitulat ea que dicta sunt. et intendit tale conclusionem. anima est quodammodo omnia. probat. quod omne quod est sensibile est vel intelligibile. sed anima habet se in se per quod est sensibile et intellectum per quod est intelligibile igitur. minor probat. quod scia est quodammodo sensibilia igitur et sensus sensibilia. antequam probat quod dicitur quod diuiduntur scie si eadem cum dicitur quod sensibilia diuiduntur. Secantur. n. scientie que admodum sensata dicitur quod sensus. probat quod sicut scientia et sensus diuiduntur per actum et potentiam: sic sensibile et sensibile. si. n. sensus fuerit in potentia sensatum erit in potentia. et si fuerit in actu sensatum erit in actu: et sicut est de scientia et sensibili per quod est ex anima sed per quod habet esse in anima. non tamen est in anima

De anima

ipse si sua spe. nō. n. lapis ē anima s3 spēs lapidis
Ex hoc isert q intellect⁹ ē sic man⁹. qz sicut man⁹ ē
organū organoz. ea. n. vtimur ad ptegedū oia or
gana. sic intellect⁹ ē spēs spēz. i. recipit spēs oīuz re
rū. Et subdit q oia intelligibilia sūt in spēb⁹ intel
ligibilib⁹. pbat. qz nulla res ē vltis pter pteclares.
Ex hisert q intellect⁹ nihil addiscit neqz intelligit
sine fātasmatib⁹. si. n. intellectus speculati⁹ necesse
ē aliqđ fātasma spectari: z subdit dīaz inter fāta
sīa z intellectū. qz act⁹ fātasie nō ē ver⁹ neqz falsus. s3
intellect⁹ q ē opō vel dīso semp ē ver⁹. vlt falsus. z:
subdit q act⁹ intellect⁹ q ē intelligētia simpliciuz.
l3 nō sit fātasma nō mī est sine fātasmate.

Tertio Sciendū q circa hūc textū incidūt
tres difficultates. Prima est vtum
intellect⁹ ptericus z speculati⁹ sint po⁹ reatr⁹ disticte
Ista di. pōt duplr solui. p fm nominales ponēdo
p talē regulā. dato aliq cōnotatiuo si volum⁹
cognoscere significatuz ei⁹ z ei⁹ cōnotatū opz dare
dīffōnē qd nominis. z illd qd pōct i recto erit signi
ficatū. z illd qd ponēt obliq erit cōnotatū. z: ponū
tur due dīffōes qd noīf. p. intellect⁹ pteric⁹ ē potētia
intellectiua hīs actū vlt bitū ptericū. z. intellectus
speculati⁹ ē potētia intellectiua hīs actū vel bi
tū speculatiū. Ex his seq pmo q adequatum
significatū intellect⁹ pterici z speculatiui ē potentia
intellectiua. C z: seq q cōnotatū intellect⁹ pterici
ē act⁹ vlt habitus pteric⁹ z cōnotatū intellect⁹ specula
tiui ē act⁹ vlt bitus speculati⁹. C 3: ponit talis di
stinctio. intellect⁹ pteric⁹ z speculati⁹ pnt capi duplr.
vno mō p significato. z sic nec re nec rōe dīstinguūt
alio: p cōnotato: z sic re z rōe dīstinguūt. C pōt
trī atr solui ponēdo talē dīstinctionē. intellect⁹ pteric⁹
cus z speculati⁹ pnt capi duplr. vno mō p de
noiato. s. p potentia intellectiua q denoiatur practi
ca vlt speculatiua ab habitu practico vlt speculatiuo
vlt etiam ab actu z sic nō dīstinguntur. alio mō pnt
capi p significatis. s. p habitu practico vlt specu
latiūo denoiantibus intellectum speculatiū vel
practicū. z sic dīstinguntur reatr⁹. pnt etiā capi p ag
gregatis ex significato z denoiato z sic non retr di
stingūtur sic duo entia paccis quēadmodum lac
dulce differt a lacte albo. C z. di. vtz practici z
speculatiui sint dīe eēntiales potētie itellecrie
Pro solutiōe huius difficultatis ponuntur p aliq
dīstinctiones. pma. intellect⁹ pōt dici practic⁹ duplr
vno mō ab actu. z sic ille intellect⁹ est practic⁹ q i
telligit actu intelligendi practico. z ille ē specula
ti⁹ q intelligit actu itelligēdi speculatiuo. z isto
mō ipote est eundē actū sit cē practici z specula

tiū. qz ipote ē eundem intellectū sit itelligere re
tu practico z speculatiuo. alio mō intellect⁹ pōt ac
ci practicus ab habitu z sic ille intellectus ē ptericus q
informatur habitu practico. z ille ē speculati⁹ q
informatur bitu speculatiuo. z isto: ipote est eū
dem intellectū sit cē practici z speculatiui. C z.
di. intellectus pōt denoiari practic⁹ duplr. vno: p
denoiationē intrin: ecā z sic denoiatur practicus
ab habitu practico vel actu ieo exīte. alio: pōt d
nominari practic⁹ p denoiationem extrinsecam
z sic denoiatur practicus a suo obo. s. a praxielici
ta exīte. non in eo sed in volūtate. z: ponitur talis
suppō. act⁹ practic⁹ z sit praxis sūt pdicata q pnt
denoiatiue z accētr pdicari de intellectu. Ex his
sequitur q diuisio intellect⁹ practici z speculatiui ē
diuisio subī in accētr nō ppa s3 coia ac s3 diuidere
tur corp⁹ in albū z nigrū. C 3. di. vtz diuisio itel
lectus in simpliciē z cōponētē z diuidētē ptericus z
speculatiū sit diuisio itellecūs agētis vel possibit
p solone b. di. ponunt aliquē suppōnes. pma. cō
ponere ē quoddā itelligere z sit diuidere. z: in
telligere ē s. iue recipere itellectionē. Ex hoc se
quit q sol⁹ intellect⁹ poss bilis itelligit. 3. suppō.
itellecūm eē practiciū est ipm itelligere actu pter
co vel informari bitu practico. qrtā suppō. sol⁹ in
tellectūs possibilis itelligit actu practico vel infor
mat habitu practico. p3 qz solus i itellecūs possibi
lis ē recepti⁹ eoz. Ex his ponūt aliqua oca. p.
intellicū itelligens simplicita z intellectus cōpo
nens diuidens z discurrens nō ē potētie itellecie
rtr dīstincte. C z. oca. itellecūs possibilis ē ille
q dīdīst cōponētē diuidētē z discurrentē. 3. oca. p
tericiū z speculatiū sē ofie intellectus poss bilis.

Cōclusio rīsalis. act⁹ itelligēdi sē qūitates
absolute ab obo itelligibili z itel
lectū reatr dīstincte. z ab ipis sit totalr effiue pdu
cte in itellecū possibili subiectate. bec 2. q ad oēs
ei⁹ ptes satis p3 in primo notabili.

Primo dubitat. vtz oēs act⁹ itelligēdi sint
actōes imanētes z ab actu pducē
di dicēdi z recipiendi rtr dīstincti. z ab ipa itellecia
polēlia eliciti. p solde b. dubij sē soluende quinqz
difficultates. C pma. quis actus sit actus pducen
di. C z. 4. qz act⁹ si. act⁹ dicēdi. C 3. 4. qz actus sit ac
t⁹ recipiendi. C 4. 4. qz actus sit act⁹ elicēdi. C 5.
vtz oēs isti act⁹ dīstinguāt ab actu itelligendi. p so
lōe istaz difficultatū ponit p talis suppō. quando
clūqz itellecūs itelligit aliquod obī primo cōcur
runt ibi tres entitates realiter absolute dīstincte
scilicet entitas obiecti. entitas potētie z entitas

Tertius

ipſi act⁹ intelligēdi. ſ. ipſi intellectioſi. ⁊ quia ipſa intellectio eſt actiue pducta a po⁹ intellectiua. iō ē ibi vna entitas q̄ vocat^r pductio actiua intellectio nis q̄ ē relatio potētie pducētis ad formā ſiue intellectiōē pductā. ⁊ q̄ ipſa intellectio paſſiue pducit. ideo eſt ibi vna entitas q̄ eſt pductio paſ ſiua intellectōis ⁊ ē relatio forme producte ad po tentiā pducēte ⁊ correlatiue opponit^r pductioni actiue. ⁊ iſte due pductōes ſūt de gñe relationis. q̄ ſūt relatiōes intrinſec⁹ adueniētes: ⁊ q̄ intellectio ē forma abſoluta ſubiue recepta in intellectu poſſi: iō ē vna rſo intellect⁹ recipiētis ad ipſam formā re/ ceptā q̄ vocatur receptio actiua a q̄ ipſe intellect⁹ vñ effectiue recipit ipſam formā: ⁊ quia ipſa forma paſſiue recipit in intellectu poſſibili. ideo eſt vna re latio forme recepte ad intellectū poſſibile recipien te. ⁊ ſic in toto occurrunt ille ſeptē entitates: ¶ 2ª ſuppō. ſola intellectio dicitur vocari actus intelligēdi ideo intelligere p ſignificatio eſt reat^r ipſa intellectio. ſz intelligere caput p denotatio ē potētia intellecti na ſubiue receptiua ipſius act⁹ intelligēdi. ¶ 3^a ſuppoſitio. act⁹ dicendi actiue dictus eſt pductio actiua a qua intellectus agens dicitur format^r p ducere intellectiōē: ⁊ ille actus vocatur aliquan do dicere ⁊ aliqui concipere. aliquando vocatur pdu cere intellectiōem: aliquando vocatur pductio obiecti in obiecto cognito. Ex hoc ſequitur q̄ pdu cere obiectū in eſſe cognito eſt pducere ipſas cogni tionem a qua ipſum obiectū dicitur format^r eſſe co gnitum. ſz actus dicēdi paſſiue dictus ē pductio paſſiua ipſius intellectōis que aliqui vocat^r dici: ali quando recipi. ⁊ aliqui pducere. Ex hoc ſequitur q̄ act⁹ dicēdi ⁊ pducēdi ſūt reat^r idem actus. ſ. pductio intellectōis. ¶ 4^a ſuppō. actus recipiendi eſt rece ptio actiua vel paſſiua qua format^r intellectus poſ ſibilis recipit intellectiōē. ⁊ qua intellectio recipit formaliter in intellectu poſſibili. ¶ 5^a ſuppoſitio. actus eliciēdi actiue dictus eſt effectiua pductio ipſius intellectiōis a qua formaliter ipſe intel lectus agens dicitur actiue producere actus intel ligendi a qua format^r ipſe actus intelligendi dī pro ductus vel elicitus ab ipſa potētia agente. ſed ac tus eliciendi paſſiue dictus eſt ipſa productio paſ ſiua. vel ſaltem ipſa receptio actus in intellectu poſſibili. Ex hoc ſequitur q̄ actus producent^r ac tus dicendi. ⁊ actus eliciendi reat^r identificantur. Ex his dicitur q̄ actus intelligendi reat^r diſtin/ guunt^r ab actibus producendi dicendi ⁊ elicien/ di. 2° dicitur q̄ actus intelligendi realiter diſtin/ guunt^r ab actu recipiendi. Sed pro ſolutione diſ

ſicultatis que eſt vtrum actus intelligendi ſint ac tionēs immanentes ponitur talis diſtinctio: Du/ plex eſt actio. quedam eſt actio immanens. alia ē tranſiens: actio immanens eſt illa in qua nihil eſt operatum preter operationem. hoc eſt dictu quā documq³ preter operationem non eſt aliquis effe ctus actiue productus quem reſpiciat ipſa actio per modū effectus pducti tal^r eſt actio immanēs. verbi gratia quādo intellect⁹ intelligit aliq⁹ obiectū pter opatōem ſuam q̄ eſt intellectio nō eſt aliq⁹ effe ctus effectiue pduc⁹ quē reſpiciat actio ipſa per modū termini. ſz actio tranſiens eſt i q̄ eſt aliq⁹ opa/ tum pter opationē. ſz eſt dictu. quicunq³ pter ope rationē ipſius agētis eſt aliq⁹ forma pducta p ipſā realiter diſtictā ab ipſa opatōe tal^r operatio ē ope ratio ſeu actio tranſiens. vbi gñā qñ aliq⁹ edificat^r p/ ter edificatōē q̄ eſt actio remanet aliq⁹ effect⁹ no uis pduc⁹ p ipſas edificatōē. ſ. ipſa dom⁹ edifica ta. iō edificatio ē actio tranſiens. ſilr qñ ignis calefa/ cit aquā pter opationē ei⁹ q̄ ē calefactio ē aliqua forma noui^r effectiue pducta p calefactiōē illam. ſ. calitas in aq̄. iō calefactio ē actio tranſiens. Iſta diſtin⁹ p3 p Ari. p ethicor⁹ ⁊ 9° metaphyſice dicē te. quoz iquit aliter eſt quod ſit. i. operationes. bo rum actus in ſacto eſt. vt edificatio in edificato ⁊ totat^r motus in eo qd mouet. quoz vñ non eſt ali ud op⁹ pter actionem i ipſis exiſtit actio vt videre ⁊ intelligere. Ex his ſequitur q̄ illa actio nō vocatur actio immanēs q̄ denotat agēs p modū patientis. ⁊ agēs p modū agentis. nec illa tranſiens que dnoiat agens per modū agētis. ⁊ illa patiēs q̄ denominat patientis p modū patiētis. ¶ 2° ſequitur q̄ ille non vocatur actōes immanētes que manēt i agente for mat^r ⁊ ſubiectiue nec tranſeuntes: que ſunt in pa tiente ſubiectiue. ois. n. actio format^r capta eſt for mat^r in agente. Ex his dī q̄ actus intelligendi: et vniuerſalr omnis actus potētie virtualr cogni tiue eſt actio immanens reponibil^r in prima vel tertia ſpecie qualitatis.

Secundo dubitatur. Vtr⁹ act⁹ intelligēdi rſr diſtingua^r ab habitu ⁊ effectiue ab ipſo cauſet. Pro ſolōne b⁹ dubij ponunt^r alique ſuppōes. ¶ 1^a p⁹ia. intellect⁹ agēs cū ſpē intelligibil^r mediāte actu pducit^r bitū. 2^a. duplices ſunt actus. q dā ſc pcedētes bitū ⁊ ex ill^r cauſaſ habit⁹. alij ſūt ſe quētes bitum ⁊ illicānt^r ab habitu. 2° ponunt^r aliq⁹ di/ cta. 1°. ois habit⁹ intellect⁹ eſt q̄litas abſoluta. 2° dcm. ois habit⁹ intellect⁹ ē reat^r diſtict^r ab actu in telligēdi. p3. q̄ nō exiſte aliq⁹ actu in intellectu ſtat bi nō eē in intellectu. 3° dcm. bit⁹ ē ſubiue receptiū i in

De anima

intellectu possi. p. 3 q. 2. ē pductus ab intellectu agente.
¶ 4^m dicitur intellectus agens cum specie intelligibili et cum
 bitu exite in intellectu possi. concurrunt effectus ad
 pducendum actus sequentes habitum. p. b. a. sic. q. 2. quicun-
 q. alicui potest uenire ratio actus et passus si tali poten-
 tie addat aliqd adiutorium tale addit ex parte illi ex
 quo talis potest deficit. s. 3. potest intellectus uenire q. sit
 p. n. pductum et passum et non deficit in patiendo et re-
 cipiendo. igitur bitus sibi coaddit. occurrit per modum p. n. ci-
 p. i. actus et non passus. Ex his sequitur p. q. habitus ē
 cā p. b. a. b. i. t. pductus actus intelligendi sequentis habitus
¶ 2° sequitur q. bitus non solum potest ad vigorandā potē-
 tiā. s. 3. ut p. ipm potest fiat actus ad eliciendū pfectio-
 rez actus. **¶ 3°** sequitur q. talis bitus solum potestur ad
 determinandū potētiā ad actus pfectus eo q. de se sit in
 differēs ad actus pfectus et pfectus. **¶ 4°** sequitur q. nō
 ponit ad moderandū ipm actus. s. ut talis actus dicatur
 bonus vel malus sic q. potest pducatur subactus et bitus
 pducatur modus vel additione illi actus. **¶ 5°** sequitur q.
 nō ponit ad itensionē actus sic q. potest pducatur subam-
 actus et bitus pducatur itensionē ipsius actus

Tertio dubitat. Utz necesse sit intelligere
 sātasmata spectari. pro solōe huius
 dubij ponuntur due opiones p. b. a. b. e. s. prima opi-
 nio stat in duobus sup. p. b. i. 2. et duobus dictis. **¶ 1^a**
 sup. p. b. i. intellectus agens cum sātasmatis causat spēm
 intelligibilem sine q. nō est possibile intelligē. **¶ 2^a** spēs
 intelligibilis cāta in intellectu possi. remanet in ipso intelle-
 ctu post actus intelligendi. **¶ 3^a** dicitur. ipse est hūe
 p. m. a. itellectionē de aliq. re sine sātasmatis. patz
 quia impossibile est hūe p. m. a. itellectionē de aliqua re
 sine sua specie intelligibili. s. 3. impossibile est hūe spēs intel-
 ligibilem sine sātasmatis. **¶ 2^m** dicitur. bita specie intelli-
 gibilis potest intellectus infinitus actus intelligendi pducere
 sine sātasmatis. Ex his sequitur q. falsa ē opinio dicē-
 tius q. ad intelligendū non requiritur spēs intelligibilis sed
 sufficit cōuersio intellectus ad sātasma. ideo s. m. istos
 necesse erat in quilibet itellectōe intelligētē sātasma-
 ta spectari. h. est dictum se uertere ad sātasmata.
¶ 2° sequitur q. falsus ē error dicētiū q. in itellectōe
 requiritur spēs intelligibilis. s. 3. illa nō manet post actus in-
 telligendi eo q. in potest intellectus non ē mēoria. **¶ 3°**
 sequitur q. falsa ē opinio dicētiū p. q. requiritur spēs intelli-
 gibilis. 2° q. illa spēs intelligibilis remanet scdm esse
 remissū post actus intelligendi. 3° q. ad intelligendū
 ipsam rem necesse est in qualz itellectōe se uertere ad
 sātasmata. **¶ 4°** opinio stat in quatuor dictis. p. m. n. re-
 pugnat dīctorie intellectui pducere itellectōes
 sine sātasmate. p. 3. de intellectu sepato. **¶ 2^m** dicitur.
 nō spugnat dīctorie intellectui iuncto intelligere.

sine sātasmate. patz de intellectu iuncto corpi nro
 post resurrectionē. **¶ 3^m** dicitur nō repugnat dīctorie
 intellectui nro iuncto corpori uiuatoz intelligere
 sine sātasmate. p. 3. de intellectu in statu nature i-
 tegre. **¶ 4^m** dicitur repugnat intellectui iuncto in sta-
 tu nature corrupte intelligere sine sātasmate. ista
 tū opinio ē magis the. q. natural.

Ad rationes ante oppo. Ad p. m. a. 2. di-
 citur q. actio est equocuz
 ad actionē trāseuntē et immanentē. ideo stat actōes
 immanentē esse actionē et tū non eē de p. dīcamēto
 actōis cū sola actio trāsiēs ē reponibilis in illo p. dī-
 camēto. Ad cōfirmatōes dī negādo a. n. s. ad p. m. a.
 p. b. a. tōes dicit q. quādo intellectus intelligit se idēz
 ē intellectus et q. d. intelligit. et q. n. intellectus b. 3. sciētā
 d. se idē est scia. i. sciēs cū re scita. sciam. n. s. m. actus
 vocat sciētē. Et ad s. m. p. b. a. tōē dī q. non impli-
 cat cōtradictionē itellectionē separi ab intellectu et
 remāere sine subo. nec ē implicat cōtradictionē q.
 ea sepata ab intellectu ponatū q. cūq. subo. ut puta i
 lapide ut i asino nō denoiabit tū lapidē ut asinum
 intelligere. q. intelligē notat vitalē p. c. p. r. o. e. m. o. b. i.
 intelligibilis. **¶ Ad p. 3. dī q. ad p. m. a. i. cōueniēs q. nō ē**
incōueniēs q. cā māl in q. et cā efficiēs coincidunt
in eodē numero. forte tū ē incōueniēs d. cā efficiēte
et d. cā māl ex q. Ad 2^m incōueniēs dī q. ille r. t. o. r.
nel n. s. d. a. n. t. in eodē. r. t. o. n. a. c. t. i. u. i. s. d. a. n. t. in intellectu
agente et r. t. o. p. a. s. s. i. u. i. in intellectu possi. b. i. l. i. Ad t. e. r. t.
ium. incōueniēs dī q. quādo aliq. duo sūt idē r. t. o. r. e.
disticta formatz et c. nā rei nō est incōueniēs iter illa
duo eē r. t. o. n. e. m. r. e. a. l. e. Ad 4^m incōueniēs dī q. in
ductōe subali pducti tōm cōpositū. s. 3. in pductōe
accīdali solū pducti ipsa forma ut salte n. eff. c. r. t.
formal. ipius forme. Ad 5^m incōueniēs dicit q. in
lectui agēti uenit diff. n. i. t. i. o. p. o. actiue. trāsmu-
rat. n. a. l. t. e. r. p. in q. n. a. l. t. e. r. p. s. intellectui potēti. et intel-
lectui possi. uenit diff. n. i. t. i. o. p. o. t. e. t. i. e. p. a. s. s. i. u. e. Ad
cōfirmatōē dī et p. m. a. d. duo p. m. a. i. cōuenientia
q. suff. ē spēm intelligibilem esse aliquid reale extū
in intellectu. q. cap. i. b. i. c. o. b. i. n. p. spē intelligibili et
h. i. c. o. g. n. i. t. i. o. e. a. b. s. t. r. a. c. t. i. u. a. Ad 3^m incōueniēs dī q.
l. y. v. o. l. u. n. t. a. s. s. i. t. cā m. e. r. e. l. i. b. e. r. a. in eliciēdo suos actus
n. t. n. in mouēdo intellectū in cognitionē sui. Ad 4^m
incōueniēs dī sic ad p. m. u. m. et 2^m. Ad 5^m dī negan-
do cōn. q. illud solū dī intelligere affirmare nega-
re syllogizare i. q. s. h. i. n. e. r. e. c. i. p. i. u. i. t. a. l. e. s. actus. Ad 6^m
incōueniēs dī q. nō ē incōueniēs q. b. i. z. ē. i. t. a. t. ē. eē cāz
p. n. a. l. t. p. d. u. c. t. i. u. a. s. u. e. c. o. g. n. i. t. i. o. i. s. Ad t. r. i. a. d. dī a. n. s.
distinguen-do ut p. d. e. n. o. m. i. n. a. t. i. o. e. z. i. n. t. r. i. n. s. e. c. ā. z. s. i. c.
negat q. actus intelligendi denoiat sua oba. vel p. d. e.

Tertius

noatione extrinsecā. & sic de cetero. & in isto scilicet negat
dicitur. Ad confirmationem dicitur quod ar^m evidēt pbat quod act^o
intelligendi non sit intellectus agens sed est evidēt dīmo/
strat quod est intellectus passivus. Et de hoc de questione.

Veritur 3° ut ens sub ratione en
tis sit intellectus nisi obm

adequatum. ¶ Arguitur per quod non quod quicquid
cūq; aliq; potentia habet aliq; cōe p obm
talis potentia habet naturaliter ferri in oē illud de quo
p dicitur per se tale obm & solū in illud. sed potentia
nra intellectiva nō pōt nātr ferri in oē illud de quo
p se p dicitur ens. & multa fertur de quibus nō pre
dicat ens. igitur ens nō est adequatū nostri intellectus
obm. maior p3 qz ex opposito p dicitur sequi opposi
tū subī. Si enī potētia nō posset in oē illud de q p
se p dicitur obm sic obm excederet potētiā. q nō esset
adequatū potētie. si enī potētia nō ferat solū i illō
de quo p se p dicitur obm. sed ē i aliqd aliud. q po
tētia excedit obm & per cōs nō erat adequatum
potētie quod ē opp^m subī. minor p3 p pma pte qz
intellect^o nō pōt naturaliter ferri i pma intelligētiā
nec i alias s dās sepatas d quib^o nō p se p dicitur ens.
minor 2° p 3ª parte patet qz potentia intellectiva
fertur i dīas obentes ens & i per se passiōes entis
& i dīas ultimas. & tñ de istis nō i per se p dicitur
ens etīā fertur in entia pīuatiua i entia rōis & in
entia pīibita. & in dīdictōiū pīi pīncipij qd ē puz
nihil. ¶ 2° arguitur sic. quicquid due potētie sēfor
mat & specificē distīcte tales necessario hnt rōes
formales obales format & specificē distīctas. s3
rō formatis obalis potētie volūtie ē bonitas cui
nō oppōitur entitas sed vītas. ergo vītas est rō for
malis obiectalis intellectus. & per cōs ens sub rō
ne veri est obm intellect^o. maior p3 qz potētie soā
liter & specificē distīguūtur per obiecta. minor se
cundi sillogismi p3 qz voluntas nō fertur i aliud
nisi sub rōne boni. ¶ 3° arguitur. quicquid due po
tētie sic se habent q vna fertur i plura q alia ob
iectū vni^o excedi^o obm alterius. Sed intellectus se
paratus potest in plura ferri q intellectus cōiūct^o.
ergo obm adequatū intellect^o sepati excedit obm
adequatū intellect^o cōiūcti. sed obm adequatū in
tellect^o sepati est ens. q obm adequatū intellect^o cō
iūcti ē inferius ad ens. ¶ In opp^m arguitur autē
cōmentatoris dicentis quod ens & verū pma ipressiōe
iprimuntur in aīa nra. & per cōs est obiectum ade
quatum intellectus nostri.

Primo sciendū ē quod p declaratione fmi
no3 qōis ponuntur p alique disti
ctōes. ¶ pma. ens potest capi dupl^r. vno^o ut ē

quoddā tōe equocū ad oē ens tā reale q rōis. & sic
nō capitur hic. alio mō capitur ens ut ē cōe vniuo
cū ad ens finitū & infinitū. & ex consequēti ad qd ita/
tes decē genēz. & sic capitur hic. ¶ 2^a vi. duplex
est obm alic^o potētie. quoddā est obm motiū et
formale. & sic ē rō formatis obiectalis mouēs ipas
potētiā ad aliqd cognoscēdū. aliud est obm māle &
terminatiū. & ē illud quod terminat ipm actū intel
ligendi siue est illud quod cognoscit per ipm actū
intelligendi. ¶ 3^a vi. duplex est obm. quoddā est p
mariū & ē illud i qd p p se ferit potētia. aliud ē secū
dariū & ē illud in qd ex cōiti & nō p ferit ipa potētia
¶ 4^a. triplex ē obm p mariū. quoddā ē p mariū
pmitate adequatōis. aliud ē p mariū pmitate pfer
ctōis. aliud pmitate gnationis. qd vero intelligitur
de obm p pmitate adequatōis. ¶ 5^a vi. obm pma
riū pmitate adequatōis est duplex. quoddā ē ade
quatū fm vītatē quod vītatē cōtinet notitiā oīum
cognoscibiliū a potētia sic quod p se ipm mouet potē
tiā ad cognitōem sui & ad cognitōes oīus alio3 co
gnoscibiliū a potētia sicut eēntia diuīa mouet in
tellectū diuīnū ad cognitōes sui & ad cognitiones
oīus cognoscibiliū ab intellectu diuīno. aliud est adeq
tū fm p dicationē qd p dicitur p se & eēntialit^r de oib^o
p se cognoscibilibus a potētia. sic ut lux vel color.
vel aliqd cōe eis quod est ignotū quod p se p dicitur
& eēntialit^r de oib^o p se vībilib^o. aliud ē obm pī
mariū pmitate adequatōis fm p dicationē vel f3 vī
tē distīctie. ut ens. ¶ 6^a vi. duplex est intellectus. q
dā ē intellect^o cōiūct^o. ali^o ē sepat^o. & est dīo subī. in
accītia. ē enī idē intellect^o nūero q p est cōiūct^o &
postea sepatus. & ponuntur tres supposēs. pma.
ad hoc quod aliqd cōe sit alic^o potētie adequatū obm
adequatione fm p dicationem regritur due con
ditōes. pma. quod potentia nō ferat i aliqd p se nisi de
illo per se & eēntialit^r p dicitur ipm obm. 2^a. quod potētia
feratur per se & nātr in oī illo de quo per se p dicitur
caū obm ipm. ¶ Secūda suppo. ad hoc quod aliqd
cōe sit adequatū obm alicui^o potētie adequatōe
fm vītatē aut fm p dicationē distīcti regrit^r quod po
tentia non possit ferri in aliquid de quo qd ita
& eēntialit^r nō p dicitur obm. aut nisi illud vītatē con
tineat in ipō obō. ¶ Tertia suppo. qd ē ob3 ad
quatū alic^o potētie quocūq; extrinsecō ab ea seclu
to. & quocūq; intrinsecō sibi cōiūcto semp illud erit ad
quatū ei^o ob3. Ridiculū enī esset dicere quod si esset
aliqua potentia vīsiua que p aliquod extrinsecū
sibi cōiūctū nō posset videre nisi albedinē quod p p al
bedō esset ei^o adequatū obm. illo enī extrinsecō se
clu. so potest cognoscere adequate oēs colores. sic

De anima

et esset ridiculum dicere quod per se intellectus dicitur non
possit cognoscere nisi quiditates sensibiles quod est adeque
tamen obiectum sit quiditas sensibilibus. 3. ponitur aliqua deinde per
ma rei sensibilibus siue quiditas rei malis non est adeque
nostri intellectus obiectum. probatur per quod quoad docetur aliquod
potest per se ferri in rationem cognitionis quod sit quiditas
rei malis illa non habet pro obiecto adequato quiditate rei
malis. sed intellectus non potest per se cognoscere aliquod
intelligibile sub ratione cognitionis quod sit quiditas rei malis. scilicet
sub ratione substantie aut sub ratione entis. quod quiditas rei ma
lis non est adequatum obiectum nisi intellectus. 2. quod nulla po
tentia potest cognoscere aliquid quod presecidit a sua ratione
formali obiectiva. virtus enim non posset aliquid cog
noscere quod presecidit a luce. vel colore. sed intellectus
non potest cognoscere quiditate entis et substantie pre
secidit a quiditate rei malis. sicut superius et prius prece
dit ab inferiori suo. ergo quiditas rei malis non est ad
equatum obiectum intellectus nostri. 3. quicunque alique due pote
tie sunt eiusdem rationis. et videntur solum numero. quod est obiectum
adequatum vni est obiectum adequatum alteri. sed intellectus
bonis separat et intellectus bonis dicitur se eiusdem speciei. habent
obiectum adequatum quorum vnum non excedit aliud. 4. est vnum
et idem intellectus qui nunc est dicitur et postea erit separat.
habet idem obiectum adequatum. 5. 2. deinde substantia non
est adequatum nisi intellectus obiectum. per quod quiditas accit
est per se intelligibilis ab intellectu nostro. posset et probari per
rationes precedentes dei. 3. dictum. ens limitatum
non est adequatum nostri intellectus obiectum. quod
aliter non possemus cognoscere aliquid sub ratio
ne cognitionis quod sit ratio entis limitati. 4. Quartus di
ctum. ens illimitatum. scilicet deus non est obiectum ad
equatum intellectus nostri. patet. quia non mouet
intellectum nostrum ad cognitionem omnium intel
ligibilium nec per se predicatur de omnibus intelli
gibilibus. 5. Quintus dictum. ens quod precise est con
ad ens finitum et infinitum. est adequatum nostri
intellectus obiectum. per quod quia includitur in omni per
se intelligibili ab intellectu. et omne illud de quo per
se predicatur ens est per se intelligibile ab intelle
ctu. 6. Sextus deinde. adequatio obiectiva entis non
est adequatio secundum predicationem quod non predicatur enti
aliter et quiditative de omnibus per se intelligibilibus.
passiones enim entis et modi obiectis entis et ultime
vires sunt per se intelligibiles. et tamen de ipsis non
predicatur ens quiditative et entiat. nec est ade
quatum adaequatione secundum virtutem. sed est adequa
tum adaequatione distincta ex adaequatione secundum
virtutem et secundum predicationem. 7. Septimus deinde.
ratio formalis obiectis intellectus nostri est abstra
ctum ipsius entis. scilicet entitas. nihil enim est per se in

telligibile ab intellectu in quo non includitur illa
ratio formalis que est entitas aut quiditative aut
denominative.

Secundo sciendum est quod aristoteles in isto tractatu determinat de potentia
motiva. et dividitur in duas partes principales. in
prima inquit negative de potentia motiva. In
secunda inquit affirmative. In prima intendit sex
conclusiones. prima tangit intentum et est hec. Consi
derandum est de potentia motiva utrum sit poten
tia aie ab alijs distincta. et utrum differat ab ei. 1. 1.
iecto vel solum esse. ratione. 2. Secunda tangit quod
dam quonem. et est hec. quot sunt potentie aie. Ad
istam quonem dicitur tria. per quod sunt quodammodo finite.
2. quod non solum sunt tres. scilicet rationatiua irascibilis et
appetitiua. scilicet concupiscibilis. nec etiam solum sunt
due. scilicet rationalis et irrationalis. probatur dupliciter. per quod apparet
multe potentie que nec sunt rationales nec irrationales
sicut vegetatiua que est in plantis et sensitiva que
est in omnibus animalibus. Secundo quia poten
tia fantastica neque est rationalis neque irrationalis. etiam
potentia volitiua non videtur contineri sub aliquo
istorum. si enim contineretur maxime esset sub co
cupiscibili. sed hoc est falsum. quod voluntas est in ra
tionatiua et concupiscencia est in irascibili. scilicet in sensi
tiua. 3. 4. conclusio. potentia vegetatiua non est suffi
ciens per se motuum animalis secundum locum. probatur dua
bus rationibus. prima: omnis motus secundum locum est cum
fantasia et per aliquid eo quod est ratione appetitus ali
cuius conueniens aut ratione fuge alicuius discorde
nietis. sed multis inest potentia vegetatiua quibus
non inest fantasia vel persecutio vel fuga. Secun
da ratio quia si vegetatiua esset sufficiens motuum
secundum locum sequeretur quod plante essent motive loca
les. ens est falsum quia non habet aliquam preordi
nicam ordinatam ad motum localem. 4. 4. conclusio.
potentia sensitiva non est sufficiens per se motus lo
calis. per quod multa animalia que habent potentiam sensitivam
sunt manentia et immobilia secundum locum sicut sunt osee
et ostree. Subdit instantiam quod aliquis posset dice
re quod omnia animalia habent potentiam motiuam localem
sed non mouentur eo quod non habent organa ad mo
tum. Soluit quod hoc est inconueniens. natura enim
nihil facit frustra nec deficit in necessarijs. Et sub
dit aliam instantiam quia animalia que non sunt moti
ua secundum locum sunt imperfecta et orbata. ideo eis de
ficiunt organa ad motum. Soluit philosophus et
dicit quod non sunt orbata sed sunt perfecta. probatur signo.
quod sunt generatiua. augmentum et decrementum habent
tia. ideo si essent motiua secundum locum haberent par

Tertius

res organicas apras ad tale motu. ¶ Quinta: intellectus non est principium sufficiens morali. probatur primo de intellectu speculativo. quia aial nunc movetur secundum locum nisi propter iudicium alicui fugibile aut pugnabile. sed intellectus speculativus non dicit aliquid esse fugibile aut pugnabile. igitur intellectus speculativus non est principium morali. Subdit quod licet intellectus speculativus multoties intelligat aliquid delectabile aut tribile. sed non tamen propter hoc iudicat eum timendum aut persequendum. licet cor propter hoc moveatur ad timores. ¶ 2^a: probatur de intellectu practico. quia si iudicat aliquid esse persequendum vel fugiendum. non tamen si sit morali tale iudicium. ideo magis agit secundum concupiscentiam sicut iconitens. probatur et hoc per simile quia medicibaberes arte medicinalis non sanant se per illam nisi forte per accensum ergo et intellectus practicus non movet se sed suum iudicium. sed oportet hoc esse alteri virtutis. ¶ 6^a: appetitus non est principium morali. abstinentes. n. appetentes et concupiscentes non operantur secundum appetitum. sed sequuntur intellectum.

Tertio Sciendum quod in ista parte huius tractatus igitur de potentia motiva affirmativa et intendit sex conclusiones. ¶ Prima. appetitus et intellectus supple practicus videntur moventia. i. principia motiva aialis esse secundum locum. Subdit quod si illa duo non sufficiant tunc erunt tria principia moventia. scilicet intellectus appetitus et fantasia. nisi quis posuerit fantasiam esse intelligentiam quandam. probatur quod fantasia sit principium quia multa aialia preter sciam. i. iudicium intellectus practici sequuntur fantasias. Secundo quia in alijs animalibus in quibus non est intellectus nec ratio sed in eis est fantasia in illis est morali. ergo fantasia est principium motum et continet sub intellectu. Ex hoc infertur quod hec duo. scilicet appetitus et intellectus sunt motiva secundum locum. Subdit ostendit intellectum practicum et speculativum. quia intellectus practicus ratiocinatur propter aliud. ideo differt a speculativo sine ¶ Secunda conclusio: duo moventia predicata reducuntur quodammodo in unum movens quod est appetibile. quia cum intellectus et appetitus moveant aliquid unum oportet quod hoc sit secundum unam communem rationem. et illa communis ratio est commune movens. Subdit quod intellectus non movet sine appetitu. probatur quia cum aliquid movetur secundum intellectum movetur etiam secundum voluntatem. ergo et secundum appetitum. voluntas enim est appetitus. sed appetitus movet propter rationem. i. preter intellectum. quia concupiscentia quod contradicit rationi movet preter rationem. et appetitus. probatur etiam quia concupiscentia appetitus quidam est. ¶ Tertia conclusio tangit ostendit inter

intellectum appetitum et fantasiam quia intellectus? omnis est rectus. appetitus autem et fantasia est recta et non recta. probatur quia appetibile semper movet appetitum. sed appetibile quicquid est bonum apparens quicquid est bonum simpliciter. ideo appetitus quicquid est rectus et quicquid non. et subdit quod non omne bonum est motum appetitus sed solum actuale bonum. actuale autem bonum est bonum contingens quod potest aliter se habere. et hoc solet vocari bonum agibile. ¶ 4^a conclusio infertur quod potentia aie que vocatur appetitus est motiva secundum locum. probatur per rationem prius aie secundum potentiam. quodammodo est vegetativa. alia sensitiva. alia intellectiva. alia appetitiva. Et subdit quod he potentie aie plus dunt adinvenire quod concupiscibile et irascibile. ¶ 5^a conclusio tangit tristates in concupiscentiam et rationem et beatus. aliqui appetitus sunt adiutores rationis. probatur quia aliqui ratio et concupiscentia sunt rationis. probatur quia intellectus per malum futurum aliqui iubet bonum prius esse fugiendum. concupiscentia vero quod non iudicat de futuro per delectationem boni presentis iubet tale bonum esse persequendum. ¶ 6^a: tangit aliqua correlaria. primum: unum est movens in specie. scilicet appetibile aut appetitivum. probatur quia appetibile est primum movens inter omnia. appetibile enim movet eo quod est in intellectu aut imaginati et non movetur. 2um correlarium. tria sunt moventia numero. unum est movens. aliud est quod movet et movetur. 3um est quod movetur. 3um correlarium. movens dicitur dupliciter. aliud quod est immobile sicut actuale bonum. i. appetibile. aliud est movens quod movetur. et est appetitus. probatur quia appetitus secundum quod appetit movetur et illud quod movetur est aial. illud autem quo movetur est organum et illud est corpus. 4um correlativum est istud. aial est movens organicum. per quod ibi est principium et finis. est et motus tractus et pulsionis. Subdit quod danda quod est hec. utrum fantasia repetitur in omnibus aialibus. hanc questionem solvit distinguendo duplicem fantasiam. scilicet sensibilem et rationalem. fantasia sensibilis est duplex. quedam est determinata. alia est indeterminata. fantasia sensibilis est in alijs animalibus. sed fantasia rationalis deliberativa non est in rationalibus. Est tamen dubium. utrum deliberare sit opus rationis. et solvit quod deliberatio pertinet ad rationem. sic opinio quod est ex sillogismo. sed fantasia determinata non est in omnibus aialibus. omni tamen aiali inest aliqua fantasia. probatur quia omni animali inest aliqua delectatio aut tristitia secundum quam fantasiam.

Conclusio rationalis. Ens sub ratione entis est adequatum nisi intellectus obiectum. per quod obiectum habet non excedit potentie obiectum. sed aliqui intellectus habens sub ratione entis per obiectum. intellectus habet ens sub ratione entis pro suo obiecto.

De anima

minor pater de habitu metaphisicali.

Primo dubitat. Utruz sit necesse oē aial
hēre sensū. Ad soluēdū hoc dubiū
est supponēdū qd Ari. in isto ultimo tractatu cōpa
rat potētias aīe ad aiata. et diuidit in duas ptes.
in pma itendit sex cōclusiones: C¹ pma necesse
est vegetabilē potētia eē in oib⁹ viuētib⁹ gene
rabilibus et corruptibilib⁹ a gñatōe vsqz ad corru
ptionē. pbat qz oē viuens gñabile et corruptibile
bz augmētū. et decemētū et statū. ergo etiā habet
alimētū. i. virtutē nutritiua. s. virtus nutritiua ē po
tentia vegetatiua. et. C² 2^a nō est necesse sensus in
oibus viuētib⁹ eē. pbat duab⁹ rōnibus: pma. qz ē
aliqd viuēs qd ē corp⁹ simplex. i. nō organizatū sic
plāte. tale autē nō habet sēsū. g^o nō oē viuēs habet
sēsū. C³ Scdā rō. oē hñs sēsū est susceptiui spēz
sine mā. s. aliqd viuēs nō ē susceptiui spērū sine
mā ergo aliqd viuēs nō bz s. sēsū. C⁴ Tertia cōclusio
necesse est oē aial hēre sensū. pbat. qz oē aial bz ali
quid pp aliqū finē quē nō pōt acgrere sine sensu
ergo aial bz sensū. cñaz pbat qz nā nihil facit fru
stra eo qd oīs qd subsistit in nā sūt pp aliqd. aīa pro
bat iductiue. pmo de aialibus motiuis pgressiue.
qz aialia motiua pgressiue hñt motū. pgressiuis
ad querēdū alimētū sibi cūeniēs: s. hoc non pñt
facere sine sēsū. 2° pbat de aialib⁹ immobilib⁹ fm
locū. qz lz illa babeāt alimētū sibi cūienti tñ viscer
nere hñt iter alimētū cūeniēs et discōcūeniēs. hoc
autē nō pōt fieri sine sēsū. C⁴ 4ª cōclusio. non ē pote
aliqd corp⁹ hēre aīam et intellectū discretiui et non
hēre sēsū. pbat qz nec aial imobile localr. nec aial
gñabile. nec etiā aialia ingñabilia qd ponebantur a
platone pñt hēre intellectū discretiui sine sensu. igr
et. aīa pbat qz si non haberent aut lz eēt pp bonū
aīe et hoc non. aīa enim non magis itelliget line sē
su qz cum sensu. aut pp bonum corp⁹ et hoc non
qz nihil min⁹ aut magis durabit corpus pp sensus
C⁵ 5ª cōclusio. nullum corpus mobile localr ba
bet aīam sine sensu. Ex hoc infert qd necesse ē omne
corp⁹ mobile localr eē compositū. qz aut eēt cor
pus simplex aut cōpositū. nō simplex qz impote ē
corpus simplex habere tactū. ergo impote est cor
pus simplex habere sensū. et p cñs ipote est corp⁹
moriuum pgressiue eē corpus simplex. C⁶ 6ª con
clusio. oē aial de necessitate bz sensum tactus. pbat
qz oē aial ē corp⁹ aīanū. oē āt corp⁹ aīanū ē tāgibile
et oē tāgibile ē sēsibile tactu. ergo necesse ē oē aial
eē corpus tactiui si debeat seruari. 2° pbat qz
sensus tact⁹ p hoc dñt ab alijs sēsibus. qz aial pōt
eē sine alijs sensibus. non autē sine sensu tactus et.

aīa pbat qz alijs sensus sunt circa sensibilia qd non
sunt nutritiua ipi⁹ aialia. Sensus autē tactus ē dis
cretiuis discōcūeniētis et cūeniētis. g^o ipote ē aial
seruari sine tactu. Ex hoc infert qd oē aial bz gustū
gustus. n. est qdā tactus. secundo infert qd sonus co
lor et odor non alunt nec augmentant nec decre
mentum faciunt. Ex quo manifestum est qd gust⁹
et tactus sunt sēsus necessary aiali. qz non est pote
aial eē sine tactu. alij autē sensus sunt pp bonum. i.
pp bene eē ipi aiali non cūlibet s. solum aialimo
tuo pgressiue. et tale aial si debet seruari debet ē
habere alios sensus eo qd qrit alimētū a longe. s. b
dit modum p quem aialia suscipiunt alimentum
a longe. hoc enim sit p medium eo qd illud mediū
patit aliqd a sēsibilib⁹ ab eo alteratis et sensus pa
titur ab illo medio sic alterato. pbat p sēsū i mo
tu pulsōis. qz sic qñ aliqd mouēs depellit aliū tñ
depellit aliud vt depellit aliud. et itēz aliū depel
lat alēz. et sic continue qñqz deficiat mor⁹. et sic p^m
mouēs depellit et nō depellit. et vltimū solū depel
lit et nō depellit iō sic ē in alteratōe sēsus. In hoc tñ
est dñia qz in alteratōe medij a sēsibili mediū non
mouet localr sicut qñ sigillū iprimis cere cera nō
mouet localr sed tñ suscipit de ipressiōe qñ pōt
iprimere et iprimētis. Subdit qd hoc dicere ē me
li⁹ qd dicere sicut antiqui qd visio fiebat egrediēdo
et extra mittendo.

Secundo dubitat. vtp sit saluabile aial eē
corp⁹ simplex. p solōne b⁹ ē sup
ponēdū qd ari. in ista. secūda pte infert sex correla
ria. p^mum. ipote ē corp⁹ aīalis eē simplex. s. igne
us aut aerēus. pbat qz nō tñgit aial eē sine tactu
s. ipote ē corp⁹ simplex habere tactum. g^o ipote est
corp⁹ aīalis eē simplex. maiorē pbat qz ipote ē ali
quod aialū eē sine tactu. et oē corp⁹ aīanū ē tacti⁹
Ad pbādū maiorē ponit duas dñas iter sēsū tact⁹
et alios. pma. qz glibz alioz sēsū pter sēsū tactus
sēt p me^m exnētū. Sēsūs āt tact⁹ sit i tāgēdo me
diū itranētū. 2ª dñia. qz sensus tact⁹ nō ē de nā ali
c⁹ elemēti. alij autē sensus habēt organa de nā ali
cui⁹ elemēti. Ex his pbat minorē. p qz organuz ta
ct⁹ nō ē corp⁹ simplex. 2° qz tactus ē medietas tan
gibiliū. sed alij sensus dēmināt sibi sua obā i sum
mo. 2^m correlariū. qz neqz ossa neqz capilli nec plā
te sēt iūt. qz quod lz illoz est terra a dñio. 3^m. ne ē
ē oia aialia priuata sensu tactus mori. 4^m. ne ē
oē aial habere sensū tact⁹ q solus est necessari⁹ oī
aiali. 5^m. excellētie sensus tactus corruptunt aial
sed excellētie alioz sensuum nō corruptunt aial s.
bene corruptunt sensū. pbat qz excellētie sensus ta

Et sensato

ctus corrumpunt tactū. ergo ē et aīal eo q̄ monstra
tū est aīal nō posse ēē sine tactu: s; excellentie alio
rū sensuū solū corrumpunt suos sensus ad quorū
corruptōez n̄ seq̄ corruptio aīal. Subdit q̄ sēsi
lia alioz sēsuū corrūpūt aīal p accūs. s; son' toni
trui z odores īfectiui. 6^m corre^m: nō sūt necitate bē
m' sēsus tact' z alios sēsus. Ex his pz solo ad du^m

Tertio dubitat. Utz in intellectu poli sint
ponende species intelligibiles. ab
actualib' notitijs realr distincte in pma spē quali
tatis q̄ditatiue reponibiles. pzo huius solōne po
nunt aliq̄ dicta. p¹imū. necesse est i intellectu po
nere spēs intelligibiles. patz pmo qz cognoscimus
res z obiecta intelligibilia in absentia eoz. q̄ in eius
intellectiōe est aliqd nobis reputans obm̄ absens z
nō aliud q̄ spēs. ergo in intellectu est ponenda spēs
intelligibil'. 2° quia stat obiectū esse puz nihil durā
te ē? intellectiōe. ergo necesse ē ponere aliqd i intel
ctu ad supplēdū vicē obiecti qd̄ cuz intellectu cau
set ipm̄ actū intelligendū. illud aut̄ vocamus spēs
intelligibilem. C² 3^m dcm̄. spēs intelligibiles sūt enti
tates absolute ab actualibus notitijs oboz realr
distincte. p¹ima pz pz qz sunt qualitates reponibi
les in pma specie q̄litaris. Scda pz pz quia destru
ctis actualibus notitijs habem' memoriā z recor
dationē oboz intellectoz z nō p aliud q̄ p species
intelligibiles. g^o spēs intelligibiles realr distinguū
tur ab actualibus notitijs. C³ 3^m dictū. species itel
ligibiles effectiue cānt a fatāsmate z potentia itel
lectiua. C⁴ 4^m. species intelligibiles subiectiue re
cipiunt in intellectu poli. pzo solōne tamen argu
mentoz ponit tal' distinctio. species intelligibil' pōt
capi q̄drupl'r. vno mō cōissimē. p oi forma cōcur
rēte ad notitiā habēdā de obo: z sic q̄ditas obiecti
intelligibil' posset dici species intelligibil' z simitr fā
tasma. C⁵ Scdo mō. cōit' p oi forma q̄ est aliquo
modo ratio cognoscēdi obiectū. z sic habitus z di
spositiōes possūt dici species intelligibiles. C⁶ Ter
tio modo capitur: proprie pro qualibet forma que
est silitudo obiecti cognoscibil' per quam obiectū
cognoscibile cognoscitur. Et sic actus: intelligen
di z omnis actualis notitia intellectus potest dici
species intelligibilis. C⁷ 4^m modo propriissime pro
forma que est silitudo rei cognite manens: actua
liter in anima. etiaz postq̄ desinit actualr cognō
scetur nata ducere intellectū in notitiā obiecti cui⁹
ē silitudo: z sic capib' hic. Et bec de 3° articlo.

Rationes soluuntur ex dictis. C⁸ Et bec
de tertio et vltimo libro d̄ ani
ma dicta sufficiant.

Iniciū libri
de sēsu z sensa
to. queritur p¹
mo vtrūz corp⁹
sēsitiuū sit ade
quatum libri d̄
sensu z sensato
subiectū. C¹ Ar
guitur pmo q̄
non. qz paruoꝝ
naturaliam est
aliquid vnum
adequatum sub

iectū. z nō ē aliō q̄ corp⁹ sēsitiuū. ergo corpus sen
sitiuū est adequatū subm̄ puoz nātū. z p oīs non
est adequatū subm̄ libri de s. su z sensato: minor pz.
qz vt illud subz ēēt supius ad corpus aīatū. z sic n̄.
qz in puis nātū b' solū dēminat de bñtibus aīaz vt
ēēt idē qd̄ corp⁹ aīatū: z hoc non qz illud est subm̄
libri de aīa. vel ēēt īferi⁹ ad corp⁹ animatū. z sic ēēt
corp⁹ sēsitiuū cū z corp⁹ sēsitiuū sit īmediatū īfe
r⁹ us ad corpus aīatū. C² z sic. sēsitiuū ē ppria pas
sio corpis sēsitiuī siue aīalis. ergo non ē formatrō
subiua isti scie. aīis pz. qz sēsitilitas nō est aliud q̄
apritudo ad sētiēdū. z cōfirmat qz vel corp⁹ solū est
subm̄ isti scie. z sic nō. cū nō sit adequatū isti scie
vt aggregatū ex corpe z sēsitilitate: z hoc nō. qz
est vnu ens p accūs. C³ 3^m sic. corp⁹ sēsitiuū non est
aliō q̄ ipz aīal: s; aīal ē subz i libris d̄ aīalib'. g^o cor
pus sēsitiuū nō ē subz isti scie. Et cōfirmat qz toti⁹
z pris subine ē eadē scia. s; corp⁹ sēsitiuū est pars
subiua corpis aīatū. g^o de corpe sēsitiuo z corpore
aīato ē scia de aīa. ergo z de corpe sēsitiuo: z per
oīs corpus aīatum non est adequatū subz huius
scie. C⁴ In oppositū est auctas pbi.

Primo Sciēdū q̄ iste liber de sēsu z sen
sato in q̄ Ari. dēminat de corpe
sēsitiuo diuidit in nouē capitula. p¹imūz ca^m ē di
q̄busdā pambulis valētibus ad cognitionē sequē
tiū: z itēdit q̄ttuor cōclusiones. C¹ p¹ima tāgit i
tentū z ē bec. Dēminatū ē de aīa. fm̄ se z d̄ quali
bet ei⁹ pte z de potētīis aīe fm̄ q̄ se tenent ex par
te ipsius aīe. mō uenīcs ē dēminare de ipis aīa
libus z d̄ oibus bñtibus vitā z q̄ sūt opandēs cōes
z ppe corz. pbat qz uenīcs ē dēminare d̄ his q̄
sūt cōia aīe z corpi. s; opatōes aīe tā cōes q̄ ppe
sunt cōes aīe z corpi. ergo dēminādū ē d̄ opandī
bus aīaliū tā ppijs q̄ coibus. minorē. pbat ex⁹ z
rōe. Exēplo sic: qz bec oīa q̄ cōia sūt aīe z corpori

De sensu

isunt fere oib⁹ animalib⁹. puta sensus. memoria. ira. desideriu. appetitus. gaudiu. et tristitia. Et subdit q^d corp⁹ que veniunt oib⁹ aialib⁹ q^d insunt oib⁹ vita p^{ri}ncipatib⁹. et q^d insunt maxime aialib⁹. vt sunt iste q^uatuor obinatōes vigilia et somn⁹. iunētus et senect⁹. respiratio et aspiratio. mors et vita. de q^ubus cōsiderādū ē q^d sit vnū q^uodq³ iporum et pp^{ri} cam siat. ¶ 2°. pbat rōne. q^u oēs ille opatōes aut sunt cu³ sensu vt si. sus memoria et fatia. aut p^{ri} sensu appetitus vt sūt passiones sēsuū vt sōnus et vigilia. aut salus et cōseruatio sēsuū vt iuuent⁹ et sanitas et vita. aut corruptiones et p^{ri}uatōes sensuū vt mors et egritudo et senectus. Sensus aut sit organum corpo⁹ reū. ergo sensus ē cōis aie et corpi. et p^{ri} oīs oia ista sūt cōia aie et corpi. et istā rōne pbat statim post conclusionē sequētē. ¶ 3°. p^{ri} est dēminare de p^{ri}ncipijs sanitatis et egritudinis. pbat Aristo. rōne et signo. rōne sic. q^u sanitas et egritudo sūt passiones hūitū vitā. s^z hic determinat de oibus vitā hūit⁹. igit⁹ dēminādū est de sanitate et egritudine. maiorē pbat. q^u nō est possibile sanitatē et infirmitatē fieri in carētibus vita. Signo sic. quia multi medicor⁹ dando artē medicine maiorē p^{ri} illius artis fecerūt de his q^u p^{ri}net ad p^{ri}ncipia nālē. ergo si gnū est q^u aliq³ corp⁹ q^u sunt p^{ri}ncipia nālīs sūt p^{ri}ncipia sanitatis et egritudinis. et p^{ri}ncipia determinādū est de sanitate et egritudine. Ex q^uo isert q^u p^{ri}ncipia finiūt ad ea ex q^uo icipiūt medici. illud correlariū solet sic exponi. vbi icipit medic⁹ ibi dēminat p^{ri}ncipia. ¶ 3°. 2°. tāgit aliq³ sup^{ri}ponēs. Prima necesse ē vnū q^uod q^u aial fm q^u ē aial hōe sensū. pbat. q^u aial est aial per sensū. hoc ē sēsiuū est oīa eēntialis animal. 2°. oē aial h^z necessario gustū et tactū. id est tact⁹ et gustus sūt si. sus necessarij oī aiali. Subdit q^u cā necessitatis tact⁹ dē ē in 3°. de aia. s^z de gustu pbat. q^u aial p^{ri} gustū discernit alimētū dlectabile vt hoc psequat⁹. et tristabile vt hoc fugiat. s^z alimētū est neciūm oī aiali. igit⁹ gust⁹ est necari⁹ oī aiali. ¶ 3°. 3°. sup^{ri}ponēs. sensus p^{ri}ncipietis sua oba p^{ri} mediū eēneuz. s^z. visus audit⁹ et odoratus sūt necarij ad salutem aialiū successe q^u mouēt p^{ri}gressiue. pbat q^u aialia q^u nō hūit alimētū cōiunctū idigēt ipsū q^uerere a lōge. igit⁹ idigēt illis sētib⁹ q^u lōge alimētū p^{ri}ncipiūt sic sunt audit⁹ visus et odoratus. 2°. pbat q^u sint necessarij aialib⁹ hūit⁹ p^{ri}udētiā sic hōibus. q^u isti sētiū annūciat itellectui multas oīas cōtemplab⁹ liū. ¶ 4°. 4°. tāgit oīas iter visū et auditū. q^u visus fm se est magis vtilis aialib⁹ hūit⁹ p^{ri}udētiā et audit⁹ fm accēs ē magis vtilis. pbat p^{ri}ncipia p^{ri}ez tūpt⁹. p^{ri}mo q^u visus p^{ri}ez rep^{ri} oīas oīdit nobis

q^u audit⁹. pbat. q^u oīa corpa colore p^{ri}ncipat. s^z visus ducit nos i cognitionē oīum corporū. pauca aut corpa p^{ri}ncipiūt oīas soni. igit⁹ audit⁹ pauca corpa oīdit. 2°. pbat. q^u p^{ri} visus cōgscim⁹ oīa sētibilia coīa nō tū oīa p^{ri}ncipiūt p^{ri} auditū. 2°. p^{ri} p^{ri} bat q^u p^{ri}mo ē causa discipline s^z accēs. et est p^{ri}ce p^{ri}ribilis ab auditu et nō visu. igit⁹ audit⁹ s^z accēs ē magis cā discipline q^u visus. maiorez probat. q^u p^{ri}mo oīat ex nob⁹. mō vnū q^uodq³ noīus simbolū. l. causa sententia et significatione impositus est ad significandum. Inset correlarium q^u ceci a natiuitate sunt sapientiores surdis et mutis.

Secundo sciendū ē q^u Ari. iboc 2°. capitulo determinat de organis sensuū. et diuidit⁹ duas p^{ri}es. In p^{ri}ma determinat de ipsis organis s^z opinionem antiquor⁹. et itēdit septē conclusiones. ¶ Prima tāgit fūdamētū antiquorū. et est bec. antiq³ coaptabāt organa sēsiuū ipsis elemētis. et q^u sūt q^uncq³ sēsus. et non sūt nisi q^uatuor elementa. ideo dubitabāt cui coaptarent sensū q^untū. ¶ 2°. conclusio tāgit opinionem platonico⁹ et est bec. Dēs supple platonici dicunt visum esse de nā ignis. pbat sic signo. q^u si in tenebris palpebris clausis oculus cōstrigat⁹ vel percutiat appareret ignis. et nō ignis extrinsecus cum tunc sint tenebre. igit⁹ est ignis intrinsecus et p^{ri}ncipia signum est q^u visus est de nā ignis. ¶ 3°. conclusio. tangit reprobationē illius signi. q^u si visus eēt ignis sequeretur q^u oculus se videret siue moueretur siue gesseret. pbat oīam. q^u nō cōtingit visibile latere sentientes et vidētem. ¶ 4°. conclusio tāgit solutionem signi et est bec. apparitio su⁹ foris nō est propter visū esse ignē s^z p^{ri} aliud. q^u illud q^u vocat nigrū siue mediu oculi est p^{ri}fecte lene. igit⁹ oculo velocit⁹ moto in tenebris apparet fulgere. pbat oīam. quia corpora lenia in tenebris nata sūt fulgere quemadmodum quedam capita pisciū. ¶ 5°. conclusio tangit reprobationē platonis et impedoclis. pro cuius declaratione extra textum d^{ri} q^u plato et empedocles opinabātur visum eē quēdam ignē existētes inter pelliculas oculi sicut lumen in lucerna. et sic lumen exit per pellem lucerne et sit visio in tenebris. sic lūmē illius ignis dicebant exire per pelliculas oculi. et sic fiebat visio per hoc q^u ille ignis extra mittebat suos radios ad modū lintillaz. dicebant etiā q^u ille ignis in tenebris extra mittebat lūmē suū. sed tale lūmē p^{ri}pter sui debilitatē exinguebatur a tenebris. et p^{ri} hoc dicebant visionē non fieri in tenebris. Cōtra eos sic arguit p^{ri}ncipia. q^u si visus eēt ignis sequeretur q^u oculus posset videri

Et sensato

in tenebris. p^o sequentia q^u lue exiit a lucerna vi-
dem^o in tenebris. g^o sⁱtr poterimus videre in tene-
bris lumie oculi exiit ab oculo. Subdit soluti-
onem platonis in thimeo q^u lumen illud exiens
oculum extinguitur in tenebris pp^o debilitatem. sⁱ
ip^obat p^hs: q^u lumen est calidū z siccū. igit^o nō ex-
tinguit nisi ab humido z frigido vt probat de igne
in carbone z de igne in flāma. z per cōsequens lu-
men oculi p^o diem in aqua z p^o diez in hyeme suffo-
care: cū aq^u z hyems sint frigida magis q^u i tene-
bris: cōsequens est falsum q^u p^o diē z in aq^u z i hye-
me videmus. ¶ 6ª cōclusio recitat op^oinonē em-
pedoclis sub verbis p^op^orijs eius q^u sⁱba sūt valde
obscura eo q^u Empedocles suam p^hiaz metricē
vedit. sⁱba tñ text^o nō sunt metrica pp^o trāslationē:
¶ 7ª tangit op^oinonē democriti z est bec. demo-
crit^o dicit visū esse de nā aque z in hoc bñ dīc^o z vl-
tra dicit apparitionē fulgoz apparētū i oculo eē
visiōnē. z in hoc male dicit. p^obat p^hs trib^o rōib^o.
p^oma. q^u illa appitio fulgoz causat^o pp^o hoc q^u ocul^o
est lenis z nō est in vidēte: sed ipa visiō nō sic cā^o sⁱ
est in vidente. g^o ipa visiō nō est apparitio fulgoz.
Secūda rō. illa appitio causatur p^o refractōez ab
aliquo corpe leni. sed visiō nō sic causat^o. g^o zc. Ter-
tia rō. si appitio fulgoz eēt idē quod visiō vbicun-
q^u eēt vñū ibi eēt aliud. cōis est falsū q^u i solo oculo
est visiō sed i oī corpe leni per refractōez luminis
potest esse apparitio fulgoz z p^obat de speculis.
In sed a pte aristo. determinat de organ^o visus
fm op^oionē p^op^oriam z intēdit quinq^u cōclusiōes. p^o
ma. visus est de natura aque. probat ari. vna rōe
z tribus signis. rōne sic. quia illud quod est interi-
us in oculo est perspicuum. ergo est de natura ae-
ris vel aque. sed melius est q^u sit de natura aque
q^u aeris. q^u aqua est stabilior z magis spissa q^u aer
¶ p^omū signū q^u si eruat^o vel pforet oculus. aq^u exi-
bit ex eo. ¶ 2^a. q^u in oīno nouiter formatis. id est
in embrionibus oculi excedunt ceteras partes in
frigiditate z claritate que sunt p^op^oriates aque
¶ 3^a signum. quia albū oculi in habentibus san-
guine factum est pingue z crassum. vt conseruet
humidum oculi ne congeletur z ne fluat ex ocul^o.
nulli enī nunq^u friguit quod est infra palpebras. sⁱ
in animalibus non habentibus sanguinem pellis
oculorum est dura ad protectionem illius humi-
di. ¶ Secunda cōclusio tangit vnam op^oinonē
antiquoz de modo videndi eam reprobando
z est bec. irrationale est q^u visiō fiat exmittēdo sic
antiq^u dicebāt. s. p^o hoc q^u lumē exit ab oculo ad res
visas. p^obat p^hs sic. q^u vel illū lumē exiēs abocu-

lo ptendit se vsq^u ad res visas. z hoc nō q^u incon-
ueniens est tā parū lumē emitti ab oculo vsq^u ad
astra. vel illud lumen exiit ab oculo vsq^u ad aliq^u
parūā distantiā in qua coniungitur lumē ipi^o vis-
ibilis sic q^u per talem diunctōem fiat visiō. z bñ nō:
quia tunc quereretur quid est lumē lumini cōiū-
gi. i. vtrum lumen coniungi lumini sit ipm videre
Querere etiam quō est possibile lumen cōiungi
lumini. nō enī quodlibz diungitur cum quolibz:
neq^u exteri^o interi^ori sicut probat de aere qui ē
in miringa que nō coniungitur cum aere exteri-
ori. ¶ 3^a cōclusio tangit duas sup^opones. p^oma. im-
possibile est videre sine lumine sicut dcm est in li. s
anima. scōa. mot^o. s. spēi sensibilis factus per me-
dium quod est inter rem visā z oculū facit visiōnē
sine illud mediū sit aer sine lumen. resumit. q^u rō
nabile est visū esse de natura aque cū rōe sup^o po-
sita. ¶ 4ª cōtāgit reprobationē alteri^o erroris. z
est bec. potentia visiva non est in extremitate oculi
sⁱ tra oculū. p^obat signo. q^u accidit gbusdā vñhera-
tis i bello circa tpa vt eis abscederent^o poz oculi q^u
si extinguere^o quoddā lumen isra lucernā. ergo si
gnū est q^u organū visus nō est i extremitate oculoz
sⁱ iteri^o. ¶ Ultima cōtāgit coadaptationē elemē-
toz ad organa sensuū z est bec. si cui^olibz sensui de-
beam^o coadaptare vñū elemētoz oz coadaptare
visū aque. auditū aeri. z odoratū igni. de odora-
tu probat q^u odorat^o ē talis in potentia qualis est
odor in actu. sed odor est ignis i actu cū sit fuma-
lis euaporatio. igit^o oz odoratū esse ignē a dñio. In-
fert q^u organū odoratus est bñ situatus circa cere-
brum. p^obat. illud quod est in potētia ignis ē actu
frigidū. g^o organū odorat^o ē actu frigidū z p^o cōis ē
bñ situatū circa cerebz cū cerebz sit frigidū z hu-
midū oībus partib^o corpis. z sⁱtr est de visu: orga-
na autē tact^o z gust^o oz coadaptare terre. Infert
q^u gust^o z tact^o bñt pncipiū a corde z cor est oppo-
situm cerebro. ideo est calidius inter omnes ptes
corporis.

Tertio sciēdū q^u ari. in isto z^o cōtāminat d
obō visus. z diuiditur in duas ptes
In p^oma ponit diffōem coloris. z intēdit septē cō-
clusiones. ¶ p^oma tangit intentum z est bec. dcm
est vtr de oībus sensibilibus fm vñū quodq^u sensi-
tiū. puta de colore. de odore. de somno. gustu z
tactu. z que sit actio ipoz sensibiliū. z q^u sint opati-
ones ipoz sensuum. Cōsiderādū est nunc qd sit
vñū quodq^u ipoz. s. quid color qd sonus. quid sa-
por. qd odor. z sⁱtr de tactu. Et primo dicendū est
de colore. dcm est ēt in de aia q^u vñū quodq^u eozū vi-

De sensu

uidit dupliciter. scilicet in actu et in potentia et quod color et sonus in actu se habent ad suos sensus in actu puta ad visionem et ad auditionem. nunc dicam quod sic videtur quod ipse et quod aliter videtur quod ipse faciat in se actum. scilicet actionem in sensu. **¶** Secunda igitur tangit distinctionem luminum. et est hec. dicam quod de luce sic dicitur in de anima. scilicet quod lumen est color. id est aer perspicui secundum actum. probatur quod quoniam est aliud quod ignitum. id est luminosum in perspicuo prout est lumen. putatio eius sunt tenebre. **¶** Tercia igitur tangit naturam perspicui. et est hec. perspicuum non est prout aer necque aqua necque alicui de corporibus. sed est una compositio natura. et videtur quod non est separata a corporibus. sed est in his. scilicet in aere et in aqua et in alijs. scilicet in corporibus celestibus. in his vero magis. in his vero minus. **¶** Quarta igitur tangit duas suppositiones ad probandum primam partem distinctionis coloris. **¶** Prima. perspicui est aliqua extremitas. probatur. quod cuiuslibet corporis est aliquod ultimum siue aliqua extremitas. sed omne perspicuum est corpus. igitur cuiuslibet perspicui est aliqua extremitas. et natura luminis est esse in determinato perspicuo. **¶** Secunda igitur tangit primam partem distinctionis coloris. et est hec. color est extremitas perspicui. probatur quod color est extremitas vel extremitate. sed non est extremitas corporis terminati. ergo est in extremitate corporis terminati. Illud autem quod est in extremitate corporis terminati est extremitas perspicui. ergo color est extremitas perspicui. maiorem probatur autem philosophorum qui vocabant colores epiphaniam. id est supra apparitionem. **¶** Sexta igitur tangit duas suppositiones pro probatione secunde partis. prima est hec. perspicuum non est susceptivum coloris. probatur quod nullum susceptivum coloris videtur colorari interius et exterius. sed omne perspicuum videtur colorari interius et exterius. ergo nullum perspicuum est susceptivum coloris. minor est probatur. aer et aqua et aurore videtur esse colorata tam exterius quam interius. secunda est hec. id est perspicuum videatur esse coloratum non tamen habere veros colores. probatur quod colores perspicui puta aeris et aque aliter apparet de longe et de prope. ergo non sunt hi colores. **¶** Septima igitur tangit probationem secunde partis. et est hec. color est in corpore terminato. quod color est extremitas perspicui secundum quod perspicuum est susceptivum coloris. sed perspicuum non est susceptivum coloris nisi quod est in corpore terminato. igitur color est extremitas perspicui in corpore terminato et hoc totum est distinctio coloris. In secunda parte determinat de generatione coloris et interdit quinque conclusiones. **¶** Prima tangit extremos colores. et est hec. sicut se habent album et nigrum in corpore terminato. Ex hoc solet capi quod nigrum dicitur putationem albi. **¶** Secunda conclusio tangit secundam

opinionem de generatione mediorum colorum. et est hec. quoniam cum album est ita parum et nigrum est ita multum utrumque eorum secundum se est indivisibile propter parvitatem si ponantur prope se invicem constitutum ex ambobus est indivisibile. igitur necesse est ipsum habere quendam colorem et non aliquem extremorum quod non est posse ipsum videri album et nigrum. igitur necesse est ipsum esse commixtum et habere quendam spiritum mediarum colorum. et sic per istum modum contingit accipere plures species colorum secundum diversas proportionem albi et nigri quorum quidam erunt delectabiles. alij vero non videntur probatur per simile de proportionibus et consonantiis sonorum. **¶** Tertia igitur tangit aliam opinionem de generatione ipsorum et est hec. quoniam videtur quod color supponit alteri. et videtur per aliter videtur. tunc species eorum confuse multiplicatur ad visum et sic neuter eorum apparet distincte. imo apparet color medius. probatur per similitudinem de pictoribus qui volentes depingere aerem vel aquam iuxta ponunt duos colores sibi invicem. probatur et per signum quod sole qui videtur albus per caliginem. et isti ponunt similitudinem species colorum secundum diversas proportionem. sic illi de precedenti opinione. Istas opiniones reprobat philosophus dupliciter. primo quod dicebat colores fieri per defluxum corporum atmosphericorum et sensatores fieri per contactum illorum corporum atmosphericorum ad visum. sed melius est dicere quod sensatio fit prope quod sensibile altat mediu et sensum. et quod isti ponunt magnitudines indivisibiles et tamen indivisibilia et morum cum dicant aliquid esse indivisibile propter sui parvitatem. hoc autem reprobatur ex sexto philosophorum. **¶** Quarta igitur tangit quodammodo distinctionem et est hec. quodammodo est mixtio improprie dicta que fit per solam juxtapositionem corporum minimorum. alia est in qua quilibet pars unius miscetur cum qualibet parte alterius. **¶** Quinta conclusio tangit generationem colorum mediorum. et est hec. sic contingit corpora misceri per totum et non solum per iuxta positionem. ita est et colores. et propter diversas commixtiones colorum multiplicatur species colorum mediorum. Contra se excusat de ulteriori determinatione istorum.

Conclusio rationalis corpus sensitivum in quantum sensitivum est adequatum librum distinctio sensu et sensato subiectum. primo proinde quod librum de sensu et sensato immediate sequitur librum de anima. igitur subiectum libri de sensu et sensato ponitur immediate sub subiecto libri de anima. scilicet sub corpore animato. hoc autem est corpus sensitivum cum corpus animatum dividatur in sensitivum et sensatum. per etiam auctoritate philosophi dicentis in premissis huius. conveniens est determinare de animalibus quod ad librum de sensu et sensato et de omnibus vitam habentibus quo ad parva naturalia.

Primo dubitatur. videtur sensus tactus sit necessarius omni animali. Ad solvendum hoc

Et sensato

du^m ē supponēdū q^d circa p^m ca^m icidūt tres dif-
ficultates. p^{ma}. vtz oēs sēsus sūt necessarij oi aia-
li. p^{solde} b^{ponū} aliq^d diffictōes. p^{ma} ē p^{hi} gnto
metba. q^d neciū capī q^drupl^r. vno^o. p^{eo} sine q^d nō
ctigit viuere nec eē. vt necessariū est oi aiali respi-
cere z habere cibū. z^o oī necessariū sine q^d nō con-
tigit bñ eē aut fieri. aut sine q^d nō ctigit aliq^d malū
expellere aut p^{uari}. vt ifirmū necessariū ē bibere
sarmacū vt nō laborez. z^o faciēs vi z vix. i. violen-
tū oī necessariū. z sic illud q^d accit oī volūtatez oī
necessariū. 4° oī necessariū q^d nō ctigit alr se ha-
bere. z q^d certū ē nullū sensū eē necessarium istis
duob^{us} modis vltis. iō capim^{us} necessariū so^m duo
b^{pmis} modis. ¶ z⁴ oī sē quatuor grad^{us} viuētū
p^m ē eoz q^d solū habēt potētā vegetatiuā sic plan-
te. z bis nullus sensus est necessari^{us} eo q^d pp^{er} eoz
durinē nō hñt p^{oportē}z regitā ad organa sēsuūz.
z² grad^{us} ē eoz q^d cū potētā vegetatiuā hñt potētā
sēsitīuā solū sicut aialia iperfca siue alia q^d nō mouē-
tur motu p^{gressi}uo. z i talib^{us} ē solū tact^{us} ad discer-
nēdū veniēs alimētū a discōueniēti. ali^o gradus
ē eoz q^d cū illis duab^{us} potētīs hñt potētā motiūā
sicut sē aialia p^{scā} q^d nata sē moueri motu p^{gres}-
siuo. 4° grad^{us} ē eoz q^d cū illis hñt potētā itellectiūā si-
cut sē boies. ¶ z³ oī sēsus capī dupl^r. vno^o. p^{se}
su in potentia. i. p^{ipā} potētā sēsitia. alio^o. capī p^{se}
sensu i actu. i. p^{ipō} actu sētiēdi. pōt ēt capī z^o. p^o
organo ipi^{us} sensus. z q^d ipā potētā sēsitia ē eadez
r^{ur} ipi aie sēsitie. iō sicut aia sēsitia ē necessaria aia-
li ita z potētā sēsitia. ¶ z⁴ oī sēsus gust^{us} capī-
tur dupl^r. vno^o. cōiter p^{qūqz} sēsitio discretio ali-
mēti cōueniētis aut discōueniētis. alio^o. p^{se} sēsu di-
cretio saporis. ¶ z^o ponū aliq^d oēā. p^m. sēsus
tact^{us} q^dq^d mō cap^{it} z sēsus gust^{us} cōiter cap^{it} sunt
necessarij oi aiali capiendo necessariū p^o. p^z. q^d sine
tactu z sine gustu cōiter oēō nō ctigit aialia neces-
se neq^{ue} viuere. capiendo tñ gustū z^o. gust^{us} nō est ne-
cessari^{us} oib^{us} aialib^{us} iperfcis. forte tñ ē necessarius
aialib^{us} p^{fectis}. ¶ z^m oēā sēsus sūt necessarij
oi aiali p^{scō} capiendo necessariū z^o. p^z. q^d sine q^dz
sēsu nō ctigit aial p^{scm} attigere aut p^{seq} q^dz su-
um bonū. sñr sine eis nō ctigit aial p^{scm} expellē
q^dz malū. ¶ z^m oēā. visus. audit^{us}. z odorat^{us} nō
sūt alicui aiali necessarij capiendo necessariūz p^o. p^z.
q^d ctigit q^dz aial eē z viuere sine eis. ¶ z⁴ oī sēsus
vtz sēsus audit^{us} p^o sferat ad sciaz q^d sēsus visus.
p^{solde} b^{onū} diffi. ponū aliq^d diffictōes. p^{ma}. du-
plex ē scia. q^dā est acq^{si}ta pⁱⁿuēctōnē f^m artē da-
tā a p^{ho} inc^o. vltimo secūdi p^{os}teriorz z p^{hemio}
metba. Alia ē acq^{si}ta p^{doctrinā} mediāte doctore

extrinsecō. ¶ z⁴ oī duplex ē notitia. q^dā ē notitia
p^{ncipio}z. alia ē notitia oclōnū. z vtraq^{ue} ē duplex:
q^dā est acq^{si}ta per notitiā terminoz siue p^{doctrinā}
lē discursū. alia est acq^{si}ta p^{expiētiā} rez sensibi-
liū. ¶ z^o ponū aliq^d oēā. p^m. audit^{us} p^{accis} p^o
sferat ad notitiā acq^{si}ta per doctrinā z q^d nois f^mi
noz q^d visus. p^z. q^d per auditū cognoscim^{us} voces
q^d accit q^d imponātur ad significādū. ipas at nō co-
gnoscim^{us} p^{visum}. ¶ z^m oēā. visus sferat plus ad
notitiā acq^{si}ta p^{expiētiā} siue per inuēctōnē q^d
p^{auditū}. p^z q^d per visū multo plures expiētiās ha-
bem^{us} z de plurib^{us} q^d per auditū. ¶ z^m oēā. q^dz il-
loz sensū p^o sferat ad sciaz de suo p^{po} sēstibili si-
ue acq^{si}ta p^{expiētiā} siue p^{doctrinā} q^d ali^o. p^z. q^d
f^m ari. p^{pos}teriorz necesse est q^d si deficiat nob^{is} ali-
qs sensus q^d deficiat nob^{is} scia sensibilib^{us} illi^{us} sen-
sus. p^z etiā q^d cūlz certū est q^d audit^{us} p^o sferat ad
acq^{si}ta sciam de sono q^d visus. z visus p^o con-
fert ad acq^{si}ta sciaz o colorib^{us} q^d audit^{us}. ¶ p^{ro}
tertia difficultate sē solūda aliq^d quolibetā. p^m
vtz cecī a natiuitate sūt sapiētiores mutis z sur-
dis. Dī p^o q^d plerūq^{ue} surdi a natiuitate sūt sapiēti-
ores cecis in sciētijs p^{ctis} q^d meli^{us} habēt notitiāz
p^{expiētiā} vt notitiā artū mecbāicaz. Dī secūdo
q^d cecī a natiuitate sūt sapiētiores surdis i specta-
tiuis. ¶ z^m quolibetū. quare surdi a natiuitate sē-
t muti. Dī p^o q^d capiēdo mutū. p^{illo} qui est p^{uar}
ydiomate cōi alicui toti cōitati. surdus a natiuita-
te est mut^{us}. eo q^d tale ydioma cōe acq^{si}ta audiēdo
aliquos loquētes ta^e ydioma quod nō pōt fieri in
surdo a natiuitate. sed capiēdo mutū. p^{illo} q^d pri-
uatur oi ydiomate siue cōi siue p^{po} nō est necesse
surdū a natiuitate eē mutū. ¶ z^m quolibet^{us}. vñ p^o
uenit diuersitas ydiomatū. fert q^d a nā. q^d nā gau-
det diuersis. z hoc ab eterno f^m mētē ari. s^z oī q^d
puenit ex miraculo in cōstructione turris Babilo-
nie. ¶ Quartum quolibetum. si aliquis puer nū-
tritur in siluis z nemozibus z nullum ydioma au-
dierit log. q^dreret tñ c^o ydiomat^{us} eēt. dicūt aliq^d lo-
queret ydioma hebreū q^d illud ē nob^{is} nāle. oī tñ
alr q^d nō loqueret aliquod ydioma cōe s^z vidēdo
res ad extra apud se accipet nāle s^z itudinē taliū
rez z ab illa nāli s^z itudinē iponeret cūlz rei nomē
p^{um} f^m bñplacitū siue volūtatis. ideo illō ydio-
ma eēt p^{um} sibi. S^z oī duo simul nutrirēt^{ur} oī
q^d p^o haberent diuersa ydiomata. z tādē p^o cōi-
cationē mutuam ipoz possent habere vnum ydi-
oma p^{ecise} eis commune.

Secundo

dubitat. vtrum visio fiat ex mīt-
tēdo vel intus suscipiēdo. Ad

De sensu

soluendū hoc dubiū ē supponendū q̄ circa 2^m ca^m icidūt tres diffcultates. ¶ p̄ma diff. est de organo visus sēiuit. p̄ solōe difficultatis dī p̄ de organo visus q̄ ab extremitatib⁹ cerebri occurrūt duo nerui se interfecātes ī pte āteriori cerebri. ita q̄ ille q̄ icipit a pte dextra terminat ad pte sinistrā oculi. et eū. et a p̄cto intersecatōis vsq̄ ad forā oculi nerui sūt ocaui. et ppe forāme ocauitatis ip̄oz dilatat ad modū clasi edre. et ī āpla rotūda ocauitate ppe forāme capitis ē qdā spa rotūda p̄posita ex tribus humorib⁹ et q̄tuor tunicis s̄m p̄spectios. vel septe tunicis s̄m medicos. p̄ma tunica pcedēdo ab exteriori ad interi⁹ vocat⁹ solidatia. et vocat⁹ pomica vt cornea. 3ª vuca. 4ª tella aranea. medici addūt alias tres. p̄m humor dī alb⁹ igne⁹. 2° niue⁹. et 3° glacialis ī q̄ cōsistit visus saltē inchoatīe. cōpletīue tñ fit visio in illa pte ī qua occurrūt isti duo nerui ne q̄ libz res appeat eē duas res. Ex quo seq̄ q̄ organū visus est humidū glacie. Secūdo seq̄ q̄ organū visus ē de nā aq̄a a visio. De organo auditus dī q̄ ī aure ē vnū os porosū qd̄ vocat⁹ tipanū auditus ī quo est qdā pua pellicula q̄ vocat⁹ miriga cōtinēs aerem cōnālē nobis q̄ ē organū audit⁹. Ex q̄ seq̄ q̄ auditus est de nā aeris. de organo odorat⁹ dī q̄ ī sūmitate nasi ppe cerebz ē qdā subtil⁹ cartilago coop̄ta quadā pua pellicula in habētib⁹ sanguinē ī q̄ icludī qdā aer vt quoddā humidū aq̄uz qd̄ ē organū odorat⁹. Ex hoc seq̄ q̄ ī aialib⁹ q̄ viuūt in aere organū odoratus est de nā aeris. In bis ho que viuūt in aq̄ est de nā aque. ad p̄m tñ q̄ dicit eū esse de nā ignis. dī q̄ ip̄e intelligit q̄ organū odorat⁹ est actu. p̄portionatū ī q̄lratibus p̄mis et habet qualitātē igni oppositā a dīio. habet tam qualitatem ignis in potentia. p̄. quia aristo. dicit ip̄m esse talem in potentia qualis est odor in actu. etiā ari. dicit ip̄m frigidū et humidū sicut cerebz. De organo tactus dī q̄ nō est de nā alicuius elem̄ti immobz perfectā p̄portionem qualitatz p̄marum eo q̄ est perceptiūū qualitatz p̄maz. ¶ 2ª difficultas est de fulgore apparēte ī oculo. p̄ solutione h⁹ diffcultatis ponūtur tria dicta. p̄mū. oculus n̄ semper apparet nobis fulgere p̄ hoc q̄ qñ oculus constringitur vna superficies oculi icuruat⁹. et alia pars relucet ī alia. id̄ albū oculi h̄suz ī nigz multiplicat suam spēm vsq̄ ad nigrū. et quia illud nigrū est politū et lene. id̄ nix refrangit lumē albi multiplicatū ad ip̄m vsq̄ ad visū. et sic visus percipit speciem. sed icidit īstantia q̄ color nō potest multiplicare suam speciem sine lumine. Dī p̄ q̄ palpebra est ita tenuis q̄ lumen extrinsecū potest

penetrare palpebram et illuminare palpebrā oculi. dī 2° q̄ omnis color p̄ter nigrz q̄tuncq̄ ponatur in tenebris percipit sēp aliqd̄ lucis. vt p̄ de niue posita in camera clausa. ideo h̄tute illius lucis albū oculi palpebris clausis pōt multiplicare speciem suā vsq̄ ad nigrz oculi. ¶ 2^m dī. in tenebris lumen debile alioz colorz a colore nigro multiplicat spēm sensibilem illorum colorz p̄torū mediū vsq̄ ad oculum cati vel alicuius alterius. et quia oculus cati ē valde politus ideo simili h̄tute refrangit spēm illam ad visum n̄m. id̄ oculi catorum et aliorum apparent nobis lucere. ¶ 3^m dī. iste fulgor semper est extra oculū. p̄ dupliciter. primo quia iste fulgor videtur. igitur non est sup̄ organum visus. tenet consequentia quia sensibile postum supra sensum nullam facit sensationē. Secundo quia fulgor non est aliud q̄ spēs sensibilis refracta a parte oculi polita representās oculi suū obitū. sed illa spēs nō est infra oculum immo refrangitur ab extremitate oculi. sed capiendo oculum pro quacūq̄ parte ipsius organi vel pro quocūq̄ circumiacente tunc conceditur q̄ illa apparitio fulgoris est in oculo. ¶ Tertia diffcultas est de modo visionis. p̄ solutione hui⁹ diffcultatis dicitur primo q̄ color cum lumine aliat mediū et effectiue causat in eo speciem sensibilez. et mediū cū lumine et specie sensibili alterat organum vel visum et in eo causat similem spēm sensibilem. postea visus cum specie causat in seip̄o actum videndi. Ex quo sequitur q̄ visio fit intus sciendi et nihil extra mittendo. prima pars p̄. quia visus suscipit ab obiecto et a medio alteratio nem. Secundo suscipit speciem sensibilem obiecti. Tertio suscipit ip̄am visionem. Secunda pars patuit ī textu. q̄libet a p̄p̄ eoz mltitudinē reliquū

Tertio Dubitatur. Utrum diffinitio coloris sit sufficiens. Ad soluendum h⁹ dubium est supponendum q̄ circa capitulum tertium incidunt tres difficultates. ¶ Prima est de diffinitione coloris. pro cuius declaratione ponitur talis diffinitio. Color potest capi tripliciter. Primo modo vt se extendit ad omnem qualitatem solo visu perceptibilem cuiusmodi sunt iste tres qualitates realiter distincte. lux que est in corpore lucido. lumen quod est in medio. et color qui est in corpore terminato: et sic capit philosophus quando dicit q̄ omnia corpora participant colore. Alio modo capitur color pro quadam qualitate secunda realiter inherente corpori terminato. puta parieti non potenti per se moueri

Et sensato

re medium vel visum. sed indiget luce vel lumine extrinseco. et ista alio nomine vocatur opacitas. 3. modo capitur per aggregato ex ista qualitate vel lumine vel luce extrinseca in extremitate perspicui immediate causante ipsum colore. ¶ Secundo ponunt aliqui dicta. Primum. color proprie est una qualitas secundum da reat ibi ens corpori terminato. Secundum dictum. talis color dicitur extremitas perspicui per predicationem causalem et obiectivam quia est actuale obiectum visus per lumen quod est in extremitate perspicui. id sensus istius propositionis color est extremitas perspicui est iste. color est qualitas visibilis per lumen quod est in extremitate perspicui. Tercium dictum. color est in corpore terminato tamquam in subiecto. Ex hoc sequitur falsitas aliquorum dictorum quod lumen extrinsecum in extremitate perspicui est formale coloris. id dicitur quod lumen est extremitas perspicui. id est lumen est extremum perspicui sed qualitas subiective extrinseca in corpore terminato est materiale coloris. et propter illud materiale additur 4. pars diffinitionis hoc modo quod sic reprobat. quod vel illud diffinitum color supponit tantum per qualitatem extrinsecam in corpore terminato. et sic prima pars diffinitionis non predicatur de diffinito. vel tantum supponit per extremo luminis perspicui. et sic secunda pars non predicatur de diffinito. vel supponit per utrumque et sic quilibet pars per se supra vere negabitur de diffinito etiam diffinitum esset unum ens per accidens ¶ Secunda difficultas quomodo generatur color tam mediis quam extremis. Dicitur per quod color albus causatur ex colore mixto cum sicco terrestri humido eius totaliter consumpto. sed color niger causatur ex colore comixto sicco terrestri humido non totaliter consumpto ut patet per experientiam de ossibus positis infra ignem in quibus primo causatur nigredo per abundantiam humiditatis et tandem in eis causatur albedo postquam humidum in eis totaliter fuerit consumptum. unde ultra quod frigidum et humidum causatur albedinem sed frigidum in sicco causatur nigredinem: patet de nive et de marmore. Dicitur tertio quod ad generationem colorum mediorum requiritur cursus et certa mixtio eorum ex quibus generantur colores extremi. et sunt diversae proportionales et mixtiones huiusmodi eorum sunt diversi colores medii et extremi. ¶ 3. difficultas. quot sunt species colorum. unde sunt tria septem. Primum color extremus est albedo. Secundus color est nigredo. primum color medius et per eam distantia est rubedo. id est albus et rubens est flavus color tendens magis ad albedinem. et croceus tendens magis ad rubedinem. sed inter nigrum et rubens est primum viridis color magis tendens ad nigredinem et purpureus magis tendens ad rubedinem:

Ad rationes

ante oppositum. Ad primam dicitur quod non est necesse quod quorum naturalium sit aliquod proprium et adequatum secundum. unde dicitur quod non est inconueniens quod corpus aiatum sub distinctione rationibus formalibus sit adequatum secundum libri de anima et libri quorum naturalium quod sub ratione formali quod animatum habet aiaz est secundum libri de anima. sed sub ratione formali qua corpus aiatum est unum compositum secundum tale a cuius essentia fluunt omnes operationes communes omnibus habitibus vitam est secundum quorum naturalium. ¶ Ad secundam dicitur quod sensitivum non est ratio formalis subiectiva istius scientie. sed est una passio circumloquens nobis rationem formalem innotatam. et similiter dicitur ad confirmationem. ¶ Ad tertiam dicitur quod corpus sensitivum et animal sunt idem et ratio. tamen sub alia formali ratione est animal sensitivum et animalis quod forte est animal ab anima sensitiva. sed est sensitivum a potentia et operationibus sensitivis. ¶ Ad confirmationem vltimam quod totum et partes subiective eadem scientia quod ad passionem totum. sed expando quod corpus ad suas proprias passionem ipsorum sunt distincte scientie et:

Veritur

2. Utrum homines habeant peiores odoratum ceteris animalibus. ¶ Arguitur primo quod non. sicut se habet homo ad suum odoratum ita se habent animalia ad suum odoratum. igitur a transmutatione proportionis sicut se habet homo ad cetera animalia ita se habet odoratum hominis ad odoratum aliorum animalium. sed homo est melior aliis animalibus igitur habet meliorem odoratum ceteris animalibus. Et confirmatur quia odoratus hominis est in meliori subiecto quam odoratum aliorum animalium cum sit in anima vel in boie subiective. ¶ 2. sic per sensum odoratum in boie percipimus plura genera saporum quam per odoratum aliorum animalium. ergo odoratus hominis est melior odoratum aliorum animalium. animus patet. quod homines per odoratum percipiunt multos odores qui non sunt in nutrimentiis et non possunt percipi ab aliis animalibus ut patet per Aristoteli in primo libro de animalibus. ¶ 3. sic. quia odoratum hominis realiter identificatur aie intellectu. ut probatum est 2. de anima. igitur est melior odoratum aliorum animalium. ¶ In oppositum est auctoritas philosophi.

¶ Primo sciendum quod Aristoteles in hoc 4. capitulo determinat de sapore. et dividitur in quatuor partes. ¶ In prima determinat de principis saporis secundum opinionem antiquorum. et tradit quatuor conclusiones. ¶ Prima tangit intentionem et est hec. Determinandum est de sapore et odore. scilicet sequenter. probatur quod sapor et odor sunt fere eadem passio. sed utrumque eorum non sit in eodem ¶ 2. de loco tangit ordinem et est hec: determinandum est prius de sapore quam de odore. probatur quod saporibus sunt nobis manifestiores odoribus. et

De sensu

gō. aīis pbat. qā gustus est nobis certior q̄ odoratus. igit̄ etiā sapores sūt nobis certiores odoribus. aīis p̄s. q̄ tact⁹ est nobis certior q̄ odoratus. igitur etiā gust⁹ pbat cōiam. q̄ gust⁹ est qdā tact⁹. pbat q̄ nos hoīes hēmus p̄iorē odoratum alijs aīalibus. tactū hōbēmus certissimū. ¶ 3ª cōtāgit tres opiones antiquorum de principijs saporum. Prima est empedoclis dicētis q̄ nā aq̄ est insipida eo q̄ in aq̄ latēt oīa gñā sapoz: 7 q̄ illa sint infēsbilia i aq̄ pp̄ eoz puitatē: 7 sic fm̄ cū oēs sapores gñant̄ p̄ exitū ex aqua. 2^a. opinio est anaxagore 7 dīmocriti q̄ aq̄ ē paup̄ma. i. semē vlt̄ oīuz sapoz ita q̄ ex diuersis p̄tib⁹ aq̄ gñant̄ diuersi sapores. 3ª opinio q̄ sapores n̄ gñant̄ ex oīa aq̄ s̄ ex diuē sitate caloris adueniētis 7 digerētis ip̄am aquaz. ¶ 4ª cōtāgit reprobatoēm illoz de p̄ma opione 7 dicit q̄ aptū mēdaciū ē credere q̄ oēs sapores gñant̄ p̄ exitū ex aq̄. pbat q̄ videm⁹ fruct⁹ cōmutari fm̄ diuersos sapores pp̄ calorē solis adueniente sine aduētū noue aq̄. De scōda opione dicit q̄ ip̄ose ē aquā ēē paup̄ma oīum sapoz. q̄ ex eodē cibo videm⁹ gñari diuersos sapores. De t̄tia opione p̄ dicit q̄ oīa aquā trāsmutari fm̄ sapores eo q̄ aliqd̄ patit̄ a calore. Scōdo dicit q̄ sapoz non accidit aq̄ solū frute b⁹ qd̄ alterat̄ a calido. pbat dupl̄r. p̄ q̄ aq̄ ē oīuz b̄uidoz subtilissimū. igit̄ n̄ pōt mutare sapores ex sola alt̄atione a calido: aīis pbat signo q̄ aq̄ est subtilior oleo. Subdit q̄ l̄z oleū plus p̄tē datur q̄ aqua. hoc t̄n solū ē p̄pter viscositatē olei. Ex hoc inferit q̄ facili⁹ est obf̄uare aquā i manu q̄ oleū. Scōdo pbat. q̄ oēs sapores h̄nt aliquā cralitudinē 7 terrestritatē: s̄z aq̄ sola si fuerit facta cala n̄ appet̄ crassata. igit̄ sapores n̄ cānt̄ p̄cise eo q̄ aqua patit̄ a calido. ¶ In secūda pte Aristō. d̄ terminat de gñatiōe sapoz fm̄ x̄itatē. 7 itendit qn̄ q̄ cōclusiones. ¶ Prima tangit vñā cām saporis 7 ē bec. terra facit ad gñationē saporis. pbat p̄hs q̄tuor signis. p̄mū q̄ fm̄ diuersitatē terraz appa rent diuersi sapores i fructib⁹. fm̄. q̄ oēs antiqui d̄nt aquā ēē talē qualis ē terra p̄ quā transit. pbat q̄ aliq̄ aque s̄ sal̄ ē ergo h̄nt a terra. pbat cōiam q̄ sal̄ est qdā sp̄s terre. 2^m signū q̄ aq̄ colate p̄ci neres sūt amare. 4^m. q̄ quidam sūt fontes diuersoz sapoz s̄z diuersitatē terraz p̄ quas transeunt. ¶ 2ª cōtāgit gñationē sapoz 7 ē bec. siccum ter restre passum a calido cāt̄ saporē in humido. pbat dupl̄r. p̄r d̄ne sic. q̄ humidū d̄ria sicco. igit̄ natū est pati a sicco. s̄z cōia q̄ elemēta sūt actiua 7 passiua fm̄ suos q̄litates. terra aut̄ est sicca 7 ignis est calidus. ideo t̄ humidū aq̄um natū a terra 7 ab igne. 7

pillam passionem gñatur sapor. 2ª pbat a similit̄ q̄ sicut illi qui lauant colores vel sapores. i. colora ta vel sapida in aq̄. faciūt aquā h̄re similes colores ita similit̄ siccum terrestre est effectiūm saporis i humido q̄ illud sicco terrestre humido cōmīscet̄ 7 a colore alteratur. ¶ 3ª cōclusio t̄agit d̄ffinitio nē saporis 7 est bec. sapor est passio facta i humido a sicco alteratiua gustus de potentia ad actū. 2^m. ptem pbat q̄ gust⁹ ante q̄ gustet̄ ē in potentia ad s̄ctire sicut sciēs ad speculari. igitur reducitur i actū p̄ alterationē a sapore. ¶ 4^a cōtāgit p̄bationē p̄mē prius 7 est bec. sapor cōsistit in sicco 7 humido. pbat quia sapor solum est in nutrimenti. s̄z nutrimentū nō solū est humidū nec solum siccum s̄z cōmixtū. ex his ergo. 7c. maiores pbat q̄ aīal nutrit̄ dulci vel simp̄r vel cōmixto. pbat q̄ p̄pter h̄ calor nālis nutritur q̄ attrahit dulce 7 relinquit amarū. igit̄ solū dulce nutrit. ¶ 5^a cōtāgit solōem cuiusdā qd̄is. 7 ē h̄. q̄ ē ē q̄ ponim⁹ sal i nutrimentis nō s̄ris. Soluit q̄ ē pp̄ cōdimētum. vt. f. rep̄ma d̄ce ne nimis nutriat eo q̄ facit̄ attrahitur a calore p̄ter suam leuitatē.

Secundo sciēdum ē q̄ aīa i tertia pte d̄t minar de sp̄ib⁹ saporis. 7 itendit tres cōclōes. ¶ p̄ma cōtāgit opationē in speciebz saporis ad species coloris. 7 est bec. sic medijs colores sūt ex cōmixtiōe albi 7 nigri. sic medijs sapores ex cōmixtiōe dulcis 7 amari. 7 fm̄ diuersas p̄portō nes dulcis 7 amari sūt diuersē species mediet̄ saporis. ¶ Scōda cōtāgit num̄z speciez saporis. 7 est bec. quidā sapor est p̄guis: alius est dulcis. alius est amarus siue sal̄sus. alius est p̄oticus. alius aut̄ sternus. alius stipticus. 7 alius acutus. pbat q̄ s̄ere tot sūt species saporis quot sūt species coloris. sed sunt septem species coloris. ergo sūt septem species saporis. minorem pbat enumerans sp̄es coloris que supra posite sunt. ¶ Tertia cōclusio tangit comparatōem extremoz color̄ 7 saporū 7 est bec. sicut in perspicuo nigrum est p̄uatio albi sic in humido nutrimentali amax siue sal̄sum est p̄uatio dulcis. Ex hoc inferit q̄ cinis combustus ē amarissimus omnium. quia ab eo est exhaustum totūz potabile. i. dulce. In quarta parte aīa. reprobat tres errores. 7 itendit tres cōclusiones. p̄ma tangit reprobationē p̄m̄i erroris. s̄. d̄m̄ocriti que erat q̄ a re visā d̄fluunt quedam parua cor pora vsq̄ ad visum. 7 p̄r contactum illoz at̄b malium ad visum sic visio. 7 sic d̄icūt oīa visibilia esse tangibilia. hoc rep̄bat p̄hs q̄ sequeretur q̄ omnis sensus ēē tactus. cōia est imp̄c̄sibile et tacti

Et sensato

le ad reprobādū. ¶ 2ª tangit reprobationes scilicet erroris q^d ē aliquorū vtiūz scilicet cōibus tāq^{ue} p^{ri}us eo q^d oīa scilicet reducūtur ad magnitudinē z figurā. aspe^{ct} z leue. acutū z obtusū q^d sūt scilicet cōia. l^{et} n. n. p^{ri}ciātur ab oib^{us} scilicet p^{ri}ciūt tñ a p^{ri}b^{us}. s. visu z tactu. hūc errorē reprobāt p^{ri}us sic. q^d scilicet decipiūt circa ista scilicet bilia z nō circa scilicet bilia p^{ri}ia. q^d scilicet bilia p^{ri}ia nō reducunt ad ipā. 2^a p^{ri}te aūtis pbat q^d visus nō decipiūt circa colorem neq^{ue} audit^{ur} circa sonum. ¶ 3ª tangit etiū errorē q^d erat empedoclis dicentis q^d albu reducūt ad leue z nig^{ru} ad asperū. et saporē reducebat ad figuras. hūc errorē reprobāt p^{ri}us tribus rōibus. p^{ri}ma: q^d si saporē reducerent ad figuras sequerēt q^d gust^{us} esset maxime discretius figuraz. cū certissime discernat de vnoquoq^{ue} g^{en}e saporis. falsitate cōtra pbat. q^d nullus scilicet a visu cert^{us} discēnit de scilicet cōib^{us} q^d visus. ¶ 2^a rō. figure nihil ē cōtrariū. sed oīa scilicet bilia p^{ri}ia hñt tria. ergo nulla scilicet bilia p^{ri}ia reducūtur ad figuras: miore pbat de albo z nigro i colore. de dulci z amaro i sapore. ¶ Tertia rō. q^d seque^{nt}ur q^d ēt i finiti saporē sicut sūt i finiti f. gure. cū nō ēt maior rō q^d vna faceret scilicet q^d alia. Cōsequē^{nt} recapitulat ea q^d oīa sūt.

Tertio sciēdū q^d circa 4^m capitulū icidūt due difficultates. p^{ri}ma. vtrūz humidū sit s^{ub} saporis. p^{ro} solde h^{oc} difficultatis ponūt p^{ri} aliq^{ue} diffictōes. p^{ri}ia. duplicia sūt sapida q^d sūt sapida i potētia. z sunt illa que solitarie posita supra ligūā nō p^{ri}ciūtur a gustu: sed idigēt aliquo alio sicut sapida sicca idigēt salina. alia sūt sapida i actu q^d solitarie posita sup^{er} ligūā statim mouēt ipam ad actū gustū. sicut vinū z mel. Ex hoc sequitur q^d mltā sicca hñt saporē solū i po^{te} p^{ri}iqua z sūt mltā humida. ¶ 2ª oīa aliquid ē i potētia ad saporē duplici. vno modo est i potentia actia z ē illū q^d i aliō pōt efficere saporē. aliō ē i potētia passiua ad saporē. z ē illū q^d pōt accipere saporē ab alio. ¶ 2ª ponūtur aliq^{ue} sup^{er} pōes. p^{ri}ma: oē hñs saporē i actu ē mixtū ex aliquo būido z sicco trestri. patz p^{ri} diffictōnem saporis. ¶ 2ª sup^{er} pō. nec sicū agit saporē i būidū nec cō. s. eoz actio z cōmixtio efficit saporē mixtū ex his. p^{ri}ma p^{ri} q^d seque^{nt} q^d cū sal ponitur i ore nō debet dīci sapidū sed solum salina. 2^a p^{ri} q^d q^d aq^{ue} colatur p^{ri} cineres nō agit saporē i cineres. alio aq^{ue} nō dberet dīci sapida sed cineres. 3^a p^{ri} q^d posita actio sicci trestis i būidū pōt saporē mixto ex his v^{tr} pbatū est. ¶ 3ª ponunt tria oīa. p^{ri}ma. sicū trestre nō est p^{ri}ma i bñm saporis. p^{ri}ma de sapore aq^{ue} colate p^{ri} cinerea. 2^ama. humidūz non est p^{ri}ma

sūbz saporis. p^{ri}ma de sapore salis z p^{ri}ma pōt i ore. 3^ama. mixtū ex sicco trestri z humido ē p^{ri}ma sūbz saporis. p^{ri}ma a sufficiēti diuisione. ¶ 2ª difficultas. vtrūz diffictō saporis sit sufficiēs. oī p^{ri} q^d i diffictōne saporis capīt p^{ri}ma p^{ri} etia spē q^d litatis. 2^a oī q^d capīt sicūz nō p^{ri} sicco igneo. s. p^{ri} sicco trestri. oī 3^a q^d ad h^{oc} q^d cāctur sapor regit p^{ri} q^d sicū trestre sit aliatū a calō. ¶ 2^a regit q^d sicū trestre sic alteratū cōmiscet cū humido. p^{ri}ma de cinerib^{us} q^d p^{ri}mo ab igne alterant^{ur} z postea aq^{ue} cōmiscēt. z tūc cāctur sapor amarus. Ex his sequitur q^d diffictō saporis ē sufficiēs: patz q^d loco g^{en}is ponitur passio q^d est gen^{us} ad saporē. z loco oīe ponitur su^{us} act^{us} z suū obz. cōtinet ēt cās saporis. solet. n. dīci q^d sicū trestre ē cā efficiēs saporis siue actiua siue passiua. z humidū est cā nālis siue subiua. ¶ 3^a difficultas. vtrūz olce sit sapor humid^{us} extrem^{us}. oī p^{ri}mo q^d sūt septē spēs saporis q^d enumerate sūt i textu. oī 2^a q^d s. p^{ri}ma z cōmētorē dulce z amaz sūt saporē extrēi z oī alij sūt medij: s. s. medicos dulce tenet mediū. s. amaz z falsū sūt p^{ri}ma extremū. stipticū z pōticū tenēt al^{ter} extremū. z hoc ē rōabili^{us} cum dulce requirat mediā z spātā p^{ri}portionē sicci cū humido. p^{ri}ma cōcordia oī tñ q^d compādo saporē ad suas causas dulce est sapor medi^{us}. sed compando eos ad iuu^{er} gen^{us} p^{ri} modū spēs spē distinctaz dulce z amarus sūt extrēmi saporē cūz sit p^{ri}ma trietas repta sub genere saporis. Et hec de p^{ri}mo articulo.

Conclusio rōalis. Noies habēt peiores odoratum alijs alalibus. hec 2^a pōt p^{ri}bari p^{ri} expiētiaz. oī tamē itelligi q^d ad diffictatē imutatiois z minorē certitudinē dōbo z nō quo ad entitatē nec quo ad p^{ri}portionem organi. nec quo ad vtilitatem zē.

Primo dubitatur: Vtrūz diffinitio odoris i textu posita sit sufficiēs. Ad solvendū hoc dubiū ē supponēdū q^d Ari. in hoc 5° c^o dēfīminat de obo odorat^{us}. z diuiditur i duas p^{ri}es In p^{ri}ma dēfīminat de g^{en}atōe odoris. z itendit sex cōclōnes. ¶ p^{ri}ia tāgit itentū z ē bec. sūt dētermīnandū ē de odorib^{us} sicut de saporib^{us}. pbat. q^d sic sicū i humido facit saporē. ita humidū enchimū. i. bñ vel iter^{um} sicū i aere vel i aqua facit odorem. ¶ 2^a oī tāgit mediū odorat^{us} z ē bec. aer z aq^{ue} sunt mediū odorat^{us}. nō s. q^d p^{ri}spicua. s. s. q^d lauabilia vel mūdabilia enchime siccitatis. i. inq^{ue}trū succositas desiccata cōmiscetur eis p^{ri} modū lauatiois. de aq^{ue} pbat. q^d q^d pīces vidētur dēspirare z respirare i aq^{ue} i q^d nō ē aer. ¶ 3ª cōclusio tāgit diffictōnem odoris. z ē bec. si aer z aq^{ue} sint bñda odor ē de nā sicci

De sensu

enchimi scā ab būido. pbat istā diffōnē sex signis:
C 1° primū. qz elemēta sūt inodorabilia eo qd eoz
 būmida z sicca sūt achima. i. sicca nō pmixta būmi
 do. vel ecōtra nisi ynū illoz fuerit alteri cōmixtuz.
C 2° signū. ppter cōmixtōnē frē z aq mare ē odo
 rabile. bz. n. siccū pmixtū būmido. **C** 3° signū. sal
 ē odorabile pp mixtione sicci cū būido. **C** 4° si^m
 lapidē ē odorabilis. qz nō būidū enchimū. **C** 5°
 signū. qz ligna sūt odorabilia salte illa que sūt i aq
 qz sūt enchima. **C** 6° signū. auz florē. argentuz z
 stannū sūt i odorabilia pp detectū būidi enchimi.
C 4° 2° tangit opinionē antiquoz de odore z est
 bec. antiq dixerūt odorē esse fumalē euaporatio
 nem cōz aeris z aq. Ex quo iserebat heraclit⁹ qd si
 oia entia fierēt sumi narces pciperent oia entia. iō
 alig eoz dicebāt odorē eē exalationē. alij euapora
 tionē. z alij vtrūqz. Subdit duas differētiās inter
 vaporē z exalatōz. **C** 1° prima. vapor est quedā
 būmiditas fumalis. i. qdā fumus aqz. s3 exalatio
 ē cōis aeris z aq. Scōa. qz ex vapore fit aq. sed ex
 exalatōe fit aliqd frēstre. Pro iprobatione istarū
 opinionū itendit gntā cōclusionē que ē bec. Odor
 nō ē fumal euaporatio. pbat p hō duab⁹ rōib⁹.
 pma. ipote est fumalē euapozationē fieri in aqua.
 s3 odor ē in aq. ergo odor nō ē fumal euaporatio.
 minozē pbat. qz aialia que sunt i aqua odorant.
C 2° rō. s3 ē dicē odores eē fumales euaporatio
 nes z colores eē defluxiones corpoz. s3 supia p
 batū ē qd ipote est colores eē defluxiones corpoz.
 ergo etiā ē impote odorē esse fumalē euaporatio
 nē. **C** Sexta cōclusio tāgit gntatōz odoris. z ē bec
 cōgit būmidū aq z aeris aliqd pati a siccitate en
 chima ex qua passione gntal odor. pbat qz saporē
 sunt proportionabiles odoribus. sed saporē sūt
 ex eo qd būmidum aqueum aliquid patitur a sic
 cō terrestri. ergo z odores. maiorem probat qz se
 re nominantur similibus nominibus. sūt enim ali
 qui odores acetosi. dulces. austeri. pontici. crassi z
 amari. z simili saporē. Ex hoc insert qd sicut aliq
 saporē sunt difficilis gustationis z putridi. sic eti
 am est de odoribus. 2° insert qd sicut sapor est i aq
 sic odor in aerē z in aqua. 3° insert qd frigus z cōge
 latio saporē bebetāt z odoreā etiā externināt
 Ex his pz ad dubiū. qd completa diffinitio odoris
 est ista. odor est passio sicci enchimi facta ab būmi
 do alteratiua odorat⁹ depotentia ad actum. z pōt
 declarari conformiter sicut declarata est diffini
 tio saporis in tertio notabili.

Secundo

dubitur. Utrum siccz enchimi sit subiectus odoris. Ad sol

uendum hoc dubium est supponendus qd Aristo.
 in secunda pte huius capituli determinat de spē
 ciebus odoris. z itēdit gntā cōclusiones. **C** 1° prima
 tangit numerum specierum odoris z est bec. non
 est dicendum vt qdam dicunt. s. qd nulle sunt spē
 odoris. s3 sūt eius due spēz de qbus nūc est deter
 minādū. **C** 2° tangit pma spēm odoris z est
 bec. qdam odores sūt delectabiles aut tristabiles.
 s3 accūs. i. s3 saporē sibi cōiunctos. qz sapor z odor
 sunt cōiuncti. pbat qz vtrūqz eoz est passio nutri
 menti. 2° pbat cōclusiōz qz qbuscūqz esca est dele
 ctabilis odor ei⁹ ē delectabilis. ergo odores sunt
 delectabiles aut tristabiles pp saporē sibi cōiunctos.
 aīz pbat qd esurientibus saporē sunt delectabi
 les. s3 plenis z nihil egentib⁹ neqz odores neqz sa
 pores sūt delectabiles. Inset qd isti odores sūt cō
 munes oib⁹ aialib⁹. sicut z esca. **C** 3° 2° tāgit aliā
 spēm odoris z ē bec. qdā sūt odores s3 se delecta
 biles aut tristabiles sic odores florum qz odores
 floz nihil magis vel minus cōsequūtur alimētum
 neqz cōferūt ad nutritionē. pbat etiā signo sic d
 europede qd bñvitu panit trayciū cū dicit. quando
 lentē decoquis non infundas mox. i. illā herbam
 odoriferam. ergo signū est qd odores floz nihil cō
 ferūt ad alimētū. Subdit remotionē dubij qz ali
 qui puta coci cōmiserūt odores floz cibariis. hoc
 tam non faciunt propter hoc qd odores florum ali
 quid conferant ad escam. sed solū vt eodem cibo
 delectent simul duos sensus scilicet gustum et
 odoratum. **C** Quarta cōclusio tangit duas dif
 ferētiās iter istas duas spēz. pma qd odor s3 se d
 lectabilis est proprium odorabile hominis. sed
 odores delectabiles propter saporē sunt com
 munes omnibus animalib⁹. Secunda quia odo
 res qui sunt delectabiles secundū accidens diui
 duntur per species secundū saporē. sed odor est
 delectabilis aut tristabilis secundū suam naturā
 iō diuiditur fm saporē. **C** Quinta cōclusio tā
 git causam propter quā odor fm se delectabilis
 aut tristabilis est proprium odorabile hominis.
 est bec. quia cerebrum hominis est frigidū z pro
 pe cerebrum est vena angusta z sanguis subri
 lis et purus qui est valde infrigidabilis a frigo
 re cerebri. z similiter sumi ciborum ascendentes
 ad cerebrum sunt cito infrigidabiles a frigida
 te cerebri propter quam inf. igidationem in ho
 minibus generantur reumata infirmantia. ideo
 ista species odoris facta est vt eius caliditate im
 pediat infrigidationes. Subdit instantiam qd
 multi cibi odoriferi generant reumata z infur

Et sensato

mitates i capite. Soluit qd nō pp odorē s3 est qz ci bi odoriferi cōmuniter sūt multū euaporatini. ideo ex eis ascendūt multi sumi ad cerebz q pp frigidi tatē cerebri frigidantē z sūt reuma. de subo odoris pōt dici extra textū oīo sūt sicut dictū ē de subo sa poris i tertio notabili. vlt or aliter q sic siccū terre sūt p suā cōmixtionē cū humido actiue cāt i eo sa/ porē. z humidū p passionē a sicco terrestri passiue recipit illū sapore. iō humidū est subm saporis. sic etiā humidū p cōmixtionē cū sicco terrestri effectiue cāt i sicco odorem. iō odor est effectiue ab humido z subiectiue i sicco.

Tertio dubitat. vtz odor diffiniat p mediū spūat vltentionat. Ad soluendum h dubiū est supponēdū q Ari. in h 6. ca. octerminat de mō odorādī z itendit. 5. cōclusiones. ¶ p̄ia tāgit modū odorādī i respirātib⁹ z ē bec. i boibus z in sūguinē hñtib⁹ i qdrupedibus z vlt i viuētibus sit odorat⁹ p respirationē aeris sic q odores p leuitatē caloris q est i eis ascēdunt ad cerebz z ipm cōfortāt. q odores hēant leuitates pbat qz nā eoz calida ē. ifert qz nā vtiur respirationē ad duo pmo vt aer p pulmonē recepr⁹ refrigeret calores cordis. 2. vt aer calidus ascēdat p nares ad tpādū frigiditatē cerebri pp h q bōbz cerebz frigid⁹ z humid⁹ z maioris magnitudinis ceteris aīatib⁹. 2. ifert q solus bō sēit z delectatur i odorib⁹ florū. qz calor talis odoris est cōmēturat⁹ ad tpandūz frigiditatē z humiditatē cerebri. subdit q nō ē vñū organū qō boib⁹ dseruit ad respirādū z ad pcipiēdū vtrūq gen⁹ odoris. s3 i alijs ab boie sanguinez hñtib⁹ ē vñū organū dseruies ad respirādū z ad pcipiendū odores p accidēs delectabiles. ¶ 2. tāgit modū odorādī in nō respirātib⁹ z ē bec. multa aīalia nō respirātia pcipiūt odorē. pbat qz pīsces diligēter pcipiūt a longe p spēs odoris escā nutri tiuā multū remotā. sūt z apes z gen⁹ puaz fornicā rū z purpure maris z multa taliū aīaliū acute se/ quūtur escā p odorē. ¶ 3. tāgit qdā dubiū z ē h. vtz talia aīalia nō respirātia hēant sēfuz odora rat⁹. Et arguit q nō qz nō respirāt. g non pcipiunt odorē. z p cōs nō hñt sēfū odorat⁹. soluit q pcipiūt odorē. g hñt sensū odorat⁹. 13 cōia qz solus odorat⁹ ē p se pceptiū odoris. nec oz q respirēt qz nō hñt coopculū supra organū odorat⁹. s3 aīalia respiran tia hñt supra organū odorat⁹ qdā coopculū. iō oz q respirēt ad leuādū illud coopculū vt pcipiāt odores. pbat pīse. qz qdā aīalia hñt palpebras su pra oculos qb⁹ nō aptis nō vidēt. z qdā nō hñt. iō nīllo egēt qō eas reuoluat. s3 dñt q nullū alioz aīa

liū ē pceptiū odor⁹ p se delectabiliū vlt tristabiliū nisi fm q alig odores fetidi sūt corruptiui ipoz sic sum⁹ carbonū gñerat granedinē capitis. sicut etiā aīalia corrūpuntur ab odore sulphuris z ab alijs odorib⁹ fetidis. iō fugiūt odores fetidos. ¶ 4. tāgit cōpationē odorat⁹ ad alios sensus z ē bec. in gñqz sensus odorat⁹ est sensus medi⁹. pbat qz pti cipat cū visu z auditu eo q pcipit suū obm p me diū cōneū. s. p aerē z aquā. sicut visus z auditus. z pcipiat cū gustu. qz oē nutrimentū ē odorabile. p ticipat etiā cū tactu cū oē odorabile hēat humidit atē. z siccitatē q sūt oba tactus. ¶ 5. reprobat vñū errorē pythagoricoz dicētiū aīalia nutriri in aq odorib⁹ z est bec. aīalia nō nutriuntur odorib⁹. pbat p qz i oī nutrimento ē aliqd supflūū z nō i odo rib⁹. 2. qz aq simplex nō nutrit ergo nec odor. 3. oē nutrimentū ē corp⁹. odor aut nō est corpus. 4. qz odor est minus corpulē. q aer. ergo nō nutrit. 5. locus nutrimenti est stomachus. s3 locus odoris ē in capite. Infert q odorabile fm qd odorabile nō cōfert ad nutrimentū s3 bene ad sanitatē. Ad dubi um pōt tñ rñderi extra textū fm Auicēnā q odor realr multiplicatur p mediū. p3 pmo qz multa cor pora ppter emissiōes odoris dminuūtur. g aliqd exīt realr ab ipis corporibus. 2. qz multa nō emit tūt odores nisi fuerit calefacta 3. qz fm p3z frigus z cōgelatio odores extermināt cui⁹ signū est q mī restringunt q nō pñt realr emittere odorē. 4. qz corpora magis cōpacta minus odorāt. dñ z. h3 cō mētatorē q odor multiplicat solū intētionat⁹ per spēm ei⁹ sensibilem. z nō realr p realē defluxū ali quoz corpoz a corpore odorifero. p3 p qz odor tē poneretur realr supra odoratū. z sic nō faceret sē fationē cū sensibile positum supra sensum nō faci at sensationem. 2. qz multa corpora p tam longū tempus odorant q non possunt tot copora ab eis defluere. 3. qz sequeretur q duo corpora essent i eodem loco. s. subiectum odoris z aer cum in qua libet parte in qua est aer. sit odor. p3 etiam 4. per experientiam de vulturibus percipientibus cada uera mortuoz in bello troiano a quingentis milia ribus. certum est tamen q odor non possit sic taz longe realiter diffundere. Tertio dicitur q odor per aliquod spaciūz se diffūdīt realiter. s. per spa cium propinquūz corpoz odorifero. z hoc probāt rationes facte per Auicēnam. dicitur quarto q p aliquod spaciū diffundunt se solum intentiona liter scilicet per spaciū distans z per spaciū in quo est aliud corpus puta aer. z hoc probant rati ones facte per commentatorem.

De sensu

Rationes solutiōis p̄ rescriptiōes postas i
conclusiōe responsiua ad q̄stū 22.

Meritur 3° vtz q̄litates sēsi-
les sint i infinitū diuisi-

q biles. Et arguit p̄ q̄ nō. qz i q̄cūqz ē va-
bile minū. illd n̄ ē i infinitū diuisibile. s3
iter q̄litates sēsbiles ē dabil aliq̄ mima. g^o nulla q̄-
litas sēsbilis ē diuisibilis i infinitū. maior p3 qz aliq̄
ē dabile min^o minimo. minor p3 qz ē dabilis ali-
q̄ ps sēsbilis q̄ minor p̄cipi nō pōt. ergo illa ē mi-
nima ps sēsbilis. C2^o arguit sic. si q̄litates sēsbili-
les eēt diuisibiles i infinitū seq̄ret q̄ eēt aliq̄ mul-
tudo actuafr i finita. pbat̄r cōia qz vlt oēs ptes
eiusdē p̄portionis sūt r̄r z entitatiue i tota q̄lita-
te sēsbili aut nō. Si p̄mū. b̄r itē. si secūduz. ergo
sēsbiles q̄litates nō sūt diuisibiles i infinitas ptes
eiusdē p̄portiois. cū nō cōponāt̄r ex i finitis pti-
bus eiusdē p̄portionis. C3^o arguitur sic. qz si q̄-
litates sēsbiles eēt i infinitū diuisibiles. vlt ēēt i
partes q̄litatiuas vel ēititatiuas. nō i partes ēita-
tinas tum qz ēitatas eoz ē finita. tum etiam qz con-
ueniteis diuisibilitas p̄ q̄titatez. nec i partes q̄ti-
tatiuas. qz q̄titas nihil entitatis dat ip̄is qualita-
ti bus sensibilibus. z p̄ cōsequens nō facit eas esse
diuisibiles i infinitas partes. C In oppositum ē
auctoritas p̄bi 22.

Primo sciēdum q̄ i b7^o ca^o soluit p̄mā q̄-
stioē de q̄litatib^o sensibilib^o. z in-
tēdit octo cōclōes. C Prima tāgit q̄stionē z ē bec
si oē corp^o sit diuisibile i infinitū vtz passiones sē-
sbiles. puta color sapor z alie diuidantur i infini-
tū. vel hoc sit impossibile. C2^o tangit duo argu-
mēta p̄o parte negatiua. p̄mum. si sēsbile diuide-
rerur i infinitū necesse etiam ess3 sensum diuidi i
infinitū. cōiam pbat. qz vñūq̄qz sēsbilium est acti-
uus i suū sēsum. dñr enim sēsbilia i eo q̄ p̄nt mo-
uere ip̄z sēfū. g^o sēsus diuideretur i infinitū sicut
sēsbile. z^m. arg^m. si qualitates sēsbiles eēt diuisi-
biles. i infinitū sequeret q̄ ois magnitudo eēt sēsi-
bil. cōis est falsum. z pbat cōiaz qz i possibile est vi-
dere album q̄a videatur q̄rtū. C3^o tangit tria
argumēta p̄ parte affirmatiua. p̄mū arg^m. qz si
corp^o sit diuisibile i infinitū z nō q̄litas sēsbilis seq̄-
rentur tria icōueniētia. p̄mū. q̄ erit aliqd corpus
nullum bñs colorē neq̄ nigredinē neq̄ aliq̄ ta. z3
passionē. z^m. seq̄retur q̄ corp^o sēsbile eēt cōpositū
ex nō sēsbilibus. cōis est falsū. qz corpus sēsbile n̄
componitur ex mathematicis. 3^m. sequeretur q̄
esset aliqua magnitudo que nō esset cognoscibilis.
pbat cōiam qz cū talis magnitudo n̄ b̄at q̄litates

sēsbiles n̄ posset cognosci p̄ sensū nec p̄ intellectū:
intellectus enim n̄ intelligit que exterius sunt s. ne sē-
su. C4^o tangit solutiōē falsaz ad istam rōnē
z est bec. quedam sūt magnitudies diuisibiles. iō
alique sūt q̄litates sēsbiles i diuisibiles: dicit p̄b̄s
hoc eē reprobātū i sermōe de motu i sexto p̄b̄sico
rum. C5^o 6° 7° z 8° tāgūt solutiōez q̄stiois. C5^o
est bec. cuius3 qualitatis sēsbilis spēs sūt finite. i.
nulla q̄litas ē diuisibilis i infinitū fm spēs. pbat qz
i gbuscūqz sūt aliqua vltima necesse est illa eē fini-
ta. s3 i oibus qualitatibus sēsbilibus sūt duo vlti-
ma. ergo necesse est oēs spēs qualitatu sēsbilium
eē finitas z terminatas. minorē pbat. vbicūqz sunt
ōria ibi sūt vltima. s3 i oibus qualitatibus sēsbili-
bus sūt ōria. pbat inductiue. qz colore est album
z nigrum. i sapore dulce z amaro. z sūt i oibus alijs
C6^o 7° ē bec. qualitates sēsbiles sūt diuisibiles
i infinitas ptes iequales z finitas partes equales. p-
bat qz oē cōt^m diuiditur i infinita ieq̄lia z finita
equalia. s3 oēs passiones sūt cōtinue cum sint con-
tinuo. ergo sūt i eis sumēde partes i potētia q̄ sup-
ple sūt infinite z iequales. z sūt i eis sumēde partes
i actu que supple sūt finite z equales. C7^o cōclu-
sio. minime ptes qualitatum sēsbilium sūt solum
sensibiles i potētia z nō i actu. pbat de decia mil-
lestima pte milij z ō minimo sole. C8^o tangit
sēsbiles nō sūt diuisibiles i infinitas ptes remanē-
tes separati. pbat p̄b̄s duab^o rōnib^o. p̄ma qz qua sē-
sbilia si sepentur resoluitur i cōtinētia. vtz p^o sa-
por i fusus mari resoluī i saporē maris. z4^o rō. q̄li-
bet ptem separatā fortis visus pōt p̄cipere. sed visus
nō ē i infinitū fortificabilis. g^o sēsbile nō ē diuisibi-
le i infinitas ptes separatim remanentes. Subdit q̄
ptes minime separe n̄ sūt sēsbiles actu. s3 sunt sēsbili-
biles i potētia solū. i. qñ alfi sēsbili cōiunguntur.

Secundo sciēdū est q̄ Aristo. i b7^o octauo
capto mouet secūdā questionē
q̄ ē bec. vtz visibilia pus imutēt mediū q̄ visus si
visio fiat itus suscipiendo. vel vtz visus pus imu-
tet mediū q̄ visibile si visio fiat exmittendo. p so-
lutione hui^o q̄stionis Aristo. intēdit gñq3 cōclusiōes
C Prima tāgit tria argumēta p̄ pre affirmatiua.
p̄mū arg^m ē a sili. qz odor z son^o pus imutant me-
diū q̄ sēfū. g^o similr ē de lumine. aīo pbat qz p̄p̄n-
quus sono pus audit tonū q̄ vīstās. z sūt de odo-
re. z^m arg^m est aucte empedoclis dñtis. lumen qd
est a sole pus p̄tigere ad mediū q̄ ad visus z ad
visū q̄ ad terraz. 3^m arg^m est illud. ois motus ē ab
aliquo in aliquid. igitur in oī motu ē tps i q̄ mobi-
le mouet ab altero i alterum z p̄ cōis i multiplicari

Et sensato

one luminis ē tps in quo lumē multiplicatur a cor-
pore luminoso vsq; ad visū. sed oē tps ē diuisibile
supple fm pri^o & posteri^o. g^o radi^o luminis p^{ri}us ferre-
batur i medio q̄ i organo. ¶ 2^a 2° tangit quādam
falsā solōnē ad p^m argumētū z ē bec. hō sit audit z
auduit. g^o vntus sit sētit sēibile z sētit z p^{ri}us non
est successio in eis. imo sunt absq; fieri successiue.
Ad hoc vīc p^{ri}us q^o hoc nō est vtz de sono. q^o p^{ri}us
pcipim^o ictū i aq̄ q̄ audiam^o sonū ict^o. pbat p^{ri}us
q^o p^{ri}us p visū videm^o figuratōez līaz q̄ pcipiam^o
sensū eaz. iō aer delat^o trāsfīgūrat^o p^{ri}us sono q̄
audiam^o sonū. ¶ 3^a 2° tāgit quādam quēstionē inci-
dentale z ē bec. vtz sit idē son^o quē ppingor audit
z quē distātor postea audit. videt enim impossibile
odorare z audire idē saltē ab alio z alio. eo q^o non
est possibile multos feozū exites audire aut odo-
rare p idē mediū. Soluit q^o p^{ri}us mouē. i. son^o v^o
odor ē idē z vnus numero quē oēs sentiūt s^z id q^o
recipi^o i organo. i. spēs soni z odoris est alterū nu-
mero z idē spēs. infert q^o i hoc cōueniūt lumē son^o
z odor. q^o mlti sūt vident eundē colorem. odorāt sūt
eundem odorem. audiunt sūt eundē sonum. Lōue-
niunt ēt. q^o ista nō sūt corpa s^z non fiant sine corpo-
re. s^z dnt q^o odor z son^o nō possūt fieri sine motu.
s^z alia ē ratio d^o lumie q^o lumē nō ē i medio p motū
supple locale. s^z p inesse. i. p pntiā corpis luminosi
supple sit alteratiō totū mediū. ¶ 4^a 2° tāgit dīā
inter alterationē z motū locale z ē h^o non ē sīte in
alcatione z i latōe. pbat q^o i latione mobile p^{ri}us at-
tingit vntū z posteri^o aliō. iō son^o cui^o motus z latio
multiplicat fm p^{ri}us z posteri^o. s^z in alcatione nō ē
sīte q^o cōtingit aliquod totū sit alcari. ita q^o dimidiū
nō p^{ri}us alcari q̄ totū vt cōtingit aliquā aquam totaz
sit cōgelari. iō lumē multiplicat p alteratiōez medi-
uz totus sit multiplicat. Subdit q^o si alcabile fuerit
ita magnū q^o alterās nō possz attingere q̄libz pte
ei^o. tūc alcans sit alterabit totā illā partē quā atti-
get z per eā alterabit alias. ¶ 5^a 2° tāgit cōueni-
etiā z dīam iter odores sapes z tāgibilia: cōue-
niūt enī q^o mltiplicat^o p motū z successiōnē. sed
dnt q^o qualitates tangibiles minus longe multi-
plicat se q̄ sapes z sapes q̄ odo: es. non ē aut
simile de lumine.

Tertio sciendū q^o circa hunc textū incidūt
tres difficultates. ¶ p^{ri}ma. vtz lumē
multiplicetur per mediū sine motu locali. Dī p^{ri}us
lumē nūq; pōt de nouo multiplicari sine multiplica-
tōe locali. p^{ri}us q^o nō est pōt q^o lumē de nouo mlti-
plicet in aliquo medio nisi lumen fiat p^{ri}us i medio
sed lumē nō pōt fieri de nouo p^{ri}us i medio sine ap-

proximatione corpis luiofi v^o mediū sine remotōe
obstacti. Dī 2^a q^o de facto semp lumen multiplicat
successiue per mediū. p^{ri}us q^o de facto nunq; d^o nouo
multiplicat sine motu locali qui nō pōt fieri sine suc-
cessionē. puta sine successiua appproximatōne cor-
poris luminosi. Dī 3^a q^o fm p^{ri}us si corp^o luminosū
in instanti appproximaret alicui medio lumen mlti-
plicaretur per tale mediū in instāti. p^{ri}us q^o tal mlti-
plicatio est alteratio mediū in quo nihil est quod
repugnet v^o cōrietur forme acgrende per talem al-
terationē z mediū est vltimate dispositū ad susce-
ptionē illius forme. Dī tamen d^o hoc p^{ri}us bāt q^o si
corpus luminosū in instanti appproximaret medio
adhuc tale lumen multiplicaretur p mediū succes-
siue eo q^o tā efficiua talis mltiplicationis est corp^o
luminosum quod ē limitatū z finitum. iō nullum
motū pōt pducere i instāti. dū modo termin^o illius
mot^o sit p^{ri}us bāt z successiue acq^o sibilis. Ad p^{ri}us aut
dī q^o reprobat antiquos q^o dicebāt lumen ēē corp^o
ideo vult q^o lumē moueatur i instāti. i. nō ita succes-
siue sicut corpus. ¶ 2^a difficultas vtz contingat
aliquod totum alterabile subito z sit alteri. Ad quaz
solet rīderi q^o duab^o cōditionib^o obseruatis i oib^o
alteratio sit in instāti. p^{ri}ma cōditio q^o forma acgre-
nda p talem alterationem nō hēat formā positiuam
sibi cōriam. ad quā segtur secūda cōditio q^o mediū
sit vltimate dispositū ad susceptionē forme alte-
rantis talē alterationē. z p^{ri}us hōit lumē alterari p
mediū i instāti. s^z q^o videm^o sciaz nō hōit i aia for-
maz cōriā acgri i aia vltimate disposita. ad successi-
onē ip^{ri}us ex multis actib^o z nō subito. iō d^o eos poni-
tur talis cō: q^o ois alteratio terminata ad formā p^{ri}us
biliter acq^o sibilē est successiua. alias ver^o mot^o fie-
ret in instanti. Ad p^{ri}us aut dicim^o q^o cōtingit totaz
aquā sit alteri. si ly totus distribuat p q̄libz pte cōri-
tatiua aque saltē supposito q^o frigus sit eq^oliter ap-
proximatū cuilibz p^{ri}us aq̄. s^z nō cōtingit totā aquaz
sit altera: i ad istū sensum q^o non cōtingit terminū
alterationis vel frige factionis. puta frigiditatem
totam sit fm q̄libet eius ptem gradualē introdu-
ci in aquam. ¶ 3^a difficultas. vtz sit idem son^o in
numero qui recipitur i auribus multoz. Ad quaz
rīdet p^{ri}us q^o sonus est vna qualitas sensibilis re-
aliter z subiectiue exis i aere extensa ad extensio-
nem aeri z est multiplicabilis realiter fm realem
motum localem ip^{ri}us aeris. Dī secundo q^o in qua
libet pte aeris saltē vsq; ad certam distantiā mul-
tiplicat suam speciem sensibilem vsq; ad auditū
multoz. Dī 3^a q^o est reat^o idem sonus numero qui
p auditum pcipitur a multis. Dī 4^a q^o ē alia p^{ri}us so-

De sensu

ni q̄ reat multiplicat i vna pte aeris z in alia. Dī
5° q̄ ē alia pō sensibilis que recipit in organo isti
audientis z in organo alterius audientis.

Conclusio ^{responſalis.} Qualitates sensi
biles sunt in infinitū p̄biles.
p̄z q̄ sunt cōtinue z extenſe ad extēſionē ſui ſubi
mō oē cōtinuū diuidit i p̄ diuiſibilia. v̄z tñ iſta 3°
itelligi de p̄tib⁹ eiūſdē p̄portiois z i exiſtētib⁹ z n̄
de p̄tib⁹ eiūſdē q̄ritatis z ſubſiſtētib⁹. v̄z etiam
intelligi de partibus iſegralibus z extenſiuis. z ſi
militer de partibus gradualibus z intenſiuis. z n̄
de partibus potencialibus z ſubiectiuis.

Primo ^{dubitatur.} Utz ſenſibilia gñe dīa
poſſit ſimul a ſuis ſenſibilibus p̄ci
pi. Ad ſoluēdum h̄ dubiū eſt ſupponendū q̄ Ari.
in h̄ nono z vltimo capitulo ſoluit tertiā quēſtionē
z eſt hec. Utz ſit poſſe plura ſenſibilia ſentiri ſimul
.i. vno z eodē indiuiſibili tpe. z diuidit i duas p̄tes.
¶ In p̄ma ſoluit quēſtionē ſz āriquos z itendit
q̄tuor cōcluſiones. p̄ma tangit tria argumēta
ex pte negatiua. p̄ p̄mo argumēto pōit duas ſup
poſitiones. p̄ma. maior mot⁹ ſemp expellit ſiue i
pedit minorez motū. p̄bat ſigno q̄ boies nimis ti
mētes vel nimis alicui ſymphonie. i. ſatāſie itēden
tes nō p̄cipiūt obz viſus. z^a ſuppō vnūq̄q̄ ſenſibi
le magis ſentitur ſimplex q̄ alteri cōmixtū. vt p̄z
de vno puro. de melle. de nota in dyapafon. i. in
cātu. quoz qd̄z puz meli⁹ ſentitur q̄ alteri cōmi
xtū. Ex his ſic arguit ſi plura ſenſibilia poſſent ſit
ſentiri. vel ergo motus illoz eēnt equales vel ſeq̄
les. ſi ineq̄ales tūc p̄ p̄maz ſuppoſitionē maior i
pedit minore. z ſic non vtrūq̄ ſentit. ſi ſint eq̄les tē
vnus illoz alteri cōmiſcetur. z ſic non erit poſſibi
le cognoscere plura ſimul diſtincte. Subdit q̄ illa
bene ſūt cōmixtibilia q̄ ſunt dīa z ex quibus ſit
vnum vt ex dulci z amaro. Ex illis h̄o que nō ſūt
dīa non ſit vnum niſi ſm accidens. vt ex dulci z
albo z acuto. z^m argumentum. ſi plura ſenſibilia
vnus ſenſus nō poſſunt ſimul ſentiri. ergo nec plu
ra ſenſibilia diuerſorum ſenſuuz. z^a dīa q̄ magis
v̄z q̄ ſenſibilia vnus ſenſus ſimul poſſint ſentiri
q̄ ſenſibilia diuerſorum ſenſuum. aīſ p̄bat q̄ ſe
ſus dī vnus ab vnitāte ſenſibilis. ideo cū tunc nō
ſit niſi vnus actus z niſi vnus ſenſus illa duo etiā
non erunt niſi vnum ſenſibile. z^m argumentū q̄
vel illa ſenſibilia eſſent eiūſdē ſpeciei. z h̄ non. q̄
non faciunt niſi vnum actum in vno ſenſu. z ideo
pillū actum non p̄ciperentur diſtincte ſed p̄cipen
tur vt vnum. vel eēnt dīa ſpecie z eiūſdē generis

vt album z nigrum. z non hoc q̄ ille ſunt dīa. er
go cauſant actus dīos q̄ non poſſunt ſimul eſſe in
eodem ſeſu. vel eēnt dīa genere. z hoc nō. q̄ pluſ
diſtant q̄ illa q̄ ſūt eiūſdē ſpeciei. z^a 3° tāgit ſo
lutionem antiquoz z ē hec. plura ſenſibilia non ſit
ſentiri. ſz credim⁹ ea ſit ſentiri eo q̄ tps ē iſenſibile
p̄ paruitatem. ¶ 3^a cōcluſio tangit reprobatior
nem illius ſolutionis z ē hec. nullū tps eſt iſenſibi
le p̄ paruitatem. p̄bat p̄hs duabus rōnibus. p̄i
ma. omne illd̄ eſt ſenſibile in quo nos poſſum⁹ ſen
tire aliquid eē. ſz in omni tpe nos poſſumus ſenti
re aliquid eē. q̄ oē tps eſt ſenſibile. minorem p̄bat
q̄z q̄libz pōt ſentire ſeipm eē in q̄libz pte temporis.
z^a rō. q̄ ſequeretur q̄ nō contingeret aliqd̄ ſenti
ri in aliquo toto tempore p̄mo. p̄bat dīam. q̄ mul
te p̄tes tps eēnt iſperceptibiles p̄pter paruitatez.
ergo in eis non ſentiret ſenſibile in toto illo tpe p̄
mo z p̄ dīis ipm ſenſibile non ſentiretur i toto illo tē
pore p̄mo. Subdit ſimilem rationē ad p̄bandum
q̄ nulla magnitudo ſit iſenſibilis p̄ paruitatem
¶ 4ª cōcluſio tangit quandam inſtantiam z ē h̄.
ſenſus noſter cognoscit q̄ritatem ſolis. z tñ multe
p̄tes ſolis non cognoscuntur a ſenſu. p̄pter earuz
diſtantiā z p̄uitatem. Soluit q̄ tota quantitas
ſolis cognoscitur et ſimiliter quelibet pars ſolis
non tamen diſtincte.

Secundo ^{dubitatur.} Utz ſenſibilia eiūſdē
ſenſus poſſint ſimul ab illo ſen
ſu ſentiri. Ad ſoluēdum hoc dubium eſt ſupponē
dum q̄ Ariſtoteles in ſecunda pte vltimi capituli
ſoluit predictā quēſtionem. z intendit ſex cōcluſi
ones. ¶ Prima cōcluſio reſumit quēſtiones v̄z
contingat ſimul pluſ ſentire. i. in vno indiuiſibili tē
pore aut non. v̄z etiam conſiderare vtrum contin
gāt ſentire plura ſenſibilia in tempore indiuiſibili
ſm aliam z aliam partem anime. vel in tempore
indiuiſibili vno tñ continuo ſm eandem partem i
diuiſibilem anime. ¶ Secunda cōcluſio. non cō
tigit eūdē ſeſu ſentire plura ſz aliaz z alia par
tem anime. vt non contingit viſum videre alium
z alium colorem in alia z alia parte viſus. p̄bat
philosophus duabus rationibus. prima. quia tūc
idem viſus haberet duas partes eadez ſpecie. cō
ſequens eſt impoſſibile. p̄bat conſequentiam.
quia illi duo colores qui percipiuntur ab illis dī
abus partibus ſunt ſub eodem genere obiecti. ſ.
ſub colore. Subdit q̄ forte non videbitur alicui
hoc eſſe inconueniens cum duo oculi videantur
eſſe due partes viſus. hoc remouet q̄ ex duobus

Et sensato

oculis sit aliqd vnu & eoz ē vna opatō numero. iō si duo oculi fuerit iuncti i eodē sentiens erit vnu qd sētiē abob^o. si āt fuerit sepati. i. i diuersis aialib^o non est idē sētiēs qd sētiē ambob^o. ¶ 2^a rō. qz tūc idē sēsus eēt ples sēsus. sic dictū^o scias eē dntes q sūt i^o de differētib^o obia. cū est impote. impossibilitatē cūtra. pbat. qz opatio nō ē it vna sine sēsu. ¶ 3^a rō. tūc sētiē eūdē sēsu pta sētiē vno sēsu idiuisibili. pbat qz cūgit sentire pta sensibilia gñe oīa vno sēsu idiuisibili. igitur a minori cūgit sētiē pta idiuisibilia vno sēsu idiuisibili. aīo. pbat qz aīa p vna potētā sētiē albū & p aliam sentit olce. ergonece ē qz iste reducāad aliquē sēsu vnu q oīa illa sūt cōgcat. pbat aīaz qz sēstina potentia. est vna ps aīe. ifert qz cum potētia sensitiua sit vna: & ex oib^o picularib^o sētibilib^o nō fiat aliqd vnu qd nece ē pter illos pculares sēsus eē vnum sensum cōz q aīa sētiē oīa sensibilia sic dcm ē in de aīa. ¶ 4^a rō. tūc sētiē vnitatē sēsu cōis cōitō. alr. & bec. si illud sēstiniū qd est aliud a sētibilib^o picularib^o ē vnu & idiuisibile tūc fm vnu actū cōgcat albū & dulce. si tū fuerit vnu sibile tunc etiam altero & altero actu pcipt albū & dulce. ¶ 5^a rō. tūc sētiē vnitatē cathegorice. & bec. in anima ē ponēdū vnu & idē numero sēstiniū oīuz sētibilib^o eē tū ei^o ē altez & altez. respectu. n. sētibilib^o diuersoz sēsuū ei^o ē ē altez & altez gñe. s. respectu sētibilib^o ei^o idē sēf^o ē altez & altez spē. pbat qz tūc ē i reb^o ita ē i aīa sed i reb^o tūc sētiē vnu & idē nūero eē albū & dulce: & sic illd ē altez fm eē. Cōcludit qz aīa sentit omnia sensibilia vno & eodem sensu tamē nō est idē rōe. ¶ Ultima rō. tūc sētiē vnu icidēs & ē hoc. nullū sēstibile est idiuisibile. p. pbatōe hui^o dicit qz distātia a q aliqd pōt videri est finita. iō est dabile vltimū illi^o distātie. & etiā est dabile p mū distātie a qua visibile nō pōt videri. Ex his sic arguit. si indiuisibile sit sensibile ponat i illo pūcto qd ē vltimū vni^o distātie & p mū alteri^o. & tūc i illo pūcto erit visibile cū sit i vltimo distātie i q pōt videri. & etiā erit iuisibile cū sit i pmo distātie i q non pōt videri: & sic idēz sit erit visibile & iuisibile qd ē impossibile. Cōsequēter recapitulat ea que dicta sunt.

Tertio dubitat. Utz duo sēstibilia ei^o idēz spēi possint pcipt abead^o potentia sēstina. Pro solutiōe hui^o dubij & duo pcedētū ponūtur aliqua dicta. p mū. possibile ē eūdē sēsu cōz sūt cognoscere pta oba oīa gñe. & eūdē sēsu p ptiuz cognoscere sūt pta oba spē oīa. & pta oba ei^o idē spēi. p mū. p. qz ponat qz spēs sēstibilis albedinis & spēs sēstibilis dulcedinis ē qtr pntent i pī sen-

sui cōi. vlt ergo sēsus cōis sūt cognoscet albedinē & dulcedinē & tūc hētur itētū. vel cognoscet vnu & nō aliud. & hñ. cū possit vtrūqz eqtr mouere sensū. vlt neutrū. & hñ. qz icōueniē ē sēstibile eē debite pntatus sēsu & nō facere sēstatiōē. sūt pōt. pbari 2^m ponēdo qz spēs albedinis & spēs nigredinis eqtr liter pntent visui. sūt pōt. pbari 3^m ponēdo qz due spēs albedis numero distictē eqtr moueat visuz. 2^m dictū. qñcūqz sēsus cognoscit pta oba sub rōe cōueniētie aut sub ratiōe formali oīe aut sub aliqua rōne cōi. tūc cognoscit talia sensibilia vno actu & vna spē sēstibili. p. qz i illo cāu nō ē nisi vna rō formalis motiua. ergo etiā nō ē nisi vnu act^o & vna spēs. 3^m dictū. qñcūqz idē sensus cognoscit pta oba sub distictis rōnib^o formalib^o obia tūc cognoscitea p ples act^o & ples spēs sensibiles. p. qz qlibet rō formalis obia est sufficiēs ad producēdū suā p ptiā spēs sēstibilē & vnu p ptiā actū sui cogniti^o. nec ē icōueniēs spēs sēstibilis cōi oīz obōz eē sūt in eadē potētia qz aut ille spēs nō sūt oīe aut si sūt oīe nō repugnant tamen ad sūt esse in eodem cū solū habeant eē itentōale & nō reale aut forte qz sunt in diuersis partibus subī. & sūt est dicēdū. de actib^o. nec est incōueniēs spēs sensibiles duoz obōz solū nūero dntiuz eē sūt i eodē subō. qz vlt ille spēs nō sūt solū nūero dntes. species enī obōz solo nūero dntium dnt specie. p. quia due spēs ei^o idē obī in nūero dnt nūero. ergo due spēs duoz obōz nūero dntiuz dnt plusqz nūero. & cōsequentia quia ille dnt plusqz iste. vel etiā dī q non est inconueniens duo accidentia intentōalia solonūmero differentia esse in eodē subō: hoc tamen esset incōueniens d accītalibus realibus absolutis eductis de potentia materie per veruz moruz successine.

Ad rationes Ad p mā dī qz i qūtatibus sensibilib^o ē dare minimū sēstibile actū. nō tū minimū sēstibile i po^a. ē ē dabilis minia ps ei^o idē qūtatit & subsistēs. s. nō ē dabilis minia pars ei^o idē proportiōis in exis. ¶ Ad 2^m dī qz nō est incōueniens aliqz multitudinē entiu quoz vnu est pars alteri^o ē ē actuali infinitā. s. est incōueniēs aliquā mltitudinē entiu a se iucez rlr sepatoz quoz vnu nō est pars alterius eē actu alr infinitaz. ¶ Ad tertiā dī qz qualitates sensibiles sūt diuisibiles i infinitas partes ei^o idē pportio nis & in exis quaz quelibz ē pars qūtatitua et entitatiua ipaz qūtatū sēstibilū. ¶ Et bec dī qōe & de libro de sensu & sensato dicta sufficiant ¶ De memoria & reminiscētiā.

De memoria et reminiscencia

*Incipit
liber primus
de memoria*

Vt habea

tur aliqui notitia li
bri de memoria
et reminiscencia
querit p. vtrū iu
venes et senes sit
bene memorati
ui. C Arguitur
primo qd sic d iu
uenib. p qd iuue
nes hnt paucas

species sensibiles i memoria. ergo meli⁹ retinent.
z: qd iuvenes fortiter attendūt ad ea q vidēt pro
pter nouitatē. fortis autē attentio ē cā bone memo
rie. 3: qd iuvenes hnt sensus exteriores multū per
spicaces et acutos et optime dispositos. h autē est cā
bone memorie. C Arguitur 2: pncipalr de seni
bus duab⁹ auctoritatib⁹ et duabus rōnibus. pma
auctoritas ē pbi dicentis. q sūt tardi sūt memora
biles. sed senes sūt valde tardi pp nimā siccitatez
et frigiditatem cerebri. 2ª auctoritas ē pbi p retho
rice dicentis qd senes reguntur memorijs. pma
rō. qd senes frequētissime meditantur de pteritis.
mō frequēs meditatio cāt memoriā bonam. 2^a rō
qd senes sūt magis expri alijs. q etiā sūt magis me
moratiui. 3^a rō qd experimentum gñatur ex multis
memorijs. C 3: arguit d totū titulū. qd vna ps in
fert ddictoriā alterius. segtur. n. iuvenes sūt male
memoratiui qd senes sūt bene memoratiui. 3^a rō
pregulam thopicā. Si oppo^m in opposito et pposi
tum i pposito. C In oppositū ē auctoritas philo
sophi. In questione 2^a.

Primo

sciēdū qd iste liber i q Ari dtermi
nat de memoria et reminiscencia diui
ditur in duo capitula. In pmo determinat d memo
ria. et diuidit in duas ptes. In pma ostendit qd sit me
moriam et cui⁹ potētie aie sit pa⁹ et intēdit decē cōclu
siones. C pma tangit itentū et ē bec. dicēdū est
de memoria. et reminiscencia pp quas cām sit et cuius
partis. i. potētie aie sit passio. et sūt de memorari
C 2^a conclusio tāgit remotionē dubij et posset ali
quis dubitare qd memoria et reminiscencia eēnt idē.
pbat pbs qd nō qd illi qui sūt memoratiui nō sūt
reminiscitui. qd memorari nō est reminisci. aīa. p
bat qd illi q sūt tardi supple ingenij sūt memorabi
les. illi vō qui sūt veloces. i. acuti ingenio. et bene
addiscentes sunt reminiscibiliores. Subdit qd pmo
accipiendum est qd lia sunt memorabilia. qd nō sci
re ea multotiens cāt deceptionē i cognitiōe d me

moria. C 3^a cōclusio tāgit pma ppietatē ē negati
uam memorabiliū et est bec. nō cōtingit memorari
futura. s. futura sūt opinabilia aut spabilia. Ex h
isert qd est qdā scia spatiua quemadmodū aliq di
cunt aliq sciam eē desideratiuā. C 4^a 3^a tāgit se
cundā negatiuā et ē bec. memoria nō ē rei pntis s. s.
sensus. 2^m pbat qd sensu nō cognoscim⁹ neq⁹ fu
turum neq⁹ scim⁹. i. pteritū s. tū pns. C 5^a 2^a tāgit
affirmatiuā et est bec. memoria ē scilicet pteriti pbat
qd cū aliqd adest i pns ē scilicet i. cū aliqd videt h al
bū nō dicim⁹ illud memorari sed scire. sūt cū ali
qd actualr cōsiderat aut itelligit nō dī memorari il
lud qd cōsiderat s. scire solū. qd vō aliq bz sensuz
sine actib⁹ bz sensū et sciaz de aliqbz ppositiōib⁹
memorat eas. vt cū aliquis alias vidit aut alias
speculatus fuit qd triangulibz tres āgulos eqles
duob⁹ rectis. aut qd alias audiuit aliqd tale et ite
rū cognoscit tūc illud memorat. pbat etiaz signo
qd cum aliquis agit memorādo s. dicit qd hoc pri
us audiuit sensit aut itellexit. C 6^a 2^a tangit diffi
nitiōē memorie et ē bec. memoria nec est sensus
nec ē opinio sed est passio vltimus istoz cū scim⁹ fu
erit tps. pbat tertiā pte qd ipi⁹ memorie nō est me
moriam s. qd ē nūc. ergo signū est qd memoria sit cū
scim⁹ fuerit tps. pbat 2^a pma pte qd scisus ē pntis
spes siue opinio est futuri. memoria vō est facti. q
memoria nō est sensus neq⁹ opinio. Ex h insert q
ois memoria ē post aliqd tps. 2^a insert qd sola aia
lia cognoscencia supple tps pteritū memoratū et
et illud q cognoscit tale pteritū ē memoria. C 7^a
2^a tangit tres supponēs ad declarandū cui⁹ poten
tie aie memoria sit passio. pma. dcm ē pus in libro
de aia de fantasia. et qd non cōtingit itelligere sine
fantasinate. 2^a. intellectui accidit eadē passio q ac
cidit in describendo mathematicalia. pbat qd de
scribentes figuram trigoni non vntur aliq deter
minata qritate trigoni et tū describunt ipm s. q
ritatem determinatā. sūt de itelligere. qd s. non
itelligat qritum ponitur tū ante oculos qritū. et sic i
telligit ipm s. non fm qd qritū. si aut nā figure dseri
bende sit de numero qritoz ifinitoz tū describitur
qritū determinatū. sic itelligens qritū ifinitū intel
ligit ipm s. qd ē qritū determinatū. 3^a. pp bāc cām. s.
qd intellectus non itelligit sine fantasinate nō con
tingit itelligere etiam sine rōne tps et sine cōtinuo
imo necesse est cōphendentem sensibilia cognoscē
magnitudinem motum et tps que sūt fantasinate.
fantasma aut ē passio sensus cois. C 8^a 2^a tangit
correlarie cui⁹ potētie aie memoria sit passio et bz
duas ptes. pma. manifestus est qd memoria inest p

Et reminiscētia

sensitio idest ē passio sēsus cois. pbat qz memoria ē cognitio istoz. s. magnitudis mōt⁹ z tps q sūt sātasmata z passiōes sēsus cois. 4^a ps ē bec. memoria ē intelligibiliū nō tñ sine sātasmate. ¶ 5^a 2° tāgit tria correlaria. p^mū. memoria ē ip⁹ intellectus solū fm accēis. s. memoria p se ē passio p^mi sensitiui. 2^m. cū sit passio p^mi sēsitui uest alijs aialibus abhoie. z nō solū hoib⁹ hūitib⁹ opinionē z prudētiā. 3^m. si memoria eēt passio alicui⁹ ptis intellectie nō incēt alijs aialibus abhoie. imo forte nec alicui taliū mortaliū. i. ptes sensitiue i hoie. ¶ 4^a 2° non oia aialia hūit memoriā. pbat qz nō oia hūit sensus tps. i. cognoscitiū pteriti. qñ oia hūit memoriā. pbat cōiam. qz sicut p⁹us dixim⁹ sp cū memoria agit sēit qd sp vidit aut audiuit aut didicit. p⁹us aut et poster⁹ sūt i tpe. cōr recapitulat z dicit q manifestus ē cui⁹ ptis aie memoria sit passio. qm ē passio illi⁹ ptis cui⁹ sātasma ē passio. s. sēsus cois. z illa quoz ē fantasia sunt p se memorabilia. q̄cunqz xō sunt intelligibilia sunt solum memorabilia fm accēis eo q non sunt sine fantasia.

Secundo sciendū ē q Ari. i scda pte hui⁹ capituli soluit qdā dubitationes de memoria z iterū nouē cōclusiones. ¶ 1^a p^ma tāgit qdā questionē z ē bec. qre pñte passiōe. i. spē sensibili z absente re. i. obo sēsbili aia memorat⁹ o obo qd nō ē pñs. ¶ 2^a 2° tāgit qdā suppositū in q̄stione z ē h. re sensibili absente manet in aia passio ip⁹ sensibilibus. pbat duob⁹ sūtibus. p^mū. qz sicut ē i corpe hūitē aliquā picturā. ita ē i aia hūitē memoriā. s. i corpe hūitē picturā ē aliq sūtudo repñtans nobis rem absentem. q̄ etiam i aia hūitē memoriā ē aliq passio repñtans aie oīm in ei⁹ absētia. z habitū illi⁹ passiōis vocam⁹ memoriā. 2^m si simile. sigillantes i annulis relinquit qdā figuram q remanet i absentia anuloz. q̄ etiam oia iprimētia suas similitudines i aia relinquit i memoria qdāz passiōē q remanet i absentia eoz. ¶ 3^a 2° tāgit q̄tuor correlaria. p^mū. memoria nō ē in bis q sūt in multo motu aut pp passiōē aut pp etatē. pbat p sēte de motu icidēte in aquā fluentē q statim fluit. 2° de sigillo incidēte supra cerā fluentē. 3^m correlariū. i. alijs aialibus q sūt frigida z sicca s. in cerebro nō ē memoriā. pbat p sēte de antiquis edificiis in qb⁹ nō ē fortis pmanētia. pbat 2° rōne qz in eis pp duritiē nō sit unpsio passiōis. 3^m correlariū. mltū moti. i. iuuenes z senes sūt imemorabiles. pbat qz iuuenes fluit pp augmētū z senes pp dēremētū. 4^m mltū veloces z multū tardi vēturi sūt memores. pbat qz veloces sūt hūndiores plusqz

sit opportunū. z tardi sunt duriores vltra q̄ sit necesse. iō in velocib⁹ non diu manet sātasma accēptū z in tardis nō ipmūt sātasma. ¶ 4^a 2° tāgit aliā q̄stionē z ē bec. si i memoria sit talis passio rei absentis vtz aia memoret⁹ hāc passiōē vel illud a q̄ facta ē illa passio. s. illā rem. ¶ 5^a 2° tāgit vnum argumētū 5 pñā ptē qz si aia memoraretur illam passiōē seqret⁹ q nō memoraret⁹ aliqd absens i pteritū. ¶ 6ª cōclusio tāgit duo argumēta 5 secundā ptē. p^mū. si memoraremur illud. s. re absentem tūc nō p sensū memoraremur h qd nō sentimus. s. illud absens. Secūdū argumētū qz sēte ē de sensu respectu figure z picture q̄ est in pariete. z de aia respectu huius passiōis q̄ est memoria. s. sensus solum pcipit figurā z picturā q̄ est in pariete. ergo aia solū memorat⁹ passiōē q̄ est i memoria. minorem pbat qz si sensus eēt rei repñtate p figuram sequerē qz tingeret audire z videre illud qd non est pñs. ¶ 7^a 2° tāgit quoddā sēte p solde qōis. et ē cū aial est depictū i tabula ibi ē aial z imago aialis z ābo sūt vñū z idē. eē tam āboz nō ē vñū z idē. qz vñū cōsideraret⁹ vt aial. z aliō vt imago. z sūt est de sātasmate. i. de passiōe que est i aia. Soluit qōnē qz oī cōsiderare q illa passio ē aliquid fm se. z ē fantasia. idest sūtudo alterius. ideo cū mēoramur nō speculamur eā fm ei⁹ pām. sed fm q̄ est fantasia. s. inq̄stuz est imago alteri⁹. i. memorabilis. ideo si illa passio agat. i. moueat aiaz z aia sum pserit eā fm seipaz nō videt⁹ ē fantasia. si at aia sūpserit eam fm q̄ est sūtudo alteri⁹ z cōsiderauerit eā sicut imaginē aut picturā est sātasma: vt si q nō videat corrisci z cōsideret figurā eius fm q̄ est imago corrisci. ¶ 8ª cōclusio tāgit aliqua correlaria. p^mū. cū memoramur aliquoz prius sensoruz aliqui nescim⁹ si hoc sit causatū ab aliquo pri⁹ sensoro. z qñqz dubitam⁹ vtz sit mēoria vñū. 2^m correlariū. aliquādo accidit mēorari z remisci aliqd qd p⁹us audiui⁹. z hoc tigit cū aia speculās immutat⁹ ab ipa passiōe exāte in memoria cōsiderando ipaz vt ē imago alterius. aliqui tñ sit ōrium. s. qz qñ cōsideram⁹ passiōē vt ē alteri⁹. s. s. pbat vt de passis extras. dicit⁹ eni suas passiōes hē fuisse scās. z hō tigit qñ alijs cōsiderat imaginē tanq̄ imaginē. ¶ 9^a 2° tāgit cāz cōstantē mēoriā z ē bec. meditatioes mēoriā seruāt in reminiscēdo. pbat qz memorari nibil aliud est q̄ multoties speculari passiōē q̄ ē i mēoria nō fm se s. s. qz ē imago rei absentis. Cōr recapitulat ea que dicta sunt.

Tertio sciendū q circa hūc textum icidunt tres difficultates. Prima. Utrum

De memoria

memoria sit solū p̄teritorū. p̄ solōe hui⁹ difficultatis ponit̄ p̄ aliquē sup̄pōēs. p̄^a. ad actū mēoradi requiritur q̄d aliq̄s act⁹ cognoscēdi sit p̄terit⁹. ⁊ talis act⁹ cū ei⁹ obō dī eē oīz mēorie. ¶ Secūda sup̄pō. in memoria debēt eē p̄ tria rep̄itatiua. p̄^m dī esse rep̄itatiuū rei alias cognite. ⁊ illa vocat̄ spēs sēsi- bilis. ⁊^m rep̄itatuū est intētiō q̄ rep̄itat ip̄s ac- tū cognoscēdi p̄teritū. ⁊³ est rep̄itatuū ip̄is i quo illā rē cognoscim⁹. ⁊ ēt sūt tria rep̄itata. s. res alias cognita act⁹ cognoscendi illi⁹ rei alias cogni- te. ⁊ t̄ps in quo illa res p̄ cognoscebat̄. ¶ 2° ponū- tur aliquē distinctōēs. p̄ma. memoria capit̄ dupl̄r. vno^o p̄ potētia memoratiua. alio^o p̄ actu potētie memoratiue. ¶ 2^a dī: memoria capta p̄ actu pōt capi dupl̄r. vno^o p̄ actu p̄ ⁊ sic est spēs vel intentō reseruata in potētia memoratiua. alio modo capi- tur p̄ actu secūdo. ⁊ sic est vñ^a act⁹ cognitiu⁹ q̄ me- moramur rē rep̄itatā per talē spēs. ¶ Tertia di- stin^o: mēoria est aliquoz dupl̄r. vno^o: tanq̄ rep̄ita- tiuoz ⁊ sic est spēs sensibilis obi ⁊ t̄ps ⁊ ip̄i intētiō- nis. ⁊ sic certū est q̄ memoria est aliquoz tripl̄r p̄ti- tiuz. cū oīa illa tria sint p̄tialr in memoria. alio^o ē aliquoz tanq̄ rep̄itatorū ⁊ sic certum est q̄ est ip̄i- us temporis ⁊ ip̄ius actus p̄teriti tanq̄ p̄teri- torum quia ille actus quem mēoramur ⁊ sūt illō- tempus sunt p̄terita. aliquando t̄i res ē p̄is. vt cū mēoramur alias vidisse illū quem nūc videm⁹. aliquando futura. vt cum mēoramur nos cogno- uisse antix̄p̄m. aliquando h̄o p̄terita. vt cūz me- moramur nos cognouisse hoīez q̄ nūc ē mortuus. Ex his seq̄t q̄ memoria est de p̄terito vt dī obō propinquū ⁊ directo quia obm̄ propinquū ⁊ dire- ctū est ip̄e act⁹ cognoscendi p̄terit⁹ ⁊ ip̄m t̄ps. nō ē tamē necesse q̄ sit dī re p̄terita tāq̄ dī obō remoto ⁊ indirecto. ¶ Secūda diff. cultas. vtz memoria sit babit⁹ vel passio p̄mi sensitiui. p̄ solōe hui⁹ diffi- cultatis ponunt̄ due sup̄pōēs. p̄ma. s̄m medicos sūt p̄les po^o sēstiuē itēiores i organis realiter di- stictis subiectate: vt sup̄ visū est i fine scōi de ani- ma. Secūda. s̄m Arist. sunt t̄m due potētie sensitiue itēiores sensus cōis. s. ⁊ s̄tasia. patet ex discursu p̄hi i 2° de aīa q̄ de nullis alijs sensib^o itēioribus loq̄t̄ q̄ de sēsu cōi ⁊ s̄tasia. 3° ponuntur tria dicta. p̄mū. sic capit̄ memoria p̄ actu cognoscitiuo memo- ratiuo sic memoria est passio p̄mi sensitiui. scilicet ip̄ius sensus cōmunis. ita q̄ ē vna qualitas sibi r̄tr- iberens. ¶ 2^m dī. si memoria capit̄ p̄ bitu me- moratiuo. s. p̄ spē sēnsibili vel itentione reseruata sic memoria est passio secūdi sensiti. s. s̄tasia. eo q̄

talīs species ⁊ talis intentio realr inheret ip̄i po- tentie fantasie. ideo sunt passioēs fantasie subie- ctive. sunt tamē passioēs sensus cōmunis obiecti- ue. ¶ 3^m dictū. si capiat̄ memoria p̄ potentia me- moratiua. hoc est dupl̄r. vel capit̄ p̄ potentia rece- ptua act⁹ memoratiui. ⁊ sic ē realr ipse sensus cō- munis: vel p̄ potētia receptiua spēi sensibilis ⁊ in- tentōis reseruata i absētia rei sensibilis. ⁊ sic ē r̄tr ip̄a s̄tasia. ¶ 3^a difficultas. vtrū sit ponenda aliq̄ memoria intellectiua a mēoria sēstiuā ex natura rei ⁊ formalr distincta. p̄ro solōe hui⁹ diffulta- tis ponunt̄ aliq̄ dicta. p̄mū. in pte intellectiua ē ponēda vna mēoria a memoria sensitiua formalr ⁊ ex natura rei distincta. p̄z q̄z quilibet experitur apud se reseruasse species intelligibiles in absen- tia intelligibilium. sicut reseruatur species sensibiles in absentia sensibilium. ¶ Secūduz dictuz. me- moria intellectiua non distinguitur a virtute co- gnitiua. Sicut memoria sensitiua distinguitur a sua virtute cognoscitiua. p̄mum patet quia nō distinguuntur ex parte anime cum sint in vna sim- plici anima. nec ex parte corporis cūz non sint po- tentie affixe organis corporis. ¶ Secūduz patet quia memoria sensitiua est in alio organo quā sua potentia sensitiua cognoscitiua. requiritur enim organum alterius complexionis ad bene re- seruandum species impressas ⁊ aliud organuz ad subtiliter iudicandum ⁊ apprehendendum de re- seruatis ⁊ cetera.

Conclusio Responsalis. Iuuenes et se- nes sunt male memoratiui. conclusio patet ex textu. non est tamen intel- ligenda q̄ iuuenes ⁊ senes sint de omnibus vni- uersaliter male memoratiui: quia iuuenes bene memorantur eorum ad que valde attendunt propter admirationem: et senes sunt bene me- moratiui de antiquis eorum factis. Et hec de secundo.

Primo Dubitatur. Utrum ad reminiscē- tiam requiratur obliquio. Ad soluendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in hoc secundo capitulo determinat de reminiscētia: et diuiditur in tres partes. In prima ostendit quid sit reminiscētia: et intendit quinque conclusiones. ¶ Prima tangit inten- tum. et est hec. reliquum est dicere de reminis- ci. primo tamen oportet supponere quecunq̄ sūt vera in argumētationibus ratiocinatis. s̄ē dicta q̄ ad reminisci oīz supponere aliq̄ h̄a memorata ex

mem
in ill

Et reminiscencia

quib^{us} per argumentationes rōcinatiuas veniam^{us} ad
notitiā eius quod queritur. ¶ 2^a cōclusio tangit
conditionē negatiuā reminiscētie et est hec. remi-
niscētia nō est aliqd p̄ addiscere. pbat q^{uod} rēiniscē-
tia est resūptio memoriē et acceptio ei^{us}. sed cū ali-
quis addiscit nō accipit mēoriā neq^{ue} eā resumit. p-
bat q^{uod} cū aliquis sic primo addiscit nulla p̄i^{us} erat
scā passio. mō mēoria fit cū prius fuerit scā passio
in aia. ¶ 3ª cōsoluit q̄dā obiectionē et ē hec. mēo-
ria nō sūl^{us} fit cū passione que fit in aia. Subdit q^{uod}
cū p̄ facta est passio in aia nūl^{us} p̄b^{us} f̄z accis me-
morari q̄dā que sciui^{mus}. n̄ tñ cōtingit ea mēorari f̄z
se nūl^{us} fuerit t̄p̄s preteritū in q̄ iāz sciuerim^{us}. pbat
quia aia memorat nūc que vidit aut audiuit añ.
aut prius fuit passa et nō memorat nunc illud qd
nunc videt aut audit. ¶ 4ª cōtangit dīam inter
memorari et reminisci et est hec. q^{uod} nō cōtingit remi-
niscētē mēorari. i. reminisci nō est memorari: tñ
nūc rēminiscencia est sine memorari. pbat pri-
mo q^{uod} contingit illū mēorari qui a p̄ncipio sensu
aut sciaz habuit cū statim resumit sensus aut sciam
quā prius habuit. sic aut nō cōtingit reminisci. 2°
mēorari est habit^{us} cōtinu^{us} illius cui^{us} p̄us habuim^{us}
sciaz. reminisci aut nō est aliqd eor^{um} que dicta sūt
¶ 5ª cōmēorari et reminisci non sunt itez cogno-
scere prius cognitū. pbat q^{uod} quando aligs bō ite-
rato eūd^{em} bōiez sentit aut videt itez cognoscit p̄
cognitū et tñ nō dī mēorari. p̄ solōe tñ dubij dī p̄
extra textū q^{uod} mēoria et reminiscencia capiuntur
p̄ ipsīs actibus mēoratiuis et reminiscitiuis. Dici-
tur 2° q^{uod} ad mēoriā regritur q^{uod} species vel intētio
remaneat in potentia mēoratiua ita itensa q^{uod} aia
mediāte ipā possit prōpte et sine magna delibera-
tione iudicare de mēorabili. Sed ad rēminiscētiā
requiritur q^{uod} spēs vel intentio reseruata in mēo-
ria sit ita remissa q^{uod} nō expedite neq^{ue} prōpte possit
mouere ipāz potentiā cognitiuā. imō solū moue-
at ipāz mediantibus quibusdā mēoratis. 3° dī q^{uod} ē
duplex obliuio: vna totalis. et est totalis corruptō
vel remotio speciei vel intētiōis p̄us reseruatae i
mēoria. et talis obliuio repugnat taz mēorie q̄ rēi-
niscētie. alia est obliuio partialis et est rēissio spe-
ciei vel intētiōis resuatae in mēoria vel turbatō
taliū spēs resuataz propter quā bō nō pōt prom-
pte inuenire quod querit. Dī 4° q^{uod} ad rēminiscēti-
āz cōcurrūt tres acc^{us}. p̄m^{us} ē mēoria aliquorū. i. il-
lor^{um} que sunt p̄ncipia reminiscētie. Secundus ē
rōcinatiuus discursus quo procedimus ex ill^{is} me-
moratis ad aliquid non memoratū. Tertius est i-
uentio illius non memorati.

Secundo dubitat. vtz reminiscētia sit rē-
sūptio mēorie. Ad soluedū hoc
dubiū est supponedū q^{uod} aristo. in ista secunda par-
te determinat modū reminiscendi. et intēdit quin-
q^{ue} cōclusiōes. ¶ p̄ma tangit vñū modū rēminiscē-
di et est hec. quicunq^{ue} mor^{is}. i. cognitio vni^{us} seg^u mō-
tū alteri^{us} aut ex necessitate aut ex cōsuetudie tūc
ex vno reminiscimur alteri. Ex hoc insert q^{uod} cum
reminiscimur mouemur f̄z quendā pōrē motiū
quousq^{ue} moueamur ex consuetudine ad illud qd
volum^{us} rēminisci. pbat signo. q^{uod} cum volum^{us} remi-
nisci veniamur ab aliquo nunc vel ab aliquo simi-
li vel p̄pinquo vel cōtrario et querimus vñū post
aliud. nō querentes aut nō reminiscimur cū vnus
mor^{is} fiat post alteri. ¶ 2ª cōclusio tangit solōnez
cuiusdā dubij. et est hec. q̄re facili^{us} mēoramur
ea que p̄cul sūt et nō ea q̄ sūt p̄pe. Soluit q^{uod} ē q^{uod} il-
lud mediū per quod rēminiscimur frēq̄nter p̄cedit
illud quod p̄pe est ex firmata cōsuetudine nos re-
colum^{us} ea q̄ sūt p̄cul q̄ sūt p̄pe. et ex eo pōt infer-
ri illud quod distat. ¶ Tertia cōclusio tagit duo
correlaria. p̄m^{us}. Bene reminiscimur ab illo p̄nci-
pio a quo reminiscenda inceperunt. sicut enī se ha-
bent res in se consequendo. ita mor^{is} in aia. ¶ Se-
cundū correlariū. quecūq^{ue} habent ordinez sunt
magis reminiscibilia sicut mathēaticalia. quecū-
q^{ue} autē prauē ordinata grauiter reminiscuntur.
¶ 4^a conclusio. reminisci nō est iterū addiscere.
pbat. quia reminisci est cōmoueri ad cognitionē
reminiscibiliū propter aliquod p̄ncipiū mēoratiū.
hoc autēz nō est iterū addiscere. ¶ Quinta cōclu-
sio. multotiens querentes de aliquo reminisci nō
reminiscunt. postea nō querentes rēminiscuntur. q^{uod}
quando querimus rēminisci fortiter mouem^{us} spēs
resuatas p̄pter qd sit turbatio in mēoria. ideo p-
eas nō possum^{us} accipere p̄ncipiūz rēminiscendi. et id
nō possum^{us} reminisci. Si enī volum^{us} reminisci o^{mn}i-
z accipere p̄ncipiū per quod poterim^{us} venire ad
illō qd querim^{us} vt a lacte i aliquid albū. et ab albo
in aerē et ab aerē in humidū. Subdit p̄ q^{uod} vñū vide-
tur eē p̄ncipiū reminiscendi. q^{uod} si quis nō venerit
ad p̄ncipiū reminiscendi vñū nō reminiscetur vt dī
clarat ad lōgū in lūce. is. vt patet in textu. Sub-
dit secūdo q^{uod} per cōsuetā mouemur ad cognoscē-
dūz incōsuetā. Cōsuetudo enī est tanq̄ natura. in-
sert q^{uod} que multotiens intelligim^{us} cito reminisci-
mur. Subdit q^{uod} in diuersis oportet diuersa p̄ci-
pia vt in his que sunt a natura a consuetudine et a
fortuna. Ad dubiū tñ dī q^{uod} reminiscētia ē resūm-
ptio memoriē alicuius nō totat^{ur} obliuio discursū

De somno

ratio: inatuum ex memoratis adiuuendum il-
lud partialiter oblitum.

Tertio dubitatur. Vt reminiscētia sit in
i pte sensitua. Ad soluendum h̄ du-
biū ē supponēdū q̄ Ari. i vltima pte hui⁹ capituli
ōndit q̄lis pa⁹ sit reminiscētia. z itēdit. s. cōclusōes
C. Prima. ad reminiscēdū o3 maxime cognosce-
re tps p̄teritū. aut fm certam mensuram aut ifi-
nite. i. indeterminate. Subdit q̄ ē aliqd. scia q̄ in-
dicat magis z minus z oēs magnitudines. pbat qz
intellectus itelligit maxias magnitudines. nō extē-
dendō se ad res intellectas. s̄c aliq dicebāt s̄cū
se extendere ad res s̄c̄atas. s̄c̄r eas itelligit qn̄ nō
sūt eo q̄ i p̄a aia sūt s̄c̄es si. i. n̄ales s̄c̄tūdines il-
laz magnitudinū vt declarat ad lōgum in l̄ris s̄c̄
p3 in textu. C. 2. ad reminiscēdū requirit tps p̄-
teritū. pbat qz si in aia s̄c̄ fiat mor⁹. i. cognitio rei z
tpis tūc memoria agit. si aut aia nō cognoscat tps
tūc n̄ sit memoria. C. 3. o3 rigit dupl̄r cognosce-
re tps. s̄c̄ d̄rmiatāz mēsuram vt euz cognosci/
m⁹ q̄ 3. die h̄ fecim⁹. aliqñ aut ideterminate vt cū
cognoscim⁹ q̄ h̄ aliqñ fecim⁹. s̄c̄ nescim⁹ qñ fecim⁹
cō q̄ nō cognoscim⁹ d̄rmiatā mēsurā tps in q̄
fecim⁹. C. 4. pbatū ē q̄ memoratiui nō sūt re-
miniscitui. iō memorari d̄r a reminisci n̄ solū s̄c̄
tps. i. n̄ solū. qz memorari s̄c̄ p̄us tpe q̄ reminisci
s̄c̄ qz m̄morari ē in multis alijs aialibus abhoie.
nullū aut al̄ reminiscit n̄ s̄c̄ bō. pbat qz reminisci est
s̄c̄ s̄c̄ qd̄. pbat dupl̄r. p̄ q̄ ille q̄ reminiscit sillogizat
q̄d̄ p̄us vidit aut audiuit. z. qz reminiscētia sit p̄
q̄dā deliberationē. mō d̄lberare ē sillogism⁹ qdā
C. 5. reminiscētia ē passio corporea. pbat p̄b̄
q̄tuor signis. Primū qz videm⁹ quodā turbari
qz nō p̄nt reminisci. z si adhibeāt diligētā z n̄ p̄nt
reminisci nihil min⁹ turbabunt. z maxie melācoli-
ci qz s̄c̄atmata maxie mouēt melācolicos. pbat
qz sicut i p̄cientib⁹ lapides nō ē amplius in eorū
potentia s̄c̄sere. sic etiam postq̄ aliquis fortiter
mouit imaginationē nō p̄t eā getare. Subdit q̄
illi maxie pturbantur q̄ h̄nt organū sensituiū mul-
tū humidū qz tales nō faciūt getant sp̄s motas q̄
usqz supueniat qd̄ queritur. pbat duobus exem-
plis. p̄mū est de iratis z timētibus q̄ nō p̄nt se cito
pacificare pp̄ mor⁹ corporales qbus intra mouen-
tur. z. exēplū est de illis q̄ fortiter imprimūt sue
imaginatiōi aliq̄s cātlenas. ita q̄ sepiissime cātāt
ip̄is non cogitantib⁹ neqz volētib⁹. z. signū qz ba-
bentes superiora maiora z vani sūt peius memo-
ratiui q̄ alij pp̄ b̄ q̄ d̄rictatem multā habēt i orga

no sensituo sic q̄ nō p̄nt ordinate pcedere i remi-
niscēdo. 3. signū qz iuuenes z multū senes sūt im-
memores pp̄ mortū. i. iuuenib⁹ aut ē magnus mo-
tus s̄c̄ augmētū. in senib⁹ ē magn⁹ s̄c̄ d̄cremētuz
4. signū qz pueri z senes sūt immemores vsqz ad
longaz etatē. oīr recapitulat ea q̄ dicta sūt. D̄r vl-
tra textū ad dubiū q̄ reminiscētia q̄tū ad ei⁹ pp̄
um actū solū est i pte sensitua q̄tū tñ ad actū dis-
cursiū ex p̄ncipijs memoratis ad cōclusionē n̄ me-
moratā p̄tiet ad itellectū. Et hec d̄ tertio articulo.

Rationes soluantur ex dictis. Et hec de
q̄stione dicta sufficiāt.

Arca librū
de sō
no z vigilia. q̄ri-
tur p̄mo vtrū
sōnus z vigilia
sūt passiones so-
lis z oib⁹ aialib⁹
conuenientes. Ar-
guū p̄mo q̄ nō
conueniāt solis
aialib⁹ qz cōue-
niunt plātis. q̄ n̄
conueniūt solis
aialibus. aīis p3

grōnem Ari. qz plante h̄nt aliq̄d op⁹ quod faciūt
aliquo tpe. ergo tandē est necesse cessare illud op⁹
et cessatio illius opis erit somn⁹. executio h̄o illi⁹
operis erit vigilia. C. Secundo arguitur q̄ non
cōueniant oibus aialib⁹ dupl̄r. p̄mo qz multa sūt
aialia que non h̄nt neqz cor neqz cerebruz neqz ca-
pur. vt p3 de cēbis z ostris. z. qz sūt multa aialia
que non habent nisi sensū tactus. p3 per Aristote-
lem. in secundo de aia dicentē. q̄ sicut vegetati-
uum ē sine alijs modis vinēdi ita s̄c̄sus tact⁹ est si-
ne alijs s̄c̄sib⁹. C. 3. arguū sic. sōnus z vigilia n̄ cō-
ueniūt oib⁹ hoib⁹. q̄ nec oibus aialib⁹. aīis p3 qz bo-
mies exntes i extasi nō dormiūt vt certū ē neqz vi-
gilāt cū p̄ tūc nō possint exercere opatiōes s̄c̄suū
exteriorū. C. In oppositū ē auctoritas zc.

Primo sciendū ē q̄ ille liber i q̄ Aristō. de
terminat de sōno z vigilia diuidi-
tur i sex capitula. In p̄mo capitulo oñedit aliqua
communia circa somnuz z vigiliā. z intendit de-
cem conclusiones. C. Prima conclusio tangit in-
tentum vt ad longum patet in textu. C. Secunda
cōclusio tangit circa quid habeant fieri somnus z
vigilia et est hec. Somnus z vigilia habent fieri

*Virg
cūq
z
rigit
aut
mēdia
mēstissim⁹
q̄d̄ p̄ferat.*
p̄mū h̄b̄ z rigit. s̄c̄ n̄ales h̄stori⁹ author ē C. Miranā.
sup̄rmo oīr h̄stori⁹ nō rigitissim⁹ somnū nullo sōno mouēdo
z. sicut h̄t miranā nō n̄ longissim⁹ p̄vigiliā p̄vigiliā n̄
rigit aut mēdia mēstissim⁹ q̄d̄ p̄ferat.

Et vigilia

circa idē. i. circa eadē pte aialis: pbat qz somnus
 z vigilia opponunt. q̄ hnt fieri circa idē. pbat p̄ an
 tecedēs qz sōn^o v̄r eē puatio qdā vigilie. pbat z^o
 cōiaz qz in oib⁹ alijs aialib⁹ extrema. i. opposita vi
 dent fieri circa idē susceptible z vident eē passio
 nes eiusdeꝝ veluti viuis z cecitas. pulchritudo z
 turpitudō. fortitudo z debilitas. auditus z surdi
 tas. ¶ Tertia cōtangit cuius partes aialis sōn^o z
 vigilia sint passionēs. z est bec. sōn^o z vigilia sunt
 passionēs sēsus. pbat qz sōnus z vigilia sūt passi
 ones illius partis animalis fm quā iudicam⁹ ani
 mal vigilare z dormire. sed f3 sensus cognoscim⁹
 aial vigilare vel dormire. ergo sōnus z vigilia sūt
 passionēs sensus. minore pbat qz oēs sentientem
 putam⁹ vigilare z oēs vigilantē sentire. aut qz sen
 tit aliquod sensibile extrinsecū aut qz facit aliq̄z
 motū eoz sēsus qz sūt in eo. infert qz illo q̄ aialia sē
 tiūt ip̄a dormientia dormiūt eodē z vigilantia vigi
 lant eodē. i. sensu. ¶ 4^a cōclusio. sōnus z vigilia
 nō sunt passionēs proprie aie neqz corpori s3 sunt
 cōes aie z corpi. pbat qz sentire nō ē ppuz aie neqz
 corpi. q̄ nec dormire nec vigilare. aīis pbat dupl^r
 p̄ qz sensus nō est ppa passio aie neqz corporis. q̄ nec
 sentire. cōiaz pbat qz cōest potentia huius est actō
 illius potētie. z^o pbat qz sensus est mor⁹ aie p cor
 pus. q̄ nō ē ppriuz aie. etiaz nō est possibile corp⁹
 inaiatū sentire. q̄ sentire nō est. ppuz corpori. Sb
 dit qdā recapitulationē quorū dā determinatoz
 in libris de aia. ¶ 5^a cōclusio. quecūqz viuētia
 picipiāt solū motū augmētū z decemētū sic plan
 te i eis nō est sōn^o neqz vigilia. pbat qz nō hnt pte
 sensitiuā. i. sensū siue potētia vegetatiua sit sepa
 bilis siue nō. Subdit qz nō ē qd sp̄ dormiat aut
 sp̄ vigilet. sed abē passionēs i sūt supple successiue
 eidē aiali. ¶ 6^a cōclusio. nō est possibile qz aial ba
 bens sēsu neqz dormiat neqz vigilet. pbat qz vtrū
 qz. i. diuicū ex vtroqz ē passio pmi sensitiui. q̄ ne
 cesse est alter eoz sp̄ inē. ¶ 7^a cōclusio. nō ē pole alte
 rū sp̄ inē eidē. v̄r nō ē pole aliquod gen⁹ aialium
 aut sp̄ dormire aut sp̄ vigilā. pbat p̄ qz oē aial ali
 quādo dormiat. qz si aial nō vigilet dormit. s3 nul
 lus aial sp̄ vigilat. q̄ oē aial aliquādo dormit. pbat
 maiore qz necesse est alterz dūoz adesse z alteruz
 abesse. sed sōn^o z vigilia sūt dūia. q̄ cū vigilare diffi
 niatur per solōz sensus: z dormire per ligationē
 sensus. q̄ necesse ē alterz illoz inē cuilibz aiali. z
 per cōis si aial nō vigilet dormit. minore pncipalis
 rōis. s. qz nullū aial semp vigilet. pbat sic. q̄ncun
 qz alicuius est aliquod opus fm naturā necesse ē
 illud opus deficere q̄ excesserit tps in q̄ pōt face

re illud. sed cuiuslibz aialis est illud op⁹. i. sentire. er
 go necesse ē i oī aiali deficere illud op⁹ q̄ excesserit
 rit tps in quo pōt sentire. z p̄ cōis nō oē aial sp̄ vigi
 lat. infert diffōnē somni. somn⁹ ē ipotētia fētiēdi p
 pter excessū vigilādi. Subdit qz quādoqz excessus
 vigilandi est cū egritudine z quādoqz ab s3 egrit
 tudine z dissolutio sūt. Infert qz oē quod vigilat
 cōtingit dormire cū impossibile sit sensus sp̄ age
 re. pbat z^o qz oē aial dormiens aliq̄n vigilat qz oē
 aial sensus hnt aliq̄n vigilat. oē aial dormiēs h3 sē
 sū. ergo oē aial dormiens aliquādo vigilat. mino
 rē. pbat qz somnus est passio p̄is sentitē cū sit vi
 culū z imobilitas quedā sensus. maiorem pbat qz
 oē quod aliq̄n sentit fm actū vigilat. sed oē hnt sē
 sum aliquando sentit f3 actū. q̄ oē hnt sensū aliq̄n
 vigilat. Infert qz qz impossibile ē eū dē sūt eē dor
 miētē z vigilantē. iō necesse est oēs sensus eē exci
 tabilē. z^o pbat qz oē aial dormiat v̄r vigilet dupl^r
 p̄ inductiue qz oīa aialia cōicāt sōno z natabilis z
 gressibilia z oīa gna piscium: z v̄r oīa aialia q̄ hnt
 oculos. Subdit qz oīa aialia q̄ hnt duos oculos s3
 leuis sōni. iō multotiens ē manifestū v̄r sōno cōi
 cent aut nō. pbat qz nūqz fm sensū est manifestus
 si aialia que habēt durā testā dormiāt. ¶ 8^a cō
 capitulat aliqua que prius dicta sūt. z est bec. ma
 nifestū est ex his qz oīa aialia cōicāt sōno z vigilia.
 pbat qz oē aial diffinitur p̄ habere sensus. q̄ cōiaz
 pbat qz imobilitatē z vinculū sensus dicim⁹ eē so
 nū. solutionē aut z remissionē sensus dicim⁹ eē vi
 giliā. ¶ 9^a cōclusio. nulla planta dormit vel vigi
 lat. pbat quia nulla planta h3 sensū. i. q̄. pbat con
 sequentiā quia somn⁹ z vigilia nō sūt sine sensu. aīis
 pbat. q̄buscūqz inest sensus illis inest gaudium z
 tristitia. z q̄buscūqz inest gaudium z tristitia illis inē
 appetit⁹. sed plāis nō inest appetit⁹. ergo nec sen
 sus. ¶ 10^a cōclusio tāgit vnū corzelariuz z est bec.
 Sōn⁹ z vigilia nō sūt passionēs nutritiue. pbat f3
 qz potētia nutritiua magis facit op⁹ suū dormien
 do q̄ vigilando. ergo signū est qz potētie vegetati
 ue nō inest sōn⁹ nec vigilia. aīis probat quia aialia
 magis nutriūtur z augent⁹ dormiendo ac si nihil
 egeant sensu cuius est vigilia.

Secundo sciendū ē qz ari. i. isto z^o cōdit
 cuius sensus sōnus z vigilia sint
 passionēs. z intēdit decē cōclusionēs. ¶ pma cōtā
 git intētū z est bec. Considerandū est quare aialia
 dormiūt z vigilant. z propter quale sensū vel pp̄ q̄
 les sensus z si propter plures. Subdit qz qdā aiali
 uz hnt oēs sensus. qdā vero nō habēt oēs vt vīsu;
 ē. Subdit z^o qz omnia aialia hnt tactum z gustum.

De somno

nisi fuerit aliquod aialimperfectum sicut dicitur in libro de aia. **C** 2^a conclusio. sonus est passio oium sensuum exteriorum. probatur: quia illi sensus sonus est passio quae aial non potest sentire si dormiat: sed impossibile est quicunque sensum sentire aial quando dormit. igitur necesse est sonum et vigiliam esse passiones cuiuslibet sensus. **C** 3^a conclusio. propter sensus exteriores est quodammodo potentia. scilicet sensus cōis. probatur triplici. primo quia si unusquisque sensus est aliquid per primum. ut visui videre: auditui audire est aliquid cōis. igitur etiam est aliquid sensus cōis quod sequitur omnes sensus et sentit omnia sensibilia aliorum sensuum. Secundo quia visus non videt suum videre. igitur necesse est ponere sensum cōis ad cognitionem secundum actionem visus et actionem aliorum sensuum. Tertio nullus sensus particularis potest discernere iter album et dulce: nec iter si sensibilia diuersorum sensuum. igitur ad discernendum iter ea est ponendus sensus cōis. **C** 4^a sonus est primo et principale passio sensus cōis. probatur per tres quatuor rationes. prima quia sensus cōis est unus sensus et principale sensuum iter omnes sensus et cōis omnibus alijs sensibus. ergo somnus est passio sensus cōis. aliter probatur quia sicut se habet tactus ad alios sensus particulares: ita se habet sensus cōis ad alios sensus: sed tactus est principalis sensus iter omnes sensus particulares. igitur sensus cōis est principalis iter omnes sensus. maiorem probatur. quia sicut tactus separatur ab alijs. ita et sensus cōis. ex hoc infertur quod sensus cōis inest omnibus aialibus. probatur quia solus tactus iter sensus particulares inest omnibus aialibus. Secunda ratio. si sonus esset passio alterius sensus a sensu cōis sequeretur quod non oporteret omnes sensus se ligari in somno. nec omnes simul solui in expurgatione. etiam probatur. quia sensus exteriores non habent aduicem colligationem. id est non omnes per uno ligato alio est ligatus. **C** Tertia ratio. illi sensus sonus est passio quo passo necesse est alios simul pati et necouerso. sed sensus communis est huiusmodi igitur. **C** 4^a ratio. quia sonus non est quilibet potentia sentiendi sed solū illa quae nātr puenit per ligationem omnium sensuum sit. hoc autem non potest fieri sine passione. primi sensuum. igitur sonus est passio primi sensuum. **C** 5^a conclusio. somnus est necessarius omnibus aialibus propter salutem ipsorum. Ad probationem istam conclusionem enumerat quatuor genera causarum: ut patet in tertio. probatur sic conclusionem. omnibus que possunt moueri et tamen non possunt moueri necesse est esse. sic est de aialibus. ergo aialibus necessaria est esse. ergo autem aialis est sonus. **C** Sexta conclusio. vigilia est finis somni probatur. id est nātr ordinari optimū est finis aliorum: sed id omnibus habentibus sensum optimū est sentire. ergo sentire est finis omnium passionum sensuum. **C** 7^a conclusio. declaratur qualiter somnus sit necessarius aiali. Et dicitur quod est solū necessarius ex suppositione. quia si aial obbeat conservari in sua natura necesse est ipsum aliquando

habere sonum. **C** 8^a conclusio subdit quedam de re determinanda et est haec. Inquirendū est per quales motus et quibus partibus corporis aduenit sonus et vigilia: et propter quam causam aduenit in huiusmodi sanguinem: et propter quam in non habentibus sanguinem. Pro cuius declaratione iterum talis conclusio. Primum et principale sensuum est cor siue aliquid proportionabile cordi. probatur quia id est principium principale sensus et motus localis aialibus. sed principium principale motus localis in aialibus est cor. ergo primum principale sensus est cor: minorē probatur. quia cor est primum principale caloris et spirituum. ergo est principium principium motus localis. per omnia. quia mediare calore et spiritibus naturalibus exercetur naturaliter motus localis. aliter probatur quod dupliciter. primo quia cor est membrum calidissimum in aiali. **C** 2^a quia est in medio corporis. **C** 3^a quia respiratio et omnis refrigeratio facta est a natura propter calorem cordis. **C** 4^a quia non habentibus sanguinem et habentibus alas sicut sunt apes et muscae: proportionabile cordi est in parte media. et illi parti medie adherent pedes et alae. **C** Nona conclusio. somnus est primo et principaliter passio cordis. vel alicuius proportionabilis cordi. probatur. quia est principaliter passio primi sensuum. primum autem sensuum est principaliter in corde. **C** Decima conclusio. somnus tangit duas. quas in sequentibus mouet et soluit.

Tertio Sciendum est quod Ari. in isto tertio capitulo determinat de somno diffinitive: et iterum per conclusiones. **C** prima conclusio tangit sex suppositiones. **C** prima. aiali est necessarium suscipere alimentum. quia potentia nutritiva potest alijs: et sensus sine ea et alimentum non potest existere. Secunda. vltimatum siue propinquum nutrimentum in habentibus sanguinem est sanguis. in non habentibus vero sanguinem est aliquid proportionabile sanguini. Tertia. locus sanguis sunt vene. Quarta. principium venarum est cor. Quinta. nutrimentum receptum in stomaco digeritur et in sanguinem conuertitur et per venas mouetur et vadit ad cor sicut dicitur in libro de aialibus. Sexta suppositio. non omnis potentia sentiendi est sonus. quia suffocatio aut aliqua talis defectio alicui est impotentia et tamen non est somnus. probatur. quia talis defectio est totalis corruptio sensuum. **C** Secunda conclusio tangit causam actionis somni: et est haec. somnus fit ex euaporatione nutrimenti ascendente ad caput. et iterum repellente calorem ad corpus ipsius modum. quia necesse est nutrimentum per digestionem calefactum euaporari et sursum mitti et a frigiditytate cerebri ingrossari et ingrossatum reflecti ad cor. propter quam reflectionem non potest

Et vigilia

emittere spūs vitales ad sensus. iō sensus statim ligant̃ & fit somn⁹. Subdit iterū q̃ sōn⁹ nō ē q̃z im-
potētia sētiēdi. Subdit 2° q̃ sōnus fit sicut eurip⁹
.i. vētus tortuosus. q̃z fit p reflexionē. hāc probat
p̃b̃s septē signis. p̃m^o signū. q̃z a multa potatione
& comestione cito fit magn⁹ somn⁹ ppter multam
nutrimēti euaporationē. 2° signū. oīa sōnifera. i.
sommū puocātia si excessiue sumant̃ aggrauant
caput. 3° signū. q̃z ex labore sequitur somn⁹ eo q̃ la-
bor ē colligatiu⁹. & etiā resolutiu⁹. i. labores & mo-
tus resoluūt hūiores viscosos & slematicos. & eo-
rum vapores ascēdūt p caput. Subdit q̃ hūiores
colligati sūt sicut nutrimētū idigestū qd multum
euaporat si fit calefactū. 4° signū. q̃z sunt aliq̃ue
egritudines que faciunt multū sōnū. vt accidit fe-
bricitantib⁹ & letargicis. 5° signū. quia pueri multū
vuntur sōno eo q̃ nutrimētū totū sur sū fertur. 6°
pbat trib⁹ signis. p̃mū. q̃z magnitudo superioris
excedit magnitudinē inferioris eo q̃ adhuc in illa
etate fiat augmētū. 2° signū. pueri vt plurimum
sunt epileptici. sōnus enī est similis epileptie. imo
epileptia est quodāmodo sōnus in cuius signum
epileptia magis accidit dormiētib⁹. Ex hoc infert
q̃ vinū non est vandum pueris. Et subdit q̃ nihil
differt ipsos bibere vel nutrices eorum. Subdit
secundo q̃ oportet eos bibere vinū lymphaticum
idest aquaticū & modicū eo q̃ vinum est nimis
fumosū. & iter cetera nigrū est magis fumosū.
Subdit 3° q̃ superiora puerorū sunt ita plena nu-
trimēto q̃ quicq̃ mensib⁹ non vertunt colū. iō ma-
tres non sentiūt pueros mouere i matricibus sup-
ple vīq̃ ad sextum mensem. 6° signum p̃ncipale.
hūtes magna capita & habētes strictas venas sunt
amatores sōni. probat cum vene istorū sūt anguste
humiditas q̃ ascēdit non pōt faciliter defluere. de
p̃ma parte pbat. q̃z in venosis & habētibus magna
capita est mult⁹ ipetus sur sū & fit magna euapora-
tio. Subdit q̃ habentes latas venas non sūt sōno
lenti ppter āplitudinē venarū nisi habuerint ali-
quas alias passiones. 7° signū. melāconici nō
sunt amatores sōni eo q̃ locus iterior est multum
infrigidatus. ideo in ipis nō fit multitudo euapo-
rationis. ppterea sunt edaces & duri & pigri & tri-
stes. 8° tangit diffinitionē sōni & est bec. Sō-
nus est quedā immobilitas sensuū ppter frigidita-
tem organi proueniens ex conuentu caloris reci-
procati ad cor. ppter descensū vaporū prius per
calorē eleuatoz & ppter cerebrū obstr̃s & infrigi-
dans reuerfoz. 9° tangit quedē correlaria.
p̃mū. q̃ dormientis sunt valde multi mor⁹ interio-

res. 2° caput & partes supiores sūt in somno fri-
gidiores q̃ pedes & presinferiores. 10° octo tan-
git quādā dubitationem. & est bec. cūz vapores ele-
uati a calido sint calidi. sōnus autē fit quedam fri-
gefactio qualiter p̃nt illi vapores cauare sōnum.
& hanc questionē soluit q̃tuor solōnib⁹. p̃ma. quā-
do stomachus est euacuat⁹ a cibo fit calidior. quia
latera stomachi calida se iuicē calefaciūt. 2^a quādo
cibus est in stomacho tūc agūt in cibū. ideo simile ē
de capite repleto vaporib⁹ & denudato a vaporib⁹.
3^a solō. si corpus sit aliq̃n perfusū aqua calā
illa aperit poros & secū trahit & facit exalare calo-
rem intrinsecū. inde est q̃ calore iteriori languet
sciente fit aliquādo tremor & opilatio qdā. similiter
est de vaporibus ascēdentib⁹ ad caput. 4^a solutio.
sicut ligna posita supra ignē repellunt inferi⁹ calo-
rē. sic etiaz frigiditas cerebri repellit inferi⁹ vapo-
res. 5^a solutio. sicut a sole humidūz in terra vel in
aqua calefit & euaporat & ascendit vapor sursum
& cum venerit ad mediam regionem aeris que est
frigida frigescit & ingrossat. sicut a calore cordis nutri-
mentū euaporat & ascēdit ad caput & propter frigi-
ditatē cerebri ingrossatur & mittitur deorsū qui
repellit calorē ad cor & remouet a capite calorez
naturalē & fit sōnus. 6^a solutio. aial expergiscitur q̃n
est facta digestio vaporū repcussorū a capite ad
cor. declarat quia in tali digestionē fit p̃mū ge-
neratio sanguinis in epate. & ille sanguis adhuc ē
impurus & mittitur ad cor qd est p̃ncipiū caloris
& vite. & ibi perfecte digeritur p quas digestionēz
generantur spiritus vitales & mittuntur ad singlas
ptes corporis. & depuratur in corde ille sanguis &
subtilior mittitur ad vnaq̃ cellularūz extremitatū
que sunt circa cor & subtilior postea mittitur ad ca-
put & ad mēbra superiora.

Conclusio responsalis. Somnus & vigi-
lia sunt passiones in omnibus
animalibus conuenientes. patet. q̃z oī animali est
vna operatio. scilicet sentire que non potest ab eis
exerceri semper & cōtinue. ergo necesse ē animal
aliquando deficere ab illa operatione & aliquādo
exercere illam operationē ergo necesse est omne
aial aliquādo vigilare & aliquādo dormire

Primo dubitat. Utrū somnū sit passio
anime itellectiue. Ad soluendū
hoc dubiū est supponendū q̃ Aristoteli in hoc quar-
to capitulo definit de quibusdā preambulis ad
cognoscendū qd sit somnū. & diuiditur in duas
partes. 1^a In p̃ma parte ostendit cui⁹ p̃tis aie sōnū
sit passio. & ostendit sex actōnes. 2^a p̃ma. somnū

De somno

est passio per se sensitiva vel intellectiva. etc. probatur quia omnis apprehensio est passio per se sensitiva vel intellectiva. sed somnium est apprehensio. ergo est passio per se sensitiva vel intellectiva. maiorem probatur quia corpus que sunt in anima solum hoc duo cognoscunt. ¶ 2^a conclusio. somnium est passio sensus exterioris. probatur quia in sono in quo maxime sunt sonia omnes sensus exteriores sunt clausi et nihil apprehendentes. ¶ 3^a conclusio. sonium non est passio opinionis. 1. virtutis opinative siue intellective. probatur dupliciter. primo quia per sonium non solum apparet quod aliquid est hoc sed etiam quod est albus. vel pulcher. ista autem spectant ad sensum. 2° quia per sonia iudicamus nos videre vel audire illud tamquam adveniens. id est ac si esset prius in aspectu sensus. Tertiū mediū ponit post quintam conclusionē. quia sonia conveniunt brutis. ergo non sunt passionēs per se intellectivæ. antecedens patet. quia videmus canes et alia animalia dormiendo movere capita et alia membra et vociferare. ¶ 4^a conclusio. non omnis apparitio in sono est sonium. probatur duobus rationibus. prima. sepe multi studiosi in somno fillogizant conclusionibus universaliibus et est de substantiis separatis. ista autem non pertinet ad sonia sed ad per se intellectiva. Subdit quod sicut in vigilia ex sensatis et fantasiatis movetur intellectus ad intelligendum. ita etiam potest in somno. 2^a ratio. per sonia sunt multe deceptiones que aliquando corriguntur in sono per aliquam superiorem virtutem. modo iste actus correctivus non est sonium. animus per primam partem probatur quia sepe fantasmatum sunt distorta et turbata propter motus vaporum ad crebra. Frenetici enim sepius in vigiliis decipiuntur ex fantasiatis. 3° 2^a parte probatur quia videntes soles indicant ipsum esse pedales et tunc errorem non possunt corrigere per sensum ergo oportet quod hunc errorem corrigat aliqua virtus superior. ¶ 5^a conclusio. somnium est passio primi sensus. probatur quia sonium est apparitio. id est apprehensio quedam et non est apprehensio virtutis simpliciter sentientis. id est virtutis exterioris nec etiam virtutis intellective ut supra probatum est. ergo est passio primi sensus. ¶ 6^a conclusio. somnium est passio primi sensus secundum quod est fantasmatum. probatur quia primum sensum vocat sensum eo quod immutatur a sensibus exterioribus. sed vocatur fantasmatum eo quod immutatur a speciebus reservatis a fantasia hoc autem fit in somno. Ex his patet solutio ad dubium.

Secundo

dubitat. Utrumque apparens in somno sit verum. Ad solvendum hoc dubium est supponendum quod Aristoteles in 2^a parte 7^a capituli dat quidam suppositiones valentes ad cognoscendum quid sit somnium. et iterum de actiones. ¶ Prima secundum quod libet sensum sensibilia faciunt somnium. probatur quia quod libet sensibile agit in sensum tamquam per ipsum quod remotum

ergo quodlibet sensibile potest agere in sensum eorum ad eandem duos somnia. animus probatur duobus modis. primo quia per se ens cum per se movet aere et per se per ipsum quod iterum movet per se cum alio aere. et iterum ille aer movet per se cum alio aere. et sic continue quousque cadat proiectum. 2° simile. calefactivum calefacit corpus per se per ipsum quod. et illud corpus calefactum calefacit corpus per se per ipsum quod semper consequenter. similiter sensibile primo movet sensum exteriorē. et per ipsum movet sensum communem et ultio movet fantasiam et sunt somnia. ¶ 2^a conclusio. passio impressa a sensibili sensu manet in aliquo tempore se sibi abiente. probatur quia ex perientis. prima quia si de magna claritate veniamus ad locum tenebrosū nihil poterimus videre propter passionem impressam a lumine. 2^a experientia. simul etiam clare colore inspicimus et permutamus visum ad alium locum pro modico tempore oia apparebunt nobis esse prioris coloris. ¶ 3^a conclusio. a perierimus ad valde splendidum et vertamus nos ad fuscum vel nigrum illud prius videbitur nobis albus deinde puniceum vel rubrum. et tunc passio evanesceat apparebit nobis nigrum. ¶ 4^a conclusio. si continue asperimus ad aliquam moram vel ad flumina vel aliquod taler et vertamus oculos totum apparebit nobis moveri. ¶ 5^a conclusio. boies a magnis sonis sunt quasi surdescentes. et ab intensis odoribus difficile odorantes non potentes visus ad magnū tempus percipere magnos sonos vel odores. ¶ 6^a conclusio. sensum sepe agit aliquid extra ipsum. probatur signo. quia mulier menstrua sepe inficit speculum aspiciendo in ipsum. et si speculum fuerit novum et mundum macula difficulter tergitur. et si fuerit vetus et immundus magis cito abstergitur. ergo signum est quod sensus agit aliquid extra. animus per primam partem probatur per duas causas. quia non solum res visa agit in oculos. sed etiam oculus agit in rem visam. probatur quia splendidum agit in aere sibi per ipsum quod. et mediante illo agit in corpus remotum. modo oculi est de numero splendorum. 2^a causa. quia oculi sunt rari et porosi. et sic facili per eos exeunt fumi et vapores superflui. sed in muliere menstrua fumi et vapores a sanguine menstruo ascendunt ad caput et exeuntes per oculos multiplicant se per aerem visum ad speculum et propter obstaculum alligantur speculo et redeunt in nubeculam sanguineam. Subdit quod sicut in veste munda cito apparet aliqua macula. ita cum speculum sit mundum modica passio per aerem delata apparet. Dat etiam secunde partis anteceditis principalis et est hoc. quia in novis et mundis speculis non est aliena quantitas resistens impressioni. id est foris in primo in novo speculo quam in veteri. Subdit quod est simile de his que apparent circa vinum et oleum

Et vigilia

et alios liquores mūdos et puros. q̄ talia cito alterant et inficiūt ab immūdis iuxta positis recipiendo ab eis odores et sapores cōtēneos. ¶ 4^a 5°. exiēs in passionibus facili decipiuntur circa sensus. pbat de timentibus. de passiōe amoris. de freneticis et febricitantibus. ¶ 5^a 5°. q̄nq̄ iudicamus eē falsū quod nobis apparet ex passiōib⁹. et subdit q̄ si passio fuerit fortis nos mouemur p̄m ip̄as. i. putam⁹ esse verū quod nobis apparet. pbat q̄ vna h̄t⁹ decipitur. et alia virtus superior et certior p̄or illam deceptōem corrigere. vt p̄ de errore circa q̄ntitatē solis. de tactu iudicante vnum esse duo ppter permutatōem digitorum. ¶ Sexta conclusio tangit causam quare falsum est illd qd nobis apparet ex fantasmatibus q̄ fantasmata representant nobis sensibilia quasi presentia que tamē sunt absentia. Ex his patet solutio ad dubium.

Tertio dubitat. vtz p̄mum sensitiuū sit i cerebro vel in corde. Ad soluēdū h̄ dubiū ē supponēdū q̄ de dubio fuerūt due opiōes. p̄ma fuit medicorū dicētiū sensum cōm eē i anteriori parte cerebri. p̄bant sic q̄ lesa anteriori parte cerebri ledit imaginatio. 3° sōn⁹ ē in cerebro. ergo p̄m⁹ sensitiuū est in cerebro. 3^a oia q̄ sōnus est passio p̄mi sensitiui. an̄s pbat q̄ meat⁹ a corde ad cerebrū sūt obstructi. ergo o3 q̄ sōn⁹ sit passio illi⁹ sensus qui est i cerebro. 3° sensus cōis immediate mouetur a sensibus exterioribus. q̄ ē eis immediate cōiūct⁹. et oēs sensus exteriores debēt eē colligati in sensu cōi. hoc autem n̄ posset de fēdi nisi sē sus cōis eēt eis cōiūct⁹. 4° oēs ali⁹ sēsus extēiores sūt in cerebro. ergo et sēsus cōis. 5° i boie solū ponūtur quatuor mēbra p̄ncipalia. s. cor quod ē p̄m⁹ vital⁹ opatōis. epar qd ē p̄m⁹ nutritōis. et mēbra ḡnatiua que sūt p̄ncipia nālis ḡnatiōis et cerebri. ergo necesse ē q̄ cerebrū sit p̄m⁹ alie opatōis et nō alie q̄ ip̄i⁹ sensatōis. ergo o3 q̄ p̄m⁹ sensitiuū sit i cerebro 6° in sōno sensus cōis est ligat⁹. ergo ē i cerebro et n̄ i corde. 7° cōsequētia q̄ si eēt i corde haberet sē per spūs vitales et sic nunq̄ esset ligatus. ¶ 2^a op̄inio ē aristot. et cōmētatoris i secūdo sui quolz libro medicine. q̄ p̄mū sensitiuū ē i corde t̄q̄ in suo p̄ncipali organo. p̄bant sic q̄ ois dolor habet p̄ sēssu tact⁹. q̄ est p̄ncipalis int̄ oēs sensus extēiores p̄tingit ad cor q̄ ad aliā partes corporis: ergo p̄ deferret spēs sensibiles i p̄ma et ḡnibiles ad cor q̄ ad aliā partē corporis. ergo necesse ē q̄ sēsus cōis sit in corde. 2^a q̄ si aliq̄ oburat in pede vel habeat aliq̄ apoplema in aliqua parte inferiori tunc cor dolet et n̄

caput. ergo signū est q̄ p̄mum sensitiuū ē i corde et n̄ in capite. 3^a appetit⁹ sensitiuū maxie viger in corde. ergo et p̄m⁹ sensitiuū. 4^a p̄m⁹ formatū iēbriōe ē cor et illo p̄ori embriohabz sēsum et n̄ i cerebro q̄ nōdū formatū ē. ergo ē in corde. p̄ref istas duas opiōes sē due q̄ vidētur cōcordare istas duas. p̄ma stat in vno dco et in vna distinctione. ¶ 2^a dcm est istud. oia organa sensuum exteriorū habent suam primam cōgregationem in capite et mediante capite spēs sensibilibus multiplicantur ad locū cordis et ibi completur iudiciū et sensatio ip̄ius sensus communis. ¶ Distinctio est hec. duplex ē organum sensus communis. quoddam est p̄me apprehēnsionis et cōiūctōis siue copulationis sensuum et tale est in cerebro et de illo procedunt rationes medicorū. aliud est organum complete sensatōis siue vltimate cognitionis. et illud ē in corde. ¶ 2^a stat in vna distinctione et est hec. sensum cōm eē i aliquo potest intelligi dupliciter. vno modo originatiter et p̄ncipiatue et sic est in corde. alio⁹ organice et subiectiue et sic est in cerebro.

Ad rationes an̄ opp^m. Ad p̄mam dī q̄ cum potentia vegetatiua plante nō sit potentia cognitiua ip̄a non est fatigabilis. ¶ Ad secundā dī q̄ in animalib⁹ que habēt solum tactum tact⁹ est primus sensuū et ē i eis p̄mū sensitiuū vbi est tact⁹. Ad tertiā dicitur q̄ boies exites in extasi vigilant. et 3° pro tunc non possint sentire. hoc tamen non est per ascēsum vapoz ad cerebrum. sed ppter passionem vel egritudinem ¶ Et hec de questione.

Veritur secundo. vtrum somnia solum appareant dormientibus. ¶ Arguitur primo q̄ non q̄ in vigilantib⁹ ita bene reseruantur species sensibiles sicut in dormientibus. ergo eque bene debent apparere vigilantibus sic dormientibus. ¶ 2^a arguit. si somnia solū apparerēt dormientib⁹. vel ergo semper apparerent in somno vel aliqui. et aliqui n̄. nō p̄mū cum in quolibz somno sit sufficiens causa sōnoz. s. resuato specieruz. non 2^a. quia non est assignanda ratio quare i vno somno fiant somnia et non in alio. nec est assignanda rō quare vna species reseruata potest mouere fantasiam ad somniādū et non alia. ¶ Tertio arguitur sic. homines melancolici vigilando sepe dicūt se vidisse multa terribilia et similiter de freneticis. q̄ isti vigilando somniant. ¶ In oppositū est auctoritas philosophi.

De fornno

Primo sciēdū ē qd ari. i. i. s. s. o. s. ca. o. n. d. i. t. qd
sūt sōnū z intēdit qnq. dē. o. n. e. s. p.⁴
o. tangit tps in quo sūnt sōnia ponēdo talē suppō
nē. manifestū ē ex his que dēā sūt qd imutatiōes a
spēs b. reseruatīs nō solū sūt vīgīlādō s. ēt durāte
sōno. ¶ 2.⁴ o. sōnia appārent dormiēdo z nō vīgi
lando. pbat qz de die qñ opēat sēnsus z intelligē
tia repellūt z extēminat sōnia quēadmodū puus
ignis extēminat ppe magnū. z parua tristitia iu
xta magnā. z pua oblectatio iuxta magnā. sed de
nocte qñ sēsus quiescūt p fātāsiā mouēt spēs sēsi
biles i. e. i. s. resuāt p vacatōem sē suū particulari
um scē a sōno z reuertūt sōnia z sūt manifestā si nō
fuerit turbatiō in fantasia. ¶ 3.⁴ o. aliqui sūt sōnia
recta z aliqui falsa. pbat p sēte qz sicut aspiciētes i
aqua gescēte clare vidēt suas facies. z aspiciētes
i aqua modicā turbata vidēt suas facies l. z distor
te. i. aq. autē totalit. turbata nullo mō vidēt suas faci
es. g. sūt qñ spēs fātāsiē sūt oīo quiescētes appēnt
sōnia recta. z qñ p caliditatē nutrimenti aliq. ve
bēmetēr mouēt appāret distorta. z aliqui sūt mor
vebēntior z tē totalit. extēminat sōnia. Cōcludit
q. aliqui appēnt sōnia turbata mōstruosa. z aliqui
sōnia deteriora sicut melācoliciis feb. z icitātib. z vi
nolētis. pbat qz oēs iste passiones scilicet melanco
lia febris z vinolentia cum sūt multum spumose
faciūt multum motum z multam turbatiōē. Cō
cludit z q. in habētib. sanguinez sedato figuie. i.
misso ad singula mēbra spēs reseruatē faciūt va
lida sōnia. Infert q. ppter hoc q. resuāt s. ēs d
late ab vnoquoq. sēnsu. ideo ea que deserūt a vi
su credim. per somn. a vidēre. z ea que deserūt
ab auditu credim. audire. Infert z q. i sōnis mul
ta appāret que nō sūt. pbat p simile quia pvisū
multa iudicam. moueri que nō mouēt. z per tactū
diuer. forūm digitorū iudicamus vnum. ēē duo
Et subdit q. ab vno quoq. sēnsu possumus decipi.
nisi virtus cognitiua superior cōtradicat. idēst cor
rigat illum errorē. Subdit secūdo q. sōnia sūt p ap
parent vera. nō tamē semper iudicantur vera. p
bat quia quemadmodum dicimus q. aliqui deci
piuntur faciūt ppter aliquā passiōē. ita dormi
entes faciūt decipiuntur ppter somnitiū. idēst p
pter turbatōem q. ē in somnio. z ppter motū sē suū
ab actib. reseruatīs i fātāsiā. i. p sōnia. ¶ 4.⁴ o.
tāgit vñā lōgā declaratiōē eoz qd oēā sūt pzi i. t. e. x.
¶ 5.⁴ o. tāgit diffōem somnii. z est hec. sōniū ē fātā
siā quoddā in sōno. Infert primo q. idola que ap
pāret i iuuēib. timētib. passiōis z vniuersaliē
illa q. appāret sēnsib. solutis nō sūt somnia. Infert

z. q. non oē fāta finia qđ apparet in somno est som-
niuz. probat. quia aliquibus dormientibus ctingit
quādoq; debilit̃ audire sonos z sentire lumen z ipsi
excitati reperiunt se vere sentire illa sicut videre
lumen lucerne audire vocem gallozum z canum
z illa prius audiebant dormiendo valde debilit̃.
etiam aliqui dormiendo interrogati respondent
z tamen nulluz iſtoꝝ est somniuz. Infert tertio q
nulla que dormiendo apparēt in intellectu sunt
somnia. ¶ 6ª conclusio tangit causas quare aliqui
nūq; ſoniāt. alij vero i iuuetute nūq; ſoniauerūt
z tñ in ſenectute ſoniāt z ē bec. pp̃ itēſuz calorem
fit nimia euaporatio ciboz z pp̃ nimia euaporati-
onē ciboz fit nimia fortis mor^z ipēz referuaturuz
iō tñc nō ſiūt ſomnia. z Bmaxie contingit pueris.

Secundo sciendum est qd Ari. in li sexto vltimo capitulo ostendit qd per somnia contingit iudicare de futuris. et ostendit quod conclusões. ¶ Prima conclusio: nō oportet tenere diuinationes que sūt per somnia. pbat. qd oēs vel plures existimāt sōnia habere aliquā significatiōē. ergo illō est credēdū quasi de mīseris experientiā. ¶ 2^a conclusio qd nō est credibile qd de quibsdā fiat diuinitio i sōnie. pbat qd oē credibile hz aliquaz rōez: s; nulla est cārōalis pp quam per somnia dbeam^r iudicare de futuris. igitur rē. minorem probat qd nulla alia causa videretur conueniens nisi somnia imitterentur a deo. s; sōnia non imittunt^r a deo qd irrōnabile eēt deum imittere sōnia qbuslibet et nō solum optimis et prudentissimis. pbat etiā conclusionem signo. qd p somnia eoz q somniauerunt de columnis herculis non vī posse aliquid iudicari de futuris. pbat qd sit iconueniens deus qbuslibet imittere sōnia. qd puidere aliquid supra nās et inire originē ipoz videtur pertinere ad prudētiā. Infert qd necesse est oīa sōnia aut aliqua aut vnus eē cās vel figuras vt accētia futurorum. pbat qd reperiuntur aliquas cās. vt interpositio lune est causa eclipis solis. et febris est cā laboris. reperiūt^r et aliqua signa sicut stellam subintrare est signum defectus. et aperitas lune est signum febricitandi. reperiuntur etiam aliqua accētia vt aliquo ambulante solem deficere. quia ambulatio neq; ē causa defectus solis neq; signum neq; accētio eo qd nullū accētrium sit semper aut frequenter. ergo similiter aliqua somniorum sunt signa et cause maxime eorū que circa corpus accidunt. pbat signo qd qdaz experti medici dicunt qd valde oportet intendere sōnia. Subdit causā quare habem^r sōnia dormiendo et non vigilando. qd mot^r magni sūt i die vigilādo

Et vigilia

ff^{tes} iō inferiores mor^latē sec^{maiorē}. In dō^l mīdo at accit^{trū}. qz tē pui mor^l vidē^l eē magni. pbat ē^l de his que accidūt frequēter i sōnijs qz ar bitramur in somnijs fulgura cadere z tonitrua si eri nō obstatib^l pui sonis factis in auribus. z sōni am^l frui melle z dulcibus saporib^l tenui fleuma te defluēte. z sōni am^l ambulare per ignē z vebem ter calefieri paruo caloze scō circa quasdā ptes. ista tū manifesta sūt. Ex p^lacis infert q^l somnia sē pna pncipia oīum passionū que sūt i corpibus. vt egritudinū. Infert z^l q^l necesse ē somnia eē magz patentia in somno q̄ in vigiliado. ¶ 3^a cōclusio. nō ē irrōabile quedā fantasmatata apparentia i sōnijs eē cās quorū dā primoz actuum. pbat qz illi q ali qd debēt agere formāt somnia fixa fm ea que de bent agere. mor^l enī sōniōz ē siliis motib^l diurnis iō act^l diurni cōiter disponūtur z pparant p itel ligentiā habitā in fantasmatibus. Lōcludit q^l som niōz quedā sūt signa z qdā sūt cās. ¶ 4^a cōclusio. plura sōnia sūt acci^l. maxie sōnia trāscendētia qz ori go nō ē in nobis sicut sūt sōnia de nauali bello et de illis que eueniūt infra lōgū tps. qz p hoc som nia sūt similia futuris. eo q^l ē vīlile ea q^l fiēt a lōge sūt fieri sicut aliq^l que pūa scā sunt de quib^l habe m^l memoriā. iō sic habuisse memoriā de aliquo nō ē cā nec signū alicuius futuri. sic post euentū sōni j ipm nō ē cā nec signū illi futuri. iō multa sōniōz nō eueniūt eo q^l sūt accit^lia q^l necq^l sēp necq^l frequ ter sūt. ¶ 5^a cōclusio. sōnia nō sūt missa a deo. pbat rōe z signo. rōne sic. qz quedā alioz aialū ab hoie sōni ant. Infert q^l nō sūt missa a deomonib^l cū nā dmo nis sit nō diuina. pbat signo qz valde multi hoies sunt preuidentes z recte sōniātes. ergo signū ē q^l nō mittunt a deo. Infert q^l quorū cūq^l nā ē quasi loquax z melācolica illi hūt multa sōnia eo q^l mo uentur f3 plura z multipbaria fantasmatata z ten dunt sicut disputantes. nec est miz si inter multa sōnia sint aliqua falsa sicut si multos lapides iaci as nō est miz si aliquos dispariter iacias.

Tertio sciendū q^l Ari. in vltima preb^l capi tulo oñdit q^l nō ē necesse euenire sicut sōnia m^l. z intendit qnqz cōclōes. ¶ pma. Nō ē iō ueniēs multa sōniōz nō euenire ē^l eoz que sūt si gna passionū corporalū. probat dupliciter quia nō ē inconueniens multa iudicia sūpta ex signis eozpōz celestū sicut sunt vētī z pluuie nō euenire qz potest i vno signo euenire aliqs mor^l fortior illo a quo sūptū est signū pluuie vel venti. z qz multa bene consūta que fieri expediebant sunt dissolu ta propter aliqua alia digniora. ¶ 2^a cōclō. sōnia

que nō habent suā originē in nobis vident^l causa ri a corporib^l celestib^l. pbat. qz influētia celestis mouet aerē z eo moto mouet sātaliā z ptingit ad aīas somniātū cādo somnia vt pbat de aliq^l mo uente aquā que mota mouet aliud. Lōcludit q^l il le influētie celestes faciūt idola q^l sūt magis pcepti bilia de nocte q̄ de die. pbat qz qn ille influētie d ferūt de die magis dissolūtū q̄ de nocte eo q^l aer noctis ē plus sine turbatōne q̄ aer diei. noctes. n. silentiores sunt. Infert primo q^l magis contingit dormientes pcipere paruos motus iteriores q̄ vi gilantes. Infert z^l q^l hi mor^l celestes faciūt fanta smata. i. sōnia ex qb^l hoies pudent futura. Infert 3^l q^l hec passio. i. sōniū accidit quibū s3 z nō solum prudētissimis. Infert 4^l q^l si deus emitterz sōnia euenirz in die sapiētib^l. Infert 5^l q^l qz somnia ac cidunt p influentiā celestē. ideo est vīlile q̄ s3 aliqd puidere p sōnia eo q^l intelligentia sōniōz nō ē af secta curis diuinis. sed est quasi defeta z vacua ab oib^l istis. ¶ 3^a cōclō. qdā extatici puidēt futura p sō nia qz pprii mor^l nō infestant eos. ideo maxie senti unt extraneas motiones. i. influentias. Infert q^l ptingit aliquos eē recte somniantes. cōtingit ē^l no tos maxie recte sōniare z preuidere d notis eo q^l noti sunt maxime solliciti de se inuicē. hoc pbat p sile qz quēadmodū exntes ppe cognoscunt z sen tiunt. sic est de motibus. notioz enī notiores sūt mo tus. ¶ 4^a cōclusio. melancolici pp vebementiam male iudicant de futuris ac si eēnt male iacentes z sūt furiosi. ¶ 5^a. ille qui potest siliā cōspicere ē artifici osissim^l iudex somniōz. pbat qz nō cuius3 ē recte sōnia iudicare sed solū inspiciētis silitudies. pbat qz sile ē d sōnijs z de idolis apparētib^l i aq^l. si eniz fiat mult^l mor^l nō fiet apparitio idoli zc.

Cōclusio responsalia. Somnia solum ap parent dormientibus. p3 p disti nitionem somnij positam in textu.

Primo dubitatur. vtrum distinctio som nij sit sufficiens. Pro solutione ponuntur due distinctōes. ¶ pma. fantasma ca pitur dupliciter. vno^l p specie reſuata i fantasſia. z sic somnium non est fantasſia. alio modo pro q dam fantasſica apparitōe facta per specie reſua tam in fantasſia. z sic somnū est fantasſia. ¶ 2^a di stinctio. triplex est apparitio in ſōno. vna est debil in pncipio dormitationis sicut cū aliquis incipit dormire adhuc debil pcpit candelā ardētē z bo minē loquētē siue p sensū interiorē siue exteriorē. z talis apparitio nō est ſōniū cū nō sit apparitio fan tasſica. alia est apparitio per intellectū qn aliquis

De longitudine

dormiēdo sillogizat. et talis apparitio nō ē sōnium qz non est apparitio fantastica. tū qz non est apparitio pmi sēficiui. alia ē apparitio q̄ fit p spēs reseruatās i fantasia pñte sensu cōmuni et illa est duplex qz qdā fit vigilando vt illa que fit pp frenesim pp timorē vel ppter aliquā similem passionem. et illa nō ē sōnium. alia fit dormiendo et illa est sōnium. Ex his dicitur ad dubium pmo qz diffinitio sōnij que est hec: sōnium est fantasia quoddā in sōno. valet tū sic sicut sōnium est apparitio fantastica facta dormiendo. Solet addi qz sōnium est apparitio fantastica pmi sēficiui ppter iij^a. pmo a d excludendum intellectum. 2^a qz sōnium est passio pmi sēficiui. 3^a qz sōnium effectiue causatur a pmo sēficiuo. dicitur tertio. qz diffinitio sōnij sic exposita est sufficiens. p3 qz apparitio ponitur loco gneris. fantastica ponit propter apparitiones sensuum exteriorum. pmi sēficiui ponitur propter apparitiones intellectiuas. in sōno ppter fantasticas apparitiones que fiunt vigilando.

Secundo dubitat. Utz sit possibile diuina re p sōnia. Pro solutione hui⁹ dubij ponunt^r due suppositiones. prima. origo sōniorum est a spēbus reseruatis in fantasia. 2^a. fortificatio sōnior⁹ et eoz prouocatio est aliquando a complexione. aliquando a passione corporis. aliquando a passione anime. aliquando ab influētia celesti vel alterius cōinentie. Ex his ponūt^r aliqua dicta. p^mum. si sōnium fiat precise ex specibus reseruatis in fantasia non valet ad pñoscendum de futuris. 2^m. si sōnia prouocentur a passione vel complexione corporis expertus medicus posset p talia sōnia iudicare de complexione de sanitate vel de egritudine et cōiecturalit^r pñoscicare de morte vel de vita. 3^m dictum. si sōnia prouocentur a passionibus anime tunc sōnians pōt pñoscicare qz inclinatus est ad futuros actus ad quos inclinatur talis passio. 4^m dictum. qz si ad productionem sōnior⁹ concurrat influētia celestis tūc prudens posset coniecturaliter pñoscicare de futuris per talia sōnia.

Tertio dubitatur. Utz sit possibile qz dormientes exerceant actus vigilantium. dicitur pmo qz sic. vt p3 multis expientijs. dicitur 2^a qz fortis fantasia sufficit ad mouendū potētiās executiuas et ex pñti ad mouendū ipm aial p gressiue. vt 3^a qz assuefactio dirigūt dormientem qz exercet opera vigilantium ad appericiendū oīia. ad ambulandum p ycos et ad similes actus. et sūit

species aliorum reseruatae in fantasia. dicitur 4^a qz tales bene memorantur suoz sōniorū sed non hāt memoriā de actionibus factis in sōnijs eo qz actiones ille sunt circa sensibilia exteriora que propter ligationem sensuum exteriorum non pñt p suas spēs deferri ad memoriā et in ea reseruari.

Ad rationes Ad p^mam dicit negando oīam. qz fortes motus facti in sensibilibus exterioribus impediūt paruos motus interiores. Ad secundam dicitur. qz sōnia non semper apparent dormiēdo eo qz aliquādo propter nimiam euaporationem ciboz ascendant multi vapores ad cerebrum et tantam turbationem faciunt in cerebro qz non possunt species reseruatae in fantasia representare idola sensui cōmuni. et inde est qz homines minus sōniant in iuuentute q̄ in senectute. quia i iuuentute propter continuū motum augment^r est nimia euaporatio ciborum et propter eandem causam aliqui in aliquibus sōnijs sōniant et in aliquibus non. Ad tertiam dicitur negando consequentiam quia l3 tales apparitiones sint fantastice. quia tamen nō sunt facte dormiēdo. ideo non dicuntur sōnia. Et hec de libro de sōno et vigilia dēā sufficiāt.

De longitudine et breuitate vite.

V habent

dum aliquā notitiā de longitudine et breuitate vite querit pmo vtrū calidum et humidum sint cā longitudo vite. Arguitur primo qz non. qz calidū et humidum sunt causa putrefactionis. qz nō sūit cā longitudinis vite. antecedens patet de humido. quia stramania humida citius putref. unt. probat etiā de secco quia carnes citius putref. unt in estate q̄ in hyeme. Secundo arguitur sic. calidū et humidū sunt causa mortis. ergo non sunt causa longe vite. antecedens probat^r qz calidū p suā actiuitatē cōsumit humidū et humidū sua humiditate extinguit calidū. 3ª arguit sic. frigidū et siccū sūit q̄litates q̄ magis pñt resistere extraneis nocumentis lōgitudine vite ipedientibus. q̄ frigidū et siccū sūit magis cā longe vite q̄ calidū et humidū. In oppositū ē auctoritas pbi:

Et breuitate vite

Primo sciendū q̄ iste liber i quo Aristo. d̄ terminat de causis lōgitudinis et breuitatis vite diuiditur in tria capitula. ¶ In p̄ pōit q̄sdā supponēs. et itēdit gnc̄s cōclusionēs. ¶ Pri ma tāgit itētiū zē bec. Cōsiderādū est de cāis pp̄ quas quedā aialū sūt longe vite. z q̄dā breuis vi te z enumerat mīta alia dicenda. z tū cōtinuat de cā dicēdis vt p̄z in textu. ¶ 2^a cō tangit q̄ttuor sup positōes. Prima. aialū gñe z sp̄e d̄rictū quedam sūt a tota sp̄e lōgioris vite q̄s alia. vt bō a tota sp̄e est lōgioris vite q̄s equ². 2^a. aialūz eiūsdē sp̄ei pu ta hominū q̄dā sūt lōgioris vite sic illa q̄ habitāt i lo cis calidis. alia sūt breuioris vite. sic illa q̄ habitāt i locis frigidis. 3^a. habitātia eiūsdē locū adhuc d̄nt breuitate z lōgitudie vite. 4ª sup̄pō. ōs cōsiderare q̄ entū nā cōstātū q̄dā sūt facili corruptibilia z q̄ dū nō. Subdit q̄ ignis z aqua z alia elemēta si nō fuerit p̄portionatā f̄z vitutem. i. fm̄ q̄litates tūc sūt cā gñationis z corruptiōis i oibz alijs. s. in mī xis. iō rōnabile est oia mixta cōposita ex elemētis p̄icipare nām elementoz. 3ª sup̄pō. artificialia q̄ cōponuntur ex multis mixtis nō sūt corruptū sic alia mixta. s. p̄ disproportionē q̄ttuor elemētōz f̄z cōrutes. 4ª sup̄pō. formaz q̄dā corruptū p̄ se nō corruptis suis susceptiuis f̄z saluatis. s. p̄ introdu ctionē forme d̄rie. vt corruptio ignorantie ē remi niscencia z eruditio. z corruptio scie est obliuio z deceptio. quedam corruptū fm̄ accēs q̄. s. cōse quūtur corruptiōes suoz subiectoz. corruptis enim aialibz corruptūtur scia z sanitas q̄ sunt i aialibz. ¶ 3^a cō mouet z soluit vnā questionē q̄ ē bec. Vtq̄ aia. solum corrupatur corrupto corpo re vel habeat duas corruptiōes sic sanitas. Istud soluit dupl̄r. p̄ additionē. si aia sit in corpore sicut scia ē in aia z non sit in corpore a nā tūc ip̄i² aie est alia corruptio p̄ter illā q̄ corruptū corrupto cor pore. 2^a soluit catēgorice q̄ aia nō ē i corpore sicut scia ē i aia. iō aia solū corruptūtur corrupto corpe ¶ 4^a cō tāgit z soluit aliā qōnē q̄ ē bec. Vtq̄ sit dabil² loc² in q̄ corruptibile sit i corruptibile. Argu it q̄ sic. q̄ ignis ē corruptibil² z tū ē i corruptibil² in cōcauo orbis lune. miorē pbat. q̄ si ignis corrupet i cōcauo orbis lūe. vel hoc cēt p̄ d̄rictū sibi z f̄z se. z b̄ nō q̄ subē nē ē aliqd d̄rius vel cōtrariū suaz q̄litatū z b̄ nō q̄ i cōcauo orbis lune nō sunt q̄litates d̄rie suis q̄litanb². Soluit q̄ ignis est quodā mō i corru ptibilis scilicet ip̄o remanēte i cōcauo orbis lune. s. tū ē total². i. simpl̄r corruptibilis. pbat triplici² q̄ ip̄o est q̄ habēt māz nihil sit d̄rictū. s. ignis b̄z mām. g² alicubi b̄z d̄rictū. z p̄ oīs ē simpl̄r corrupti

bilis. 2^a ip̄o possibile est q̄libet esse calidū. ḡ necesse aliqd eē frigidū. z illud est d̄rictū igni. z sic ignis per ip̄m ē simpl̄r corruptibilis. 3^a q̄ ignis pōt corrup pi eo q̄ p̄pter aliquā iñfluētiā celi pōt aliqua pars ignis fieri grauior z descēdere ad locū aeris i quo repiet d̄rictū. ¶ 5ª cōlo tangit septē correlaria. Pri mū. minor flāma cōburit a magna flāma scōz ecce dēs. pbat q̄ minor flāma soluz i multo tpe potest cōsumere suū alimētū. s. fumū. sed maior flāma il lud alimētū cito cōsumit. 2^a. oia gñabilia z cor ruptibilia semp sūt i motu. pbat. q̄ talia semper sūt aut corruptū. 3^a. cōtinens aliquando coo perat ad corruptionē. aliqui nō coopat i. ipedit cor ruptionē. 4^a. trāspōsita d̄loco i locū aliqui sūt rōn abiliora z aliqui paucioris duratōis. 5^a. eterna nō sūt d̄ria gbuscunq̄. 6^a. mā cōfestim habet cōtrariū idēst oē b̄ris mām habet d̄rius. 7^a. sicut b̄z aliquid d̄rictū sic ē pmutabile. si enī b̄z d̄rictū fm̄ locū ip̄s est p mutabile f̄z locū. z si b̄z d̄rium fm̄ quantū est per mutabile fm̄ augmētum z decremētū. z si b̄z passionem contrariāz alteratur.

Secundo sciendū est q̄ aristo. in hoc 2^a cō. inquit cās lōgitudis z breui tatis vite. z diuiditur in duas p̄es. In p̄^a excludit quas dā cās accitales. z intēdit. i. cōclōes. ¶ p̄^a. nō sunt sp̄e maiora minozibz incorruptibilia siue lō gioris vite. pbat q̄ equ² qui est maior hoīe est bre uioris vite q̄s homo. ¶ 2^a. parua nō sūt sēp lōgio ris vite maioribus. probat q̄ canes sūt breuioris vite multis hoīb². ¶ 3^a. nō oēs plante sūt lōgioris vite oibz aialibz. pbat q̄ multe plante quolibz an no eradican². vt frumēta z ordea. ¶ 4^a. nō oia h̄i tia sanguinē sūt longioris vite nō h̄ntibz sāguines pbat q̄ apes q̄ sūt sine sanguine sūt durabiliores quibusdā habentibz sanguinem. ¶ 5^a cō exāguia nō sūt semper longioris vite nō habentibz sāguiez pbat quia malequia. i. quedā nō habētia sāguiez sunt epetya. i. breuioris vite. ¶ 6^a. non habitan tia in terris sūt longioris vite. pbat q̄ aliq̄e plā te z aliqua aialia sūt breuioris vite piscibz. ¶ 7^a habitantia in aqua non sunt semper longioris vi te. probat quia obstrocūta z maqueya sunt breui oris vite. ¶ 8^a conclusio tangit aliqua que sūt lō ge vite z est bec. In plantis ea que vlt sunt lōgissi me vite sicut palma z cypressus z in animalibus habentia sanguinem sunt longioris vite q̄s exan guia. z gressibilia sunt longioris vite q̄s aquatilia Inset q̄ animalia illa duo simul comb. nantia scilicet que sunt habentia sanguines z gressibilia illa sunt longissime vite itē aialia. vt homo et ele

Capitulum

De longitudine

pbas. ¶ 9^a. inter aialia illa q̄ sūt maiora vt i plu-
ribus sūt longioris vite minorib⁹. dicit vt in plu-
rib⁹ qz magnitudo accidit bis q̄ sunt lōgioris vite
¶ Decima 2^a. viuere cōsistit i humido z calido. p-
bat qz aial ē nāliter humidū z calidū. ¶ Undecia.
mors cōsistit in frigido z sicco. pbat qz senect⁹ ē nā-
liter frigida z sicca. pbat secundo qz mā corporū
bic exitium bz aliquod istoz. iō corpus senis vel ē
humidū z calidū vel frigidum z siccum. Infert qz
necesse est senescētia desiccari. ¶ Duodecima cō-
clusio tāgit pprietates humidi. Prima. oz humidū
in quo cōsistit vita esse non faciliter desiccabile
iō d³ ē pigue z imputrescibile. pbat qz debet eē
humidū acreum. s³ humidū acreum est imputre-
scibile. pbat qz ignis est iputrescibil⁹ respectu oīuz
elementoz. g³ z aer respectu inferior⁹ elemētōruz.
pbat cōiam qz aer se bz ad inferiora elemēta sicut
ignis ad oīa superiora. z⁴ additio. humidū non d³
esse paucum. pbat qz paucum humidū est faciliter
desiccabile. sed humidū in quo cōsistit vita non ē
faciliter desiccabile. Infert qz maiora siue iter plā-
tas siue inter aiantia quasi vniuersaliter sūt lōgio-
ris vite. pbat qz rōnabile est qz maiora plus habe-
ant de humido minoribus. Subdit tñ qz non sola
q̄ritas humidie est cā longe vite sed sūt due cāc. s.
q̄ritū z quale. pbat qz non solum oz humidum esse
multū. s³ oz qz sit calidum. i. pingue z non faciliter
desiccabile neqz putrescibile. Infert z⁵ qz boies d³
ficientes in multitudine humidi sunt longioris vi-
te quibz dā maioribus. qz humidum boīs exce-
dit humidū alterius s³ quale s³ non excedat s³ q̄-
tum. ¶ Tertiadecima s³ tangit cōditiones calidi
z est bec. calidū aialium d³ esse pingue z non faci-
liter desiccabile neqz faciliter ifrigidabile. z⁶. tale
calidū d³ habere humore. i. humido eē pmixtum
Infert tertiā additiōe humidi qz humidū d³ firmū
eē z non facilt⁹ corruptibile. neqz d³ eē superfluūz
qz tūc corrūperetur lāgore aut nā. probat cōiaz qz
virtus. i. natura est superfluitati contraria. i. sup-
fluitas est contraria nature.

Tertio sciendū qz Ari. i. secunda pte huius
capituli ponit. x. correlaria. p¹um.
aialia multū coitiua z multū hñtia spma senescunt
cito. probat qz spma ē supfluū z emissūz statiz de-
ficit. z⁷. longioris vite est mulus equo z asino. ex-
gbus genitus est. z semelle sūt lōgioris vite q̄ ma-
sculi coitiui. 3^m. passeres masculi sūt breuiores vi-
te semellis. 4^m. gēūqz masculi sūt laboriosī illi p-
pter labores senescūt magis. pbat qz labor de-
secat. senect⁹ aut ē sicca. 5^m nāliter masculi sūt lō-

gioris vite semellis. pbat qz masculi sunt calidio-
res semellis. 6^m. ppter eandē cām aialia eadez. i.
eiūsdē spēi habitantia in locis calidis sūt lōgioris
vite habitantibus in locis frigidis pp quā cās aialia
sūt maiora z longioris vite i locis calidis q̄ frigi-
dis. pbat exēplo de serpentibus z piscibus in ma-
ri rubro. Correlariū hō probatur qz humiditas ca-
lida q̄ ē in locis calidis est cā augmēti z vite. i. locis
aut frigidis ē humidū aqueū qd est faciliter cōge-
labile. hoc etiaz probat signo qz si aialia habentia
paucū sanguinē z frigida ponantur in locis cali-
dis fiunt longissime vite. habentia aut multū san-
guinē z posita in locis frigidis fiūt minora z bre-
uioris vite. qz gelatio aufert augmētū. 7^m corre-
larū. inter plantas z aialia illa q̄ nō sūnt alimen-
tū faciliter corrūpūnt qz calidū nāle deficiente ali-
mēto agit i seips z seips corrūpit sic magna flāma
cōsumit paucā. sic cōniz calidū corrūpit alimentū
sic etiā consumit nāz in qua est. s. humidū. digesti-
uū deficiente alimento. 8^m. aquatilia sunt breuio-
ris vite q̄ gressibilia non qz non sint magis humi-
da s³ qz hñt humidū aqueū qd ē frigidū z faciliter
corruptibile z desiccabile. 9^m. aial exāgue si nō re-
cōpensetur in magnitudine ē breuioris vite q̄ hñt
sanguinē. pbat qz humidū i aiali d³ esse pingue z
dulce. aial aut exāgue nō h³ humidū pingue et
dulce. x^m. qz ppter hāpes sunt longioris vite ali-
qb⁹ alijs aialib⁹ maiorib⁹. Et bec d³ p articulo.

Conclusio rñsalis. Calidum z humidum
sunt causalōge vite. p³ qz fri-
giduz z siccuz sunt causa mortis. animalia. n. mor-
tua sunt frigida z sicca. ergo calidum z humidum
sunt causa longioris vite. z debet ista conclusio in-
telligi de pingui calido z igneo. debet etiaz intelli-
gi de humido aereo z non aqueo. debet tertio in-
telligi de calido z humido bene proportionatis
peneis qualitate z magnitudinez.

Primo dubitatur. Utrum sit eadem plan-
ta quando rami desiccantur z ra-
di manet eadem. Ad soluendum hoc dubium est
supponendum qz Aristoteles i hoc vltimo capitu-
lo determinat de causa longitudinis vel breuita-
tis vite in plantis. z intendit quattuor cōclusiones
¶ Prima. qdā plante sunt longissime vite z longio-
ris vite q̄ aialia. pbat tripliciter. p¹mo qz humidū
plante ē minus aquosum q̄ humidum animalis.
z² qz plante habent humidum magis viscosūz. 3°
qz plāte hñt frigiditātē. i. caliditātēz parūz intensā
que nō pōt faciliter consumere humidum. plante
sunt etiam sicce z terrestres z tñ nō hñt humidum

De lōgitudine ⁊ breuitate vite

faciliter siccabile. Subdit q̄ accipienda est causa lōgitudinis vite in arboribus quia habet causā p̄p̄iam aliam q̄ animalia enthōma. ¶ 2ª cōclusio. plante sunt longe vite. p̄bat q̄ plāte sūt semp̄ iuuenes. ergo sunt longi temporis. antecedens p̄bat q̄ plante cōtinue habent nouas germinatio- nes. Subdit q̄ plantarum quedam senescit sed non simul cum suis radicibus. quia aliquando so- li rami senescunt ⁊ statim noui rami nascuntur ali- quando solus stipes senescit. Inset q̄ radice ma- nente eadem si rami fuerint renouati semper ma- net eadem planta. I3 ip̄a sit aliquomodo facta ⁊ p̄pter hoc plante sunt longe vite. ¶ Tertia cōclu- sio tangit conuenientiam inter plantas ⁊ anima- lia enthōma. q̄ sicut plante decise uiuunt ⁊ sūt due plāte ex vna. sic enthōma decisa uiuūt. ¶ Se- cundo tangit differentiam q̄ si enthōma fuerit di- uisa non possunt uiuere multo tempore eo q̄ non habent organa sine quibus non possunt uiuere. sic nō est de planta q̄ planta semper habet radicem ⁊ germen in potentia a qua radice puenit vita et senescit in planta. probat quia pars plante abscisa si plantetur acquirit radicem. ergo ubiq̄ in plan- ta erat radix in potentia. ¶ Quarta cōclusio tan- git conuenientiam inter animalia ⁊ plantas quia in animalibus masculi sunt longioris vite vt i plu- ribus femellis. probat quia nau⁹ masculus maior est s^c femella nauosa. ⁊ ideo illa que habent supe- riora maiora sunt longioris vite. similiter plante que sunt graues in capite. idest in radice sunt lon- gioris vite ⁊ illa non sunt herbosa sed arborosa. Subdit q̄ superius ⁊ caput plante est radix. Con- sequenter recapitulat que dicta sunt.

Secundo dubitatur vtrum calidū quod est causa longe vite debeat eē igneum vel acreum. et humidum debeat esse ae- reum vel aqueum. p̄ solutione huius dubij ponun- tur aliqua dicta. ¶ Primū. calidū qd̄ est causa lō- ge vite non debet esse pure acreum aut pure igne- um. ¶ Secundum dictum. tale calidum debet eē calidum cōplexionale siue p̄portionatū. ¶ Ter- tium dictum. humidum in quo consistit vita nec ē pure acreum nec pure aqueum. ¶ Quartum di- ctum. humidum in quo cōsistit vita est humidum p̄portionatum complexionale ⁊ mixtum ⁊c.

Tertio dubitatur. Vtrum animalia habitā- tia i locis calidis sint lōgioris vite q̄ habitā- tia in frigidis locis. p̄ solutione huius dubij ponuntur due distinctiones. ¶ Prima. duplicia sunt loca. quedam sunt temperata. alia sunt excessi-

ua. ¶ Secunda distinctio duplicia sunt anima- lia. quedam sunt magni ⁊ fortis caloris. alia sūt pui ⁊ debilis caloris. sunt etiam alia que sunt tempo- ti caloris. Ex his ponitur aliq̄ dicta. ¶ Primū: animalia habitā- tia in locis temperatis sunt longi- oris vite animalibus habitā- tib⁹ in locis excessiuis. ¶ Secundum dictum. animalia pauci ⁊ debilis caloris sunt longioris vite in locis excessiue cali- dis q̄ in locis excessiue frigidis q̄ calor extrinsec⁹ fortificat illum debilem calorem ⁊ frigus extrinse- cum ipm cōsumit. ¶ Tertium. animalia magni ⁊ fortis caloris sunt longioris vite in locis multum frigidis q̄ in locis multum calidis quia magnū fri- gus p̄ antipistatū fortificat magnum calorem.

Ad rationes Ad p̄maz dicit^r q̄ humidi- tas extrinseca ē causa pu- trefactionis mixti siccⁱ. ⁊ caliditas extrinseca ē cā putrefactionis mixti humidⁱ. non tamen calidum ⁊ humidum intrinseca. dicitur etiam q̄ argumen- tum procedit de calido ⁊ humido imtemperatis. ¶ Secūda soluitur per restrictionē positam i cō- clusione. ¶ Ad tertiam dicitur concedendo ante- cedens ⁊ negando consequentiam q̄ ad conserua- tiōem viuētis nō sufficit resistētia. sed requiritur bona consistentia siue bona proportio que cōsistit in humido ⁊ calido.

¶ Questiones utiles supra tota p̄blosophia na- turali magistri Joannis de Magistris doctoris parisiensis cum explanatione textus Aristotelis f3 mentes doctoris subtilis Scoti feliciter finiūt. ¶ Impresse Venetijs anno dominici natalis. 1490. septimo calendas octobris. sumptibus ⁊ exp̄sis nobilis Octauiani Scoti ciuis Modocti- ensis. Augustino barbadico Inclito venetiarum duce ⁊c.

¶ Registrum cartarum
a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. Omnes
sunt quaterni preter. u. qui est quinternus.

Incipit tabula totius operis. et primo super libros
physicorum.

Utrum corpus sub ratione naturalis sit subiectum ade-
quatius philosophiae naturalis. Folio. 1.

Utrum ad notitiam completam causati requiratur neces-
sario notitia cuiuslibet cause. 2.

Utrum minus vltima sint plus nota magis vltimis. 3.

Utrum philosophia naturalis habeat disputare in primis et melius
super negantes principia philosophiae. 4.

Utrum totum dicat vnam entitatem realem realem distinctam
ab omnibus partibus simul sumptis. 6.

Utrum substantia materialis seclusa quantitate sit diuisibilis. 7.

Utrum entia naturalia sint determinata ad maximum et ad
minimum. 9.

Utrum principia rerum naturalium sit tria. 11.

Utrum entitatis naturalis tria sunt tria principia. 12.

Utrum cuiuslibet positi naturalis sint tria duo principia
per se. scilicet materia et forma et vnum per actum. scilicet per quantitas. 13.

Utrum materia sit entitas actualis et posita ab entitate for-
me realem distincta et a quolibet forma et realem separabilis. 15.

Utrum entitas materie sit simpliciter simplex. 16.

Utrum per quantum dicat entitatem positam preter actum
aliquid existere et ab entitate materiae realem distinctam. 17.

Questiones secundii libri physicorum.

Utrum forma generabilis et corruptibilis ante sui genera-
tionem habeat esse formale in materia. 19.

Utrum forma artificialium sit aliquid realem et positum super
additum enti naturali et a quolibet realem distinctum. 20.

Utrum scire medietate astrologia musica et prospectiva
sint magis mathematicae quam naturales. 21.

Utrum calitas causa finalis conueniat ipsi fini simpliciter.
scilicet esse intentionale aut scilicet suum esse reale. 22.

Utrum omnia quae ponit ari. iter casus in actu et casus in po-
tentia. scilicet quod casus sit et non est cum suo effectu sed non est
in potentia sit insufficiens. 23.

Utrum de casu et fortuna sit scientia. 25.

Utrum casus et fortuna possit fieri in contingen-
ti ad vtrumlibet. 26.

Utrum fatum imponat necessitatem rebus naturae. 27.

Utrum materia sit per se generata et specificiter rei naturalis. 27.

Questiones tertii libri physicorum.

Utrum ignis motu necesse sit ignorare materiam. 29.

Utrum motus sit entitas respectiva ab entitate mo-
uentis mobilis forme fluentis fluxus et termi-
ni ad quem realiter et essentialiter distincta. 29.

Utrum actio et passio sint entitates respectiue adiui-
ce et realem distincte et in distinctis subiectis subiectate. 31.

Utrum philosophus habeat considerare in infinito. 32.

Utrum perductione effectus actualiter infiniti absque im-
plicatione contradictionis sit defensibilis. 34.

Questiones quarti libri physicorum.

Utrum locus sit. 35.

Utrum locus sit entitas respectiva a superficie corporis lo-
cati et realem et entitatem distincta et in corpore locato substantia. 36.

Utrum locus sit immobilis. 38.

Utrum vacuum sit. 39.

Utrum condensatio et rarefactio sint motus poles ab ali-
is speciebus motus et realem et essentialiter distincta. 40.

Utrum tempus sit entitas absoluta a motu et a qualibet
re permanente realem distincta. 41.

Utrum istas sit entitas realis actualis idiuisibilis in tem-
pore actualiter extrinseca a tempore et a quolibet eius parte realiter
distincta manens vnum et idem in toto tempore. 43.

Utrum tempus sit res realis mensurativa durationis cuius-
libet durabilis plusquam per istans. 45.

Questiones quinti libri physicorum.

Utrum solus ad tria predicamenta sit per motus. 46.

Utrum ad unitatem numeralem motus regatur unitas
istorum trium. scilicet unitas mobilis. unitas tempo-
ris et unitas termini ad quem. 48.

Utrum motus contrariet motui et generi 49

Questiones sexti libri physicorum.

Utrum otinuum sit positum ex idiuisibilibus. 50.

Utrum implicet contradictionem motui fieri instanti. 52.

Utrum ante omnem mutari sit mutatum esse et ante omne
mutatum esse sit mutari. 53.

Questiones septimi libri physicorum.

Utrum aliquid moueat a se per se per primum. 55.

Utrum ad solas quantitates tertie speciei qualitatis
sit per se alteratio. 56.

Questiones octavi libri physicorum.

Utrum motus sit perpetuus et eternus. 57.

Utrum animalia moueantur a seipsis. 59.

Utrum grauius et leuius laetata moueantur a seipsis in
genere cause efficientis. 60.

Utrum primus motor sit immobilis. 62.

Utrum grauius et leuius naturaliter vel violentius mota in
puncto reflexionis quiescere sit necesse. 63.

Utrum cuiuslibet rei permanetis sit possibile primum in
stans sui esse et non vltimum. et cuiuslibet rei successi-
ue sit possibile primum et vltimum istans sui non esse. 64.

Utrum in magnitudine finita possit esse infinita. 65.

Questiones super primum celi et mundi.

Utrum corpus simplex sub ratione mobilitatis ad vbi sit
adequatius huius scire subiectum. 66.

Utrum celum sit compositum. 68.

Utrum sit pole aliquid corpus esse actualiter infinitum. 69.

Utrum sit pole esse plures mundos. 70.

Utrum quilibet potentia actiua emineat per maximum in quod per
et quilibet potentia passiua per minimum a quo potest. 71.

Utrum supposita temporis eternitate aliquid idem habeat potest
natura et ad esse et ad non esse per tempus infinitum. 72.

¶ Questiones secundi libri celi et mundi.
 Utz celi moueat sine fatigatōe solio 73.
 Utz pp gñatōes et corruptiōes sit necio ponenda
 plalitas speraz et motuuz eaz 74.
 Utz mor^o celi sit regularis. 76.
 Utz oēs spere celestes et oēs stelle tam erratice
 q̄ fixe sint eiusdem speciei specialissime. 77.
 Utz tota tra sit corp^o spiciū sp̄ gescē s̄ medio. 78.
¶ Questiones quarti libri celi et mundi:
 Utrum aliquod elementum sit simpliciter graue
 aut simpliciter leue. 79.
 Utz qd̄l̄z et̄z p̄ter ignē habeat granitatē et qd̄l̄z
 elemētū p̄ter terrā habeat leuitatē. 80.
¶ Questiones sup p^m d̄ gñatiōe et corruptiōe.
 Utz corp^o mobile sub rōne transmutabilitatis sit
 adeq̄tū libri de gñatiōe et corruptiōe subz. 81.
 Utz i corruptiōe subali fiat resolutio vsq̄ ad ma
 teriā p̄mā ex pte formaz subaliū 83.
 Utz eadē q̄litas nūero v̄l aliqua for^a accētal̄is q̄
 p̄sint i genito rēaneat i corrupto. 84.
 Utz q̄ntitas ibercōs materie per augmētationē aut
 per aliqua3 aliaz mutationem de leui possit ab
 entitate materie separari. 86.
 Utrū indiuisibile sit actiuū aut passiuū. 87.
 Utz q̄tuor elemēta rēaneat formatr i mixto. 88.
¶ Questiones secūdi libri de gñatione.
 Utz qualitates elemētōz sint forme substantiales
 proprie ip̄sōz. 89.
 Utruz caliditas ignis et caliditas aeris differant
 specie. 91.
 Utz qualitates p̄me sint principia actiua mixti
 generati ex elemētis. 92.
 Utz oē gñabile necessario generabi. 93.
¶ Questiones super p̄mū metheororū.
 Utrū ip̄ressio metheorica sub rōne forli nālitanis
 mixti ip̄sci sit adeq̄tū scie metheorice subz. 94.
 Utz sit necē hūc mūdū i feriorē eē cōtinuū latōib^o
 supiorib^o vt tota tr̄ci^o ide gubnef. 96.
 Utz vnūqd̄q̄ i feri^o elemētū sit nāl̄r locatū in super
 ficie cōcaua supioris elemēti. 97.
 Utrū media regio aeris sit sēper frigida. 99.
 Utz cometa sit de natura celestis. 100.
 Utz pluuia gñet i media regiōe aeris. 102.
 Utrū fōres et fluuij gñentur ex pluuiialibus aquis
 receptis in visceribus terre. 104.
¶ Questiones secūdi libri metheororū.
 Utz locus in quo est mare sit nāl̄is aq̄. 105.
 Utruz mare sit falsū ex admixtiōe siccī terrestris
 cuz būido. 107.
 Utrum ventus sit exalatio calida et sicca latera

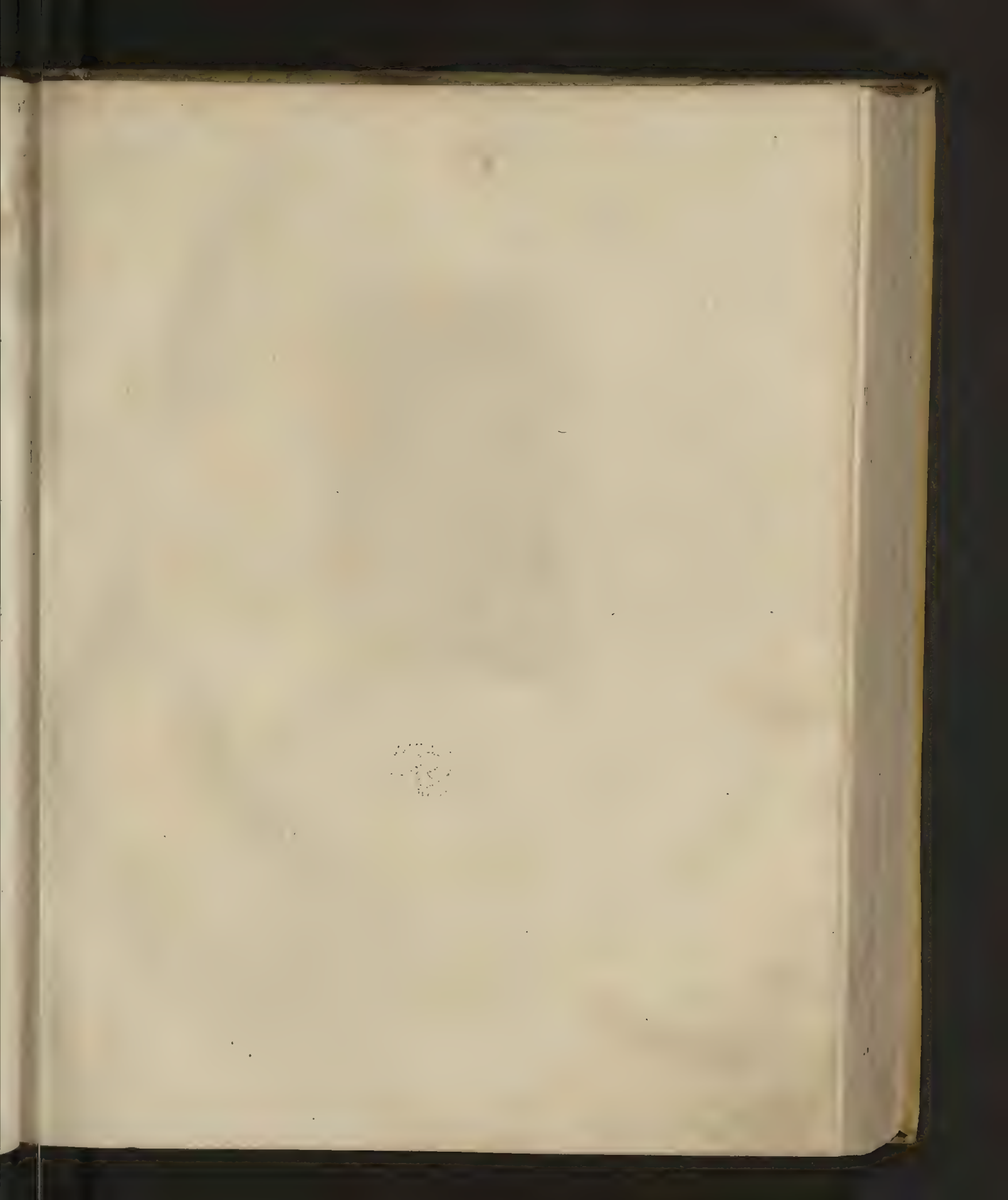
liter mota circa terrā. 108.
 Utz tremotus sit naturāl̄r possis. 111.
¶ Questiones tertij libri metheororū.
 Utrū typho et euphias fiant ex exalatione expul
 sa deorsuz a nube. 112.
 Utz colores yridis sint veri colores. 115.
 Utz hge et palelij sēper fiant a latē solis. 116.
¶ Questiones super p̄mū libruz de aia.
 Utz corp^o aiatū sub rōne animati sit adequatum
 scientiē de anima subiectuz. 117.
 Utz vnuerſale sit poster^o singulari. 118.
 Utz cōgscibile sit i cognoscēte f3 eē reale. 121.
¶ Questiones secūdi libri de anima.
 Utz aia intellectiua sit forma subalis hois. 122.
 Utrū in eodē hoie vegatiuū sensitiuū et intellecti
 uum realr distinguātur. 124.
 Utz potētie aie sint q̄litates absolute ab essentia
 aie et ad seiuicem realr distincte. 126.
 Utz potētie distinguant p̄ act^o et act^o p̄ oia. 128.
 Utz sit necesse ponē sensuz agētē a sensu passiuo
 formatr et ex natura rei distinctū. 129.
 Utrū sonus sit adeq̄tū obiectū audit^o. 131.
 Utrū corpora dura possint se tāgere. 133.
 Utz p̄ter sēsus p̄ticulares sit ponēd^o sensus cōis
 ex nā rei et formatr distinctus. 134.
¶ Questiones tertij libri de aia.
 Utz intellect^o agēs sit potētia aie ab intellectu possi
 bili ex nā rei et formaliter distincta. 130.
 Utz act^o intelligēdi sint q̄litates absolute ab itelle
 ctu et obiecto intelligibili realiter distincte et ab
 ip̄sis totaliter effectiue producte in intellectu
 possibili subiectate. 138.
 Utrum ens sub ratione entis sit intellectus no
 stri obiectum adequatū. 142.
¶ Questiones super libz de sensu et sensato.
 Utrū corpus sensitiuū sit adequatū libri de sensu
 et sensato subiectū. 144.
 Utrum homines habeant peiorem odoratum ce
 teris animalib^o. 147.
 Utrū q̄litates sēsibiles sint in iſmitū diſibiles. 148.
¶ Questio sup libz de mēoria et reminiscētia.
 Utrū iuuenes et senes sint bene memoratini. 151.
¶ Questiones sup libz de somno et vigilia.
 Utrum sōnus et vigilia sint passiōes solis et oib^o
 animalibus conuenientes. 152.
 Utrū somnia solū appareāt dormiētib^o. 156.
¶ Questio super librum de longitudine et breui
 tate vite.
 Utz calidū et būidū sint cā lōgitudis vite. 158.
 § 3113

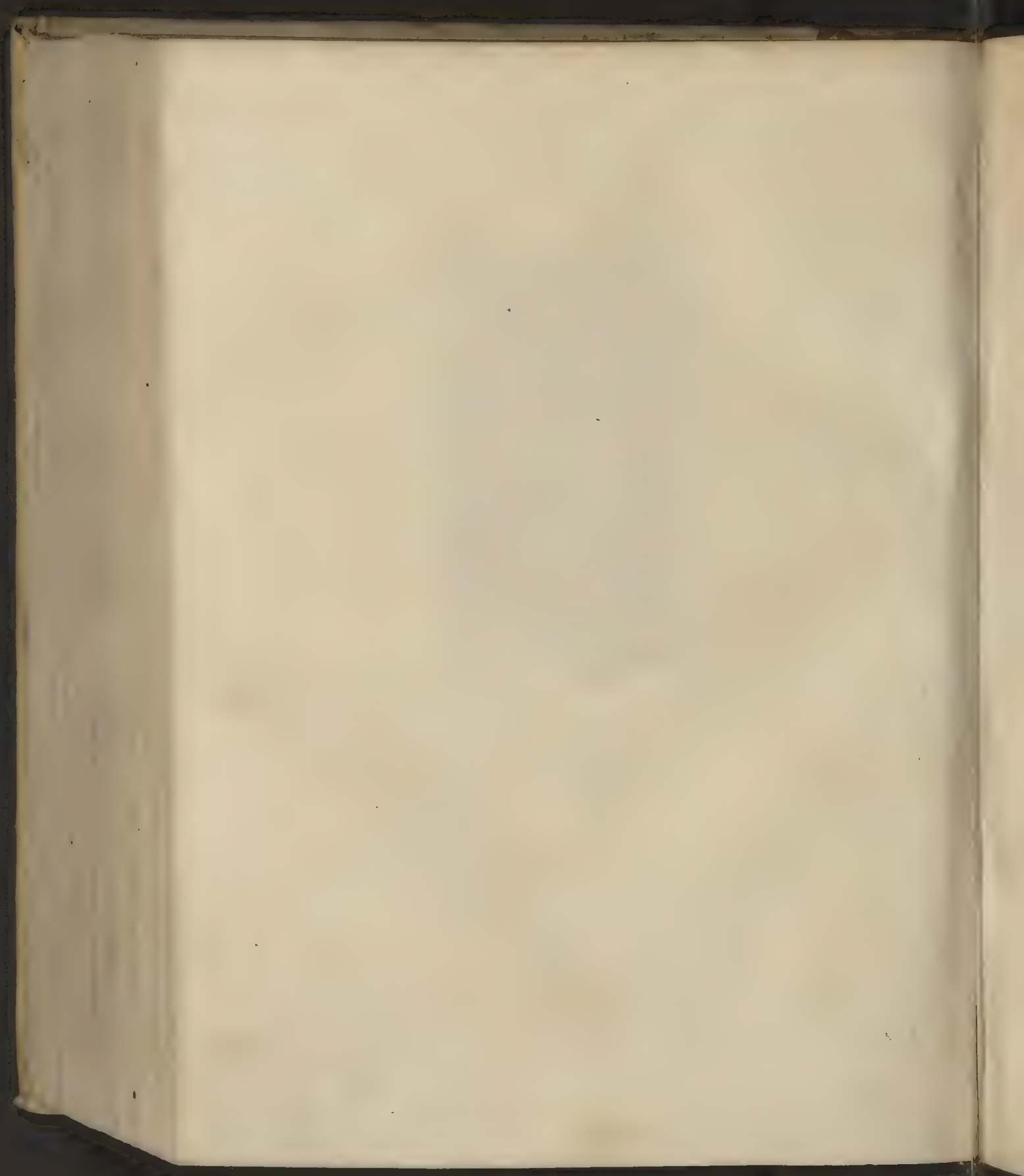

BIBLIOTHECA
UNIV. SIGILL
CRACOVENSIS

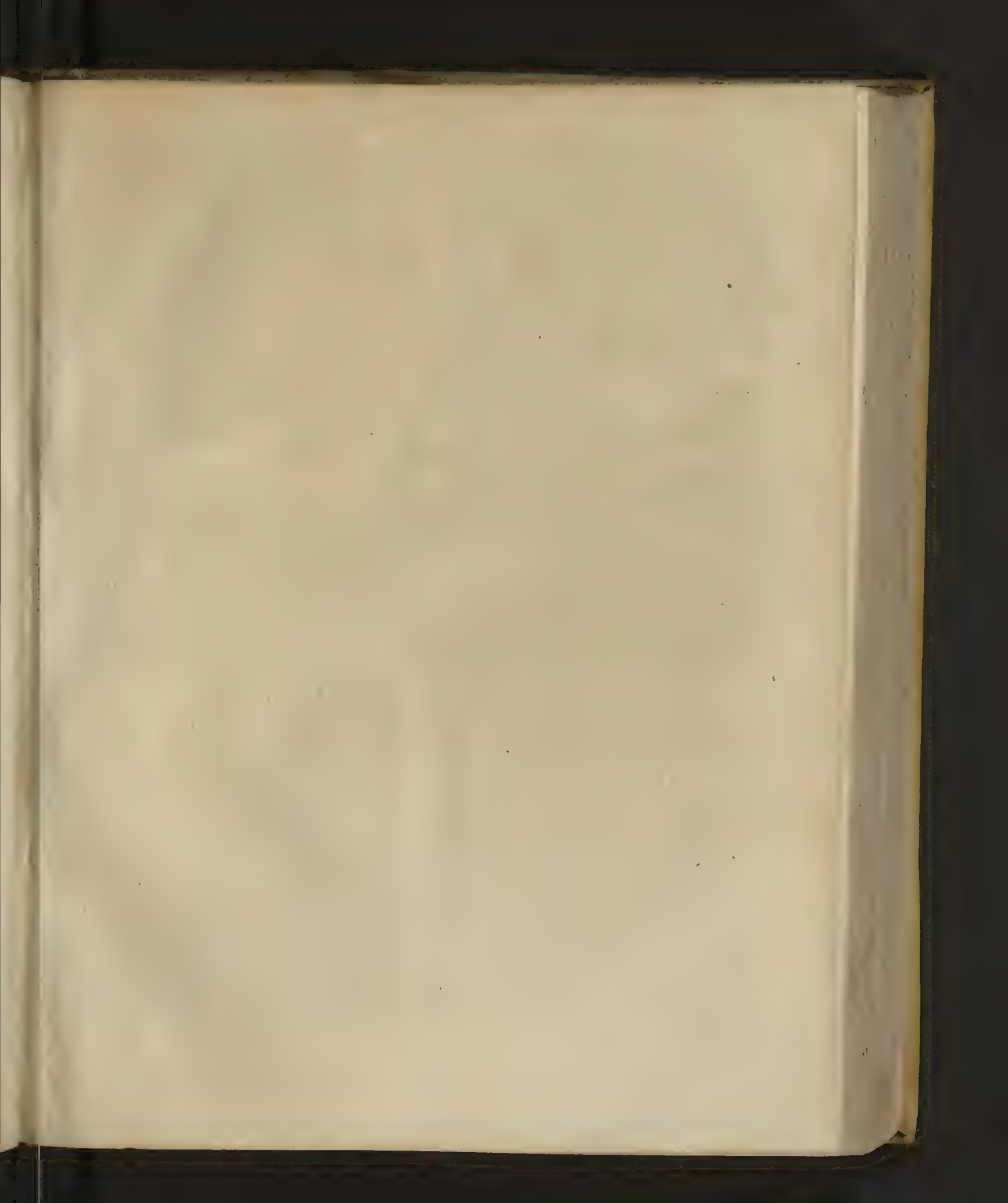

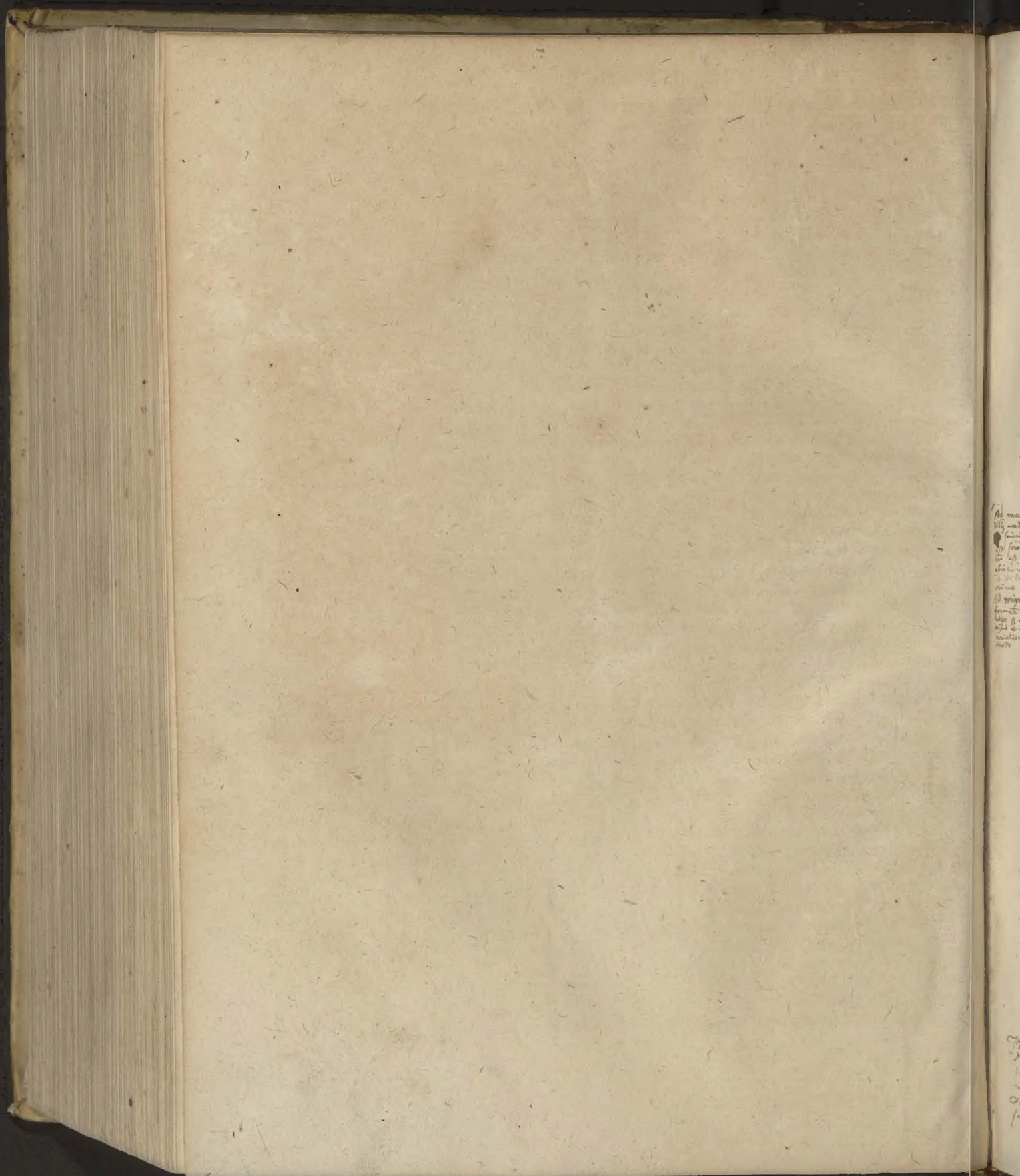

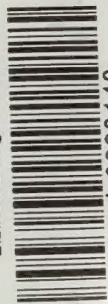

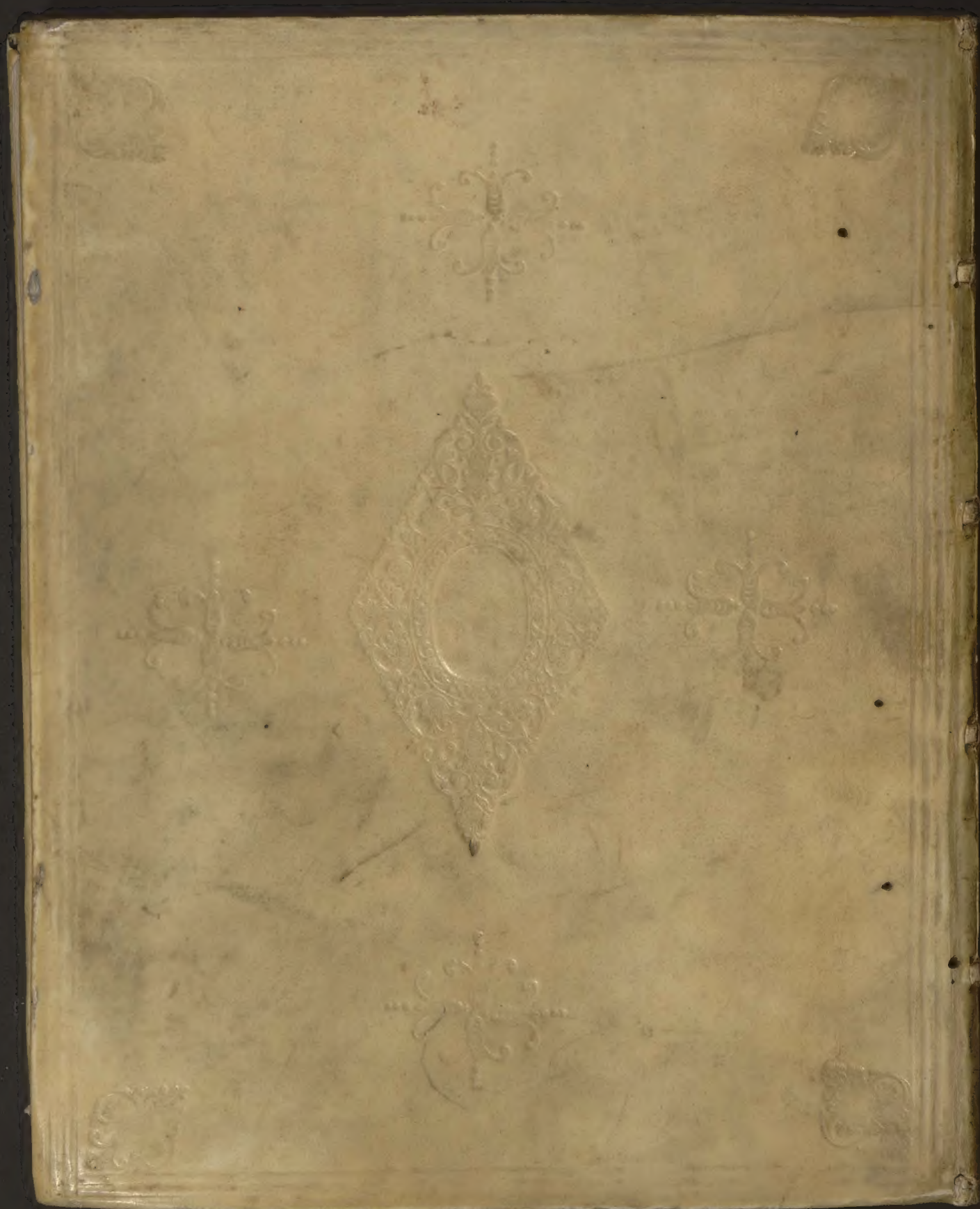

Biblioteka Jagiellońska

stdr0008148

To the
Sergeant
at Arms
J. M. Harris

263.

264.

265.